

IOANNIS ANDREAE
I. C. BONONIENSIS
OMNIVM CANONICI IVRIS
INTERPRETVM FACILE PRINCIPIS,

In quartum Decretalium librum Nouella

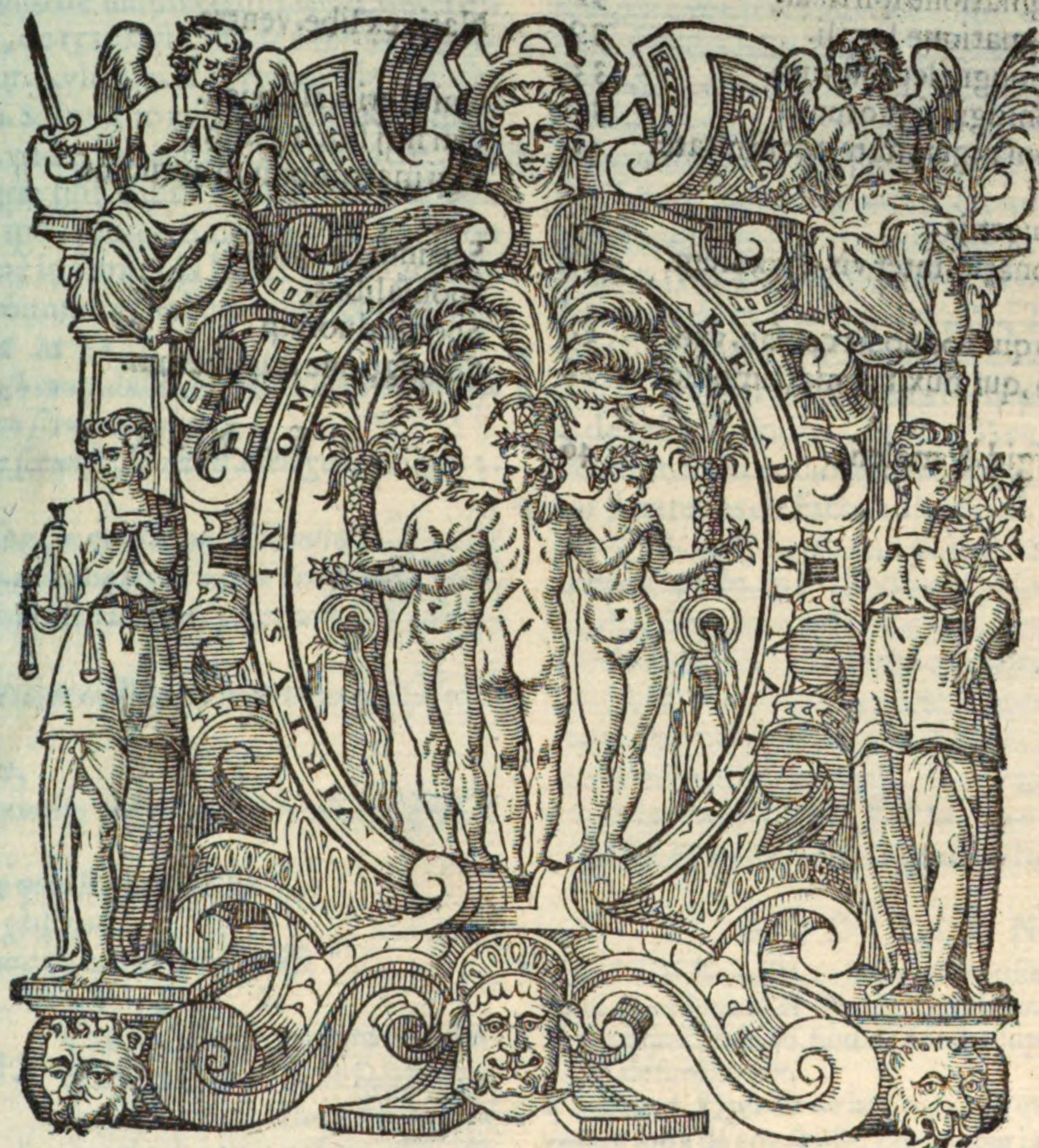
Monasterij Commentaria *Schylentis.*

AB EXEMPLARIBVS VARIIS

per Petrum Vendramenum in Pontificio Venetiarum foro
Aduocatum, mendis, quibus referta erant, diligen-
ter expurgatis, nunc impressa.

His accesserunt doctissimorum virorum annotationes,

Summis, ac rerum omnium memorabilium Indice locupletissimo.

VENETIIS,

Apud Hæredem Hieronymi Scoti.

M D C X I I.

IOANNIS ANDREAE I. C. BONONIENSIS OMNIVM CANONICARVM INTERPRETVM FACILE PRINCIPIS In quatuor Decretalium librum Novellarum Commentaria AB E. X. EMPLEARIIS VARIIS per Petrum Venerabilem in Pontificio Venerabilium foro Aduocatum necnon quibus rebus etiam diligenti **ELENCVS TITVLORVM** alphabetico ordine digestus.

Claudeflina desponsatione.	21	Matrimo. contracto contra interd.	
Conditio. apposi.	24	Etum eccles.	51
Cognitione spiritual.	36	Natis ex libe. ventre.	36
Cognitione legali.	39	Qui clerici. vel vxo.	27
Coniugio leproforum.	33	Qui filij sine legitimj.	51
Coniugio seruorum.	35	Qui matrimonium accu. pos.	61
Consanguinitate. & affinitate.	42		
Diuortijs.	63	Secundis nuptijs.	72
Donatio. inter vir. & vxorem.	68	Sponsalibus.	2
Eo qui cognouit consan. vxo.	39	Sponsa duorum.	23
Eo qui duxit in matrimonio.	28	Sponsatione impuberum.	15
Frigid. & malefic.	46		

FINIS.

IOANNIS ANDREAE BONONIENSIS.

IVRIS CANONICI FONTIS VBERIMI,

In Quartum Decretalium Librum Commentaria

(quæ Nouellas appellauit) Acutissima.

S V M M A R I V M.

1 Dispositio siue continuatio tituli.

De sponsalibus, & matrimonijs ubi alijs in locis, & libris agatur.

2 Matrimonium quid vnde dicatur, quomodo contrahatur, & de alijs ad ipsum pertinentibus a quo scribatur.

Ioan. And. de his ait sumulam conscripsisse.

De sponsalibus, & matrimonijs. Rub.

Postquam satis tractauimus ea, quæ spectant ad clericos, ad ea quæ spectant ad laicos, styllum vertamus. Goff. materiam huius libri, & tituli prosequitur Gratianus, 27. causa, vsque ad fi. causarum, interposito tractatu de penitentia. Ad rubricam hanc specialius facit 27. q. 2. & 3. & 32. q. 1. q. 2. & q. 3. per totum. Repetitur, rub. in 6. & cle. Huius libri materia est connexa. extra librum facit ad titulum de summa trinitate, firmiter, in fi. de biga. debitum, de transact. c. fi. de rapt. c. pen. & vlt. & lib. 6. de procur. c. vlt. 1. 2. & 3. respon. de iudi. dispendiosam, in clem. & Inn. hic voluit instruere, quid esset matrimonium, vnde dicatur, quo contrahatur, ubi fuerit institutum, quæ sint causæ institutioni, & quæ eius bona, & quæ ipsius impedimenta. & hæc non prosequor, quæ plenè in summula huius libri tractauimus. hæc autem gl. Inn. cõmuniter habetur, inf. eo. iuuenis.

S V M M A R I V M.

1 Matrimonium consensu contrahitur, licet solennitates, vel consuetudines patriæ non seruentur, num. 2.

Vnde primò pr. quælet secundo, tenet cū alienigena, & qua. 2.

2 Francia ubi locorum.

Fræci distat a Saxonibus, in matrimonijs solennitatib. n. 3. qua lege viuunt, ibid. quæ eorum lex in vxore dimittenda, nu. 6.

Solennitatum ommissio in matrimonio, peccatum, & quando mortale.

3 Testum, coram quibus contractum est matrimonium, peti potest publicatio.

Causari, quid significet.

4 Consuetudo diuersa locorum viri & mulieris ubi est, quæ seruabitur.

5 Quo ad matrimonium quid statuere possit.

6 Epilogus, & additio glossarum.

Fornicatio mulieri quo casu non obstat, remiss.

C A P V T I.

De Francia

Casus. Matrimonium consensu contrahitur, licet solennitates, vel consuetudines patriæ non seruentur. & duo facit. primò ponit casum, secundo diffinit. secunda ibi, diffiniuit. Iterum prima subdividitur. primò ponit contractum, & eius modum, secundo separationem, & eius causam. 2. ibi, Verum. Host. vero summam deo. sic dicebat. Mulier est lege Saxonum ducta, auctoritate eiusdè legis est relicta, & alia superinducta, fm legem euangelij secunda est abijcienda, & priore reducenda. Et dixit Host. q. ista Francia est quædã terra in Alemania propè Saxoniam, [Vxorem] est ergo matrimonium cū alienigena. non obstat fm Fran. 28.

q. 1. caue, quia ibi loquitur de alienigena non patriæ, sed fidei. [Legibus] alias enim solennitates habent Saxones quam Franci, quæ tamen non sunt de substantia, licet sit peccatum illas omittere, 30. q. 5. nostrates, ubi de hoc, & c. femina, fm Inno. Et dixit Ala. & Goff. q. est peccatum mortale omittere illas, per quas incerta relinquatur ecclesia de contractu. Idem Vin. qui etiã hoc no. q. si aliqua contrahit coram duobus testibus, petere poterit publicationem ipsorum, alleg. de testi. significauit, & c. Albericus [Saxones] qui dimittunt vxores, vt dicam infra secundū Host. [Franci] qui viuunt l. Romana, & canonica [Causatus] idest in causam duxit, vel occasione inuenit. de hoc ver. 1. q. 3. audiuius, in vlt. glo. & est idem verbum fm Host. st. de insti. ar. si pupillus, §. de quo palam, ibi, nullus causari possit ignoratia literarum [Lege] quæ forte erat de supponendo pallio tempore contractus, vel q. parentes sponsæ aliquid donent sponso. Abb. Dicit hic Fran. q. ubi diuersa est consuetudo locorum viri, & mulieris, seruabitur consuetudo illius loci, ubi contrahitur 12. dist. illa. 8. di. quæ contra mores. 41. di. quisquis. sed si in loco tertio, ubi nulla esset consuetudo, contraheretur matrimonium, seruabitur consuetudo viri, qui caput est mulieris, infra de frigi. c. 1. [Desponsauerat] & sic non credebatur se teneri seruare tale matrimonium, Pe. [Transgressor] quo enim ad substantialia matrimonijs consuetudo nil potuit statuere, quò ad accidentalia forte posset, vt quo ad dotem, §. de testa. Rainutius, Innoc. [Pœnitentiæ] & ad hoc compellatur, infra eo. ad audientiam, in fi. Host. [Separaretur] quatenus de facto adheret ei. Gl. 3. respon. per ob. & soluit. In gl. 1. in fi. vel dicebant sibi legem datam a Carolo, q. si displiceret prima nocte, posset remitti, alias surgerent ad ecclesiam benedicendi, secundum Host. qui dicit se hoc ab indigenis audiuisse, tempore quo rex Gulielmus, qui fuit comes Hollandiæ, duxit filiam Ducis de Brunswich in vxorem, vel loquitur de lege municipali secundum Fran. vers. In gl. vlt. ibi, dicitur [Matth. 9. & in fi.] sed hic non obstat mulieri fornicatio, infra de diuor. significasti, Goff.

A D D I T I O N E S.

a Sed fidei. Et in illa, an sufficiat baptismus flaminis, ibi per gl. & quid, de ordinibus. & sentit gl. quòd non, quòd bene no.
b Quisquis. Vide Io. And. de consue. super rubrica. & per Bart. in l. 1. C. de sum. Trinit.
c Statuere. Quia est de iure naturali, quod est immutabile, arg. contra infra de cog. spiri. c. 1. & c. super eo, ibi vide, quia ibi soluitur.

S V M M A R I V M.

1 Sponsalia de futuro quando soluantur, num. 6.

2 Conditio tacita subintelligitur in sponsalibus, expressa suspendit, num. 6. & 7.

Remittere, quid denotet.

Amicitia quomodo, & quæ dissoluenda.

3 Epilogus, & suffragium glossarum.

Societas quibus distrahatur modis.

Io. And. super 4. Decret.

A 2

5 Addi-

Ioan. And. Comment. in Quartum Decret.

- 6 *Additio glossarum, & num. sequentibus.*
 7 *Matrimonij vinculum quando dissolui possit, & quas habeat conditiones.*
Spes remitti potest in matrimonio non autem violari, & n. 7.
Iuramentum dirigitur ad Deum, & ad hominem, & quando ad hunc, vel ad illum, num. 8.
Ab eo absolueri quis possit.
An sponsaliorum dissolutioni obstet, & nu. 9.
 9 *Hoc capitulum de comparatiua permissione loquitur, & continet ius commune.*

C A P V T II.

- 1 **Præterea** C. soluuntur † sponsalia de futuro, si sponsi ab inuicem se absoluant. Hostiē. sic summabat, promittēs cōtrahere fide data, monendi sunt efficaciter, vt qđ promise runt, efficaciter debeant adimplere. Si ambo precisē cōtradiciunt, & cōiter dissentiunt, dēt hoc ecclesia tolerare. & primō iubet moneri. secundo ibi, Si autem, diffiniens quid iuris cum monitioni non parent, rōnem & si multitudinem vnā inducit [Conditione] expressa. nam
 2 † tacita subintelligatur, vt dicit, sed si sub cōditione expressa fuissent contracta, ante conditionem nō ligarēt, de condi. ap. super eo. & c. per tuas, fm Host. [Contingat] maximē Host. [Remittunt] discretam dissolutionē denotat. Tullius l. i. de officijs, Amicitias, quæ minus delectant, magis censent sapientes sensim dissoluere, quam repente præcidere [Possit] i. debeat [Tolerari] quia iustum est, Host. ¶ Gl. 2. † supplet. suppletioni signat contrarium, & remittit. ¶ Vlt. gl. ponit duas lecturas. f. Tan. & Hug. & secundam approbat. ¶ In † gl. ibi. §. diximus.] voluntate, qđ renunciatione distrahitur societas, hoc in §. vl. qđ verū, si oēs dissentiūt, hoc in §. diximus. ¶ In † fi. i. gl. ar. 3. di. nerui. ¶ In gl. s. ad alteriū, in fi.] 3. q. 2. si qđ verius. ¶ In gl. ff. pro socio, in fi.] inst. p. socio, §. manet. Host. ¶ In gl. vlt. ibi, ad matrimonium] licet Host. dixerit † opi. Tan. sibi placere, sed non placere hanc quia iam sequere. ur idem in matrimonio, quod & dissensu posset dissolui, patet tamen, quod bonum in electum habuit glossi. quæ fatetur id in matrimonio perfecto locum non habere. Dicebat autem Host. cum vinculum matrimonij est cōstitutum, adeo adhæret sacramento baptismi, qđ communi dissensu solui nō posset. infra de diuor. quanto. Initiatum verō habet tacitas conditiones, de quibus ista sit vna, vt sequitur in gl. Contractū vero nullam habet conditionem. & ideo non est mirum, si id, quod ex tacita conditione dependet, illa existente dissoluitur, infra de condi. ap. super eo, & c. per tuas. cum hæc sit tātum spes contrahendi, quia non adhuc per vinculū radicata de facili remitti pōt, ar. opt. inst. de rerū diui. §. si Titius alienam planta. si. no. 3. de præb. ca. 2. licet autē spes matrimonij isto modo possit dissolui, non tamen pōt per adulterium violari. ff. de adul. si vxor. §. i. & per hoc fm Host. potest argui ad ea, quæ dixi de electo, supra de transla. inter corpora
 7 lia [& ibi, Opinio] Tan. & Gof. tunc †. s. quando vterque dissentit: secus, si alter consentiret, tunc præcisē compelletur, qui dissentit, donec in eodem statu manerent. sed si cum alio contraheret per verba de præsentī, cessabit coactio. & idē Innoc. infra eo. sicut. Vinc. dicebat referre, an iurū dirigitur ad Deum, an ad hominem. si dirigitur ad Deum, nullus possit absolueri; si ad hominem, tunc is, cui iuratur. i. in cuius fauorem possit absolueri; quia omnis res & c. de reg. iur. omnis. ff. de reg. iur. nihil. C. de ac. & ob. & ideo, quia hic alter iurauit alteri, alterum absolueri potest, de iure iur. c. i. de cens. significauit, & idem Gui. in Spe. eo. ti. de iure iur. ad si. ver. quid si is, & plenius tit. 2. §. nunc ostendendū, ver. hoc quoque.
 8 Dicitur † autem iuramentum dirigi ad Deum licet præ-

stetur homini, cum per id, quod iurat, intendit Deo magis placere, siue sit in faciendo aliquod meritorium, siue in abstinendo ab aliquo illicito, de primo pone qđ iurauit episcopo ingredi religionem, vel ire vltra mare. de secundo pone, quod iurauit episcopo non fraudare menturas, vel pondera, de emp. & ven. c. i. vel abiurauit adulteram. de eo, qui du. in matri. cū deberet. talia non posset episcopus remittere. alias protenditur ad hominē, cum pactū, quod homini facit, per id vult esse firmitus, vt si iurauit tibi librum scribere, vel simile [& ibi, Dispensatione] dicebat † Ia. de Al. quando ecclesia videt, qđ sibi inuicem displicent sponsi, qui iurauerant, debet hoc dissimulare. Fran. Vercel. dicebat, quod hoc c. loquitur de comparatiua permissione, & tamen continet ius commune, quia per illam comparatiuam permissionem facit ius commune [& ibi, Contingat] ad hoc 3 i. q. 1. hac ratione, ibi, quod enim permittimus, & c. [& in fin.] 2. & 30. q. 2. c. vno.

S V M M A R I V M.

- 1 *Ex sponsaliorum contractu inter impuberes quando oriatur iniustitia publicæ honestatis, & nu. 2. & nu. 8. cir. fin.*
- 2 *Septennus nondum puella quomodo hic intelligatur, & nu. 8. & quæ proxima septennio dicatur nu. 9. Et de huius ætatis natura & effectu num. 8. & 9. Pati facilius est, quàm agere. Copulæ carnalis mentio quo casu non obesset.*
- 3 *In dubio certius tenendum. Contra matrimonium, quando pronuntietur.*
- 4 *Iustitiæ publicæ honestatis impedimentum unde procedat, & cur statuit ecclesia.*
- 5 *Matrimonium contractum per procuratorem reuocatum & ignorantem an teneat, alio remittit.*
- 6 *Epilogus, & suffragium glossarum. num. 7. Fera a te vulnerata, nisi capias, non sit tua.*
- 8 *Additio glossarum, num. 9. Ambiguitas triplex, remiss.*

C A P V T III.

- 1 **Iuuenis.** C. Si maior † septennio cum proxima
 7 in qua malicia supplet, sponsalia cōtrahat, oritur ex his iustitia publicæ honestatis, maxime si commisceri tentauerunt. & primō decise narrat casum dubium, quem secundo duplici ratione diffinit ibi, quia igitur. Hostiens. verō sic summabat, Iuuenis sponsam nondum septennem tentauit; nescimus si compleuit, separandus est a talis sponsæ consanguinea, si postea ipsam duxit [Septennem]
 2 ex † toto, sed erat proxima, & adeo discreta & doli capax, sicut solent esse septemnes. fm communem lecturam. Hosti. tamen dixit de cr. intelligendam, sicut verbum sonat, & quamuis non sit doli capax, quia tamen cognosci potuit, licet immature. ff. de iniur. si stuprum: quia facilius est pati, quam agere. ideo si tentata fuerit, oritur ex talibus spōsalibus publica honestas. & hoc vult hic papa secundum eum, cui in talibus est credendum, cum etiam alias non videantur prohibitiones publicæ honestatis, & legalis cognationis habere multationis. Dixit tamen, qđ si talis puella inspecta reperitur virgo, forsan non obesset multum tentatio, ar. infra. e. c. fi. & de probat. causam. Dubitatio vero quam facit papa, hoc est solum super coniugio, secundum eum, potuit enim esse coniunx. si fuit cognita. j. tit. i. de illis. 2. & ideo † in hoc, qđ certius est, declinari voluit, & quia dubium esset periculationis animæ, si pro secundo matrimonio daretur sententia pronunciauit cōtra fm matrimonium. alias, vbi nō occurreret periculū anīe, semper in dubio pro matrimonio iudicaret. & sic non obstat fm eum, quæ possent induci in contrarium, qui ma. ac. pos.

pos. videtur, infra eo. ex literis, de re iudi. c. fi. [Publica
 4 honestatem] quæ nec ex consanguinitate, nec ex affi-
 nitate procedit, sed ex quadam honestate, quæ in ma-
 trimonijs consideranda est. ff. de ritu nup. semper, voluit
 ecclesia statuere hoc impedimentum efficax ad diri-
 mendum, vt hic, & potuit esse causa impulsiva, quia ex-
 perientia docuit grandes brigas, & inimicitias inter cõ-
 sanguineos exoriri, quando vni desponsatam aliquis de
 sponsi consanguinitate procurat habere [Ab eodẽ] hæc
 communiter habetur glo. Inn. de qua dixi super Rubri-
 5 ca, in qua t̄ inter cetera tenebat de matrimonio contra-
 ctio per procur. reuocatum, tamen ignorantem, id quod
 6 est expeditum, de procura. c. fi. lib. 6. ¶ Glof. r. not. t̄ in
 dubijs & c. & soluit contrarium. secundò obijcit per lo-
 cum a diuisione, & soluit. ¶ Vlt. glof. signat contrariũ,
 7 & soluit. ¶ In t̄ glof. r. ibi, illud quæsitum] si vulnerasti
 feram, vt capi possit, non tamen est tua, nisi illam cepe-
 ris, quia multa possent accidere, q̄ illam non caperes.
 8 ¶ In t̄ gl. r. ibi, iudicari] facit quod no. 3. q. 9. decerni-
 mus. & dic de triplici ambiguitate, vt no. 33. dist. c. vlt.
 & quod dicit hic Vinc. vide in Spec. de sen. prola. §. qua-
 liter, ver. item debet [& ibi, Supplebat etatem] secundũ
 Ala. vnde dicebat Innoc. si nõ fuisset septennius, nec pro-
 xima, nec in domo post septennium retenta, tenuisset
 matrimonium cum consobrina, infra tit. r. literas, &
 c. duo [& ibi, vt dixit T.] qui dixit, q̄ ante septeniũ fuit
 ducta, sed complenit septennium prius, quàm ab eo di-
 uerteret, alle. infra tit. r. duo pueri. & dicebat ipse T. q̄
 4 t̄ quidam dixerant illam esse proximam septennio, quæ
 est in 6. anno. Lauren. dicebat, q̄ septennio, alias 6. an-
 no completo. ipse verò dicebat, & Vin. & Phi. cum eo, &
 Innoc. illam proximam septennio, quæ habet 6. annos
 & dimidium, vel vltra, infra tit. r. attestaciones, insti-
 de oblig. quæ ex delic. na. §. in summa, ff. de mu. & ho.
 ad rem publicam. tunc si est doli capax, tenent sponsa-
 lia, & inducunt publicam honestatem. & facit quod no.
 infra eo continebatur, vnde dicebat Goff. septennium
 statutum ad præsumendam doli capacitatem, sed præ-
 ueniri poterat, sicut & tardari, vt in furioso. ¶ In glof.
 vlt. in fi.] Ala. vel ibi de affinitate: hic de publica hone-
 state.

S V M M A R I V M.

- 1 Iustitia publica honestatis ex sponsalibus contractis cum con-
sanguinea nascitur, & ex consensu, num. 1.
- 2 Mors inter casus annumeratur.
- 3 A verbis legis, & eorum significatione non recedendum.
Authenticum præsumitur, quod est scriptum in qualibet ma-
teria, ver. Item.
- 5 Epilogus, & suffragium glossarum, num. 5.
- 6 Conditio impossibilis si adijciatur obligationibus, nihil valet
stipulatio, & quando est impossibilis.
- 6 Additio glossarum.
- Sponsalia nulla in quo gradu impediunt contrahere.

C A P V T III.

Ad audientiam. Casus. Ex sponsalibus
 t̄ contractis cum con-
 sanguinea, oritur iusti-
 tia publice honestatis. Et duo facit, narrat factum quod
 decidendũ committit. 2. ibi, Sed quoniam. Host. sic sum-
 mat, Illicitum iuramentum præstatur: præstans ipsum
 adimplere conatur, conatus reprobatur. sed ex quo qd
 intendat ad titulum, non intelligis [Vellet] forte causa
 reconciliandæ pacis secundum Host. [Filiorum] pube-
 rum, & consentientium, inf. eo. ex literis. 2. Host. [Ille]
 forte primogenitus, & ex primâ vxore susceptus [Casu
 aliquo] mortis, vel alio. C. de vsu. l. pe. Host. suspicabã-

tur fortè consanguinitatem, & ideo hoc expresserant
 [Cõtractis] patet ergo, q̄ t̄ fuit consensus, & sic publica
 honestas. & secundum Fran. hæc sponsalia fuerunt purè
 contracta, non sub illa conditione, si non suberat impe-
 dimentum, facit inf. eo. c. vno, lib. 6. [Quidam] hoc fa-
 cere debet. quicunque scit impedimentum, de clan. de-
 spon. cum inhibito. Host. [Firmauerunt] & sic ecclesia
 pronunciauit sponsalia nulla, & inhibuit ne contrahe-
 ret, infra eo. cum in tua. Host. [Filio] de secunda vxore
 suscepto cui puella nihil attinebat [Scriptum est] arg.
 t̄ non recedendum a verbis legis, vel canonis, vt hic, &
 ff. qui & a qui. prospexit, nec a significatione verborum,
 ff. de leg. 3. non aliter, infra eo. ex literis, argum. contra.
 ff. de fun. instruct. cum de lanionis, §. a finam. Item ar-
 gumen. q̄ eo, q̄ aliquid est scriptum, præsumitur au-
 thenticum. 16. dist. habeo. de conse. dist. r. solenitates,
 etiam si in columnis sit scriptum. 24. q. 2. sanè. Idem, si
 in terra. 3. q. 7. postulatus, & etiam si sanguine, C. de te-
 stam. m. l. milites. contra monumentorum inscriptione-
 nes non dant ius sepulchrorum libertis, C. de reli. mo-
 numentorum, Item si inueniatur scriptum in rationib.
 auia, quantum expedit in nepotis alimonia, præsumi-
 tur, q̄ voluit repetere, nec fecit causa pietatis, ff. de ne-
 go. gest. Nefennius. Vin. [Frater] nec aliquis consangu-
 4 neus, inf. eo. sponsam. ¶ Glof. r. t̄ alleg. duas concor. si-
 gnat vnum contrarium, & soluit. ¶ Tertia glof. obijcit.
 allegat pro, & soluit. ¶ Vltima gl. arguit, allegat 4. iu-
 5 ra. ¶ In t̄ gl. 3. ibi, si impossibilis] sequitur, cõditio obli-
 gationibus adijciatur, nihil valet stipulatio, & est im-
 possibilis, cui natura resistit, vt celum digito tãgere [&
 ibi, Paulus] vide de testi. co. c. 2. sup. gl. 2. [& ibi, Filius]
 vide de senten. exc. si verè, super gl. vlt. [& ibi, §. r.] vide
 de pac. cap. fi. super glof. 2. [& ibi, Eum qui] cuius casum
 6 habes, in c. nuper. ¶ In t̄ gl. 2. in fine] infra de diuor. ca.
 vlt. in glof. sed videtur, in fi. r. & 2. vbi de hoc, dic, vt
 infra eo. c. vno, lib. 6. per quod, eo. terminantur quædã
 hic no. per Vincen. & Hostien. & Fran. Vercel. qui etiam
 hic tenuit, quod sponsalia nulla impediabant solũ con-
 trahere in primo gradu, cum hic de fratre dicatur, &
 alibi de personis secundi gradus, vel vltioris non ha-
 beatur expressum, q̄ impediunt sponsalia, quæ sunt nul-
 la, alle. decr. cum apud, infra eod. sed hoc ibi reproba-
 tur. ¶ In glof. vlt. ibi, prædicandum] dic, vt no. 33. q. 2.
 quicunque.

S V M M A R I V M.

- 1 Si sponsus de futuro, per longum tempus abest, sponsa incogni-
ta cum alio poterit contrahere, & quantum sit hoc tempus,
numero 5.
- Cap. præterea, supra eo. loquitur de permissione comparatiua.
- 2 Lectio vera huius decretalis est absque negatione.
Consumatum pro contractu.
- 3 Epilogus, & suffragium glossarum, num. 4.
- Vagabundum patronum sequi libertus non tenetur.
- 5 Additio glossarum, num. 6.
- Vxor secundum canones virum sequi tenetur.
- 6 Sponsalia de futuro quibus modis soluantur, & quando ipso in-
re, & quando per iudicium ecclesia.

C A P V T V.

De illis. De fine huius decisa, 7. de con. ap. de il-
 lis, & h. d. Si spõsus t̄ de futuro ante car-
 nalẽ copulã se per lōgum tps absentat,
 cum alio contrahere poterit. Communis diuissio. 2. ibi,
 Hoc tibi, dicebat Hostien. vagabundi transf. runt se, cū
 iurassent contrahere, mulieres relicte ad alia vota se
 possunt transferre: sed si per ipsas stetit, de periurio
 debent pœnitentiam agere [Ducturos] & sic fue-
 runt
 Io. And. super 4. Decre. A 3

Ioan. And. Comment. in Quartum Decret.

runt sponsalia de futuro [Processum] quia non interuenit copula, nec desponsatio de presenti [Periurio] hic manifestè patet, quia illa decre. præterea, loquitur de comparatiua permissione: alias quare iniungeretur poenitentia huic mulieri secundum Io. de de. sed potuisset per eam solâ steterisse, & sic non ob. [Per eas] hic t erat olim duplex litera cum non, & sine non, & sic variæ opiniones antiquæ sunt sublata, quia vera litera sine non. Gof. [Steterit.] si. ff. de contrahen. empt. Labeo scripsit, si mihi bibliothecam. Host. [Cōsumatum] idest contractū.

¶ Glo. 1. t. ponit opi. quam reprobat. ¶ Vlt. gloss. obijcit, & soluit, & ponit tres casus, quibus soluntur sponsalia de futuro. ¶ In t. gl. 1. ibi. §. ex prouincia] libertus venire debet Romam ad præstandum operas domino, si patronus ut bonus paterfam. Romæ moretur, vel per prouinciam proficiscitur: secus, si per orbem vagatur: dies tamen in veniendo pereunt patrono. ¶ In t. gl. 1. in fin.] quæ s. m. canones virum sequi tenetur. 13. q. 2. vnaquæque. ¶ In gl. 2. ibi, annos] spectabitur istud tēpus legale, quando inter ipsos sponsos de certo tempore non conuenit: alias illud seruabitur. ad hoc, infra de re. iu. contractus, lib. 6. cum suis concor. & quod dicitur de triennio, verum est, ubi non inuenitur, vel si inuenitur, nulla necessitas eum excusat, vel expectabitur, donec cesset necessitas, ff. de spon. s. p. & idem Gof. infra e. in præsentia, nisi nimis protraheretur, & mulier nimis stimuletur, ubi forsan ei posset per ecclesiam subueniri, ar. de eo, qui co. con. vx. suæ, Iordane. de conuer. p. u. ex publico: secus in matrimonio de presenti, ut lite non contest. quoniam, §. si verò, aliter: tamen & si per se contraheret, teneret matrimonium, & imposeretur sibi poenitentia de fide mentita, infra cap. penult. in fi. & infra sequitur. Host. & ad de quod dicam infra eo. sicut, super gloss. 3. ¶ In gloss. vlt. ibi, fornicationis] certè multo t. magis hoc dēt concedi, ubi ambo p. sentes sunt, & vnanimiter dissentiant, secundum Host. qui ex hoc reprehendit, quod ipse B. not. sup. c. 2. [& in fi.] alij 4. no. 27. quæst. 2. §. sed cōcedatur, alias incipit, ex his. ad de alium, inf. eo. sicut, & 13. no. in summa quarti libri, in prin. Dixit hic Tan. q. per ingressum religionis, & per secunda sponsalia de presenti soluntur ipso iure sponsalia de futuro, in alijs casibus per iudicium ecclesiæ sunt soluenda, alleg. 33. q. 2. seculares. 35. q. 6. multorū.

ADDITIONES.

- a ¶ Vnaquæque. Vide gl. quæ incipit, no. quod, & Io. And. super illa, infra de coniu. lepro. & vide Io. And. in Spec. de donat. inter vi. & vxor. §. fortius, vers. sed nunquid.
- b ¶ Sæpe. Facit quod no. Io. And. super gl. de hoc. in prin. in c. quoniam, ut lit. non contest. de absentia clerici.

S V M M A R I V M.

- 1 Responsionem certam quis facere non cogitur incertam narrationem facienti.
Vis duplex, & vtra impediatur baptismum, & quæ matrimonium num. 2.
Quæ puellis sit grata.
- 2 Additio glossarum.

C A P V T VI.

De muliere.

Pars huius de ma. contract. cōtra inter. eccle. de muliere. & dicebat Host. facienti t. incertam narrationem non cogitur quis facere certam responsionem. [Et vim] quia alia est absoluta, & hæc impedit etiam baptismum. alia conditionalis, siue causatiua, & hæc non impedit baptismum, de bap. maiores. sed causatiua probabilis impedit matrimonium. improbabilis

vero non, j. eo. veniens. 2. in fi. Host. posuit Vin. & Abb. versū, Vim licet appelles, grata vis est ista puellis [Certum] sic sup. de ele. dudū. 1. & 2. c. scriptum. Host. ¶ In t. gl. 2. ibi, iuuenis] & infra de simo. de simoniaca [& ibi, vim, & vim] de multiplici vi not. supra quod me. causa, ad audientiam, & in quo casu excuset, eo. tit. Abbas.

S V M M A R I V M.

- 1 Matrimonium per obscura, vel diuersa lingua, vel iocosa, vel ficta verba si contrahatur, quid iuris, nu. 3. 5. & 6.
Sponsaliorum nomine etiam de presenti intelliguntur.
Arbitraria iudici quæ hic.
- 2 A circumstantiis docemur quid terminare, num. 3.
- 3 In dubio ad intellectum quorum recurrendum in matrimonijs, num. 5. 6.
- 4 Epilogus, & suffragium glossarum. num. 5.
Obligatio contrahitur omni lingua, modo intelligatur.
Confessus generaliter cogitur certificare.
Emptio quando imperfecta.
- 6 Additio glossarum.
Matrimonium quib. verbis aut quomodo sine eis dicatur contractum.
Ambiguum promissionem quis cauere debet.
Per verbum placet, quando contrahatur obligatio.

C A P V T VII.

- 1 Ex literis. Casus. Si alias t. apti ad matrimonium contrahendum, contrahant per obscura verba, communem illorū verborum intellectū sequi tenentur. Dicebat Host. aliqui diuersarum linguarum simul contrahunt: sed se propter diuersa idiomata non intelligunt. si personæ idoneæ ad hoc faciendum conueniunt, cogantur s. m. cōm intellectum accipere verba, quæ proferunt. Communis diuisio. 2. ibi, respondemus [Sponsalia] de futuro, vel de presenti. Host. [Induci] talia enim arbitraria sunt, ut no. inf. eo. præterea. Host. [Contracturi] idest ad matrimonium contrahendum venturi. q. d. s. m. Host. considerandum esse hic, utrū fiat seriò, vel fictitiè, vel ludi causa, super quo remittit, ad sum. eo. tit. sub rubrica, de matrimonijs, §. qualiter contrahatur, ver. quid si aliter dicat, & sequentib. [Ad id faciendum] q. d. conuenerāt ad matrimonium contrahendum, & in ecclesia solenniter publicandum. & sic t. no. q. locus, tempus, causa, & persona docent talia terminari, de homi. sicut, 29. dist. ca. 1. & 2. Host. [Aetate] sup. & qui nullo iure prohibeantur cōtrahere. Host. [Quo cognito] scilicet q. idonei sint ad cōtrahendum, & ad hoc venerint. Host. [Intelligentiam] q. d. recurrendum t. est ad intellectum illorum, qui præsentis fuerunt, informatum ex his, quæ agebantur, & ex qualitate contrahentium personarum, & sic communiter intelligebant, q. tales contraherent, puta quia hoc agebatur, & fiebat coram sacerdote, & ibi gratanter subarrhationem fecerunt, iudicabitur cōtra tales, infra eo. consultationi. secundum Host. qui hoc dicit tenendum; licet alij dicant inspiciendam intelligentiam iuxta idioma terræ. alij iuxta verba sacerdotis, vel iuxta quod vicini communiter intelligunt. Inno. dixit [Intelligentiam] etiam ex iure sibi appropriatam, a non solum quam portat ex verbi proprietate. Intellexit enim hanc decret. quando aliqui intendebant contrahere sponsalia, & non intelligebant sponsaliorum effectum, credendo idem sponsalia, & matrimonium, vel quia non credebant per sponsalia se ligatos, qui cum alijs contraherent, vel alia huiusmodi, & sic sunt tres lecturæ, ut exprimebat Franc. de simplice, qui non capiebat effectum verborum, vel de illo, qui non discernebat matrimonium a sponsalibus, vel cum erat linguarum di-

ner-

ueritas [Cogatur] per ecclesiam, i. eo, veniens. i. & ca. ex parte [Recte] q. non peruersè, vel capillosè interpretantibus, de dec. ad audientiam, de priuile. in his. ¶ Penultima f. gloss. distinguit, an actor tantum, an reus, an uterque committant dolum. secundo arguit non recedendum & c. alleg. 6. iura, & duo alleg. in contrarium. ¶ Vlt. gl. de ambiguitate verborum distinguit, & subdistinguit, ponit primo duo membra, & primum subdiuidit in duo. secundum in tria, & illorum tertium iterum in duo. ¶ In f. 4. gloss. ibi. l. i. in fine [sive Græco, sive Hebraico sermone quis loquatur, contrahitur obligatio, dummodo alter alterius linguam intelligat, siue per se, siue per verum interpretem. ¶ In gl. pen. ibi, prospexit] vide de ferijs. c. 2. super i. gloss. [& ibi, cum quidā] vide de cle. exc. mi. latores, super gloss. pen. ¶ In gl. vlt. ibi, inter stipulantem. §. i. [vide de iudi. c. i. super gl. 2. [& ibi, certum] Confessus se debere corpus, Stichū, vel fundum, cogitur certificare [& ibi, §. nihil] vide de rest. spo. cum ad sedē. super gl. 2. [& ibi, in venditionibus] in venditionibus vtriusque consensu necessarius est: sed si in venditione dissentiant in precio, uel corpore, imperfecta est emptio [& ibi, de re. iu. quoties 2.] vide de consue. cū olim, super vlt. glo. [& ibi, ver. ob. quoties 2.] vide de priuile. in his, super vlt. glo. [& ibi, cum qui calēdis] vide de dolo. c. 2. sup. 2. gl. [& ibi, veterib.] vide de priuile. quia circa, super vlt. gloss. [& ibi, quidquid] vide de causa posses. cum ecclesia, super gl. hoc sumptū. ¶ In f. gl. i. in fi. [huic glo. contradicit finis quarta gloss. quæ fuit additio. ¶ In gl. i. dicat non intellexisse] vel ad litteram non intellexit dictum, siue verbum, vel linguam intellexit tamen factum consensum, & nutum, & nutu matrimonium contrahitur. Quid enim refert, vtrum mutus sit, vel si lingua eius non intelligatur? nihil, ar. su. de transla. inter corporalia, ver. sicut iuxta, & 43. dist. fit rector. vnde, si sponsus ponit anulum dicendo, verba in teutonico, & sponsa parat manum, & recipit non contradicendo, sed annuendo, & si verba omnino deficiāt, dicitur consentire, vt hic patet aperte, in Hostien. b. [& ibi. l. i. in fi.] ibi dicitur q. stipulatio contrahitur per interpretem, ad idem instit. eo. tit. §. vtrum, sic & fideiussio. ff. de fidei. l. Græcè. & tutela sic datur. C. de testam. tu. l. fi. & sententia sic fertur. C. de sen. & inter. iudi. l. iudices. Host. [& in fi.] dixit Goff. in spon. duo. licet. hanc decre. loqui, cum sunt eiusdem vulgaris, sed alter proponit verba sophistica, vel duplicitem continentia, puta donec terra supponatur oculis meis, & vide qd not. 22. quæst. 2. nec artificioso, & in Spec. de aduo. §. iam nunc, in princ. & §. consequenter, ver. item cautus. de Alex. legimus, quod promissit occisores Darij sublimes, & notissimos facere, si se reuelarent, quod postea fecit ipsis suspensis alto martyrio. Dixit tamen Hostien. infra eo. ex parte, quod si ille, qui dixit hæc verba duplicia; simpliciter ad hoc intendebat, vt falleret mulierem, licet in contentioso foro iudicetur pro matrimonio, vt hic, tamen in foro poenitentiali non iudicaretur vxor, si non consensit sed induci debet, vt consentiat, & sic intelligit, infra eo. tua, Pet. de Sa. & Abb. ponebant exemplum in casu, quem dicebant visitatum, cum scilicet vir interrogatus respondet, quod placet sibi habere talem in vxorem, & eodem modo mulier respondet interrogata, quod placet sibi habere talem in virum. de his verbis dubitatur, an sapiant consensum de presenti, an sponsalia de futuro, & ideo ad communem verborum intelligentiam recurratur. & secundum Pet. hæc verba non sapiant matrimonium; quia, cum dico, placet mihi habere talem in coniugem, hæc placetia, vel voluntas manet in suis terminis, sicut aliud, cum mihi placet vendere tibi librum. aliud, cum vendo. sic ergo secundum eum aliud sit contrahere, aliud, quod placet contrahere. sed Hostien. infra eodem, ex

parte, dixit, q. per verbum, Volo, vel placet, bene contrahitur matrimonium. Dixit enim, quod vox hæc sonat, ff. iudi. solui. l. iudicatum solui. §. consensum de presenti. ff. de sup. lega. l. Labeo, & supra de success. ab intest. ca. fi. §. i. quod patet; in eum in interrogationibus, & responsionibus, quæ fiunt a consecratore, & consecrando in episcopum, vt patet in lib. pontificali, quem allegare licet de seruis non or. consuluit, vbi toties interrogat consecrator, Vis & c. & consecrandus semper respondet, Volo, & non plus, per quæ verba de presenti ad ea, quæ respondet, & ad spirituale matrimonium intelligitur obligari nec obstat secundum eum, C. de contrahen. emp. in vendendis: quia illud verum est, quando in voluntate tantum alterius contrahentium confertur conditio, vt ita demum sit res empti, si ei placuerit. hic enim non cogitur talem contractum seruare, nisi velit, ff. de ac. & obli. sub hac conditione, vel quando pretiū arbitrio suo committitur, ff. de contrahen. emp. hæc venditio, & l. quod lape. §. i. sed ex quo de certa re & certo pretio semel consenserunt pure, perfectus est contractus, instit. de contrahen. emp. in prin. & §. precium, & §. cum autem, & §. emptio, ff. de verb. oblig. si stipulor, §. in locando. mihi viderentur ponderanda verba, quando dicit. Placet mihi de sponfare, vel contrahere. uideretur verum, quod dixit Pet. sicut de verbis, volo eligere, not. ff. de leg. 1. l. 5. vide quod not. in præ. l. in uenditoris, in gloss. 1. & quod ibi dicit Cyn. post Pe. nisi communiter in loco illa verba aliam interpretationem recipi. sed cum dixit, Placet habere, uidetur q. hoc plus importet per prædictam decret. ex parte; & facit quod dicam secundum Vinc. infra cap. penult. ¶ In gl. pen. ibi, not.] quod idem not. 22. quæst. 5. si ergo 2. & ibi, [§. item] alias est, ver. sub §. si nero. 1. (& ibi, Vterque] uel neuter [& ibi, intelligentia] & capit. propterea. vbi de hoc, & 22. quæst. 5. humane [& in fine] in lege, disiuncta, ponitur pro coniuncta. in canone plura uerba uidentur. & ibi, unde prouenit ex culpa, inde gratia. Item ibi sanctificatum est cœlum, quæ per glossas exponuntur, sed dic, ut in remis. quas proxime dedi. ¶ In gl. ult. ibi, exordium] de hoc supra de restit. spo. cum ad sedem [& ibi, de Syracusanæ] & infra de re. iu. inspicimus, lib. 6. [& ibi, Veterib.] & ibi de hoc [& in fine] & infra de reg. iuris, contrarium, lib. 6. vbi plenius de hoc.

A D D I T I O N E S.

- a ¶ Appropriatā. Vide Io. And. supra de rescrip. causam, quæ super gl. 1. & Bar. in l. omnes populi, ver. l. 6. quæro. ff. de iusti. & iure.
b ¶ Secundum Host. Facto ergo contrahitur matrimonium absq. verbis, cuius contrarium sentit gl. i. in c. fi. infra tit. 1. quam ibi reprobatur Ioan. And. post Host. ibi vide aliter loquitur, infra eo. tua, & ibi vide in gl. sic & matrimonium.

S P O N S A L I A R I V M.

- 1 Sponsalia etiam de futuro inducunt impedimentum iustitie publicæ honestatis, in nullo cap.

C A P. VIII.

Sponsam

Breue est, & dic f. sponsam etiā de futuro, quod patet secundum Pet. quia dixit, maximè, si est proxima nubili ætati. ergo sponsa de presenti esse non poterat. Fortius autem hoc haberet locum in sponsa de presenti. Dicit tamen, q. quam plures hoc non aduertentes contrahunt cum sponsis suorum consanguineorum de futuro [Maximè] olim erat gloss. proxima, & multo magis si transcendit ætatem nubilem consanguineorum vsque ad quattuor gradum. Goff. de consangu. & affini. non habet.

Io. And. super 4. Decret.

A 4

S P M.

Ioan. And. Comment. in Quartum Decret.

S V M M A R I V M.

- 1 *Matrimonium contrahitur, si vir & mulier sibi promittunt, quod ab eo tempore se habebunt pro coniugibus, & quibus alijs verbis contrahatur, & nu. 3.*
- 2 *Testes rogare non est necessarium in matrimonij contractu.*
- 3 *An presumantur rogati.*
Verba accipiunt interpretationem ab adiectis verbis, ut etiam futuri temporis pro presenti intelligantur.
In verbis non est uis, etiam in matrimonijs, & quando.
Pro matrimonio iudicatur in dubio, cir. fin.
- 4 *Copula carnalis effectus sponsali. quis.*
Fornicatio duplex, & adaequatur, & quo casu hic, Fornicarium coniux recipere non tenetur.

C A P V T IX.

- 1 **Ex parte.** C. Si uir & mulier sibi promittunt, quod ab eo tempore se habebunt pro legitimis coniugibus, inter eos matrimonium est contractum. & diuiditur in duas partes. in prima ponit casum narratum. in secunda diffiniendum committit. 2. ibi, Quia igitur. & secunda subdiuiditur, in prima ponit diffinitionis causam usque ibi, Mādamus. Hof. iurauit quod, quod mulierem decetero pro coniuge teneat, & ei fidem sicut uxori seruaret. reliquit eadem, quia penituit: distringitur, ut ipsam maritali affectione pertractet [Præstitit] presentibus ad hoc vocatis, ut patet in an. & dicebat Ala. non esse necesse in hoc casu adhiberi testes rogatos, cum ius hoc non exprimat, all. 4. q. 3. ad fi. de hoc 3. q. 9. si debitum. al. §. de his, & 30. q. 5. nostrates, & de hoc in Spe. de teste. §. 1. penult. colu. uer. item
- 2 quod non fuit. & an presumantur rogati, ibi no. in uer. se. [tpe] quo præstitit iuramentum. Hof. [pro coniuge teneat] videbatur contra, quia non interuenerant verba consueta, Accipio te &c. j. c. pe. de spon. du. licet. sed trium est, quia non est uis in verbis, ex quo de mente & consensu constat, sup. eod. ex literis. j. c. tuar. quid si dicat, Promitto tibi, quod ducam te in uxorem, & decetero tenebo te in uxorem, deinde contrahit cum secunda, per verba de presenti, cui adhærebit? Gof. secundum. quod dico per verba præcedentia clausulam decetero, quæ cum sint futuri temporis, sunt extensiuæ, & tractum habet. ff. de verbo. ob. si quis ita stipulatus Stichum, aut Pamphilum. ff. ad Tertul. filij. intelligat igitur illa clausula secundum significationem præcedentis. ff. de ver. ob. Titia^a. §. 1. secus, quia simpliciter dicit, ab hoc tempore &c. quia tunc eadem verba futuri temporis sequentia intelliguntur secundum significationem præcedentium, quæ sapiunt significationem præsentis, maxime quia addit, & fidem seruabo ut uxori. sic ergo sit uis in verbis, quæ debent aliquid operari, de priuilegio papa, li. 6. unde dixit Io. de iureiura. quemadmodum, in prin. quod verbum, tenebo, adiectum sponsalibus, sapit tempus futurum, de cōdi. appo. super eo. adiectum dictioni præsentis temporis, præsens designat, ut si di. Semper habebō te &c. Si vero dicatur, Promitto, quod semper prouidebo tibi tanquam uxori. & illa idem respondet, nisi aliud protestetur, si sint apti ad matrimonium contrahendum, & ad hoc veniant, pro matrimonio iudicabo, ar. supra eo. ex literis, infra qui māt. ac. pos. videtur, & supra de iurei, quæadmodum, in prin. & idem, si dicat, Promitto, quod non dimittam te pro meliori, vel peiori. nam in talibus & similibus dubijs pro matrimonio iudicamus, de testi. licet. 2. de sen. & re iudi. c. fi. Ho. & quædam alia hic notauit, quæ dixi s. eo. ex literis, super. 4. gl. [Seruaret] de hac forma, Promitto. quod nunquam habebō aliam uxorem nisi te, plene in Spe. et. in prin. & vide quod no. ff. si quis cau. si eum, in fi. [Habituram] repete, ab eo tempore. Gof. sed sine hoc pote-

rat scena duci, secundum Host. quia intelligitur repetitum. ad hoc C. de contrahen. stip. l. 1. [Reliquit] quod non licuit, ut sequitur. & dic dereliquit ante carnalem copulam, alias non esset dubitatio [Fornicationis] carnalis. 32. q. 1. dixit, vel spiritualis. 28. q. 1. idolatria, Go. & hic ponit Fran. quod no. Io. 32. q. 7. omnes canones, in gl. videtur quod [Reconciliare] non nimis frequenter, quod dic ut no. j. de adul. si vir. Host. [Redeat] quia vxor hoc petebat. ipsa. n. eum recipere non tenetur. 32. q. 1. de benedictio, & infra de diuor. significasti. Ala. ¶ Gl. 1. querit, all. negatiue, remittit, & duas opiniones ponit. ¶ In 1. ¶ gl. ibi tantum Abb. voluit intelligere, quod minus habeat quod gl. quam textus, quia in textu fuerant dicta duo, gl. querit, cum dictum est alterum tantum [et ibi, dixit Io.] Ala. Vin. Phi. G. hic & in sum. de clande. despon. §. sed queritur. & Innocen. & Hosten. & Pe. Accur. ff. de regu. iur. l. in omnibus. 1. [et ibi, Hug.] et Lau. et Pe. 4. sententiarum. 28. dist. iuxta prin.

A D D I T I O.

- 2 ¶ Titia. Vide Bar. in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus, ff. ead. & ibi remittit de materia ad diuersa loca.

S V M M A R I V M.

- 1 *Matrimonium contrahere qui iurauit, cogitur et quomodo contrahere, nisi in casu. & quo, & nu. 3. & 12.*
- 2 *Iuramentum patris non ligat filios.*
- 3 *Impuberes etiam eo ligantur.*
- 4 *Omne licitum seruari debet.*
An sit licitum, si dubitetur, ei quis auctoritate propria non debet contrahere.
Si non obseruatur, incurritur infamia.
- 5 *Sponsalia quibus casibus soluantur, & quando transeant in matrimonium, nu. 8. 9. 10. & 11.*
- 6 *Epilogus, & suffragium glossarum, nu. 7.*
Stipulatio, per te non fieri, quid significet.
Arctatio quem obligat alias non obligatum. §. in 2. gl.
Ex generali promissione obligor ad quod volo ex promissis, vide nu. 8. 9. & 10.
- 8 *Additio glossarum, & nu. inferioribus.*
In uxorem ducere iuratus unam de filiabus Titij, postea dormiuit cum una earum, an precise debeat eam ducere compelli.
- 9 *Quid si unam de omnibus mulieribus mundi, vel loci.*
- 10 *Quid si ostensis 10. sororibus, vel de eadem parentela usque ad quartum gradum sibi inuicem attinentibus, & respondent ipse, simul, placet &c.*
Electio facta unius de generaliter iuratis aut promissis an videatur per eius usum, & exempla hic, & supra nu. 7. 8. & 9.
- 11 *Uxorem iurans absentem insciamque ducere, ipsa certificata & ratificante sponsalia tenent.*
Matrimonium presumpsum quod, & supra nu. 8. 9. 10.

C A P V T X.

- 1 **Ex literis.** C. Is qui iurauit contrahere, si non subest impedimentum, per censuram ecclesiasticam contrahere compellitur. et duo facit, ponit casum iuratum. secundo diffiniendum committit. 2. ibi, Quia igitur. summat Host. sic iurant parentes, et filij impuberes filios hincinde matrimonialiter copulare. vnus filius conatur contra proprium iuramentum ad alia vota migrare: sed diocesanus ipsum ad seruandum iuramentum vult coercere. commendatur voluntas diocesani, quia non est tutum alicui contra suum iuramentum venire [Eos] filios, et filias. Host. [Compellerent] olim erat in textu, Spe pacis inter eos reconciliandæ. unde, cum induceretur hæc decre. ad probandum, quod sponsus de futuro precise compelleretur contrahere matrimonium. T. et sequaces dicebant hoc causa conciliandæ pacis fuisse statutum. Goffred. [Quam filij] non enim

enim patris iuramentum ligabat filios. & facit ad ea, q̄ dixi de iureiu. veritatis, super vlt. glo. [G.] vnus filius [Consentiente] ex honestate, non necessitate. 17. q. 2. sufficiat. Goff. Ala. [Patre] ipsius. G. [Iurauit] & non contradixit t̄ adueniente etate: quia tunc non fuisset compulſus, sed omnino absolutus, & sic solue infinita contraria infra tit. 1. accessit, & 6. capitula sequentia, secundū quosdam. Tu dic contra. nam & si adueniente pubertate contradixisset, coactus fuisset propter iuramentum, vt sup. de iureiu. si vero, & inf. eo. c. Hostien. [Adimplet] ipse forſan appellauit, & ista litera fuerunt apostoli. vel forte fuerunt consultiuæ [Periculosum] quia omne iuramentum t̄ licitum seruari debet, supra de iureiu. si vero. etiam si dubitetur an sit licitum, non debet quis propria auctoritate t̄uenire, de elect. venerabilem, §. pen. Hostien. [Venire] cum ex hoc incurrat quis perpetuam infamiam, de testi. testimonium. Hostiē. [Si non acquieuerit] sic supra de vita, & hone. cleri. monasteria. Host. (Rationabilis causa) casus, propter t̄ quos soluantur sponsalia de futuro, not. hic Hosti. ponēs versus, Crimen, dissensus, fuga, tempus, & ordo, secunda, morbus, & affinis, vox publica, cumq; reclamāt quodlibet istorum, sponsalia soluit eorum. scito, quod ex causa cēsuram stringimus ipsam. & ponit concor. circa quā non inſto. vide in summula quarti libri, in prin. [Maritali] sicut supra eo. ex parte, in fi. ¶ t̄ Glo. 1. alleg. vnam cor. obijcit, & soluit. 2. glo. primo obijcit, & soluit, secundo querit, alle. pro, & contra. ponit opi. quam reprobāt, reprobationem impugnat, impugnationi respondet. ¶ Pen. glo. signat contrarium, dupliciter soluit, vtrāq; solutionem impugnat, & in fine ponit tertiam solutionem. iterum soluit, & obijcit, ¶ In t̄ glo. 1. ibi, Marcellus [hanc & sequen. videamus. vide de iuram. cal. in per tractandis, super 4. glo. [Et ibi, nulla stipulatione] secunda stipulatio, per te non fieri, non significat nil te facturum, quo minus facere possis, sed curaturū, vt facere possis. ¶ In glo. 2. ibi, emptio] cum emi Stichum, aut Paphilum, in potestate est v̄ditoris, quem dare velit: sed vno mortuo, qui sup̄est, dandus est [& ibi, Stichum, aut Paphilum] vide de rescript. inter ceteras, super 3. glo. [& ibi, §. vlt.] alias pen. qui promisit sistere, si prohibitus tempestate, vel vi fluminis non venit, excusatur, nisi se arctauerit [& ibi, Generali] vide de renunc. post translationem, super 1. gl. [& ibi, §. quāsitum] vide de offi. ord. si sacerdos, super gl. 2. [& ibi, quoties] vide de iure patro. c. 1. super 1. glo. [& ibi, duo sunt Titij] vide de offi. dele. quoniam Abbas, in 3. glo. et super ea, vide §. quoties. qui sequitur [ibi, cum ex pluribus] vide de offi. or. si sacerdos, in gl. pen. ¶ In t̄ glo. 1. ibi, bona fide] vnde si per eos non stat, nō sunt periuri, nec debetur pena promissa secundum Vinc. infra eo. Gemma, & inf. c. sicut, in gl. 1. [in fine] idem no. 30. q. 2. c. vno, & de hoc 63. dist. tibi, domino, in vlt. glo. 2. & 91. dist. c. 1. ¶ In glo. 2. ibi, quidam] hoc tenet Vinc. & Phi. qui dicunt eum precise non compellendum, & p̄nitentiam sibi precise debere imponi de periurio, quia per eum stat, argum. supra eo. de illis [& ibi, quod debet] & idē Lau. & Goff. & Host. dicentes, q̄ debent compelli, vt de nolentibus fiant volentes. Bar. Brix. in quēstione. Quidam propter pacem dōmini. 29. dicit, q̄ contraxisse videtur sub condi. scilicet quam prius elegero, vnde elegit, & sic dicit dixisse T. [& ibi, Non debuit] & ob hoc dicimus quod licite cum alia contrahit. Inno. dixit Hostiē. q̄ incertitudo ab initio declarata est ex post facto, sicut alias sponsalia contrahit ab initio conditionalia, & incerta, per carnis copulam fiunt pura, de condi. 2. ppo. de illis, & c. super eo, & cap. per tuas. Item cum iurauerit ducere vnam, nec possit ducere nisi istā, certe tenetur deo reddere suum iuramentum. & secundum hoc videtur Host. concordare, opi. glo. infra positā. & est

verum, q̄ ex vi sponsaliorum incertorum nulla est obligatio; quia si diceres ista incerta esse sponsalia, sequeretur, q̄ quelibet ex filiabus Titij fuisset simul sponsa, & sic nullam earum habere posset in vxorem propter publicam honestatem, infra eo. c. vno, in prin. li. 6. cum etiam sponsalia debeant ex vtriusque parte consistere. Dicebat t̄ autem Host. q̄ si quis iuraret in vxorem ducere vnam de omnibus mulieribus mundi, vel loci, aliquam cognoscendo non videtur illam elegisse: quia potest aliam eligere. nec deierat, imo iuramentum obseruat cum alia contrahendo, licet æquius faceret, si cum illa contraheret, licet non tutius propter bigamiam, secundum eum. de hoc de cleri. con. sane. 1. Querit ipse, quid si ostensis 10. sororibus, vel de eadem pareurela, vsque ad quartum gradum sibi inuicem attinentibus, dicat quis iuro, q̄ ducam vnam in vxorem ex vobis, & ipsa simul respondent, placet: vel simul iurant, quod illa, quam eligeret, secura contraheret, demum cognoscit vnam, nunquid illa erit vxor? non videtur propter publicæ honestatis iustitiam. sed non est verum secundum eum, quia cum neutra earum fuerunt specialiter sponsalia contracta, sed cum illa, quam eligeret, & ipse elegit, & ideo cognoscendo firmanur in ipsa sponsalia, arg. sup. de offi. delega. ex parte 1. & nihilominus simul & semel inducitur matrimonium præsumptum: quia ipso facto cōsensisse præsumitur, arg. ff. de legibus. de quibus, sup. de appell. dilecti, & c. vt nostrum. dixit autem hanc quēstionem satis solutam per ea, quæ leguntur, & no. infra de diuor. gaudemus, §. quia vero pagani, & §. qui autem, & vide quod ibi dicam, in glo. patet ergo. Si autem t̄ quis iurat absentem, & insciam ducere, ipsa certificata & ratificante tenent sponsalia, secundum eum, & si post talem ratificationem ipsam cognouerit, matrimonium est præsumptum, supra de conuer. coniu. ex parte, de iureiu. si vero, secundum Host. [& ibi, Propter iuramentum] si quod not. infra titu. proximo, de illis, in vlt. glo. ¶ In t̄ gl. arg. contra, ibi, iuramentum seruet] vnde ecclesia monebit eum, vt contrahat, prout iurauit, q̄ si non faciat, excommunicabit eum [& ibi prohibere, vnde interdum punit volūtatem. 27. dist. vouētibus. Lau. Phi. [& ibi, hoc quidem ius commune] idem Io. 27. q. 2. §. sed concedatur, alias incipit, ex his. [& in fine] vnde dicebat Hug. q̄ ecclesia compellet per excommunicationem: sed si videbit se nō proficere, absoluet.

ADDITIONES.

¶ In vlt. glo. ibi vide gl. no. & practicam, quomodo quis iuret p̄ alium, & ad materiam. vide Bart. in l. stipu. ista, in prin. & in l. quoties, ff. de verb. obliga.

SUMMARIUM.

- 1 Vxorem filio pater, & alius quouis alienam, quam detinet, cogitur restituere, & qualiter, num. 2.
Vxor nō venit in iudicium communi diuidum. nec pōt auferri.
Non tenetur respondere pro marito, nec econuerso.
- 2 Ad ecclesiam pro quibus principaliter, & pro quibus secundo recuratur.
- 3 Inter patrem, & filium is esse non potest, exceptitur causa matrimonialis, num. 1. & 8.
- 4 Prouincia qui locus appelletur, vel eius appellatione contineatur quibus modis accipitur.
Ad archiepiscopum recurrendum, quando tangit delictū prouinciam.
- 5 Interdictis diuinis officijs, quæ excipiantur, differt ab interdicto terra, num. 9.
An eo pendente celebrantes fiant irregulares, ibid.
Eorum appellatione quæ comprehendantur.
Penitentia nomen trahitur et ad uaticū, in fi. nulli deneganda.
Prohibitus ad t̄ps, eo lapsō rem prohibitam pōt exercere. §. 1.

Infa.

Ioan. And. Comment. in Quartum Decret.

Infamia non cessat, licet tempus damnationis desierit.
Additio glossarum.
De actione non curandum.
Si contra uxorem possessorum intentatur, quid iuris.

C A P. XI.

Non est.

Casus. Compellitur pater per censuram ecclesiasticam restituere filio uxorem eius, quam detinet, & narrat casum, cui secundo pronidet ibi, Nos itaque primo per nominationem, secundo per penam, ibi, & si & dixit Hostien. q. huius pars, supra de regu. non est vobis, quod est falsum. Illa enim praelatis Gallie dirigitur, & incipit, Non est vobis dubium, & summabat sic ipse Hosti. Si pater uxorem filij detineat, monendus est, ut marito ipsam restituat, cuius terra interdicitur, si non acquiescat [Rex] Henricus pater regum Henrici iuuenis, & primogeniti, cum quo habuit magnam discordiam, Ricardi, & Ioannis, & Comitis Gaufridi. Host. [Iustū] quia sibi inuicem alligati sunt, de conuer. coniu. Apof. soliam [Vxores] cogitur igitur per ecclesiam is, qui uxorem alterius abstulit, eam restituere, nec venit vxor in iudicium communi diuidendo. C. communia vtriusque iudi. possessorum. ff. de edil. edic. plerumque, nec cogitur vxor respondere pro marito, nec econuerso. C. ne vxor pro ma. auct. & si omnino. & no. quod in causa matrimoniali recurritur ad ecclesiam, & in omni civili secundario, & ad vltimum, quando. si iudex secularis est negligens, de foro compe. ex transmissa, secundum Vin. qui etiam dixit, q. dato q. inimicus sit talis, qui bona possit auferre, non poterit [Eas] vxores filiorum [Restituendas] maritis suis, & filij regis. Sed contra ff. de iudi. l. le. nulla: q. a, ut ibi dicit, inter patrem, & filium nulla lis esse potest, imò nec inter filiumfam. & alium, nisi patre auctore. C. de bonis, quæ libe. cum oporteat, & licum non solum. So. casus iste specialis contra regulam illam, & est ratio specialitatis periculum animarū, & fauor matrimonij, & auctoritas ipsius. i. Dei, contra quem nulla lex valere potest, de consue. ca. si. de ma. & obe. cum inferior. Host. [Terminum] a nobis iam statutum, vel a nobis statuendum. & per h. d. Hosti. arguendum ad ea, quæ no. de elec. cum ecclesia [Prouinciariū] cum hic loquatur nedum archiepiscopis, sed etiam episcopis, & alijs praelatis, videtur, q. quilibet diocesis, & quodlibet territorium, siue districtus largè pot. prouincia appellari, & quod legitur C. vbi de crimine agi oportet, qua in prouincia exponi dēt. i. districtū, vel territorium, at. ff. de iur. om. iud. l. si. ff. de verb. sig. pupillus. S. territorium. de materia ista not. copiose in summa de iur. om. iudi. S. quib. ex causis, vers. ite ratione delicti, & de feudis. S. apud quē, ver. in quo aut loco, & se. vel pot. dici, q. hoc nomen prouinciariū respicit archiepiscopos tm, quia qn delictum tangit prouinciam, est ad archiepiscopum recurrendum. S. de inst. c. 3. Hostiē. [Donec ibi fuerint] con cor. clem. de pœnis, si quis sua dēte, ver. terra quoq; [baptisma] & chrisma de sen. excō. respon. Inno. dixit etiam ipse Innoc. quod matrimonium fieri potest apud interdictos, quia & apud excōmunicatos, de eo, qui du. in ma. significasti. Host. tamen putat, q. solemnitates suspendantur, de si. pres. capellanus. de ordine dixit Innoc. q. laici de loco interdicto non possunt ad ordines promoueri, sed qui clerici erant, cum non sint interdicti, ad alios ordines potuerunt promoueri b [Paruulorum] & adultorum, de sent. exc. quoniam, lib. 6. Boa. hic contra [Pœnitentias] per quod comprehenditur viaticum [Morientium] & viuorum, quoniam nulli deneganda est pœnitentia. inf. de pœn. & rem. quod quidam, de pœ. dist. vlt. c. vlt. Tan. Hostien. & Vincen. falsum dicentes prophetauerunt ius nouum, de senten.

6 [exc. c. vlt. di. 6. ¶ Glo. 1. & respon. per quāst. quoniam & c. soluit distinguendo. ¶ Glo. 3. arguit a contrario, alleg. duonura, & vnam in contrarium, secūdo quirit, & soluit. ¶ In t. glo. 1. ibi, imò per interdictum de vxore exhibenda conuenit maritus etiam patrem, qui illam habet in potestate, & idem se. si ad instar [ibi, si in vita] si maritus uxorem, quæ per parentes inuita tenetur, repetit, iudex exhibita muliere, & ipsius voto quæ sita prouidet marito. ¶ In gl. 3. ibi, imperator] prohibitus postulare quinquennio, post quinquennium licitè postulat [ibi, si seuerior] vide de rapto. in archiepiscopatu, super 3. glo. [ibi, ad tempus] damnati ad tempus ad opus publicum etiam post tempus sunt infames. In t. gl. 1. in fi. de hoc supra de conuer. infide. cap. vlt. in glo. dixit Hostiē. siue detineatur volens, siue inuita petetur, quia vxor, nec de actione curemus, de iud. dilect. si possessorium intentetur, vide quod plene dixi de restit. spo. ex parte, in glo. q. d. vide etiam, quod scripsi in Specul. qui si sint legiti. super versic. competit etiam. ¶ In gl. ergo, ibi, ad tempus] ibi dicitur, quod in sus. dixi, sed non ob, quia ciuitatem recuperat, ut ibi [ibi, de absolutione] de hoc inf. de ma. contract. c. vlt. [ibi, celebrabunt] quia non est terra interdicta, sed organa suspensa ad tempus, tamen irregulares fiunt, qui ibi celebrant. Inn. cōtrarium notauit, de off. ordi. irrefragabili, & de app. dilectis, vide qd. dicā de off. ordi. si canonici, super 4. gl. lib. 6. [ibi, non nisi] Idem hic Gof. sed dic hodie, ut in fra. de senten. excom. c. vlt. lib. 6. ¶ In glo. ista duo, ibi. S. sed notandum] alias est, vers. sub S. si ergo [ibi, de hoc] & ea quæstione, si fuerit [ibi, ab hæretico] alij contra in pœnitentia secundum Phi. ne forte nos in desperationem inducant, arg. de pœ. dist. 6. capitulo primo, ver. index. de hoc de pœ. dist. 1. his potestatis. & 22. dist. S. verum, capitulo ad hæc.

ADDITIONES.

a ¶ Prouincia ibi vide doc. & glo. & doct. in l. fi. C. de præscrip. 16. temp. & Bart. in Extrauag. quoniam super, ver. Lombardie.
b ¶ Promoueri. Vide c. si sententia, de sent. excom. lib. 6. & ibi Io. And. & gl. quæ incipit, aliud, & Ioan. Cal. in tractatu suo q. 139. & secundum illa istud intelligitur.

S V M M A R I V M.

1 Matrimonium contrahendum dicto vnus impeditur, et quando, & in dubio quid, nu. 1. & 4.
2 Publicè, et palam qui veretur dicere, quod in aure locutus est, suspectus est habendus.
3 Argumentum a contrario an hic locum habeat.
5 Epilogus, & additio gloss. num. 6.
Fama plus habet hic, quam testimonium.
Turpitudinem suam auditur allegans in matrimoniali.

C A P. XII.

Præterea

Casus. Dictum t. vnus assentientis impedimentum impedit matrimonium contrahendum, si non interuenerit iuramentum. Diuisione non eget [A viro] cum quo contraxit per verba de futuro. Innoc. [Impetitur] ut cogatur matrimonium consummare. Innocen. alias repetitur [Consanguineus] intra quartum gradum [Publicè] dicit t. Bern. ad Euge. lib. 3. hanc tibi generalem constituas regulam, ut omnem, qui palam veretur dicere, qd. in aure locutus est, suspectum habeas, exponit Host. hoc. i. communiter, & coram multis, tamen publicè hoc facit quia coram iudice, & quia paratus est iurare: alias nudo dicto non staretur, de coha. cle. tua. Host. [nisi iuramentum] secus t. ergo, si iurasset secundum gloss. & Innocen. dixit Hostiē. quod alij suppleant, maxime cum tunc

tunc etiam eadem ratio remaneat: quia, si verum est, quod asserit, in perpetuum non erit vxor, nec ad secundam vota deficiente plena probatione poterunt conuolare. & sic continget deterius, de quo sequitur, quod ergo vituperari potest & c. de seruis non ord. c. 1. sed quia hoc posset fieri in fraudem, vt matrimonium impediretur, de clan. despon. cum inhibito, ² per quam ³ patet per dictum vnus matrimonium impediri, consuluit iudici, q̄ consideret qualitatem personæ testificantis, & an vbi alias displiceat matrimonium, vel non, & vtrum sit vilis persona, vel grauis, & alias circumstantias occurrentes, & secundum hoc aut prohibeat matrimoniū fieri, aut concedat, ar. 7. eo. cum in tua, de iureiu. c. fi. & infra ti. 1. attestaciones, sed quicunq; sit ille, consulit, q̄ trahat mulierem ad partem, & videat, quid confitebitur. & si dicat se virginem, faciat eam inspicere, & si reperitur virgo, planum est illius testimonium falsum esse. videat tamen, q̄ matronæ sint peritæ, & diligenter inquireant. Iuramentum autem non impedit, si iudici videtur, q̄ verum sit testimonium de impedimento propter tacitam conditionem, & auctoritatem papæ exceptam. ¶ Prima ⁴ gl. respon. per quæstionem, an publicè confitenti credetur, & soluit, q̄ non, duplici de causa. ¶ In ⁵ glo. 2. ibi, de illo] vnde dicebat Goff. no. q̄ teneat ar. impedit contrahendum, vehemens suspicio dirimit contractum. 3. 2. q. 1. dixit [& ibi, interuenisset] Idem, si interuenisset quò ad famam, quæ impediret contrahendum, & in hoc habet plus fama, quam testimonium, secundum Tan. Phi. & Goff. & ipse Ber. idem dicit in decret. super eo, de consan. & affi. inferius alle. [& in fi.] & de hoc propter periculum animæ. Innoc. & Host. scilicet quod auditur allegans turpitudinem suam.

A D D I T I O.

¶ Cum inhibito. Alias autem manifestum dicitur, quod probari potest, no. in c. vestra, de cohabit. cle. & mulie. & quo ad casum istum vide gl. 3. & Io. And. super illa infra de cland. despon. ca. fin. Ioan. And. eo. tit. in Specu. super rubrica.

S V M M A R I V M.

- 1 Matrimonium, quod quæ contraxit inuita, quando teneat, dicitur clandestinum etiam contractum in præsentia trium.
- Iuramentum nun est obligatorium iure resistente, & n. 6. in fi.
- 5 Inter inuitam, & reclamantem quæ differentia.
- 4 Vxor, seu mulier superinducta contra eam, quæ se priorem dicit vxorem, audiri debet, & quando, & potest assistere viro, & quando, & num. 5.
- 5 Non tamen in prosecutione preferenda.
- 2 Epilogus, & additio gloss. nu. 7.

C A P. XIII.

Veniens. Casus. Si ¹ mulier inuita cū aliquo contrahat, nec in eum postea cōsentiat, si alteri nubat, tenet matrimonium. & diuiditur in duas partes. in prima factum narrat. in secunda diffiniendum committit. 2. ibi. Mandamus, quatenus. Host. sic summabat, Mariota, seu Maria stimulos carnis sentiens, iuuenem, quem adamauit, sub trium testimonio, vt eum duceret, fidem dedit. a parentibus incrementum malæ herbæ perpendentib. coacta, cum secundo contraxit, diocesanus inter ipsam & primum iuuenem diuortium tulit: sed dicta lite pendente tertium virum in facie ecclesiæ duxit. Occasione vero viri secundi pater tertij ipsam expulit, & filio suo aliam vxorem dedit. si prædicta veritate nitantur, & secundus vir mortuus est, vt tertius Mariotæ adhareat, quo

libet impediante excommunicato, papa respondit. [Trium] ergo ² probari poterat, supra de testi. vniuersis: nihilominus tamen fuit clandestinum, infra de clan. despon. cum inhibito, Hostiæ. [Iuramentum] quod impediende consanguinitate non fuit obligatorium, vt sequitur. Goff. [Quod] iuramentum & pactum [Reclamantē] differentiam ³ inter hæc duo verba, quæ no. 64. dist. cap. 1. & vide quod dicam infra eo. ad id [Alij] qui desponsauit eam per verba de præsentia: alias non esset dubitatio, quin teneret sequens matrimonium. R. Inn. & Vin. [Quem] secundum [Illo] tertio viro [Genuisset] Mariota, & melius dixisset, concepisset. sic infra de verbo. signif. cap. 3. Host. [Ei] mulieri. [Et infra] hic intellige, q̄ expulit eam de domo, & aliam dedit filio in vxorem [Maritali] sup. eo. ex parte. [Alioquin] si eam maritus taliter tractare noluerit. Innoc. [Restiterit] nisi aliquid proponat ⁴ super inducta de iure, nam si velit dicere, q̄ sit maritus suus, audienda est coram delega. vel ordinario, et qui non sit alias iudex suus, ar. ff. de qui. re. ad eundem iudi. ea. per totum. Item si a sententia appellare velit, vel ipsius executionem impedire, audienda est. ff. de re iudi. a diuo Pio. §. si rerum, & §. si post adictum. ff. de rei ven. is, a quo fundus, supra de re iudi. cum super, vbi de hoc. Ad impediendam tamen restitutionem non potest mulier ista proponere de proprietate, si q̄ prius fuerit desponsata, vel q̄ non teneat matrimonium contractum cum alia, propter aliquod impedimentum, nisi forte statim probare velit, de resti. spo. literas, ad fi. sed negare poterit possessionem, vel spoliationē, vel alias legitimas exceptiones proponere. & si pendente iudicio velit assistere, & eum defendere tanquam suum, admitti debet, ar. C. de litigi. auct. nunc hæres. Quinimo & lata sententia contra virum auditur, si velit probare illum suum, sup. de re iudi. lator, tenor, consanguinei, multo fortius hoc videtur licere ante sententiam, quando ille defecisset in probatione alicuius articuli, puta minoris ætatis, poterit hoc ipsa mulier probare, maxime si ignorauit. de hoc in prædicta decret. cum super. quod autem supra dixi ⁵ mulierem assistere posse causæ, non tamen per hoc intelligas eam in prosecutione preferendam. tunc enim solum quis præfertur, cum primo loco ipsius causæ ad eum defensio pertinet. ff. de re iudi. sape. vendicatur autem iste tertius per M. & ipse habet primo loco se defendere. ista tamen superinducta potest assistere secundum Inno. & facit de procu. c. 2. in fi. lib. 6. & quod ibi no. in ult. glo. ¶ Penult. glo. ⁶ ar. guit. ¶ In gl. cum secundo, in fi. Idem Inn. & Host. ¶ In gl. maxime, in fi. Ala. secundum quem ideo hoc apponit: quia iam manifestum est impedimentum, si subesset, vel factum, no. & idem Vin. ¶ In gl. ergo propter, in fi. infra de reg. iur. non præstat, lib. 6. vbi satis de hoc.

S V M M A R I V M.

- 1 De matrimonio cum agitur, puellæ quando, & vbi sequestranda, & nu. 7.
- In eo debet esse liber consensus, etiam in seruis.
- Consensus est iuris naturalis, & per eum quid liceat.
- Ab eius libertate non tenet constitutio procuratoris.
- 2 Inter metum, & coactionem quæ discrepant.
- Quis, vel quæ, & quorum impediatur, & dirimat matrimonium, & nu. 3.
- Principaliter interuenire debet, super quo requiritur consensus.
- 3 De consensu cohabitationis, copulæ, & maritali vbi agatur.
- Maiores partem capituli ad se vocare minor potest ob timorem, in fi.
- 4 Epilogus, suffragium, & additio glossarum, nu. 5. 6.
- Appellationis remotio quo casu hic non obstat.
- 7 Restitutio mulieris quibus casibus non cōpetat, ad ver. in loco.
- Satisfactio viri quando non admittatur.

Ioan. And. Comment. in Quartum Decret.

C A P. XIII.

Cum locum.

Casus. Si timetur $\dagger$ inferri violentia puellae, de cuius matrimonio agitur, prouidebit iudex, quod maneat in loco tuto & honesto, donec causa terminetur. Dicebat Host. tradit regulam, ponit genus, infert speciem, secundum quod potes diuidere in tres partes. 2. ibi, Matrimonium. 3. ibi, Quocirca [Consensus] liber quo ad naturalem consensum, quo cuique licet facere quod libet. insti. de iure perso. §. quod licet etiam seruo, inspecto primogenio iure, secundum quod omnes homines nascebantur liberi, insti. de liber. §. 1. unde, domino permittente uti arbitrio seruorum, contrahere poterit, de coniu. seruo. cap. 1. alias, si dominus eum compellat, est contubernium, ca. intellige. C. de incest. & inuti. nu. cum ancillis, nisi postea ex arbitrio mero ratificet. Nec mirum, si non tenet matrimonium nisi ex libero consensu: quia nec tenet ad id procuratoris constitutio, supra de procura. accedens. secundum Hostien. [Metus] ad hoc ut differat $\dagger$ ab eo, quod sequitur, coactio, intelligatur de metu, qui possit in constatem cadere praeter captionem, vel poenam corporalem, Coactio vero corporalem poenam, vel attractionem respiciat. [Vel coactio] si timeat filia mortem, vel captiuitatem patris, vel aliud simile, non valet matrimonium, secundum Inno. & Hostien. & Abb. arg. 3. 1. que. 2. cap. 1. & 2. Nam iustus est timor, sicut dicitur econuerso. ff. quod metus causa. l. isti quidem. Si vero consensus filij esset liber, licet pater haberet iustum metum, tenet matrimonium, & dic[co] coactio super eo, super quo consensus, requiritur, ut si cogatur matrimonium contrahere: secus, si super diuersis interueniat consensus, & coactio, ut si detentus in vinculis pro pecunia extorquenda, matrimonium contrahat, bene tenet: quia & tunc potest agere per procuratorem. ff. de minor. Papinianus exuli, secundum Innocen. nisi captus esset ab hostibus: quia per hoc esset seruus, & sic consensum non habet. ff. ex quibus causis. ma. ait praetor, secundum eum. Sed tu dic contra etiam illo casu, ut infra de secundis nupt. dominus, ubi dicam de hoc [Coactionis] non distinguitur $\dagger$ quo ad matrimonium absoluta, vel conditionalis, de hoc supra eod. de muliere, Ouidius, pri. tristium, Carminibus debet omnis abesse metus [Materia] simile de electio. fundamenta, lib. 6. [Consensu] vide de consensu cohabitationis, & copulae, & maritali, 27. questio. 2. cum ergo [De ipso] matrimoniali consensu [ne per timorem] hanc causam minor pars capituli potest vocare maiorem, ut habeant locum tutum, quod dic, ut supra de electio. bona, 1. [Inuitis], scilicet adulterium, vel homicidium [Oporteat] puta in monasterio, supra de proba. cap. pen. Hostien. ¶ Prima $\dagger$ glo. distinguit sexum circa metum. pen. gl. arguit, q. iudex & c. ¶ In $\dagger$ gl. penult. ibi, si cum dies] vide in c. ex parte, infra alleg. su. ¶ per prima gloss. ¶ In $\dagger$ gloss. secunda, in fine] ut dictum est, supra c. primo. ¶ In gl. tertia, in fine] secundum Al. loquitur de illa, quae iam dicitur consensisse. ¶ In gl. 4. in fine] vel indagandus a iudice, cum de hoc dubitatur, secundum Alanum. ¶ In glo. est ergo, in fi. ¶ i. etiam si iudex datus sit ap. remota, ut ibi. ¶ In glo. vltima ipi, eos, ¶ qui] Innocen. & Host. videntur $\dagger$ dicere, q. vnus solus ea petebat, sed timebatur de illo, q. eam raperet, si pronuncietur contra eum, quod non deberet, vel non posset eam habere, sed lectura glo. magis amicitur litera, quae sequitur, forte enim potentior ex illis duobus impediuisset executionem, si fuisset lata sententia pro minus potente, & ideo sequestratur (& ibi, In loco tuto) & non agebatur hic possessorio, vel timebatur viri seuitia, vel constabat eam inuitam tractam, ita q. non fuerat iuris possessio. T. & Goff. vel nunquam fuerat tracta. In

nocen. vel parati erant parentes statim probare contrarium, quo casu restitutio non competit secundum Vin. quod dic, ut supra de restitut. spoliat. literas: vel secundum eum, & Phi. & Hostien. loquatur de virgine, quae ideo non restituitur etiam cum satisfactione: quia timeatur, ne corrumpatur, & sic postea non sisteret in eadem causa. ff. si quis in iudicio. & dixit etiam Vin. posse intelligi de corrupta secundum c. 33. q. 2. siue, dicens quod viri satisfactio locum non habet, ubi ipse stat contra matrimonium, 32. q. 1. de benedictio.

ADDITION.

a ¶ Respiciat. Vide l. 1. ff. quod me. causa, & vide nota. per Bart. & vide gl. 15. q. 1. merito, quod c. huic prin. contradicere videtur.

S V M M A R I V M.

- 1 Sponsalia de futuro quando non soluantur per sponsalia de presenti, & num. 5. & quandoque tantum prolem legitimam faciunt. ibid. Pernoctare quid, in fi.
- 2 Serpentem quis in sinu nutrire non debet. Filias quomodo pauper locare nuptui tentet.
- 3 Patri quando non liceat occidere violatorem filiae, & nu. 8. A metu an excusetur coactus accipere eam, cum qua deprehensus est, uxorem, & an alias excuset, licet culpa mea incidit in eum, nu. 7. 8. Glossa olim facta est contextus, & quae.
- 4 Protestatio quando liberet quem a matrimonio praesumpto per copulam.
- 6 Epilogus, & suffragium glossarum, nu. 7. A doptioni matrimonium prauidicat.
- 8 Additio glossarum.

C A P V T XV.

Veniens.

C. Si carnalis $\dagger$ copula secuta est, sponsalia de futuro non soluantur per sequentia sponsalia de praesenti, alias tenent ipsa sponsalia de praesenti, nisi per metum, qui potuisset cadere in constantem, contracta fuissent. & duo facit, ponit casum a parte narratum, quem secundo diffiniendum committit. 2. ibi, Ideoque. Dicebat Hostien. quidam mulieri, quam in domo recipit, & ex ea prolem suscepit, ut eam duceret, coram pluribus fidem dedit, cum filia vicini pernoctans per patrem compulsa matrimonialiter contraxit, cum prima remanet, si ante contractum post fidem datam ipsam cognouit: alias cum secunda, nisi metu interueniente, qui in constantem potuit cadere, in ipsam consenserit (Prolem) si infra. qui fil. sint le. ca. 3. Host. & forte istius proles dedit sibi fidem, de qua sequitur (Pernoctauerit) id est cum ea dormierit, id est peccauerit $\dagger$ infra de adul. significasti. Hostien. (Filia) haec serpentem $\dagger$ in sinu suo nutriuit, & ideo est ab ipso percussa, ad hoc 13. quest. 1. §. 3. Goff. [Quos.] s. vicinum & puellam (Pater puellae) qui forte hoc ordinauerat cum puella, quam forte propter paupertatem non poterat aliter maritare, ar. de adul. ca. 1. ¶ In Host. [in vno lecto] Host. notabat, quod non dicit in $\dagger$ vna carne, & ideo non licuit patri illum occidere. ff. de adult. quod ait, nec per consequens inuentus mortem timere debuit: sed secundum eum, quia posset & non iure occidi propter timorem facti semper videtur excusandus, de hoc dicam super vlti. gloss. (Praesenti] si de futuro, prima scruaret, infra eod. sicut, vers. quod si forte. Tan. & istud, per verba de praesenti, olim erat glo. (Coegit] unde dubitabat, cui deberet adherere, ut patet in an. (Praestitam] & prius, quam contraheret cum secunda. T. (cognouerit] maritali $\dagger$ affectu, alias si protesta-

testaretur se eam cognoscere adulterino affectu, secus, argum. infra c. tua, ubi hoc tenet Ioa. sed tenet contrarium. de condi. appo. per tuas, alij contradicunt quantumcunque enim protestetur, non prodest, cum non fuerit iusta protestationis causa, de hoc supra de constitut. cum M. nec obst. decre. tua, quia ibi non fuit substantia coniu- galis contractus, nec forma contrahendi matrimonium. & hoc est verum, nisi ipsi mulieri protestaretur: quia tunc ambo consentire viderentur: sed & tunc non prodest sibi protestatio: quia non admittitur probatio in contrarium, infra eo. is qui, & ibi et dicam de hoc. Item credimus, quod non prodest ea ratione, quia turpis. sicut nec prodesset ei turpis conditio, sed ea reiecta teneret matrimonium, infra de condi. appo. cap. 1. Tu dicas, quod nisi sponsi prius inuicem se absoluant, protestatio non impedit matrimonium in iudiciali foro, post absolutionem vero copula non facit matrimonium, cum non inueniat sponsalia, quae confirmet. ad hoc facit haec litera, & decre. praallega. per tuas [Alioquin] id est si post fidem praestitam non cognouit prima ante, quam contraheret cum secunda. dixit Io. eod. tit. c. 2. compi. 3. q. 1. sponsalia de futuro, & copula secuta faciunt matrimonium: sed si mutetur ordo, secus, & sic iste ordo est de substantia. Dixit etiam, quod licet sponsalia non secuta copula non faciant matrimonium, tamen legitimant prolem, intra qui filij sint legitimi. tanta. & hoc est falsum: quia decret. tanta, in matrimonio loquitur [Secunda] tolle, adhaerere facias, quod est infra. 6 ¶ Vlt. gloss. 1. rationem reddit, secundo arguit, alleg. duas l. & vnam alleg. in contrarium. ¶ In glo. vlt. ibi, non solum. §. 1. ponit casum, si filius meus illam, quae tua pupilla fuit, duxit uxorem, demum ipsum filium, vel me adoptas, impeditur adoptio [& ibi, nec timorem] loquitur de reperto in furto, adulterio, vel alio flagitio, qui aliquid dedit, vel promisit. poterat enim & non iure occidi [& in l. seq.] quae iucipit, isti quidem. vide de usuris, quia frustra, super 1. gloss. [& ibi, si mulier] si mulier ingrata patrono aliquid dedit, ne renocetur in seruitutem, cessat edictum, quod metus causa: quia ipsa sibi metum intulit. ¶ In 1. gl. quod si, in fi. contra hoc est, quod no. infra eo. dilectus, in glo. 2. ibi soluiam. 8 ¶ In 1. gloss. vlt. in fi. illud regulare, hoc speciale, vt no. supra quod me. causa. Abb. vnde dixit Goff. praerogatiua est matrimonij, & dic q. tunc metus ex culpa proueniens, non excusat, cum est legitimus, & sumi ura iure: secus, si est iniurius, sed nonne erat hic legitimus, cum permetteretur patri talem occidere. ff. ad l. Iuliam de ad. leg. quod ait. sed hoc canones non admittunt. 33. quaestio. 2. inter haec, ubi de hoc, vel prius dictum tene. Goffre.

A D D I T I O.

- 1 ¶ Pecauerit. Vide gloss. infra de accu. si constiterit, & ff. de verb. sig. verba. §. pernoctare, & ibi gl.

S U M M A R I U M.

- 1 Matrimonium contrahere cum aliqua iuratus, si vult ingredi religionem, quid ante seruare debeat.
- 2 Periuirus quis non est, si per eum non stat quominus obseruet iuramentum.
- 3 Vita religiosa melior coniugata, & cur.
- 4 Comparatiuum pro positio in fin.
- 5 Clericus in minoribus iurauit se facere accingi militari cingulo ante, quam missam caneret, postea ex causa in presbyterum ordinatur, assignataque die in qua celebret, facit se prius fieri militem, an peccauerit.
- 6 Iuramentum licitum prius adimplendum, quam ad alia contraria procedendum, & num. 1.

4 Vxor non cogitur assentire, virum ingredi religionem.

5 Epilogus, & additio glossarum, num. 6.

In dubio tutius eligendum, & supra num. 2.

C A P. XVI.

Commisum

C. Qui 1 iurauit cu aliqua contrahere, si vult religionem ingredi, vt iuramentum seruet, contrahere debet, & postea ante carnalem copulam ingredi poterit. Communis diuisio. 2. ibi, Fraternitati. Dicebat Host. quidam, vt cum muliere intra biennium contrahat, iurat: ad religionem suspirat: consulitur, vt iuramentum adimpleat, quo facto ante carnalem copulam intret religionem, si eligat [Biennium]

si per 1 eum stat, est periurius, de hoc supra eo. de illis, infra eod. sicut, Hostien. [Melioris] id est religiosae, quae melior est, quia tutior, non quia fecundior, de hoc supra de renunc. nisi, ad fin. Hostien. [Tutius] homini obligato ad nubendum, vel non valenti continere, expedit nubere: alias non expedit propter onera matrimonij secundum Goffr. nec obligato ad religionem etiam per simplex votum secundum Hostien. vel [tutius] id est tutum [Seruata] format Hostien. quaestionem 1 de clerico in minoribus, qui iurauit se facere accingi cingulo militari ante, quam missam caneret, postea ecclesiam parochialem adeptus, coactus est in presbyterum ordinari, quod fieri potuit, de eta. & quali. capit. 1. & cap. quaeris. assignata per eum die ad missam celebrandam, facit se prius fieri militem, vt iurauerat, postea se induit sacerdotalib. & missam celebrat. & dicit se habuisse hanc quaestionem de facto. & videtur, quod in nullo peccauerit: quia iuramentum licitum fuit eo tempore, quo iurauit, argum. 22. quaest. 4. §. si. ergo seruandum, de iureiuran. si vero, quod seruandum est, etiam ubi nulla est obligatio, de iureiuran. debitores, sed contra: quia militia clericalis, & secularis videntur contrariae. §. 1. di. qui in aliquo, de cleri. coniu. diuersis, & cap. fin. de voto, ex multa. §. de clericis. 23. quaest. 8. §. 1. C. de epis. & cler. repetita. C. de testam. consulta diuina. ergo non possunt cadere in eodem subiecto, vt patet supra de bapti. maiores. §. sed ad hoc queritur, in fi. nec factus presbyter debuit fieri miles, ne videatur retrogradus, & apostata, infra de apostata. quidam, & ne videatur descendere, quod non licet. 93. distinct. legimus. ff. de mune. vt gradatim, de transla. cap. 1. & iuramentum incipit esse illicitum, ex quo est in sacris, ar. 88. distinct. fornicari. imo ab eo videtur absolutus, arg. ff. de arbit. non distinguemus. §. sacerdotio, quasi per tacitam conditionem, nisi prius promotus fuero ad sacros, de iureiuran. quae admodum. ipse soluit, hunc clericum peccasse: quia in promotione sua hoc tacere non debuit, vt patet de cor. vicia. exposuisti. Debuit enim ante promotionem iuramentum adimplere, & postea, dummodo a sauis abstinisset, promoveri, argum. hic. sed ex quo prius promotus fuit, non inculpat eum, eo quod iuramentum seruauit, argum. hic, de voto per tuas: sed quia hoc in promotione tacuit, dixit eum puniendum. 23. dist. ca. fi. §. 5. distinct. ex penitentibus [Desponsationem] primam, vel secundam [Carnalis] qua 1 interueniente, remanebit cu vxore, quae non cogitur inuita ipsum licentiar, de conuer. coniug. vxoratus, sed prius hoc licet, eo. tit. verum, & cap. ex publico. Hostien. ¶ Secunda 1 gloss. obijcit, & soluit, iterum obijcit, & soluit. ¶ In gloss. 2. ibi, seruaret iuramentum [etiam si iurasset contrahere, & cognoscere. 19. quaest. 2. dic secundum Lau. [& ibi, sed dicas] secundum Tan. & Vinc. [& in fi.] Alij dicunt, quod iste erat circa finem biennij, & suspirauit post biennium intrare religionem, sed ad praesens non, quia volebat prius fructus colligere, & debita persolvere, vel asperitatem

Ioan. And. Comment. in Quartum Decret.

ritatem ordinis in domo probare, vel alia simili causa. & ideo, quia dubium est, quid pariat futura dies, papa consuluit, ut vides, sed si dixisset papa, Ego statim volo intrare, papa dixisset, intra, & non contrahas, cum ille contractus esset ad decipiendum tantum. Innoc.

ADDITIO.

¶ Matrimonij. Vide gloss. fin. & Ioan. And. super illa in capitulo primo, de sum. Tri. & fide ca. & ibi ponit dictum Valerij.

S V M M A R I U M.

1 Iurata contrahere cum aliquo, ad contrahendum cum eo moneri debet potius, quam compelli, et ratio: sed non est hoc verum usquequaque, nu. 2.

Coacta solent difficiles exitus habere.

2 Censura quando non sit medicinalis.

Penitentiam agere quo casu quis existens in mortali peccato non cogatur.

3 Epilogus, & additio gloss. num. 4.

Moneri quis potius, quam puniri debet, & quando, & supra num. primo, & secundo.

C A P. XVII.

¶ Requiriuit. C. Quæ iuravit contrahere cum aliquo, ad contrahendum cum illo moneri debet potius, quam compelli. Communis diuifio, 2. ibi, Ad quod, dicebat Hostien. cum aliquo contrahere iuravit aliqua, ad contrahendum potius est monenda, quam cogenda, quoniam difficiles exitus habere consueuerunt matrimonia coacta [Religione] vide de reg. super rub. ultra medium [Neglecta] peccaret ergo mortaliter, & cogi debet ad penitentiam, supra eo. ad audientiam, & cap. scilicet Host. [Liber] ab initio [Difficiles], id est periculosos, dixit tamen Hostien. iurantem semper cogi debere, nisi rationabilis causa hoc impediat. quæ verò sit rationabilis, committit arbitrio iudicis. quid enim si vir adeo persequitur mulierem, vel mulier virum, quod probabiliter speratur inde sequi homicidium, vel guerra, si contrahere compellatur? ecclesia restringet censuram in hoc casu. alioquin non esset medicinalis, sed mortalis, nec ad correctionem proferetur, sed ad destructionem contra Apostolum. 2. ad Cor. 10. dist. & est iste casus secundum Rai. in quo existens in peccato mortali non cogitur præcisè penitentiam agere, ar. op. infra, qui cleri. vel vo. veniens. Si vero iudex talia non perperat, causatiue distringet monitione precedente, & sic opiniones concor. secundum eum notatas hic, & supra eo. ex literis. 2. secundum boni iudicis arbitratum, supra de transact. cap. fin. ¶ Glo. 1. ¶ alle. 7. concor. secundo obijcit, soluit, & remittit. ¶ In ¶ gloss. 1. ibi, quæris & supra de elec. cum in cunctis [& ibi, non inuenitur, in fi.] ibi, de votis autem habita ratio est: quia potius amonere minime ab errore discedere, quam pro scelere puniri.

ADDITIO.

¶ Censuram. Et forte isto casu possent absolui à iura. per papam, & ex ista causa iuxta opinio, aliquorum no. in c. quanto. de iure iuran. & in gl. 2. & in Spe. 2. §. nunc ostendendum, ver. 24.

S V M M A R I U M.

1 Matrimonium secundum valet, si primum erat nullum, licet non expectato ecclesie iudicio, & quando, num. 9. & 11, & quando sit opus nouo consensu, ibid. nu. 9.

2 Villicus quis dicatur.

Ante sententiam diffinitiuam à primo iudice quando discedi possit.

4 De attestationibus receptis coram arbitris quid iuris, remissum. Per sequentia processus tacite approbat. Postmodum, aduerbium temporis.

5 Coniugij debitum suspenditur penitentiae tempore.

6 Epilogus, suffragium, & additio glossarum, nu. 7. 8.

Ad adulterij excusationem sufficit quod quis non sit in dolo.

10 Institutio prelati facta pendente lite contra priorem, an & quando teneat.

11 Vinculum, quod ex institutione vires sumit, papa tollere potest, non naturale.

C A P. XVIII.

¶ Cum in apostolica. C. si primum

erat nullum, valet secundum alias legitimè contractum, quamuis super primo iudicium ecclesie non fuerit expectatum, & 1. consulta. ponit. secundo respondet ibi, Verum. Dicebat Hostien. villicus pendente lite matrimoniali inter ipsum & uxorem coram ordinario, facto diuortio, secundam insciam in uxorem duxit, à delegatis demum inter ipsum & primam diuortij, sententiam proferri obtinuit; tenet secundum matrimonium, sed penitentia agitur, & commercium carnale ad tempus suspenditur: quia cum secunda contrahendo peccauit [Villicum] villicus ¶ dicitur, cui commissa est administratio aliquius villæ, de de. acc. qualiter. 2. [De. N.] nomen loci, unde erat villicus [Tractaretur] forte coram ordinario, qui forsan multum distabat à loco [Ante publicationem] factum narrat, Hostien. [Facti nesciam]. Quod adhuc non esset lata sententia. Pet. & Abba. [Impetratis] forte a villico ¶ propter aliquam iustam causam appellante, vel etiam sine app. faciendo mentionem de processu. alias contra, sup. de re iudi. inter mon. Hostien. vel forte prioris iudicis expirauerat iurisdictio [Protulerunt] secundum priores attestationes supra de prob. c. ult. de test. causam, 1. quid de attestationibus receptis per arbitros. dicitur supra de testi. presentata. Vincen. subaudi hic Host. & bene. nam per sequentia processus cite approbatur [Verum] sic construe. verum, quia asseris villicum & mulierem, quam superinduxit, consensisse inuicem pendente lite & c. Host. [Postmodum.] i. elapso tempore arbitratio statuto à iudice. ff. de iureiur. l. 1. Hostien. [Remanere] ita quod vterque exigit, & reddat. nam tempore ¶ penitentiae suspensus est vir ab exigendo: postea exigit vterque, nisi ambo vellent ad religionem transire, infra eodem, ad id quod. ¶ Glo. 1. ¶ quærit opponendo, & soluit. ¶ Tertia gl. opponendo quærit, & soluit, gloss. quærit etiam opponendo, & dupliciter soluit, q. Vlt. gloss. respon. per quæstionem, an secundum matrimonium contractum prima viuentē teneat soluto pri. & distinguit, aut primum non tenuit, aut tenuit, & secundo casu aut secunda ignorauit, aut sciuit. ¶ In 1. ¶ gloss. ibi. l. vna] vide de pri. cum olim. 1. super vlt. gl. ¶ In ¶ glo. 1. ibi, literis iudicum] adde quod dicam de clan. despon. c. fi. [& ibi, credebant] secundum Vin. & sufficit ad excusationem adulterij, qd non sit in dolo. ff. ad l. Iul. de ad. l. pen. Gof. ¶ In gl. sed quare, ibi vel puniatur] secundum Lau. & Host. ¶ In gl. vlti. ibi, effectum] dixit ¶ Vinc. si credebatur primum matrimonium tenere, contrahendo cum secundo, non tenet secundum, nisi ex nouo consensu: quia propter iur. impossibilitatem non intendebat consentire: alias si credebatur non tenere, tenet ex primo consensu. Ad primum contra, quod no. Ioan. 34. quæst. 1. in suma. fatetur tamē Vinc. quod licet illo casu matrimonium non teneat, ille

ille tamen, qui credebatur primum matrimonium tenere, consentire cogetur per dec. primam. de eo, qui duxit. Si vero erraret in iure, credens licere contrahere bina coniugia, videtur secundus consensus legitimus, ex quo non tenet primum matrimonium. & ipse credit hoc licere si
2 **bi**, scilicet contrahere. secundum. si quis vero contrahat cum prima, & postea cum secunda, & reducit ad primam per ecclesiam, demum fertur sententia dissolutionis inter ipsum & primam, arg. q. ad secundam redire non debeat. s. de conuer. coniuga. quidam. Vinc. dicit contra. nec obstat, quod separatus est a secunda, quia tunc agebatur causa duarum mulierum. Melius tamen sibi videtur distinguendum, ut dixi in princip. secundum
3 **hoc** cum. [Quaritur.] etiam, si lite pendente praelatus instituat, & postea feratur sententia contra priorem, & deponatur, nunquid valeat institutio secundi facta lite pendente? & dicit, quod secundus, qui credebatur primum iam depositum, potest dimittere ecclesiam, sed ille, qui eum eligit, non potest agere, ut remoueat. Dic tamen, ut habes hodie, ut lite pendente. ca. 2. lib. 6. [& ibi ad audientiam. tenuerunt ibi sponsalia ex consensu. qd dicitur. eod. c. vno. lib. 6. [& ibi, nuper.] ibi per affectum & opus secutum speciale est, quod puniatur, ut bigamus, qui bigamus non est. sed fortiter obstat secundum Hosti. s. de electionib. consideramus. & ca. auditis. ad qd respondet, quod illud in vinculo, quod ex constitutione canonica vires sumit. 1. 2. q. 1. ecclesias. unde papa potest ibi statuere, quicquid sibi placet. supra de electionibus innotuit. s. primo, hic in vinculo, quod vires habet ex l. naturali & diuina, super quo dissoluendo, ex quo semel tenet, non potest papa aliquid statuere, ut patet in his, quae no. supra de concessione. prae. proposuit, & remittit ad summam, de sponsa duorum. s. quae quib. ad hoc Institutur, de iure naturali. s. sed naturalia.

A D D I T I O.

2 **Contrahere.** Pro hoc quod no. Io. And. supra eodem. ex literis. el. 1. in gl. quasi dicat, post Inn. & vide gloss. quartam. supra eodem. veniens, el primo.

S V M M A R I V M.

- 1** **Vxor non certificata de morte mariti contrahere non potest, et** nu. 2. & 4.
Rationes quae sunt dubitandi, & nu. 4.
- 2** **Possum, pro debeat, hic.**
Vxor procurans nuncium, vel famam mortis mariti, adulterij pena puniatur.
Nuncius mentitus in quantam pecuniam damnetur,
Certus quis sit tribus modis & quibus ad diff. nuntium.
Nuncio pares fiunt literae, ibi.
- 3** **Epilogus, & additio glossarum. num. 4.**
- 5** **Matrimonium secundo contractum ex causa hic dicta an et** ubi publicabitur.
Quid si maritum primum viuere nunc velit mulier probare post secundum contractum.

C A P V T XIX.

In presentia. Casus. Vxor non certificata de morte mariti contrahere non potest, quamuis quid sit de marito, qui longo tempore absuit, ignoretur. et prius ponitur consultatio. 2. rñ. ibi consultationi. Dicebat Host. viri capti, vel peregrinantes, vel alias absentes non redeunt, nec sciri potest, si viuunt, vel ubi sint, vxores praesentes continere nequeunt, quotcumque annis spectauerint, quousque de morte virorum certum nuncium receperint, ad secunda vota de iure non conuolabunt. [Super hac] ut scire possent, utrum mortui sint, vel viuant, & hoc videtur p

mulierib. facere, non tñ prodest. [Fragilitate] 34. dist. fraternitatis, & de pe. dist. 5. ca. 1. in fi. [Nequeut.] nec istud prodest. s. ut li. non conte. qm. s. si vero. Ho. [Quaeritur] concor. autem C. de repu. hodie quantiscumque annis & c. [Non possunt] si non debent. unde sequitur, canonice. Ho. [Auctore] ar. q. j. q. cle. vel vo. venies, Ho. [Certum] si mulier hunc nuncium, vel famam procurasset, puniatur de adulterio. ff. d. adul. miles. s. mulier. & nuncius, qui mentitus est, in 1. o. lib. auri potest condonari, in Auct. ut li. ma. & au. s. quod autē, col. 7. fm Host. [Nuncium] vel literas, vel aliam iustam probationē, ar. de of. dele. prudentiam. sup. de ele. per c. vi. Tan. & Vin.
3 **¶ Prima** tñ gl. signat prius, & soluit. ult. gl. alle. tres concor. quarit, & soluit. ¶ In gl. tñ 1. [ibi, auct. hodie] vide j. in supp. ¶ In gl. 1. [ibi, quinquennium] & C. de diuor. l. vxor, dicit de quadriennio. Host. [& in fi.] nec et solentitas illius autem ab ecclesia seruatur, quia cauetur, qd mulier accedat ad ducē belli per se, vel alium, & iurent aliqui de morte mariti illius mulieris, & tunc post annum poterit contrahere, unde qualitercumque constet vere, si simpliciter, puta quia nauis passa est naufragiū, in qua sponsus, vel maritus erat, contrahere poterit. Tancre. Co. Phi. ¶ In glossa secunda. [ibi, excusatur] sed nunquid postea tñ publicatur tale matrimoniū in ecclesia? dixit Host. quod no. quia posset hoc inducere scandalum. s. de rescri. nullis, sed sufficiet publicatio simpliciter facta apud episcopum, de clan. despon. cap. secundo. qui penitentiam iniungit, & carnale cōmērtium suspēdet ad tempus, cum vterque reperiatur in culpa secundum ea, quae no. s. c. proximo. & ibi reuerso dixit Gul. Na. quod licet mulier, quae sic contraxit vellet per testes probare nunc maritum viuere non audietur, nisi primus praesentialiter appareat. alle. c. statim alle. in gl. & c. ibi sequēs. hoc puto falsum. quid n. si vir nunquam vellet redire? & licet illi canones dicant quod redire debeat ad virum reuersum, non per hoc sequitur, quin eo non reuerso probari possit impedimentum matrimonii dirimens. & facit finis huius gl. & decr. quam alle. & quod ibi dicam. ¶ In gloss. vltima. in fine. de hoc, supra ut lite contestat. quoniam. s. si autem de carnali.

S V M M A R I V M.

- 1** **Cum meretrice contrahere pium & licitum opus est, & quando,** num. 4.
Irregulares qui fiant ex actu tamen alias licito.
Contrarios fines vnus actus non habet, praeterquam in casibus hic exceptis.
- 2** **Epilogus, & additio glossa. num. 3.**
Elemosinarum genera quot.
- 4** **Matrimonium meretricis incorrigibilis non contrahit, & ratio.**

C A P. XX.

Inter operas. Casus. Licitum tñ & pium est opus cum meretrice contrahere. Et duo facit. ponit primo causam statuti. secundo statutum. ibi, statuimus. [Lupanari] Idem 3. 2. q. 5. c. 1. [Remissione] & tamen irregularis efficitur. 3. 3. di. maritum. sic in iudice iuste occidite. 5. 1. dist. aliquantos. & in eo qui repellit iniuriam socio. 2. 3. q. 3. non inferenda. alias vnus actus non habet contrarios fines. ff. de cond. inde. cum his. s. 1. Gof. [Proficiat] non dicit, quod omnia remittantur. Abba. & Pe. ¶ Vltima glossa. allegat vnā concor. signat vnū contrarium & soluit. ¶ In gloss. tñ 2. ibi [non est] vide de diuor. ex litteris. in gloss. 1. ¶ In tñ gl. ibi. [tria sunt genera] prima corporalis, egenti dare quod poteris. secunda spiritalis, dimittere ei a quo laesus fueris, tertia delinquentes

res corrigere & in viam veritatis reducere. & ibi scriptum est Iecclesiastici 30. & in fi. forte vt maius malum euitetur, quia qui nimis emungit &c. 4. dist. denique. debemus tñ illud persequi vt mortale, vt in Auct. de lenonibus. fm Ho. ¶ In gl. ult. ibi [culpandus]. C. de nuptijs. imperialis. & ibi [non desunt] ¶ incorrigibilis enim matrimonium non contrahit, si non consentit in maritum, nisi quousque possit alium inuenire. inf. de condi. appo. c. fi. Host. & in fi. & sic soluit Gratianus eadem q. §. vlti.

A D D I T I O.

- a ¶ In iudice iuste occidente. Iudex occidens malefactores nō peccat, imo meretur, quia facit vt minister legis. 23. questione, per totum. & maxime per capitulum reos. An autem occidens bannitum, qui ex forma statuti possit impune offendi peccet. vide per D. Ias. in l. vbi pactum. in 5. col. C. de transac.

S V M M A R I V M.

- 1 Matrimonium per vim contractum sequenti cohabitatione conualefcit, nisi in detinendo vis interuenisset, num. 3.
- 2 Renitens, idest inuita, quid longa penultima sillaba, significet.
- 3 Vis quanto tempore purgetur, & num. 3.
- 4 Videri pro presumi.
- 3 Reconciliatio matrimonialiter coniuncti in debet ex officio ab ecclesia fieri.
- 4 Maritalis, dictio quomodo hic accipienda.
- 5 Ex consequentibus hic argumentatur, ver. no. per hanc.
- 6 Ad religionem transire potest quis altero inuito, et copula carnali non interueniente.
- 5 Epilogus, & suffragium glo.
- 6 Minor 12. annis nupta quando fiat vxor legitima.
- 6 Additio glossarum.

C A P V T XXI.

- 1 **Ad id quod.** Casus. ¶ Matrimonium per vim contractum sequenti cohabitatione spontanea conualefcit. Et sunt duæ partes. prima nūscet factum & responsum. secunda concludit. ibi, mandamus. Dicebat
- 2 Hosti. cum ¶ marito inuita tradita per annum & dimidium habitauit spontaneè, conualefcit, nec recipiuntur testes decetero si coactionem probare velit. Quinimo vterque cogitur alteri adherere. nisi vterque ad religionem transire velit, & penitentiam agere, quia ad alienos concubitus conuolauit. [Renitēs.] i. inuita. fm Hof. Melius dixisset. i. reclamans, quia supradictum est inuita, & est scdm eum penultima sillaba longa: quando vero breuiatur fulgorem vel claritatē notat. vnde versus,
- Res bisso renitens, asinus sine clune renitens.*
- Et alibi.

Est virgo renitens ad amantium verba renitens.

- [Dimidium] factum narrat, nec est vis in tanto tempore, dummodo ætatem compleuerit, quia tunc si captata hora non fugiat, consentit, dixit tamen hic Ho. arbitrium. [Sibi] theotónico. Videtur. i. presumitur presumptione iuris de iure, vt sequitur. Ho. gl. nil dicit de copula, quod est Inn. qui dicit, qd hæc fuit cognita, alias nō iudicaretur matrimonium scdm ipsum Hof. [Excludat] nisi vis & metus in detinendo interuenissent. C. qd me. cau. l. 2. Inn. [Propter hoc] qd quod mulier offert se probaturam, qd inuita fuit tradita. Ho. [Compellas] no. qd ¶ ecclesia ex officio suo reconciliare debet etiam nullo agere matrimonialiter coniunctos, qui rancore, vel odio a cohabitatione auctoritate propria recesserunt. Goff. sup hoc videas, scdm Hosti. quod le. & not. §. de iureiur. tua
- 4 nos [Maritali] proprie ¶ quo ad maritū, improprie quo

ad mulierem, ipsam enim tractabat affectione vxorali vel dic maritali, idest coniugali, sic §. eo. veniens. in fin. eodem, ex literis, secundo, in fine. & ca. ex parte. in fine. & valet hoc ad formandum libellos in tali casu fm Ho. [Pariter] no. per hanc literam, quod interuenerat carnalis copula, alias sufficeret quod vnus trāsiret. de cōuer, conjugatorum, ex publico. Gul. Na. & Bertran. [conuolare.] vel in domo pariter continere. Lau. 33. q. 5. quod Deo. Phi. [Penitentia.] supra. eod. ad audientiam, in fine. ¶ Secunda ¶ gl. no. per patientiam &c. ¶ In gl. 2. ibi [minorem] sequitur 12. annis nuptam tunc legitimam vxorem fore, cum apud virum compleisset annos duodecim. & ibi, l. ult. vide sup. eo. non est. in prima gloss. ¶ In prima ¶ glo. ibi, vxor. Laur. licet Io. Cremon. contradixerit, Lau. ¶ In gl. 1. ibi, constat. vbi de hoc.

S V M M A R I V M.

- 1 Sponsalia prima de futuro. etiam iurata per alia posteriora soluantur, & num. 4. & 5.
- 2 An & quantum protrahantur, num. 7. & 8. alia vide, nu. 4.
- 3 Ob eorum, & iuramenti transgressionem agenda penitentia.
- 2 Filia præsens, & saltem non contradicens patri eam nuptui tradenti, contrahere dicitur.
- 3 Denunciatore, an testificari possint.
- 3 Si steterit per casum, vel tertium, quo minus quid faciam intra terminum, remaneat post eum obligatus, idem quando per me, num. 7. & 9.
- 4 Sponsalibus de præsenti posterioribus solutis, & quomodo. Quādo teneat ad primā redire, cum qua de futuro contraxerit. Obligatio semel extincta an renascatur.
- 5 Sponsalia de futuro simplicia praualeant posterioribus iuramento vallatis, ibi ad dicti. iuramentum.
- 6 Ioan. And. Paug disputauit.
- 7 Iuramentum non tollit ius quæsitum alij prius.
- 5 In matrimoniali causa nihil obstat, quo minus plenius cognoscatur & pendent omnia quasi in ea ex officio iudicis.
- 6 Anime periculum vbi vertitur, nō obest rigor, vel subtilitas.
- 6 Epilogus, & suffragium glossa. num. 7.
- 8 Additio glossa.
- 9 Penitentia non imponitur, cum per me stetit, quin facerem.
- 9 In termino apposito siquid non fecerim, quando imputetur mihi, & remaneo adhuc obligatus, & supra, num. 31.

C A P V T XXII.

- 1 **Sicut ex literis.** C. Prima ¶ sponsalia de futuro et iurata soluantur per secunda sponsalia de præsenti, sed nō per secunda sponsalia de futuro. Cōmunis diuisio. secunda ibi, postulationem. & secunda pars subdiuidi potest in tres. secunda ibi, qd si forte. tertia ibi, qd si de. Dicebat Hostiē. L. cum duabus sponsalibus cōtraxit, sed si cum prima de futuro, & cum secunda de præsenti, cum secunda remanebit, & de prima fide mentita penitentiam aget, nisi si certo tempore apposito, quo minus adimpleret, quod promisit, per ipsum non stetit. Si vero cum vtraque de futuro ¶ here iurauit, primū iuramentum seruabit, et de secundo præstito penitebit. si de his non constat, tamdiu inquiretur, qd de his liquerit. [Contingent] tolle quod est j. proprio in fo firmavit in manu &c. [Traderet] ipsa filia ¶ præsente saltim nō ¶ dicente, qd dic, vt de despō. impu. c. vno. li. 6. [Asserunt] tanquam denunciatores, an uero testificari possint? dic, no. §. de resti. super eo. 1. qui ma. ac. po. videtur. Hof. [De sponsauerit] accipe quod est j. matrimonium secundo loco etc. v[er]que eundem. postea redeas, imposita ei penitentia etc. [Nisi] excipit ab eo quod dixerat penitentiam imponendam. Nec per eum sed per mulierem, vt supra dixi. Si ¶ n. steterit per casum vel per tertium, licet iste
- non

non peccauerit, tamē post diem remaneret obligatus,
 a super quo vide quod dixi infra de reg. iur. a cum stat
 per eum, lib. 6. & ideo post terminum cum alia contra-
 4 hendo peccasset [Et ad illud] quid si ista secunda non
 cognita intraret mon. nunquid iste tenetur redire ad
 primam? argumen. quod non, de conuersio. coniuga-
 to. quidam, & obligatio semel extincta non renascitur,
 de cons. distinct. 4. quæris. Si verò soluuntur propter con-
 sanguinitatem, tunc tenetur redire ad primam, argum.
 supra eod. cum in apostolica, Ioan. ad hoc supra eo. ve-
 niens. 2. in fi. & infra eo. cap. vno, lib. 6. hanc gloss. Ioan-
 nis Paduæ disputari, & ibi plenè videas in 1. quæstio.
 quam posui super regula, non præstat, de reg. iur. libro
 6. [vtraque] prima & secunda [Iuramentum] idem, si
 in primis sponsalibus non interuenit iuramentum, &
 in secundis sic, ar. de iureiuran. quanto, Innoc. Abb. Ho-
 stien. b [Primum] supra de iureiur. eam te, & c. intellecto
 [Compellat] nisi in casu, de quo dictū est supra, aliquos
 9 t casus not. hic Innoc. in quibus soluuntur sponsalia de
 futuro. de hoc supra eo. de illis [Ad plenum] forte tes-
 tes obscurè deponunt secundum Hostien. [Adhuc] licet
 enim publicati sint testes, & a partibus renunciatum, &
 conclusum, & etiam sententiatum: facere tamē hoc po-
 terit ex officio suo, & de plano etiam partibus inuitis
 secundum Hostien. ad hoc quod no. de consang. & affi.
 cap. 1. cum enim hic vertatur periculum animæ, & ma-
 trimonium iure diuino fundetur, nō obest in talibus ri-
 gor, vel subtilitas, quæ in alijs seruarentur. In causa ve-
 rō matrimoniali quasi omnia pendent ex officio. ad
 hoc infra eo. cum in tua, ibi, vel contra famam, & cap.
 seq. ante fi. de proba. causam, de cog. spi. cap. fin. & hoc
 specialiter locum habet, quod dicitur, iudicantē oportet
 & c. infra tit. 1. attestations, cōtra infra de appellat.
 constitutis. 2. §. mandamus, ibi soluitur. Host. [Instrua-
 ris] quia super incerto non est pronunciandum. de hoc
 supra eo. de muliere. ¶ Gl. 1. signat contrarium, & so-
 luit. ¶ Quarto obijcit, & soluit. ¶ Pe. gloss. signat con-
 7 trarium, & remittit. ¶ Vlt. gloss. arguit. ¶ In gl. 1. ibi. §. al-
 teri stipulari, vel pacisci nemo potest. ¶ In gl. 2. ibi iure
 civili in institutionibus heredum, legatis, & stipula-
 tionibus intelliguntur conditioni paritum, ex quo stat
 per aduersarium, quō minus impleatur. ¶ In glo. 3. ibi.
 l. 2. presentem sponsum non tenetur sponsa expectare
 vltra biennium [& ibi. l. pe.] propter valetudinem spon-
 si, vel sponsæ. mortes parentum, capitalia crimina, pere-
 grinationem necessariam etiam vltra quadriennium
 protrahuntur sponsalia. ¶ In 4. gloss. ibi. l. Celsus] vide
 in c. cum dilecti, in gloss. hic sumptus [& ibi, illud] vi-
 de de pœnis constitutus, super gloss. 2. [& ibi §. placet]
 8 tempus non inducit, nec tollit obligationem, ¶ In 1. gl.
 1. ibi, non stet. 3. l. q. 3. c. vno. ¶ In gl. 2. ibi, pro comple-
 ta] quare ergo imponitur pœnitentia de fide mentita,
 ex quo per eum non stetit, vt infra dicitur respō. licet hoc
 narret ei pro se hoc credi non debuit, Host. imō non im-
 ponetur pœnitentia, si constabit. de hoc infra ver. nisi.
 ¶ In gloss. 3. ibi. l. 2.] hæc l. dicit eum expectandum per
 duos annos, & loquitur in præsentem: absens verò expe-
 ctatur per tres, & sic loquitur l. 2. C. de repu. alleg. supra
 8 eo. de illis. ¶ ¶ gl. sed videtur, ibi, de præsentem] vnde in
 l. appositus erat terminus ad tollendam obligationē.
 vnde, si non fit so. remanet prima obligatio. hic præfige-
 batur ab obligationem cōtrahendam. vnde cū non ste-
 tit per virum, non imputetur ei. ad decre. respō. q. in iu-
 dicio loquitur, quod redditur in inuitum, ff. de verbor.
 oblig. inter stipulantem, Gof. Host. dixit hanc so. de ter-
 mino dato ad obligationem contrahendam non proce-
 dere, per l. 2. ff. de in diem addi. alias, de l. commiss. sed
 tene cum Goff. & dic, quod illa non facit, quia ibi dies
 erat appositus ad oblig. tollendam per solutionem pre-
 cij, de quo conuenerat, & appositus fauore venditoris,

l. 2. de in diem ad. non ob. quia illud est, cum promitto
 vendere infra diem, vt hic. aliud vendere sub conditio-
 ne, vel purè sub condit. resoluendum, vt ibi: sed ipse Ho-
 stien. dicebat aliud in præcepto iudicis, cui semper pa-
 rendum est etiam termino lapsō, & sic loquitur dec. cū
 dilecti. aliud cū terminus inter partes apponitur ad ali-
 quid faciendum. nam tunc si terminus sit appositus cū
 hac conuentione, vt obligatio vltra non extēdatur, vel
 terminus appositus non sit, vltima mora nocet, ff. de pe-
 ri. & com. rei ven. l. illud, ad hoc ff. de verb. oblig. ita sti-
 pulatus, & l. seq. & l. stipulationes non diuiduntur. §. si-
 quis, & l. si insulam, & l. continuus. §. item qui, & sti-
 pulatio committitur ad interesse, instit. de verb. oblig. §. nō
 solum, & si. posset tamen dici, q. hoc sit speciale, vt pro-
 mittens vltra terminum non remaneat obligatus: quia
 propter carnis fragilitatem est in dilatione periculum,
 vt in prin. gloss. arg. sup. vt lit. non contest. quoniā. §. 1.
 & C. eo. l. 2. ¶ In ea. gloss. in fi.] si. quod habes supra de
 pigno. illo vos. ¶ In gl. vlt. in fi.] de hoc supra de testib.
 series, & hic per Goff.

ADDITIONES.

- a ¶ Dere. iu. Vide ad materiam gl. Bar. Bal. & Sali. in l. 2. C. de con-
 di. insti. & per Bar. in liure, ff. eo. tit. & in l. interdum, ff. de condi.
 & demon.
 b ¶ Abb. Host. Secus in voto simplici, & solenni secuto; quia secun-
 dum solenne seruatur, vide infra qui cle. vel vo. rursus, per Ioan.
 And. & in c. debitores, de iureiur.
 c ¶ Non solum. de materia istius gl. vide tex. in l. eum qui ita. §. qui
 ira, & ibi per Bar. ff. de verb. oblig. & vide bo. tex. in l. si mandato
 Titij. §. Paulus respondet. dic quod in §. ille illi, ff. manda. & in
 l. obligationum fere. §. 1. ff. de actio. & oblig.

SUMMARIUM.

- 1 Matrimonium contrahere possunt etiam mutus, & surdus, nō
 furiosi, nu. 6. & 13.
 Ioannes And. hanc primum didicit decretalem.
- 2 De mutis qui uocales euasere miraculose. vnde dicantur, nu. 4.
 testari non possunt, ibid. de quo intelligatur hic, ibid. nu. 13.
 & 14. & 23.
 Quæ eis pmissa, quæ prohibita, nu. 12. & 13. & sequentibus.
- 3 Apud Romanam sedem consistit principatus, & magistra-
 tus ecclesiasticæ disciplinæ.
 Eius iudicium in dubijs requirendum.
- 4 Et, pro vel.
- 5 Surdus, vnde dicatur, quæ prohibita, quæ non, num. 12. & se-
 quentibus, de quo hic intelligatur, ibid. num. 14. & 23. qui-
 dam intelligunt per signa, num. 14.
 Mas, & femina ad imparia non iudicantur.
- 6 De potentia multiplici vbi scribatur.
 Copula carnalis communis omnibus animantibus.
- 7 Matrimonium non per consensum perpetuæ cohabitationis ad
 carnalem copulam, nisi in casu.
 Cum, particula redditina causa hic.
- 8 Edictum propriè cuius sit, & quoddam permissorium quoddā
 contra, & quod, num. 12.
 Verba quando necessaria in matrimonio, num. 10.
- 9 Femininum comprehenditur sub masculino.
- 10 Nutu, & signis quæ operemur.
- 11 Epilogus, suffragium, & additio glossarum, nu. 12. & 13.
- 15 Cæcus, surdus, & mutus a natiuitate an contrahere possit ma-
 trimonium.
 Verba in quibus sacramentis necessaria, num. 16. 17. 18. 19.
 20. 21. & 22.
- 19 Peccata sua constenti quando liceat scribere.
- 21 Maledicere surdo vt intelligatur.

CAPUT XXIII.

Cum apud. C. Mutus & surdus, & oēs
 qui non prohibentur matrimo-
 nium contrahere possunt. &
 sunt duæ partes. in prima decisum exordium. in se-
 10. And. supra 4. Decre. B cunda

Ioan. And. Comment. in Quartum Decret.

secunda consultatio ibi, sanè. in tertia responsio ibi. Ad
 quod, quæ tria facit, primò ponit duas rationes. secun-
 do respò. ibi Videtur. tertio soluit obstaculum, ibi, cum
 quod, decret. autem ista fuit prima, quam didici, hanc
 enim ante studij principium me docuit repetitor, cum
 quo nondum ætatis meæ completo decennio a patre
 fueram collocatus, quare ipsam per commentum ho-
 norare dispono, & quia † de multis locuturi sumus, sciē-
 dum est, quòd duo miranda ponit Valerius de duobus
 mutis, quos indignata natura fecit vocales. primum
 libro 1. capit. de miraculis sic iacet. Aegles Athleta
 mutus, cum ei victoriæ, quam adeptus erat, titu-
 lus & præmium eriperetur, indignatione accensus, vo-
 calis euasit. lib. autem, & capit. de pietate erga paren-
 tes ponit, quòd filius Cresi mutus videns Persam para-
 tum ad occisionem patris clamauit, ne Cresum regem
 occideret, propter quam vocem ille mucronem reuo-
 cauit, concludit ibi pulchrè Valerius, quòd quisque ad
 tempus mutus sibi vixerat, salutis parentis vocalis fa-
 ctus est. prouer. 10. in fin sapientia aperuit os mutorum,
 Matth. 7. in fin. Surdos fecit audire, & mutos loqui. ad
 idem 2. quæstio. 7. secuti, quòd habetur numeri 22. &
 2. Petri. 2. vbi locutum est subiugale mutum. [Et in-
 fra] hoc deciditur, quòd † apud sedem ipsam consistit
 principatus, & magistratus ecclesiasticæ disciplinæ; vn-
 de in dubijs est ipsius iudicium requirendum, cui con-
 cor. infra qui fil. sint le. per venerabilem, circa fin. [Mu-
 tus] dicitur a † mugitu, quia vox eius non est sermo,
 sed mugitus [Et] secundum Gof. & Ioan. ponitur pro,
 vel, in quantum intelligunt hoc de illo, qui laborat al-
 tero morbo tantum, sicut dicunt Petr. & Egi. verius
 est, quòd loquitur de illo, qui laborat utroque morbo,
 & vera littera hæc est, possit, vt patet ex responsione,
 & ex antiqua. de isto verò dubitabatur, quia regulari-
 ter testari non potest, quòd dic vt C. qui testa. fa. poss.
 l. discretis, & dicam infra quæstio. 9. [Surdus] secundum
 † deriuatores dicitur a sordibus humorum opilantium
 aures. & licet hoc de mari loquatur, idem in fœmina,
 cum non ad imparia iudicentur, infra de diuort. gau-
 demus, versicul. ergo, & facit quòd dicam super ver-
 sicul. quarum, & apertè in hac materia hoc dicit præ-
 lex, discretis [Possit] de potentia iur. quare † & de mul-
 tiplici potentia nota. supra de rescript. sciscitatus [Ma-
 trimonialiter] de copula enim carnali non dubitaba-
 tur, quæ iure naturali, quòd a sensualitate procedit, cõ-
 munis est omnibus animantibus, nam etiam ratione
 carentia coeunt, & generant. 1. dist. ius naturale, & ca-
 pit. iulgentium. ff. de iustitia & iur. l. 1. §. ius naturale.
 Item & furiosi. ff. ad Treb. hæredibus. §. 1. C. de impub.
 & alijs sub. leg. humanitatis. qui tamen matrimonium
 non contrahunt, infra capit. proxim. sic & dubitabatur
 de sensitiua in clem. de sum. trinit. fidei. §. porro, vbi sa-
 tis de hoc, & vt dicebant hic Ioan. & Phil. per † consen-
 sum perpetuæ cohabitationis ad carnalem copulam in
 uicem per duos factum, non est inter eos matrimoniũ,
 nisi hoc esset actum. 27. quæstio. 2. sufficiat, & sic loqui-
 tur de spon. du. capit. 1. [Cum] reddituum causæ, vide
 quòd dixi de commo. cap. vno, in princip. [Prohibito-
 rium] certarum personarum. vt statim subdit; alias po-
 tius videretur permissorium. de hoc ff. de procur. mu-
 tus. §. 1. [Edictum] 2. distinct. constitutio, videtur innui,
 quòd † edictum propriè regis, vel imperatoris, ad quòd
 Daniel. 6. Darius rex proposuit edictum, & Lucæ 7. A.
 Exijt edictum a Cæsare Augusto, vt describeretur vni-
 uersus orbis: sed dic, vt not. in præ. capit. constitutio,
 quòd exponit, quòd prædixerat [Solutus] non excludit
 verba, quæ sunt necessaria in his, qui loqui possunt, in-
 fra e. tuæ, sed excludit solemnitates, supra capit. 1. &
 consensum dominorum. j. de coniu. ser. cap. 1. & paren-
 tum, licet contrarium videatur secundum leges, super

quo vide & solue vt not. 27. quæst. 2. sufficiat [Quarum-
 que] superfluit, comprehendebatur enim † fœmininum
 sub masculino, supra de verb. signific. l. 1. sed sic est etiã
 in cap. sufficiat [Videtur] vide quòd dixi de app. præte-
 rea. 2. super eodem verbo [Quid si talis] mutus, & sur-
 dus [Cõtrahere] matrimonium de quo querebatur [Nõ
 possit] per id quòd not. in prima regula, de reg. iur. lib.
 6. in gloss. 2. littera sequens superfluere videtur, nisi di-
 cas, non possit de iure [vel debeat] de facto [cum] soluit
 obstaculum, vt in princ. dixi. ac si dicat, non obstat, q
 10 apud ecclesiam † necessaria sunt verba, quia in istis, qui
 loqui non possunt, signa & nutus succedunt loco verbo-
 rum. sic intelligit gloss. 1. cap. 2. vel aliter secundum Ho-
 stien. non obstat si dicas, q de istorum matrimonio non
 poterit constare per verba, quia ecclesiæ sufficiunt ver-
 ba, vel signa exprimentia consensum de præsentis, &
 surdus verbis & signis vti potest, & mutus. [Quòd non
 potest verbis.] Quòd, scilicet matrimonialem consen-
 sum, Non potest declarare, quòd sequitur, signis, nutu
 contrahimus, vt hic, legamus. ff. de leg. 3. l. nutu. recon-
 ciliari, & baptizari petimus. 26. quæst. 6. qui recedunt,
 & cap. seq. secundum Gof. [Valeat] dicit Innoc. specia-
 le in matrimonio, quòd nutu cõtrahi possit propter pe-
 riculum, quòd esset, si contrahi non posset. si. quòd dixi
 11 infra tit. 1. cap. 3. super gloss. 2. in fi. ¶ Principium † pri-
 mæ gloss. respondet per quæst. 2. gloss. quærit de dubita-
 tionis causa, quam assignat, illam fortificans, cui respõ-
 det. ¶ Secunda gloss. edicti prohibitorij per duas leges
 dat duo similia. demum dat vnum dissimile. ¶ Vlt. glo.
 arguit, allegat duo iura in cõtrarium, & remittit. ¶ In
 12 † gloss. 1. ibi propter casum] sequitur, surdus, qui prorsus
 nõ audit, postulare prohibetur [& ibi, mutus] sequitur,
 surdus, & cæcus dotis nomine obligatur, qd nuptias cõ-
 trahere possunt. ¶ In gl. 2. ibi mutus. §. 1.] ibi loquitur
 de edicto procuratorum, quo quilibet non prohibitus
 admittitur [& ibi. l. 1.] loquitur de edicto testium quo-
 modo etiam admittitur quilibet non prohibitus [& ibi.
 §. hoc interdictum] sequitur, prohibitorium est, ne quis
 prohibeat voluntatem suam facere eum, qui satisfecit.
 ¶ In gl. vlt. ibi. l. 3.] vide de religi. do. cap. fi. in prima
 13 gl. ¶ In pri. gl. ibi, postulare] & testari. C. qui testam. fa.
 poss. l. discretis. §. si autem. & eodem modo intelligas
 de muto, qui prorsus non loquitur, non de illo, qui tar-
 dè loquitur, Inst. qui testa. fa. possunt. §. item muti. Gof.
 nec enim nocet verborum fractio, de conse. distinct. 4.
 reulerunt. Hostien. [& ibi, possunt] hic patet, quòd di-
 xi in textu, gloss. intellexisse de illo, qui laborat altero
 morbo tantum [& ibi. l. mutus] & ff. de vul. & pu. l. ex fa-
 cto [& ibi, detrahe] in baptismo loquitur, vt infra dicã
 in tertia quæst. ¶ In gloss. 2. ibi; [prohibitorium] in in-
 terdictis. Host. ¶ In gl. vlt. in fi.] In gl. arg. quòd nõ est.
 14 Venio ad recitanda, & primò declaratum † est de qua-
 li furdo, & quali muto intelligatur text. in princ. 1. gloss.
 & supra ea. Secunda eius pars quærit de dubitationis cau-
 sa, quam licet reddat sufficientem quòd ad mutum, non
 tamen quòd ad surdum, de quo certum est, quòd potest
 exprimere verba, quæ ergo dubitatio fuit in illo? So. pu-
 to, quòd gloss. de utroque respondit, cum enim dice-
 bat, quòd non poterat exprimi per verba, intelligo re-
 cipienda in aures surdi. vnde dicebat hic Hostien. sur-
 do deficit auditus ita, quòd audire non potest, an mu-
 lier in ipsum consentiat: sed poterit cognoscere per si-
 gna. & dicit se vidisse surdum, qui perfectè intelligebat
 videns moueri labia. Ego idem vidi in quodam,
 qui vocabatur Ruchus familiaris viri nobilis Hugo. de
 Filizone de Vbaldinis. Lex etiam discretis, qui testa-
 mentum facere possunt. C. dicit surdum auditurum, si
 quis supra cerebrum illius loquatur fortiter. ¶ Secun-
 15 do quæro † certum est, quòd si quis laborat duplici mor-
 bo quia mutus est, & surdus, quòd contrahit, de quo in-
 telli-

intelligit capitulum, vt dixi in textu. sed quid de cæco, furdo & muto a natiuitate sua. videtur, quod non possit matrimonium contrahere, cum illud non intelligat, ex quo nunquam vidit, nec audiuit matrimonium contrahi, nec uxorem teneri. In eo autem, qui non intelligit, nec sentit, quid sit, consentire non potest, argum. supra de contrahen. emptio, in lege, & 29. quæst. 1. §. 1. ¶ In contrarium talis potest mulierem cognoscere & naturali utitur ratione, licet illam non possit exprimere, quid enim si carnis stimulis excitatus ostendit signa turpia, & non exprimenda, per quæ patet euidenter, quod mulierem querit? Videtur ei condescendendum, ne peius faciat, argum. Instit. de iure natu. 1. respon. nam; & talem baptizatum, dummodo ratione non abutatur. Gluzari dicemus, sicut paruulum, ad hoc de consecrat. distinct. 4. illud perscrutari, infra de diuor. quæto. §. pe. Hostien. cuius sunt hæc verba, dixit, quod si per alia signa potest de consensu matrimoniali patere, ipsum admitteret, vt hic: alias ipsum cõparat furioso, vel animali sensuali, 1. discretionem carenti. ff. si qua. pauperi. l. 1. vel secundum eum consulatur princeps, vt fuit hic factum, argum. de transla. cap. 1. ¶ Vidimus de sacramento matrimonij, sed sunt alia 6. de quibus plenè dixi de sacra. non ite. super Resp. de illis ergo videamus, & primo de baptismo & confirmatione. ¶ Quæro 1. ergo tertio de muto, & furdo, an conferre, vel recipere possint baptismum, de leuante dicam infra de co. spi. cap. 1. li. 6. in gloss. non dicit. Solu. conferre potest furdus, mutus autem non; quia in illo necessarium est verbum, & elementum, quorum altero deficiente deficit sacramentum, supra de bapt. cap. penult. & 1. quæst. 1. detrahente, quod alleg. gloss. vnde no. ibi Io. mutum non baptizare, secus autem in mutastro. hic autem no. Io. & Phi. quod etiam si per signa vt faciunt Cistercienses, baptizare volens exprimeret personas trinitatis, non esset baptismus, in tantum necessaria sunt verba, & est si. supra de elect. ecclesia. 1. vbi signum consensus, puta installatio non sufficit sine verbo. cõcor. de ele. nullus, li. 6. de app. ab eo. e. lib. ff. de verb. oblig. l. 1. in princ. quæ sic iacet, stipulatio non potest confici nisi vtroque loquente, & ideo neque mutus, neque furdus stipulationem contrahere possunt. Recipi autem potest baptismus etiam ab illo, qui vtroque morbo laborat, ex quo per signa ipsius consensus apparet, vt in textu dixi, super versic. signis. Per omnia idem dico in confirmatione, vbi etiam verbum, & liquor chrisimatis sunt necessaria, & altero de substantialibus deficiente necesse est vtrumque suppleri, secus in solennitatibus, super quo vide, quod scripti de sacra. non ite. cap. 1. super versic. supplendum, & 17. cap. si. super versic. manus, in fi. ¶ Quarto quæro 1. quid de eucharistia? Respon. quod a furdo confici potest, sed non a muto, quia necessaria sunt verba, per quæ fit transubstantiatio, de quibus supra de celebr. miss. cum Marthæ, in princ. de consecr. dist. 3. quia corpus, & cap. panis, & capit. seq. & sine quibus etiam cum toto officio missæ non est sacramentum, eod. tit. de homi. Recipi autem potest per talem, ex quo apparent signa. 26. quæst. 6. is qui, 1. Dico autè, quod licet confici non possit per mutum, per eum tamen conferri posset confectus per alium. in terminis reseruata est eucharistia ad opus infirmorum, vt fieri debet, de custod. euchar. capit. 1. de senten. excommunicat. permittimus, infirmus illam postulat, nec est in ecclesia sacerdos, nisi vnus, qui obmutuit, sicut Zacharias Luc. 1. dico, quod per eum portari poterit, & concedi. nullo enim iure cauetur, quod idem esse debeat conficiens, & concedens, & contrarium patet. 93. distinct. diaconos, & capit. diaconi. 4. ¶ Item certum 1. est, quod verba, quæ dicuntur in receptione, scilicet domine non sum dignus &c. ad quæ etiam informat tradens, non vt substantia, sed ex deuotione

dicuntur, quod patet, quia non Christi, sed centurionis fuerunt illa verba, quæ habentur Matth. 8. post princ. ¶ Quinto quæro 1. quid de pœnitentia, quod vtrumque scilicet confessorem, & confitentem, vnus horum solus morbus impediatur, nam si sacerdos est furdus, non audiet; si mutus, nec absolutionis verba proferet, nec pœnitentiã imponet. Idem in pœnitente: quia mutus peccata non exprimet: furdus pœnitentiæ impositionem non audiet; si literatus esset, scribere posset, & sibi pœnitentia describi. facit quod de Zacharia dicitur Luc. 1. & quod dicam in quæstio. 9. sed canon, de pœnit. distin. 1. quem pœnitet, in princ. dicit contra, quod fieri non debet per nuncium, vel scripturam. dici solet illud verum in absente: pœnitens autem hoc posset: vel illud sine causa, hoc ex causa, & sic loquatut 30. quæst. 5. qualis, in fin. quod placet hic Vincent. & vide quod dicam de pœnit. omnis, post princ. super ver. confiteatur, vbi hoc tenet Innoc. de furdo, & muto loquendo. Si autem confessio nullo modo ab illo potest haberi, dicit Host. pro illo orandum, quod vide, in sum. de pœnit. §. pen. in ver. pœn. certum est etiam, quod reconciliationem talium pœnitentium, quorum contritio apparet per signa, licet obmutuerint, permittunt canones. 26. quæst. 6. is, qui, 1. & 2. & cap. qui recedunt. facit de sent. excõ. 2. nobis. 2. Constat autem, quod necessitas plus vrget in conficiente, qui non potest morbum deponere, quam in confessore, qui potest omitti, & alius adiri, de quo vide supra de offic. archipresbyt. cap. si. & quod dicam, de pœnit. omnis, super gloss. quid si. ¶ Sexto quæro 1. quid de extrema vnctione: hæc sapissimè datur mutis, & furdis, qui scilicet propter mortalem infirmitatem nec loquuntur, nec intelligunt. a facit, de hære. filij. lib. 6. de torneâ. cap. 2. in fi. furditas etiam non impedit dantes, sed obmutescencia sic, debet enim interuenire vnctio, & oratio, quam dicere non potest mutus. patet primum Iacob. vltim. & habetur 100. distinct. §. sed istud, de sacramento ordinis. de collatore dicendum est, vt supra, quod, scilicet furdus possit, mutus non, ratione sapius dicta de volente ordinari. arguo istos non repelli. lex enim vetus, scilicet Leuit. 21. enumerando tales, istos non exprimit, licet exprimat cecos, claudos, gibbos &c. vt patet 49. distinct. cap. 1. in princ. nec dici potest, quod non fuerit studiosè omisum, cum ibi paulo ante scilicet 19. cap. dixerit. non maledices furdo. Maledicere autè videretur, qui illum a sacramento repelleret. facit 24. quæst. 3. §. sed qui. Item in materijs proprijs lex canonica non prohibet tales expressè, qd videri potest. 55. distinct. per totum, sup. de cor. vici. supra de cleri. ægro. potest esse ratio: quia isti defectus non sunt sic patentes, sicut de cecis, claudis, & gibbis, & similibus. & ideo merito lex Leuitici illos expressit, & istos omisit, cum tales deformitates sint notabiles, & inducât scandalum, ad cleri. ægrot. presbyterum. Item cum istis concedantur reliqua sacramenta, vt supra, istud negari non debet. 92. distinct. illud. ¶ Contrarium tenendum est, scilicet tales non ordinandos. & fatendum est eos prohibitos, per c. primum. 55. dis. quod generaliter prohibet corpore viciatos, & c. pœnitentes. ea. dist. prohibet passos aliqua membrorum damna, bene facit 1. q. 1. §. ecce si clericus, in fin. Item tales prohibentur non solum iudicare, ff. de iudi. cum prætor, sed etiam postulare, ff. de postu. l. 1. §. præter casum. patet vtrumque. 3. quæstio. 7. §. tria, & §. sequen. ergo fortius ordinari. Item bene facit decre. vlt. de cleri. ægrot. vbi ei, qui post promotionem obmutuit, datur coadiutor. ergo prius mutus promoueri non debuisset. Ad contraria respondetur, qd lex Leui. descripsit certos, sed non oēs prohibitos. Item ante, & post verba prædicta generaliter prohibet oēm habentem maculã. Item fm leges si tales vendantur, cõ-
Io. And. super 4. Decret. B 2 petit,

Ioan. And. Comment. in Quartum Decret.

petit redhibitoria. aut actio. ex empto. ff. de adil. edict. l. 3. & l. mutum. ad id quod dicitur, non maledicendum furdo, merito dictum; quia non peccauit, ut de ceco dicitur. Ioan. 9. in princ. & facit 24. quæstio. 3. si igitur. Ad tertium iam est responsum. Ad ultimum responde- tur, quod distinguendum est sacramentum ordinis, quod dignitatis est, ab alijs, quæ solum recipientis gratia cõ- feruntur, ut 1. quæst. 1. §. si ergo. §. ecce. & no. de cõiug. 22 ser. cap. 1. in gloss. 2. ¶ Octauo expedito de sacramen- tis, quæro de muto, an testificari possit; planum est, quod in testamento t. stis esse non potest. Instit. de te- stam. §. testes. in alijs causis. Vincent. hoc dicit, quod potest, si est litteratus, iurabit enim & postea scribeb- testimonium suum iuratum, sed contra. 3. quæstio. 9. tes- tes. respon. illud verum in absente, qui vult testificari per litteras, non plus in sto, sed vide quod no. in Spec. de teste. §. nunc tractandum. vers. quid de muto. ¶ Nono 23 quæro ¶ an possit surdus, & mutus testari, vel hæres institui, & adire. ¶ Circa primum legistæ habent ius vetus, & nouum, iure veteri digestorum, laborans etiã altero morbo tantum, nisi hoc impetraret a principe, testari non poterat. ff. de testam. l. si mutus, & ff. vnde co- gnati. le. octauo gradus. §. 1. iure codicis, in l. discretis, C. qui testam. fa. poss. distinguitur, aut laborat vtroque morbo, aut altero tantum, si vtroque, aut ab origine, aut a casu accidenti, primo membro regulariter est in- testabilis, fallit in milite, quamdiu militat, & in castris degit. ff. de testam. milit. l. iure militari. Instit. eod. titu. §. quini. mo. secundo in illo qui hoc impetrat a principe per l. superius alleg. secundo membro, quando a casu, subdistinguitur, aut nouit litteras, & tunc testari potest, aut non nouit; tunc non potest. Secundo principali membro, quando laborat altero tantum, an solum sur- dus; & tunc siue ab origine, siue a casu testari potest, aut mutus tantum; & tunc aut nouit scribere; & tunc ab origine, vel a casu sit morbus, scribendo testari potest: aut non nouit, & tunc nō potest nisi in casibus, de qui- bus supra, bene ergo dicit lex Instit. qui testam. fa. poss. Si item mutus, & surdus, non semper testamentum fa- cere possunt, vtrique de furdo qui omnino non audit, non qui tarde audit, nam & mutus intelligitur, qui lo- qui non potest, non qui tarde loquitur. sæpe enim lit- terati & eruditi homines varijs casibus audiendi, & lo- quendi facultatem amittunt. Certum est autem, ut pa- ter in §. ibi sequenti, qui incipit, sed si quis, quod isti mor- bi superuenientes præcedens testamentum non viciant, facit 32. quæstio. 5. si uxorem, & regula, factum legiti- me, de reg. iur. ad prædicta facit. ff. de manu. vin. l. sur- di, & muti patris filius eius iussu manumittere potest. de secundo clarum est, quod possunt institui, & adire, Instit. de hære. qua. & diff. §. vlt. vbi sic dicitur, Eum, qui mutus, & surdus natus est, nil prohibet pro hærede ge- rere, & acquirere sibi hæreditatem, si tantum intelli- gat, quod agit, & ff. de bon. poss. furioso & c. l. mutus, cæcus per bon. poss. admittere possunt, si quod agatur, intelligant, cui concor. ff. de acquir. hæred. l. mutum. e. tit. l. pater. §. mutus. pater, vel dominus filio, vel seruo institutis hæredibus iubet hæreditatem adire, & §. mu- tus, seruus iussu domini pro herede gerendo obligat do- minum hæreditati, de fendo an in illo succedat, vel il- lud retinere possit, dic vt in li. feu. episcopum vel abba- tem & cat. §. mutus. & an mutus vel aliter imperfectus 24 feu. retin. poss. capit. mutus. ¶ Decimo quæro ¶ secun- dum Vincen. an constituere, vel constitui possint pro- curatores? expeditum est per l. ff. de procur. l. mutus, & surdus, per eum modum, qui procedere potest, procu- ratorem dare non prohibentur. fori. in & ipsi dantur, non quidem ad agendum, sed ad ministrandum. Ioan. Andr.

ADDITIONES.

- a ¶ Intelligit. An autem damnatis ad mortem dari possit, vide Io- And. de hære. super. eod. lib. 6.
- b ¶ Promoueri. Pro hoc quia cum iste sit impotens executione or- dinandi, ad illos promoueri non debet, ad hoc, de cler. excom. si celebrat, & de elect. per inquisitionem. & c. commissa, lib. 6. & c. si compromissarius.
- c ¶ De quibus. Vide Cy. Bal. & do. Bar. de Sali. in l. discretis, præal- lega. Bar. in l. nutu. ff. de leg. 3. & omnino, vide Bar. in l. mutus ff. de acquiren. hæred.

S Y M M A R I V M.

- 1 Furiosus matrimonium contrahere non potest, & quis. nu. 5. & 7. an spirituale.
De matrimonio carnali ad spirituale arguitur, & num. 2.
- 2 Furiosum qui eligunt in prælatum, quomodo puniuntur.
- 3 Separatio matrimonialiter coniuratorum multis fit modis.
- 4 Epilogus, & suffragium glossarum. nu. 5.
Furiosus non priuatur, in liberos potestate, & quando actus eius teneant, & numer. 7. & 5. numer. 2. & cum eo con- trahens quid amittat, num. 6. in princ. an sit verisimile quod contraxisse, ibid.
Stipulatio quando valeat, in fin.
- 6 Additio glossarum, & nu. 7.
Vxor ducenda qualis sit, ante cognoscendum.
- 7 Consensus nouus an & quis sit in matrimonio.
Contractes tempore furoris, cum redijt ad sanam mentem.
Consensus in absentem continuari debet vsque ad consensum absentis, & tunc vtriusque concurrere dicitur.
Matrimonium quando dicatur contractum, circa si. ver. alias.

C A P V T XXIIII.

- 1 **Dilectus.** C. Furiosus ¶ matrimonium contra- here non potest, & prima pars cum decisa ponit factum, secunda causas inferendo respondet, ibi, cum autem [Cuidam] furioso. vt sequitur. Host. [Et infra] idest queritur vtrum sint se- parandi, & ad hoc respondet Hostiæ. [Alienatione] ar- guendo de carnali ad spirituale, dixit Vincent. quod si furiosus ¶ eligitur in prælatum, non tenet electio, dicēs eos, qui elegerunt furiosum priuari potestate eligendi, quia male fecerunt, 33. distin. maritum. sed si appare- bit de ignorantia, non punientur, de elect. innotuit. ar- gui tamen posset, eum tunc esse prælatum cum ad sa- nam mentem redierit sicut tutor. Instit. qui da. tu. poss. §. furiosus, & furioso compromitti potest causa. ff. de iu- di. cum furiosus, sed illud, quia iudex inuitus dari po- test, ergo absens, & furiosus. ff. de reg. iur. qui potest [Fu- roris] alias mentis, & melius Abb. [Separare] a commu- ni ¶ cohabitatione, vel de facto; sicut de facto fuerunt coniuncti, vel feratur sententia diuortij, quia non tenuit matrimonium. Vincen. ¶ Secunda ¶ gloss. 1. distinguit tempus contractus posterius. secundo obijcit & soluit, tertio quærit, & arguit, proponit duas opi. contrarias, 5 quas concordat. ¶ In gloss. 2. ibi, qui furere] vide de ata. & qua. c. vlt. super vlt. gloss. [& ibi, patre furioso] se- quitur, liberi nihilominus in patris sui potestate sunt [& ibi diuus] laborans furore per dilucida interualla, si tempore sanæ mentis occidat, punitur [& ibi. l. pen.] fu- riosus per interualla, dum sapit, hæreditatē potest adi- re, & omnia facere, quæ sanis hominibus competunt [& ibi. l. 1.] stipulatio non contrahitur, nisi vtroque cõsen- tiente, & loquente. vide infra eo, si inter, in 1. gl. ¶ In gl. 1. ¶ in fin.] vt patet in an. & si alter sciret, pater, vel filia perderet arrhas. C. de spon. l. vlt. ¶ In gl. vlt. ibi; qui fu- rere] & ff. de iudic. l. iudex [& ibi, verisimile] nisi bono- in sistenella idest illo tēpore, quod præcedit septuagesi- mam, vbi sæpe tunc de mane inchoat tractatus de con- iugio contrahendo, & finitur in tertijs. Hiero. contra Io- uinia. E. equus, bos, asinus, vrceolus, fidilis probantur prius

prius, quam emantur, sola vxor non ostenditur, ne prius displiceat, quam ducatur [& ibi, transferre] non contradicat, quod no. supra eod. veniens. 2. quia iste est casus, in quo sufficit animus, scilicet in possessione ^a perdenda, in fi. idem Vincen. & Gofr. & intelligas t hoc secundum Host. ipsa muliere consentiente, ex quo ille redijt ad sanam mentem, & videtur velle, quod sufficiat consensus per iura superius allegata, si enim poneret mulierem fugisse tempore furoris, & sic poenituisse, cogeretur ne mulier adherere sibi nunc ratificare volenti facto sanæ mentis? Certe non, infra ti. 1. de illis. 1. & 2. & c. duo pueri, & hoc probet litera hic, Legitimus non potuerit &c. vsque in fin. nec obstat secundum eum, si dicas, quod quandoque non simul consentiunt, & tamen est matrimonium, vt quando aliquis consentit in absentem, quæ de hoc certificata consensum approbat, & ratificat, & consentit, nam illud verum, quando absens est talis persona, quæ consentire potest, & vsque ad suum consensum alterius consensus continuatur, & sic concurrunt illi consensu in idem eodem tempore. alias enim, nisi in idem eodem tempore duorum consensus coueniant, nunquam erit matrimonium, vnde & in iuribus, quæ alleg. glo. inuenies, quod ambo simul secundo tacite, vel expresse consentiunt, vel is, qui non consentit, quia deliquit, cogitur consentire, secundum Host.

A D D I T I O.

^a Possessionem. Dominium autem non perditur, nisi alij acquiratur, vt l. nec vtilem. ff. ex qui. ca. ma. & vide ad materiam Barr. in l. si ego. ff. de neg. gest. & in l. quod meo. §. furioso. ff. de acq. poss.

S U M M A R I U M.

1. Matrimonium carnale per quæ contrahatur, & quod ipsum faciat & num. 2. & q. in fi. & 6. spirituale quo modo, num. 4. vt de vtroque in quibus conueniant, & dissentiant.
2. Presumptum interdum approbatur sine consensu, & num. 5. Forti iudicialis a penitentiario distinctio, quæ, & nu. 2. & n. 6.
3. Legitimus consensus hic quis dicatur.
4. Ecclesia non iudicat de occultis & in quo foro.
5. Baptismus quo modo conferatur.
6. Suffragium glossarum.
7. Consentire intelligitur filia patris voluntati non repugnans.
8. Additio glossarum.

C A P. XXV.

Tua. C. Per t sola verba non contrahitur matrimonium, sed per coniungendorum consensum verbis expressum, si loqui possunt. & huius pars, de procu. vt lit. non conte. de præben. tue, & primo ponit quæstionem. secundo ipsius solutionem, quam probat exemplis. 2. ibi. Nos igitur, dicebat Host. an ex verbis, & ex quibus matrimonium contrahatur, quæritur. nulla verba, sed solus consensus facit matrimonium, sic respondetur, & per duo exempla euidenter probatur [Solis verbis] non sine consensu, sed consensu bene contrahitur sine verbis, vt sequitur, Hostien. [In veritate] idest verum, nam præsumptum interdum in foro contentioso approbatur sine consensu, nam facta fide ecclesiæ de præsumptione, cui statur, ipsa non recipit probationem in contrarium, infra. e. is qui, in foro penitentiali inspicitur veritas, j. c. proxi, secundum Host.

2. [Legitimum] quod ad statum. j. tit. 1. de illis, & quod ad liberi arbitrij motum. j. eod. Gemma, & no. §. eo. cum locum. Host. [Viri, & mulieris] 29. q. 1. §. 1. & no. per aliqua verba. & sic vtrique quæstioni supra positæ est responsum, & hoc probat j. nam & muti. & j. submittit de consensu: quia sine ipso verba non profunt, & id probat j. ver. & pueri [Quæstio ad ecclesiæ.] i. forū cōten-

tiosum in quo ecclesia non iudicat de occultis. 32. q. 5. Christiana, & sequitur ea quæ apparet, licet non sint, vnde de ipsius iudicium fallit, & fallitur, de sent. ex. a nobis.

2. Im Host. [Verba] sic & t matrimonium spūale cōtrahitur cōsensu eligētium, & electi, & tñ necessaria sunt verba. primū patet §. de trāsl. inter. Im. §. de elec. cum inter canonicos, & c. quia pp. Im T. & Gof. e. ti. ecclesiæ. 1. Item ex quo quis pōt fari, nō baptizatur, nisi ipse idem respōdeat, de cōs. distin. 4. cum pro paruulis. sed Host. qui vt dicam infra super gl. pe. voluit tenere, q. inter eos, qui loqui pnt cōtrahitur matrimonium sine verbis, respōdet, q. in baptismo verba, & forma verborum sunt de subst. 1. q. 1. detrahe. §. de bap. c. 1. sed in matrimonio nec verba, nec forma verborū sunt de subst. hic, & j. c. 1. & c. pe. ibi, vel alia ver. 1. rñ. & §. 1. ibi. Sequi verba si. Dixit aut se spacioſius tractasse in sum. eod. tit. sub rubrica, de matrimonijs. §. qualiter p̄hatur. ver. 1. 2. & 3. & se. fatetur t aut, q. spūale matrimonium nūquam sine verbis p̄hatur, vt dictum est §. quāuis enim argumētemur sape de spūali ad carnale. §. de trāsl. per totum, sunt tñ inter hæc duo multæ differentiæ, vnde ver. vnus consensus, cupiensque, pecuniā, pūra, mens concors, distat spūs, atque caro. i. spūale, & carnale matrimonium, & hic tangitur alia differentia not. infra de consang. & affi. nō debet. §. quaternarius, Tu dic mens concors, sacrans perficit illa, simul, ætas, & qualitas, tps, & cā proles. vnus ecce. i. differentiæ, quia requiritur in carnali, q. quis sit vnus vnus, & ecōuerso, de diuor. gaudemus, in spūali vna ecclesiā, s. generalis hñs plures spōs, vt no. de trāsl. inter cor. & vnus plures sponsas particulares ex dispensatione, vt no. de præben. de multa. Consensus. 2. differentiæ, quia carnale solo consensu p̄hatur, vt est dictum. spūale nūquam p̄hatur sine verbis eligētium, & electi, vt probatum est supra. Coueniunt aut quia neutrum cōiungendū, vel dissoluendū sine licētia ecclesiæ, & de hoc infra tit. 1. c. 2. sed frigidus, & castratus nō est aptus matrimonio carnali ad cōsentiendum. in spūali secus, vt no. de frig. & male. c. 1. Cupiens. 3. differentiæ, quia ab initio nō debet quis cōtrahere matrimonium carnale nisi mere voluntarius, & appetēs, & importune petens. 27. q. 2. institutus, sed in spūali debet inueniri ab initio nolēs. & se nō ingerēs, sed fugiēs. C. de epi. & cleric. si quēquam, & §. de elect. qualiter. Pecuniā. 4. differentiæ, quia in spirituali nunquam dēt interuenire pecuniā, quæ sit causa contrahēdi, supra de elect. si alicuius. sed in carnali potest, & dēt interuenire. 30. q. 5. nullus. 4. q. 4. cōsanguineorum, & adde quod ^a supra dixi de pecu. cler. c. 1. super vlt. gloss. Pura. 5. differentiæ, quia carnale admittit cōditionem, spirituale non, de condi. appo. super eo, de elect. c. 2. lib. 6. Mens. 6. differentiæ, quia in carnali venire debet cum proposito aliam non ducendi, infra de con. appo. c. fi. in spirituali potest in mēte gerere, q. ab vna administratione ad aliam transferatur, non tamen ambiendo, sed magis proficere desiderando, vt patet de transla. episcop. cap. fi. 8. q. 1. qui Episcopatum ^b Concors. 7. differentiæ: quia carnale nec trāfactionem nec amicabilem compositionem admittit, supra de trans. c. fi. secus in spiritualibus, de præben. nisi essent, de elect. cum inter, sed spirituale fortius est, vt supra de transla. inter. qñque tamen facilius soluitur, vt patet in eo, quod legitur & nota. de coniu. lepro. c. 2. primo respon. in fi. Host. Tu adde, Sacrans, quia per matrimonialem consensum in carnali statim est sacramentum, in spirituali non. Item perficit, quia carnale perfectum & ratum expresse consensu, spirituale nō, de hoc supra de transla. cap. vlti. Item simul, quia carnale simul & vno momento perficitur; illud ex intervallo. Aetas, quia alia in vno, quam in alio patet supra de elect. cum in cunctis. infra tit. 1. per totum. Et qualitas, quia talis ad vnum admittitur, qui ab alio repellitur.

Ioan: And. Comment. in Quartum Decret.

litur, & e contra. unde illegitimus repellitur a spiri-
tuali, de fil. presbyt. per totum, & admittitur ad carna-
le, de probat. per tuas. de frigido, & castrato dixi supra
(tempus) hic dupliciter, scilicet quia carnale præcessit
institutionem, de voto. capit. 1. lib. 6. Item quia ad spi-
rituale præfixum est certum tempus, de electio. ne pro
defectu, de concess. præben. cap. 2. lib. 6. ad carnale nõ
(Causa) quia alia causa institutionis primi, scilicet ad
prolem, vel ad vitandam fornicationem, 33. quæstio. 2.
S. his ita. ista ad regimen fidelium, & animarum curā.
(Proles) ex carnali carnalis, ex spiritali spiritalis pro-
ducitur proles, 13. quæst. 1. olim. Ioann. Andr. (nam) &
hic probet, quod contrahatur sine verbis. Innoc. [&
3 Pueri] probet, quod non semper verbis. Innoc. ¶ In ¶ gl.
2. ibi, possit loqui] nisi morbus ei esset impedimento.
ita dicit l. nutu [& ibi, in epistola] vide de testam. cum
tibi, super gloss. 2. [& ibi: sed quæ patris] sequitur, volun-
tati non repugnat, consentire intelligitur. ¶ In ¶ glo. 2.
ibi. l. nutu] hanc l. inducebat Host. pro se, scilicet, quod
sine verbis contrahatur matrimonium, vt si ille, qui lo-
qui non potest, aptus est contrahere per nutum, fortius
is, qui loqui potest. nec enim quærimus, an verba sint
apta, sed consensum. ff. de verbor. obligat. si stipuler.
S. si in locando. unde & sine verbis dicitur mulier rati-
tè consentire. ff. de spon. l. in spon. salibus, prima, & leg.
spon. salia, & l. scilicet. ff. de ri. nupt. l. 2. unde, quamvis
verborum forma omnino deficiat, si de violenta præ-
sumptione constat euidenter, in foro contentioso pro
matrimonio iudicatur, quicquid sit de pœnitentia, vt
infra capit. proxim. [& ibi; sed quæ patris] Ioann.
& infra de despon. impu. capit. vno. libro 6. ¶ In gloss.
pen. in fi. Idem Ioan. & Gofred. Innoc. & Bart. Brix.
idem 43. dist. sit rector, argum. infra eod. si inter, & de
spon. duo. licet, ibi, vtraque dicente, vbi idem tenet T.
dicebat ergo hic Innocent. quod etiam si constaret de
consensu, vt quia vterque confitetur, non esset matri-
monium sine verbis, quia ecclesia hoc statuit, ne tan-
tum sacramentum sit in incerto, & ex contrario seque-
retur absurditas, quod euntes per viam contraherent.
quod periculosum esset, Vincen. infra tit. proxim. capit.
vltim. Ala. in decre. licet, & Hostien. contradicentes so-
lo facto matrimonium contrahi sine verbis, quod pos-
set esset verum, cum præcessit tractatus, prima opinio,
cum non præcessit, vt no. infra de coniu. seruo. capitul.
vltim. in vltima gloss. Ad prædictam autem rationem
Innocent. respondebat Hostien. se fateri, quod ecclesia
non iudicabit pro matrimonio nisi ei constet de con-
sensu, vel per verba, vel per alia æquipollentia, sed
in exemplo Innocent. non posset fieri fides ecclesiæ
de consensu; nam si alter in alterum consentiat, verè
loquendo, non potest dici quod alter in alterum con-
sentiat, cum sensum ipsius non sentiat, sed ignoret, se-
cundum Hostien. unde, licet sint sensus, non possunt
dici consensus, cum expressim isti sensus non conue-
niant. Imo possent dici dissensus, quasi diuisi sensus,
& adde quod dixi super gloss. 2. & in textu super versic.
verba. fatetur tamen Innocent. sponsalia contrahi ipso
facto, licet secus in matrimonio, hoc not. hic, & infra
cap. proxi.

S P M M A R I U M.

- 1 Matrimonium an sit, quod est calidè, & per inepta verba ad
hoc tantum, vt carnalis copula extorqueretur, contractum, et
nu. 4. 7. & 9. in spiritali quid iuris, num. 7. 13. in fi. & quæ
matrimonium soleant inducere, nu. 9. & 10.
Quando sine solennitate dicatur contractum, & nu. 2.
In foro pœnitentia cum quis consultatur, nomina tacentur, secus
in civilis, & nu. 2. alia differentia, nu. 4. 7. 9. & 10.

- 2 In persona tertia si contrahitur, videtur potius alienum factum

promitti, quam suum, & non valet stipulatio, & quid aliud
presumatur vide num. 10.

- 3 Nonnis mutatio, si de persona constat, non obstat, aliquando
secus.

Nomen mutans falsi tenetur, & hoc non licet allegare, nu. 7.

- 4 Per testes occultos etiam probatur contractus matrimonij.

6 Forte aduerbium quomodo sumatur hic.

- 8 Si res ita se habet, clausula duplici capitur modo.

9 Ioannis de Deo quæstio. citantur.

Dubitandi, & decidendi causa quæ hic.

- 10 Copula presumitur consensus.

11 Dolus punitur in alterutro foro.

- 12 Epilogus, & suffragium glossarum.

Quod agitur plus valet, quam quod simulate concipitur.

- 13 Additio glossarum.

Protestatio coram aliquibus facta, an & quando releuet a con-
tractu subsequenti protestantem, & nu. 14.

- 14 Animi celeritas maior omni alia celeritate.

Cor hominis mobilius omni mobili.

C A P V T XXVI.

1 **Tua nobis.** C. Nõ est ¶ matrimonium vbi al-
ter contrahentium non consen-
tit, & facit duo. primo ponit con-

sultationem, secundo ipsius solutionem. 2. ibi, super
quo. Solutio verò duplex est, prima quò ad forum iu-
dicialle. secunda quò ad forum pœnitentiale. 2. ibi; Non
autem dicebat Hostien. verba inepta proponens, &
mulierem fallere intendens, cum ipsa contrahit, ad
hoc tantum, vt carnalem copulam extorqueat, & in fo-
ro pœnitentia hoc denudat, & consultatur papa, an ta-
le matrimonium teneat. papa respondendo in foro cõ-
tentioso, cū carnalem copulam post hoc extorserit, pro
matrimonio iudicat. In iudicio verò animæ, secun-
dum quod consultatio facta erat, contrariam respon-
sionem dat [Quidam] lex taciturnitate nominum infert
Hostien. quod agebatur in foro pœnitentia: alias fuis-
sent expressa, vt supra eod. sicut, cum in apostolica, in-
fra eod. Gemma [Nulla ¶ solennitate] idest sine præsen-
tia alicuius sacerdotis, idest non auctoritate ecclesiæ.
Abb. [Alicuius præsentia] per hoc etiam not. Hostien.
& Pet. quod non erat quæstio in foro contentioso, cum
nec de hoc posset conuinci, sed sponte hoc fatebatur in
pœnitentia foro [Desponsat] per verba, cum sint ter-
tiæ personæ, videbatur potius alienum factum promit-
tere, quam suum, & sic non valet stipulatio, institut.
de inuti. sti. S. si quis alium. & potius præsumitur ipsum
velle distrahere, quam contrahere, instit. qui. mod. re-
contra. oblig. S. is quoque, sed copula subsecuta in foro
contentioso faciet matrimonium iudicari cum despon-
satione propriæ personæ, non ¶ obstat, quod nomen
mutauit, de quo non est curandum, ex quo constat de
persona. ff. de hæredibus institu. quoties. S. si quis
nomen, quamvis ipse teneatur de falso, ex quo dolo se
hoc facit. C. de mu. nominis. l. 1. & no. supra de his, quæ
fi. a præla. si. con. capit. quanto, versicul. absentium. ta-
men, forsan isti videbatur contrarium, sicut quando te-
stator qui vocatur Ioan. dicit, Sempronius Plocij hæres
esto, quod dic, vt C. de hære. instit. l. si. sed hoc ratifi-
cat copula, vt sequitur, secundum Hostien. recitat ¶ hic
Abb. quendam clericum, qui puellam quandam per
hanc decr. decipere intendebat. sic fuisse deceptum:
quia puella, cum qua intendebat clandestinè contra-
here, habuit testes occultos, qui celebrato matrimo-
nio testificati fuerunt de matrimonio, quod viderant,
& sic succubuit clericus in foro iudiciali. licet forsan
in foro pœnitentia non teneretur [Dissentiat] quasi
dicat episcopus secundum Hostien. quod sæpe monuit
eum, vt deciperet mulierem de nouo in ipsam con-
sentiendo

sentiendo, sed noluit acquiescere, sicut nec illa, de iure iur. tua. 2. & sic arguit questionem fuisse poenitentialis fori [Cognovit] hoc non fuit parum, ut patebit per sequentia [Copula] quæ ad omne quare respondet. nam hæc verba futuri temporis ad præsens retorquet. infra eod. is qui de expresso dissensu consensum facit supra eodem veniens. 1. infra eodem cōsultationi, qui ma. ac cul. post. in super conditionalem promissionem puram reddit, infra de condi. ap. de illis, & c. per tuas. non est ergo mirum, si verba tertie personæ trahat ad primam, ut hic: quia ex quo sponsalia, vel aliquid matrimoniale processit, omnia ratificat, & omnia supplet, supra eod. de illis, & c. commissum. ad idem de eo, qui du. in ma. significavit. Host. [Forte] asserit ut ponitur. Ioan. Gof. & Innoc. sim. secundum eos, 3. q. secunda, admonere, de poen. dist. 1. quamobrem, unde potest exponi, forte id est fortiter, quod ad forum iudiciale, secundum Host. [Quod qualiter] scilicet quod non consenserit [Non videmus] certè nec in foro contentioso videri potest: quia nec licet ei allegare, quod dolose nomen suum mutaverit, de donat. inter dilectos, & per carnis copulā constat de consensu, ut est dictum, & est similis responsio Iuliani, Non animaduerto, inquit, quo casu committatur stipulatio. ff. de procurato. non cogendum, in fin. potest tamen hoc videri in foro poenitentiali, de quo quærebatur, & ideo statim papa responderet secundum Hostien. & quomodo secundum eum idem esset in matrimonio spirituali, vel professione religionis, dicā infra, qui clerici vel vou. veniens, super glos. timor [Si res] ponuntur hæc verba causatiue, id est quia res ita se habet. Crede te enim debemus, ex quo in poenitentiali foro id asseritur, ut sapius dictum est, vel potest legi cōditionaliter, si res ita se habet, scilicet, quod si tibi fuerit in poenitentia confessus, secundum Hostien. [Iudicari] in foro poenitentiali, unde dicebat Ioann. de Deo in ultima sua questione, quod iste non est audiendus, ut separetur ab uxore, quia non est verisimile, quod non consenserit in causa, nec per eius confessionem derogatur iuri dicenti, quod non debet dimittere uxorem sine iudicio ecclesiæ. sed dicat poenitentiarius, quod non cognoscat illā, nisi consenserit, vel consentiat in eam, ut in uxorem, & inducant eum; ut consentiat, nec dicat ei, ut illam dimittat, quia ex hoc peccaret, cum hoc non spectet ad suum forum, sed ad forum ecclesiasticum contentiosæ iurisdictionis, & qui secus sentiat, peccat, secundum eum, secundum Gofred. pro muliere facit contractus præcedens cum copula sequenti, quæ duō solent matrimonium inducere, vel concor. de ap. de illis. dolus viri, propter quem, & si non sit matrimonium, cogi deberet matrimonialiter consentire, infra de eo. qui du. in ma. ca. 1. tamen non putat ipse G. quod dolosus in hoc casu compellatur consentire, nam in præceden. decret. fuit consensus, licet illegitimus, & verba apta, hic neutrum alia tria faciunt pro viro, scilicet, quod non proposuit illam ducere. Item quod nunquam in coniugium consensit. Item quod nec forma contrahendi fuit observata, & has rationes papa superioribus prætulit, quia substantia matrimonij defuit, & hoc verum in foro poenitentiali in iudiciali autem patet lippis, & tonsoribus, quod efficaciores sunt rationes mulieris, secundum Hostien. [Substantia] id est consensus quem tamen præsumpsisse per copulam, nisi tu nobis contra scripsisses [Forma] scilicet solita verborum, de qua infra capit. pen. posset tamen dici secundum Innocen. quod verba satis erant apta, si vocaretur Ioannes. non obstat, quod prolata fuerunt in tertia persona secundum Petrum, & 11 Abb. [Parte] scilicet viri [Affuit] not. casum, in quo non punitur dolus secundum Iac. dicebat Host. bone magister, non potest puniri in foro contentioso, de quo decret. intelligis: in illo tamen, in quo loquitur, per impositionem

nem poenitentia punietur [Ommino] secundum propositionem, secundum quæ respondere debemus. Host. [cetera] carnalis copula, & huiusmodi verba. Ab. ¶ Gl. 1. ¶ obijcit, & respondet, secundo quærit, & soluit. ¶ In gl. 1. ibi, 1. si quis] sequitur gestum a se fecerit alium gessisse scribi, plus actum, quam scriptum valet. ¶ In ¶ gl. 1. ibi, non procedunt] dicebant glo. 10. & Vinc. non proficiunt, sed protestatio coram aliquibus facta præcessit, coram quibus protestabatur se non animo contrahendi facere. 3. 1. quæst. 2. Lotharius, supra, quod metus causa. c. 1. sed simulate &c. Gofred. dixit, quod hoc erat diuinare. Host. dixit, quod erat contra veritatem, & contra textum supra. Nulla solemnitate &c. in princ. decret. & ibi Consensio, forte visum fuit B. quod Ioannes, cuius fuit hæc gl. esset hic cōtrarius illi parti, quam supra addidi, & ideo forte illam partem non posuit, sed credo, quod Ioannes hoc intendebat, quando mutato nomine dicit, Talis te desponsat, iuvat protestatio, si præcessit. Si verò in propria & prima persona dicat cōsentio &c. Tunc protestatio præcedens non releuet, ex quo ibi clara sunt verba contractus, & sine illo ambiguo iste intellectus satis colligitur ex gl. sua, quam etiam posuit Vin. ibi, Pro matrimonio. nam ex contrario daretur materia omnib. matrimoniis contrahentibus sic protestandi, ut postea diuerterent a coniugibus, si displicerent [& ibi, Ab illa voluntate] in ipso instanti. Tullius Tusc. 1. nulla celeritas est, quæ possit cum animi celeritate contendere. inde Boetius, quod cor hominis est mobilius omni mobili. [Et in fi.] Host. dicit hoc verum, quando protestatio fit sine iusto metu, vel alia causa, quæ protestationem corroboret: quia tunc quando ex causa fieret, valeret, nec per contractum videretur ab ea recessum, supra quod me. causa. cap. 1. 3. 1. q. 2. Lotharius. sed per copulam si sequatur, indistincte dicit recessum a protestatione, et facta ex iusta causa, ad hoc quod dixi secundum eum super ver. copula. ¶ In gloss. no. quod in fi. ¶ ut no. infra. is qui, in fi. ult. gloss.

ADDITIONES.

- a ¶ Non releuet. Vide Bar. in l. non solum. §. morte. ff. de nou. oper. nun. in l. qui alienum. §. si. ff. de acq. hæc. & ad materiam huius ca. vide Bal. in l. si. C. de hæc. inst.
- b ¶ Probetur. Idem dicitur de notorio. vide Io. And. in c. bonæ. el. 1. super gl. & ista, de elect.

S V M M A R I U M.

1. Decretalis huius partes vbi.
- Matrimonium ad denunciationem vnus impeditur, & nu. 6. §. 3.
2. Verbis aliquando non nostris utimur.
- Præsens pro futuro, enallage.
- Dubitandi causæ quæ hic.
3. Grauis persona quæ dicenda.
- Arbitrium iudicis qualis esset debeat, & nu. 6. §. 2.
- Circumstantiæ pensandæ, & quæ sint, & earum usus quando.
4. Vi suspecti repelluntur qui se offerunt, & qui alij, & §. 2.
- Testimonium principalium auctorum contractus non admittendum, ibi.
- Parentum appellatio quibus accipitur modis, qui recipiendi ad testimonium.
5. Epilogus, & additio glossarum. num. 6. & nu. 7.
- Banna hic quare dicebantur.
- Fama quæ debeat a iudice reputari, & de ea qualiter certiorari, num. 7.
- Denuncians quis admittendus, §. 2. & supra nu. 1. 3. 4.

C A P. XXVII.

Cum in tua Pars ¶ supra de testib. cum in tua, de deci. cum in tua, qui ma. accu. poss. cum in tua, & h. d. Ad denunciationem vnus honesti viri, qui de Io. And. super 4. Decre. B 4 ferr

Ioan. And. Comment. in Quartum Decret.

fert cōsanguinitatem, & de eius fama, vel scandalo docet, impeditur matrimonium cōtrahendum, & ponitur consultatio. ipsius responsio in versic. ad quod, dicebat Hostien. in ecclesia occasione matrimonij inter personas aliquas contrahendi fama priuatum affert impedimentum, offertur sacramentum ad ipsum excludendū, quæritur, qualiter sit agendum, respondetur; q̄ ad arbitrium diocēsani, qui etiam instruitur, qualiter se habere debeat, est in talibus recurrendum, & si nihil probetur, est tamen qualiscunque coniectura, vel præsumptio contra matrimonium, nō debet eos diocēsanus distringere, sed monere ad desistendum [Vtatur] si. de t̄ hær. accusatus. §. 2. lib. 6. & iuris peritus utitur verbis rusticorum. ff. de leg. 3. si chorus, secundum Hostien. [Editis] alias edictis. i. frequenter dictis, vel propositis. 1. 2. q. 2. indigne, Hostien. [Publicè] sed priuatim, [Contrahentium]. i. contrahere volentium. Inn. [Faciendum] utrū sit credendum tali priuatæ famæ non probatæ, an sacramento potius propinquorum, quæ fuit dubitationis causa, quia cum nullus accusator appareret, videbantur siue causa iurare, vel quia per talem denunciationem, siue famam, non debeat episcopus postponere recipere iuramenta, nec matrimonium prohibere, secundum Innoc. [Grauis] moribus t̄ nō honoribus, & vide quod nō. de testi. licet ex quadam, in eadem glossa. [Iuramenta] supra de proba. iurauit, contra supra de testi. series. ibi soluitur. Hostien. [Arbitrium] q. d. licet multa dixerimus, & te instruxerimus, & multa dicant iura circa hanc materiam; tamen cum ex varijs causis varia præsumantur, nec propter malitiam hominū, & varietatem temporum certa regula dari possit, finaliter arbitrio tuo relinquimus, vt pensatis personis, causis, & tēporibus facias hoc, vel illud. arg. infra de homic. sicut, de transac. c. fin. ff. de vlt. mora. ff. de testi. l. 1. ff. de verbo. obligat. continuus, & nō. supra eo. præterea 2. & c. sicut, in fin. & in cap. seq. [Propinquorum] quos episcopus non habeat t̄ suspectos, vnde quod supra prohibet recipi parentes, hic vero propinquos recipi permittit, procedit ex suspitione, quæ procedebat ex oblatione, quia se ingerebāt. ff. de procur. quæ omnia, secundum Pet. & Abb. vnde illos repellat episcopus, & alios admittet, de quibus cōfidet, quod verum loquantur. posset aliter intelligi, vt ibi parētum, quod est supra, summatur pro genitoribus tantum, facit 4. q. 3. parentes, & infra de his quæ fi. occi. c. fin. non pro consanguineis alijs, sicut po. 3. q. 5. cap. 1. & 35. q. 6. de parentela, vt quando aliqui tractant de matrimonio filiorum, & ipsi sunt principales auctores contractus, testimonium ipsorum velut principalium & sic suspectum repellatur, aliorum verò consanguineorum admittatur, vt hic. Boati. dicit, quod iuramenta propinquorum volentium computare gradus recipientur, vt hic. sed si cōputare nolunt, non, vt supra [edocere] t̄ nec tu per te de plano potes certificari, & sub. hic Pe. etiam si sit grauis persona, quæ denunciauit. ¶ Gl. 2. notat, rationem reddit, signat contrarium, & soluit. ¶ Glof. 4. signat et contrarium, & soluit, arguit, & remittit. Glo. 4. alleg. duas concor. signat vnum contrarium. ¶ Antep. gl. & vlt. eliciunt duo notanda. ¶ In t̄ gl. 1. in fi.] & forte dicebantur banna, quia sub banno, vel sub pœna excommunicationis præcipiebat sacerdos, quod nullus impedimēta celaret, arg. 16. q. 1. statumimus. Host. ¶ In gl. 2. in fi.] vnde nō. ex hoc Host. quod index non debet reputare famam, nisi coram eo probetur. ¶ In glof. in d. ibi, denunciante] vtique ideo minus admittenda esset, de confess. c. 1. de testibus. veniens. 1. dixit igitur Host. hoc arbitrium. vt episcopus possit admittere, etiā turpes personas hic denunciātes, si sibi videbitur propter periculum animæ. 2. q. 1. si peccauerit, vbi de hoc, & si sibi videbitur, repellere. & facit quod dixi secundum eum in contrario, & supra super ver. arbitrium. ¶ In gl.

ergo fama, ibi, inquisitionis, in fi.] So. vt ibi dixi super vlt. gl. ¶ In gl. summaria: ibi,] strepitu] vnde t̄ dicebat Innoc. quod sine ordine iudiciario, & sine testibus poterat quis certiorari de fama. vide quod dixi de postu. c. 1. super ver. requisitus, per quod intelliges, quod hic dicit de testibus, & habebis cōcordantias. ¶ In gl. vlt. in fi.] adde quod dixi infra de accu. cum oporteat.

ADDITIO.

3 Probetur. Idem dicitur de notorio. vide Io. And. in c. bone. el. 1. super gl. & ista de elect.

S V M M A R I V M.

- 1 Mulieri neganti se in matrimonium consensisse nō creditur, & quando matrimonium verò contractum ab ea per metum nō tenet, & quem, & auditur, & num. 2.
- 2 Mulieres alicubi desponsantur primò, & postea, & quando benedicuntur, quamdiu post benedictionē in virginitate manere moneantur.
- 3 Matrimonium non præsumitur, nisi probetur, nisi in casu.
- 4 Assertio patris non iuuat, nec iudicis, nisi probet, & num. 5. Protestatio mulieris contraria facto non prodest, nisi in casu, & quo. num. 8. cir. fin.
- 5 Veraciter, pro libere. Negatiua prægnās differt a pura, quæ sint utraque, & earū diuersi effectus. Violentia legitime proposita non excusat.
- 6 Epilogus, & suffragium glossarum, nu. 7. Metus vanus non excusat.
- 8 Additio glossarum. Vis, seu metus non purgatur ex cohabitatione mulieris cum viro vel copula si continuet.

C A P V T XVIII.

Consultationi. C. Mulier t̄ quæ negat se in matrimonium cōsensisse, nō creditur marito probante contrarium, sed si probat se cōsensisse per metum, qui potuit cadere in constantem, non tenet matrimonium, duos casus determinat. secundū ibi, sanē illis. dicebat Host. simplici assertioni mulieris dicentis se nūquam in virum matrimonialiter cōsensisse, est contraria sufficiens testificatio præferenda. Porro si statim au fugit nec cognita fuit, & de coactione offeri testes idoneos, nō est eidē audientia deneganda [Veniunt] matrimonio iam contracto. Vin. vnde in quibusdā locis t̄ est cōsuetudo, q̄ mulier primò desponsatur, demū interdū post lōgum tps, die qua traduci dēt, benedicuntur [Valuas]. i. fores. 50. dist. penit. §. de elect. in causis. §. 1. Host. [Benedicendæ] postquam benedicuntur, monētur triduo, biduo, vel saltem ea nocte in virginitate, vel castitate manere. 24. dist. c. vlt. 30. q. 5. aliter, Thob. 6. in fi. 8. in prin. dicit Host. & ibi. Subarrhatur. Tu dic, vt sup. dixi, consensisse, & forte certum est episcopo eas longo tēpo re cohabitasse sponfis, vel eas consensisse in copulā, sic posset variari iste casus a sequēti, secundum Host. [Idoneis] forte parentibus, vel alijs asserentibus eā cōsensisse. vnde, & si vellet probare nō cōsensisse, nō audiretur, sed si vellet probare nō veraciter cōsensisse, audiretur vt j. prox. rñ. qd̄ differt in hoc sm Host. & ideo dixi infra simplex assertio, sm eū [Testibus] si non t̄ apparēt testes, non præsumetur matrimoniū, nisi probetur, sed stuprum vel adulterium. 30. q. 5. quod intelligas in facto recenti. Si. n. longum tempus lapsū esset, pone 40. anni a tempore contractus, sufficerent præsumptiones probabiles, scilicet quod semper tenuit ipsam in uxorem, & ad mēsam, & ad lectum, & extra prædicta. C. de nup. si vicinis, ff. de ri. nup. in libera. Idē in clandestinis. nec mirum, quia per tales præsumptiones nedū impeditur matri-

- matrimonium, sed etiam separatur, supra de præsump-
 tertio, & c. precedenti, & ibi de hoc, secundum Hostiē.
 4 [Assertio] si igitur ¶ vellent probare, bene audirentur
 multo magis, quam post benedictionem: sed pro se e-
 tiam cum iuramento nil probant, secundum Phi. [Re-
 cepta] forte coactione, p parentes adhibita [Aufugiūt] 2
 quamcito possunt, supra eo. ad id, q si protestatur sibi
 displicere, & remanet, dicit Vinc. q sibi præiudicat, &
 factę protestationi derogat, de ap. sollicitudinem; alle-
 in contrarium, supra quod me. causa. cap. 1. dic vt dixi
 supra eo. tua, super gloss. 1. [Veraciter] i. liberē. q. d. non
 5 sponte, & ideo debent audiri, cum sit ¶ negatiua præ-
 gnans, supra de renunc. super hoc: secus in pure negan-
 tibus, vt proximo respon. Hostien. vnde hoc solum nota
 bat Abb. ex decre. quod violentia illegitimē proposita
 non excusat: secus, si legitime proponatur [Denegan-
 da] etiam si agatur possessorio, supra de restitut. spol. ex
 transmissa, & c. ex parte. alij tamen dicunt contra In-
 noc. [Constantem] saluo eo, quod no. supra eo. cum lo-
 cum, in prima gloss. [audiendā] cum effectu, vt scilicet
 matrimonium separaretur, supra eo. tua, & c. veniens,
 6 & c. cum locum. Hostien. ¶ Prima ¶ glo. arguit a contra-
 7 rio, & illi argumento opponit, & soluit. ¶ In ¶ gloss. pe-
 nult. ibi. §. 3. alias 2.] vide de iura. calum. cap. 2. super
 1. glo. ¶ In glo. vlt. ibi, metus] vide de iureiur. verum, su-
 per gl. 1. [& ibi, si quis ab alio] vani timoris nulla est esti-
 matio. & ideo in æstimatoria, qua agitur contra illum,
 qui satisfare promisit pro illo, a quo stipulatus fueram
 10. quandoque nil venit æstimandum, vt quia ille pro-
 8 misitor est locuples. ¶ In ¶ gloss. 1. ibi, credendum] quia
 nec iudicis assertio præualet legitimis probationibus,
 supra de testibus, cum a nobis, de probationibus,
 quoniam contra, Goff. ¶ In glo. 2. ibi, videntur] nisi ap-
 pareat eas inuitas detentas & cognitatas secundum Vin.
 ¶ In glo. no. q. ibi. c. vlti.] & infra de electio. vbi pericu-
 lum, libro sexto.

A D D I T I O.

- 3 ¶ Audiretur. Nisi præsupponeretur vnum tantum fuisse mari-
 monium, quia tunc etiam dictio probaretur negatiua, de proba-
 tion. tertio, & vide ibi Ioan. Andr. in c. bonæ, el primo. super 1. gl.
 de elec. & vide l. fi. C. de re. credi. & ibi no.

S V M M A R I V M.

- 1 In matrimonijs & sponsalibus debet esse libertas, & an obli-
 get pœna promissio, & nu. 2. 3. 5. 6. an pignus, n. 7. & 9. vi-
 de alia, num. 8.
- 2 Parentis appellatio hic large accipitur.
- 3 Stipulatio non tenet, vbiunque sit contra bonos mores.
 Ad Ecclesię iudiciū recurritur super accessorio matrimoni.
 Matrimonij accessoria quæ.
- 4 Epilogus, & suffragium glossarum. nu. 5.
 Arrha potest & quanta in sponsalibus interuenire, & dupli-
 catur per eum, per quem stat, et quando plus, n. 7. vbi latius,
 & num. 9. & cur permittatur, & non pœna, vel pignus,
 num. 7. & 9.
- 5 Additio glossarum, & num. sequentibus.
 Obligatio non cadit in infantem, nisi fiat locupletior.
- 7 Per retentionem nobis quandoque consulitur, quod alias non
 liceret, ver. ipse tamen.
- 8 A sponsalibus resiliendi quæ iusta causa.

C A P. XIX.

- 1 **Gemma mulier.** Casus. In ¶ matrimo-
 nijs, & sponsalibus de-
 bet esse libertas: vn-
 de in eis promissio pœnæ non obligat, & duo facit. in
 prima parte ponit mulieris querelam. in secunda dat si-
 bi iudicem. 2. ibi, cum itaque. Dicebat Host. si sub certa
 pœna a parte renuente committenda contrahuntur spō

salia; non potest peti, quia libera sunt matrimonia [Cō-
 traxit] spretis sponsalibus, quæ contraxerat cum filio.
 B. vt sequitur, Hostiens. (Pœnam) secus in legato reli-
 cto vt cū tali contrahat. ff. de condit. & de. Titio. §. Ti-
 tio. Vin. (Ab ipsa) scilicet G. filia, vel Gemma matre. si-
 cut enim inter ¶ contrahentes non tenet pœnæ stipula-
 tio, ita nec inter contrahentium parentes, & paren-
 tem accipe non solum eum qui habet in potestate perso-
 nam, de qua agitur, prout accipitur C. de rei vx. ac. l.
 1. §. accedit. C. de pa. conuen. tam super do. ex morte.
 imo & illum, qui talibus in aliquo attinet, & quem res
 tangit. extraneum vero illum, quem in nullo tangit.
 Hostien. (Extorquere) sonat in vitium. Hostien. (Libe-
 ra ¶ matrimonia) contrahenda. 3. 1. q. 2. ca. 2. de neptis,
 vel etiam dissoluenda. vnde nec tenet pœnæ promissio,
 cum promisi vxorem de adulterio non accusare. C. de
 inuti. sti. l. 2. secundum Vincen. qui hoc no. supra eo. re-
 quisiuit. quod dic, vt supra de iureiuran. quemadmo-
 dum. & adde quod no. eo. c. tua. 2. Idem dixit hic, vbi-
 cunque stipulatio est contra bonos mores; ad hoc infra
 de reg. iur. in malis, lib. 6. cum suis concor. (Ecclesiasti-
 ca cen.) sic recurritur ad iudiciū ecclesię super pœna,
 quæ est accessoria matrimoni, sicut & super dote, de
 dona. inter vi. & vx. de prudentia. Hosti. ¶ Glo. 1. ¶ po-
 nit duas lecturas, secundum primam duplex est causa.
 iuxta secundam vna tantum. ¶ Vlt. glo. respondet per
 q. an teneat stipulatio arrharum, tenet q sic. arguit in
 contrarium, redit ad primum. ¶ In ¶ glo. 1. ibi, non du-
 bium) vide de fo. compe. si diligenti, super vlti. gl. ¶ In
 glo. vlti. ibi, l. vlti.) arrha potest in sponsalibus interue-
 nire, & duplicatur per eum, per quem stat, & licet vsque
 ad quadruplum stipulari [& ibi, Titia) inhonestum est
 matrimonia siue futura, siue contracta vinculo pœnæ cō-
 stringi (& ibi. l. 2.) incipit, libera. & vide de iureiur. tua
 6 nos, super gl. 2. ¶ In ¶ glo. 1. ibi, non tenuit] vnde dice-
 bat Goffre. quod tria faciunt, ne detur pœnæ exactio, li-
 bertas matrimoni, vt dixit tex. principale, quod nō te-
 nuit, vt dicit glo. Item ætas infantilis, in quam non ca-
 dit obligatio etiam naturalis. ff. de act. & ob. l. furiosus,
 vel nisi ex eo contractu pupillus fiat locupletior. ff. de
 condi. inde. naturalis. ¶ In gl. vlt. ibi, admittit) hoc quā-
 do ¶ stetit per dantem arrhas. Si vero per recipientem,
 reddit duplicatas, nisi expresse dictum sit, quod quadru-
 plicatas, vel triplicatas, reddat. C. de spon. mulier. a. re-
 spon. & §. quadrupli. Idem dicimus in pignoribus, cum
 pignora dicantur arrhæ. C. de remis. pigno. l. 1. Inn. Ho-
 stie. dixit melius facere, infra de do. inter vi. & vx. & si
 necesse, de arbi. exposita. Ipse tamē Host. per prædi. de
 cre. & si necesse, dixit, infra de eo. qui cog. con. ueniēs.
 2. pignora hac occasione data retineri non posse. Guil.
 in Specu. de spon. §. 1. igitur, in fi. dicit pignora interue-
 nire posse, rationem reddens diuersitatis. quia qui tra-
 dit pignora, non se obligat, sed illa perdit, & sic per re-
 tentionem consulitur, sed pœnam promittens se obli-
 gat, & plerumque consulitur alicui per retentionem,
 cui non datur actio. ff. de do. ex. Paulus, & eadem ratio
 in arrhis potest reddi. Quod autem de pignoribus di-
 cit, probat per l. ff. de ri. nu. si quis officium, & C. si te.
 pro. l. 1. per quam hoc bene probatur: & credo, q hanc
 l. induxit Innocent. & vitio scriptoris fuerit corrupta.
 C. de remis. pi. quæ nil facit, Accur. in l. Titia. ff. de verb.
 ob. quod si pignus datur pro arrha, tenet, si pro pœna
 non tenet. vnde dice. Ia. de Aret. si pignus constituitur
 per conuentionem, non tenet, sicut nec conuentio pœ-
 næ: si per traditionem, tenet, sicut & traditio arrha-
 rum, vt scilicet sit pignus accipientis, si stat per dan-
 tem; vel si stat per accipientem, restituat duplicatum,
 vel si vterque dedit, is perdat, per quem stetit. Con-
 cordando opiniones æque videtur distingui in quan-
 titate pignoris, vt infra dicam de quantitate arrharum
 sed

sed an contractis sponsalibus per stipulationem agatur ex stipulatu? gl. 2. in pr. l. Titia, dicit quod sic, ad inter esse, & facit quod no. ff. de spon. l. 2. alibi dicit contrarium, ff. de verbo. obliga. si stipuler. & hoc communius tenetur, alias sequeretur, quod ageretur ad penam, quāti interest contra hanc iura, argumen. ff. de ser. ex. l. Titius, nec per hoc dico stipulationem inutilem, quā potest in arrhis aliquid operari, ut pradixi. Dyon. distinguebatur, aut agitur ad interesse ratione damni; & tunc in eo, quod abest, agi potest, quia non est pena respectu agentis, sed rei persecutio, aut igitur, ratione lucri, quod futurum erat ex matrimonio, quod ei non adest, matrimonio non contracto, & tunc non agitur, cum hec species sit penae, argum. ff. de fur. si is cui. ff. de dam. infec. l. Proculus. sed cum per hoc impediatur libertas matrimonij, dicunt quidam, quod sibi debet imputare, cui datum sustinet sciens, vel scire debens, stipulationem non tenere [& ibi, iusta causa] puta, quia alius infra biennium nuptias exequi noluit. C. de spon. l. 2. vel propter mortem alterius. C. eod. arrhis. Item propter personam sponsi, cum quo matrimonium interdictur. C. eod. mulier. §. quem vero, & §. is quoque. Item propter minorem aetatem; unde securius est parentibus dare. C. de spon. l. ultim. Innocent. [& ibi, sed videtur] allegando dicit, quod potest per ea, quae notat de procura. accedens, in gloss. 1. & de conuer. coniu. ex parte 2. in 3. glo. & quod dicit, infra secundum leges, intellige. i. quia leges hoc dicunt, non quod intendat ponere ius diuersum inter canones, & leges, & sic cesset reprehensio, quam facit Hostien. de hac glo. [& ibi, Quia eadem] imo potest esse ratio diuersi iuris: quia pena solum promittitur, arrha vero datur. & sic faciliores sunt ad promittendum penam, quam ad soluendum arrham. Item quia arrhae solent dari in parua quantitate; pena vero in magna quantitate promitti. & ideo timore magna quantitatis soluenda facile quis posset compelli. hanc rationem assignat Ros. Hostien. dicit secundum utrunque ius arrham quadruplicatam peti posse. Penam vero quantumcunque stipulatam non. Rationem diuersitatis reddebat, quia arrha datur, & in traditione rei suae quilibet potest pactum apponere. ff. de pac. in traditionibus. Item retinetur, & saluatur, si sequatur matrimonium. In stipulatione penae nil datur, & si contrahatur matrimonium, nulla retentio speratur, unde in arrha praesumpsit lex, quod contrahens amicabilem inducatur propter lucrum retentionis arrhae ad matrimonium; in pena vero non est liber consensus propter timorem incussum ex stipulatione penali, repellatur ergo ut odiosa, & arrha ut fauorabilis admittatur, & remittit ad sum. eod. titu. §. & unde dicitur. Satis parum urget hoc ultimum dictum Hostien. cum & timor perdendi arrhas vel restituendi quadruplas videatur etiam libertatem impedire contractus, & ad contrahendum inducere alias non contracturum. quare communius approbatur i. ratio. & adde, quod dixi secundum Guil. supra ea. gl. Sed quia iam vidi constitutionem arrharum, & pignorum fieri in maximis quantitatibus, unde iam vidi arrhas de quatuor millibus librarum, satis mihi videtur equum ponderandam quantitatem arrharum, & qualitatem personarum. Si enim pauper homo dat magnas arrhas, quis dubitat impediri per hoc libertatem matrimonij? quare ponderata ratione putarem non valere. & eadem consideratione dicunt quidam penae stipulationem tenere, quando inter locupletes, vel magnates parua pena promittitur, & secundum istos lex ultima de spon. C. ponderauit frequentiam actuum, vel quod communiter fieri solet, inducunt, ff. de verb. obl. si seruum, alias, si Stichum. §. i. & quod ibi not. In eo, quod dicitur penam non peti, distinguit Vincen. aut sit stipulatio inter per-

sonas habentes potestatem in illos, qui sponsalia contrahunt; & tunc non valet, ut hic, aut personas extraneas, quae nullam habent coercionem in contrahentes, & tunc valet. C. de indic. vidui. l. i. ff. de condi. & de mon. haeredes. §. i. quia ratio huius decreti cessat, quia dictae personae non possunt compellere contrahentes. P. & hanc distinctionem Vincent. approbat Hostien. quando extranei inter se bona fide faciunt sponsionem, ut si duobus loquentibus de sponsalibus, vnus promittit 10. si fiant, & alter totidem, si non fiant: secus autem secundum eum, si promittant sponsalia nomine mulieris, adiecta pena nomine suo: si non fiant: quia tunc non tenet penae promissio accessoria principali, quod debet esse liberum. G. in l. Titia, ff. de verb. obl. simpliciter^a dicit inter extraneos tenere. Alij loquuntur sic, aut vnus coniugum promittit extraneo: tunc promissio infirma, aut promittit extraneus extraneo; & tunc refert, an contrahere debentes sunt subiecti promittentibus penas. & tunc eadem ratione non valet. ff. de in ius vocando. l. 1. & 2. aut non sunt subiecti. & tunc aut est tanta coniunctio, vel amicitia inter ipsos, quod non est verisimile illos resiliire a contractu; & tunc idem. ff. de haered. instit. l. haeres meus, ad finem, & hic aut sunt omnino extranei; & tunc teneat penae promissio. ff. de condit. & demonstra. cum ita, & praealle. l. 1. C. de indi. in saepe. ut dicit etiam Abbas, experimentum, quod vbi dubium est de obligatione compromittentium, promittunt extranei. & vide quod scripsit in Speculo, de arbitris. §. i. super verb. item quid si compromissum, in supple. quae incipit, Di. versu. tenuit etiam ibi.

ADDITIONES.

- a. Simpliter. Vide ibi Bar. & Bal. & Sali. & in l. ff. de sponsa. praealle. & an promissio penalis in matrimonio validetur in cap. & quid in spirituali matrimonio an c. istud habeat locum, vide Bartol. in d. l. Titia.
- b. Demonstra. ad materiam facit, quod no. doc. & Bal. in leg. 6. quam. C. de op. lib. & c. sciant, de ele. lib. 6.

S V M M A R I V M.

- 1 Sponsalia de futuro transeunt in matrimonium per copulam subsequendam, & nu. 2.
Matrimonium praesumptum praesertur vero in foro contentioso, & quando praesumatur, vel tale dicatur, non auditur contraria probatio, excepto casu, nu. 1. & nu. 4. in fi.
Eiusdem est effectus, cuius est & verum, dicitur fidei iuramentum, 4.
- 2 Consentire quis dicitur etiam ipso facto.
Generos duos de vna filia quis facere non potest.
Etsi, pro quamuis.
Confessione dicentium se coniuges, non statuit in praedictum alterius matrimonij.
- 3 Vis qua excuset in foro contentioso, & quem.
Fori contentiosi, & penitentialis non idem iudicium, & num. 2. & 4.
- 4 Papa potestas in matrimonijs, eique in utroque foro parendum.
Inhabiles ad matrimonia qui reddantur.
- 5 Vxoribus plures non licet habere, nisi per diuinam reuelationem.
Iuramentum primum derogat secundo, & quando.
- 6 Epilogus, & suffragum glossarum, nu. 7.
In praetentum praesumitur ex facto subsequenti, exempla. hic.
Praesumptio iuris recipit probationem in contrarium, ex vltimo, exemplo. hic. iuncta glossa, & nu. 8. vbi vide.
Chirographi cancellatio praesumptionem solutionis inducit.
Additio glossarum.
Praesumptio quatuorplex, eiusque virtus.

CAPV T XXX.

Is qui Casus. Sponsalia ꝑ de futuro transeunt in matrimonium per carnalem copulam subsecutam, sed non per nissum carnalis copula tantum. infra eo. cap. ult. Dicebat Hostien. præsumptum matrimonium præfertur vero in foro contentioso. & primò ponit dictum. secundò soluit obstaculum, ex quo concludit. 2. ibi, vel quia licet. tertia ibi, Ex quo [Mulieri] ista mulier poterat esse eius vxor, erat autem sponsa de futuro, & fuit cognita non mutato priori statu, & eis manentibus in eodem proposito, vel saltem non protestantibus contrarium. alias per coitum non efficeretur matrimonium præsumptum, & admitteretur probatio in contrarium, secundum Vincent. Si verò non interueniret coitus, sed sola cohabitatio, vel donaria, vel dotis constitutio, non credit Vincent. ex hoc dici matrimonium præsumptum; ad hoc infra de matrimo. contracto contra inter. ec. cap. 1. & infra cap. si. nec obst. de despon. impu. cap. vno, libro 6. vbi sponsalia de futuro transeunt in matrimonium per cohabitationem. ibi enim loquitur de sponsalibus, quæ secundum mentem, & verba contrahentium erant de præsentis, licet iuris interpretatione intelligantur de futuro, sic & monacatio præsumitur per cohabitationem, supra de regul. vidua, & cap. ex parte. Concludebat autem Vincen. quòd quo casu posset verum matrimoniū accusari, poterit hoc præsumptum. & hoc intendebat decret. quòd contra matrimonium tale non auditur probatio, quasi ista non inducant matrimonium vt matrimonium, sed contra substantiam matrimoni, dicit tamen, quòd si vir fornicario affectu tantum mulierem cognouit, non est in veritate matrimonium, nec deberet remanere cum illa, sed potius excommunicationem pati. tamen ecclesia stabit pro matrimonio præsumpto, & filij censebuntur legitimi. & si ipse contrahat cū alia, censebitur bigamus, licet in veritate non sit, nec audietur probatio contra bigamiam, sicut nec contra matrimonium præsumptum, secundum Vincen. [Contrahendo] & sic fuissent simplicia sponsalia, si non fuisset ultra processum, & valuisset secundum matrimonium, infra cap. proxim. Hostien. [Subsecuta] & sic ipso ꝑ facto consentit. de hoc supra eo. tua. & sic cum debeat esse vnus vnus, cum alia contrahere non potest. vnde vulgariter dicitur in Prouincia, non potest quis de vna filia facere duos generos, secundum Hostien. [Et si] proquamuis [Ad primam] quòd ad forum contentiosum, dummodò de sponsalibus præcedentibus, & copula constet non solum per confessionem eorum, quibus propter præiudicium sequentis matrimoni non crederetur. de eo qui cog. consan. super eo. sed euidenter per alios testes idoneos fiat fides. infra de condict. ap. per tuas, secundum Hostien. Si ergo non potest fieri fides ecclesiæ de carnis copula, manebit cum secunda. Impeditus, si in primā consensit per carnalem copulam. Expeditus vero, si consentire non intendebat, secundum Hostien. Quia licet diceret quis hoc iniquū, cum secundum matrimonium sit verum, primum verò præsumptum, & veritas præferenda est opinioni, ad hoc responderetur secundum Hostien. [Admittenda] admitteretur ꝑ tamen pro parte mulieris, si diceret se oppressam, secundum Hostien. absoluta verò oppressio non potest esse in persona viri, & dixi supra quod met. causa. sacris, in quæst. 1. licet conditionalis interuenire possit: quæ tamen in foro contentioso non excusabit propter spontanea sponsalia, quæ præcesserunt.

In casu tamen ꝑ isto papa fingit, & præsumit matrimonium esse, quod forte non est, & tunc aliter iudicamus in foro pœnitentiali, supra eo. tua. Si enim nullo

modo consensit in primam, sed in secundam, & si papa sit supra ius, tamen consensus voluere non potest, nec contra conscientiam hominem vrgeri, per quod constitutio videtur periculosa. vnde dicebat Hostien. papam debere subuenire per constitutionem, quòd talis sit inhabilis ad contrahendum cum omni muliere præter illam, quam sic decepit, & quod si cum alia contrahat, non sit matrimonium. habet enim in talibus laxandis & restringendis potestatem, infra de consang. non debet. & rationabilior videtur sibi hæc causa, quæ legalis cognatio, vel publica honestas, per quam etiam redduntur inhabiles pueri, qui plenum consensum non habent, de delict. puero. cap. 1. & ex quo esset hæc constitutio, in vtroque foro iudicaretur contra secundum matrimonium: alias in foro pœnitentiali iudicabitur pro secundo. Dixit autem posse huic periculo subueniri, prout not. de condi. app. capit. si. Finaliter tamen dicit esse dicendum, quòd in vtroque foro obediendum est papæ: quia circa matrimonium non consumatum sine Dei offensione statuere potest, quod placet, vt no. & de conuer. coniug. ex publico, & fatetur, quòd papa potest facere constitutionem, quòd quicumque sponsam suam cognoscit, hoc ipso sit eius: nec audiretur, qui post constitutionem illam cognoscens vellet dicere, quòd non consensit, sicut nec audiretur, si per verba de præsentis consensit, nisi violentiam probaret, vel aliud rationabile; non tamen posset facere, quòd sine consensu expresso, vel tacito esset matrimonium; & sic intelligantur superiora secundum eum [Sequitur] in foro contentioso, & si interdum durum sit; quia sic placet. 19. distinct. enim uero, Hostien. [de facto] de iure ꝑ non licuit habere plures vxores nisi per diuinam reuelationem, infra de diuor. quanto. sic primum iuramentum licitum derogat secundo contrario, de iure iuran. eam te. alias pacta nouissima &c. C. de pac. pacta. Phi. ¶ Gloss. 2. ꝑ distinguit circa præsumptiones, quòd alia iuris & de iure, alia hominis, alia nature, alia facti, & hæc duplex: alia iuris tantum. in fin. obijcit, & soluit. ¶ In ꝑ gloss. 2. ibi, non est verisimile] vide de præsumptio. quanto, super 1. gloss. [& ibi, §. interdū circa finem] si filiusfamil. recepit pecuniam, quam postea in rem patris vertit, cessat Macedonianum, & si ab initio non ad id acceperit [& ibi, §. si quis verò] dic, qd lex, siquis [& ibi, chirographū] cancellatio chirographi præsumptionem facit de solutione debiti, recipit tamen probationem in contrarium. ¶ In ꝑ gl. 2. ibi, idem est] cum infra circa si. gloss. tractet de præsumptione iuris tantum, patet, quòd has species esse diuersas intendit: vel forsā ponit præsumptionem iuris, si non adijcitur, tantum, intelligi fictionem, vel de iure. Dicebat Hostien. quòd præsumptio iuris tantum dicitur iusta, sed non omnino certa præsumptio a iure super aliquo dubio inducta, fitmata & informata ex aliqua iusta causa, sed iuris & de iure est iusta, indubitata, & omnino certa præsumptio iure scripto sine probatione approbata. exempla prosequitur, remittens ad sum. de præsumpt. cap. 2. Guil. in Specul. de præsumpt. §. 2. Præsumptionem iuris & de iure vocat necessariam, sic distinguens illam a temeraria, probabili, & violenta, ibi vide [& ibi, stipulata] C. de rei vxo. acti. l. vna. circa prin. [& ibi, fraternitatem] vbi de hoc, & 50. distin. fertum [& ibi, verisimile] & ibi hæc gloss. per Accur. [& ibi, scribam] vbi de hoc articulo plenius, & 44. dist. multis [& ibi, si chirographū] & est si. de renun. super hoc, de præsump. quia verisimile.

S V M M A R I V M.

Sponsalia de presenti non soluantur per sequens matrimonium etiam carnali copula consumatum: sed de futuro etiam iurata

Ioan. And. Comment. in Quartum Decret.

rata de presenti secuta soluuntur, & num. 5. De futuro quibus verbis contrahantur, num. 5.

2 In matrimonio contrahendo an per responsum ex intervallo factum contrahatur.

3 Vter vir, an mulier ante interrogatur, & per quæ verba inter rogari, & responderi possit.

Ex equipollentibus quid fiat, non refert.

4 Copula omnis non est matrimonialis, & quid operetur in matrimonio presunto, & competentibus duabus vnum.

6 Epilogus, & suffragium glossarum, num. 7.

Inuitus procurator quis dicatur.

8 Additio glossarum.

Iuramenti vinculo roboratum solidius subsistit.

C A P. XXXI.

- 1 **Si inter.** Casus. Sponsalia de presenti non soluuntur per sequens matrimonium etiam carnali copula consummatum: sed sponsalia de futuro etiam iurata soluuntur per secuta sponsalia de presenti, & satis patet, quod duo sunt dicta, secundum ibi, verum sit [Vtroque] si vnus contrahentium de presenti profert hæc verba, vel similia, & recessit ante responsum alterius qui postea respondet, quod matrimonio conuenit, videtur, quod sit matrimonium. ff. de verbor. obligat. l. 1. §. 2. & lex dicit, quod in his, quæ consensu contrahuntur. respon. ex intervallo facta non nocet. ff. de verbor. oblig. si stipuler. §. ult. Guido dicit hæc gloss. Rodo. quam tamen nondum inueni. & Bonagui. supra de spon. duorum. tuas, tenet contrarium, dicens in matrimonio hoc requiri, quod contrahentes sibi inuicem respondeant ante, quam ad alia diuertant, sicut est in alijs stipulationibus. ff. de verbor. oblig. continuis [Meam] not. quod de primo loqui debet, vel inter rogari vir, concor. infra de spon. du. licet; tamen non est hoc de substantia, & Padua seruatur contrarium. [verba] in prima, non in tertia persona formata, supra eo. tua. sed dic, vt ibi, & sufficerent equipollentia, vt in viro dicenti hæc verba, Accipio & c. mulier respondeat, placet, siue consentio, secundum Hostien. Idem Abba. qui dicit se sic vidisse indicari bis. vnde & Luc. 2. Virgo Maria respondit, Fiat mihi secundum verbum tuum, Verbum autem fuerat, Dominus tecum. nec refert quid ex equipollentibus fiat, supra de testib. licet ex quadam, de consang. tuæ, secundum Hostien. [Sed matrimonium] imò verius adulterium. Goffred. [Copula] quia de non omnis copula matrimonialis [Subsecuta] dixit hic Vincent. quod parum operatur nisi in matrimonio presunto, tamen si duæ mulieres petunt aliquem in virum, & æqualiter probant, sed altera probat copulam, præsumetur pro illa, supra de probat. licet [Separari] quatenus est de facto contractum, Goffred. [et primum] dum tamen de eo per testes idoneos fiat fides, vt dictum est supra cap. proxim. [Recipiam] dixit hic Vincent. quod per ista verba; promitto, quod te desponsabo, non contrahuntur sponsalia etiam de futuro, sed promissio de sponsalibus contrahendis [Similia] puta cotraham tecum, supra cap. proxim. & cap. requisit. Innocen. [Desponsauerat] istam desponsationem vocat infra matrimonium, quia de presenti, & inter personas aptas [Separari] arguit Hostien. si secundum matrimonium tollit sponsalia, quæ tenuerunt, quanto magis sponsalia deberet tollere, quæ non tenuerunt, nec consensum habuerunt, & faciat ad ea, quæ dicta sunt, supra capit. proxim. [Poenitentia] saluo eo, quod dicitur, supra eo. sicut. ¶ Gloss. 1. ¶ arguit, allegat duo iura, subdit signa sufficere; allegat in contrarium. 7 ¶ Ultima gloss. dat vnum simile. ¶ In ¶ gloss. 1. ibi, [Inuitus] dicitur procurator inuitus, qui expressè non consentit [et ibi, inuitus] vide in cap. cum apud, super

1. gloss. ¶ In ¶ gloss. 1. in fi. ¶ dic vt infra de con. ser. cap. ultim. in vltima gloss. ¶ In gloss. 3. in fin. ¶ solidius tamen subsistit, quod iuramenti vinculo roboratur. 22. quæst. 1. omne quod, Phi. ¶ In gl. ult. ibi matrimonio ¶ & per secundum votum solenne, infra de reg. qui post votum, lib. 6.

S V M M A R I V M.

1 Adolescens hic accipitur pro maiori. 14.

Matrimonium a puberibus quibus contrahatur modis, & quo modo ab impuberibus, vt consumetur, nu. 2. & quid ipsum faciat, n. 3. quod dicatur verum, & quod præsumptum, nu. 6. & vnde præsumatur, ibid.

2 De copula carnali quomodo constet. & in dubio præsumitur. An conatus ponderetur, & nu. 5. & 7. & eius effectus in matrimonialibus, ibid.

4 Epilogus, & suffragium glossarum. nu. 5.

6 Ecclesia plerumque fallit, & fallitur.

C A P. V T XXXII.

Adolescens. Summatum est supra eod. is qui. & ponit dictum causam interferens ibi, Cum qua. & ¶ dic [adolescens] maior 14. Inno. [Desponsatam] cum iam ambo essent puberes: quia tunc non fit matrimonium, nisi de presenti consentiatur, vel carnalis copula interueniat: secus, si ante pubertatem sponsalia contraxisset: quia tunc per aduentum pubertatis, quæ cum talibus facta ratificat, dicere verum matrimonium, sicut not. infra tit. 1. attestaciones. alij contradicunt, Innoc. dic vt de despon. impu. cap. vno, lib. 6. [De futuro] secus ergo, si de presenti. tunc enim si desponsata fuisset legitima ætatis, statim tenuisset matrimonium, sicut tenuit cum secunda, & facit secundum Hostien. contra ea, quæ no. Ber. infra tit. 1. capit. 3. [Non cognoscens] & de hoc ¶ constat per confessionem: secus, si dubitaretur. s. eod. iuuenis: quia tunc præsumeretur pro carnis copula, infra tit. 1. continebatur. Innoc. sed pone, q. cum eam tentasset cognoscere, aperta fuit ianua mulieris, ita quod viri lancea mulieris claustrum est ingressa, non tamen fuit semen emissum, nūquid si postea contrahat per verba de presenti, valet matrimonium? Dicat, quod cum per seminis effusionem matrimonium consumari dicatur, cum non sit semen effusum cum prima, remanere cogitur cum secunda, sed certè hoc esset difficillimum perferuari. stabitur ergo testimonio matronarum, quæ eam inspicient: & quia apertam inuenient, matrimonium iudicabunt. Vincent. facit, quod not. 35. quæst. 3. extraordinaria. vbi dicit Ioan. quod talis commixtio non inducit affinitatem, & si quis seminet in vas mulieris, & non in cret, consumatur matrimonium, secundum Vincent. quia carnis commistio interuenit. tamē ecclesia, quæ non iudicat de occultis per aspectum iudicaret eam virginem, nisi de conceptione & imprægnatione constaret, secundum Abb. qui nota. supra eo. is qui. & adde quod dicam infra de eo. qui cog. conf. vxor. su. fraternitatis. [Cum alia] non consanguinea prioris: alias tunc non valisset matrimonium. supra eod. sponsam, secundum Pet. [Ex forma] scilicet verborum, sicut supra eo. tua. vel. i. ex substantia ¶ habitæ ex consensu de presenti, qui solus verum facit matrimonium. ¶ Vltim. ¶ gloss. no. effectum ponderandum, non conatum, vel vtrba. alleg. plura iura in contrarium. ¶ In ¶ vltim. gloss. ibi, si voluntate ¶ vide de eo, qui mit. cap. 1. super 3. gloss. [et ibi. l. 1. in fi.] quid obfuit conatus, cum iniuria non habuit effectum [et ibi. §. edocere] vide in c. relatum, super 3. glo. [et ibi, de extra. cri. l. 1.] sol. citatores alienarum nuptiarum, & interpellatores matrimonii.

matrimoniorum, & si effectum sceleris non sortiantur, propter libidinis voluntatem extra ordinem puniuntur [& ibi, si qua. præ. po. l. i. in prin.] puniuntur 10. li. auri præditus potestate, qui minas pro nuptiis infert subiectis, vel parentibus, et si nuptias non peregerit. ¶ In gl. 2. in fi.] vel appellatur verum illud, in quo verus consensus & expressus intercedit hinc inde, præsumptum illud, in quo & si in veritate non consentiant contrahentes: ecclesia tamen eos interpretatur consensisse ex aliquibus probabilibus conjecturis, & ipsos dstringit simul morari, ac si consensissent, in quo ecclesia plerumque fallit, & fallitur, de sen. exc. a nobis. 2. & de hoc supra eo, 18. qui, accidit autem hæc præsumptio quandoque ex carnali copula, & de hoc supra eo, tua. aliquando ex traditione, ff. de spon. questum. unde, sicut carnalis copula in virgine, & corrupta cognita a viro hanc præsumptionem inducit, sit in ea, quæ corrupta est, sola traditio, ar. supra eo. veniens, de coniu. lepro. ca. fi. de proba. iuravit, de resti. spo. ex parte, nisi traduceretur inuita, & statim fugeret, supra eo. ad id, quod aliquando ex subarrhatione, vt no. infra ti. i. c. fi. aliquando ex tentatione, vt no. infra ti. i. attestations. aliquando ex conditione existente, infra de condit. appo. super eo. §. i. aliquando ex temporis diuturnitate secundum quosdam, in fra ti. i. de illis. i. vbi de hoc, & supra eo. consultationi, Hostien. ¶ In gl. vlt. ibi, §. cognitio] dic vt ibi [& in fi.] dic vt supra de eo, qui mit. in pos. c. i. in gl. non tamen, 7 ad dec. iuuenis, dic quod conatus sine effectu non consumat matrimonium; quia hic opus est factum, vt dicitur de furto, quod non contrahitur verbo, vel scriptura, sed contractione, ff. de furtis, si quis uxori. §. neque verbo. parit tamen, vel fortificat publicam honestatem, quæ ex consensu insurgit & honestatem respicit, non effectum, vt ibi. Host.

ADDITIONES.

- a ¶ Matrimonium. Imo videtur præsumptum, ex quo de expresso consensu non apparet. vide Io. And. super gl. 2.
- b ¶ Traditio. Intelligitur, secundum quod no. in glo. cum iā ambo. & in cap. i. de despon. impu. li. 6. & supra eo. ad id quod alias istud videretur fallum.

SUMMARIUM.

Continuatio tituli.

De desponsatione impuberum ubi alibi repetatur, & conueniat ei.

De desponsatione impuberum. Rub.

1. Viso ¶ de sponfalibus in genere, submittit de specialibus sponfalibus, scilicet quæ ab impuberibus contrahuntur, secundum Da. & Goff. vel secundum Host. quia de spon. præmisit, & certa ætas determinata est ad sponfalia contrahenda, ideo de ipsa submittit ita, quod dici potest, quod de impedimentis matrimoniorum iam incipiat tractare. habetur materia 30. q. 2. facit. 20. quæst. i. c. i. & repetitur in 6. conuenit huic, supra ti. i. tua, & infra de frigi. quod sedem.

SUMMARIUM.

- 1 Pater pro filio impubere sponsalia contrahit, & pro pubere quando, vide nu. 4. 7. & 8.
- 2 Consensus expressus in matrimonio, excipitur casus. Quid in alijs.
- 3 Voluntas quando discerni non potest in sponfalibus, & matrimonijs. Ex sponfalibus a patre pro filio contractis an oriatur publica

honestas, tenent ex traditione masculi ad habitationem cum femina, & quo casu, nu. 5.

Matrimonium pro sponfalibus.

4 Venditio in facto consistit.

Præsens pro futuro, enallage, ver. Inn. exponit.

5 Traditio fit a viro mulieris regulariter; aliquando secus est, & eius effectus.

6 Epilogus, & suffragium glossarum, nu. 7.

Ad matrimonium filius a patre cogi non potest, & nu. 8.

7 Additio glossarum.

Filius vel filia a patre exheredari non potest, ex eo quod ei non obtemperavit in contrahendo matrimonio, nisi in casu.

Legis, quæ patris, hic citata intellectus.

Debet, pro decet.

CAP. PRIMVM.

1 **Tua fraternitas.** Casus. Patet ¶ pro filio impubere sponsalia contrahit, p. pubere nõ, si

- non consentiat. & ponit q. 2. responsionem ibi, Quod dicimus. Dicebat Hostiæ. pater nomine filij adulti non consentientis matrimonium contrahere non potest. Si autem nomine filij, cuius voluntas discerni non potest, contraxerit, filium hoc ratificare decet [Adulto] impubere, de hoc, infra c. proxi. [Matrimonium] cum aliqua puella. Host. [Facere] sup. pater [Aliquo modo] nec expresse, nec tacite, nec verbo, nec facto. Host. [Consentit] dixit Innoce. necessarium ¶ esse expressum consensum in matrimonio, supra tit. proxim. tua, & quod in sponfalibus locum non habeat tacitus consensus, nisi cum contrahuntur a patre. ff. de spon. in spon. §. vltim. & §. licet. In alijs licet pro alijs contrahere possint, dixit necessarium expressum consensum, vel ratihabitionem supra tit. proxim. ad id, quod addens, quod ratihabitione tacita sufficeret, de re. spo. ex parte, & de hoc infra eod. tit. capit. vno, ad fin. lib. 6. [Potest autem] sic construe, potest autem pater, cui vult, ma. tradere filium nondum adultum [Voluntas, cuius discerni non potest] & postquam filius & c. Hostien. [Adultum] infantem, vel minorem infantia [Cuius] filij [Non potest] etiam quod ad sponsalia: si intelligas de minore septennio; vel quod ad matrimonium, si intelligis de maiore. Host. [Pater] an ex sponfalibus a patre pro filio contractis oriatur publica honestas, dic vt infra eod. capit. vno, lib. 6. ibi videas in gloss. fin. [Matrimonio] idest sponfalibus, per quæ ad matrimonium peruenitur [Tradere] traditione quæ in facto consistit: sed ipsum de iure non potest astringere, si nullo modo consentiat, vt supra, sicut est in a Spūali, supra de regul. cum virum, a & c. cum scimus. Innocent. exponit idest tradendum promittere, & sic contrahuntur sponsalia. Pe. exponit. i. sponsalia pro ipso contrahere [Filius] traditus & traductus. licet. n. communiter traducatur sponsa; si tamen puer traditus ¶ sit patri sponsa, quod plerumque accidit, & adueniente legitima ætate non reclamauerit, tenent sponsalia, infra eod. literas, & tunc proprie stat verbum, debet. & secundum hoc expone, peruenit, & non reclamauerit, infra eod. de illis. i. & c. sequen. secundum Host. ¶ Gl. i. ¶ respondet per quæstionem, quid si filius, vel filia coactione patris & cat. ¶ In ¶ gloss. i. ibi, non cogitur sequitur, filiusfamil. uxorem ducere (& ibi nec filium) sequitur, fa. inuitum ad ducendum uxorem legum disciplina permittit [& ibi, filiofam.] sequitur, dissentiente sponsalia eius nomine fieri non possunt. ¶ In ¶ gloss. i. ibi, si patre non ob. ff. de regul. iur. velle, ibi dicitur, vel le non creditur, qui obtemperat imperio patris, vel domini. illud quo ad poenam, vt ibi no. [& in fi.] ad l. potest dici, quod filia non potest contradicere patri sine

Ioan. And. Comment. in Quartum Decret.

sine uitio ingratitudinis. unde contradicens potest exheredari, in authen. vt cum de ap. co. §. si alicui, colla. 8. sed matrimonium non teneret per predicta. c. Goff. dixit Host. eo solo, quod patri contradicit, filiam exheredari non posse, nisi & turpem vitam elegerit, & hoc in eadem auct. dicit expressum. quid enim si contradicat, & religionem intret, pro certo & ex hoc non poterit exheredari, in aucten. de san. episco. §. nullam, colla. 9. ad hoc historia Rebecca, Gen. 24. cap. nec obstat. l. quæ patris, nam ibi exponitur, non potest. i. non debet, ex quo traducta perfecit ætatem, nec reclamauit. i. non decesset, & ibi de hoc, tamen litera, Non potest, non est ibi in text. ¶ In gl. 2. ibi, honestatis] quasi, debet, pro decesset. si. C. de bo. quæ li. cum oportet, Hostien. [& in fin.] de hoc de regula. cum virum, in gloss. paterna, & 25. q. 3. cap. 1.

ADDITIO.

- 1 Virum. Ibi vide Ioan. And. super glo. paterna, & in c. 2. in tex. in glo. ma. eod. tit. multo minus potest pater inuitis sponsis sponsalia dissoluere, licet aliud iure civili. l. in potestate, ff. de spons. & ista inuestigatio facit ad materiam l. quoties, ff. sol. ma. & ibi vide Bar. & in laua, C. de iure do.

S V M M A R I V M.

- 1 Impuberes arabo, vel alter coniungi non debent, nisi in casu, & de cuius licentia, & ratio, nu. 5.
- 2 Laicus quatenus & in quibus prælato suo subiaceat. Quilibet est ecclesiasticus & quo ad que. Spiritualia proprijs tantum ministranda. Necessitas non habet legem, in fi.
- 3 Epilogus, suffragium, & additio glossarum, nu. 4.
- 4 Nuptiæ seu matrimonium in qua ætate licite contrahantur, & nu. 5. & in hoc comparatur spirituali, nu. 1. in fi.
- 5 Ratio prohibitionis huius decretalis, §. in gloss.

C A P V T II.

Vbi non est

- C. Impuberes tambo vel alter nisi pro bono pacis coniungi non debent. & intellige de honestate, dictum ponit inhibitionem, a qua necessitatis casum excipit ibi, Nisi forte. unde dicebat Hostien. ne ante legitimam ætatem aliqua coniungatur, districtè præcipitur, necessitas vrgens excipitur [& infra] nec matrimonium. 30. quæst. 3. vbi Goff. quod est pars huius, Hostien. [Districtus] non est igitur leue contrahere, vt patet supra de ele. dudum. 2. in princ. Host. [Necessitate] & cognoscet de hoc diocesanus, qui potestatem habet, & habet habere scientiam hic discernendi, de consan. & affi. cap. 1. Tales ergo sine diocesani licentia etiam sponsalia non debent contrahere, vt hic, & in fra eo. continebatur, & cap. duo pueri. ver. porro autem sponsus, & in fi. nec contracta dissolui, infra eo. accessit, & cap. de illis, & tribus cap. sequen. & supra de restit. spol. ex parte; de eo, qui du. in ma. cap. 2. Quod etiam in maioribus obseruandum esset propter multa animarum pericula, vt supra tit. 1. cum in tua, infra de cland. despon. capit. fina. quod hodie minus bene seruatur. & in hoc sit simile carnale matrimonium matrimonio spirituali, de quo patet, supra de præben. in Lateranensi, de institut. capit. 3. de renunc. admonet. ex his nota, quod ratione sacramentorum intantum subiaceret laicus prælato suo, quod sicut clericus non est recipiendus sine literis ab extraneo, supra de cleri. non resi. fraternitati, sic nec laicus, de parochi. nullus, infra de poenit. & remis. omnis. & expressè de laico dicitur, de consecr. distinct. 5. non oportet. 2. inde etiam laicus a proprio episcopo postulandus est, vt in illa præalle, 71. di.
- 2 de institut. capit. 3. de renunc. admonet. ex his nota, quod ratione sacramentorum intantum subiaceret laicus prælato suo, quod sicut clericus non est recipiendus sine literis ab extraneo, supra de cleri. non resi. fraternitati, sic nec laicus, de parochi. nullus, infra de poenit. & remis. omnis. & expressè de laico dicitur, de consecr. distinct. 5. non oportet. 2. inde etiam laicus a proprio episcopo postulandus est, vt in illa præalle, 71. di.

stinct. primatus. & sic potest intelligi cap. primum. ea dist. nam quo ad sacramenta quilibet etiam laicus ecclesiasticus est. & ibi exponi debet, ecclesiasticus. i. Christianus, argum. de diuor. gaudemus. 2. respon. unde cauere debet sacerdos, ne parochianam suam despiceret extraneo, inconsulto curato ipsius vel econtra. & est ratio, quia licet sit vnum ouile respectu papæ, cui omnes immediate subsunt, de maio. & obed. solita. §. pen. tamen sub ipso multa sunt ouilia & multi pastores, & quilibet cognoscere debet ouem suam, & propriæ non extraneæ curam habere, prouer. 27. Gloss. diligenter agnosce vultum pecoris tui. Ioann. 10. cognoscite me, & cognoscunt me mea, de his ouibus. 6. quæst. 1. oues. tantum igitur proprijs sunt pabula spiritualia ministranda, quod male prædicatur, & prius seruatur. & an in hoc vertatur animarum periculum, tu aduerte, & vide supra titul. 1. cum in apostolica, de eo, qui du. in ma. veniens. sed qualiter hoc præiudicabit, vel custodiet, qui ignorat? & adde quod no. de poenit. & remis. omnis. sed contra, supra de paro. cap. fina. solue, vt ibi Hostien. [Necessitate] quæ legi non subiaceret, infra de reg. iur. quod non est, cum suis concor. de præben. nisi essent, de treu. & pa. cap. 1. ¶ Penult. §. gloss. ponit duas lect. ¶ In gloss. 2. ibi, minorem] vide supra titul. 1. ad id quod super gloss. 2. ¶ In §. gloss. 2. ibi, 12.] in femina. Nam lex dicit, quod nuptias non possunt contrahere masculi, nisi sint puberes, nec femina nisi viri potentes, instit. de nupt. 1. respon. & aliæ leges exponunt masculum puberem, in 14. mulierem viripotentem in 12. instit. de curat. 1. respon. §. 1. & qui. mo. si. tut. 1. respon. & §. 1. & C. quando tu. vel cu. indecora. nec dicas illud determinatum quo ad tutelam: quia idem in matrimonijs, vt in l. statim alleg. & ff. vt in poss. l. l. pe. unde lex talem mulierem viripotentem appellat; & si ante illud tempus cognoscitur, dicitur immatura cognosci. ff. de iniur. si stuprum, secundum Hostiæ. [& ibi. 14.] adde quod no. 77. dist. quicumque, in 1. gloss. [& ibi, Attestationes] & cap. ex literis. qui ma. ac. pos. in super. 27. q. 1. nec aliqua. supra de reg. significatum, & c. ad nostram. unde secundum vtrumque ius matrimonium in tali ætate contractum, & si nunquam se cognoscant, & naturalis frigiditas, nec aliud accidens impediatur, tenet. nã tales sunt apti ad consentiendum. & hoc solum sufficit, supra tit. 1. tua, secundum Host. ¶ In gloss. matrimonialiter in fi.] dixit Innoc. etiam ideo prohiberi: quia timetur, ne per carnis copulam sponsalia ratificentur, supra tit. 1. iuuenis. Hostiæ. dixit, quod per sponsalia, ex quo tenent, impeditur quod ad sponfos tota consanguinitas hinc & inde. non est ergo tutum, nec vtile, sed damnosum rei publicæ, argum. ff. sol. ma. l. 1. tot uxores auferre sponso, & tot maritos sponsæ; quod fieret, si laxaretur, & non restringeretur in hoc licentia contrahendi, secundum eam. ¶ In gl. ult. ibi, hoc quippe] & supra de ferijs c. 1.

S V M M A R I V M.

- 1 Puberes qui dicantur, & nu. 2. & 3.
- 2 Pubertas quomodo probetur, & quomodo olim, & nu. 3. & quid sit, ibid. & nu. 4. in fi. plena quando sit, nu. 8.
- 3 Pubes quid.
- 4 Pudendorum inspectio quibus casibus non reuocata, & numer. 7. 8.
- 5 Corporis humani que loca pudibunda, nec nominanda, ac secreta, & in fi.
- 6 Lanigo quid in humano corpore.
- 7 Pubescere quid, in fi.
- 8 Ad matrimonij contractum que ætas habilis in vtroque sexu, & num. 5.
- 9 Generandi facultas, vel potentia quo tempore sit homini, ibi.
- 10 Epilogus, suffragium, & additio glossarum, num. 7. & 8.

Coeundi impotens si vir sit, quid iuris.

Adoptare qui possit, & quot annis precedere deet adoptandū.

CAPVT III.

Puberes. Puberes sunt, qui ex habitu corporis generare, & concipere possunt. Dicebat Hostien. dicit, unde pubes dicatur, & antiquus modus probandi pubertatem tacite reprobatur. quomodo per testes pubertas probatur, qualiter ipso facto viri potentia ante tempus ostendatur [A pube. j. pudicitia. Go. q. d. pudore. Hostien. s. m. quem ad probandam pubertatem antiquo tempore inspiciebantur loca secreta, de quibus sequitur. unde & tales pudore afficiebantur vna cum insipientibus. unde Iustinianus illo probationis modo reprobo statuit pubertatem annorum numero probari. C. quando tu. vel cu. l. indecoram, insti. qui. mo. tu. fi. in prin. unde si imperatori hoc visum est pudibundum, fortius & papæ. reprobatur ergo, quod quidam scripserunt, pubertatem non probari annorum numero, concedit tamen, quod quoad virginitatis & membri apti probationem sit hodie hæc inspectio. & sic loquuntur iura inducta in fine vlti. glo. quod sit ex nimia necessitate, quæ legem non habet, vt no. supra c. proxi. ad probandam vero pubertatem semper sufficiunt anni, vt ibi dictum est [Hæc loca] quæ debent esse pudica. Tan. dicit Hostien. i. secreta, pudibunda, non nominanda. Quid enim verbis opus est & c. C. de dona. l. si certus est, & sic non est certiorandus, sup. de elect. cum inter vniuersis, & dicebat Pet. q. pro maiori parte seculares, & regulares in illa practica sunt instructi. 50. dist. tua [Lanuginem.] idest t. pilositate, sed hæc est nedum pudibunda, sed etiam falsa probatio, cum nec omnes pilosi sint potentes. Hosti. [Quidam] dicit Host. sic continuandum, & subaudiendum, probationem prædictam tenebant antiqui: tamen quia ille modus probandi, quia pudorofus & falsus, non est approbandus. ideo [quidam] Iustinianus. s. & iuris periti, & Romani Pontifices [ex annis] j. ex annorum numero [pubertatem existimant.] i. potentiam naturæ conuenientem communem & rationabilem. & sequitur expositiue [eum] s. masculum, puberem existimant esse qui 14. annos impleuit, su. & illam viripotentem, quæ 12. annos impleuit, vt dictum est supra c. proxi. secundum cum [Impleuit] & 15. t. attigit, si masculus sit. & hoc supplet lex dicens, quod hi, qui citius nuptias contrahunt, non minus 15. annorum ad hoc procedunt, in auct. de tempori. non so. pec. super do. s. & siquidem, colla. 7. alij dicunt, sufficit 14. compleuisse. sed in hoc non instes, quia certum est, & si compleuit 14. attigit 15. quia ingressus vnus & c. 32. q. 1. cum renunciatur. Quid autem si de 14. annis tres dies deficiunt? arguit, quod videtur non nocere. C. de erro. aduo. l. 3. & remittit ad ea quæ dixit, infr. eo. continebatur. [Pubescat] idest signa pubertatis ostendat. T. [certum est autem] Hostien. sic continuat, quia aliqui t. crederent, quod si ætas non sit impleta, non sit quis aptus ad matrimonium, ideo submittit hunc vers. per quod intendit, quod licet dicta probatio sit sufficiens quoad consentiendum, vt non sit ulterius expectare necesse, non tamen quoad carnale debitum reddendum, vel quoad hoc, quin ætas illa possit præueniri, & quin inter minores habitus contrahens valeat cum copula. dicebat Innocen. de habente 14. annos, & non valente coire fuit dubitatum, an matrimonium contrahere possit: sed de potente coire, licet minor sit 14. certum est, q. contrahere potest [Pubertatem.] j. probitatem, seu potentiam naturalem. Host. [Ostēdit.] q. d. hoc sciri non potest, nisi præcedat opus, licet enim nō t. præsumatur potens minor annis 14. vel 12. tamen hæc præsumptio non est iuris & de iure, reci-

pit enim contrariam probationem, unde ex quo apparet de copula, liquet quod malitia, vel probitas supplet ætatem, de quo dic, vt dicam infra c. a nobis [Generare] etiam sit sit 9. annorum tantum, sicut Gre. narrat in dialogo, de illo, qui nutricem suam grauidauit, vt no. 20. q. 1. in sum. & dicam infra de eo, qui cog. cō. ca. vlt. vbi vide plenius super 1. gloss. s. m. Host. qui etiam idem dicit de puella, etiam si esset minor 7. annorum, dummodò discerneret, arg. supra tit. 1. iuuenis. a sed si esset trium annorum, non credit matrimonium, cum talis nec discernat, nec consentiat, nec potest præsumi consentire, sicut nec furiosus, supra tit. 1. dilectus, quia talis furioso comparatur. ff. de arbi. diem proferre. s. coram. ff. ex qui. cau. in pos. ea. si pupillus. & breuiter dicit, q. ex quo esset doli capax, semper diceret matrimonium consumatum, cum & talis consentire possit. insti. de ob. que ex deli. na. s. in summa. ff. ad Silla. excipiuntur, infra de delic. pue. c. 1. [Pariunt] sup. vel concipiunt. ¶ Gloss. 2. t. quærit opi. ponit contrarium & soluit. ¶ Vlti. glo. distinguit pubertatem matrimonij, & tutelæ. ¶ In t. vlti. gloss. indecoram] corrigit ius antiquum, quo iubebantur inspicere mares, vt in maribus sicut in foeminis cursu annorum finiatur tutela, & idem se. ¶ In t. glo. 2. ibi quidam] hoc plus placet Innoc. & Hostien. tenet præcise, nisi esset naturaliter frigidus, vel maleficiatus, & sic intelligitur infra de frigi. q. sedem, in eo, qui non compleuit, s. m. Host. & si mulier dicat se velle fieri matrem, consultit Host. q. iudex expectet, donec masculus impleuerit 18. annum, & postea per mensem, vel duos: & si adhuc non potest, quod petit mulier adimplere, separen- tur seruata solennitate, de qua infra de frigi. c. 1. Mouetur autem ex eo, quia pubertas 14. an. licet sit præsumpta; tamen fallere potest, infra quadriennium quoad naturalem potentiam. unde sumus edocti, aliquos tales puberes impotentes procreationi filiorum, qui postea in triennium reddebantur potentes, in auct. de nup. s. per occasionem, coll. 4. per quod corrigitur lex, quæ dicebat solum biennium spectandum. C. de diuor. in causis. ætas ergo 18. annorum dicatur plena pubertas. nā adoptare non potest, nisi qui naturaliter generare pot, inst. de ad. s. sed illud. Necesse est aut, q. adoptans præcedat adoptandum plena pubertate. i. 18. an. ita, q. omnino naturaliter potens sit coire & generare. sic intellige insti. de adop. s. minorem. b ff. de adop. arrogato. s. pe. ff. de ali. & ci. le. l. Mela. vbi etiam dicit, in muliere 14. an. spectandos quātum ad plenam pubertatem, ar. de reg. quia in insulis, ex quorum iurium mente dixit ipse Host. q. sicut canonica constitutio reddit minores 14. inhabiles ad vouendum, & contrahendum, nisi per operis effectum contrarium appareat, vt hic, sic posset facere de minorib. 18. annis, quicquid circa hoc notet Hurmittens ad no. in præ. c. quia in insulis, & eo. tit. postulat[& ibi, Credo,] Idem Ala. in 1. compil. eo. ti. cap. 3. quod hodie non habemus: sed hæc opin. gl. non placet. nam per eam videtur infirmitate temporali impeditū ad coitum, vel coire nolentem matrimonium non contrahere, sed nonne in eo, de quo dubitatur, an sit naturaliter frigidus, expectamus cohabitationem triennij? s. m. istam opi. non videtur expectanda, quod est falsum, vt j. de frigi. laudabilem, quod multum facit q. hanc opi. & si dicas licet contrahere ante illam ætatem, quando pubertas præuenitur, & sic non inspicimus annos, istud non sequitur, quia præueniēti ætatem necesse fuit prouideri ne haberet necesse fornicari; & ideo dicam inspicere ætatem, qui ma. ac. pos. insuper. Si tamen præuenitur pubertas, licebit contrahere, & id seruari videmus. ¶ In t. glo. vlt. in fi.] vel inspectio superioris corporis licita, inferioris illicita, vel aliter secundum ll. aliter secundum canones. Ala.

ADDITIONES.

- a. ¶ Iuuenis. Ibi vide Io. And. in glo. ex toto, & adde hic ibi. no.
b. ¶ Minorem. Ibi vide glo. quæ incipit, Tot annos.

S V M M A R I V M.

- 1 Si desponsauit minorem septennio, cum eius matre contrahere petero; focus, si maior erat, quando nec matrem, nec filiam habere possim.
Aetas perfecta maris ad matrimonium ann. 14. iuncto contextu, in sponsalibus quæ pupillaris, et adolescentis quæ, n. 2.
- 2 Proximus diebus in paucis, ut puta trib. etati perfecta, par est perfectis.
Pro completo habetur, quod breui est complendum.
Mas tardius crescit etate, quæ femina, & veniam etatis, & potentiam contrahendi, & coeundi citius hæc, quam ille nascitur, & ratio.
Facilior etiam ipsa ad patiendum, quam masculus ad agendū.
- 3 Cunabulorum tempus quousque.
- 4 Epilogus, & suffragium glossarum, nu. 5.
Ad plerunque quæ accidunt, iura adaptantur.
Additio glossarum.
Impedimentum an præstent ea quæ non tenent, remiss.
- 7 Sponsalia quæ cohabitatio, & quæ alia ratificant.

C A P V T III.

Literas C. Si desponsauit minorem septennio, cum eius matre contrahere potero: focus, si tempore sponsaliorum maior erat: vel si tunc minor fuit eadem voluntate manente facta sit maior: quia si cum matre postea contraham, & eam cognoscam, nec matrem habeo, nec filiam. hoc d. & duo facit. ponit consultationem. 2. ipsius responsionē ibi, Consultationi. Respondet autem distinguendo, & fin distinctionis membrum ibi, Verum si &c. Dicebat Hostiē. Quidam puellam in cunabulis desponsauit, deum matrem puellæ cognouit, & cum ipsa contraxit: si tempore contractus puella, quæ cum sponso in eadem domo morabatur 7. annum non compleuerat, matrimonium tenuit, si vero compleuerat, nec matrem, nec filiam habere poterit [Aetatis] 14. ann. supra capit. proximo [Et eam] scilicet matrem [Consultationi] qua. s. quæsiuisti, an tale matrimonium debeat separari. Hostien. [Compleuisset] vel per tres dies circa 7. annum esset, ar. supra tit. 1. iuuenis, & facit quod dixi supra cap. prox. super ver. impleuit. in sponsalibus autem communis est ætas viro, & femina. s. 7. ann. ut hic, & infra cap. prox. ff. de spon. in sponsalibus. ætas vero pupillaris licet communis sit viro, & femina quo ad sui principium, non tamen quò ad fin. incipit enim in 8. ann. & finitur in muliere in 12. in mare in 14. Adolescentia vero diuersa est quo ad principium. Communis vero quo ad fin. incipit enim in 13. mulieris anno, & in 15. viri. sed in vtroque finit in 25. completo. ff. de mino. l. 3. S. minorem, instit. de cura. in princ. & ideo diuersimodè dicitur quis minor annis, supra de proba. in præsentia, secundum Host. qui dicebat: ideo citius mulierem, quæ hominem pubescere, quia ingeniosior, & callidior est, & ideo citius veniam etatis impetrat, quam vir: quia ipsa in 18. vir in 20. C. de his qui ve. æta. impe. l. omnes adolescentes. sed & naturaliter debiliior est sexus mulieris: vnde communiter minus viuit: quia minus habet naturalis caloris. & ideo quanto citius finitur, tanto citius naturaliter perfici debet. vnde dicunt aliqui naturales, quòd in 12. anno omnino apta est mulier ad concipiendum. Pla. vero dicit hoc ideo, quia citius crescit mala herba, quam bona. sed & facilius est mulieri pati, quam homini agere. vnde facilius est parata secundum

dum Hostien. adde quod dicam eod. tit. ca. vno. lib. 6. super gloss. 2. [In t. cunabulis] id est ante 7. annos. & est hoc ideo dictum, quia post illam ætatem non consueverunt in cunabulis teneri, secundum Host. [Compleuit] cum simul morarentur. nec tunc contradixit [Ex tunc] scilicet post septennium [Placere] sæpe vsque ad tentationem, supra de spon. iuuenis. ¶ Glo. 1. t. arguit, signat contrarium, & ibi remittit. ¶ Gl. 3. primò distinguit in cohabitatione. 2. ponit Brocar. quòd ad ea, quæ frequētius &c. ad primam partem alleg. 10. iura. ad secundā. 8. in fi. soluit. ¶ In t. gl. 3. ibi, minorem] vide supra tit. 1. ad id quod, super gloss. 2. [& ibi. S. sed & si quis] si libero ancillam meam in vxorem dedi, & dotem pro ea scripsi, erit libera, cum actus ille frequentissimus sit in liberis p. rsonas [& ibi. S. illud] vide supra eod. iuuenis, super gloss. 1. [& ibi. S. pro plurimum] pacto, vel stipulatione. interuenientibus solet haustus aquæ ex riuo concedi [& ibi, iusto. 1. respon. in fi.] frequentius erratur in liberis, qui bona fide emuntur. & seruiunt, quam in adoptione, vel arrogatione, & ideo seruus putatiuus ex re mea mihi acquirit; arrogatus non, ex quo non valuit arrogatio [& ibi, nam ad ea] sequitur, potius debet ius adaptari, ad ea quæ frequentur & facile, quæ ad ea, quæ perraro contingunt [& ibi, antiqui] considerat lex, quòd mulier parere poterat vsq; ad 7. licet hoc raro accidat, filio genito solum quartam defert: & si pauciores nascantur, accrescet: si plures, decrescet, ut ibi se. [& ibi, ea quæ raro] sequitur accidunt, non temerè agendis negocijs computatur [& ibi, Si maior] si maior 50. annis peperit licet hoc sit rarum: in omniibus tamen partus habet iura liberorum [& ibi, non sunt] vide de offic. ord. quoniam, super 3. gloss. & ibi, & l. seq.] formatur, ibi casus de ancilla, cui relicta erat libertas, si tres liberos pareret. peperit vnum, & postea tres vno partu; vltimus est liber. ¶ In t. gloss. 1. in fi.] dic vt infra de spon. ca. vno, lib. 6. & quod not. hic Goff. circa ea, quæ non tenent, & interdum impedimentum præstant. not. de re. iur. non præstat, lib. 6. ¶ In gloss. & si ibi, & intelliguntur] secundū Ala. T. & Vincen. [& ibi, simul t. cohabitāt] nec est vis, an in domo sponsi, vel sponsæ, vel alterius, quamuis aliter secundum leges, ff. de ritu nup. mulierem, cum leg. seq. Hostien. [& ibi, seorsum] in hoc casu dicebat Hosti. sponsalia non ratificari nisi per expressum consensum, ratio, quia quando simul cohabitant, veremur, ne forte commisceri tentauerint, supra tit. 1. iuuenis [& ibi, consenserit] de hoc 30. q. 2. c. vno, & est expeditū, infra eo. cap. vno, lib. 6. [& ibi, nam ad ea] & l. ibi. præ. quæ incipit, ex his.

S V M M A R I V M.

- 1 Hæc decretalis idem ferè dicit cum præcedenti, & inter eas differentia.
Taciti, & expressi consensus idem iudicium.
- 2 Sponsalia oportet fuerint, ut sit publica honestas, & quomodo soluantur, num. 2.
- 3 Additio glossarum.
Impedimenti ignorantia refert apud alterum, an apud ambos sit sponsos.

C A P V T V.

Accessit Summatū est, supra c. prox. in princ. vnde dicebat Host. idem dicit t. cum præcedenti, excepto q. hic loquitur, quando sponsus separatim nutriebatur a sponsa & morabatur, & distinguit duo membra, secundum ibi, sane [Postea] scilicet adueniente ætate septenij. Goff. [Con-senserit] tacitè, vel expressè, ut dictum est supra c. prox. dic vt infra eo. cap. vno, lib. 6. [Absolutus] quia adueniente

niente pubertate puella noluit consentire sponsalibus. unde prout dicit gl. hoc respicit factum [Consentire] in matrimonij adueniente adulta ætate. Goff. consenserat tamen in sponsalia. alias enim, si diceret, qd nec in sponsalia consensisset, ergo non fuisset ibi publica honestas. & sic nihil impediret eum, quin posset matrem habere, vt supra, & hoc sonat litera, in fi. quæ dicit, desponsata. Abb. autem intelligebat, qd sponsalia fuerant contracta per aliū, & licet mulier non consenserit; tamē habuerunt publicam honestatem; sed hoc est falsum, infra eod. ca. vno, lib. 6. [Cuius] matris, scilicet [Desponsata] cum septennium compleuisset, vt est dictum. ¶ Pen. gl. ponit opin. & lecturam, quam reprobatur. ¶ In t. gloss. 2. in fine] sine absolutione crederem sufficere, si alter in septennio protestaretur se nolle consentire. Innoc. 2. ¶ In gl. quia vbi, in fine] cum alter ignorat impedimentum; secus, cum ambo sciunt, vt ibi. ¶ In gloss. hoc ideo, ibi, vt quidā] T. scilicet sed mouebatur ex antiqua, vbi præcipiebatur matrimonium simulando sustineri contractum cum matre.

A D D I T I O.

¶ Innocenti. Vel de honestate requisitū absolutionem. vide Io. And. supra eo. vbi non est, in gloss. & cognoscit, & infra c. proximi in gl. hic patet.

S U M M A R I U M.

- 1 Si impubes facta pubes licentiam nubendi alteri petat, quando non audiat, num. 2. & 7.
- 2 Ex sponsalibus contractis cum impubere maiore septennio oritur honestas publica. earum ratificatio quomodo fiat, nu. 2. & 12. & cuius auctoritate sunt dissoluenda, nu. 3.
- 3 Nubiles anni feminae 12. & nu. 12.
- 4 Pubertas per annos probatur, an aliter, nu. 11. & 12.
- 5 Matrimonium auctoritate ecclesie dissoluendum. quando dicatur consumari per copulam, nu. 5.
- 6 Quæstiones huius decretalis quot, ver. & dicebat.
- 7 De copula assertio viri iurata præsumitur, & qualiter tollat hæc præsumptio.
- 8 Turpitudinem suam allegans auditur etiam post sententiam nulla appellatione suspensam, ob animæ periculum.
- 9 Copula per vim quasita non validat seu ratificat matrimonium, & supra num. 4. & infra 9. & quando præsumat cum eius effectu, num. 12.
- 10 Virginitatem quæ per violentiam amittit, non amittit meritum, quando de ea dubitatur, inspicitur puella, numero 11.
- 11 Contra matrimonium præsumptum potest & quid opponi.
- 12 Vis qua cognitionem carnalem inualidet, & quæ puellis grata.
- 13 Parentibus creditur de ætate filiorum.
- 14 Reclamatio consentire nolentibus necessaria, in fi.
- 15 Epilogus, suffragium, & additio glossarum, nu. 9. & 10.
- 16 Iuramentum exigitur a reo semper ob animæ periculum, & quo casu hic.
- 17 Proxima pubertati quæ dicatur.
- 18 Circiter, aduerbium ad modicum tempus refertur.
- 19 Aetas quæ nubentibus requiratur, vt matrimonium præsumatur, vel vt hæc decretalis habeat locum.

C A P V T VI.

Continebatur. Casus. Si impubes t. desponsata & traducta petat facta pubes licentiā nubendi alteri, non auditur, si maritus iurat, quod eam cognouit. secundo, qd ex sponsalibus contractis cum impubere maiore septennio oritur publica honestas, & ponit consultationem. 2. ibi, consul. ipsius solutionem. &

pars huius, de his, quæ fi. a prælat. continebatur. Dicebat Host. quædam puella citra annos nubilem cuidam matrimonialiter iungitur. ab episcopo, vt cum alio contrahat, licentia postulatur. sed quod cognita sit, & sic consenserit dicto matrimonio, ei obijcitur. si maritus affirmet hoc iuramento, ei creditur, & si cognita fuit volens, prætextu defectus ætatis matrimonium non soluitur. si cognita non reperiatur, & ipsa consentire nolente, sponsalia soluuntur. neuter consanguinitati alterius, ex quo renuerunt sponsalia, matrimonialiter copulentur. [Nubiles] scilicet 12. t. & not. per annos probari pubertatem, de hoc supra eo. puberes. Host. [Traducta] si ibi igitur compleret ætatem, ratificaretur matrimonium, quod dic, vt eod. tit. cap. vno, lib. 6. [Licentiam] hic patet. qd t. sine auctoritate ecclesie non sunt sponsalia dissoluenda. de hoc supra cap. 2. Innoc. verò dixit, qd vbi nulla sunt sponsalia, non est necessarium ecclesie iudicium, licet honestum. hoc no. infra capit. proxim. 2. vbi etiam dicit idem in matrimonio, quod est nullum, nisi matrimonialiter sint coniuncti: quia tunc, si recederet alter ab altero sine iudicio ecclesie, daretur restitutio, infra de diuor. porro [Eundem] sponsum, cui tradita fuerat [Et infra] sub. & vir e contra dicit se illam carnaliter cognouisse. Innoc. & hoc paratus est iurare. Et dicebat Hostien. quod mulier contrarium, dicebat licet confiteretur, quod ipsam aliquoties tentauerit inuitam & renitentem: sed virgo euasit. sic supra tit. 1. cap. fin. infra eo. attestations. ideo primò quæritur, an sit standum iuramento viri. secundo, an propter ætatis defectum possit matrimonium impediri, vel si forsan inuita fuit cognita. 3. si contingat separari sponsalia, vtum alter possit de alterius consanguinitate ducere coniugem. ad hoc respondet per ordinem, secundum Hostiē. [Cognouerit] volente ipsa vxore. Lau. [Veritati] idest assertioni t. iurata, quæ ex quo iurata est, vera præsumitur præsumptione iuris. improbari tamen potest hæc probatio per corporis aspectum, vt dicit gloss. [Id] scilicet quod eam cognouerit, nisi & ipsa dicat, quod inuitam cognouit, vt in sequentibus. sed contra. supra de solutis, qui. Solu. hoc accidit, propter periculum anime, & propter hanc eandem causam auditur allegans turpitudinem suam, etiam post sententiam appellatione non suspensam, supra de re iudic. lator, & capit. consanguinei. Hostien. [Si autem] dictum est quid iuris sit, cum peruenit ad pubertatem. hic dicit, quid iuris cum non peruenit. Innoc. dicit Hostien. hic respondet secundæ quæstioni [Vndecimo] per hanc literam t. dixit G. Na. tunc per carnalem copulam matrimonium consumari, quando sponsa cognita erat 11. vel 12. anno. vel huic ætati proxima. Alij dicunt, quod dummodo sit maior septennio, consumatum est matrimonium, infra eo. 2. nobis, & capitul. de illis, quod putat verius Ioan. de Deo, & probatur, de eo, qui cog. con. vxor. suæ, capit. vltim. assensu] ergo, si violenter fuisset oppressa, non teneret matrimonium. nam cuiuscunque ætatis esset, se posset per illatam violentiam excusare infra eo. de illis 2. talis enim non consentit, supra tit. 1. cum locum, imò dissentit; & si virginitatem amittat, meritum non amittit, sed duplicatur potius ad coronam. 32. quæst. 7. §. 1. & cap. 1. & 2. ad idem, qui ma. ac. pos. in super. hic igitur t. opponi potest contra matrimonium præsumptum, quicquid dicatur, supra eo. is qui. sed bene caue tibi, quod fiat fides de violentia absoluta, puta quia pedes, & manus ligauit, argumen. de baptis. maiores, §. item quæritur. Hostien. qui etiam hic recitat de iudice, qui mulieri, quæ dicebat se oppressam, condemnauit accusatum, in decem libras, quas mulieri dari fecit. dicens cōdemnato, qd auferret illas decem libras, si posset mulieri ex quo a sua præsentia recessisset. sed cōdemnatus non potuit præualere muliere se & pecuniam Io. And. super 4. Decret. C viri-

Ioan. And. Comment. in Quartum Decret.

uiriliter defendente. ex quo iudex præsumpsit eam non potuisse inuitā cognosci: quia ex quo sic defendebat pe cunīā, bene potuisset, si voluisset defendere corpus suū. & sic fecit accusato restitui peceniam, arg. pro isto pro cessu, C. de adul. si qui. inf. de pur. vul. c. 2. de præsumpt. afferte, & ponit ver. Ouidij, Vim licet appelles, &c. Hieron. contra Susannam D. dicit, Vim passa sum, rñdit Su sanna, cuius nomē fallaciter baiulas, q̄ inter duos pres byteros & iudices pariter posita vinci non potuit, quia noluit [Cognita] Idem, si nō f̄ sit cognita, sed possit co gnolci, fm̄ Gof. de hoc inf. e. de illis. 2. [Parentes] not. q̄ parētib. creditur de filiorum ætate. Abb. [Si verō.] rñ det tacitæ q̄oni. Host. [Desponsata] maior septennio, & libero consensu, ne sit contra. sup. duobus capitulis pro ximis [Fuisse] & ad ætatem veniens virgo omnino re clamauerit, & sic per ep̄m fuerit absoluta, supra c. prox. 8 Host. ¶ Gl. f̄ 2. signat triū, & soluit. ¶ Gl. 3. quærit, op ponēdo, & soluit dupliciter, ¶ Antepe. gl. quærit, & sol. 9 ¶ In f̄ gl. antepe. ibi, non tātum] vide de elect. cum no bis olim, super 3. gl. ¶ In f̄ gl. 2. ibi, quod interrogasti] vbi de hoc [& ibi, si quis acceperit] vbi de hoc. ¶ In glo. sed quia, ibi, Lau. dixit] T. & Host. dabant aliam solutio nē. Pet. Host. quē vide nu. 33. quis acceperit [& ibi, om mittit] etiam de consensu partium. ad hoc sup. de testi. super eo. 2. in fi. [& in fine] vnde dixit T. credo, q̄ pro pter periculum animæ semper exigatur iuramentum a reo, j. eo. cit. attestations. ¶ In gl. sed quando, ibi, pōt dici] dicit Inn. illā esse proximam pubertati, quē distat a 12. an. cōpleto, nō cepto, per 6. mēses, ita quod est 11. annorum, & dimidij: uel qñ pubertas apparet per aspe ctum, vel alia intersignia. Host. dicit illū ætati proximū qui est cir. fi. pupillaris ætatis, vel illam excessit per tres dies, vt sup. de reg. ad nostram, arg. de elect. in causis. i. respon. in fi. cū suis cōcor. & de ele. officij, & sic intelli gi tur inf. eo. attestations, & c. fi. vide quod ibi dicam, su per ver. nubilis. Illud. n. verbum, circiter, dicit ad modi cum tempus referēdum, s̄. de dila. litere. de hoc, fm̄ eū, sup. eo. puberes, inf. qui ma. ac. pos. inf. super [& ibi, Non esset matrimonium] dicit Inn. q̄ f̄ vbi contrahentes ste terunt in solis verbis matrimonij, hoc non sufficit, vt præsumat matrimonium, nisi habeat 12. annos com pletos, vel appareat ex aspectu eam pubescere. quare. n. posuisset decr. 12. an. si sufficerent 11. vel 10. nō videt. sed si sit, vel dicatur cognita a viro, tunc locum habet hæc decre. s̄. q̄ sufficit, q̄ sit in 11. vel amplius circa 12. & si dicas, ex quo cognouit eā, apparet eam puberē, re spondet esse posse, q̄ lanuginem non producit in femo re, quæ sola signum est pubertatis, & claustra pudoris aperta sunt, & sic cognita apparet, vel præsumitur, li cet signa pubertatis non appareant, & si dicas, nonne præsumeretur idem, si in 10. vel. 11. an. aperta sunt clau stra pudoris, vt supra de spon. iuuenis? respondet q̄ nō: quia non dicitur ibi præsumi carnalem copulā, sed cō sensum, vel aliquam cognitionem sponsalium. Dixit. n. ante 12. ann. non præsumi de facili interuenisse carnalē copulā, licet aperta sint claustra, nisi illi apertioni alia adminiculentur inditia, puta magnitudo personæ, quæ dicit mulieres melius noscere: nec expedit dicere, vel litteris annotare: vel secundum quod dicit, locum habet hæc decret. vbi in minoribus contraxerunt, & postea ad maiorem peruenientes ætatem, si vnus petat separari, & alter dicat cognoui eam, dum erat in 11. vel magis vicinā 12. non separabitur matrimonium: quia suspicari possumus eam tunc potentem, quæ per misit supra se virum ascendere, & hoc tutius tenēdum, de spon. iuuenis. sed oportet fm̄ eum de hoc constare. q̄ visus fuerat eam cognoscere. non enim sufficeret sola ætas 11. anno. & cōtradicit hæc opi. proximæ fm̄ eum, quia dicunt, quod licet hi, in 11. anno. visi sint commi sceri, si tamen adhuc potest constare mulierem non esse

puberem, quia vt lanuginem non habet, non iudicabi tur matrimonium, nisi peruenerit ad annos 12. ¶ In gloss. sequen. ibi, maxime] vt patet infra eo. a nobis, & cap. sequen.

ADDITIO.

¶ Cap. prox. Quid de iuramento. vide gl. quæ incipit, Tali mo do, & super illa. Io. And. in c. venerabilem, de elect.

S V M M A R I V M.

- 1 Impuberes si duo septennio maiores contrahunt sponsalia, quā do possunt ab eis resilere, num. 2. 3. & 4. Quid si per de presenti verba contrahatur, num. 5. in fine. Quid si alter ipsorum sit pubes. ibid.
- 2 Pubertas numero probatur annorum. Reclamatio nolentium consentire sponsalibus necessaria, con su litur, vt sape fiat, & scribatur, & vbi facienda, num. 5. Durare præsumitur, nisi contra probetur, num. 5.
- 3 Ea cessante an & quando dicatur matrimonium perfectum, num. 4.
- 4 A sponsalibus resilere quibus & quando liceat, & sup. nu. 10. 2. 3. infra 8.
- 5 Coram personis honestis reclamatio fieri potest, & quando, & quæ dicantur huiusmodi persona. Violentia excludit consensum, & effectū copule in matrimo nialibus.
- 6 Epilogus, & suffragium glossarum. nu. 7. Initium quando spectetur. Claudicat quandoque contractus. §. 1.
- 8 Additio glossarum. Medicus semel probatus reprobat, & cur.

C A P V T VII.

1 **De illis.** C. Si duo f̄ impuberes maiores septen nio sponsalia contrahunt ante puberta tem, resilire non possunt. & ille, qui pri mo fiet pubes, alium expectabit. & si a princ. alter erat pubes, pubertatem alterius expectabit. & prima gloss. diuidit decre. Host. verō sic dicebat, puer 12. annorum. & puella 10. simul iunguntur, quousque ætas fuerit in vtroque completa, expectare præcipiuntur, q̄ si puer 14. an. cum prædicta puella contraxit, & veniens ad 14. an. non reclamauerit, in voluntate puellæ remanet, an veniens ad ætatem velit soluere sponsalia sic cōtracta. Mulier vero 12. ann. contrahens cum puero reclamare non potest, sed expectare tenetur, vtum puer ad æta tem veniens duxerit reclamandum [Annos aptos] ergo per f̄ numerum ann. probatur pubertas, de hoc supra eo. puberes. Host. [Antequam] ipsa enim pubertate ad ueniente audiretur, vt sequitur, & per tres dies ann. vel post, vt nō. supra c. prox. secundum Host. quō ad separa tionem. nam reclamatio est scribenda, in qua forsan po stea præsumeretur perdurare, nisi contrarium probetur, argum. de bap. maiores. §. fi. & infra eod. de illis, & ca pit. ex literis, secundum Hostien. qui etiam consuluit, quod sape reclamet, et id scribi faciat, arg. fm̄ supra de probat. quoniam contra, vt sic ipsius dissensus eviden tius elucescat [Istorum puerorum] sed diuersæ ætatis. pone quod puer 13. ann. mulier 10. et sic diuersificabi tur a præcedenti et sequenti casu. Host. [Peruenerit] an eo f̄ solo, quod non reclamauit, perfecta ætate dicatur matrimonium confirmatum, dic vt infra eod. capit. vno, lib. 6. [Eisdem] pueriles [Alterum] scilicet spon sum, qui ligatus erat: quia non reclamauerat aduenien te legitima ætate. Hostien. [ipse] sponsus. [Ætatem] 14. anno. [Negauerit] in potestate f̄ igitur sponsi est tunc consentire, vel dissentire. Ad euidentiam tamen huius materiæ distingue, aut iurauit quis sponsalia, aut non: si iurauit, et nō vult complere, subdist. aut vterque vult

vult a sponsalibus resilere, quo casu cogendi non sunt, sup. eo. c. 2. aut alter tantum dissentit. & tunc subdistin. aut allegat iustam causam contra sponsalia, & tunc auditur, de iureiurand. quemadmodum: aut non allegat, quo casu, si timetur scandalum de eius compulsione, ecclesia non cogit eum, sup. tit. prox. requisivit. si non timetur, cogitur indistincte. s. ti. pxi. ex literis, 2. vbi de hoc. Si vero in sponsalibus non interuenit iuramentum, aut p̄hant per se, aut per parentes, si per se, tene qd̄ hic d̄r: quia si vterque est impubes, non admittitur ante etatem legitimā, si alter pubes, alter impubes, si impubes reclamatur, non auditur ante etatem legitimā, vt hic. Si aut pubes reclamatur, nō auditur, ex quo semel consensit, vt hic. Si per parentes, distingue, aut hi, pro quibus contrahunt, sunt maiores, & tunc non compelluntur, nisi velint h̄re rata sponsalia, infra eo. ex literis. aut minores, & tunc valent, supra c. 1. quod intellige, si verbo, vel facto consenserint, infra eo. c. vno, lib. 6. & ex quo venerint ad etatem legitimam, poterūt resilire, vt hic, Abb. & Pet. de hoc, & indistin. Host. verō hic dicebat non esse curandum, an iuramentum interuenierit, vel non. 2. q. 5. iuramenti, de pact. c. 1. & 3. de arbi. per tuas, & hic, & c. se. & c. ad dissoluendū, sic dicens, qm̄ minores 7. an. contrahunt, statim qd̄ est his, quæ d̄r, sup. eo. literas, & c. accessit. si sunt puberes hinc & inde, locū h̄nt no. sup. c. p̄terea. 1. & 2. c. requisivit. quod si pueri sint maiores infantibus, & equalis etatis, non audiuntur super separatione sponsalium, donec ambo pariter etatem perfecerint. & si tunc non reclamauerint, firmanur ad minus sponsalia, & sic compelluntur ab ecclesia contrahere, vt de pauperibus dictū est. Si verō reclamauerint, soluuntur sponsalia, sup. eo. c. 1. respō. & 7. eo. a nobis. Si verō pueri sunt disparis etatis, in voluntate illius, qui primō peruenit ad etatem, est soluere sponsalia, si reclamauerit, quod si tacerit, ad eum, qui minor remanet, deuoluitur hæc potestas. & secundum hoc intellige sup. s. prox. & sup. de spon. ex literis. 2. & infra e. attestations. verū si pubes, cum impubere contrahat, statim tenent sponsalia quo ad vtrūque, & vterq; expectare tenetur, quousque impubes ad pubertatem perueniat. 3. & tunc, si reclamatur, soluuntur sponsalia: alias ab ecclesia contrahere compellentur, nisi causa subsit, quare non sint compellendi, & de hoc sup. tit. 1. ex literis. 2. fiet t̄ autem hæc reclamatio corā episcopo, vel suo vicario. ad hoc facit litera, supra iudicio ecclesiæ, supra de reg. c. 2. de frigi. c. 1. & ipsis deficientibus fiat corā presbyteris, & aliis honestis personis, arg. sup. de offi. or. pastoralis. in fi. sed ipso facto fit reclamatio, vt no. inf. e. attestations. hæc vera, nisi intercedat carnalis copula secundum ea quæ not. sup. eod. puberes: vel aliter dicatur matrimonium præsumptum, sup. tit. 1. c. fi. & hæc omnia excludit violentia, si probetur intercessisse in quacunque etate, inf. eo. de illis. Si verō pubes, & impubes, vel duo impuberes per verba de presenti contrahant, no. infra c. prox. & dic vt inf. eo. c. vno, lib. 6. ¶ Gl. 3. t̄ ponit lecturam, quam reprobatur. ¶ Glo. sic infra successiue, signat duo contraria, & soluit. ¶ Vlt. gl. arguit semel probatum & c. alleg. 8. iura, & in contrarium vnam l. secundō arguit claudicare contractus, alleg. 7. iura, in contrarium alleg. 4. & soluit. ¶ In t̄ gl. 2. ibi, Pomponius. 2. ¶ si pupilli negotia gerere capi, & inter moras gestionis factus sit pubes, inspicitur initium [& ibi, denique, s. 1.] si cum minore contraxit, & contractus incidit in tempus, quo factus est maior, si approbavit, cessauit restitutio, alias non. ¶ In vlt. gl. ibi, Pomponius. 1. ¶ vide de accu. nulli, super gl. 2. [& ibi, si vxor, in fi.] vide de adul. c. fi. super 1. glo. [& ibi, s. reprobari] vide de p̄ben. cum secundum. super pen. gl. [& ibi, de auct. tu. s. 1.] emendo, vendendo, locando, vel conducendo, vel his similia agendo sine tutoris auctoritate obligatur quis pupillo, sed pupillus non [& ibi, non eo mi-

nus] videlicet si iura lata pro minore 25. an. qui egit sine curatore, vel in damnis ei subueniatur, non in reb. prosperè gestis [& ibi, si cum dies, s. sed si cum dies] s. sed si, vide de appellatio. ex parte. 1. super gloss. 1. [& ibi, s. vltim.] incipit, si ab altera. vide de arbit. cap. fin. in gl. 1. ¶ In t̄ gl. 1. altero, ibi, perueniat] si t̄n contrahat, tenet, vt no. in fi. vlt. gl. ¶ In gl. sic infra, ibi, ex fine] idem ibi Goff. & eodem modo responderetur secundum eū ad decr. supra eo accessit. & facit quod no. de resti. spo. ex parte, in gl. 1. ¶ In glo. vlt. s. reprobari] ibi medicus semel probatus reprobat. & est sp̄ale pp̄ hominum sanitatem [& ibi, non eo minus] & infra de eo, qui du. in ma. c. 1. vbi de hoc, in vlt. gl. [& ibi, consensibus] facit quod no. supra de transla. c. fi. in princ. 1. gl. & ibi, suæ promissionis] si. no. sup. tit. 1. ex literis, in fi. 2. gl.

ADDITIO.

¶ Perueniat. Vide ad materiam huius c. in deci. Rotz, cōcl. 434.

SUMMARIUM.

- 1 Impuberes sponsalia contrahentes ante pubertatem nequeunt separari, num. 2.
Hæc decretalis quid addat proximæ, num. 2.
Infra, pro citra.
- 2 Argumen. a contrario hic elicitur.
Matrimonium per verba de presenti ab impuberibus contrahendum habet vires sponsalium. quando non est, separari, vel accusari non potest, num. 3. præsumptum quod dicatur, num. 3. 5. 6. & 7.
Quod agitur, si non valet vt agitur, valet vt valere potest, exemplum.
- 3 Separatio hic pro absolutione sumitur, & a quo.
Copula, oportet sit voluntaria, & eius effectus.
- 4 Pubertas qualiter probetur.
Ad rarō quæ accidunt, interdum ius adaptatur.
Anticipatio copulæ fit quandoque.
- 5 Epilogus, & suffragium glossarum.
Quod noluit potuit, quod voluit facere nequiuit, an habeat locū in matrimonialibus, num. 6. & 7.
- 6 Additio glossarum, num. 7.
- 7 Matrimonia non iure fori, sed iure poli aguntur.
Obligatio tacita extra id, quod agitur, sæpe contrahitur.
A Egidius iuriconsul. Cardinalis.

CAP. VIII.

A nobis tua

C. Impuberes sponsalia contrahentes ante pubertatem separari non debent, & ponit 1.

questionem. 2. respondet ibi ad quod. & dicebat Host. qd̄ hæc decre. dicebat, idē cū 1. rñ. s. prox. addebat t̄n, de consensu, & carnis copula [Verum] tolle liceat, quod est 7. [His] ambobus contrahentibus. Inn. [Infra.] i. citra sic s. c. pro. in prin. Host. [Matrimonio] Matrimonio p̄hendo. [Gof. Ante nobiles] s. ergo contrario t̄ post nobiles annos bene habent conjugalem cōsensum, de hoc supra eo. puberes. Ho. [Expectare] huius ratio, no. supra e. c. pro. in 2. gl. & tunc adueniente pubertate [Confirmetur] i. contrahendo per verba de presenti cōi consensu firmetur, cum nec matrimonium p̄ctum h̄ret vires nisi sponsalium, & hoc nō fuerat dictum in superiori capitulo, s̄m Host. [Separentur] i. a sponsaliū t̄ vinculo iudicio ecclesiæ absoluantur. alia litera [Separetur] s. matrimonium. & dic quo ad vires a sponsaliū, vt vtriq; detur licetia contrahendi. infra eo. attestations, in fi. alias matrimonium, quod non est, separari, vel accusari nō potest, inf. eo. ad dissoluendū. Host. s̄m quem sub. hic & hæc separatio fiet, nisi & c. [Carnis] contra s. tit. 1. tua. So. ibi, & intelligas hoc de copula voluntaria: alias contra, infra c. prox. secundum Host. & additur hoc superiori capitulo s̄m eum [Commixtio] quæ statim iuducit matrimonium, sup. tit. 1. de illis, 7. eo. ex literis. T. præsumptū, s. 10. And. super 4. Decret. C 2 tit.

ei. proximi. is qui. Go. [Interdum] ergo secundum Host. nō debuit scribi, q̄ t̄ per hanc tantum probetur pubertas, cum ad ea que raro accidunt, non adaptentur iura, de hoc s̄. e. literas [Anticipare] malitia supplēte etatem. 5 j. c. proximi. Inn. ¶ Gl. 2. t̄ dat simile, quārit, & dupliciter soluit. ¶ In gl. 2. ibi, quāsitū si infra 12. an. fiant nuptiæ si præcesserunt sponsalia, durant, quamuis loco nuptiæ in domo sit: si non præcesserunt per deductionem, non censentur sponsalia [& ibi, multum interest] vide in c. cum super, super ult. gl. [& ibi, minorem] vide sup. tit. 1. 6 ad id qđ super gl. 2. ¶ In t̄ fi. gl. 1.] Ala. vel de vero matrimonio loquitur, quod quantum in eis erat, contrahere intendebant in Lau. & Vin. & sic soluitur quæstio sequētis gl. ¶ In gl. 2. ibi, quia nolunt hoc tenuit hic Vin. & Io. j. c. ult. & refert Host. q̄ idem tenebat Ala. & Egi. cardinal. de Ala. falsum dixit, vt infra patet: quia eius fuit hæc gl. [& ibi, quāsitum] dicebat Phi. infra. ca. fi. q̄ 7 t̄ ista lex, & lex, minorem, all. infra nō obstant; quia matrimonia non iure fori, sed iure poli reguntur [& ibi, posset tamen dici] idem Ala. T. Goff. & Inn. & sic terminatur, infra. e. c. vno. §. 1. lib. 6. [& in fi.] & c. ult. & j. de condi. appo. super eo. sæpe. n. extra id quod agitur tacita & c. ff. comino. si is, qui commodatum, §. fi. Host.

ADDITIO.

2 ¶ Vires. Habet ergo locum c. proximi etiam in fidei sponsalibus, & præsumptis, de quibus in capitulo primo. §. 1. eod. tit. lib. 6. & vide infra super gloss. prima.

SUMMARIVM.

- 1 Minores apti ad matrimonium ex contractu obligantur, nisi violentia intercedat, & quasi apti dicantur, num. 1. Hæc decretalis quid addat proximè superiori.
- 2 In mora modici temporis non est impedimentum. Parentibus creditur de etate liberorum. In matrimonium consentire vel verbis, vel facto.
- 3 Reclamatio quando iuuat, vel secus. Copula carnalis an sufficiat quod interuenire potuerit, & quo casu. Pubertas præueniri solet, & tardari. Interuenire qui possit quid, vel aptitudo inspicitur. Malitia qualiter hic accipitur. Per sequentia terminantur præcedentia, & e conuerso, ibid.
- 5 Epilogus, & additio glossarum. nu. 6. Monasterij ingressus & matrimonium an parificentur. Prudentia quomodo hic accipitur. Aetatem supplet interdum bonitas, & quandoque malitia, num. 4.

CAPVT IX.

- 1 De illis. Casus. Minores t̄ apti ad matrimonium ex contractu obligantur, nisi violentia intercedat. Abb. & in 1. decisa consultatio. in 2. responsio, ibi. respondemus. & dixit Hostien. idem cum superiori, sed addit de violentia [Proximi] Item, si non sint proximi, dummodo sint doli capaces, supra eo. literas, in fi. Ala. proximum autem dixit, vt dicit gloss. sup. eod. continebatur [Potuerunt] argumen. 2 secundum t̄ Vinc. in mora modici temporis nō esse impedimentum, supra de etate, & qua. præterea. ff. de iudi. si debitori. contra. ff. de mino. l. 3. §. minorem, & sup. de rescript. si proponente [Coniugi] quod apparet lanugine, vel facti experientia. Innoc. [Non dicunt] maximè cum parentes dicunt eos etatis legitimæ, sup. e. continebatur. Host. [Consensisse] vel dicendo verba apta matrimonio, vel cognoscendo eam. & hoc innuit litera, coniungi. Innoc. [Suppleuisse] pone, quod t̄ puella habens 11. an. & dimidium, dum desponsatur, & traducitur an

te, quam perueniat ad complementum. 12. ann. reclamation, nunquid iudicandum erit matrimonium; sic, si interuenit copula; alias non, secundum Tan. quam sententiam reprobatur Gof. dicens esse matrimonium, siue interueniat copula, siue non, ex quo contrahentes sunt ita proximi etati, quod interuenire potest; sed Host. dicit, qđ dictum Gof. non putat verum. & vbi dicit coniungi, sub. & ita factum esse probetur. nam de hoc aliter constare, vel præsumi nō potest secundum eum. & si dicas, pubertas solet præueniri, super c. puberes, vtique & tardari, vt ibi. Gloss. Innoc. & Abb. concordat Goff. & eius opinio vera est, vt infra cap. ult. & infra eo. ca. vno, §. 1. lib. 6. bi de hoc [Malitia] idest vigor t̄ naturalis, vel potentia ad coeundum. Pet. [Accedat] argum. secundū Vincent. per sequentia terminari præcedentia, & e conuerso, de hoc supra de appell. secundò requiris. ¶ In t̄ gl. antepen. ibi. l. 3.] vide de poen. & remiss. omnis, super 3. gloss. ¶ In gloss. ult. ibi. l. 2.] vide quod me. causa, ad audientiam, in ea. gl. ¶ In gl. in fine] & idem, quod in matrimonio, dicam in ingressu monasterij. alij contra, Innoc. secundum verius, vt infra de reg. c. 1. lib. 6. ¶ In gl. alibi, ibi, prudentia] quod intelligit T. sapientiam, discretionem, & doli capacitatem. & secundum Phi. interdum bonitas suppleat etatē, C. de proximi. fa. serine, l. vni cuique, & 77. dist. monachus.

SUMMARIVM.

- 1 Matrimonium non facit contractus ante puberem etatem etiā cum nisi carnalis copula: & quando præsumatur ipsum, nu. 5. & 8. alia vide num. 10.
- 2 Confessione an & quando standum contra se in matrimonialibus, quando possit mutari, vel reuocari, num. 3. Ad malum multa via. Mulier, quæ corrumpi timetur, est custodienda, & apud quas, in fine.
- 4 Per cohabitationem firmatur matrimonium, & quando. Vendicatio datur etiam contra maritum liberum, & filium. Maritus non habet sui corporis potestatem.
- 5 Testes qui idonei matrimonio, vel sponsalibus. Circa, præpositio quid significet. Potentia coeundi ante tempus non præsumitur, nisi in casu. Arg. a contrario sensu fortissimum, & quo casu hic.
- 6 Epilogus. suffragium, & additio glossarum. n. 7. & 8. Virginitas per aspectum corporis probatur. Corruptio vtriusque requiritur, in copula confirmatoria matrimonij.
- 9 Publicatio attestationum non obstat in matrimonialibus, & ratio. De animarum salute vbi agitur subtilitas perniciofa non est seruanda, & veritas anteponenda.
- 10 Matrimonium est fauorabile, & a minori anno. qui coire potest, contrahi potest, & ratio. matrimonio cum duabus contracto quid iuris. An præsumptum primum præferatur publico secundo. alia vide num. 1. Iuramentum hic defertur reo attenta præsumptione contra eum, & quid si nolit iurare.

CAP. X.

Attestationes. Casus. Contractus t̄ ante puberem etatem, etiam cum nisi carnalis copula non facit matrimonium. Cōis diuissio. 2. ibi, consultatio ni. dixit Host. puer tentat mulierem, quam desponsauerat: mulier credit, qđ euasit virgo, recedit a sponso ante, quam ad 14. perueniat: sed facta postea 17. an. mulier ipsum sibi in virum vēdicat, mandatur episcopo, quod nisi mulier per testes probet, qđ hñs 14. an. in ipsam cō-

senferit, recepto ab eo iuramento, quod post legitimam aetatem in eam non consensit, ipsum ab impetitione mulieris absoluat, & utrique det licentiam quod cum alio contrahat. [Accepimus] hic patet, quod attestations erant publicae. Ho. [ipsis] attestationsibus, non intelligas sponsis, Hostiense. [Vxorem] per verba de presenti [Ipsam] sponsam. f. 9
 2 [Credit se] quia contra se confitebatur, creditur ei, ut dicitur gl. Sed contra, haec confessio est contra matrimonium & esse posset, quod ipsa fingeret sibi placere, quod displicet. Sunt enim hominibus multae viae ad malum, in auct. de nup. §. minores, & fingi potuerunt lites. ff. de transact. cum hi. §. transactiones, & §. se. ergo et utrique in hoc casu non est credendum, de eo, qui co. con. super eo, de diuor. ex literis. Dicit Host. talia committenda iudicis arbitrio, de hoc §. ti. 1. tua, & c. praeterea. 2. & c. requisivit. unde, si iudex certus sit omnino, quod mulier modis omnibus appetit matrimonium, vel ambo simul, credere potest consentienti, & consentientibus etiam quod matrimonium cum alijs sufficientibus verisimilibus coniecturis, arg. hic, & 35. q. 6. si duo. sed si dubitat in aliquo, consulit Host. quod non de facili ad sententiam diuortij prorumpat. §. de sen. & re iu. c. si. de testi. licet ex quadam, in fin. sed & mulierem inspicere faciat. §. de prob. causam, & de omnibus circumstantijs ex officio et partibus inuitis inquirat, ut §. tit. 1. sicut, ad si. quid si mulier velit confessio nem mutare, & dicere, quod eam corripit; hoc facere potest, maxime quia nec firmiter assererat se virginem, unde dicebat Pe. & Ab. quod non semper puellae hoc cognoscunt, an sint cognitae cum effectu, & et si hoc fecisset, comperto errore & no. de ap. cum causam. vel statim apud acta. §. de ele. scriptu. §. 1. ubi de hoc. Quinimodo & post finem quod matri. latam in rem iu. non transeat, de re. iu. lator. sed quid si interim, ut possit illum habere, latenter faciat se corrumpti, per hoc & alia & similia, consulit Host. quod epus sepius & per diuersas matronas mulierem faciat custodiri & poni in tuto & honesto loco. §. tit. 1. cum locum [Recessit] & sic de facto dissentit, & per hoc innuit, quod si cum muliere morando perfecisset aetatem, matrimonium esset firmum [quem] sponsum [Eadem] G. mulier [Vendicare] ex quo. n. maritus est, iam sui corporis non habet potestatem, & sic vxor eum vendicare posset. ff. de rei ve. in rem, adiecta causa de iure diuino, sicut de iure quiritum vendicatur filius. ff. de rei ve. l. 1. et quod patrem. §. tit. 1. non est vobis, & c. veniens. Host. [Et infra] hoc est, quod iuuenis quod dicit, dicens, quod in ipsam nunquam consensit, ex quo tunc aetatis legitima, & petit, quod sibi detur licentia cum alia quod hedi, quare epus, quid heat facere. Ho. [Idoneos] qui interfuertunt consensui, & non suspectos. §. de test. in litteris. Host. [Circa si.] per tres dies, quia nec ante tempus praesumant potentiam, nisi facto pateat, & probet, ut dixi §. e. continebatur, & §. de illis, 2. & j. c. proxi. §. si. Ho. vide quod dicam j. c. ult. [Consensisse] cognoscendo, vel de nouoprehendo. aliter. n. ut si osculatus est eam, vel cohabitaret cum ea, non presumere matrimonium. j. de ma. quod c. inter. ec. c. 1. Inn. Host. quod quod satis vtriusque p. c. j. e. c. vno. §. 1. lib. 6. Dicebat autem Host. quod aut tentando prope si. 14. per tres dies tacite ratificare vtriusque, & hoc forte allegabat mulier, dicens et, quod super hoc volebat stare suo sacro, & quod j. dixit, Non consensit, exponit saltim tentando. & hoc in fauorem matrimonij, & per vitandum animarum periculum [Potes, & debes] ergo si non iurat, nec potes, nec debes, sed adiudicabis illum mulieri, ut dictum est. ar. n. a quod prio fortissimum est, de his quae si. a pra. cum apostolica. Ho. [Licetiam] nec aliter quod here debet, ut dixi §. c. 2. Host. gl. 2. & 3. pnt recitari per duas q. Pe. j. gl. Rn. per q. quod dicatur, circa si. soluit allegas tria iura. alle. vnum quod prium, & demum determinat, quae dixit. Vl. gl. querit opponendo. & soluit. In gl. 2. ibi, de aetate. §. 1. vide de confes. c. si. super gl. 1. In gl. pe. ibi non tantum vide de ele. cum nobis olim, super gl. 3. [& ibi ad re pub.] vide de ele. cum in cunctis, super

5. gl. In si. 2. gl. adde, nisi mulier per aspectum corporis virginem se probaret, de probat. proposuisti. Ta. vel fm Inn. licet mulier corrupta fuisset, & non vir, non esset matrimonium. remi. ad ea quae notauit j. de eo, qui co. fraternitatis. In gl. quod facere, in si. ubi de hoc Host. dicit istud factum falsum, nam §. probauit, quod maritus suus erat, & in ipsam consenserat, & sic est iste idem articulus. posset tamen dici, quod est alius modus probandi consensum; quia super probauit primum consensum quod etus, hic vero mandatur probari consensus postea subsecutus. Dicit tamen, quod nec hoc prodest magis, qui tenent, quod publicatis attestationsibus non possint alij testes in causa matrimoniali produci, ne laxetur via falsis testibus. producendis. nam fm eum magis est timendum de corruptione, viso quod non probauit primum consensum, dicere poterit volo probare, quod de nouo consensit in me. sed & si super primo consensu formasset libellum, & litem conte. esset, quod valeret in hac causa nouum consensum probare. ff. de iud. non quemadmodum, & l. non potest videri. Dixit ergo, quod ex quo de salute animarum agitur: perniciofa subtilitas non est seruanda, quod animam posset esse, & si veritas pro anima, quis dubitat illam preferenda. 12. q. 1. praecipimus. j. de si. Matth. veritas ergo fm eum est quae in matrimonialibus non ob. publicatio, quia nec snia, de re iu. lator. In gl. forte ibi, illud solue, ut no. §. de regula. ad nostram, in gl. 2. fauorabile 10 quod autem est matrimonium, & quod minor an. qui coire potest, quod here possit, ne peccare cogatur. In glo. sed quare. ibi, io fm Vin. & in si. dixit Host. quod haec est causa, quare defertur iuramentum, quia de tanta re seignius agendum non est. 42. dist. quiescamus, & quia per inspectionem, & iuramenti de lationem, & oem alium modum conari debet iudex, ut sibi veritas constare possit, quid si renuit iurare? adiudicabitur mulieri, ar. sup. de iura. ca. si. Quid si postea transeat ad secunda vota, distringetur per ecclesiam, ut reuertatur ad primam. sup. tit. 1. si inter, & c. is qui, quod si ante, quam ab hac muliere impeteretur, ad secunda vota transisset, & modo non vult iurare, vel iurat, quod circa 14. an. in primam consensit, Dicit Host. quod queras, & consulas talem, qui sibi sciatur, & valeat respondere, quia fm eum dicere quod hac dec. esset praesumptuosum, velle vero praedjudicare secundo matrimonio publice contracto occasione primi per testes non probati, non est tutum.

SUMMARIVM.

- 1 Si sponsalia maior contrahat cum minore, non tenetur illum expectare donec veniat ad aetatem adultam.
- 2 Matrimonium per verba de presenti cum minori non valet nisi matrimonium, num. 4. & quando praesumatur, nu. 3. Vis absoluta quae, & afficit obligationem, nu. 3. Per cohabitationem voluntariam ratificatur matrimonium.
- 3 Per copulam tentatam, & quo casu. Praesumptio tollitur per iuramentum in matrimonialibus. Coitus sufficit hic, & quo casu. Responsum papae quandoque factum more Scauola, ut hic.
- 4 Epilogus, & additio glossarum.

CAPVT XI.

Ex literis. Casus. Si maior inuitus contrahat sponsalia cum minore, non tenetur illum expectare, donec veniat ad aetatem adultam. Et communis diuisio. 2. ibi, Cum autem dicebat Hostiense. mulier pubes cum puero 9. vel 10. an. contrahit: traducta in domum soceri, secum inuita per annum & amplius moram trahit: sed hora captata recedit ab eo. det ei dari licentia contrahendi cum alio, si aliud non intercessit [Iurata] per verba de futuro. & super. Tandem desponsata per verba de presenti 10. an. & ideo non valuit contractus ut matrimonium [Vbi] scilicet in domo patris pueri [Et inuita] & forte ligata, & sic fuit vis absoluta, unde nullo modo fuit obligata, §. de bap. maiores, §. item queritur, Host. [Minis] continuis. alias si Io. And. super 4. Decret. C 3 semel

Ioan. And. Comment. in Quartum Decret.

semel voluntaria sterisset, ratificatum fuisset, arg. supra eo. de illis. 2. in fi. & quod inf. dicit, q. inde discessit, intelligas, quam cito potuit captata sibi hora, Host. [Et infra] quæris, an sibi dari debeat licentia, quæ petit cum alio contrahendi, an usque ad alterius ætatem licentiã debeat expectare [Accessum] etiam ꝑ causa carnaliter cognoscendi. q. d. si non tentauerit, alioquin, cum per verba de præsentis contraxerit, si hoc fecisset circa pubertatem muliere consentiente, esset forsan matrimonium præsumptum, nisi iuraret, quod non fecit hoc animo consentiendi, vt supra c. prox. ad fi. secus, si esset spõsa de futuro: quia tunc conatus nõ sufficeret sine effectu, sup. tit. i. c. fi. Illud autem certum est, q. si eam cum effectu tractasset, quæcunque verba interuenissent, esset matrimonium, nisi inuita fuisset cognita, vt no. supra eo. a nobis, & c. seq. [Proposita] scilicet, q. inuita tradita spõsalibus non consensit, Abb. dicebat Host. s. q. inuita cõtraxit, inuita traducta fuit, & compulsa stetit, & captata hora aufugit, nec vnquam in sponsum tacite, vel expresse consensit. & sic cessat omne contrarium secundum eum, qui dixit etiam papam hoc respondere more Scenole. fi. de li. le. l. Aurelius, sic supra ti. i. tua, & infra qui cle. vel vo. c. fi. ¶ Vlt. gl. ꝑ signat contrarium, & soluit. ¶ In fi. 2. gl. sic 22. q. i. considera, de æta. & qualita. c. pen. de cele. mis. consilium, in fi. ¶ In gl. hoc. ibi, sponsalia non vt matrimonium, obstat, n. ætas viri fm Goff. ¶ In gl. vlt. arg. contra duobus modis est contra, fm Host. quia hæc maior prouocatio auditur, & quia impuberem expectare non cogitur [& ibi, solutio] secundum Ala. T. & Vinc. & idem Goff. & Innoc. & Host. [& in fine] vel hic de æquitate, vel ibi interuenierat iuramentum, hic non. Inn. tene, quod dicit gl.

S V M M A R I V M.

- 1 Sponsalia contracta cum minore septennio quādo conualescāt, & inducant in publicam honestatem, & quādo solueretur, nu. 2. & 7. per verba de præsentis contrahuntur, num. 7. Quæstiones quæ huius decretalis.
- 2 Discretionis anni qui. Consensum sufficientem ad matrimonium quādo quis habeat. Factum pro voluntate faciendi quandoque ponitur, vt hic in ver. Compulit.
- 3 Copula carnalis quando non præsumenda. Remanere, pro redire. Regressus, pro accessu. Locutiones improprie quandoque sunt vt hic, & supra nu. 3.
- 4 Scandalum unde oriatur, & tollendum & quomodo. In exemplum sumitur, quod non corrigitur. Probatio legitima quæ ad dictio. legitime. Incestuosi matrimonium non contrahant.
- 5 Epilogus, & suffragium, glossarum. nu. 6. Obligatio non contrahitur duobus casibus hic, num. 8. & quid in dubio, ibid.
- 7 Additio glossarum. nu. 8. & 9. Matrimonium præsumptum qualiter inducatur.
- 8 In dubia re benigna sequenda interpretatio.
- 9 Copula confessioni etiam mulieris quando credatur.

C A P V T XII.

1 Duo pueri. C. Sponsalia contracta ꝑ cū minore septennio per cohabitationem mutuam post septennium conualescunt, & inducunt publicam honestatem: soluuntur tamen per cõsequens matrimonium de præsentis, & narrat primo casum. 2. respondet ibi, quia igitur. Host. ponens factum quasi ad literam, dicebat ex eo multas elici quæstiones. prima, vtum inter G. & Vinto. matrimonium cõtractum tenuerit, & respondetur q. non. se-

cunda, an Guilielmus à G. quæ cum Martino contraxit, derelictus aliam vxorẽ ducere poterit, & dicitur q. sic. tertio vtum Stephanum, & dicitur q. nõ. quarto vtum Guilielmus possit cum Stephana remanere, & dicitur q. non. quinto an possit ad Guilielmum redire, & dicitur q. non. sexto an Guilielmus, si non cognouit Stephanam, possit cum alia contrahere, & Stephana alij nubere, & dicitur q. sic, iniuncta tamen penitentia pro populi scandalo euitando. septimo si constet, quod Guil. Stephanam cognouerit, vtum sit eis danda licentia ad secundam vota conuolandi, & dicitur quod non. 8. vtum matrimonium contractum inter M. & Guilielmam tenuerit, & an cum ipsa debeat remanere, & respondetur quod sic. 9. & vltimo an Martino sit aliqua penitentia imponenda, quia Guilielmam propria auctoritate dimisit, respondetur quod sic [Qui] Guilielmus, & Guilielma [Per tres] in octauo igitur anno pueri, & nono puellæ fuerunt sponsalia confirmata. Goff. [tunc] elapsis prædictis tribus annis [Sponsæ] qui forte traduxerat eam ad domum suam, vel sui patris, sup. c. prox. Host. [Sponsus] s. G. [Discretionis] idest pubertatis scilicet 14. an. & ante quos non dicitur habere sufficientem consensum ad matrimonium, supra tit. i. tua. Hostiẽ. [Qui] Guil. impetrata licentia [Consobrinam] non insciam prioris factis, alia inique ageretur cū ea, in fi. c. Lau. Goff. [A secundo viro] Martino, s. [Compulit] i. compellere voluit: non tamen hoc fecit secundum T. & similis expositio, infra tit. i. c. 2. in verbo contrahunt. & tunc proprie sequitur, ver. remanere, quod est, infra in ver. tamẽ quia. Vel compulit cum effectu secundum Hostiens. nec per hoc potuerunt ratificari prima sponsalia: tum quia consensus liber non erat: tum quia soluta fuerunt sponsalia fortiori superueniente vinculo. & dicit Hostiens. quod magister suus reprobabat primam lec. quia secundum eam male sequeretur, ver. infra, si vero legitime, sed Host. dicit quod per id non mouetur: quia non est præsumenda ꝑ carnalis copula, ad hoc, vt quis de peccato conuincatur. ex quo in iudicio agitur, ar. de præsumpt. c. fi. nisi forte sit præsumptio violenta. quod dic vt le. & no. de præsumpt. literis. licet in fauorem matrimonij, vbi confirmari posset, hæc præsumptio locum haberet, de frigi. cap. 2. supra ti. i. ad id quod, inf. de condit. appo. per tuas [Eidem] scilicet Guilielmæ, vel scilicet Stephanæ. T. & Vin. [Puerili ætate] in qua constituti erant Guil. & Guilielma, quando contraxerunt, & donec simul manserunt, vt patet supra in prin. Hostien. [Remanere] i. redire, cum illam reliquisset, vel proprie [Regressum] idest accessum vel proprie [Copulari] non datur huic simpliciter facultas contrahendi: sed lux conscientie relinquitur, quia fatebatur se cognitam, & sic incestuosam, & sic lux conscientie relinquatur, sup. de iure. mulieri. Viro autem, qui hoc negabat, simpliciter datur licentia, secundum Pe. & Ab. [Scandalo] quia ꝑ dicebatur publice, tale duxit consobrinam vxoris ecclesia sciente & nõ corrigente, ideo posset in exemplum assumi, nisi corrigeretur, supra de transl. c. i. in fi. Ho. [Legitime] per confessionem partis vtriusque, vel per testes idoneos supra de testa. præterea. ho. [Viuentem] nec mortuo, quia incestuosi nõ cõtrahunt, de eo, qui cõ. con. vxor. sue. Trāsmis- sa, secundum Pe. & Ab. ¶ Glo. ꝑ 5. Respon. per quæstio. quam soluit, & solutioni signat cõtrarium, ¶ Gloss. factis] Resp. p. q. ¶ Antepe. glo. quærit opponendo, & dupliciter sol. ¶ In ꝑ 5. gl. ibi. verborum obligatio] si ioco, vel demonstrandi intellectus causa dicis, spondes, & Respon. non nascitur obligatio. ¶ In ꝑ 1. gl. imo contraxerunt per verba de præsentis. per quæ intelliguntur contraxisse sponsalia, vt infra not. & per quæ matrimonium præsumptum inducitur, si prope pubertatẽ interueniat tentatio, vt no. sup. c. attestaciones, Ho. ¶ In gl. 2. ibi sequenti] infra c. c. vno, in prin. lib. 6. [& i fine] j. e. c. vno,

c. vno, in fi. lib. 6. In gl. redijt, vt in fi. vltra mediū. ¶ In gl. sed sponsalia, ibi, fuerunt] non a tempore cōtractus, sed per sequentem cohabitationem, vt dictum est in gl. 2. [¶ & in fine] hic intendebat ¶ quoquo modo obligari: ibi verò non, Host. quia ibi verba dicebantur ioco, vel demonstrandi intellectus causa, de quo dicam infra c. fi. vel secundum Hostien. aut constat, quòd intendunt obligationem contrahere, & tunc inducitur obligatio, ff. de ver. oblig. si stipuler, §. si in locando. aut q. nullo modo hoc intendunt, & tunc nulla inducitur, vt in contrario, aut dubitatur, & tunc inducitur: quia sæpe extra id quod agitur &c. vt dictū est supra eo. a nobis. vel hic intēdūt obligari quò ad principale & per consequens quò ad accessorium, arg. ff. de procu. l. ad rē mobilem, & l. ad legatum, & supra de elect. in causis. nam in re dubia sequi benignam interpretationem non minus iustius est, quàm tutius, ff. de his, quæ in testamento delen. l. proximè. ¶ In gloss. satis fuit, ibi, alterutri] arg. de homi. significasti. 2. vltra medium [¶ & in fin.] dicebat Hostiē. vbi ex ¶ confessione copulæ firmatur matrimonium, creditur etiam mulieri: secus, vbi per illam nō firmatur matrimonium, sed tantum pactum probatur, vt hic dixi super ver. compulit.

ADDITIONES.

- ¶ Respondetur quòd. Quod minor ætas erat impediens contrahere sponsalia, vt in prin. c. licet per cohabitationē sint validata.
¶ Dicitur. Quia consobrina primæ sponsæ propter publicam honestatem, vt in ver. & licet.

SUMMARIUM.

- 1 Matrimonium quod nō est, accusari non potest, ne tamen contrahatur, denunciari potest impedimentum, num. 7. & 8.
- 2 Crimen si alicuius denunciatur, ne eligatur, confirmetur, vel consecratur, vel ne ei provideatur de beneficio, quid iuris. Executor ad providendum cuiuspiam de beneficio an & quando possit admittere exceptiones aduersus eum, cui provisio est facienda. §. & quod dictum.
- 3 Libelli pars bene formata admittitur.
- 4 Mulier, seu puella in loco tuto ponenda, ne defloretur. Lis pendere dicitur etiam ante litis contestationem.
- 5 In denunciatione est ordo seruandus, & quis.
- 6 Epilogus, & suffragium glossarum, nu. 7. In rerum natura debet prius existere id, de quo agitur, & an hoc sit semper verum, num. 8.
- 7 Additio glossarum.
- 9 Exceptiones omisse, vel alias non admisse, variato agendi modo admittuntur, iuncta gloss.
- 10 Matrimonium contractum contra interdictū papæ an teneat. Principis potestas, & priuilegium. Vex viua mortua, & excellentius præfertur.

CAP. XIII.

- 1 Ad dissoluendum. Casus. Accusari non potest matrimonium quod non est, vt si cum minore septennio sit contractum: denunciari tamen potest impedimentum, ne contrahatur in posterum. & tria facit. primo narrat factum. 2. interloquitur super illo. 3. inhihet, & decernit, 2. ibi, interloquendo. 3. ne vero iterum in secunda tria facit. primo interloquendo accusationem repellit, & dicit quare. 2. denunciationem reseruat, & ad eam terminum statuit. 3. exceptiones reseruat. 2. ibi, denunciari. 3. saluis. Hostien. summat quasi ad literam. & ideo omitto. [Præfatus] idest sponsus, qui sponsam habere volebat, quia forsan diues & nobilis. Hostien. [Vos] loquitur parentibus puellæ, quibus matrimonium displicebat, & ideo illud accusabant. Hostien. [Et infra] forte sub pri-

mo, infra cōtinebatur forma accusationis, hic forte forma exceptionis secundum Hostien. [Contrahendum] quid si crimen ¶ alicuius denunciatur, ne eligatur, confirmetur, vel consecratur? & quidem non est omnino contemnenda talis denunciatio, imò est diligenter cōsiderandum, vtrum bona, vel mala intentione fiat, & an sit vera vel falsa, supra de elect. cū terra. 24. distinct. quando. 61. dist. miramur. 8. quæst. 2. dilectissimi. & hoc sic discussio procedi potest ad electionem, confirmationem, consecrationem, vel non. si tamen fuerit appellatum, & probetur veritas criminis, totum retractabitur, de elect. cap. 1. lib. 6. de hoc infra de accu. super his, & supra de appell. constitutis. 2. secundum Innoc. & Hostien. ipse tamen Innoc. latius prosecutus est hic hanc materiam, dicens, quòd electo non petente confirmationem, vel consecrationem, potest eius peccatum denunciari superiori, & peti, ne confirmetur. 22. quæst. 5. hoc videtur. sed caueat, qui denunciat: quia non potest denunciare peccatum formæ electionis, si ipsius electionem non impedit, nec de crimine, de quo egit pœnitentiā, nisi sit tale, quod impediat ordinis executionem post pœnitentiam, supra de renunc. nisi cum pridem, §. 1. & no. 2. quæst. 1. si peccauerit, argum. contra. 50. distinct. ex pœnitentibus. sed id loquitur in irregularitate, & criminibus, vbi dispensatio est facienda. Item contra de cler. excō. si celebrat. sed expone, vt ibi, item denunciando agi potest contra electum post confirmationem, supra de elect. constitutis, & no. quòd licet hæc denunciatio impediat ordinandum, vel consecrandū, non debet tantum operari, quòd electores ab electione reuocet, nisi credat verum esse quod dicitur, nec debet superior propter hoc celebrationem electionis impedire, nisi forte paratæ essent probationes, de his quæ fi. a ma. par. cap. c. 1. alij dicunt, & forte melius, quòd non est differentia inter confirmationem, consecrationem, & electionem, sed vtrouque fiet quod dictum est in princip. huius gloss. vt fiat discussio, si credunt denunciante bono zelo moueri. q. si non credunt. ad quodlibet prædictorum procedi poterit, & tenebunt prædicta, etiam si denunciator appellet, etiam si dicat separatas habere probationes: quia prædicta non fiunt in forma iudiciali; sed sunt officia vel ministeria. si tamen veritas appellationis coram superiore probabitur, cassabitur quod factum est ad minus quo ad executionem, alleg. de elect. cum inter can. de appell. constitutis. 2. & vtrouque de hoc, & posset superior ordinatori & consecratori imponere pœnitentiam, si eos inueniret perperam processisse. videtur tamen, quòd si commissa sit denūciatio. & procedatur ordine suo, quòd ea pendente nec ipse, qui in denunciatione procedit, nec alius ad ordinationem, vel consecrationem procedat, argum. hic. sed in electione forte est aliud. de hoc nota. infra de si. accusatum. In confirmatione autem cū procedatur in forma iudicij, & cum causæ cognitione, bene admitteretur talis appellatio, & cassaretur quod fieret post talem appell. etiam si non probaret veras causas appell. infra de appell. interpositam. ¶ Et quod dictum est in ordinatore, consecratore, & electore, scilicet q. non obst. contradictione, & appell. cuiusquam teneret quod ab eo fieret, idem videtur in eo, cui mandatū est, q. providere debeat alicui in beneficio, & eo, qui deputatus est executor ad dādum eadem ratione: quia iudex non est, nec in forma iudicij procedere debet. imò et idem dicendum est, si alias haberet iurisdictionem vt episcopus, & ad eum pertineret collatio beneficiorum: quia non teneretur admittere huiusmodi exceptiones, vel denunciationes, nec appellatio ob hoc interposita impediret eius processum, nisi probaretur veritas causarum, de appell. constitutis, & cap. seq. imò si prouisor, vel executor vult huiusmodi exceptiones.

Ioan. And. Comment. in Quartum Decret.

nos, vel denunciationes audire, ille, cui debet provide-
ri, dicere posset, non pertinet ad te, q̃a tantum es execu-
tor, supra de re iudi. de cetero licet secus esset in ordi-
nario, sed si prouisor haberet causæ cognitionem, vt si
mādetur, quod provideat, si est idoneus, vel quod alias
compellat, tunc oppositam exceptionem, vel denun-
ciationem audiet, & appellari potest, & quicquid fiet
post talem appell. si offerret probationem causarū, cas-
faretur, de appell. interposita. prudenter tamen faciet
merus executor, si audierit, quod eum mouet, & si consu-
luerit superiorem. Inn. quasi ad literam, & circa hoc vl-
timum vide quod dixi de præsumpt. c. vlt. & quod no.
in clem. de offic. deleg. capit. vno [Probandam] intelli-
gas ¶ igitur, q̃ in libello dixerant, accusamus, & denun-
ciamus, & sic pars libelli bene formata admittitur, vel
ideo dicit hoc, quia ex officio intendit procedere secun-
dum ea, quæ not. supra tit. i. cum in tua. Host. [In puel-
lam] forte deflorando ipsam, & ideo in loco ¶ tuto po-
nenda est, sup. tit. i. cum locum, Host. [Interim] idest
pendente termino ad probandam denunciationem,
Pet. [Attentetur] idest ne sponsalia de nouo contrahā-
tur. Inn. [De nouo] dicitur ergo lis pendere, etiam vbi
non est lis contest. quod dic vt no. supra vt lit. pend. c.
i. Host. [Cessetur] quod apparebit per lapsum termini
ad denunciationem præfixi. Innoc. [Ordine] qui in tali
denunciatione seruandus est de quo supra tit. i. cum in
tua, secundum Host. [Ipsius] puellæ, vel denunciatoris
secundum aliam lect. Pet. & Abb. [Attenuatum] per ex-
tortionem, vel violentiam, Innoc. [Irritam] idest puelle
non præiudicans. vel hoc ideo dicit, quia pendente cau-
sa separabitur; vel dic, q̃ hoc obtinet in sponsalibus, nō
in matrimonio. Inno. ¶ Gloss. i. inchoat ¶ casum. ¶ Gl.
3. coadiuuat textum, per 8. similia, & duo inducit ad cō-
trarium, & soluit. ¶ Antepen. gl. soluit contrarium: de-
mum querit, & soluit. ¶ Vlt. gloss. querit, & soluit. ¶ In
gl. 3. ibi, bouem, §. vlt. ¶ si homo venditus est sub condi-
tione, redhibitoria locum non habet, cum venditio per-
fecta nō sit [¶ ibi. §. nemo] actioni præscribitur, ex quo
nata est; [¶ ibi. §. futuro] hanc & sequentem vide, de re-
scrip. c. si. super 3. gloss. [¶ ibi, eos] vide de for. compe. si
diligenti, super vlt. gl. ¶ In gl. 4. ibi, l. 2. ¶ in damno infe-
cto veremur futurum damnum, nondum factum [¶ ibi,
si fundum] vide de cle. exc. illud. super gl. scilicet, quia.
¶ In ¶ gl. benedicit, ibi, ad audiētiam 2. ¶ ibi, idem not.
& per Gof. supra de consu. cum olim [¶ ibi, quod non]
& ibi de hoc [¶ ibi, non acquiritur] alias nō amittitur.
item non potest committi iurisdictio, quæ non est, de re-
scrip. pastoral. ad si. & dignitas, quæ non est, vacare nō
potest, de constit. cum accessissent: nec potest minui ca-
pite, carens eo. ff. de capi. di. l. liberos, in si. nec vult. per
di. ante quam coeperit. ff. qui. mo. vlt. a. l. i. in si. his con-
uenit, de iureiur. c. pen. ff. de au. & ar. le. si itaque, quid
dicat, vide in sus. de rescrip. c. vlt. super 4. gl. ff. de dam-
infect. l. damni, & l. is qui vicinas, de libe. le. l. Aurelius.
§. testator, de acqui. re. do. l. locus & cle. de rescrip. lite-
ras [¶ & in fine] item non obstat. q̃ posthumus instituitur.
ff. de li. & post. l. placet. cui respon. per le. qui in vtero,
ff. de sta. ho. nec obstat. q̃ fructus venturi videntur, obli-
gantur, & legantur. idem in partu ancillæ. ff. de contra-
hen. emp. nec emptio, & ff. de pign. & quæ nondum, in-
sti. de leg. §. ea quoque. inest enim conditio, si nascan-
tur. ff. de condi. & de. l. i. in si. ¶ In ¶ gloss. sic patet, ibi,
omissæ] sub. vel est hoc speciale propter periculum ani-
mæ. Host. [¶ & in fine] nec potest dicere aliquē male crea-
tum, qui interfuit creationi. ff. de pecul. pen. Vin. ¶ In
gl. vlt. ibi, papæ] intellige de iam facta legitimæ ætatis,
vt procedat quæstio [¶ & in fin.] satis ¶ placuit Host. q̃ si
papa interdixit, & decreuit, dato quod non subsit aliud
impedimentum, q̃ matrimonium non teneat, & in hoc
a privilegiata sit vox principis a vel saltem recurrat in

hoc ad intentionem suam, cum ipsa circa hoc faciat cō-
stitutionem generalem; non localem, & personalem, de
constit. non debet. 29. dist. sciendum. 37. quæst. 3. quæ-
dam lex. & sic erit hoc principis speciale, sicut infra de
sen. ex. significauit b nec mirum, cum ipse sit lex anima-
ta in terris, in aucten. de consuli. ante si. col. 4. & vox vi-
ua dignior est, quam mortua, in auct. de instru. ca. & si.
§. si verò tale, col. 6. & hoc dubitando; tamen placuit
Ala. de matrimonio contractio. c. i. in i. compil. motus
per hanc decret.

ADDITIONES

- a ¶ Principis. Pro hoc quod no. Io. And. in c. qui in insulis, in su-
gl. si. de reg. & vide in regula, cum sint partium, in si. primæ par-
tis in q. mercu.
b ¶ Significauit. Contrarium sentit hic In. & Io. And. in tex. in glo.
si. & vide in deci. rotæ conclu. 489.

S V M M A R I V M.

- 1 Matrimonium cum impubere contractum, quo casu sponsalia intelligatur contraxisse, quando quis sit habilis ætatis ad carnale, & spirituale, num. 3. & 4. an per ludum contrahatur, num. 3.
- 2 Circiter, adverb. quantum capiat temporis. Dubitandi ratio in hac decretali quæ.
- 3 Respondere certum non compellitur ambiguae quæstioni. Nubilis quo tempore puella, vel masculus dicatur, & nu. 4. Testamentum impubes an condere queat. Professionem emittere idem quando possit.
- 4 Et, pro vel. Subharratio ei, quod agitur, adaptatur, & n. 8. & quando per eam matrimonium præsumatur, eod. nu. 8.
- 5 Sponsalia quando transeant in matrimonium.
- 6 Epilogus, & suffragium glossarum. Per iocum, vel ludum an contrahatur, num. 8. Impubes tenetur furti, & l. Aquilia & quando. Additio glossarum. Anuli immissio, vel datio puellæ quid inferat. Cur interuenit, & in digitum medium inferatur. Arrba est signum future venditionis. In dubio pro matrimonio iudicandum.

C A P V T XIII.

Tuæ nobis Casus. Si quis ¶ per verba de præ-
fenui contrahit cum impubere,
in qua malitia non supplet æta-
tem, non matrimonium, sed sponsalia intelligitur con-
traxisse. & sunt duæ partes, in 1. ponitur dubia consulta-
tio. in 2. ibi, Quia verò, distinguens responsio, dicebat
Host. q̃ puella circiter 12. an. habens subarrhatione in-
terueniente cum quodam nobili contraxit. & hoc aliud
non exprimendo incerta sit quæstio, respondetur, q̃ in
duobus casibus matrimonium tenuit. alias non matri-
monium, sed sponsalia cōtracta intelliguntur, licet fue-
rit subarrhata [Circiter] hoc facit ¶ dubitationem, cum
non expressit tempus, potest intelligi de anno, vel mi-
nus supra eod. continebatur. §. si autem potest, & de 6.
mensibus. C. de iudi. properandum. §. & si quidem. &
sic scripsit Da. hoc intelligendum. tu dic, vt not. supra
eo. continebatur. Hostien. [Consensu mutuo] non dicit
quali, an de præfenti, an de futuro, & ideo infra determi-
nat. Vincen. Innoc. exponit, scilicet de præfenti. & idem
Petr. & Abba. [Constare non potuit] & ideo non ¶ com-
pellatur respondere certum, supra de sponsa. de mulie-
re, & ita ibi sicut hoc poterat distinxisse. Hostien. [Nu-
bilibus] ergo a contrario, si erat nubilis ætatis, puta quia
compleuerat 12. annos. vel non deficiebant nisi tres
dies, nec postea contradixit, infra sex dies, argu-
mento, supra de regular. ad nostram, iudicatur matri-
monium

animum, etiam si viripotens non sit, idem, si sit viripotens, & numerus annorum desit. quod dic vt supra eo. puberes. Host. qui dixit, qd in illis 6. diebus est in statu tempus. voluit forte loqui ad similitudinem statuliberi. dicebat Vincent. quod licet quidam dicant sufficere annum inchoatum, alij finitum requiri, ipse credit cessantibus presumptionibus legitimam aetatem in viro 14. in femina 12. an. Credit tamen, quod in fi. 14. anni possint contrahere matrimonium, sicut posset condere testamentum. ff. de testamen. qua aetate finaliter dicit hoc arbitrio prouidi iudicis relinquendum. ff. de iur. delib. l. 2. & supra de dona. apostolica. propter id, quod dicit Vinc. de testamento, scire debes, quod illa lex, qua aetate, alleg. per eum. h. d. quod vltima die 14. an. ino & post 6. horas noctis praecedentis testari potest, cui eo uenit ff. de manu. le. 1. vbi etiam in fauorabili materia manumissionis requiritur annus completus, examinando haec duo dicta huius gloss. de primo sciendum, quod Hostien. ei quod de triduo h. d. concor. supra eo. puberes, vt ibi dixi super ver. impleuit, & supra eo. continebatur, super gloss. sed quando, & capit. attestaciones. in gloss. per tres dies, & gloss. se. & qui ma. ac. pos. in super, in gloss. supra in quantum dicit de perseverantia tridui post fi. 14. an. multum obst. quod scripsi post Innoc. & ipsum Host. in pra. dec. ad nostram, super ver. triduum, scilicet quod speciale sit in religionis professione, quod ibi dicitur de perseverantia tridui. nec habet etiam locum in expressa professione, nec in omni tacita, sed in illa sola, de qua loquitur illa dec. & decre. constitutionem, eo. tit. lib. 6. propter quod dico triduum post aetatem non ponderandum. circa triduum praecedens facit, quod statim dicam in testamento, de quo sciendum, quod disputauit Iac. de Bel. quaestionem de minori 14. proxi. tamen per tres dies sagace & valde prudente & soluit testamentum per eum factum non valere. ad quod bene facit pra. l. qua aetate, qua aperte velle videtur, quod conditum 6. primis horis noctis praecedentis non valeat, cui conuenit C. quando prouo. non est necess. l. 2. de test. mili. l. fi. qui te. fa. po. le. 4. insti. qui. non est per. S. praeterea, & quod no. ff. de reg. iu. omnis diffinitio, vbi hoc dictum ponitur inter regulas infallibiles. faciunt quod de tutela no. supra eo. puberes, in vlt. glo. de matrimonio spirituali, de cler. exc. quod, lib. 6. in gl. 3. facit C. de his, qui ve. aetate. impe. l. 2. & 3. vbi minor, qui propter industriam suam impetrauit veniam aetatis quo ad alienationes, & hypothecas, censetur minor vsque ad fi. aetatis. facit etiam ff. de mino. l. 3. S. minorem. a facit de elect. commissa. l. respon. lib. 6. cum concord. & hoc placet. de matrimonio autem non sic propter rationem, quam dixi super gloss. 2. in fi. de triduo. ergo & pluri veniet in arbitratu, & cognitione prouidi iudi. vt dixi post Vinc. intelligendo an sit pubes. circa quod notandum, quod in testamento simpliciter determinatur non aetas simpliciter, sed prudentia, vel substantia, vt statim sequitur, & vide quod not. infra eo. capit. vno. S. 1. lib. 6. in gloss. 1. non sic in spirituali, vbi supra remisi. [Et] pro t vel. & repete, si, Hostien. [Prudentia] alia prudentia. & sic non sufficit aliquem esse aetati proximum, nisi malitia suppleat, Gof. & satis hic colligitur secundum Innoc. quod siue mulier habeat 12. an. siue sit cognoscibilis, potest matrimonium contrahere. de hoc supra c. puberes, super gl. 2. [Subarrhata] subarrhatio igitur ei, quod agitur coaptatur Goffr. Abb. exponit, idest per verba de praesenti, & mediante annulo desponsata. formauerunt autem hic Petr. & Abb. quaestionem t de illo, qui contraxit sponsalia cum minore, & postea perfecta illius pubertate ducitur ad domum illius, & dat munuscula, an sit matrimonium? & dicunt quod non: quod posset esse verum, quando a principio interuenit consensus de futuro tantu, vel tempore con-

tractus erat minor septennio, quod dic vt dicam infra de ma. contract. contra inter. ec. ca. 1. alias dic vt infra c. cap. vno, lib. 6. ¶ Gloss. 1. tractat t de multiplici subarrhatione, & ipsius effectu, ¶ Pen. gloss. dat si. in delictis. 7 ¶ Vlt. gl. arguit. ¶ In t glo. 1. ibi, de quibus vide de re iudi. teneor, super 3. glo. ¶ In glo. pen. in sum. vide supra eo. continebatur, in gloss. antepenul. [& ibi, sed & si quacunque. S. 1.] sicut impubes tenetur furti, ita & Aquilia, si sit capax iniuria [& ibi. l. 3.] vide de pe. & re. omnis, super 1. gloss. [& ibi. l. 2.] vide de restit. spo. ex parte super 3. gloss. ¶ In t gl. 1. ibi, illud] verbum fuit beatae Agnetis in sua legenda, post princ. [in fin.] distinctio ista non placet Goffr. secundum quem dic, quod si persona habent aetatem, & sponsus ad fores ecclesiae benedictione interueniente, sicut fieri consuevit, muliere, quae ad hoc venerat, patiente, & non contradicente, quamuis nil exprimat secundum Host. iudicabitur matrimonium, arg. sup. tit. 1. ex literis, idest, & sic intellige 27. quest. 2. si quis uxorem, & c. si quis desponsauerit. 30. q. 5. nostrates. interuenit enim anulus, vt eodem pignore corda iungantur. vnde & quarto digito, qui medius appellatur, anulus inseritur; quia, vt fertur, in eo est quaedam vena sanguinis, quae ad cor peruenit. 30. q. 5. femina. & si potest intelligi, de spon. du. cap. 1. ante fin. & si mulier tunc contradicat, qd iuris, s. c. 1. consultationi. si autem sponsus dicendo, verba apta ad matrimonium contrahendum, scilicet accipio te & c. imponit anulum erit matrimonium, secundum Goffred. non tam ex anuli impositione, quam ex vi verborum: sed si alibi, quam in ecclesia, vel loco solito, subarrhetur sine verbis ad hoc aptis, non inducet matrimonium, si vero tempore sponsaliorum de futuro detur anulus, non potest aliud significare, quam contactus exprimat, scilicet sponsalia de futuro. talia enim munuscula solent interuenire inter sponsores, infra de ma. contract. c. 1. sic & arrhae datio signum est futurae venditionis, non factae, instit. de contrahen. emp. in prin. nam arra est contractus per se. ff. de act. emp. & ven. ex empto. S. is qui vina. querit Host. quid si hoc fiat causa ludi? & dicit, quod si certum est de ludo & intentione contraria, sicut fit tota die in ludo beati Siluestri & B. Nicolai, & similibus, vel quia dixit domina bubulco, Lauda filiam meam in uxorem ludentes ad cinerem post potum, non est matrimonium, ar. ff. de act. & ob. obligationum 1. ad fin. 15. q. 1. illud 22. quest. 2. quod ait, supra de praesumpt. quia verisimile, supra de testi. super eo. 16. q. 1. sane. C. de dona. nec mutus. si vero sit dubium. iudicandum erit pro matrimonio. ar. qui ma. ac. po. videtur, supra de re iu. b. c. fi. vel secundum eum consultatur princeps, arg. supra de transla. c. 1. sic & in consimili quaestione videtur dicere Aug. de conse. dist. 4. solet quaeri, & de hoc etiam notauit in sum. de spon. rub. de matrimonijs. S. contrahitur, versic. quid si alter dicat, & sequenti. ¶ In glo. sic, supra ibi, quantitatem] trium, scilicet dierum secundum Host. ¶ In gl. vlt. ibi, argumentum] imò casus secundum Phi. quod etiam mihi videtur.

ADDITIONES.

- a ¶ Minorem. Ibi vide, & quod no. gloss. & doct. super illa Io. And. de elect. cum in cunctis, super ver. exegerit, & Bar. in l. 1. ff. de noua. & in l. non tantum, ff. de excu. tuto.
b Iudi. Vide Io. And. supra eo. duo, super gl. sed sponsalia.

SUMMARIVM.

- 1 Continuatio tituli.
De clandestina desponsatione vbi alibi tractetur, vel huic materiae conueniat.
Clandestinum coniugium spirituale assimilatur carnali, in fi.

Ioan. And. Comment. in Quartum Decret.

De clandestina desponsatione, Rubrica.

¶ Quia sponsalia interdum palam, interdum elā contrahuntur, ideo de clandestina desponsatione submittit, secundum Goff. saepe etenim clandestinē cōtrahuntur testante Solomone, prover. 9. aqua furtivae dulciores sunt, & panis absconditus suavior, secundum Da. dicebat Hostien. quod quia saepe contingit, qd puellae divites, & nobiles seducuntur, & sic desponsantur occulte, & ideo &c. habetur materia 30. quaest. 5. & facit 3. quaest. 4. consanguineorum. convenit, qui fil. sint legit. quod nobis. & si. in cōiugio spirituali, de elect. quia propter, in fi.

S V M M A R I U M.

- 1 Intellectus huius capituli quis, & nu. 5.
Iuramentum defertur viro neganti in causa matrimoniali, & nu. 2. & 6. quod reprobari & quomodo possit, num. 2.
Negativa respondere quis cogitur per iuramentum, quando etiam aliter probari non potest.
- 2 Per aspectum corporis corruptio probatur.
- 3 Epilogus, suffragium, & additio glossarum, nu. 4. 5.
In matrimonio clandestino cui incumbat probatio, & pro eo quando iudicandum, num. 6.
Contra mulierem non sic praesumitur, ut contra virum.
- 6 Consenti matrimonium creditur, sic non praesudicetur alteri matrimonio.

C A P. P R I M U M.

- ¶ Si quis clam. Tamen aliquibus praesentibus: alias incongrue sequeretur littera, Innoc. dixit Host. c. loqui de clandestina, quae testibus probari non potest, intelliges, quod carnalis copula dicebatur intervenisse, & sic defertur iuramentum viro, supra tit. 1. continebatur. siue dicat pro matrimonio, ut ibi, siue contra, ut supra tit. 1. attestations. nec obst. 6. quaest. ult. actor: quia in matrimonio speciale, quod iuramentum exigatur a reo, ut in cap. attestations, nec obst. quod negantis factum &c. quia illud verum quod ad probationem testium: sed ex quo negativa aliter non potest probari, cogitur respondere, de confess. cap. 1. lib. 6. & sic dixit decret. planam, quod non placet per decre. infra proxim.
- 2 Dixit tamen, qd iuramentum viri bene potest mulier per aspectum corporis reprobare, tunc demum, quando ea inspecta posset matrimonium firmari, supra tit. 1. duo pueri, ver. prior, ubi de hoc secundum eum [Vel vir] sine isto verbo plana esset littera. T. [Huiusmodi desponsationem] scilicet clandestinam, & carnali copula firmatam, supra de spon. is qui, secundum Host. ¶ Gl.
 - 3 1. t. obijcit, dat tres solutiones, & primam reprobat, quae fuit Ala. ¶ In t. gloss. 1. ibi, ab ea parte] vide de ap. suggestum, super gloss. 2. ¶ In t. gl. 1. ibi, probatio] & recitat Vinc. quod hoc tenuit Ber. Compo. sed aliter, quia secundum eum ubi vir petit illam in uxorem, quam secum non habet, probare debet per testes, vel instrumenta. 30. quaest. ult. §. is ita. Si vero mulier agit, & vir negat, nec mulier probat, probabit vir per sacramenti praestationem, ut hic: secus in muliere negante, & hoc propter sexus verecundiam, & pudorem, quo non sic praesumitur contra mulierem negantem, sicut contra virum [& ibi, infra c. proximi.] & 30. q. 9. §. is ita. quod verum tamen est, si non praesudicetur alteri matrimonio, infra de eo, qui cō. con. vxor. super eo. [& in fi.] vel dic secundum Ala. T. & Goff. quod cum non potest aliter probari, viro defertur sacramentum, cum probationes sunt pares: sed tunc videtur pro matrimonio iudicandum, de probat.

ex literis, si quaelibet probatio sit per se plena, alias absolueretur reus, sed cum onere iuramenti, supra tit. 1. primo, attestations.

S V M M A R I U M.

- 1 Affirmativa locutio pro assertiva.
Matrimonia publicanda coram episcopo, et ab eo approbanda, & quid observandum, num. 3.
- 2 Contra matrimonium an quid coniugibus credatur, & ob id non approbetur, & nu. 5.
Matrimonij approbati vis, ut retrotrahatur manifestum praefertur clandestino.
- 4 Epilogus, suffragium, & additio glossarum, num. 5.
Testis unus cum fama virtus in matrimonij probatione.

C A P. II.

¶ Quod nobis. Pars, infra qui fil. sint legit. quod nobis. duae sunt partes, & breves. 2. ibi, verum

- 1 [Contrahunt] id est contraxisse tamen dicuntur. si. expositio, supra tit. 1. duo. §. cum autem, Hostie. [Personae] ambae hoc voce consona confidentes [Publicare] coram episcopo, ad quem talia spectant, de consang. & affi. capit. 1. Hostien. Rationabili causa] per hanc litteram dicunt Pe. de Sal. & Abb. quod si tamen qui consentitur se clandestinē contraxisse, vir tamen dicit, qd prius consanguineam mulieris cognoverat, & mulier id fatetur, quod ecclesia tale coniugium non approbabit, nec illud faciet observari. nec obst. secundum eos, de eo, qui cō. con. super eo, quia illud loquitur in contracto dirimendo. Dicunt tamen multos dixisse contrarium, & nos in hoc nostra voluntati relinquunt [Approbanda] in hac tamen approbatione servanda est solennitas sequentis capituli, secundum Vincen. qui hoc no. qui fil. sint legit. qd nobis, quod est bene notandum, secundum Abb. [A principio] intantum, quod etiam proles interim suscepta legitima censeatur, infra qui fil. sint legit. quod nobis. Hostien. ibi dicam de hoc, alleg. ad hoc eo. tit. tanta. ¶ Ultim.
- 4 t. gloss. arguit. alleg. vnum capitulum, in contrarium alleg. duo, & soluit. ¶ In ult. gloss. ibi. §. sed si quare] vide de verb. signific. foris, in gl. lex enim [& ibi, adeo. §. cum quis] vide de ap. novit, super gl. 2. ¶ In gl. 1. in fi.] secundum Ala. compellentur tamen ad veritatem dicendam, supra tit. 1. attestations. T. ¶ In gloss. 2. in fi.] infra de eo, qui cō. con. super eo. semper enim manifestum matrimonium praesudicat clandestino, etiam si ambo confiteantur, & habeant per se vnum testem, & famam, secundum Vincent.

S V M M A R I U M.

- 1 Divisio huius decretalis, & comprehensio.
- 2 Voluntati papae parere debemus.
Quos haec constitutio comprehendat, & n. 10. et quid ei deducatur causam, num. 3. habet locum etiam in sponsalibus, num. 4.
- 3 Contra canones venire praesumptio est.
Prorogatio quandoque fit de iure speciali ad generale, ut hic.
- 4 De sponsalibus idem ius, quod est in matrimonio constitutum multis modis transeunt in matrimonium.
Modus etiam, per quem ad quid pervenitur, interdictitur.
Antecedentia quoque, per quae veniunt ad sequentia.
- 5 Denunciations in casu huius capituli ubi faciendae, & a quibus, & qualiter, & num. 6. & quoties, nu. 6. 7. & cum fiat, ibid. & num. 9. cir. fi.
Menti legis satisfacere sufficit, in princ.
Sciri ubi quid melius potest, quaerendum.
- 6 Publicatio matrimonij contrahendi cum prima, nunquid sufficiat, ut licite coniungatur secunda.

Ob qua

- Ob qua fiat impedimenta, & nu. 9. cir. fin.*
Ignorantia quos excuset.
 7 *Statuto proprio non astringitur episcopus, & ab eodem mutari potest, cir. fin.*
Archidiaconus citatur hic in lib. 6.
 8 *Matrimonij impedimenta qui possint, vel debeant opponere, vel ex officio inuestigare, & nu. 9.*
Eius contractus a quibus interdicitur, uum. 9. & qualiter, ibidem.
De eo a quo definiatur, ibid.
Suscepta, pro nata.
Vel, pro imò.
Affectatores ignorantie puniuntur.
 10 *Contemptores huius constitutionis qui.*
 11 *Tempus pena canonis non minuitur, nec augetur.*
Dispensari potest ex post facto cum suspensus ab hoc canone, & a quo.
Legati constitutiones durant etiam officio legationis finito.
Ad absolutionem citius postulandam inducentia amplectenda.
Fraus constitutioni non facienda, & quomodo fieret hic.
 12 *Ab officio suspensus & per consequens a beneficio intelligitur.*
Episcopo casus reservatus hic.
Condigna penitentia dicitur arbitraria.
Maliciose processisse ut hic cognoscatur, & purgatur iuramento.
Canonica pro arbitraria.
 13 *Epilogus, & suffragium glossarum.*
Per mortem non finitur status questio, & quo casu.
Error quis excuset a pena eum, qui illicitas contraxit nuptias, §. primo.
 15 *Additio glossarum.*
Clandestinum matrimonium quando dicatur.
 16 *Popularis actio quibus modis consumatur, & agi potest per procuratorem.*

CAPUT III.

- 1 **Cum inhibitio.** Concilium ꝑ istud ꝑ multa sua dicta breuem summā nō recipit. Potest tñ diuidi in duas partes, in 1. cōstitutio. in 2. pena ibi, Si quis verò. prima facit duo. primo prohibet clandestina coniugia contrahi, & sacerdotes adesse. secundo præcipit per ipsos edicta præmitti, & de impedimentis inquiri, & ex coniecturis probabilibus cōtractus interdici. secunda prin. facit duo. primo punit contrahētes in prole, & ad alium casum penam extendit. secundo puniri iubet presbyteros non prohibētes, & clericos intereſſentes. Item ipsos contrahentes & malitiosos opponentes. Dicebat Host. prohibitio vsq; ad quartum gradum districte seruari mandatur. matrimonium clandestinum damnatur, & ad vitanda pericula specialis consuetudo generaliter dilatatur. sacerdos ad faciendam diligentem inquisitionem instruitur. hac forma nō seruata, contrahens etiam ignoranter minus canonice in prole punitur. quæ pœna ad parentes scientes impedimentum etiam publice contrahentes extenditur. parochial. sacerdos sciens & tacens, & regularis sui præsentiam exhibens ab officio per triennium suspenditur. contrahentibus clandestine penitentia imponitur. obijciēs malitiosum impedimentum canonice ultioni supponitur [Ultimis tribus. 5. 6. 7. [Eam] inhibitionem [alijs] 3. [Volumus] & nos ꝑ parere debemus, ut patet in his, quæ no. de spō. is qui, de cōces. præb. proposuit, secundū Hostiē. [Sacerdos] ut supra de pignor. capitulo primo, de co. cle. c. 2. siue sit regularis, siue secularis, ut hic, & j. e. §. sane quid de laicis, verba nō cōstringunt ipsos: sed ꝑto illos ex mente teneri, ar. C. de fal. mo. l. 1. de sen. exc.

quantæ, de off. deleg. capitulo primo, Hostie. [Talibus] clandestinis coniugijs [Præsumat] præsumptio ꝑ. n. est ex certa scientia contra canones venire, ut hic patet, supra de ma. & obe. illud. Host. [Quare] ut. s. de contrahēdo matrimonio omnibus sit notum. Dicebāt enim multi post contractum, si sciuissemus, quando contractum fuit, contradixissemus: quia sciebamus impedimentum & hoc constitutioni dedit causam, secundum Hostien. [Locorum] sicut ecclesie Beluacensis, de spō. cum in tua. Hostien. [Prorogando] si. inf. de Iudicis, in nō nullis, & supra de fideiuss. quod quibusdam [Matrimonia] quid de ꝑ sponſalibus. dixit Hostien. idem de illis saltem ex mente. & facit quod not. secundum eum, supra titul. 1. capitulo secundo. Rationem reddit, quia multis modis tacite confirmantur, & transeunt in matrimonium præsumptum: ut not. supra de despon. adolescentes, & sic eadē ratio prohibitionis remanet, ergo idem ius, de transla. inter corporalia [In ꝑ ecclesijs] non in vna tantum, sed in omnibus ecclesijs loci, vbi habitant, vel saltem in pluribus, secundum Hostien. Innocent. quod maxime seruari deberet, quando sunt diuersarum parochiarum, tamen secundum Hostien. hæc non seruantur; imo fit in vna ecclesia tantum ut plurimum. & sufficit, quod fiat publice secundum eum, ita, quod ad omnes peruenire possit, supra de postul. capitul. 1. etiam si extra ecclesiam in locis competentibus, puta prædicationibus proponatur, de senten. excomm. respon. sed de ecclesijs dictum est: quia ibi ut plurimum homines conueniunt. sic infra titul. 1. tua. dicebat etiam Innocent. quod propter periculum animarum, & illegitimæ prolis hæc publicatio deberet fieri in ecclesijs, vbi est antiqua habitatio parentum vtriusque. illi enim sunt, qui melius nouerunt suos consanguineos, supra de resti. licet, qui mat. accus. possūt. videtur, & ibi de hoc quæri debet, vbi melius sciri potest, de elect. scriptum. de purg. ca. cum P. & videtur esse irrisio, q̃ publicatio alibi fiat. Si enim Scotus vel Hybernicus cum Scota, vel Lombarda contrahere vellet Bononiæ, quis esset, qui de ipsorum consanguinitate testificari sciret ibi? Dicitur etiam, q̃ cum alibi est ipsorum antiqua habitatio, alibi moderna, vtrouque hoc fieri: in primo loco: quia melius sciunt gradus: secundo quia ibi melius scitur, an cum alia contraxerit, tamē quidam dicunt, & non male secundum Innocent. q̃ licet bonū sit vtrouq; nunciare: tamen si fiat solummodo, vbi est ipsorum antiqua habitatio, sufficit, ad hoc, ut filij illegitimi non dicantur, cum propter celsationem denunciationis hæc constitutio illegitimos iudicet filios illorum tantum, qui in gradu prohibito sunt coniuncti. alij contra. de hoc dicam infra eod. ver. pari, in gloss. canonicum. Si autem non habent consanguineos, vbi est ipsorum antiqua habitatio, sed in alijs pluribus locis, non erit vbique publicatio facienda, non enim est circa hoc nimis subtilizandum propter periculum illegitimitatis filiorum. Post factum enim, quantum fieri potest, debet negligentia tolerari, vel excusari, secundum Innocent. vnde dixit Abb. quosdam episcopos hoc seruare, q̃ ad contrahendum non admittunt extraneos, nisi a suo iudice literas testimoniales apportent. & vide quod dicam de eo, qui du. in mat. quam pol. per ad. cap. penult. ¶ Sed ꝑ quid signis publice contraxit cum prima, nunquid hæc publicatio sufficiet, ut licite coniungatur sibi secunda, an vero debet quærere secundam sententiam diuortij, & iusticiam sententiæ. Dicit Innocent. quod mulier, quæ matrimonium primum sciuit, non excusatur a peccato, & filij erunt illegitimi, si postea appareat primū matrimonium fuisse legitimū, & nunquam per ecclesiam separatum. debuit enim diligentius, quam per solam publicationem inquirere, alleg. de spon. in penitentia, & 35. quæst. 1. capitulo primo, publicatio enim quo ad alia impedimenta præter

ter consanguinitatem parum operatur, nisi quia facit
 præsumi, quod si illi sciissent impedimentum, non fe-
 cissent publicari: sed hanc præsumpt. tollit, si publice
 sciebatur, quod cum alia contraxerat. ff. de iur. & fact.
 igno. le. regula. discat igitur cautius negociari. C. de
 fur. in ciuile. Si tamen essent sibi inuicem non noti, vel
 de diuersis provincijs, facilius præsumeretur ignoran-
 tia. si vero secunda nil sciret de primo, licet publicè cō-
 tracto, nec ipsa peccasset, nec filij illegitimi essent: quia
 ab impedimento excusat illos matrimonium publicè
 contractum: & ignorantia, quæ ambo interuenire o-
 portet, vt excusetur, infra qui fil. sint leg. ex^a tenore.
 Item si lata sit sententia, dummodo nō sit appellata,
 hic sufficit ad excusationem, & legitimationem, quam
 uis ipsa sententia postea retractetur, de re iudic. tenor.
 imò videtur, quod si probabiliter credebatur primum se-
 paratum, etiam sine peccato contrahat, & legitima sit
 proles, de spon. cum in apostolica, quod non placet
 Innocen. debuit enim veritatem separationis querere,
 ad id, quod est eo. tit. in pœnitentia, dicens, q. licet ille
 error excusaret ab adulterio, & a prohibitione, de qua
 dicitur infra de eo, qui du. in ma. prolem tamen non de-
 fenderet [Per ¶ presbyteros] parochiales, infra §. sa-
 ne, vel per alios de ipsorum mandato, ar. de senten. ex-
 communic. mulieres. Hostien. [Publicè] ne quis igno-
 rantiam causetur de postu. capitulo primo. Hostien.
 [Competenti] puta trino, de senten. excommun. sa-
 cro, vel sicut diffinitum esset synodali statuto, alias iudi-
 cabimus hic arbitrium secundum Hostien. & dato q.
 esset tempus synodali statuto firmatum, episcopus, qui
 statuto proprio non astringitur, ff. de arbit. l. pen. posset
 illud mutare, inferior non, secundum eum, de ma. & obe-
 cū inferior, Archid. contra de ele. licet canon, lib. 6.
 allegans additionem Innocen. quam scripsi supra de
 temp. ord. dilectus, super ver. dispensatio^b [Valuerit]
 excommunicatus ¶ non admittetur secundum Hostien.
 & vide quod dixi secundum eum, infra de co. spi. tua, de
 spon. tua, præterea. 2. [Opponat] supra sed & ipsi, & c.
 Hostien. [Presbyteri] parochiales, ad quos hoc spectat,
 vt supra no. nihilominus non obstante, quod nullus ap-
 pareat, vel apparet, sed repulsus est. Hostien. [Inuesti-
 gent] no. ecclesiam ¶ ex officio inquirere, & inuestigare
 debere, an sit aliud impedimentum matrimonio con-
 trahendo. & idem puto in iam contracto, Goffr. quod
 dic vt no. supra de spon. cum in tua, & c. se. & c. sicut no-
 bis, ad fin. Hostien. [Interdicatur] per ipsos presbye-
 ros. alij dicunt per solos ordinarios. In. Hostien. dicit
 per presbyterum parochialem hoc ad episcopum defe-
 rentem. 25. dist. capitulo primo, de offic. archid. capitu-
 lo primo [Expresse] & publicè [Manifestis] & episcopo
 manifestatis, ad quem hoc pertinet diffinire, infra de
 consan. & affinit. capitulo primo, & quia forsan aliquis
 diceret, nonne puniuntur & aliter ideo submittit, Si-
 quis verò, & c. secundum Hostien. [Suscepta] id est nata
 antequam matrimonium per ecclesiam comprobetur:
 alias contra, infra qui fil. sint leg. quod nobis [Cum illi]
 parentes [Taliter] scilicet clandestine, vel contra interdictum
 ecclesie factum expresse. Hostien. [Vel] pro imo. q. d.
 ipsi affectant ignorare, & ideo ignorabantur. Psalm.
 Noluit intelligere, vt bene ageret. Hostien. [Affectato-
 res] concor. de temp. or. eos qui, lib. 6. [Impedimentum]
 canonicum, quodcumque sit illud, quia eadem ratio.
 ergo & idem ius, infra de consang. & affin. tua. alij hoc
 restringunt ad gradum prohibitum, de quo promisit,
 supra 1. & 2. respon. Hostien. & istud vltimum placuit
 Vin. infra qui fil. sint leg. ex tenore, & ibi dicitur de hoc, &
 idem Goffr. in summ. illius tit. [Contemperit] hic con-
 temnit ¶ si ad aures eius peruenit, & tacet. 43. distin. sit
 rector. is ergo punitur non solum, si interfuit, sed etiam
 si se absentat, & non prohibet, ad hoc infra de regul.

iur. ca. pen. Hostien. [Regularis] etiam exemptus, nam
 tales prætextu exemptionis conueniunt talia impune
 committere: sed hodie puniuntur in casibus de priuile-
 capitulo primo. libro sexto, secundum Hostien. [Trien-
 nium] non ¶ citra, nec ultra, ar. C. ne sanctum bap. 1. 3.
 sed ex post facto cum talibus poterit dispensari, de sen-
 ten. excommun. nuper, de præben. graue, nisi statutum
 legati obuiet, quod talium absolutionem apostolica
 sedi reseruet, sicut est in Prouincia, in qua constitutio-
 nes legatorum dicunt, quod clandestinè contrahentes,
 & sui præsentiam exhibentes, citra sedem apost. mini-
 me absoluantur, quæ constitutiones durant etiam offi-
 cio legationis finito, de offic. le. cap. fin. ergo in hoc ca-
 su non potest dari huic licentia celebrandi, cum sit in
 mortali, de coha. ele. & mu. cap. fi. & cum ord. non pos-
 sit absolvere, multo minus proprius sacerdos, nec de
 alijs peccatis absolendus est, licet consilium dari pos-
 sit, de pœn. & rem. quod quidam. Tales tamen per con-
 stitutiones illas non sunt excommunicati, licet de con-
 suetudine vt excommunicati vitentur, quæ consuetudo
 amplectenda videtur: quia inducit talem absolutionē
 cuius postulādā, ad hoc 23. quest. 5. prodest, & de hoc
 de senten. excommun. tua, & cap. conquesti. secundum
 Hostien. Dixit autem, quod in loco prædicto non absol-
 uit inferior a papa etiam mulieres, maxime cum illæ
 principaliter sint in culpa, & quia fieret constitutioni
 fraus, scilicet solum coram mulieribus talia clandesti-
 na coniugia contrahendo, ad hoc insit. vi bo. ra. §. sed
 nedum talia, infra de priuile. sane. & facit quod no. secū-
 dum eum, de testam. Rainaldus, super ver. malefic. [Ab-
 ¶ officio] & per consequens a beneficio, quod sine offi-
 cio non consistit. 81. dist. si quis amodo, & ca. si quis sa-
 cerdotum. 1. q. 1. si quis obiecerit. Goffr. [Condigna] arbi-
 traria iniungantur per episcopos, est enim de refer. vt
 no. de pœ. & re. si episcopus, lib. 6. [malitiose] puta scien-
 ter falsum, quamuis legitimum, quod non iurat, vel de-
 ierat, & postea confitetur, quantum enim ad pœniten-
 tiam sibi tunc creditur, quamuis alias non crederetur,
 sup. de test. sicut: alias sacramento suo videtur in hoc ca-
 su credendum habito respectu ad qualitatem personæ,
 & si per alios hoc probare non possit. de hoc infra de
 homi. significasti. & hoc est casuale, vt occurratur ani-
 marum periculis secundum Hostien. [Canoniam] ar-
 bitrariam. secundum Ber. & Hostien. ¶ Gloss. 3. ¶ po-
 nit tres modos clandestinitatis. ¶ Gloss. 5. infert, qua-
 rit, arguit, & sic soluit. ¶ Gloss. & ita ¶ quarit, ponit opi-
 quam reprobatur. ¶ Pe. glo. no. causam reddit, & arguit.
 14 In 5. ¶ glo. ibi. l. 1. ¶ loquitur de emptore rei, quæ debe-
 bat seruitutem (& ibi, item Mela) vide de insit. ad de-
 corem, super 3. gloss. (& ibi, quamuis) mortuo illo, cui
 inferebatur questio status, propter successionis emolu-
 mentum, adhuc eam decidi oportet. ¶ In glo. & ita, ibi,
 qui contra ¶ excusat error a pœna illum, qui contraxit
 illicitas nuptias, dummodo comperto errore sine pro-
 crastinatione diuerterit (& illi, si duobus) vide de pri-
 uile. cum capella, super 1. glo. ¶ In glo. penult. ibi. l. 1. ¶
 vide de ma. contract. cap. 1. super glo. pen. (& ibi. l. 2.)
 15 vide de dolo, cap. 1. in glo. fi. ¶ In ¶ gloss. clandestinum,
 in fi.) dicit Hostien. q. clandestinum etiam dicitur, cum
 quis etiam pubes, qui fuerit alteri ligatus, sine licentia
 episcopi contrahit: de hoc supra tit. 1. cap. secundo, de
 diuor. ex literis. §. sane. item cum quis etiam impubes
 contrahit, quamuis de primis agatur sponsalibus, vt in
 præalleg. capitu. 2. Item si contra interdictum ecclesie
 factum specialiter, infra titul. 1. tua, vel generaliter, de
 ferijs, capellanus. expresse de matrim. contract. per to-
 tum, vel tacite, vt quia lis pendet, supra de spon. ve-
 niens, & c. cum in apostolica, vt lit. pend. laudabilem.
 in omnibus tamen his casibus tenet matrimonium
 quoad Deum, nisi perpetuum subsit impedimentum
 de

de hoc infra ti. i. cap. pe. hoc no. Host. supra cap. i. ¶ In gl. quasi publicum, ibi, admittitur) dixit hic Vincē. q. v. 16 no. accusante, & deficiente alius non audietur, quia perit, & consumitur popularis actio vno agente, nisi alius velit docere de collusionē, ff. de procu. non cogendum. S. qui ita. & consumitur etiam per delationem iuramentum. ff. de iureiur. eum qui. S. in popularibus. dicit etiam hanc causam agi posse per procu. alle. de proc. tue. ¶ In gl. & ita, ibi, & Lau.) & Accur. in l. qui contra. infra alle. quæ lex non contradicit, si ponderes qd dixi in sup. (& ibi, non credo) idem Io. 33. q. 1. c. 2. & hic (& ibi, si duobus) antiqui allegabāt ff. de li. causa. duobus, & melius facit. ¶ In gloss. seq. antepe. in fi.) Pe. de. & Abb. intelligunt tales. s. clandestinas, quod probant per sequentem versiculum ibi, Etiam in gradu concessio & c. ¶ In gloss. pe. in fi.) vt infra de accu. veniens. ¶ In gl. vlt. ibi, committitur) dixit Vin. q. tenetur ad interesse, de sen. exc. sacro, s. de iure pa. pastoralis.

ADDITIONES.

- a ¶ Ex tenore. Contra, quia ignorat, quod publice factum est, & sic est in lata culpa, iuxta no. per gl. 3. in c. 1. de postu. prala.
- b ¶ Dispensatio. Vide Io. An. in c. cum ad monasterium, super gl. fi. & de sta. mo. vbi videtur tenere cum Host. & per Archid. facit, quod not. Bart. in l. omnes populi, ff. de iustit. & iu. in 1. membro principali, in q. 1.
- c ¶ Popularibus. Ibi vide Bar. & in l. si cui, ff. de accu. & vide glo penultim. in cap. cum dilectus, de ele.

S V M M A R I V M.

- 1 Continuatio, vel æconomia tituli.
- 2 De sponsa duorum loca, vbi alibi tradatur, ostendit. De matrimonio duorum cum vna, vel vno si tractetur, & vtrum quas sit prius, non constet, quid iuris. Temporis prerogativa si in competitoribus eiusdem rei non probetur, quando pro primo probante sententia feratur.

De sponsa duorum, Rub.

- 1 ¶ Dicebatur in antiqua, vel e contrario i. de sponso duorum, & quia vidimus de duabus speciebus sponsaliorum, s. de manifestis, & clandestinis, nunc subiicit de duabus speciebus sponsaliorum manifeste & successine contractis, quæ illarum alteri præiudicet, & ideo & c. secundum Da. & Gof. dixit Host. quia quandoque post matrimonium clandestinum vxoratus secundam ducit vxorem, & vxorata secundum virum, vt sciamus quid iuris.
- 2 de hoc post tractatum & c. habetur materia 27. quæst. 2. in prin. & in fi. & conuenit extra librum, de biga. nuper. no. hic Inno. q. si quis aliquam petat in coniugem, & probet, q. cum ea contraxit de presenti, & ipsa pbet, q. cum alio contraxerit de presenti, nec probet de anteriori tempore, absoluetur reus, quia vbi obscura & c. de fi. instr. inter dilec. ad fi. & idem videtur, si duo egissent contra eandem, & de vtroque simul constaret, q. cū ea contraxisset, nec constaret de tempore anteriori, absolueda est ab vtroque, vel potius est differenda sententia, donec de anteriori tempore probetur. Si vero prius de vno constaret, quam de alio, quia forte non habuit probationes ita paratas, tunc etiam idem dicendum videtur, q. differenda est sententia, ne alteri matrimonio fiat præiudiciū, ar. de eo, qui eo cō. vxor. suæ, super eo, de frig. & ma. capitulo primo, ver. de hoc. secus, si de præbenda, vel de possessionib. agatur; quia tunc statim pro primo probante fertur sententia, sed cauebit condemnato q. seruabit illum indemnem, si forte aliquas fecit expensas pro eo, q. rem pendente lite restitui. ff. de rei ven. is, a quo, & l. se. secundū Inn. an sit idem in conuentione, & recouctione, dixi supra de or. co. c. 2. super ver. vicissim.

Host. verò quo ad primum casum remittit ad ea q. not. in sum. de iur. sub rubrica de assertorio iuramento. S. & super quibus, ver. quid de causa monacationis.

ADDITIONES.

- ¶ Obscura. Redditur ergo actoris probatio dubia ex probatione neci. vide Ioan. An. in cap. si. de iureiur. de in gl. concor.

S V M M A R I V M.

- 1 Pro palea hoc capitulum habetur, & vbi. Sponsus duarum vtri adhaerebit.
- 2 Nuptias cū alia muliere quibus casib. liceat ommissa prima. Sponsalia quibus casibus soluantur, & quibus contrahantur, nu. 3. & 9. an sub conditio. contracta inducant publicam honestatem, & num. 6. Matrimonij sacramentum quantum sit, cir. fi. Per conditionem & permissionem coitus an & quando contrahatur, & num. 4. Ad eius contractum sufficit consensus, nu. 5. & 9. qui sit vtriusque, num. 9.
- 4 Pro consensu verba vt intelligantur. Et si, pro quamuis.
- 5 Sine corde omnia frustrantur.
- 6 Pluralis numerus pro singulari, enallage.
- 7 Epilogus, & suffragium. Maior obligatio tollit minorem.
- 8 Additio glossarum. Subarrhatio ommissa in matrimonio contra consuetudinem non afficit. S. primo.

CAP. PRIMVM.

Duobus modis

Hoc ca. † habetur pro palea. 27. qu. 2. duobus & hoc dicit. Sponsus duarum adhaerebit primæ, si fuit sponsa de presenti: si de futuro, & secunda de presenti, adhaerebit secundæ. & sunt duæ partes. 4. ibi, Est autem, & iterū prima diuiditur. secunda ibi, Si aut. dicit Host. q. hoc c. dicit idē cū illo, sup. de sponsa. inter, licet per alia verba [Non dēt] nisi in casibus, in quibus soluantur sponsalia, de quib. sup. de spon. de illis. T. [Non. n. rescindi] pone, P. desponsauit vnam, demum ego desponsauit eandem, deinde aliam, soluantur sponsalia inter P. & priorem. Dixit Vinc. q. remanere debeo cum secundā. peccauit. n. sponsam P. desponsando, nec tenuerunt sponsalia, dixit autem, q. forte secus in matrimonio. de spon. cum in apostolica. [Tantum] quod quantum sit, ostendit eius auctor, tempus, & locus, in quibus fuit institutum, & eius firmitas, vt patet hic, & inf. §. 1. & in his, quæ no. j. c. fi. de fri. c. fi. vbi dicā in glo. no. et ipsius significatio de qua traditur de biga. de bitum, secundum Hof. [Docet] quatuor † modis contrahuntur sponsalia de futuro. primo per verba ad hoc apta, vt hic. item si per verba de pñti contrahuntur, & contrahentes non sunt ætatis legitimæ, de despo. impu. c. vlti. tertio per dationem arrharum. C. de spon. l. arrhis. quarto per anuli subarrhationem. 27. q. 1. si qs desponsauerit. multo fortius, si iuramentū intenerit, de spon. de illis. Inn. & Host. [Si permiserit] dicit Vin. q. si quis ita dixerit, Contraham tecum, si permiseris me tecum coire, quamcito id permittit, efficiuntur sponsalia pura, & cum postea coierit, est matrimonium. 22. qu. 2. qui peierare. 32. q. 5. qui viderit, sicut si deponens pecuniam dicit, si voles, vtaris quamcito vult vtri, licet nō dum vtatur, itur in creditum. ff. si cer. pe. quod si ab initio. hoc non est verum, vt ibi patet, & in l. præal. in fi. & perinde est secundum Vincent. ac si ab initio sponsalia fuissent pura. ff. qui pot. in pign. hab. potior. ff. de peric. & com. rei vend. necessario. Dixit tamen Inn. inf. titul.

Ioan. And. Comment. in Quartum Decret.

et. 2. per tuas, secundum quosdam secus esse, si dicat, co-
traham tecum, si coiueris mecum: quia tunc per primū
coitum fiunt sponsalia pura: per secundum fit matrimo-
nium, sed hoc sibi non placet: quia per hoc infertur, cō-
di. [inhonestā] in sponsalibus seruandam [Pro. t. consen-
su] obtrahendo. Ala. i. consentiam in te, si consenseris in
me. Inn. Host. aliter legit litteram, dicens, q. hic vel, po-
nitur pro, & ff. de ver. si. l. sa. pe. & si permiserit mulier eū
scilicet sponsum de futuro, rem. carnalem copulam se-
cum habere, sup. hęc carnalis copula habetur etiam pro
consensu. i. pro fide consensus, quamuis alia verba non
interuenerit, q. d. tale matrimonium est presumpsum, &
equiparatur fidei consensus, vt euidenter probatur, sup.
de spon. is. qui fidem, & c. si inter. Et si [pro. t. quamuis.
Pe.] Corde [sic] hoc omnia frustrantur, j. c. ult. ad fi. &
hoc solum sufficit quod ad rem, & substantiam, & quod
sequitur ore, subaudi vel alio modo, vel signo quod
fit equipollens, vt no. sup. de spon. c. pe. & c. tuę. secundū
Ho. vel aliter secundum eum si vnus dicit alteri, Ego vo-
lo te in uxorem ducere, si vis me in virum, & si consentis
quod verum sit matrimonium inter me & te, osculeris
me. si statim mulier illum osculetur, non videt Hos. qua-
re hoc non sit matrimonium contractum corde, & ore
sine alijs verbis. ad hoc, infra de ma. con. c. i. C. de don.
ante nup. si a sponso, & fieri de dec. contra illos, qui di-
cunt matrimonium non esse sine verbis [Mutuo] talias
non esset matrimonium, si hinc, vel inde claudicaret. 27.
q. 2. §. 1. 29. q. 1. §. 1. Ho. [Vnus alij] propter hoc expo-
nunt quidam, concedunt. i. cōcedi suscipiunt. i. suscipit.
ff. de ori. iu. l. 2. §. deinde, ibi, Ex actis regibus. i. exacto,
& insti. de iu. perso. in prin. ibi, omnes homines. i. omnis
homo. ¶ Pe. t. gl. fortificat textum per locum a diuisione,
demum ponit tres lecturas. ¶ In t. gl. 3. ibi si debito-
ri. 2. si creditor & fideiussor sunt hę edes debitoris, cre-
ditor pro parte coheredem habet obligatum, non vt si
fideiussorem, sed vt coheredem: quia maior obligatio tol-
lit minorem. ¶ In gl. pe. ibi, inuito [vide de electio signi-
ficasti, in glossa secunda. ¶ In t. gl. in fi.] vel arbitra-
rium. 26. q. 7. tempora. Ala. In gl. pe. ibi, fidei pactionē]
& probat Inn. per hanc litteram, q. sponsalia contracta
intelliguntur, etiam si sub condi. contrahantur, & quod
per ea inducitur publica honestas. sed hoc est falsum, vt
patet, inf. de spō. c. vno. §. ille, li. 6. ¶ In gl. ult. in fi.] secu-
Ala. & hoc intendit secundum Inn. & quamuis consue-
tu. sit in loco, quod cum matrimonium contrahitur, mu-
lier cū anulo subarrhetur, tamē & sine hac subarrhatio-
ne fit matrimonium per cōsensum, & verba de presenti.

S V M M A R I V M.

- 1 Ignorantia probabilis excusat.
- 2 Penitentia fit ad sacerdotis arbitrium.
Ieiunium septennale vt accipiat.
- 3 Epilogus, suffragium, & additio glossarum, nu. 4. & c.

C A P. II.

Accepisti. Breue est, & facile & quod dicit
[accepisti] sciens: quia t. proba-
bilis ignoratia excusaret. 35. q. 2.
in lectum, infra de secum. nup. dominus. [Alter] tunc vi-
uens: alias contra, de secu. nup. c. si. Host. [Nunquam] vi-
uente primo viro, vel ex isto consensu, vel dic q. cogno-
uit eam. infra de eo, qui du. in ma. c. ult. [Pœniteas] i. ad
t. sacerdotis arbitrium, infra de pœnis, significauit. vn-
de dicebat Pe. & Abb. q. isto septennio ieiunabunt sex-
tam feriam, vel aliquid aliud agent, quod placeat con-
fessori. ¶ Glo. 2. t. arguit, allegabat quatuor iura, et duo
in contrarium. ¶ In t. gl. 2. ibi. l. pe. [vide de excep. vene-
rabilis, super gl. pe. ¶ In t. gl. 2. ibi, auditis] dic vt ibi [et
ibi, c. 2. [ibi solu. et in fi.] dic vt no. infra de reg. iur. non

firmatur, libro sexto. ¶ In gl. ult. in fi.] idem no. infra
de accu. accusasti.

S V M M A R I V M.

- 1 Sponsalia de presenti non soluuntur per sequens matrimonium
etiam carnali copula consumatum.
Hęc decretalis quid addat primę, supra eod. & nu. 3. in fi.
- 2 In matrimonio contrahendo verba non sunt necessaria.
- 3 Copula carnalis ad omne. Quare respondet.
- 4 Additio glossarum.
Ad pręterita non extenditur hęc decretalis, & an in oī casu.

C A P. V T. III.

Licet pręter. Casus. Sponsalia t. de pręsen-
ti non soluuntur per sequens
matrimonium etiam carna-
li copula consumatum. & dicebat Hos. q. idem dicit cū
prima decre. excepto eo, quod addit in fi. [Verbis] T.
hic t. dixit, & Go. necessaria verba in matrimonio in his
qui loqui possunt. Ala. hic contr. 1. dūmodo hoc aga-
tur inter eos, vt contrahant, et aliquo signo hoc expri-
māt, ar. ff. ma. l. 1. de hoc vide supra de spon. tua. Tenuit
autem hic Gos. q. si vnus contrahentium loquatur ver-
bis Gręcis, et alter Latinis, et se non intelligunt, non fit
matrimonium, nam verbis debent exprimere consen-
sum, et se intelligere: alias nec loqui videntur. ff. de uer-
bo. ob. l. 1. in princ. ff. de uerb. si. coram. pro nihilo enim
interuenirent verba, si se non deberent intelligere. T. cō-
tra per decret. sup. de spon. ex literis. i. et hoc teneas, et
ibi de hoc. Gos. autem responder ad illam decret. eam
intelligendo, ut ibi dixi [Consuetis] uel alijs, quod dic-
ut no. de spon. c. pe. Host. [Mulieri] Idem in uiro. Abb.
[Et si nupserit] alteri uiro secundo [Carnalis] quę t. ad
omne quare respondet, quod dic, ut supra de spon. tua.
Ho. (Redeat) si uir eam prętextu adulterij repellere no-
lit [Compelli] ut legitur et no. de spon. c. 1. [Quamuis
aliter] hoc addit, quia alia plenius explicata, sup. c. 1.
et de spō. c. pe. ¶ In gl. ult. in fi.] dixit hic Hos. q. illa
consuetudo ubique quo ad pręterita tolerari pōt. argu-
de re iudi. cum in causis, de consecra. ecc. uel alta. aqua.
et si dicatur, q. consuetudo nō excusat, ut infra c. si. dicit
illud uerum quo ad illos, qui malam fidem habuerunt,
alias dicit in pręteritis non defecisse fidem, licet defe-
cerit fidei sacramentum, de baptis. debitum, de presb.
non bap. ueniens.

A D D I T I O.

- 1 Veniens. Vide gl. in ver. de cetero, de postula. pręla. lib. 6. & per
lo. An. in c. fina. de consti. in gloss. sicut lano. & de elec. cum cau-
sam, in glo. probabile, & gloss. in ver. de cetero, in proemio cle-
men. & infra eodem tuas.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellanti in causa matrimoniali interdicti debet aliud interim
matrimonium, & si contraxerit, separari, vide nu. 4.
Etiam non interdictum fieri non debet.
- 2 Epilogus, & suffragium glossarum, nu. 3.
Contra legem factum habetur pro infecto.
- 4 Suppletio glossarum.
Matrimonium contra interdictum ecclesie contractum non te-
net.

C A P. V T. IIII.

Tua fraternitas. Casus. Ei, qui t. appel-
lat in causa matrimo-
niali, interdicti debet,
ne interim aliud matrimonium contrahat, et si con-
traxerit,

traxerit, separetur. Dicebat Hostien. pendēte li. matrimoniali coram epō, vir appellat, & ante vel post ad secunda vota conuolat: interdiceret debet episcopus in tali casu, ne talis contrahat: si post tale interdictum cū alia contraxerit, ep̄s, qđ temere attentatum est, irritat. & sūm eum primo ponit thema. 2. ibi, hoc arbitramur, pręcipit fieri interdictum. 3. dicit, quid sit iure, si violetur ibi, & si [Desponsatione] i. q. aliquas petunt, quas se desponsasse dicunt. Innoc. [Ante decisionem] & si non interdiceretur, tamen fieri nō debet, vt s. vt lit. pen. per totum. multominus, ex quo factum est interdictum, de despon. impu. ad dissoluendum. §. fin. Host. [Publice] maxime. ¶ II. † gloss. al. 7. concor. in contrarium alle. rubricam de ma. contrac. soluit distinguendo. ¶ In † gloss. 2. ibi, non dubium] factum contra legem habetur pro infecto [& ibi. l. vna] vide de of. vic. sua, super 3. glo. ¶ In † glo. 2. ibi, vides] vbi de hoc (& ibi, sol.) secundum T. & Vin. Host. idem dicens, vtebatur alijs verbis s. q. aut matrimonium ab ecclesia interdicatur sine causa, aut ex causa, & tunc aut causa est tēporalis, aut perpetua, & si perpetua, aut falsa, aut vera, cuius distinctionis veritas satis patet ex glo. (& ibi, ad dissoluendum) vide quod de interdicto papę ibi dixi, in fi.

S V M M A R I V M.

- 1 Qui duas per verba de presenti desponsat, prima desponsatam habebit uxorem, etiamsi prius cognouerit secundam. Consuetudo quę non valeat in matrimonialibus, & nu. 2. et 3.
- 2 Ius diuinum an papa tollere possit, & quo casu hic. An papę constitutio facere possit matrimonium inter aliquos, nisi consensus interueniat.
- 3 Idem de consuetudine generali potest legem facere generalem vel specialem, & num. 4. circa matrimonium non consummatum eius potestas, eod. num. 4. An et quando metropoleos consuetudinem alie debeant ecclesie sequi.
- 4 Præterita tolerantur consuetudinis hic memoratę prętextu, & nu. 5. In matrimonio verba non requiruntur necessario, constitutiones in ea mutate quę nu. 5. dicitur irritari, non rumpi, ibid. Frustrari, pro nihilo esse.
- 5 Filij geniti ante hanc constitutionem legitimi dicuntur.
- 6 Epilogus, & suffragium glossarum. Potior est nactus possessionem, & in quibus locum habeat, & num. 7.
- 7 Additio glossarum. Contractuum obligatio omnis habet auctoritatem a iure gentium, vel civili, excepto matrimoniali, qui habet a Deo. Sapient naturam sui auctoris mutabilem, vel contrariam. Ius diuinum, & naturale immutabile, secus ius gentium & civile.

C A P V T V.

Tuas dudum

Pars huius de vsu, tuas dudum, & hoc dicit, qui † duas per verba de presenti desponsat, primo desponsatam habebit uxorem, et si prius scđam cognouerit, nec valet contraria consuetudo. dicebat Ho. non valet consuetudo de matrimonijs euangelicę præiudicans veritati, & sunt duę partes. in prima consultatio, in secunda responsio ibi, Ne verò (diu) non † prodest hæc consuetudo longeva, quamuis etiam secundum eam fuerit per summos pon. iudicatum, sup. e. licet, quia peream offendeatur euangelium, quos deus coniunxit & c. quod mandatum summorum pōtificum tollere non potest, vt 25. q. 1. sunt quidam. Gof. excipitur casus, de con. coniu. ex publico, & c. ex parte, de diuor. gaudemus, & c. quanto, secundū Ho. Non pōt ergo constitutio papę facere matrimonium inter aliquas personas, nisi consensus interueniat, vt patet in his, quę dixi de spon. is qui fidē. & hoc verum dixit Ho. nisi consti-

tutio approbata per papam nouum impedimētū inducat, vel antiquum canonicum remoueat: quia tūc in primo casu consensum impedit. & ideo secundum Deum sic impeditus, non pōt matrimonialiter cōsentire. in secundo dat viam consensui, & tunc sūm Deum valet matrimonium sic cōtractum. j. de cogn. spū. super eo, de consan. quod dilectio. pōt. n. papa † de tali consuetudine legem facere generalem, vel spālem, vt patet in his, q. no. de cog. spi. c. 1. de clan. eum inhibito. 35. q. 3. quędā lex. & §. 1. & c. seq. [Desponsasset] per verba de presenti [Turpis] ver. Aug. 3. cōfessi. [Metropolim] infra de cog. spi. super eo, de præscrip. cū non liceat, dum tamen non sit irrationabile. nam si in sacramentis ministrandis discrepet. non sua, sed Romanę ec. consuetudo seruanda erit, infra de hære. ad abolendam, supra de tempori. or. c. 2. de cele. mis. perniciosum. Host. [De cetero] q. d. sūm Hostiē. ea, quę hactenus † prętextu talis consuetudinis acta sunt mediocriter toleramus. sic sup. de consecr. ecclē. vel al. aqua, & in talibus potestatem habemus, vt in seq. gloss. facit quod no. de postu. c. vno, lib. 6. in gl. licet ista [Volumus] q. d. & si vellemus, contrarium statuere possemus, & dictā consue. approbare, maxime quia circa matrimonium non consummatum multum possumus, quod dic vt no. de con. con. ex publico, §. fina. & cap. ex parte. 2. §. Host. [Qui] consensus [Sufficit] no. secundū Host. contra opin. quę habet, quod necessaria sunt verba. de hoc sup. cap. 1. [Frustrantur] j. pro nihilo sunt [Legitimæ] s. interueniente consensu [De facto] filios inde † genitos ante hanc decret. puto fuisse legitimos, infra qui fi. sint le. cum inter, Io. Gof. Maxime: quia sic fuit interdum per Rom. Pont. iudicātū. s. eo. licet, vnde dicebat ibi Vin. q. tunc erat matrimoniū cū secunda, sed hodie non, sicut olim erat matrimonium inter consanguineos, hodie nō. 35. q. 1. cum igitur. ex quo ergo viderūt prohibitū per Alex. ligabantur per citationē, & cōsuetudinem, quam sequi debebāt, nec excusantur, nisi dicas, q. contrahendo per verba de pñti intendebant † here sponsalia tñ. inf. ti. r. super eo, ar. ff. de act. & ob. obligationū substantia, licet multum excusare soleat auctoritas ecclesię, sup. de testi. sicut. 33. q. 1. si per sortiaras, se cūdū Vin. & fac. qđ dixi sūm Inn. de spon. ex literis. infra [Irritari] quia non potest rumpi tñ sacrm, sup. e. cap. 1. Ho. ¶ Gl. 1. † obijcit, & soluit. ¶ In gl. 1. ibi, potior, in. 1. respon.] dicitur, q. potior est in pignore, qui prius pecuniam credidit, & hypotecā accepit, licet prius debitor cū alio conuenisset rem sibi obligatā, si ab eo pecuniam acciperet, & post eam acceperit, poterat. n. nō accipere [& ibi, In operis] sequitur, duobus locis conuenit priori conductori ante satisfieri. ¶ In † gl. 1. ibi, contractus perfectus] q. d. hic obligatus est constringēdus ad rem tradendam. secus in contrarijs, in quibus agi potest ad interesse, sed nō ad rem. ff. de actio. emp. & ven. l. empti. sed certe & contractus vēditionis consensu perfectus est. vnde dicit lex, q. emptio iuris gentium est, & consensu perficitur. ff. de contrah. emp. l. 1. in fi. quod verum est, ex quo de precio inter partes conuenit, inst. de contrahen. emp. §. cum autem emptio. & tamē nō precij numeratio, sed conuentio perfecit emptionē habitā sine scriptis. ff. e. l. 1. §. sine precio. patet ergo, q. etiam emptionalis contractus solo consensu perficitur, nedū matrimonialis, & si dicas hic obligatur ad traditionē, sed ibi non, hoc est, quod quærebam, quę scilicet sit huius diuersitatis rō. dixit lex quod hoc facit fauor liberorum, & constitutionum imperialium. C. de repu. consensu. sed cum ita possint haberi de secunda, sicut de prima, & ratio fauoris constitutionum ad omnes contractus posset extendi. dixit Host. q. est ratio, quia omnis obligatio contractuum auctoritatem habet ab hoīe, & iure gentium, qđ civile est, vt insti. de iure natu. §. ius autem gentium, in textu. & gl. & ff. de pac. conventionum excepta

Ioan. And. Comment. in Quartum Decret.

excepta obligatione matrimoniali, quæ cum habeat auctorem immutabilem. s. Deū. 22. q. 4. immutabilis, & ore prophetico sit firmata, de biga. debitum, & sic diuino & naturali iure, quod est immutabile, insti. de iure naturali. §. sed naturalia, C. de ve. iur. enu. l. 2. §. sed quia diuina, non est mirum, si obligatio contractuum sapiat naturam sui auctoris, s. hominis, & iuris, a quo est inducta, & tota die variatur. & hoc considerato dicitur, qd omnis status iuris in perpetuo motu consistit, in auct. de reb. ec. non alie. §. vt autem, col. 2. & magis consistit in facto, quam in animo, & sic traditio facti quasi fortior magis operatur, & consensus animi minus quasi debilior. Obligatio verò matrimonialis sui auctoris naturam sequens, cū magis consistat in animo consensus, in ea plus operetur vt fortior, traditio minus vt debilior, s. m. Host. qui de hoc dixit se copiosius tractasse in summa, eo. tit. §. 1.

S V M M A R I V M.

1. Continuatio tituli.
2. De conditionibus in matrimonio, & alijs contractibus appositis, quibus in alijs, quam hic, locis legatur.

De conditionibus appositis in matrimonio, & alijs contractibus. Rub.

1. ¶ Viso. t. de sponsalibus, quæ primò contrahuntur, videndum est de conditionalibus, s. m. D. & Gof. & Host. & ex quo de condi. appo. in matrimonijs erat dicturus, ne aliam. specialem rubricā fieri oporteret, submisit et de condi. in alijs contractibus appositis, ad quam partem rubricæ faciunt duæ decre. s. 2. & 4. Io. Andr. habetur de t. parte prima 32. q. 2. solet, & c. aliquando, & q. vlt. c. vno. secundæ parti conuenit de seruis non ord. eo libentius, de resti. spo. olim. l. de confir. vti. vel inutil. c. pe. trahi. potest ad rubricam, lib. 6. de rescrip. si pro te, de elect. c. 2. de re iud. Abbate, post prin. de spon. ca. 1. in fi. & cle. de concess. præben. c. vno.

S V M M A R I V M.

1. Conditiones in matrimonio appositæ quæ pro non edictis habeantur, & num. 2.
- Quæ non suspendant, quæ contra suspendant contractum, eis quæ do adimpletis stant. est matrimonium, & quando minime.
2. An afficiant contractum semper.
3. Epilogus, & additio glossarum.

C A P. P R I M V M.

Quicumque.

1. Breue est [Desponsauerit] per verba t. de presenti: secus si futuro, & sic soluitur contrariū. s. c. de illis. Vin. [Voluerit] quæ forte iā adimpleuit turpem conditionē, s. m. Inn. vel non adimpleuit s. m. Abb. & Pe. [Frangatur] i. pro nō adiecta habeatur. vt si dicam, qham tecum, si furtum feceris, si homicidiū commiseris, si falsum testimonium tuleris, & de his plene j. c. si. statim. n. erunt vera sponsalia s. m. Inn. Si verò dixit, contra ho, statim erit matrimonium. Si verò dicat, accipio te in uxorem, si dederis c. suspenditur, quousque det c. j. c. super 100. & si interim contrahat cū alia de presenti te pet. j. eo. de illis. Si verò dixit, qham, si dederis c. datis c. non est matrimonium, sed sunt sponsalia. vnde, si datis c. qhat cū alia, tenebit matrimonium. Similiter si dicat, impono tibi anulū ita, qd si dederis c. sit matrimonium, datis c. est matrimonium. & si dixit, sint sponsalia, datis c. erunt sponsalia. alij q. Inn. & s. m. Host. adde, quod no. j. c. de illis [Cōditio] qd dixit hic Host. quare turpis cōditio non viciat contractum, dicā j. c. si. super gl. 2. [Irrefragabiliter] qnq; audiui sustineri, qd nūquam vbi est cōditio tenet matrimonium: quia non est liber cōsensus, vel absolutus. i. sine cōditione. & intelligunt hanc decre. qd contrahebatur pure resoluendum sub cōditione, si non darentur 10. sicut in adiectione in diem, quod esse non potest. Vinc. [Teneatur] ac si cōditio non fuisset appositæ. Pe. & Ab. ¶ Gl. 1. t. respon. per quæstionem, de qua cōditione & c. ¶ In gl. 1. ibi, turpi] vel impossibili,

S V M M A R I V M.

1. Seruus manumissus, vt fiat monachus, & monasterio seruiat, si monachus factus sit, seruare cogetur manumittentis voluntatem, & quā, & an et quando liberatam amittet, n. 7. & 8.
2. Disciplina proprium quid.
- Agere quis non potest nisi alieno, aut suo & quando, nomine, ad dicti. presbyter.
- Mancipiorum etymologia.
3. Cautio. an & quæ exigi possit a professō.
4. Epilogus, & suffragium glossarum. n. 5.
- In seruitutem redit manumissus, & quibus casibus, & n. 6. 7.
6. Additio glossarum. & nu. 7. & 8.
- Conditio, pro modo.
8. Monachum non facit sola acceptatio sine professione.
- Testator facere non potest, quin leges locum suum habeant, in fin.

C A P V T II.

Cum sit proprium

Seruus t. manumissus ea cōditione, quod fiat

- monachus, & monasterio seruiat, alias in seruitutē redigatur, si hoc acceptato monachus factus sit, manumittentis voluntatē seruare cogetur. & duo facit. ponit themademum ibi, Tu ergo, respōdet. Dicebat Host. manumissus est seruus, vt monasterio seruiat, nec ipsum deserat, qd si contraherit, seruus fiat. exit, & inter clericos se sociat, providendum est, ne monasterium deserat, & qd voluntas defuncti præteriri non valeat [Et infra] in an. cōpil. decreti li. 5. c. 54. erat exordiū tale, Cum sit propriū t. disciplinæ ab illicitis prohibere, & excessum culpas salubriter refecare, studiosè eius est seruanda censura. nam, si negligitur, cuncta in confusione deueniunt, dū alter destruit, quicquid ea custodiendo alter ædificat [Presbyter] nomine monasterij, vel forsan erat executor defuncti. s. de testa. Io. vel s. m. Innoc. intererat sua: erat sacerdos illius monasterij, vbi isti manumissi morari debuerant, ar. de re. ec. non alie. si quis presbyterorū, vbi de hoc [Mancipia] i. seruos a manu, & capio, s. m. Ab. [Seruituti] dicunt quidā monasterij, non manumittentis. Vin. [Ex his] mancipijs taliter manumissis [Clericos] sæculares. sic de ser. non or. eo libentius. Host. [Sic te exhibe] q. d. de transgresso mandato sic eū punias, & tā firmas ab eo t. cautiones exigas, qd tale quid de cetero nō attentet, s. m. Inn. ar. de sen. ex. grauē. s. de presum. literas. §. si. & hoc dixit Host. intelligendum eo casu, qd non erat professus. alias cauere nō posset. 12. q. 1. nolo. posset tñ dictum Inno. intelligi de iuratoria, vel simili cautione. Io. And. ¶ Prima t. gl. signat t. rium, ponit opi. & soluit. ¶ Gl. 2. ponit duas lectu. ¶ Vit. gl. respondet per quæstionē, an hæc verba sint efficacia ad libertatē reuocandam: ponit duas opi. & subdit suam. ¶ In vlt. gl. ibi, seruus] si seruus de licetia dñi sit monachus, liber est, sed si egreditur, redit in seruitutē [& ibi. Mauiā] vide j. c. verū, sup. gl. 2. [& ibi, imperatores] si dixerit miles, v. paganus, Seium seruum meū liberū esse volo: sic tñ, vt cū herede meo stet, donec iuuenis fuerit, qd si noluerit, aut contempserit iure seruitutis teneatur, adita hæreditate ille liber est, nec verba sequentia sunt efficacia ad libertatem reuocandā. ¶ In t. gl. 1. ibi, libertas] eleemosynæ causa data s. m. Ho. [& ibi, si voluerint] vnde dicebat Host. qd hic nō fuerat cōditio, sed modus, & dicit exponendū [cōditione] i. modo. vnde tenet libertas: sed reuocatur, si modū non seruat. ¶ In gl. sic ergo, ibi, [seruis] adde, qd no. 54. di. c. 3. [& ibi, Lau.] & Tā. & Gō. & Vin. [& ibi, deserendi] verū tamē s. m. t. iura autēticorū si monachus deserat mon. aut fuerat liber tempore ingressus, & tūc prima vice reducitur ad mō. sed a curiæ traditur, in auct. de episcop. §. si monachus. aut seruus, & tunc propter mon. euaserat ingum seruitutis, nūc deserens mon. redditur domino, in auct. de sanct. epis. §. si quis autem mona-

monachorum Persarum. Goff. [& ibi, Et monachus] hoc non
 8 vñ, q̄ sola acceptatio sine professione faciat illū monachum. unde dicebat Host. si non est professus, nec vult profiteri, redigatur in monasterij perpetuam seruitutē, nec ad profitendum præcisè cogetur, vt dicit b̄ finis 1. gl. Si verò professus est, tãquam monachus seruire cogatur monasterio, & nō redigatur in seruitutem, supra de statu mo. cum ad mon. talis enim præsumitur fuisse testatoris voluntas, nec alias valisset, si voluisset professum in seruitutem redigi, nec enim potest facere testator, quin leges &c. ff. de lega. 1. nemo, supra de test. requisisti, & secundum hoc dicit planam decret.

ADDITIONES.

a ¶ Modus. Modus autem non inducit symoniam. quod an sit verum, collige ex c. significasti, de ele. & de præben. significatum, ex ibi nota.

b ¶ Dicit. Alias videtur, quod si sit in datione libertatis, ad quod possit præcisè cogi liber erit, & cogetur ad illud, vt in leg. Mauiā, & l. imperator, & l. libertas, §. 1. ff. de ma. testa.

SUMMARIUM.

- 1 In uxorem ducere qui iurauit aliquam si 100. daret, eam non dantem recipere non tenetur, exceptis casibus duobus. *Conditio quæ suspendat contractum, & qua adueniente sponsalia, & qua matrimonium erit, & nu. 3. & 4.*
- 2 Si non stat per me, non dicor reus, & duobus modis per quem stare dicitur.
- 3 Modus quando non suspendat contractum. *Decretalis huius intellectus quis.*
- 4 Contractus factus per verbum presentis temporis sub conditione, an & quis dicatur statim perfectus.
- 5 Epilogus, suffragium, & suppletio glossarum, nu. 5. & 6. *Copula, vel copula non facit matrimonium, si post sponsalia superueniat affinitas.*

CAPUT III.

De illis autem

Pars decret. de illis. §. de spō. & de illius fine decisā, vt patet in ann. & hoc

- 1 dicit, qui iurauit t̄ aliquam in uxorem ducere, si 100. daret, eam non dantem recipere non tenetur, nisi postea pure consenserit, vel eam cognouerit. & sic ponit dictum, a quo duos casus excipit ibi, Nisi [Accipiam] idem, si dixit, accipio. §. eo. super eo, Innocē. intelligas quo ad effectum conditionis, quæ vtrunque suspendit. sed in hoc differunt, quia conditione adueniente in vno casu essent sponsalia, in alio matrimonium, vt dixi §. c. 1. vbi et hoc tenet Innoc. & infra eo. super eo. [Reus]
- 2 quia t̄ non stat per eum, sed per mulierem. §. de sponsa. sicut. §. 1. Host. Nolentem] vel nō valentem et ex superueniente casu in Da. qōne. 2. de spō. all. C. de condi. infer. l. legatum [Consensus] Dicit hic Host. q̄ si t̄ consensus de presenti, & modus simul concurrunt, puta cōtrahō tecū vt 100. des, et si illa non dentur, statim est matrimonium, nisi consensus in alieno arbitrio committatur, infra eodem, super eo [De presenti] purus, vel cōditionalis, dummodo nō sit talis, qui pendeat ex alterius arbitrio, infra eo. super eo. Vinc. per hoc patet Vinc. tenuisse, q̄ si quis sic dicat, Contrahō tecum si 100. dederis, statim est matrimonium. & hoc placet Host. licet de modo loquatur, & Spec. eo. tit. in princ. vbi et Spe. exaltans vocem suam, dicit, q̄ quidā hanc subtilem veritatem non attendunt, tamen & ibi postea recitat opin. contrariam, & Pet. & Abb. qui hoc probant per decret. infra eo. super eo. Dicunt enim, q̄ nisi decre. ista intelligeretur de sponsalibus per verba de presenti sub conditione contractis, in nullo contradixisset, respō. Urbani

huic decret. sic autem intellecto contradicebatur. & ideo Urbanus ibi distinguit inter conditionem, quæ adijcitur consensui, reseruando illud in alterius arbitrio, & alias condit. nec mirum quia in primo casu conditio ponitur circa substantiale contractus, scilicet circa consensum, supra de spon. tua. In secundo verò casu circa non substantialia, dotem, & similia. gl. intelligit hoc de cōsensu presenti puro, qui sequitur sponsalia cōditionalia. & Innoc. expressè dicit contrarium, vt dixi in text. & supra eo. c. 1. dicens, q̄ contrarietas istius decret. ad responsionem Urbani. sic procedebat, si post sponsalia de futuro condicionalia consensus de presenti subsequens matrimoniū, multo magis videtur, q̄ si a prin. interueniat consensus de presenti, licet suspensus per cōditionem, q̄ statim sit matrimonium, ad quod responderetur, quod non est verum, q̄ sit consensus de presenti, qui suspensus est per conditionem, opin. Innoc. puto veram, quam satis probat decret. vlt. infra eo. in prin. ad hoc de spon. c. vno, lib. 6. nec placet contraria opinio, per quam nō differt honesta conditio a turpi, & per quā simplices possent illaqueari, & quia nec verbis conuenit, nec menti, & quia subtilitas illa contraria equitati, & discretorum laicorum iudicio, & quia nec dicitur perfectus alius contractus factus per verbum presentis temporis sub condi. vt no. infra cap. proxim. ¶ Glof. 2. t̄ distinguit inter conditionem dotalem, & pœnalem.

5 ¶ In t̄ glof. 1. ibi, perfecta] sequitur, donatio conditiones postea non capit. ¶ In t̄ glo. 1. in princ.] hæc glof. quæ fuit Lau. olim signabatur super ver. huiusmodi verbis. & tunc ordinate sequitur sequens glof. super verfi. si tantum. ¶ In glof. vlt. ibi, is qui] si tamen post sponsalia superueniret affinitas, coitus postea sequens non faceret matrimonium. Laur. tum quia affinitas deinceps non permittit esse matrimonium, tum quia copula non inuenit sponsalia, quæ iam sunt rupta per affinitatem superuenientem, ad hoc infra eo. per tuas.

SUMMARIUM.

- 1 De qua conditione loquatur hæc constitutio. *Conditio pro modo ponitur hic, & nu. 4. cir. fi.*
- 2 Conditio satisfieri debet, vt perficiatur contractus, num. 4. *eius genera duo, num. 6.*
- 3 Reuocatio contractus hic non fit ipso iure, sed per retraditionem.
- 4 Epilogus, & suffragium glossarum, num. 4. *Conditiones, & pacta quæ possint apponi in traditione rei meæ §. in gl. vlt. & nu. 8.*
- 5 Additio glossarum, & nu. seq. *Alimenta nisi præstentur ex re donata ecclesie hoc pacto, ea reuocetur.*
- 6 Quid si res tota, vel pars pereat, an debeantur. *Alienatio si fiat contra pactum prohibitionis quando remouetur contractus, & num. 8.*
- 7 Donatio facta ecclesie sub modo, vel pacto appposito quando possit reuocari, & nu. 6.
- 8 Vt, particula quibus modis accipiat. *Demonstratio quæ dicatur, in fi.*

CAPUT IIII.

Verum cum.

Breue est, ponens dictum, & casum exceptum ibi, Nisi, & respicit secundam partē

- 1 rubricæ. Host. verò primam t̄ partem intellexerat de cōditione impossibili. secundā de possibili & honesta, de qua distinctione nō curo. vt infra dicā [Conditione] dixit Host. impossibili. intelligo de honesta, & ponitur pro modo [Reuocari] nec in hoc t̄ casu reuocatur ipso iure: sed necessaria est retraditio. Inn. vide quod post eū dixit Io. And. super 4. Decret. D xi,

Ioan. And. Comment. in Quartum Decret.

xi de foro cōp. verū in gl. quilibet, ver. dicūt aut quidā.
 3 ¶ Gl. 2. † ponit differentiā inter modū, & conditionē,
 2 & ponit ver. ¶ Vlt. glo. no. legem & c. alle. 5. iura in con-
 trarium, alle. vnam l. & soluit, demum quærit; alle. pro,
 4 & 2 ponit duas opi. secundam approbat. ¶ In † gl. 2. ibi,
 in traditionib.] vide de præb. de monacis, super glo. 2.
 [& ibi. l. 3. in fi. ibi legi] quā tuis reb. donās dixisti, pare-
 ri cōuenit (& ibi. l. 2.) vide in præ. c. ille nos, super gl. de.
 (& ibi. §. vlti.) incipit; Plautius, vide de iureiur. petitio.
 super vlt. gl. (& ibi, Qui sub conditione) libertas relicta
 sub cōditione reddēdarum rationū, nō debetur, nisi cō-
 ditioni satisfiat rationes reddēdo, & residuum soluēdo
 (& ibi, Hæc venditio) sequitur, serui, si rationes domini
 computasset arbitrio, cōditionalis est. Cōditionales au-
 tē vēditiones tūc perficiūtur, cum impleta fuit cōditio
 (& ibi, Si tibi legatum) legatum tibi relictum, vt quid
 facias, nō petis, nisi caueas hæredi de eo adimplendo,
 etiam si hæredis non interfit (& ibi, si insulam, §. vlti.) si
 locavi tibi balneum pro certis annis, & certo precio, &
 cōuenit, q̄ 100. numos tibi darem ad refectionē fornaci-
 cis, fistularum, & similiū, nō aliter illos tibi debeo, nisi
 9 satisfides te in eam rē impensurū (& ibi, Mæuia) relique-
 rat ibi Mæuia tribus seruis libertatem hac conditionē,
 q̄ alternis mensibus monumēto lanternā accēderet: cō-
 ditio sumitur ibi, pro modo, ad quem seruādum officio
 iudicis compellētur. ¶ In glo. vlt. ibi, ea cōditione) ven-
 didi tibi prædium ea lege, vt solueres, quod ex eo reipu-
 blicæ debebatur. Si ergo postea solui, quanti interest,
 ago: sed propter hoc venditio nō rescinditur (& ibi, Mæ-
 uia) vide su. gl. prox. (& ibi, l. pe.) paciscēdo id efficere
 non possum, quod locum meum dedicare nō liceat, vel
 ibi mortuum inferre, vel alienare (& ibi §. sanctissimas)
 pro redemptione captiuorum alienatur res ecclesiæ, ni-
 si sic data fuerit, vt nullo modo alienetur (& ibi, l. vlti.)
 incipit, sancimus, & vide de reb. eccl. non alie. nulli, su-
 per gl. pen. (& ibi, inter empto. & vend. l. vlti.) valet pa-
 ctum in alienatione fundi factum, quod nouus domi-
 nus non possit fundum dedicare, vel eximere à iure hu-
 mano. ¶ In † glo. 1. in fi.) 2. q. 1. iudices, in fi. & supra de
 cele. mis. de homine. ¶ In glo. 2. ibi, alimenta) dixit hic
 Vin. quod si ecclesia semel cessauit in præstandis alime-
 tis, nō ideo debet perdere prædium, si vult supplere. vñ
 contra, ff. de fidei. liber. l. rogo, vbi ex quo semel extitit
 b cōditio, potest petere libertatem: sed illud in fauorem
 libertatis. Dixit etiā, q̄ si moriatur ille, cui dabātur ali-
 mēta, non dabūtur hæredi, quia finiūtur cum vita, ff. de
 trans. cum hi. §. modus, & si nihil potuit ecclesia habe-
 re de prædio, dicit distinguendum, vt ff. loca. ex condu-
 cto. §. 1. secundum Vin. sed ille §. nō cōgruit, qui loquit
 in cōductore, gl. loquitur in donatario, in quem trāsuiit
 dominium. Bart. in 3. domini, distinguit, an tota res pe-
 reat, & nō mater ecclesiæ: an pars tantum; & tunc mater
 ecclesiæ, inst. loca. §. adeo. plus sibi placet, quod si actū
 fuit, quod aleretur ex fructib. illius fundi, nō teneatur.
 si simpliciter, omni casu teneatur, ff. de an. le. l. Titiaq.
 quando verò sit cōtra pactum, cui adiecta erat potestas
 reuocādi, vt si ecclesia alienaret, aut solus prælatus alie-
 nat; & tūc dicit Vin. nō nocere ecclesiæ, q̄a delictū, & c.
 Si verò tota ecclesia alienat, in eo casu poterit reuoca-
 ri: quia potuit ecclesia sibi præiudiciū facere. Est ta-
 mē cōtra, ff. de ser. expor. si seruos, fm eum (& ibi, Si hoc
 6 † feceris) posset tamē distingui inter cōditionem consti-
 tuētē, quæ sic habet fieri, vt hic dicit gl. tunc enim cō-
 stituitur donatio, ff. de condi. & demo. qui heredi, §. vlt.
 cōditio adimēs est, cum dico, dono, vel lego tibi fundū
 si nō manumiseris talē seruum. nam statim valet dona-
 tio, sed adimitur te manumittēte. ff. de cōdit. & demō
 l. cum sub hac conditione, Da. & Goffr. (& ibi, Modus.
 7 est) interdum † tamen, vt, ponitur consecutiue, & nō mo-
 daliter. 74. di. consuluit. 1. qu. 1. benedictio, vbi de hoc,

& c. se. & c. cum liqueat. 1. q. 6. si autem. interdum causā,
 tiuē, de ap. vt debitus, cum cōcor. & quō interdum ne-
 cessitatem importat, vide in Spe. de dispu. & alleg. ante
 fi. (Et in fi. de hoc §. vt ec. be. vt nostrum, in glo. no. q̄ si-
 cut. ff. de cōdit. & demō. super rub. Item secundum Vin.
 est demōstratio, relinquo 10. quæ habui à Titio. & po-
 nit ver. quæ Stichus habet, est demōstratio linquo. alle.
 ff. de cōdit. & de. l. demōstratio. ¶ In gl. vl. ibi, l. pe.) di-
 8 cunt quidam † domini legum, q̄ in re priuati nō potest
 apponi talis cōditio, ne alienetur: sed in rebus donatis
 ecclesiæ potest apponi, vt in §. sanctissimas. & est ratio,
 quare valet, quia tūc ius cōe ecclesiæ redit ad sui natu-
 rā, arg. ff. de pac. si vnus ex argētarijs. §. sed si, secundum
 Tan. Phi. & Gof. (& ibi, à iure) & sic videātur excepti. de
 pacto fm Tan. & sequaces, ar. 22. ne quis, & c. beatus (&
 ibi. l. vlti.) & ibi notatur de alienatione prohibita à le-
 ge, à testatore, & ex pacto cōtrahentium, & dixi post In-
 noc. & Hosti. §. de test. Raynaldus, in 2. par. ver. ac per
 hoc (& ibi, Tan.) & alij. Hu. 10. q. 1. sic quidā, Io. & Lau.
 10. q. 2. hoc ius. Da. Goff. Phi. & Inno. hic. & Bart. Brix.
 in sua 4. qōne (& ibi, alij dicūt) Vinc. quia † postea mu-
 tauit, dicens stādum c. aurum. 12. q. 2. quod & si non te-
 neret pactum, posset tamē in necessitate vēdi. ff. de leg.
 3. pater filium. ff. de fidei. liber. cum filij hæredis (& in
 fi.) hanc quæstionem Hosti. hic non soluit, sed remittit
 ad ea, quæ no. in sum. cod. tit. §. quæ conditio, ver. quid
 si res, & se. nec ibi eam soluit.

ADDITIONES.

- a ¶ Quidam. Et plenius in l. si vt proponis, & l. ea. l. C. de condic.
ob causam, per Bart. Bal. & d. Bar. de Sali. in l. 1. C. de do. quæ
sub modo.
- b ¶ Libertatem. Ad hoc l. si quis hæredes, C. de cond. inst. & quod
ibi no. sed hic non est conditio, sed modus, quo deficiente nō
deficit donatio ipso iure.

S Y M M A R I U M.

- 1 Matrimonium qui contrahit, si pater consentiret, non tenet eo
non consentiente, & quomodo recipiatur id à canonibus, &
quomodo a legibus, num. 3. an postea consentiente patre erit
matrimonium, nu. 4. pro eo præsumendum, ibid. in fi. vt dis-
ferat à spirituali, nu. 7.
- 2 Quid si tunc non habet patrem?
Conditio impossibilis non vitiat contractum matrimonij, sed præ-
non adiecta habetur.
Quæ alia eadē efficiat, & quæ possit apponi in matrimonio, nu.
3. qui eam non recipiant actus, nu. 6. & 7. quando in matri-
monialibus ab ea videatur recessum, nu. 4. & 8.
- 3 Prohibita quæ sunt contrahi, etiam sub conditione prohibētur.
- 4 Leges in matrimonijs seruandæ, nisi vbi à canonib. reproberentur.
- 5 Copula carnalis tollit cōd. tionem.
Consensu patris in cōd. tionem collato, an adueniente consensu
erit matrimonium, an spōsalia. & quādo quæ præsumatur.
- 6 Epilogus, suffragium, & additio glossarum, nu. 6. & 7.
- 7 Contractus qui dicantur.

C A P V T V.

- 1 Super eo. C. Qui † per verba de pāti cum mu-
liere contraxit ea conditione, si pa-
ter consentiret, nisi pater cōsentiat,
ad matrimoniū nō tenetur. & possūt esse tres partes. in
prima ponit cōsultatio. in scda ibi, rñdemus, rub. in ter-
tia ibi, Nā licet, soluit quod dā obstaculū (Cōsentit) per
verba de pāti. Inno. hoc iuncto in ipso cōsensu, si p̄r & c.
[Si pater] quid si tunc † non habet patrem? Dixit Vinc.
q̄ non tenet mati monium, quia non consentit. Idem
Guil. in Spe. cod. ti. ver. quid si aliquis. quā opi. puto ve-
ram, si tūc ignorabat patrem mortuum. aliās, si sciebat
dice-

dicerē conditionem impossibilem, non contra substantiam matrimonij, & sic habendam pro non adiecta. *7. c. si. saluo, quod dñs. de spon. tua, ad primum, de pē. di. 1. §. hoc idem, ver. itē a mortuo [Eius] s. viri, vel mulieris, non est vis. Host. [Assensum] Idem, si dicatur, si papa dispensauerit sū quosdam, Inn. contra, quod est verum: quia ex quo requiritur dispensatio, prohibita sunt contrahi ēt sub conditione. ff. de verb. oblig. inter stipulantē. §. sacram, & l. continuus, §. pe. Inno. & Host. vide quod dixi de prab. de multa, super 3. gl. in fi. [Conditio nē ipsam] s. si pater consenserit [Canonica] & ciuilia, in-
3 stit. de nup. & ff. de spon. sed quæ patris, & no. oēm t cō-
 ditionem apponi posse in matrimonio, quæ non sit ca-
 nonibus improbata, sū Host. Canonica iura verò, quæ
 hanc approbant, habes 30. q. 5. nostrates. 32. q. 2. hono-
 rantur, de despon. impu. c. 1. de spon. ex literis. 2. vbi de
 hoc. Leges tñ in his seruandæ sunt, nisi vbi a canonibus
 improbantur. 10. dist. c. 1. & si in adiutorium: sed cano-
 nes aliter hic approbant, quam leges: quia leges intan-
 tū hoc requirunt, q. volunt, matrimonium aliter nō va-
 lere, nisi parentes consentiant, vt in l. allegatis. sed ca-
 nones hoc requirunt de honestate: alias volunt, q. etiā
 inuitis parentib. possint cōtrahere, de hoc s. de despo.
 impu. c. 1. nisi hæc conditio a contrahentibus apposita
 sit: quia tunc necessitatē importat [Intercedat] vel car-
 nalis t copula. *7. c. prox. T. [De præsenti intercedat] per*
4 hoc approbat Pe. suam opinionem, de qua dixi s. eo. de
 his, & ibi videas [contrahendum] nedum ad consumā-
 dū, de quo quæsieras, quasi iam haberes marrimonium
 pro perfecto, sū Host. [Diffinitioni] i. diffinitiuæ rñsio-
 ni s. posita [Non sit de præsenti] & quia iste consensus
 nō de pñti, sed de futuro, dicendum vñ, q. ēt postea in-
 terueniente consensu patris non erit matrimoniu, sed
 sponsalia tantum, satis tamen dici posset q. cogi debet
 consumare sponsalia, aliqui dñt esse matrimonium ad-
 pueniente consensu patris. Consensus. n. tunc interueniēs
 est signum consensus de præsenti, dummodò contrahē-
 tes ipsum consensum requirant: & vñ idem, si ipsum cō-
 sensum non requirāt, dummodo non contradicāt: quia
 si contradicerent, tunc sine consensu de præsenti non
 posset esse matrimonium: sed si de conditione non ap-
 paret, præsumeretur consensus: quia pro matrimonio præs-
 sumendum est, infra c. prox. Inn. [In alieno] q. d. decr.
 Alex. intelligitur de consensu expresso per verba de præs-
 senti, & libero, quod ex nullius dependet arbitrio. hic
a de consensu non libero, & qui pendet ex arbitrio alie-
5 no, secundum Host. ¶ Gloss. 1. t no. alleg. vnam cōcor-
 soluit contrarium. ¶ Gl. 2. coadiuuat tex. quærit, arguit
 pro, & soluit. ¶ Gl. arguit contra, signat contrarium, &
6 soluit. ¶ In t gl. 1. ibi, hæc venditio vide s. c. prox. sup
 gl. 2. [& ibi, actus legitimi] sunt quidam actus legitimi,
 qui non recipiunt conditionem. ¶ In gl. 2. ibi, si mādaf-
 sem vide de cler. exc. mi. apostolicæ, super 2. gl. [& ibi
 si actor] q. loquitur de actore dato decreto decurionū,
7 & postea prohibito. ¶ In t gl. 1. in fi.] contractus enim
 sunt, vbi vltro citroq; nascitur obligatio. ff. de verb. sig.
 Labeo. Phi. & vide quod dixi infra de reg. iur. actus, li.
 6. Dicebat autem hic Host. q. illi actus, de quibus lex lo-
 quitur, perficiuntur iudiciali auctoritate, vel quasi, ma-
 trimonium vero consensu. Signat autem cōtrarium de
 decre. 2. de elect. lib. 6. & respondet, q. carnale recipit
 conditionem, spirituale non. ratio, quia in spirituali re-
 quiritur maturitas consilij, nec debet contrahi pacto,
 vel pecunia mediantibus, 1. q. 2. quam pio. s. de elect.
 cum in cunctis. sed sponsa carnalis potest emi. & si sit
 persona minus idonea, matrimonium tenet, de cōsuet.
 c. pe. de coniu. lepro. c. 1. & 2. de coniu. ser. c. 2. & per to-
 tū, & de alijs differentijs inter hoc, supra de spon. tuæ,
 sū eum. ¶ In gl. 2. ibi. l. 1.] de hoc supra de testa. cum
 tibi [& in fi.] ad hoc de procu. c. vlt. lib. 6. ¶ In gl. supra*

eo. in fi.] argumento sumpto a contrario. Ala. In gl. vlt.
 in fi.] sed si t post talem conditionalem consensum cō-
 sensit pure conditione non repetita, dicit Host. in fauo-
 re matrimonij a cōditione recessum, arg. C. quod me-
 causa. l. 2. & infra c. vlt. in fi. & supra c. 1.

ADDITION.

a ¶ De consensu. Quid si pater nolit declarare voluntatem suam:
 vide Bart. in l. si quis arbitrato, ff. de verb. oblig. & Ci. Bal. & Sa-
 lic. in l. si. C. de contrahen. empt. & in Spec. de instru. edi. §. nunc
 aliqua. ver. sed quid illi.

SUMMARY.

1. A conditione discedit per cognitionem eius, qua cum sub ho-
 nestā conditione sponsalia contraxit.
2. Libelli in causa matrimoniali forma quæ.
 Conditio potest apponi in arbitrio etiam extranei, & quando
 deficiat eius aduentus denunciandus, vt valeat, nisi in casib.
 & quibus.
 Notitia nisi detur, excusatur hic in duobus casibus.
3. Confessione mulieris de copula statuitur.
4. Liquido constare quando dicatur.
 In dubio sit interpretatio contra confitentem, & nu. 2. in fi.
5. Epilogus, & suffragium glossarum. nu. 6.
 Pactio mutari potest alia mutatione.
 Error in emendo quis vitiet contractum.
 Debitum sub cōditione, si solvatur, quo casu nō repetatur, in fi.
7. Additio glossarum. & nu. 8.
 Molendus iuriconsul. citatur.
 Favor maior matrimonij, quam libertatis.
 Conditio pro pactioe, & quæ conditio sit turpis, ver. idē hic
 quæ omnino extitura, ibid.
 A conditionali obligatione spes oritur sola.
8. Copulam non præcessisse denunciationi eorum, in quorum arbi-
 trario contractus erat positus, qualiter probabitur.

CAP. VI.

1 Per tuas. C. Qui sub t honesta conditione spō-
 salia contrahit, & ante cōditionem
 sic desponsatam cognoscit, a condi-
 tione recedit. Communis diuisio. 2. ibi, consultationi.
 Dicebat Host. mulier virum, qui, sicut in eam cōsensit,
 & eam cognouit, repetit. si sponsus consensum non pu-
 rum sed conditionale & de futuro tantum, & carnis co-
 pulam confitetur, & conditionem asserit defecisse, ad
 quod probandum testes produxit, mulier allegat, q. an-
 te tempus conditionis expressum a testibus illā cogno-
 uit, papa virum adiudicat mulieri: quia idem vir inten-
 tionem suam non plenē probauit [Asserens] not. secun-
 dum t Pe. & Abb. formam libelli in causa matrimonia-
 li. si. de conuer. coniu. dudum, in princ. [Eius] s. viri [Et
 patruus] no. contra illos, qui dicunt, supra c. prox. q. cō-
 ditio potest apponi in arbitrio illius tantum, qui habet
 alium in potestate, Goffr. Host. & idem Vinc. hic de ex-
 traneo, & nō consanguineo. & idem Guil. in Spe. eo. ti.
 ver. quid si dixerit, & se. [ipfi] patruus, & pater [Contra
 dixerunt] & sic non fuit matrimonium, supra cap. pro-
 xim. quod est contra. Sol. hic interuenit copula. ibi nō.
 Hostien. [Sibi] præsentialiter, licet forsan in absentia cō-
 tradixerint, sicut dicunt testes, licet non debet obesse:
 quia debuerunt eam certificare. ne deciperetur, nec se
 pateretur cognosci, argumen. optimum, de procurato.
 mandato, & in his, quæ ibi no. nisi forsan illa latitaret,
 vel alias non posset haberi copia illius, argum. de do-
 lo, & contu. causam, de off. ord. pastoralis, ad fi. Hosti.
3 [Ante tempus] & in hoc statuitur confessioni mulieris, &
 sic nō obstat cōtradictio postea subsecuta, cum iā fuif-
 sent firmata sponsalia per copulam, vt sequitur Hosti.
 Io. And. super 4. Decret. D 2 [A te-

Ioan. And. Comment. in Quartum Decret.

[A testibus] a parte viri productis; & ideo fit contra eū interpretatio, vt sequitur. Hostiē. [Et post] præsūmī potest, q̄ & in medio. ff. de leg. 1. si seruus plurium. §. si numerus annorum, & C. de apochis. l. pen. lib. 10. & 28. di. quia sunt. Hosti. [Et infra] querebatur, quid esset tacitū dum, fm Pe. [Liquido] scilicet per t̄ confessionē vtriusque; quia mulier hoc asseruit in princ. ca. & vir simpliciter hoc fuit confessus. licet enim dixerit patrem, & patrum contradixisse, non tamen dixit eos contradixisse ante copulam, vnde in matrimonij fauorem fiat contra ipsum interpretatio, contra id, quod not. de spons. ex literis. 1. Constat etiam per testes, vt sequitur, vnde benedixit, Liquido, Ho. [Recessisse] sup. nec ob. dicta testium, nam & si & c. & adde, quod dixi secundum Vinc. de sponsa du. c. 1. ¶ Gl. 3. t̄ obijcit, & soluit. 2. format 5. quæstiones successiue, & illas soluit. ¶ Penultima gl. arguit à contrario, & rationem reddit. ¶ Vlt. gloss. not. alleg. concor. & causam exprimit. ¶ In t̄ gl. 3. ibi, quod si aliās est §. sub l. necessario [& ibi, sed Celsus. §. vlti.] qui sic dicit, Conditio. i. pactio, quæ in initio cōtractus dicta est, alia pactio mutari potest, sicut & abiri à tota emptione potest, si nondum impleta sunt, quæ vtriusque præstari debuerunt [& ibi, alioquin. §. 1.] si erratur in qualitate, quia corruptā emi, quam putabam virginem, valet emptio: secus, si errassem in sexu emens puerum, quam putabam fœminam [& ibi, potior] vide de app. præterea. 2. super gl. 2. [& ibi, quod si] debitum sub conditione omnino extitura solutum non repetitur. 7 ¶ In t̄ glo, sed quare, ibi, non facit] & sic tenebat olim Molendus [& ibi, fauore matrimonij inducta] supra de sponsi iuuenis, qui ma. ac. pos. videtur. & in hoc est maior fauor matrimonij, quam libertatis; quia si pendente conditione manumissi statu liberum, tenetur tamen adimplere conditionem. ff. de condit. & de. hæres statu liberum. 10. Vin. [& ibi, puram conditionem] i. pactio- nem, & sic exponitur in lege [& ibi, nec illud prodest] item hic Vin. & Gof. & totum, quod sequitur in glo. not. supra in Spe. eo. tit. in fi. [& ibi, sollicitudinē] iude quod dixi de spō. veniens. 2. & c. tua [& ibi, si impedit.] Idem hic Goff. & Innoc. supra eo. de illis, ratio, quia turpis erat illa conditio, quæ primum coitum fornicarium fecerat. Item de illa, si in primo coitu mihi placueris, fm Io. & Goff. dixit Hosti. q̄ opinio G. est vera in foro iudiciali, sed quò ad Deum, si non intendebat consentire, non uidetur matrimonium, maxime quia conditio est honesta quò ad bigamiam vitandam, hoc no. infra ca. prox. [& ibi, tenet matrimonium] Idem hic Vin. & Gof. supra c. prox. quia ex cōditionali obligatione sola spes oritur, insti. de verbo. oblig. §. ex cōditionali [& ibi, non fuit] ad hoc infra de rescrip. si pro te, lib. 6. [& ibi, omnino extitura] l. statim alle. ponit glo. exemplum, vt si antichristus nascetur: vel pone, vt si dies clarescet, vel sol deinceps orietur, vel si. [& ibi, antequā] hoc tenuit Hosti. in sum. eo. tit. §. quæ conditio, ver. quid si contra- ho. 3. [& ibi, tunc primo] arg. de elec. commissa, lib. 6. [& ibi, Io.] cuius fuit hæc gl. quam posuerunt Vinc. Phi. & Goff. ¶ In gl. ult. ibi, præcesserit t̄ copulam] quod pos- sent probare testes, qui interfuissent talibus conditio- nalibus sponsalibus, & vidissent sponsum à sponsa rece- dere, absque eo q̄ eam cognosceret, & statim patrē adi- re, & sibi facto narrato cōtradictionem patris, & pa. ac- cessisse; modo absolueretur vir [& in fin.] & sic soluit Io. & Goffr. contrarium de decre. cum tu. supr. de testi. vbi sufficit probare, quod appellauī ante excommuni- cationem, licet non probem, q̄ excommunicatio non præcessit. ibi enim odium, hic fauor matrimonij, vel se- cundum Hosti. sicut ibi præsūmitur bis appellatum ante & post sententiam, sic præsūmitur mulier bis cognita ante contradictionem, & post.

S V M M A R I V M.

- 1 In Matrimonij contractu conditio, quæ pro non adiecta ha- beatur & quæ vitiet contractum, & nu. 1. 4. 7. 9.
- An teneat inter hereticum, & catholicā, n. 8. est propriè con- tractus, & non recipit incertitudinem, nu. 9. quibus diffe- rat a ceteris contractibus & testamentis, num. 10.
- 2 Eius substantia quæ. pro eo præsumptio dupliciter in foro pœ- nitentia iudicatur, num. 3.
- Taciturnitas habetur pro contradictione, & quo casu hic.
- 3 Copula non semper facit matrimonium, & quando sit verū. Fori iudiciarij, & penitentiarij non idem iudicium.
- 4 Conditio appposita etiam verbis præsentis temporis facit con- ditionale contractum, apponitur etiam in matrimonio, ne- dum in sponsalibus nu. 5. quæ pro non adiecta habeatur, & quæ vitiet, hic, & supra num. 1. 2. 3. & infra nu. 7. 10. quæ moratur cōtractum, quæ statim tenet, vel vitiat, num. 8. quæ impedit contractum & quem si est contra naturam eius, num. 9.
- Exempla non restringunt regulam.
- Principiū generale constitutionis nō angustatur ab expressis.
- 6 Epilogus, & suffragium glossarum, nu. 7.
- Prohibita, inopia, & impossibilia nullius sunt momenti, vide num. 10.
- 8 Additio glossarum, & num. seq.
- Contractum proprium quid, ver. & declarando.
- Professio non est propriè contractus, & inter eam & matri- monium carnale differentia, ibid.

C A P V T VII.

Si conditiones.

Casus. Si in t̄ contractu matrimonij ponatur cō- ditio turpis, vel impossi- bilis, habetur pro non adiecta, nisi sit contra substantiā coniugij, quia tunc vitiat contractū. & sunt duæ partes. in 1. tractatur de conditione turpi, quæ est contra sub- stantiam matrimonij. in 2. de alia turpi, vel impossi- bili, dixit Inn. q̄ in hoc prin. melius dixisset, Pacta] Substā- tiam] quod Aug. dixit t̄ tria bona matrimonij, hic dicūt substantiam] Alteri] consentienti. nam nisi ambo con- sentiant, non impeditur matrimonium. 3 2. q. 2. aliquā- do. Si. n. vnus dicat, cōtraho tecum, si generationē pro- lis & c. vel donec & c. si alius contradicat est matrimo- nium, vt in præ. ca. sed idem, si taceat, quia præsūmetur, quod contradicat in fauorem matrimonij. sup. c. proxi. Inno. & idem Hosti. qui dixit hæc sæpius prædicanda, & mulieres in talibus instruendas. & no. secundum t̄ eū, quod non semper copula facit matrimonium. nam si forte volēs mulierem decipere, apponat vnum ex istis, quantumcunq; mulierem postea cognoscat, nō iudica- bitur matrimonium præsūptum, sed si mulier forte di- cens se noscere viri fallatiam, non permittat se cogno- sci, nisi cognitio remittatur, & vir illam remittens po- stea illam cognoscat, iudicabitur matrimonium, saluo q̄ si nullo modo consensit, in foro pœnitentia iudica- retur contrarium. sup. de sponsa. tua, secundum Hof. Cō- traho] no. pro opi. quam approbaui, supra eo. de illis. l. q̄ cōditio t̄ appposita ēt verbis præsentis temporis facit contractū cōditionalem] Euites] per hoc proles extin- guitur] Digniores] hic rumpitur sacramētum] Questu] maxime] Adulterandam] per hoc violatur a fides. et di- xit Vin. quod hæc, quæ hic dicuntur, ponuntur gratia e- xempli. nam idem esset, vbicunq; esset eadem ratio, vt si dicat, Consentio in te, si consentis in illum. Princi- pium enim huius constitutionis est generale ad hoc. ff. de iur. & fac. igno. l. regula. §. vltim. & in hoc casu im- possibilis vitiat, quia & est contra substantiam] Aliæ conditiones] quæcunque sint, dummodo non con- tra substantiam. & si habes, alias, ponitur aduerbia- liter, alias est in littera, aliæ, secundum Pet. [In matrimonio] nota t̄ quod & in matrimonio apponitur condi-

conditio, nedum in sponfalibus. ad idem, supra eo. ibi; matrimonialis contractus. & facit ad id, quod dixi sup.

¶ Prima ¶ gl. distinguit inter conditionem honestam, inhonestam & impossibilem. prima duplex, voluntaria, & necessaria. secunda duplex, contra substantiam, & non contra substantiam. concludit omnes contractus vitari per conditionem contra substantiam. alleg. in contrarium duo iura. subdit quoniam de professione facta sub conditione contra substantiam. arguit affirmatiue, soluit contrarium. ¶ Penultima gl. dat simile in ultimis voluntatibus. ¶ In gl. ¶ prima ibi, cum secundo, in fi. ¶ si dixit testator, Titius haeres esto, si celum digito tetigerit, censetur institutio pura. ¶ In gl. pen. ibi, reprehendenda ¶ vide de verb. sign. forus, super gl. C. de ¶ ibi, quidam ¶ vide de testam. tua, ¶ in gl. 2. ¶ & ibi. l. vna, in fi. ¶ si legibus prohibitum, vel probrosum, vel impossibile iubeat testator, etiam cum adiectione poenae, indemnitas erit non parens ¶ & ibi, turpia ¶ sequitur, legata, quae magis vituperandi legatarij gratia ascribuntur, odio scribentis pro non scriptis habentur ¶ & ibi, sed neque ¶ vide de statu mo. c. 2. in glo. alias proprium ¶ & ibi, generaliter ¶ & l. sequenti. vide de pactis, c. fi. super glo. 2. ¶ & ibi, non solum ¶ vide infra tit. 1. c. fi. super 3. glo. ¶ & ibi, si impossibilis ¶ vide de spon. ad audientiam, super glo. 3. ¶ In ¶ gl. prima, ibi, solet ¶ vide plene de hoc Host. q. remittit ad sum. eod. tit. §. quae conditio ¶ & ibi, Conditiones ¶ hic gl. proprie loquitur de conditionibus de futuro. Dicebat autem Vinc. supra c. proxi. & Pet. & Abb. hic per conditionem de praesenti, vel de praeterito non moratur contractus; sed aut statim tenet, aut statim vitatur, ff. si certum pe. ad praesens. & insti. de verb. oblig. in medio. & facit quod dixi de ap. praeterea 2. super 1. glo. & supra eo. super eo, 2. d. fi. ibi, non habito, sed & c. ¶ & ibi, non oportet ¶ vt ibi not. Io. Hugo dixit tenere matrimonium inter haereticum, & catholicum. ad quod facit de haere. decreuit, lib. 6. Guil. in Spec. de diuo. post prin. dicit tenere matrimonium cum haeretico baptizato, cum non baptizato non. improprie loquitur, & forte sic est intellexit Host. cuius dictum vide, infra de coniu. seruo. c. 2. in gl. error, & vide quod dicam de diuor. quanto, super ver. perduret, & de haer. c. 3. super 1. glo. ¶ & ibi. q. 1. ca. 2. ¶ vbi de hoc ¶ & ibi, naturam ¶ contractus ¶ illa conditio & si sit contra substantiam regiminis, & ordinationis ecclesiae, non tamen ¶ substantiam consecrationis. sic & ca. diaconi. licet conditio sit ¶ executionem ordinis, non tamen ¶ impressio nem characteris ¶ & ibi, insinuante ¶ vbi de hoc, & de statu mo. c. 2. & hoc tenet Io. 32. q. 2. solet, in fi. magnae gl. Goff. Vin. Hosti. in decre. insinuante, & Inno. ibi, licet alternatiue, videtur hoc tenere, & s. eod. ca. 1. R. & Phi. de sta. mo. cap. 2. & Da. in quoniam, infra tit. proxi. in ult. quoniam Accur. C. de sacrosanctis Ecc. auct. ingressi, & ibi Ia. de Ra. & Pet. aliter tamen notauit Accur. in l. per seruum. §. denique, ff. de us. & habita. vbi s. m. Io. a. distinguit, an fiat pactum incontinenti, & vitatur ingressus, an ex interuallo, & vitatur pactum. Guil. de hoc tractat nil approbas in Spe. de statu mo. ver. 49. istorum opinionem credo veram. ad hanc decr. respondebat Phi. in decre. insinuante, dicens, quod matrimonium fuit institutum a Deo, quia dixit, & erunt duo in carne vna. i. ad vnam carnem procreandam, cessante igitur causa cesset matrimonium. sed quod monaci non habeant proprium, institutum est ab ecclesia. 12. q. 1. certae, & c. nolo. Ecclesia ergo illud tollere potest. & vide quod not. Arch. in pre. c. solet. 32. q. 2. dicit quod in matrimonio carnali recipiens est in culpa, quae non debet sibi esse lucrosa; unde non est mirum, si sibi non obligatur contrahens. sed in professione, quae quis obligatur Deo, ipsius Dei, cui obligatur, non est culpam reperiri, etiam si Abbas professionem recipiens consentiat. & idem in ordinante, vt in pra. c. diaconi. & declarando dico, quod matrimonium est contractus, vt

hic in textu, in quo ultro, citroque nascitur obligatio, quod est proprium contractuum. ff. de verb. sig. labeo. l. 2. Certum est etiam, quod in illo oportet, quod vir obligetur certae mulieri, & econuerso: quia non recipit incertitudinem matrimonium, imò nec sponsalia, de spon. c. vno, in prin. lib. 6. professio vero quandoque habet incertitudinem, quod patet in tacita non mendicantiu, vel expressa mendicantium ordinum, quae sunt infra annum probationis, de regu. non solum, & ca. constitutionem, in fi. lib. 6. Item licet professio possit dici contractus: quia ibi ultro, citroque, & cap. de reg. ad apostolicam; non est tamen contractus illius formae, cuius est matrimonium. nam in matrimonio par est ratio, & vinculum vtriusque, nam vterque matrimonium contrahit: sed in professione non proficitur vterque, sed vnus proficitur, alter recipit. idem in ordine. Item matrimonium est sacrum ecclesiae, quod non est professio. & ratio sacramenti est id, propter quod recipit indissolubilitatem a Deo. s. de transla. per totum. Cum autem certum sit quod principalis intentio contrahentis matrimonium est obligari illi, cum quo contrahit, propter quod etiam illius, cum quo contrahit, morte dissoluitur, de secundis nup. c. pe. & ult. Principalis vero intentio proficientis, vel ordinis recipientis est obligari Deo, propter quod morte ordinantis, vel recipientis professionem non dissoluitur, patet, & bene concludit praedicta diuersitas, vt culpa ministri obligationem, quae Deo fit, non dissoluatur ¶ & ibi, Non credo ¶ Idem Bar. Brix. in 5. q. & Ross. Bene. tit. de re. & trans. ad reli. vers. quid ergo dices ¶ & ibi, Dudum ¶ pro ¶ contrario hic allegat in decre. 2. de stat. regu. quod quomodo intelligatur, ibi, ¶ dicam. ¶ In glo. 2. ibi. pro non adiecta ¶ haec vera s. m. Vin. si apponatur in persona legatarij. ff. de legi. 1. ab omnibus: secus, si apponatur in persona haeredis, vel alterius. & sic intelligitur instit. de leg. in fi. ¶ & ibi, non obligat ¶ hoc verum, tamen contractum vitiat. & in hoc differunt alij contractus a matrimonio, & testamentis, in matrimonio speciale pp sui fauorem, vt hic, idem Hosti. s. c. 1. testamenta vero non ex plurium, sed ex vnus voluntate dependent. contractus ex plurium consensu. ff. de ac. & ob. non solum. ad hoc excipe contractus innoctatos. C. de condi. ob cam. l. militem. sed ibi re contracta fuit obligatio: secus, si consensu vel verbis. vel ibi conditio non erat impossibilis per naturam, sed per legis interdictum. Non. n. est impossibilis militis procuratio, quod patet, quia tenebit processus, si non opponatur except. C. de procu. ita demum, s. m. Vin.

ADDITIONES.

- 2 ¶ Violatur. An sit vna sola fides coniugij, vel sint duae, vide per glo. 30. 7. q. 1. coniuges, & vide Ioan. And. de conuer. coniug. quidam, super glo. fi.
- b ¶ Certae mulieri. Ad huius intelligentiam vide glo. 2. & super illa Io. And. supra de spon. ex literis, el 2.

S V M M A R I V M.

- 1 Dispositio tituli.
- 2 De clericis, vel vouentibus qui matrimonium possint contrahere, quibus in locis alijs, quam in hoc lib. tractetur, & inf. vt sequ.
- 4 Votum quid. eius multae species, & quae matrimonium impediatur.
- 5 Vouere quis possit.

Qui cleri. uel vouen. matrimonium contrahere possint, Rubrica.

- 1 ¶ Viso ¶ de sponfalibus, & matrimonijs, de ipsorum impedimentis videamus. & quia ordo, & uotum impediunt, ideo ponitur haec rubrica, q. cleri. & c. s. m. Da. & Gof. uel s. m. Ho. quia non solum conditio appositae interdum impedit matrimonium, ut patet s. tit. 1. cap. fi. sed & ordo & Io. And. super 4. Decre. D 3 votum,

Ioan. And. Comment. in Quartum Decret.

1 **votum**, ideo &c. hñ de prima parte rubricæ. 28. dist. per totum. de secunda. 27. dist. & 17. q. 1. & 2. & 27. q. 1. per totū extra titulum de cler. cōiug. & tractatū regulariū. facit ad primam partē de æta. & qua. a multis. ad vtranque, de vi. & ho. cler. clericus. in 6. de voto. c. vno. in cle. de cons. & affi. c. vno. rubrica verò tota summari potest per hunc modum, quæritur in rubro. qui clerici possint
3 **matrimonium** contrahere, respōdetur in nigro, q̄ t̄ clerici in sacris non possunt, etiam si culpam cōmiserint, pp̄ quam debeant deponi. ergo in minoribus tñ possunt, nec tamen in hac parte est hæc rubrica superflua per rub. de cler. cōiug. vt ibi dixi. Quæritur et̄ in rubro, qui vouentes possunt contrahere? respōdetur in nigro, q̄ nulli vouentes continentiam possunt cōtrahere. Si tamen simpliciter vouentes contrahant, tenet matrimonium. Si verò erant solenniter vouētes, non tenet. Dicebat aut̄ Inno. hic in rubrica, q̄ t̄ votum erat conceptio
4 **novi**, alias boni propositi cū deliberatione firmata, qua quis ad aliquid faciendum, vel non faciendum se obligat, & licet multa sint vota secundum diuersitatē rerū, quæ vouentur: tamen votum continentia matrimonii impedit, & dirimit iā q̄ctum interdum, pōt autem t̄ uere quisq; sanæ mentis votū continētia, nisi prohibeatur expresse. huius ratio, quia vouens spiritu sancto ducitur, prohibentur autem vouere coniuges nisi pari cōsensu, seruus, furiosus, impubes, & forte non tenet votū cōtinentia in eo, qui non est coire potens, quia qui nō est aculeos carnis expertus, vouere cōtinentia non potest, et̄ si sit maior, qd̄ tñ non placet ipsi Innoc. nec Host. credit tamen Inn. q̄ alia vota facilius quisque facere possit postquam est discretus, vt si se potest diabolo per peccatum obligare, sic Deo per votum. de voto tamen religionis dic, vt infra de regula. c. 1. lib. 6.

S Y M M A R I U M.

- 1 **Diei solennitas adauget delictum, iuncto context.**
Episcopus quo casu dispenset cum clerico, qui contraxit matrimonium. lata est eius dispensatio, num. 2. an possit absolvere eum, qui clericum vulnerauit, nu. 5.
- 2 **Cor contritum, & humiliatum Deus non despicit.**
Pœnitentis paratus semper Deus misereri.
Post partem etiam penitentia quis admittitur ad ministeriū ordinis.
- 3 **Epilogus, & suffragium glossarum, nu. 4.**
Propter delictum non est ulli subueniendum.
Conditionis melioris non debet esse prado, quā bonæ fidei possessor.
- 5 **Additio glossarum.**
Absolvere quis possit vulnerantem clericum.
Atrocitas dicitur vulneris illatio.
In atroci legatus absolvere non potest absque mandato.

C A P. I.

- 1 **De diacono.** Duæ sunt partes. secūda ibi, Subdiaconum [Sabbato t̄ sancto] huic diei nō conueniebat tale opus [Vulnerauit] tamen nō occidit, nec mutilauit: alias cōtra. 5. 1. di. qui in aliquo, & infra de cle. pu. in du. c. 1. Host. [Accipit] virginē. idem, si corruptam, & eā nō cognouit: alias non dispensaret episcopus, de hoc s̄. de cle. coniu. sane, de biga. nuper, a & c. fi. fm̄ Host. Et dicebat Pet. & Abb. q̄ non ea die, sed alia vxorem accepit, hoc forte dixerunt, quia tunc est t̄ps feriatū, de quo s̄. de feri. capellanus. dic vt ibi [Cōtrito] dicit psalmista,
2 **Cor t̄ contritū, & humiliatū &c. & delinquentes reuerentes ad cor suscipit Deus semper paratus per p̄niam misereri, in auct. vt non luxu. q̄ natura. coll. 6. ci. ca prin.** Host. [Dimissa] quia non pōt vxor esse, de spon. du. c. 2.

Ho. [Peraetam] vel eius partem, de temp. or. ex tenore. [Dispensatiue] no. latam dispensationem ep̄orum. Inn. qui nec aliud hic no. [Presbyterum] auctoritate nostra, si in sæculo remaneat: iure tuo, si ad religionē transeat. & sic soluit Host. q̄rium de c. 1. proxim. ad hoc. 27. q. 1. quotquot, vel fm̄ Ia. iste vxorē non cognouit; ibi cognouit, vbi de hoc. ¶ Tertia t̄ gl. respondet per q̄onem, s̄. a quo debeat absolui, & dupliciter soluit. ¶ Quarta gl. alleg. concor. signat contrarium, & soluit, secundo signat contrarium, & ibi remittit. ¶ Pen. gl. respondet per q̄onem, quæ fuerit dubitationis causa. ¶ In t̄ gl. pen. ibi, S. actio] si ex facto magistratus exempta est mihi actio, restitutor, si non fui in dolo: alias mihi dolo prator nō subuenit [& ibi, precia] loquitur de æstimatione serui, qui dedit noxiam [& ibi, quam bonæ fidei] vnde, si prado vēdit rē hæreditariam plus, quam valeat, quæ postea interiit naturaliter, hæres electionem habeat, vel precium consequatur. ¶ In t̄ gl. 2. ibi, Salomon] prou. 28. sed non ad literam. ¶ In gl. 3. in si. idē dixit Host. sed hoc nō est verum. vel forte iste legatus erat, vel ille diaconus erat clericus in conuentuali ecclesia, vnde ep̄s poterat illum absolvere, de vi. & ho. cle. qm̄, vel erat impotens ad curiam. j. de sen. ex. quamuis, fm̄ Vin. Tan. & Gof. Sed ad primum, & fm̄ contradicit Host. dicens, q̄ legatus in atroci non absoluit sine speciali mandato, remittens ad ea, quæ no. de sen. exc. ad eminentiam, b In conuentualibus etiam excipitur atrocitas, vt in pr̄. decr. quoniam. secundum eum. ¶ In gl. ita, ibi, sanē 2.] & ibi, hoc idem no. ¶ In gl. putabat, ibi, degradari] melius dixisset, deponi [& ibi, Seruius] & de præben. eum qui, lib. 6.

A D D I T I O N E S.

- a ¶ Nuper. vide opinio. magistri sententiarum, quæ huic contradicit, & male, quam ponit Ioā. And. in cap. debitum, in gloss. facta de bigam.
- b ¶ Eminentiam. Idem Guil. in Spe. de lega. s̄. nunc dicamus, ver. quod etiam dixi. Io. And. contra, de quo vide per ipsum in cap. ad eminentiam, pr̄alleg.

S Y M M A R I U M.

- 1 **Ordo pro religione, & ratio.**
Religio omnis ordinata debet esse, & approbata.
Impœnitentem repellit ecclesia.
- 2 **Epilogus, & additio glossarum, nu. 3.**
De dispensatione multiplici remiss. & quando nō conceditur, num. 4. & 5.
- 4 **Rigor in duobus casibus seruandus, & quibus.**
- 5 **In ordinib. susceptis facilius dispensatur, quam in suscipiendis.**

C A P. II.

Ex literarum Summatum quò ad titulū in rubrica. & sunt duæ partes. 1. consultatio. 2. respon-

sio ibi, super quo [Copulauit] de facto vt dictum est. sup. c. prox. [Super quo] quia. s̄. fecisti abiurare [Ordinem] i. religionem. Innoc. vt j. patet, & est hoc ideo dictum, quia oīs religio dēt esse ordinata. dēt etiam esse approbata. j. de relig. do. c. fi. fm̄ Host. ad idem de voto, cap. vno, lib. 6. [Voluerit] nec corde contrito. & humiliato ad ecclesiam reducendo penitentia egerit. & sic cōcor. s̄. c. prox. fm̄ Goff. ¶ Gl. 1. signat t̄ q̄rium, & soluit dupliciter. ¶ Gloss. 2. obijcit de c. prox. & soluit dupliciter. ¶ In gl. 2. ibi, maiorem gratiam] ponebat Vin. ver. hic est ergo minor, ibi dispensatio maior. Inuenalis, lib. 2. sic volo, sic iubeo, sit pro ratione voluntas. & ipse Vin. & antiqui de multiplici dispensatione tractabant hic, quod no. Io. 12. dist. nos consuetudinem [& ibi, ne cum ipso dispenseret] dicebat t̄ Hostien. quod ibi ostēdit ep̄is p̄tatem concessam ad iuris rigore temperādū, hic loquitur de rigore, qui semper in duobus casibus est seruand.

seruandus, quādo. s. populus inde scandalizatus est, unde non est cum tali dispensandum, eo remanente inter populares, inter quos scandalizatus est, arg. de preb. cū teneamur, de præscrip. nihil. 50. dist. c. 1. & c. vt constitueretur, vel quando multis crassantibus, opus est exemplo. ff. de pœnis, aut facta. §. fi. & l. capitalium. §. famoſos, de vi. & ho. cle. vt clericorum, de postula. præ. cap. 1. de elect. cū in cunctis. & propter alterum istorum casuum voluit papa hic rigorem seruari, & non dispensari. Dixit tamen semper ꝑ facilius dispēſari in susceptis, quam in suscipiēdis. 27. q. 1. quotquot, & c. impudicas, & c. se. & c. virginibus, & c. si quis sacro, & 28. dist. decernimus, & c. de his [& ibi, Loquitur] ꝑm Inno. [& in fin.] aliā solutionē collige secundū Goff. ex eo, quod dixi super ver. Noluerit, aliam ex eo, quod dixi supra cap. proximo. Quidam tamen dicunt, qꝫ hic cum corrupta contraxit; ibi cum virgine, quod hoc non placet Abb. quia infra permittitur ad sacros promoueri.

S V M M A R I V M.

- 1 De vouentibus hæc agit decretalis.
 - 2 Professio quæ votum, vel propositum quod impediatur & dirimat, vel tantum impediatur matrimonium, & num. 3.
 - 3 Solenitates voti cur inuenit, & constituit ecclesia.
 - 4 Epilogus, & suppletio glossarum. nu. 5.
- Habitus quis non faciat monachum, iuncta glo.

C A P. III.

- 1 **Meminimus** Deinceps ꝑ tractatur de secunda parte rubricæ. & sufficiat, quod summaturum est in rubrica. & in prima decisa consultatio. in secunda distinguens responsio, ꝑm membrum ibi, verum. & pars de appell. & de accu. meminimus [Professionē] expressam, vel tacitam. notauit hic Inn. qꝫ ꝑ ex quo quis professionem emisit in manibus illius, qui potest ipsam recipere, omnino est inhabilis ad matrimonium contrahendum, & cogendus est religionem seruare, ad quam se astinxit. idem de vouente, vel proponente, & dūmodo votum, vel propositū solennizet per susceptionem habitus professionis, siue nouicij, vt hic, & supra de regula. consulti, & infra eo. insinuante. Si verò alias votū emitat, impedit, sed nō dirimit. Idem, si habitum suscipiat sine voti emissionē, infra capit. 1. supra de con. con. ex parte, ꝑm Innoc. [Votum] simplex. Dixit hic Hostien. qꝫ ꝑ votum ex sui natura impedit per illud psal. Vouete & reddite, de vo. & vo. re. magnæ: non tamen ex sui natura dirimit. imò cōstitutio ecclesiæ hoc facit, vt simplex non dirimat, sed solenne, alias erraret ecclesia, nisi post simplex votum dirimeret matrimonium, sicut post solenne. Solennitates igitur inuenit, & constituit ecclesia nō ad voti augmentum, sed ad discernendum, & sciendū quando propter votum emissum matrimoniū dirimatur, secundum Goff. ¶ Gl. 1. ꝑ casum inchoat. ¶ Gl. 2. soluit contrarium. ¶ In ꝑ gl. maxime, in fi.] & hoc verum, si sunt habitus indistincti, quod dic, vt de regu. ca. 1. li. 6. & in cle. eo. tit. eos qui.

S V M M A R I V M.

- 1 Facti species narratur.
- Habitus susceptio quando impediatur contrahendum matrimonium, & obliget, & nu. 1. & 3.
- Mulieres multæ velatæ miraculorum tempore.
- 2 Votum solenne quod comparatur simplici, & quid solenne dicatur, & num. 3.
- 3 Epilogus, & suppletio glossarum.
- Mutatio vite quæ declaretur.

Consuluit. Veritas ꝑ facti sic se habuit: Quædam vidua timens rapi a sacerdote, petijt velamen, quo sole-

bant vt moniales, non tamen vouit, nec professionem fecit, nec renunciauit proprijs, & protestata est ius suū: tandem contraxit, mandat papa, vt non dissoluatur matrimonium. Vincen. Dicebat Hostien. mulier habitum mutauit, votum simplex emisit, sed nō solennizauit, habitu deiecto nupsit, matrimonium contractum tenuit. & sunt duæ partes, consultatio, & responsio, ibi, consultationi [Vestibus] secularibus, quib. utebatur. T. [Abiectis] fingens se multum dolere de morte mariti. vel fuit hoc tempore ꝑ miraculorum, quo infinitæ mulieres velatæ fuerunt. Hosti n. [Mutauit] intendens animo, tamen aliter non expresso, vitam mutare, & ideo æquiparatur voto simplici, de regu. consulti. Hostien. [Altare] hoc non præiudicat, nisi & monaci consentirent, argum. de regul. ad apostolicam. Obligatio enim professionalis hincinde contrahitur, vt ibi, vel semper præiudicat, si postea recipit habitum sine protestatione, supra de regul. consulti, & capitul. statuimus, secundum Innocen. [Obedientiam] nec istud sufficit, cum & secularis obedientiam præstat, de ma. & ob. capit. 2. & 3. nisi monachalem promittat, puta, quod suæ renunciet voluntati, & in omnibus subijciat se Abbati. 12. q. 1. non dicatis, & cap. nolo, secundum Innoc. & Hostien. & idem not. Guil. in Spec. de sta. reg. ver. 37. ^a [Postmodum] scilicet assumpto velamine, & mutatis vestibus [Nupsit] de præſenti. vnde quærebatur, an teneret matrimonium sic contractum [Professione] tacita, vel expressa, & sic cessant omnia contraria secundum Hostiē. ¶ Vlt. ꝑ gloss. obijcit, & soluit. ¶ In gloss. 1. ibi, non impeditur] secundum Pet. & Abb. melius dixisset, non dirimitur. nam bene impedit, cum sit votum simplex, vt patet in fi. tu dic vt dicam inf. ¶ In gl. per hoc ibi, propositum] sed contra, quia secundum hoc habitus non impediret ipsa n contrahere, & tamen impedit, vt patet in fin. propter quod dicebat Hostien. quod si quis ꝑponat vitā mutare, & omnino sæculum spernere, & castitatem tenere, hoc tamen noluit signo aliquo demonstrare, habitus talis licet impediatur, non dirimit, nec talis per ecclesiam distringi potest, quæ de occultis non iudicat, infra de simon. sicut, in fi. alias obligaretur ex proposito cum habitus susceptione, secundum ea, quæ no. de regu. consulti. & sic quod dicit finis, non intelligitur de habitu probationis tātum, qui non impedit, nec de habitu professorum, qui dirimit, sed de habitu religionis assumpto causa mutandi vitam omnino, cuius receptio in se habet votum tacitum, & sic æquiparatur voto simplici. quod intelligit, quando de intentione non potest fieri fides ecclesiæ. quia nec verbo, nec signo illam aperuit, vt dixi: alias non daretur sententia pro matrimonio, sed pro religione, vt patet in his quæ nota. de regul. statuimus. vel dic secundum eū, quod quantumcunque sine voto proponat aliquis vitam mutare, non obligatur irrevocabiliter per solam habitus susceptionem extra religionem assumpti, vt hic, si primò aliquam religionē ingreditur, vel ei se deuouet, tūc per susceptionem habitus etiam nouiciorum irrevocabiliter obligatur, vt infra eod. insinuante, & no. in dec. consulti, & primum probatur, supra eo. capit. vsque ad ver. sed non renunciauit, secundum in capit. ver. vsque ad ver. postmodum. ad idem, infra c. 1. ¶ In gl. vide qualiter ibi, monaci] ad hoc missi, supra de reg. ad apostolicam [& ibi, vidua] ibi, de hoc, & 27. q. 1. cap. 1. de hoc plene dixi supra de reg. porrectum [& ibi, vbi dicitur] & de reg. non solū, lib. 6. ¶ In gl. vlt. ibi, solennizauit] Jo. And. super 4. Decret. D 4

Ioan. And. Comment. in Quartum Decret.

zavit.] dicebant antiqui, qd si habitus sumebatur in ecclesia, præsimebatur professio. si extra ecclesiam, non, nisi fiat expresse. Phi. dixit non distinguendum in ecclesia, vel extra. Idem tene. Gof. de regula, ex parte, respōdens ad iura, quæ inducebant antiqui, primò ad ca. 20. q. 1. quem progenitores, quod loquitur de filio oblato a parentibus, qui postea consensit. capitulum autē 27. dist. qd interrogasti, supra eo, ti. vidua, loquitur, cum aliquis ultra annum stetit in habitu. Dicebat ergo, qd ubique suscipiatur habitus, non solennizat votum, nec dirimit matrimonium, nisi sequatur professio, vel mora longior anno, vel appareat, qd voluit seculum dimittere. dixit ibi Host. qd habitus nouiciorum non facit monachum, nec habitus professorum, si recipiatur extra ecclesiam, nisi is, qui extra mon. recipit habitum, se voueret alicui religioni, de con. cō. ex parte. 2. alleg. ad hoc, infra eo. insinuante, supra de reg. sicut. habitus autem religionis, & professionis ab intrate religionem assumptus facit monachum; quod dic, vt de regu. super eo, & eo. tit. constitutionem, in fi. lib. 6.

ADDITIO.

2 q 37. Et prosunt ista ad formandum libellum, & capitula in ista materia.

SUMMARIVM.

- 1 *Votum continentie quæ emisit, impeditur ad matrimonij contractum, nisi ex causa permittatur; ut hic, & n. 2. & 3. 4. 5. 10. in omni voto intelligitur excepta auctoritas pape, nu. 6. Matrimonium etiam per literas vel nuncium contrahitur, & num. 8. nullum nec etiam spirituale contrahitur, sine consensu, num. 8.*
A quo voto impediatur.
Creditur confitenti in foro anime.
- 3 *Iuuenis si carnis stimulis vexatur; debitum exigere potest, ne dum reddere.*
Simpliciter, hic vt intelligatur.
Publicationis facti effectus, & supra nu. 2.
Faciendum ponitur pro faciendi permissione; aliquando pro facti ostensione, nu. 4. ad verb. tribuere.
- 4 *Nubere cui vult, permissio quomodo intelligatur.*
Verbi impropriatio ad ver. tribuere, & num. 3. ad ver. contrahat.
- 5 *Ex scientia certa quo casu hic dicatur papa dispensare.*
A debitore non idoneo accipere debemus, quod possumus, in fi.
- 6 *Episcopus dispensare potest ex causa, vt simpliciter vouens cōtrahat.*
- 7 *Epilogus, & suffragium glossarum, nu. 8.*
Sponsalia per nuntium, vel literas contrahi possunt.
Timor an impediat voti & matrimonij obligationem, §. 1.
Credendum in foro anime.
Pœnitentia imponitur aliquando propter hominum opinionem, & ne exinde malum assumatur exemplum, ver. credendum.
Publicatio facti quid operetur, ibid.
- 10 *Permissio triplex, vna quarum cōparatiua, de alijs remittit.*

C A P. V.

Veniens.

- Summatum est in rubrica, & duo facit, narrat casum, circa quæ expediendum præmissa causa duo mādāt ibi, 6
- 1 Nos itaque. Dicebat Host. mulier ꝑ militē absentem appetens, ipsum de futuro fide data mediante nuncio desponsauit: pœnituit, & votum cōtinentiæ emisit. quo audito vir sibi aliam copulauit. mandat papa, qd ex quo continere non potest, pœnitentiam agat, & cui voluerit, nubat in domino, si in voto amplius non processit 7

[Fide data] per literas, vel nuncium. ff. de sponsa. l. fin. [Promisit] per verba de futuro. & idem dicit Hostiē. in matrimonio^a de præsentī, quod probat auctoritate Lu. 2. ibi, Spiritus sanctus superueniet in te &c. & ibi, Ecce ancilla domini &c. remittit autem in hoc ad ea, quæ nos in sum. de spon. §. qualiter contrahatur. 1. respon. & ver. se. [Promisit] fecit votum ꝑ tantum. secus enim, si professionem fecisset, vel habitum sumpsisset, vt no. §. eod. meminimus, vel se ei reddidisset, supra de regu. porrectum, secundum Innocen. Host. dicit, qd ista emisit votū non ex corde, nec intendendo se alicui religioni astringere, de quo creditur illi in foro anime. Secus, si quoquo modo consensisset; vel quo ad forum ecclesiæ, & sic non est contra, infra eod. insinuante [Mutauit] nec istud aliquo modo publicauit, sed hoc secreto nunciauit militi, vt ipsam non expectaret, vnde & sequitur. Quo audito &c. & sic non contradicit, infra eo. insinuante. sed huic intellectui contradicit, quod dicit, voto violato, sed dic, vt ibi, Hostien. [Copulauit] & sic soluta fuerunt prima sponsalia, supra de spon. du. c. 1. & de spon. c. pen. & mulier de contrahendo cum alio fidem dedit. Hostien. [Mulier] quæ se nullo modo intendebat obligare, & quæ iuuenis ꝑ erat, stimulis carnis resistere non poterat. & ex hoc patet, qd talis debitum exigere poterit, ne dum reddere, alias non bene prouideret ei, ex quo continere non pōt, quod dic, vt no. infra cap. 1. in fi. Hostie. [Fidem datam] secundo de contrahendo, vt prædixi. Hostien. Abb. exponit, Fidem. s. desponsationis violatam [Simpliciter] i. simplicibus verbis emissam [Cōtrahat] 1. contrahere permittatur [Reatum] ar. de obser. ieiun. consilium. §. pe. & vltim. [Processit] i. ad professionem. Gof. tacitam, vel expresse, vel i. si hoc nō publicauit secundum Host. [De fide mentita] s. prima, quam violauit, & per ipsam steterit, qd militi, quem in absentia desponsauerat, non nupsit, supra de spon. sicut [Cui ꝑ vult] illi. s. cui fidem dedit, si nihil obsistat. Si vero fidem nō dedit, vel aliquid obsistat, tunc nubat, cui vult [Tribuere] id est tributam vel non denegatam ostendere. sic 33. q. 2. in adolescentia. vnde dicebat Inn. 1. nō prohibeas. vel secundū eū intelligitur de misericordia, quia alias scdm eum nō daretur licentia etiā post simplex votū, infra cap. proximi. Dicit aut quosdam dixisse, qd sicut non tenet votū solenne post contractum matrimonium, supra de con. cō. quidam, sic post sponsalia de futuro nō tenet simplex, vt hic. cum ergo non tenuerit, non debet illi licentia denegari, nec debet impediri matrimonium cōtrahendum; sed licet non teneat votum, peccat tamen contrahendo, & ipsum seruare debet, de con. con. quidam. Hostien. dixit, quod votum tenuit, sed simplex fuit, & ex ꝑ certa scientia hic papa dispensat, quod inquit litera, vt dicit supra. Mandamus; non dixit, Respon. demus. & quod dixit, voto violato, exponit pro eo, qd dedit fidem secundo contra votum emissum, & sic violauit votum. 22. q. 5. perjurare. hanc autem dispensationem facit secundum eum primò propter turbationem animi mulieris. 17. q. 2. Confalsus: quia non fuit inspirata, sed fecit hoc in fraudem ne virum haberet, quem desponsauerat. secundo propter maius periculum euitandum: quia apparebat, qd cōtinere non poterat, vnde accipit papa, quod potest habere a non idoneo debitore, vt sic saltem in matrimonio viuat castē. 41. dist. Nice. na. 3. quia fidem dederat secundo. & sic secundum eū stat proprie, quod dicit licentiam. s. auctoritate ꝑ nostra, quæ in omni voto intelligitur excepta, ut hic, & no. infra c. proximi. & supra de voto c. 1. Guil. in Spec. titu. 2. §. nunc de episcoporum, dicit episcopum ex causa dispensare posse, ut simpliciter vouens contrahat intendens allegare dec. istam, allegat §. proximā. tamen in contrarium allegantur j. proximi. & 22. q. 4. §. ult. & vide quod dicā infra c. proximi. in vlt. gl. Gl. 1. ꝑ arguit, alle. tria

tria iura. ¶ Gl. 3. respondet, per q. an ille timor excusa-
ret. ¶ Antepen. glo. arguit, alle. 4. iura. ¶ Pen. glo. ponit
duas lectiones. ¶ Vlt. glo. obijcit, & soluit. ¶ In t. gl. 1. ibi.
l. 4. & 5.] quidam non habent has conc. & benefaciunt,
quia dicunt absenti spōderi sic posse, dummodo sciat,
¶ vel ratum habeat. ¶ In t. glo. 1. in fine] & de procu. cap.
vlt. lib. 6. Ala. dicebat sponsalia inter absentes posse cō-
trahi, matrimonium non. T. contra, dicens hic, q. vtrum
que contrahi poterat, & idem Vincen. ¶ In glo. timor,
ibi, nec excusatur] nec impedit voti obligationem, fm
T. & Goff. vnde, si votum solennizasset, non daretur li-
centia contrahendi, & patet, q. votum tenuit ex eo, qd
infra mandatur pœnitentia indici. Dixit Host. q. si in to-
tum non excuset, ad minus attenuat, supra quod me. cā,
sacris, & si ex animo non consentiebat, in parū, aut ni-
hil obligabatur quantum ad Deum, quæcunq. fuissent
verba, vt patet in his, quæ no. supra c. prox. nam sicut si-
ne consensu nullum est matrimonium corporale quan-
tum ad Deum, quæcunque verba interueniant, sic nec
spirituale, supra de reg. sicut tenor. signo vero nullo mō-
do consensit, licet fingeret se consentire. Crede ndum
enim est ei in foro animæ, & danda licentia contrahen-
di: im ponetur tamen pœnitentia propter hominum opi-
nionem, & ne exinde malum assumatur exemplum, si-
cut & supra de despon. impu. duo pueri, § cum verò vir
caput, quod intelligas, si hoc publicatum fuit; alias da-
tur pœnitentia ad cautelam, quia bonarum mentium
&c. & secundum hunc intellectum dicit Host. q. decre.
nullum recipit contrarium, & nullam calumniam. ¶ In
glo. mulier, ibi, de præsent] R. dixit, q. fuit hoc votum
de futuro. ¶ In gl. 1. violando, ibi, contrahendi] vel for-
te iam violauerat inhonestè viuendo. ¶ In glo. vlti. ibi,
10 comparatiua] de triplici t. permissione no. 5, dist. c. vlt.
in 1. glo. [& ibi, ex litera patet] & hic tenet Goffre. quia
mulier iuuenis erat & suspecta, & idem Io. 17. q. 1. in fi.
summa [& ibi, votum emisit] hoc tenet Vincen.

ADDITIO.

¶ Matrimonio. Intelligo, scilicet quod possit contrahi matrimo-
nium de præsent per literas, vel per nuncium. vide in cap. fin. de
procura lib. 6. & infra in glo. 1.

S V M M A R I U M.

- 1 Hæc decretalis pars est alterius decretalis, & quid dicat.
- 2 Iuramentum illicitum non seruandum.
Sponsalia priora consumanda, quid in eis & voto, & quid si
ea votum præcedant, n. 6.
- 3 Votum, & iuramentum sunt æqualis firmitatis, alia de voto,
nume. 8.
Auctoritas papæ videtur in vtroque excepta.
In vtroque quid subintelligatur.
Papa quod facit in terris, Deus facit, & non homo, & ratio.
In voto continentia an possit dispensare, an matrimonium car-
nale possit soluere, remiss. num. 4.
- 4 Matrimoniale vinculum nunquid maius, quàm voti.
Per matrimonium consumatum quid designetur.
Separari si non potest significans, nec significatum.
- 5 Simplex hic dicitur, cum caret solennitate.
Copula secuta cum spōsa adequatur matrimonio de præsent].
Videri, si dicatur, intelligitur rectè intelligentibus, in fine.
- 6 Matrimoniale debitum an possit exigere, quæ fracto simplici
voto contraxit, an vero sit opus dispensatione, & cuius.
Episcopus dispensare potest super exactione debiti coniugalit,
cir. finem.
- 7 Epilogus, & suppletio glossarum. nu. 8.
Votum an semper dirimat, contractum matrimonij, et quod,
& num. 9.

Opinionem fauenti clauium potestati standum in fi.
9 Pactum nudum quibus modis vestitur remittit.

C A P V T VI.

Rursus.

Respicit decisam, in qua præmissæ o-
rant alia quæstiones. Goff. & dixit Host.
stiens. q. forte est pars huius, de con.
con. placet; quia vtraque Cel. III. dicebatur in super-
scriptis, quod erat pars, cap. laudabilem, & idem dicit
cum decr. meminimus, fm Host. [Emittens] sine aliqua
solennitate. Inno. & ponitur primo quæstio, secundo di-
stinguens solutio, ibi, Vnde. & secundum membrum,
ibi, quod si [Iurauit] sic fuerunt sponsalia de futuro.
istud tamen iuramentum fuit illicitum, quia post vo-
tum emissum, & sic non est seruandum. 22. quæst. 4. in-
ter cætera. sic & in sponsalibus priora sunt consuman-
da, de spon. sicut, sic in voto, & sponsalibus. Si vero
sponsalia præcedant votum, cogi debet votum solen-
nizare, aut sponsalia perficere, sup. de con. con. ex par-
te, secundum Innoc. & cap. b. ex publico. & adde, quod
not. infra in gloss. penult. & ex his videtur, secundum
Hostien. q. t. votum, & iuramentum sunt æqualis firmita-
tis; & secundum hoc sicut in iuramento videtur exce-
pta auctoritas papæ, vt no. supra de rescript. constitu-
tus, sic & in voto, supra cap. proximi, vt sic in vtroque sub-
intelligatur, nisi Deus aliter reuelauerit. 22. quæstio. 2.
beatus, vel vicarius eius in terris, de hoc aliter dispone-
re voluerit: quia quod ipse facit, Deus facit, & non ho-
mo, de transla. inter, & cap. quanto, nam sibi dictum
est, Quodcunque, & c. 24. quæst. 1. quicunque, nec iu-
ramentum, nec votum excludit, qui dixit. Quodcunque,
de maiorit. & obed. solitæ, ad fin. & sic t. papa etiam in
voto continentia dispensare potest. de hoc dixi, supra
de voto. cap. 1. secundum quod fortius videtur vincu-
lum matrimoniale, quàm voti, cum primum papa non
dissoluat: secundum sic, ratio, quia in primo fit iniuria
non solum Deo, sed homini, qui ex diuina lege in vx-
oris corpore ius quæsiuit. 1. secundo vero obligatus est
Deo, quod vinculum per Deum, vel eius vicarium sine
alicuius iniuria solui potest: videtur tamen papa innue-
re, quod etiam carnale matrimonium soluere possit,
supra de translat. inter cor. quod dic vt ibi. Item post-
quam consumatum est, plana est ratio, quia designatur
per illud conformitas, quæ est inter Christum & Eccle-
siam, siue vnio, quæ est inter diuinam & humanam na-
turam, quæ omnino inseparabilis est, & ideo non po-
test separari significans, sicut nec significatum. ad hoc
de biga. debitum, de spon. du. cap. 1. de coniu. lepro. ca.
2. item in voto est vinculum dei, & animæ tantum. in
matrimonio est vinculum animorum, & corporum,
Dei, & hominum. Non est ergo mirum, si vnum vincu-
lum facilius soluitur, quàm plura, alij communiter con-
tra Hostien. [Simplex] idest simpliciter t. factum, non
adhibita solennitate. T. [Temere] & ideo non fuit ob-
ligatorium, 22. quæst. 4. quasi per totum, Goff. [Nuptias]
contrahendo, scilicet per verba de præsent vel prædi-
ctam sponsam de futuro cognoscendo [Ambiguitatis]
quia soluto voto tenet matrimonium, Goff. & idem
no. supra de spon. si inter, in glo. fi. & facit ad id, quod
dicam in gloss. se. [Videtur] rectè intelligentibus, sed
Hugo. & multis alijs adhuc non credimus satisfactū.
6 Illud tamen fateor, q. quamuis t. matrimonium teneat
in hoc casu; debitum tamen non debet exigere, sed te-
netur reddere, arg. de con. con. quidam, & cap. placet,
& semper pœnitentiam agat, & cum graui dolore cor-
dis hoc debitum reddat. infra de eo qui con. con. vxor.
sua, transmissa. & cap. penul. & vltim. nisi esset contra-
ctum cum licentia sedis apostolicæ super hoc ex cau-
sa & ex certa scientia dispensantis, vt no. supra capit.
proximi.

Ioan. And. Comment. in Quartum Decret.

proxi. Host. Archid. concord. quod non exigat in dec.
unica de voto, lib. 6. ut ibi scripsi, in ult. gl. & facit quod
no. 27. q. 1. nuptiarum, versic. finem, & cap. de viduis. 2.
alias c. seq. & quæst. 3. Agathosa. æquius videtur, q. exi-
gere possit. facit supra gloss. proxi. Si enim verum est, q.
solutum sit votum, ut ibi dicunt Ber. & Goffr. nihil im-
pedit exigere, ac si nō vouisset, mouetur principaliter,
quia nimis est & onerosum & periculosum tale matri-
monium, si dicamus eum peccare mortaliter exigen-
do, & verè istud est iniicere laqueum contra præ. ca. de
viduis. sicut ergo in vouente ingressum religionis ar-
ctioris, qui proficitur laxiorem, nulla remanet obliga-
tio ex voto priori, licet de transgressione pœnitere de-
beat, de regu. qui post votum, lib. 6. sic in casu isto, post
contractum intelligo, q. consummatum matrimonium,
obligatio voti cesset, saltem quò ad illud coniugium,
sed de fractione pœniteat: quia tamen solennis opinio
habet contrarium, quam tenet etiam Thom. 4. sent. 38.
dist. satis dicamus dispensationem super exigendo ne-
cessariam, quæ, cum iusta causa subsit, per episcopum
fieri poterit per commutationem in aliud bonum, su-
pra de voto. cap. 1. cum hoc casu non sit prohibita, &
Host. supra loquatur de dispensatione contrahendi ma-
rimonij, intelligo, vel consumandi, vsque ad consuma-
tionem ligat votum supra de spon. commissum. Item
si verum esset, quòd posset dispensare, ut contrahat, ut
dixi supra cap. prox. in fi. ultim. gloss. fortius poterit di-
spensare, ut licitè vtatur contracto, etiam exigendo.
item dispensatur cum incestuoso, ut licitè contrahat.
33. quæstio. 2. si quis cum duabus, vbi de hoc, & cap. in
adolescencia, infra de eo qui cog. con. ex litteris, si di-
cas, quòd etiam in decret. quas allegavi in princ. huius
glo. erit dare laqueum, de quo dixi, respon. quòd vbi im-
pediuit se vir post matrimonium, dici non potest, quòd
ecclesia aliquid approbet, & sic nec laqueum iniicit. vl-
tra id dico in casu decre. transmissæ, virum incestuosum
non peccare mortaliter exigendo ab uxore non affine.
7. ¶ Gloss. 2. ¶ Respon. per ob. & so. secundo quærit, &
dicit quòd sit votum simplex, & quòd solenne, subdit
opi. Hug. item opi. Io. & licet conetur adherere Hu. in
fin. resistit. ¶ Pen. glo. quærit, & remittit. In ¶ gl. 2. ibi
8. si ¶ vir] & c. præ. vbi de hoc [& ibi. i. nō minori] idem Im-
noc. & Host. [& ibi. Si vir] imponitur enim ibi pœniten-
tia trium annorum. & hoc adde, quòd ibi nō dic quòd
hæc comparatio recipitur in genere, non in determina-
ta quantitate reatus [& ibi. super voto] alij dicunt, quòd
votum ex se semper dirimit, sed constitutio ecclesiæ hoc
operatur, quòd votum simplex non dirimat, & hoc po-
tuit ecclesia: quia licet constitutio diuina dicat votum
seruandum, non dicit non tenere matrimonium post
contractum, & ecclesia constitutionem diuinam inter-
pretatur, de test. licet. 28. q. 1. idolatria, & ca. iam nunc.
& placuit hoc Da. & Phi. sed Ala. reprehendit. & adde
quòd dixi supra cap. meminimus. & quòd votum ex l.
diuina non prohibeat, patet, cum enim per l. diuinam
tantum certæ personæ prohibeantur, quæ not. intra de
diuort. gaudent, inter quas vouens non commemo-
ratur, & hoc edictum prohibitorium sit, de spon. cum
apud, restat, quòd considerata l. diuina, exclusa cano-
nica, matrimonium contractum à monaco, vel presby-
tero tenet, vnde contrahebant sacerdotes veteris testa-
menti. 30. dist. tenere, & Græci contrahunt, qui l. cano-
nica non sunt astricti. 31. dist. Nicena. 84. distin. cum in
præterito. vnde dixit Hostiæ. ex duobus vnum oportere
coniteri, quòd aut erret ecclesia seruando matrimo-
nium contractum a simpliciter vouente, quòd non est
longe ab hæresi. 22. distin. omnis. 24. quæst. 1. hæc est fi-
dis, & c. rogatus, & c. alicuius. & c. omnibus, de heret.
ad abolendam, de ex. præ. tanta, aut quòd sicut in sim-
plici sic in solenni possit pa. statuere, quòd teneat ma-

rimonium, quòd omnino verum est secundum eum di-
centem, quòd in opinionibus, quarum altera detrahit,
& altera fauet clauium potestati, standum est ei, quæ fa-
uet, secundum ea quæ no. de concef. præb. proposuit. De
hoc autem dicit se omnes opiniones recitasse in sum. e.
tit. §. quis vouens [& ibi. Non vestitum] & est si. quòd di-
citur secundum l. de ¶ pacto nudo, & vestito, quòd quæ-
bus modis vestitur, no. ff. de pac. iurifgentium. §. quini-
mo [Et in fi.] de hoc 17. q. 1. in summa, & c. 1. & expedi-
tum est de voto, & uo. re. c. vno, li. 6. ¶ In glo. quid si in
fi.] dicebat Ala. distingue, ut de conuer. con. c. ult. li. 6.
& ibi dicebatur, quòd si nolebat ad religionem transi-
re, compellebatur contrahere, sicut iurauerat, & idem
no. supra ca. prox. in 3. gl.

ADDITIONES.

- a. ¶ Emissum. Licet simplex, ad hoc quòd no. Ioan. An. do spon. si-
cut in gl. idem si.
- b. ¶ Et c. Votum ergo simplex non rumpit sponsalia, & vide de vo-
to. c. 1. li. 6. & infra cap. prox. in 3. gl. & vide infra gl. fi. & super illa
Ioan. And.

S V M M A R I V M.

1. Facti narratio.
Votum solenne dirimit matrimonium postea contractum.
Qualiter solennizetur, nu. 4 & 5.
2. Ex mulieris diuitijs sapa virum pauperem per matrimo-
nium inter ipsos ditari procuratur.
3. Protestatio hic facta parum facit.
Tenor pro pacto.
4. Professio vera, & præsumpta, & vtraque solennizat votum.
Quando vera, & quando præsumpta dicatur.
Eam cum quis facit, nulli religioni se vouendo, subest episco-
po, & nu. 5.
Matrimonium impeditur, quibus modis hic, & supra, nu-
mer. 4.
- Extra monasterium, ut in domo quòdam sua si ui possit certis
bonis professus & quis, licentia a quo requirenda, in fine, &
nume. 9.
6. Credendum non est ei, contra quem facit præsumptio.
Filij non excusant malum suscepti, sed accusant.
Perseuerantia prof gat coactionem.
Fuga secus.
7. Epilogus, & suffragium glossarum.
Conditio impossibilis viciat contractus.
Metum non probat dignitas illius, cum quo mulier contraxit,
nu. 10. imperium principis quando, ibid.
Temporis ratione euanesceat exceptio dissensus. §. fin.
9. Additio glossarum.
Monacha an possit fieri in domo propria, & bona eius cuius
sint, & supra nu. 5.
Eorum vsus, uelut ei concedi an potest, & a quo, etiam ex-
tra monasterium manenti, & nu. 5.

C A P V T VII.

Insinuante.

Primo ponit facti ordinem. se-
cundo diffiniendum commit-
tit ibi, Nos igitur dicebat Ho-

stien. sub ¶ obtestatione regia suggeritur mulieri, ut cui-
dam militi nabat: mulier votum emittit, ita, quòd in
propria domo remaneat. demum recipit habitum solē-
nizando votum, in quo per biennium perseuerat, tan-
dem voto postposito de parentum consilio P. Michaeli
se matrimonialiter copulat. dicitur, quòd maritum sic
inique ductum omnino dimittat, & male dimissum ha-
bitum omnino resumat [Curialibus] forte ¶ ex diuitijs
mulieris uolentibus aliquem pauperem militem di-
tare

tare, ut sit sape secundum Hostien. [Copula] maritali. Pe. [Maritum] illum. l. de quo rex mandauerat, Hostie. vel alium, ne illum cogeretur recipere, secundum Pe. & Abb. [Obtestatione] forte dicentes, quod nisi illa hæc faceret exheredationem, & indignationem regis incurreret, secundum Hostien. [Protestans] hoc t parum facit. dicit tamen de hoc, ut supra de constitutio. cum M. [Eis] consanguineis proprijs [Fratribus] forte fuit iste de hoc mislus, de hoc supra e. consuluit [Tenore] i. pacto, quod non valuit [Ordine] sancti Augustini. 4 Abb. [Habitum] ergo t post votum simpliciter emissum solemnizauit ipsam religionem intrando, & habitum suscipiendo, aliter votum sine habitu non dirimet matrimonium, supra eo. veniens, nec habitus sine voto, supra eo. consuluit. Notat autem Hostien. quod 5 est t professio vera, & præsumpta, & qualibet interueniente solemnizatur votum, ita quod impedit, & dirimit. vera professio est, quando more solito legend chartam facit professionem, dicens. Ego talis, & c. & ponit super altare, de hoc supra eod. meminimus. 20. quæst. 1. vidua, supra de con. coniu. dudum, præsumpta vero, si primo votum emittit, & exprimit, vel firmiter proponit, & postea intrat religionem, & habitum recipit nouitiorum, ut hic, nisi in contrarium protestetur, supra de regula. consulti. & cap. statuimus. secundo dicitur præsumpta, si renunciat proprijs, & pompæ mundi, & faciunt quæ no. supra eo. consuluit. tertio ex mora temporis, ut hic sequitur de biennio, sed etiam annus sufficit, ut de reg. ad apostolicam, & capit. statuimus, quod dic ut ibi: vel quia pubes factus est, cum intrasset impubes, nec infra tempus competes reclamauit, de regula. cap. 1. li. 6. quarto si recipit habitum professorum, & facit omnia ut professus. 27. quæst. 1. vidua, de reg. vidua, & capit. statuimus. quinto per coniugum abolutionem, supra de con. con. coniugatus, & cap. vxoratus; quod dic; ut ibi no. sexto per sacri ordinis receptionem. 84. dist. cum in præterito, & quicumque istorum modorum probetur, matrimonium impeditur, & contractum dirimitur, ut hic, & supra eo. rursus, & cap. consuluit, & capit. meminimus. septimo secundum Gofr. cum professionem facit nulli se religioni vouendo, quia monachus est, licet nullius mona. & subest episcopo. 10. quæst. 1. regenda, Hostien. & secundum opinio Gofr. tunc ipsius episcopi licentia requiritur, ut in domo quondam sua frui possit bonis certis, si autem certæ religioni se deuouet, maioris abbatis totius ordinis licentia requiretur, & vide quod infra dicam super gloss. [Biennio] & ideo fuit omnino obligata, supra de regu. vidua, & omnis metus fugatus. supra de spon. ad id, quod Hostie. [Afferat] 6 sed non est t ei credendum, quia contra ipsam facit præsumptio iur. & de iure, Hostien. [Quam parentum] aliquorum instantium pro milite, pro quo rex rogauerat. alij enim suaserunt, quod votum emitteret secundum Hostien. [Attendentes] iuxta suam peruersam opinionem [Filios] hoc nõ excusat, sed accusat, infra tit. 1. cum haberet [Et infra] i. quæris, an sit cogenda virum dimittere, vel habitum religionis resumere secundum Pe. & Abb. quod non videtur per principium [perseuerantia] secus, si non perseuerasset, sed aufugisset voto non solemnizato. supra de despõ. impu. ex literis, Hostien. [Temporis] s. biennij [Violenter] i. cū voti violatione, Pe. & Abb. [Coercere] supra de con. con. 7 ex parte, in fin. contra, so. ibi. Innoc. ¶ Gl. 1. t obijcit p bans per 4. iura, pro textu inducit duo, sed concludit per obiectionem. ponit opinionem, & remittit, & ad hanc litteram respondet. ¶ Glo. 4. arguit, signat contrarium, & argumento dat si. ¶ Pen. gloss. respon. per ob. de elec. & matrimonio, & soluit. ¶ Vltim. glo. no. quod 8 ex tpe & c. alle. 6. iura. ¶ In t gl. pr. ibi, deportationis]

& amissionis bonorum. ut ibi. ¶ In gl. 3. ibi non solum stipulationes, emptiones, vel contractus ceteri facti sub conditione impossibili, nullius sunt momenti. ¶ In glo. 4. ad inuidiam senatoris] dignitas illius, cum quo contraxi, non probat metum [& ibi. l. pen.] incipit, si per impressionem; vide de renun. super hæc, super gloss. C. qd metus causa [& ibi, si patre] vide de despon. imp. cap. 1. in 1. gloss. ¶ In gl. pe. ibi, si pater] vide supra glo. prox. ¶ In gl. vlt. ibi, l. 2.] hanc & se. vide, quod metus causa, ad audientiam, in gloss. 4. [& ibi, si pater] alias, si ita pater, si per triennium pater abfuit, & nescitur, ubi degat, vel an supersit, liberi vtriusque sexus liberè nubūt. ¶ In t gl. ergo non erat. ibi. c. vlt.] & de sta. mo. c. 2. [& in fi.] & hoc adde quod ibi no. in gloss. 2. quod etiam hic repetierat Io. & antiqui, & Gof. dixit etiam hoc Innoc. quod in domo propria potuerat ista fieri monaca, & omnia sua sunt episcopi, vel mon. cui se dat. C. de epilc. & cler. l. nulli. 19. q. 2. c. fi. & §. fi. & potest episcopus, vel Abbas tali concedere vsum fructum, & quod in certo loco moretur, nec est istud contra substantiam monacatus, supra de electio. cum inter, R. de præben. nisi quia talis sine proprio, & in obedientia viuere potest. vnde, si Abbas malitiosè talem reuocare vellet, vel ad alium locū transferre, posset hoc denunciare, vel supplicare superiori, qui ad similitudinem serui debet illum audire, & interponere partes suas. C. communia vtriusque iudic. l. possessorium. C. de prec. impe. of. l. 1. & Instit. de his, qui sui, vel alie. iu. sunt. §. sed hoc tempore, & se. fateatur tamen, quod nullus præter papam posset se obligare, ut perpetuò aliquem locum dimittat monaco, de sta. regu. cum ad mon. sed si obligat, non est contra substantiam. Dicit etiam, quod qui talem, hoc sciens, vel habitum videns verberat, excommunicatus est, de sent. excom. non dubium. a quidam tamen dicunt, quod bona talium deuoluuntur ad illos, qui ab intestato succedūt. C. de epilc. & cler. si quis presbyter. alij, quod sunt in pendenti. ff. de iudi. non quemadmodum, melius infra de fri. fraternitatis. finaliter dixit plus sibi placere, q. hæc mulier non fuit monaca, & poterat habere proprium, & tamen non poterat nubere propter votum solenne, quod emiserat, quod qualiter fieri possit, not. supra de regula. porrectum, vide quod circa hoc capitu. dixi de con. con. ex parte. 2. super versic. matrimonium, & de fri. fraternitatis, super versic. alioquin, versic. in secundo, dixit Hostien. quod quicquid dicatur, multum operatur claustrum, congregatio, ac loci stabilitas, & hodie tenendum est, quod habetur de voto, cap. vno. libr. 6. ¶ In gl. art. quod ibi, l. vlt.] melius penult. dic, quod 10 nisi aliter t probetur oppressio, dignitas aduersarij nõ sufficit ad metum probandum. sic loquuntur ista iura. Credo tamen, quod imperium principis, qui alias consuevit tyrannicè, & oppressiue tractare eos, qui precib. vel præceptis suis non obediunt, induceret iustum metum.

ADDITIO.

¶ Non dubium. Aliter loquitur Innoc. in c. porrectum, de regu. vbi vide Io. And. in gl. hoc est vehemens.

S V M M A R I V M.

1 Continuatio tituli.

De vxorem ducente, quam polluit pro adulterium, vbi alibi, quam hic legatur.

De eo, qui duxit in matrimonio, quam polluit per adulterium. Rub.

¶ Viso t de impedimento uoti, & ordinis, videndum est de impedimento enormitatis criminis, quod prosequi-

Ioan. And. Comment. in Quartum Decret.

sequitur in eo, qui mortua legitima, cum sua contrahit adultera, vel ea, que mortuo legitimo cum suo contrahit adultero; & ideo &c. secundum Da. & Gof. habetur materia 3. l. q. 1. per totum.

S V M M A R I V M.

1. *Vxor si quis viuentem contrahit cum secunda, prima mortua ad sui petitionem non separabitur a secunda, & num. 2. excipitur ibi nu. 2.*
2. *Consensus nouus oportet interueniat mortua prima, alias non valet ex primo num. 3. quibus modis interueniat, & numero 3.*
Copula & cohabitatio facit matrimonium.
3. *Dissensus signa, que in matrimonialibus.*
4. *Matrimonium, si quis contrahat cum decem infens vxore viuentem, ea mortua potest gratificare cui voluerit, & quo casu.*
Nullum, quod est a principio, postea confirmatur, & quomodo, & quando, & nu. 8.
Maxime pro tantum, in fin.
5. *Machinatio requirit effectum.*
Ignorantia prima vxoris, quamdiu durare, debeat in secunda, & probabilis excusat.
Dolus omnis obesse debet, non prodesse.
6. *Diuortium secunda quando petere queat.*
Hic sumitur pro separatione coniunctionis.
7. *Epilogus, & Suffragium glossarum. nu. 8.*
Consensus nouus interuenire debet, ubi certus erat nullus, nu. 2. & nu. 9.
Contractus quandoque claudicat, exempla. S. in ult. glo.
8. *Additio glossarum.*
Commixtio sine consensu matrimoniali fieri non potest absque peccato.

C A P V T I.

- Propositum.** Casus. Si quis viuentem & vxore contrahit cum secunda hoc ignorante, prima mortua ad sui petitionem non separabitur a secunda. Communis diuisio. secunda ibi; Licet autem. Dicebat Host. a coniugato ducta est in vxorem secunda infcia: canones derestantur talia coniugia, doloso petente non datur diuortij, sententia [Huius rei] scilicet quod aliam vxorem haberet. Gofred. [Infciam] si durante & matrimonio fieret conscia, non permittat postea se cognosci: alias in perpetuum non fiet vxor, infra capit. ult. de secundis nupt. dominus, 3. 4. quest. 2. cum per bellicam, & capit. si virgo, mortua vero prima esse poterit matrimonium cum secunda infcia, non ex primo consensu, sed ex nouo, vt dicit gloss. nouus autem interuenire potest verbo, vel facto, verbo, vt si dicant verba consue- ta, de spon. cap. pen. facto, si utroque certificato subsequitur copula, infra eod. veniens, de coniu. seruo. capit. fin. ff. de iu. do. Proculus. nec mirum, quia & de expresso dissensu, siue coacto consensu facit matrimonium secundum ea, que dixi supra de spon. is qui, & cap. tua, secundum Hostiens. sed Innoc. dicit, quod etiam cohabitatio prater copulam facit matrimonium, dicens etiam hac procedere non solum ex nouo consensu, sed etiam ex veteri, qui licet nullus fuerit, habebat tamen effigiem matrimonij. Cod. de nupt. & si contra. ff. eod. l. nu. ptia, & secundum & Innocent. si post mortem primæ, appareant ex parte mulieris signa dissensus, non erit matrimonium. Dicit etiam, quod sufficit pro signo dissensus, quod mulier a viro discessit, etiam quando credebatur se legitimam, & si hoc fecerit contra conscientiam, quando probat ex eo, quia primus consensus vi-

nente prima non fecit matrimonium, nec potuit facere illa viuentem. nec post mortem potest esse sine nouo consensu, quem constat non adesse, ex quo ab eo separata est, licet iniuste: quia iudicium ecclesie debuit expectare, de diuor. porro, & secundum Hostien. si mulier non vult consentire, ipsa instante fiet diuortium, vt in fin. dicitur. vir vero, si consentire non vult, per ecclesiam compelleretur, vt ibi, argum. de adu. capit. 1. & 2. Si tamen compulsione pendente cum alia contrahat, tenet, vt dicit gloss. sed viro de contemptu penitentia imponetur, de sponsal. cum in apostolica. Si vero quis & contrahat cum 10. infcijs, prima legitima mortua, durante ignorantia potest gratificare cui voluerit. nam illa, quam postea certificatam de hoc cognouerit, vel in quam primò consenserit, illa vxor erit, vt patet ex præmissis secundum Hostiens. Dixit autem Innocent. in matrimonio speciale, quod illud, quod a principio nullum est, postea confirmatur. supra de desponsat. impub. duo, & capit. accessit, & capit. attestations. vel est generale, quoties, scilicet quod pendet ex alicuius consensu, vt valeat, secundum eum si eius consensus accedat tacitus, vel expressus, dum modo talis sit, quod a iure non improbetur, quod factum est, quamuis prius non valeret, incipit valere, vt ex nunc, non vt ex tunc, probatur hoc de desponsat. impub. cap. vno, lib. sexto, super quo uide quod dixi supra de regul. iur. non firmatur, libro sexto, [Maxime] id est, tantum, infra capit. ult. Abba. [Machinata] cum & effectu, infra eod. super hoc. Hostiens. [Infcia] quando cum ea contraxit, & semper uiuente prima bona fides durauit, secundum Host. [De suo dolo] sic ff. de dolo, l. 1. supra de rescript. sedes. 30. questio. 1. dictum, debet omnis dolus esse, & non prodesse infra de co. spi. capit. 2. infra de collu. dete. audiuius, in fin. sed probabilis ignorantia debet mulierem excusare, infra de cleri. ex. nui. apostolica, supra de or. ab episcopo. capit. 2. sic transactio dolo alterius tantum inita doloso instante reuocari non potest. Cod. de transactio. transactio finita Hostien. [Petat] antequam de morte certificata se cognosci permittat, alias contra, infra de coniug. ser. proposuit. [Diuortium] id est, separationem illius coniunctionis de facto. Goff. & Gloss. 1. & tractat, quomodo ignorantia ualet ad duo. residuum respondet per questionem, an mortua prima incipiat esse matrimonium, soluit, & dat simile alleduo iura in contrarium. & Ulti. gloss. arguit, quod contractus claudicat. alle. 12. iura. & In & gloss. 1. ibi l. pe. uide ut lite non conte. quoniam, super gloss. per famam [& ibi. S. ult.] ibi iurisdictio mandata per proconsulem ante ingressum ualet post ingressum, sed illud uerum ut ex nunc, & ex nudo consensu saltem tacito, in quo non errabatur [& ibi, Proculus] ibi dicitur, quod si ancilla dedit pecuniam in dotem, illius pecunie causa non mutatur, licet fiat libera, & incipiat tenere matrimonium, sed intelligo uiro certiorato. & In ult. gloss. ibi, potest contra illum, qui egressus est mandatum, competit actio mandati, sibi uero non competit [& ibi. l. 2.] re uendita minus dimidia iusti precij eligit emptor, an uelit rescindi contractum, an ei stari iustum precium sup- plendo [& ibi, circa princ.] uide supra de desponsat. impub. de illis, id est, super ultim. gloss. [& ibi, interdum] sequitur locator non obligatur, conductor obligatur, ut si emptor fundum conducit, donec ei precium solu- uat [& ibi, de ac. emp. Iulianus] alias incipit, inter eum. S. si quis si a pupillo, penult. S. est, quod uide de como. capit. uno, in fin. 1. gloss. & In & gloss. 1. ibi, ino] secundum. 1. [& ibi, bonam fidem] hoc uerum, si bona fue- runt posita in ecclesia, supra de clan. desponsa. b. capit. ult. [& ibi matrimonium, inter eos] concor. Ala. T. Vin- cen. Gofre. Phi. & moder. & licet Innocent. conaretur ad contrarium, scilicet satis eos coniunctos eo tempore, quo

quo poterant esse coniuges, vt ammodo separari non possint, sciuerint, vel ignorauerint mortem prioris? tamen finaliter accedit huic dicto glo. [& ibi, nō proce dit] de hoc infra de coniug. seruo. cum sua remis. [& ibi, argum. cōtra] vide solutionem, supra in suffr. [& ibi, verum est] alle. Innocent. C. de adul. quamuis, & l. si mulier, & de minoribus. l. 3. §. scio [& in fi.] secundum Lau. nec aliter posset ei commisceri sine peccato, cum ille consensus fuerit nullus, vt satis est expressum, infra cap. pen. Abb. in gloss. ult. [& ibi de illis. r.] vbi de hoc in ult. gloss.

ADDITIONES.

1. ¶ Finita. ibi vide Bal. & in l. qui fidem. ff. de transac. & in l. eleganter. ff. de dolo, per Bar.
2. ¶ De clan. de spon. Vide, quod no. Io. An ibi in glo. canonicum. & in c. transmissa, qui fili. sunt legitimi in gl. ergo bona fides.

SUMMARIUM.

1. ¶ Vxor prima viuente si quis contrahat cum secunda, quo casu nec mortua prima habebit secundam.
2. Iuramentum non presumitur sponte prestitum & quando.
3. Sponsalia de presenti etiam sine copula praeiudicant matrimonio sequenti etiam consummato.
4. Nullum quod est matrimonium non potest impedimentum se cundo prestare.
5. Epilogus, & suffragium glossarum. nu. 6.
Ab initio quod non valet, tractu temporis non conualescit, exempla, sicut e conuerso, nu. 7. §. fin.
7. Additio glossarum.
Copula facit matrimonium praecedentibus sponsalibus contra ctis etiam per metum conditionalem.
Legitime factum non vitatur per casum superuenientem. §. fin.

CAPUT II.

1. **Significauit.** Casus. Si viuente ¶ prima legiti-
tima vxore quis contrahat cum
secunda sciente, & eam cogno-
uit, etiam mortua prima secundam habere non poterit
secus, si prima legitima vxor non erat, & in parte decisa
ponitur consultatio. in secunda ibi; Mandamus, cōmis-
sio, quae sit per distinctionem & secundum membrū ibi,
alioquin [In primam] nunc mortuam, vt patet in casu
[Consenserit] per verba de presenti, alias cōtra, de spō.
duo. cap. 1. & cap. licet. Innoc. [Iuramentum] prestitum
2. ¶ Eboracen. archiepiscopo de non accedendo ad secun-
dam, donec lis per iudiciū ecclesiae esset terminata
cum prima, vt patet in an. & in casu. & secundum Host. ra-
le iuramentum non presumitur sponte prestitum supra
de renun. super hoc [Cognouit] non expressum ¶ sufficere
sponsalia de presenti, etiam sine copula, vt non teneat
matrimonium in ea, cui fidem dedit, & cognouit (tali)
scilicet sponsa de presenti viuente. Inn. & facit, quod di-
cam infra cap. fi. (Reuertendi) separatus enim fuerat p
iudicem, vt dictum est supra (Liberam) quia ¶ matrimo-
nium, quod nullum erat, secundo non potuit impedimē-
tum prestare, supra de spon. cum in apostolica, & facit
ad quæstionem domini. 28 (Alioquin) i. si primum ma-
trimonium tenuit. Gof. (In terminatione) sic supra de
iure pa. relatum, de sagi. cap. vno. Host. (Licentiam] sic
de despon. impub. quia prima mortua erat, vt est dictū.
5. ¶ Gl. 1. ¶ inchoat casum. ¶ Gl. 2. signat contrarium &
soluit. ¶ Gloss. 3. arguit; alle. 5. iura. ¶ Vltim. gloss. po-
nit Brocar. ad negatiuam, alle. 4. iura ad affirmatiuam
6. tria, & soluit. ¶ In ¶ gl. ult. ibi, §. an seruo) inutiliter pure
legatur seruo heredis, etiam si viuus testatore de po

testate heredis exierit; quod enim inutile erat, si sta-
tim testator decessisset, non conualescit, quia diutius vi-
xit [& ibi, §. vi.] ibi sic dicitur, eius, qui apud hostes est,
testamentum, quod ibi fecit, non valet, quamuis redie-
rit [& ibi, vt pomum] vide de rescrip. auditis, super glo.
pe. [& ibi, nec enim] vide de adul. cap. fi. super. i. gloss.
7. In ¶ gl. 2. ibi locum [vt no. supra quod me. causa, Abbas,
vlt. exordium glo. ¶ In gloss. quod si, ibi, videtur] &
copula facit hoc matrimonium propter voluntatem,
quæ inest sponsalibus contractis etiam per metum con-
ditionalem, secundum Vincen. qui hæc not. de spon. ca.
vltim. [& in fi.] de hoc supra de pac. cap. 2. & plenius, in-
fra de regu. iur. rati habitionem, lib. 6. ¶ In glo. vlt. ibi.
c. vltim.] de hoc dic vt infra de regu. iur. non firmatur,
lib. 6. [& ibi, ar. contra] melius diceret, sicut e conuerso,
quia ista iura probant, quod legitime factum non vi-
tiatur per casum superuenientem, a quo non pote-
rat inchoati, de hoc infra de reg. iuris, factum. lib. 6.
& sic non sunt directæ contra, imo potius pro per con-
uersum.

SUMMARIUM.

1. Matrimonium contrahere quis cum ea, quam vxore viuente
cognouit, non potest si machinata fuit in mortem vxoris, &
qua pena, num. 2.
2. Fides mala arguitur secunda ex scientia prima tempore fidei
data.
3. Ab initio quod non valet, postea non conualescit.
6. Epilogus, & suffragium, & Additio glossarum.
Machinatio an sola sufficiat in casu huius decretalis.

CAPUT III.

Super hoc Casus. Non ¶ potest quis cum il-
la contrahere, quam vxore viuen-
te cognouit, si machinata fuit in
mortem vxoris, præmittit quæstionem, cui respondet
ibi. Taliter, & not. q. hic papa aliter respondet, quā fue-
rit quæsitum (De facto) quia de iure nihil agit. Inn. (A-
dultera) per hoc patet, q. fuerat cognita. Host. (Siue fi-
dem) nedum, si contraxit, vt præmisit, secundum Hosti.
& dic (fidem) f. de ea ¶ ducenda post mortem legitime
secundum Inno. & per hoc patet secundum Host. q. po-
stea bonam fidem habere non potest, vt no. ¶ e. ueniens
[Prohibetur] ita, q. separari iubentur, & penitentiam a-
gere, & sine spe coniugij permanere, secundum ea quæ
no. inf. e. cum haberet. §. nosti. Ho. [Perpetuo] ar. q. ¶ ab
initio non valet, postea non conualescit. de hoc sup. c.
prox. quam gl. hic posuit Hosti. [Seruanda] ad id, quod
dicitur de Dauid, & Bersabee, respōde, vt habetur 3 r.
4. q. 1. §. sed obijcitur. ¶ Gl. 2. texponit, & ponit op. quam
reprobat. secundo quærit, & soluit. ¶ In ¶ gl. 2. ibi. l. 1.]
5. vide de spon. c. fi. super ult. gl. [& ibi, prospexit] vide de
ferijs. c. 2. super 1. gl. ¶ In ¶ gl. 1. ibi cognouit) & hoc pa-
6. tet inf. dum dicit, adultera. ¶ In gl. 2. ibi, quod ita scrip-
tum] hic negatur scriptum esse, q. sola machinatio suf-
ficiat & c. si quis viuente, expresse loquitur de occiso, &
hic præsupponit uxorem mortuam [& ibi, in bello] uel
casu T. & Host. [& in fi.) T. & facit hæc gl. ad ea, quæ ibi
dixi. Dicebat autem hic Inn. q. machinatio sufficit sine
copula, & sine fide data, & hanc intentionem habeat in
occidendo marito, & sic uidetur uelle Inn. q. sufficiat in-
tentio, & facit quod dicit gl. non eo proposito & c. et di-
ctum Inn. placet etiam hoc Host. qui etiam remittit ad
summam e. tit. uersi. idem etiam intellexit Gof. et adde
quod dicam infra e. significasti. sed quidquid dicant hi
doctores, tene quod dixi in præc. decret. infra de con-
uer. infidelium.

Ioan. And. Comment. in Quartum Decret.

S V M M A R I V M.

- 1 *Vxorem secundam consciam qui duxit, viuentem prima etiam ab eo separata quò ad torum, à secunda separabitur etiam prima mortua.*
- 2 *Adulteram an. vir possit abijcere, eamq. cognoscere.*
- 3 *Monacalem an. mulier inuito viro possit habitum suscipere.*
- 4 *Tori coniugalis separatione non soluitur matrimoniale vinculum.*
Adulterium committitur etiam separato toro.
Mulieribus quod liceat & quando ius ignorare.
Coniugum vno proficiente non intelligitur alter profiteri. in fi.
- 8 *Epilogus, & additio glossarum. nu. 6.*
Deprehensio an. sufficiat, & quando.
Notorium intra 8. dies probari debet, & sic de eo facienda fides.

C A P V T III.

- Ex litterarum** Casus. Qui viuentem & primam etiam ab eo separata quo ad torum, secundam consciam duxit vxorem, etiam prima mortua separabitur a secunda. & 1. ponitur consultatio. 2. responsio ibi, Fraternitati tuae [Assensu] diuortio scilicet celebrato quò ad torum, alias autem non & posset abijcere, secundum omnes. imò, ex quo certus est de adulterio, non debet illam cognoscere, nisi ipsa prima reconciliata, & quantum ad hoc ipsam posset abijcere secundum ea quæ no. de adul. intelleximus, & in sum. de adul. §. quæ pœna, versic. sed nunquid hoc fieri potest, & se. [Accepit] hæc non potuit, vir autem posset. Innoc. [Habitum] an inuito, & marito potuerunt hoc facere, not. infra de diuor. ex litteris, in vlt. glo. [& ibi, & in ca. significasti] super gl. 2. dicā, quod dixit hic Goffr. [Monacalem] non dicitur hic, an hæc mulier fuerit professa, & facit ad ea, quæ dicam in fi. [Suscepit] hoc non excusat, sed potius accusat, infra cap. prox. [& infra] quæris, an cū mortua sit prima, cum illa valeat remanere, secundum Pet. & Abb. [Illos. s. T.] & superinductam [Vir] idem de muliere [De adulterio] licet & enim lata fuerit sententia quò ad torum: vinculum tamē matrimoniale, ex quo semel tenuit, & consumatum fuit, solui nō potuit, nisi per mortem, in auct. de nupt. §. si verò, coll. 4. in de diuor. quanto. §. nam & si. & ideò, quamuis fiat thori separatio, coniuges tamen manent, quare adulterium committunt, si aliam personam admittant. 3. 2. q. 1. dixit, & c. seq. & q. 2. vnde, licet ista superinducta sciat sententiam latam propter adulterium, non excusatur: quia licet mulieribus liceat ius ignorare. ff. de prob. cum de indebito. §. 1. versic. tamen hoc expressum est in iure, & non alias. C. de iur. & fac. igno. l. si. nō tamen licet ignorare euangelicam veritatem clamantem, quos deus coniunxit & c. vt not. de spon. c. 1. non enim est probabilis ignorantia iuris naturalis. C. de in ius vo. 1. 2. Hostiē. [aliam] quia prima mortua erat, vt est dictum contra, inf. c. prox. ibi soluitur [Ducere] ergo vno coniugum proficiente nō intelligitur alter profiteri. de hoc supra de con. cō. ex parte. 1. & ibi dixi, quod notat hic Goffr. ¶ Glo. 1. ¶ Respon. per quæstio. 2. per contrarium. ¶ In ¶ glo. 1. ibi. §. vlt. ¶ vide de sent. exc. officij, super. 1. glo. ¶ In glo. 1. ibi. 2. & 3. ¶ & supra de iud. cum non ab homine, ibi, deprehensus legitime, atque conuictus, & dixit Goffr. hoc verum, nisi per deprehensionem res efficeretur notoria, & sic intelligitur 3. 1. di. b. presbyter. idem Phi. hæc nō placet Host. dummodo mulier hoc neget: quia iudici faciendæ est fides, & quia notorium intra 8. dies probari debet, vt patet de excep. pia. §. si quis. li. 6. die propositionis non computato, de sen. exc. solet. c. li. nisi hæc confiteretur mulier tanquam furiosa, infra de diuor. ex litte-

ris, vel nisi publicè mœchus adhereret mœchæ, infra c. prox. & qui si. sint leg. causam, quæ.

A D D I T I O N E S.

- a ¶ Ius vo. & vide bo. tex. in ista materia, & in l. si adulterium cum incestu. §. quare mulier. ff. de adul.
- b ¶ 81. dist. Et idem videtur gl. prima sentire in c. cum non ab homine, præalle.

S V M M A R I V M.

- 1 *Vxore qui viuentem legitima cum sua cōtraxit adultera, etiam prima mortua separabitur à secunda, nu. 3. & 8.*
- 2 *Diu, aduerbium decennium denotat.*
Longum tempus dicitur annorum decem.
Ob scandalum est gravis imponenda pœna.
- 3 *Cum, hic ponitur pro quia.*
Sacramentum pro iuramento.
- 4 *Huic decretali quæ aliæ non contradicant obiectæ.*
Cap. si quis viuentem, hic citatum in quo casu loquitur.
Machinationi quæ hic comparentur, cir. fin.
- 5 *Tempus debet diminui de pœna, & quando.*
Dispensationem tempus, & proles quādo inducant, quando nō.
num. 7.
Peccati diuturnitas quid operetur.
Proles facit euidentius peccatum, in fin. & quos excuset, circa med.
- 6 *Epilogus, & suffragium glossarum. nu. 7.*
De alimentis à quibus, & quando sint faciendæ, vt à patre filijs, vel contra, vel à matre, vel ab alijs, & quibus. §. in glo. vlt. nu. 9.
- 8 *Additio glossarum, nu. 9.*
Fidem dare, quam de facto contrahere, quando plus sit, quando secus.
Fides sola data viuentem prima quando non dirimat, & supra num. 3.
- 9 *Lactare filios, quas dedecet.*
Filiorum debita soluere pater non tenetur.

C A P V T V.

- Cum haberet.** Casus. Qui & viuentem vxorem legitimam cum sua contraxit adultera, etiam prima mortua separabitur à secunda, & primo ponitur consultatio. in 2. responsio, ibi. Tale igitur & c. dicebat Host. Io. M. adulteræ adheret, quam abiurauerat, & cū ea de facto contraxit, Agatha legitima viuentem, quam reliquerat, qua mortua, de illa M. 10. filios procreauit, & cum ea per decennium habitauit; respondetur consulti, q. omnino ipsos diuidat, & vtrique perpetuam continentiam indicat. papa responsum suum auctoritatib. probat, dicens, q. multiplicitas prolis, & diuturnitas temporis crimen exaggerat, non excusat: vterq; tamen iuxta tuas facultates communem prolem alat [Legitima] secus si legitima non esset: quia tunc secundum matrimonium nō separatur, supra c. 2. Host. [Super hoc] adulterio. s. commisso cum M. [Abiurauit] sic supra qui cle. vel vo. ca. 2. Host. [Adulteram] & illa ipsum, vt patet in ver. & tam diu, secundum Host. [Omnino] & nedum quò ad torum, sed etiam quò ad vinculum [Diu] s. per & decennium, vt sequitur, aliter sumitur, de fideius. c. fi. vbi dixi de hoc, & ex hoc, & in fi. no. quò longum tempus dicitur 10. annorum. C. de prescript. lon. temp. l. si. & no. de consue. cap. pe. Hostiē. [Præsumpsit] contempsit in hoc ecclesiam, iuramentum, & populi scandalum, secundum Hostiē. [Periurio] per hoc patet, quò vterque abiurauerat, secundum Hostiē. [Scandalo] propter hoc solum esset gravis pœnitentia imponenda, vt supra de despon. impub. duo pueri, versicu. cum uerò [Cum] aduerbium & vel coniunctio, & ponitur pro quia. Abba. [Eadem] pro-

proponitur in vi ablatiui absoluti. Abb. alias eidem [Viuentem] hoc dicit, quia si non cognouisset illa viuente, sed tantum post mortem, non impediretur matrimonium, infra c. si. [Quasi] hoc dicit, quia matrimonium esse non poterat. Innoc. [Sacramentum] i. iuramentum. Gof. [Connubium]. i. quod inter mœcham contrahitur, & sic bene inducuntur concor. Gre. sequentes Hostien. [Gregorius † Papa] 27. q. 1. c. 2. sed ibi loquitur de spiritali coniugio violato. alij inducunt 32. q. 7. Hi verò, qui vxores. sed ibi loquitur de illo, qui deprehensa vxore in adulterio contrahit cum alia. hæc de eo, qui contrahit cum illa, quam adulterio polluit, tamen ad materiam faciunt, ad idem 33. q. 1. requisisti. 27. q. 3. qui desponsatam. & illud Lucij. ea. q. de coniugali. vel forsā illud Gre. remansit extra corpus decretorum. si. no. infra de co. spi. c. 1. infra de ma. & obe. c. 2. de transla. c. 2. §. sed neque. Hostien. [Ac.] subaudi, si de morte notetur. i. de machinatione mortis [Perpetuo &c.] in hoc enim casu loquitur c. si quis viuente. verum, & si in alio casu loquatur, potest tamen hæc trahi in argumentum. q. d. tantum debet operari peccantis, siue peccati diuturnitas, periurium, & notoria ac præsumptuosa inobedientia, & populi scandalum, quantum machinatio, & sic hoc præceptum de coniugio denegando non est secundum verba, sed secundum mentem, & interpretatio nem. si. de transla. inter cor. §. sed neque. Hostien. [Nec aliquod] quia crederent aliqui, quod quæ sequuntur, i. istis prodesse deberet: ideo hoc submittit [Susceperunt] sed contra, quia tempus † debet de pœna diminueri. ff. de pœnis, si diutino, non aggregare: quia nec contritione longioris temporis augmentatur. ff. de fur. ei qui. quinimò & tempus, & proles suscepta dispensationem inducunt, de coniu. ser. licet, & in alijs iuribus, quæ alleg. gloss. Sol. quanto maiori tempore singularis est in peccato, tanto grauius peccat: quia quanto diutius inficitur anima, tanto amplius elongatur a Deo, & debilitatur, & corrumpitur; & sic per consequens difficilius releuatur, & sic intelligo, quod hic sequitur, & supra de consuet. cap. vlt. cū si. per hoc autem apparet, quod ex eo parcendum est, & mitior pœnitentia imponenda: quia debilis in fine supportandus est, & leuiter trahendus, infra de pœ. & re. Deus qui, & hoc innuit prædicta lex, si diutino. ff. de pœnis: maximè tamen parcendum est, quando non defendunt errorem, & multitudo est in causa, supra de temp. ord. cap. 2. distinct. commensationes. sic & lapsus temporis, & proles susceptio inducunt dispensationem, vbi coniuges in iure positio, vel in facto probabili errantes bona fide simul diu steterunt, & sic loquantur iura alleg. in gloss. Porro præsumptosos ex certa sciētia delinquentes non excusat, sed accusat, vt hic, vnde sequitur. Ita susceptæ. q. d. tā præsumptosè, tam scienter contra Deum, & iura, & iudicem, & vicinos. Secus ergo, vt innuit a contrario, si aliqua probabilis ignorantia posset excusare, vel attenuare delictum, secundum Hostiē. [Exaggeret] quia peccatum euidentius probatur, cuius proles est testis. 28. distinct. priusquam; Hostien. ¶ Gloss. 1. † signat contrarium, & soluit. ¶ Gloss. 3. obijcit, & dupliciter soluit. ¶ Vltim. gloss. ponit regulam, quod secundum facultates &c. & dat simile. secundò notat de alimentis filiorum, & parentum, ponens quatuor casus, quibus pater non tenetur alere filium. vnde de vltim. signat contrarium ad textum, & soluit. ¶ In † gloss. quandoque, ibi, alias diuus] contraxerat ibi; quædam per iuris ignorantiam cum auunculo, & longo tempore cum illo manserat, & filios habuerant, imperator ibi dispensat circa statum liberorum. ¶ In gloss. penult. ibi. leg. vna] vide de conuer. infide. cap. 2. in gloss. antepen. ¶ In gloss. vlt. ibi si quis a liberis. 1. respon.] competens iudex cogit patrem alere filium pro modo facultatum, & §. se-

quens sic dicit, si quis ex his alere detrectet, pro modo facultatum alimenta constituentur. & idem duæ sequentes [& ibi. non tantum] ibi, dicitur, quod pater nō solum alimenta, sed etiam cætera liberorum onera per iudicem subire cogitur [& ibi. §. vtrum] & l. pen. mater, & auus maternus alit filium, si pater non superest, aut egens est [& ibi, auct. quemadmodum] non habeo istā auct. sed in rubric. in titu. præced. diuor. facto. &c. est auct. si pater, quæ dicit, quod patre non idoneo mater locuples filios alit. & idem sequens. §. istud. vnde sumpta fuit [& ibi. §. vlt.] spurijs nulla participatur clementia, nec naturales vocari merentur, nec succedunt. & idem se. auct. ex complexu [& ibi, licet patri, in fi.] nati ex damnato coitu non pascuntur. ¶ In † gl. sic infra ibi, dare] ad hoc de spon. du. cap. 1. [& in fi.] tamen alio respectu plus est fidem dare, quam de facto contrahere, quia in primo casu non potest prætendi ignorantia, in secundo sic, infra eo. veniens. Host. vel plus est hic processum, quia plus est, idest maius impedimentum est cōtrahere, & cognoscere, quam solam fidem dare, quia in casu etiam hoc posset ignorantia allegari, & teneret matrimonium, si aliud non interuenisset, puta quia non facta mentione, quod vxorem habeat, fidem simpliciter dat. ergo aliquid est fidem dare, quod post mortem primæ ducetur in vxorem, & hic non potest ignorantia allegari. aliud, vbi potest habere bonam fidem, puta fide data simpliciter, & ideo dicit, quā si fides duntaxat. q. d. sola, non expresso, quod aliam vxorem habeat, sed simpliciter, supra de spon. ca. 2. nec interueniente carnis copula, quia tunc dirimitur matrimonium, infra. c. si. Host. ¶ In gl. iuramentū ibi nō sufficit] quare illud intelligatur de illicito coitu. & facit quod not. 11. quæst. 3. quod prædecessor. 31. quæst. 1. illud. 35. quæstio. 9. quod quis [& in fi.] istud maxime, bene subaudiretur, si gloss. esset, super ver. sacramentum suum &c. ¶ In gloss. quandoque in fi.] & infra. de consan. & af. quia circa, dic vt dixi in textu super versic. suscepunt. ¶ In gloss. vlt. ibi, alimenta] de alimentis parentum, filiorum, patronorum, libertorum, tutorum, pupillorum, coniugum, & plurium talium vide satis in Spec. qui fi. sunt legi. vbi multæ quæstiones de his formantur [& ibi apud matrem] hoc intelligit Ala. si non dedecet matrem eum lactare. Idem Phipone, quia magna Principissa, vel forte post diuortium est professa [& ibi, filios] debita tamen eorum non tenentur soluere, vt in l. si quis. §. parens. Inn. Hostien. [& ibi, ius naturale] vbi idem no. [& ibi, inter cæteras] & supra de iureiuran. cum quidam. 2. responso [& ibi, per venerabilem] & 15. quæst. vltim. cum multæ [& ibi intelliguntur] secundum Tan. (et in fi. no. Hostien. de conuer. infide. cap. 2. lib. 6. a casus, in quibus pater non tenetur alere filium, quorum quattuor colligas ex hac gloss. scilicet si est minor triennio, & mater superest. si est inops, & mater abundat. si patrem accusauit. si est spurius. alij duo, cum contra patrem ingratitudinis causam committit. C. de alen. li. si patrem. 1. respon. de epi. & cleri. autem. si captiui. & causæ illæ no. de iureiuran. quinquauallis. Item si filius habet artem, vel aliter, vnde viuatur. ff. de liber. agno. si quis a liberis. §. sed si filius. & §. alimenta.

A D D I T I O.

¶ Li. 6. per istum text. dat Bar. consilium, quomodo possit spurio relinqui, scilicet vt illi relinquatur aliqua pro alimentis, alios etiam modos explicat, de quo vide per ipsum in l. si. gener. C. de his qui. vt indi.

S U M M A R I U M.

1 Matrimonium si quis mortua vxore contrahat cum ea, quam viuente vxore sine fidei datione cognouerat, tenet.

1 Machi-

Ioan. And. Comment. in Quartum Decret.

1. Machinatio alterius mariti scilicet, vel meretricis, & contra quem sufficit, ut matrimonium cum meretrice non toleretur.
2. Animus hic non consideratur, sed aetas, cir. fr. Ioannes de Deo scripsit quaestiones.
3. Excommunicatus potest contrahere matrimonium etiam spirituale, & ordinis recipit characterem.
4. In absolutione tantum iuste excommunicati forma ecclesiae seruanda, ad p. r. form. ecc.
5. Epilogus, & supplementum glossarum, nu. 5.
6. Brachium seculare quo casu hic innocabitur, in fr.

C A P V T V I.

Significasti.

1. C. Si quis + mortua vxore contrahat cum ea, quam viuente vxore sine fidei datione cognouerit, tenet matrimonium, dum modo in mortem defunctae neuter fuerit machinatus. Communis diuisione. 2. ibi; Nos igitur [Vxor] legitima, qua viuente adhæserat meretrici [Inquisitioni] qua scilicet quaesiuisti, utrum in tali casu sit pro matrimonio, alias contra matrimonium iudicandum [Alter eorum] s. maritus, vel meretrix. patet.
2. + ergo, q. si istorum alter machinatus fuit, matrimonium non tolerabitur, immo contra ipsum iudicabitur, ut hic, & supra eo. super hoc, & infra ca. prox. Host. unde dicebat Inn. quod si vir in mortem suae vxoris machinetur, ad alteram, propter quam ducendam machinatus est, ducere non poterit, arg. 3. 1. q. 1. si quis. multo fortius, si machinatus est in mortem mariti concubine, quasi apertius ibi pateat causa machinationis, supra eod. super hoc, & vide quod ibi dixi secundum eum [Ea] legitima. s. [Fidem] etiam sine iuramento. 2. 2. q. 5. iuramenti, secundum Vin. Idem Guil. in Spe. eo. tit. versic. quid si nec [Dederit] quia canon hoc casu non poterat animam, sed actum, supra c. prox. & infra c. ult. dixit Io. de deo lib. 4. q. 8. q. licet vir dicat se non habuisse animum ducendi illam, cum sibi fidem dedit; nihilominus separabitur matrimonium.
3. [Excommunicato] ergo + excommunicatus contrahere potest matrimonium, arg. contra. 95. d. illud, ubi de hoc, in Spe. de spō. §. 1. versic. sed nunquid. & tenet spirituale, quod contraxit profitendo. infra de sent. excom. cum illorum. recipit etiam ordinis characterem, ut ibi [Formam ecclesiae] quam habes de sent. excom. a nobis. 2. Gof. & no. ex hoc Innoc. quod in absolutione etiam iniuste excommunicati seruanda sit forma, quod hic non colligitur, ut dixit Host. cum iste iuste fuerit excommunicatus, & contrarium est verum, ut infra de sent. excom. sacro. §. pen. quando tamen excommunicatio tenet, seruanda est forma, de sent. ex. cum desideres. ¶ Vlt. + gl. obijcit, contra ob. opponit, & soluit, ponit opin. quam objectioni concordat. ¶ In + gl. vlt. ibi. alij dicunt] T. & Vin. Phi. Gof. [et ibi], satis innuit] facit. 1. l. qu. 3. plerumque, & c. cum aliquis, vide quod scripsi de sent. excom. cum op. c. 1. lib. 6. [et in fi.] 2. gl. [et in fi.] si expediat, inuocetur brachium seculare, infra de maled. c. 2. §. per temporalem, secundum Host.

S V M M A R I V M.

1. Vxorē si quis ducat secundam, nesciam primae, mortua prima remanet cum secunda: excipitur nu. 4. an pendente lite cum prima exiger debitum nu. 4. & 5. tamen nouo consensu opus est, aliter non est matrimonium, & quando dicantur denovo consentire, nu. 7. 8.
2. Fides bona arguitur ex distantia loci.
3. Mala quando, & 3. 4. 5.
4. Sententia ex quibus praesumatur nu. 3. 6. qui eam allegat, probare debet, nu. 3.
5. Cum aduena, vel alienigena contrahere volens matrimonium,

quid agere ante debeat, & sui episcopi literas habere debet.

3. Peri contentiosi, & anima impar iudicium, numero quarto, & quinto.
4. Certificatus ex quibus quis dicatur, nu. 2.
5. Credere quis non tenetur, nisi probetur.
6. Debitum coniugale pendente lite super inualiditate secundi matrimonij, uter eorum, & quo casu possit exigere, & alter etiam excommunicatus non reddere, nu. 6.
7. Conscientiam quis sanam habere debet, licet quid non probetur, ut si prius, & supra nu. 4. & infra nu. 6.
8. Matrimonij contracti coram ecclesia, & clandestini diuersus effectus.
9. Tutius quod est respectu animae seruandum.
10. Summum quid dicitur ratione originis, non dominij.
11. Ex praeiudici iudicium fit de sequentibus.
12. Copula carnalis effectus, & nu. 8.
13. Consentire, vel contra in matrimonialibus, ubi nouus interuenire debet consensus, quando dicantur, nu. 8.
14. Ob deceptionem ecclesiae agenda praemittenda.
15. Machinatio viri, vel mulieris sufficit.
16. Epilogus, & additio glossarum, nu. 10.

C A P V T V I I.

Veniens.

1. C. Si quis + viuente prima secunda huius rei nesciam, ducat vxorem, mortua prima remaneat cum secunda, ponit casum, quem decidendum committit; ibi. Licet autem [Lemonicensi] ex distantia illius loci ad illum, ad quem transit, satis potest conijci, q. mulier habere potuit bonam fidem, ar. de spons. cum apostolica, de praesump. quosdam, & c. se. Host. [Ab ea] s. ciuitate, vel vxore legitima [Insciam] omnino, supra de rescrip. cum contingat. secus enim, si aliquo + modo audiuisset vel per famam, vel per vnum testem, ut patet de spō. praeterea. 2. inf. de colang. super eo, tunc enim mittere debuit ad eum, sub quo militauerat, de spons. in praesentia. i. episcopum suum sine cuius litteris, & licentia contrahere non deberet, nec sine suis litteris transire, ut no. de desp. imp. c. 2. utinam fecisset papa constitutionem, qua matrimonium aliter contractum, non valeret, sed quamdiu contrarium seruatur, non possum contra matrimonia legitime contracta sententiam dare, sed + qui scientiam allegat, ipsam probet. ff. de probat. verius. quid si bona fide contraxerit, & venit legitima petens virum, & secunda illum defendit; quicquid sit de iudicio animae. quod ad forum contentiosum ipsam excuso, quamdiu iste articulus esse potest dubitabilis. sup. ut li. pe. laudabile, de fri. fraternitatis, ver. nā si. hoc est quousq; sententia lata sit, vel fuerit plene certificata, vel per litteras ordinarij, vel per probationem plenē factam, ad hoc de rescrip. cum contingat, de co. cle. vestra, sed + caueat ex quo conscientiam habebit, non permittat se aliquo modo cognosci, alioquin perpetuo non poterit esse vxor, sup. e. super hoc. quid si ipse maritus ei reuelat, & in iudicio confitetur, q. illa est vxor legitima, quae superuenit? Dicere poterit secunda se non credere, ut patet de eo, qui cog. co. super eo. quid si maritus hanc confitetur sacerdoti in poenitentia, & facit venire secundam, & super hoc per sacerdotem moneri. ipsa respondet. ah peccator, non diuiduntur hic matrimonia, coram episcopo proba intentionem tuam; adhuc puto ipsam excusatam quo ad ecclesiam militātem. Nā & omnia hanc possent in fraudem procurari. & si + monita per sacerdotem non vult abstinere, quo minus exigit debitum, pēdēte super hoc lite hoc facere poterit, dumodo habeat sanā cōsciam, ut lit. pen. laudabilem. Maritus tamē, si veritatem dicit non reddat, sed potius excōnem sustineat, de sent. ex. inquisitioni, ex quo. n. coram ecclesia acquisitum est ius, vel approbatio facta, supra de clan. desp. capit. 2. requiritur.

- ritur, quod certificetur, antequam iudicetur adultera, de secundis nup. dominus. Si autem clandestinè contraxerit, nec est postea matrimonium per ecclesiam approbatum, quam cito audit inde aliquid, debet a carnalibus amplexibus abstinere, argumen. infra qui fil. sint legit. perlatum, & supra de clan. despon. cum inhibito. §. si qui verò. & secundum hoc intellige, quod de hoc not. in sum. eod. tit. de hoc etiam supra, ut lite pen. laudabilem, quid si recipit fidem a marito, quod post mortem legitimæ in uxorem ducatur; de cetero ignorantiam prætere non poterit? Nam & per hoc patet, quod credit virum aliam mulierem habere, & sic fiet interpretatio contra ipsam, ut not. supra eod. cum haberet. In omni tamen casu consulerem sibi, quod ab exactione debiti abstineret, ex quo exinde aliquid probabiliter audit, quia quod tutius & certius est, respectu animæ semper seruandum est, de spon. iuuenis, & infra de homici. ad audientiam. Hostien. (Eidem) viro (Propter hoc) ut uxorem recuperaret, prout sibi iniunctum fuerat [Suam] non ratione dominij, sed originis [Tanquam legitimæ] ex quo in eam tanquam in uxorem præsumitur consensisse: quia cum eam reliquisset, ut peccatum vitaret, non est verisimile, quod ad eam rediret, ut ipsam cognoscendo peccaret, secundum Innoc. a dicebat Hostien. quod, ex quo mulier certificata, de facto consensit in copulam, statim est matrimonium, quod innuitur ibi, quia tamen &c. Si verò secunda non fuisset certificata, non esset matrimonium, quod utriusque consensum requirit. 29. quæstio. 1. §. 1. de spon. dudum. capit. 1. & 3. Si ergo mulier de veritate certificata abstineat a carnali copula, & ab alio consensu expresso, vel tacito, potest ad separationem intendere inuito viro, supra cap. 1. in fi. Secus, si consensit in copulam, ut est dictum, secundum Hostien. [Et infra] ordinarius super tali matrimonio dubitauit, unde misit virum ad sedem apostolicam pro habendo consilio (Nequiverit) sic & primus consensus fuit omnino in illis [Solutus] de se. nup. capit. pen. & ult. [Consentire] etiam ipso facto per copulam, ut est dictum. Non enim est necesse, quod eam de nouo desponsaret, ut quidam dicunt, ager tamen vir penitentiam: quia decepit ecclesiam, de sponsa. cum apostolica, secundum Host. [Machinatus] vel secunda machinata. supra eo. super hoc [Adhareat.] Not. quia dicit, quod de nouo consentiat per verba expressa. sufficit ergo tacitus consensus, ut dixi secundum Host. [Concedatis] & etiam compellatis. Inno. vel. i. concessam ostendatis: vel ideo dixit, quia prius debet vir penitere, ut prædixi, secundum Host. ¶ In §. gl. 2. ibi, obseruare] l. 4. est. vide hanc, & seq. l. 1. §. 1. supra de foro compet. ex tenore, super ult. gloss. ¶ In gl. ult. ibi. l. pen.] vide ut lite non contest. quoniam super gloss. per tamam. 10. ¶ In §. gl. 2. in fine] secundum Ioan. ¶ in gl. ult. in fine] 32. q. 5. proposito, Goff.

A D D I T I O.

1. ¶ Innoc. Facit, ff. pro so. l. merito, cum iuribus ibi alleg. & quod no. de spon. is qui.

S U M M A R I V M.

- 1 Fide bona ex scientia quis non est.
Fides sola sine adulterio an dirimat matrimonium, numero 6. & 10.
 - 2 Machinatio cum effectu an sufficiat absque adulterio ad distrabendum matrimonium, num. 5.
 - 3 Uxore mortua legitima, quid si cognouit eam, cui legitima viuentis fidem dedit, num. 10.
- Quid si ante contraxit cum secunda, & demum cognoscit illam.

Quid si primam non cognouerat tempore contractus cum secunda, nunquid mortua prima, vel religionem intrante, remanere poterit cum secunda, num. 5.

- 4 Conatus copule an in casu huius decretalis, vel alias sufficiat.
- 6 Ad matrimonium dirimendum quor. requiruntur in casu huius constitutio.
- 7 Matrimonij impedimentum ex hac decretali perpetuum est, quando tolerandum, nu. 8. & 13.
- Confessione coniugium non creditur in iudiciali foro.
Et quæ requirantur, num. 6. 8. & 13.
- Eius diremptio a quo peti possit, ibid. num. 9.
- 8 Filij ex coniugio, quod non valet ob impedimentum huius decretalis quando succedant, & qualiter a parentibus providendum eis.
- 11 Epilogus suffragium, & suppletio glossarum. n. 12. & 13.
Adimplere alterum, quando duo requiruntur, non est satis.

C A P. VIII.

Si quis uxore

Se summat, & quasi totum titulum. & sunt duæ partes.

1. ibi, Caterum [Fide] data] quod post mortem primæ cum illa contraheret, postquam receptam bonam fidem habere non potest, ut dixi supra capit. proxim. Idem est, & fides simpliciter data fuerit. quod dic, ut not. supra eod. cum haberet, ver. nosti [Ducturum] dixit hoc Phil. & Goff. quod reprobat hanc opinionem. Hostien. qui dixit solam fidei dationem sine adulterio impedire matrimonium: quia de re non vacante facta fuerat promissio, de concess. præben. cap. 1. & 2. & idem dicebat de contractu, & de machinatione. Quid si autem in machinatione dixerit hic Goff. dixi de conuer. inf. capit. 1. Dixit enim, quod etiam machinatio cum effectu non sufficit sine adulterio. & quia iura de hac materia loquētia satis hoc exprimunt, papa hoc exprimere non curauit. Hostien. vero contrarium arguit, argumen. ff. de iudic. cum prætor, & supra de præsumptio. nonne. Nam papa sciens hanc opinionem. reprobando eam in duobus, videtur in tertio approbasse, alias hoc de machinatione facile iungere poterat: quia nec magnum pergameni spatium occuparet, argumen. supra de transla. inter cor. ver. sed neque. de hoc supra eo. super hoc. Cum enim interfector coniugis sine machinatione generaliter prohibeatur contrahere. 23. quæst. 2. interfectores, de diuor. cap. 1. bene est, ut hac intentione interficiens cum illa non remaneat, quam tam nequiter concupiuit, argumen. de translat. quanto. & dicit hoc expressum, de conuer. infidel. cap. 1. sed dic ut ibi dixi [Ipsa] secunda (Si nec ante] fidem datam, vel matrimonium de facto contractum [Superstite] quid si mortua legitima cognouit eam nouiter alteri coniugatam: vel quid si mortua prima contraxit cum secunda, & demum cognoscit illam, cui fidem dederat viuentis prima? satis videretur idem, argumen. de penit. dist. 3. adhuc instant. 8. quæst. 1. in scripturis. ff. de libe. & post. placet, cum l. seq. ff. si cer. pet. l. singularia. & vide secundum articulum primæ partis quæstionis, quam disputaui de filio legitima to super regula, sine culpa, de reg. iur. li. 6. [Cognouit] etiam si conatus fuisset cognoscere. supra de spon. capit. ultimo, secundum Vincen. Idem Guil. in Spec. eod. tit. ad fi. qui Vinc. etiam hic dicit, quod dato, quod maritus cohabitaret alij, etiam nudus cum nuda, non tamen coiuit, non potest fieri diuortium; alleg. in contrarium 32. quæstio. 1. dixit. Hostien. tamen in contrarium eius quod dictum est, solum conatum non sufficere, allegat iura alleg. in gloss. in ver. an contra, respondens ad decre. ult. de spon. quod hic delinquebat, ibi non.
10. And. super 4. Decre. E ad

Ioan. And. Comment. in Quartum Decret.

ad cap. extraordinaria, respondet, quod ibi non fiebat tentatio maritali affectu: sed hæc solut. non video quid iuuat, unde dic melius, quod ibi fiebat extra naturalia, nec obstat secundum eum lex, quod quisque iuris: quia loquitur in sententijs, & statutis, in quibus verba cum effectu sunt accipienda, infra de verb. signific. in his. ergo aliud in delictis, ubi punitur affectus sine affectu. Dicit tamen, quod hoc terminare non audeat: quia & in delictis plerumque non obest conatus, sed requiritur affectus cum opere, de bigamis, nuper, & capit. fin. & patet in his, quæ not. supra eo. super hoc [Eandem] nec machinatio ꝑ ab alterutro intercessit. Quid si primam non cognouerat, quando contraxit cum secunda, quam cognouit, nunquid mortua prima, vel religionem intrante, remanere poterit cum secunda? dicunt quidam quod sic, argumen. supra de biga. debitum. 33. distinct. Valentino, ex nouo consensu, supra capit. proxim. Innoc. contra, & bene, ut hic patet, & supra eo. significasti, & cap. cum haberet, & infra de eo, qui cog. con. discretionem. Hostien. idem & Guil. in Specu. eo. tit. in fi. & est casus, supra cap. 2. licet quidam dicant contrarium & malè, dicentes, quod sicut ad efficaciam huius impedimenti requiritur fides, vel matrimonium cum copula, sic requiritur, qd copula interuenerit cum prima [Cum ea] cui fidem dederat: alias cum qua de facto contraxerat [Si prius] quam fidem daret, vel de facto contraheret, & per hoc ꝑ patet duo esse necessaria coniunctim ad matrimonium dirimendum, fides, & copula. matrimonium de facto contractum, & copula. Sola ergo copula non dirimit, nec sola fides, vel matrimonium de facto, ut hoc, supra eod. significasti, 3 secundum omnes. Hostien. dicit adhuc requiri tertium, scilicet quod inter primo coniunctos non subsit canonicum impedimentum: alias contra, de spon. cum in apostolica. & quartum, scilicet mala fides: alias contra, supra cap. proxim. & cap. 1. secundum Hostien. qui etiam remittit ad ea, quæ no. in sum. eo. tit. Istud autem impedimentum ꝑ est perpetuum. Unde, etiam si recederent expresse ab antiquo consensu, & de nouo consentirent, non esset matrimonium, supra eod. super hoc. in foro tamen iudiciali non crederetur coniugibus etiam ambobus, si dicerent inter eos adulterium, & fidem præcessisse, de eo, qui co. con. super eo. in foro tamen pœnitentiali crederetur, & si aliter non probarent, & tunc, quantumcunque ecclesia hoc præcipiat, non debent commisceri, de senten. excommun. inquisitioni. De filijs ꝑ autem ex secundo tali coniugio genitis, dicebat Pet. quod ex quo impedimentum occultum erat, & probari non potest, succedent cum legitimis. poterunt tamen secundum eum parentes providere ponendo illos in aliquo monasterio mendicanti: quia alias succederent parentibus, C. de episcop. & cleric. omnes. & si hoc facere non possunt, instituunt eos in modica quantitate, & illi non poterunt agere nisi ad supplementum, C. de inoffic. testam. omnino, secundum Pet. de Samp. & vide quod dicam in simili questione, de pœnitent. officij [Tolerari non debet] tertio prouocante, & petente diuortium, secundum Rost. bene, qui dicit in libel. suo tit. de spon. & matrimon. ver. quantum impedimentum, quod ꝑ alter contrahentium hoc casu non audiretur contra reliquum prouocando ad diuortium, cum sint in pari delicto. & sic nil Iudæus Iudæo & cat. C. de inoffic. testam. l. in arena, ff. ne quid in loco pub. l. 2. §. si quis in loco. dicit tamen, quod qui libet de populo poterit libellum offerre, in quo narrando factum petet diuortium. tu dic etiam alterum propter periculum animæ prouocantem audiri, de re iudic. lator, ubi de hoc, in gloss. 1. & capitulo consanguinei, & de præsumptio. tertio, ubi de hoc, in glossa secunda 10 [Dum vixit] si igitur ꝑ illa mortua cognoscat illam, cui

prius fidem dederat, per id nõ dirimetur matrimoniũ inter eos per hanc literam; quod intelligas saluo eo, quod dixi, super ver. superflite [Vxor] etiam incognita, ut supra dixi [Illam] cui fidem dederat, vel cum qua de facto contraxerat. ¶ Glossa prima ꝑ arguit non nocere & c. allega. tria iura, & 6. in contrarium. finis respon. 12 det per questionem. ¶ In ꝑ gloss. 1. ibi, l. 1. in fine] vide in præ. cap. fi. de spon. super vltima glossa. ¶ In ꝑ gloss. 1. ibi, & ita est, argumen.] dicit Hostien. quod istud, argumen. non colligitur hic. nam ad inducendum hoc impedimentum requiruntur duo, scilicet fidei datio, aut contractus de præfenti, quorum vtrunque est hic perfectum. aliud, scilicet carnis copula, quod forte non est attentatum. unde nota, quod quando duo requiruntur, alterum quorum per se non sufficit, nõ est satis alterum adimpleri, de hoc supra de rescript. ex parte 1. ¶ In ea. gloss. ibi, iuuenis] de hoc supra de eo, qui in poss. cap. 1.

ADDITIO.

¶ Significasti. Ibi est casus de hoc, & ibi vide Io. And. & glo. nõ expressum. & vide Ioan. And. in Spec. infra alleg.

S V M M A R I V M.

1 Continuatio tituli.
Lepra dirimit sponsalia, non matrimonium.
De leprosis ubi tractetur, quod huic titulo conueniat, vel alia de causa.

De coniugio leproforum.

Rubrica.

¶ Viso ꝑ de quibusdam impedimentis matrimonio- rum, de impedimento morbi lepræ submittit, quod licet dirimat sponsalia, tamen matrimonium non dissoluit, ut infra per totum; secundum Goff. & Host. ad hoc facit 32. quæstio. 5. si vxorem. 33. quæstio. 2. hoc ipsum, conuenit titulo, de iureiuran. quemadmodum, versic. quod si quam plura iura de leprosis loquuntur, sed non faciunt ad titulum, sicut de cor. vicia. ex parte, de cleric. ægrot. capit. 2. & 3. de conuer. coniug. ex parte. de eccl. edific. facit, infra qui fil. sint legi. per venerabilem, ad finem, de quattuor generibus lepræ, vide in text. & gloss. de pœnitent. distinct. 1. §. ex his, versic. Moyse, quoque.

S V M M A R I V M.

1 Leprosus matrimonium contrahere potest. ab hominum communione separatur, nu. 2. aut talem teneatur sequi virũ vxor, num. 7.
Lepra non dirimit matrimonium, imò sanus ea infecto debitũ reddere tenetur, præterquàm in casu, nu. 3. & 6. & 7.
Solut sponsalia tamen de futuro.
2 Caro vna, ut intelligamur esse vir & vxor, & quando sint, num. 3.
4 Epilogus, & suffragium glossarum. nu. 5.
Diuus aduerbium, quantum temporis comprehendat, n. 6.
7 Suppletio, vel additio glossarum.

C A P V T I.

Peruenit. Tota rubrica in summa hoc intendit. Leprosus ꝑ matrimonium contrahere potest, & lepra superueniẽs nõ dirimit matrimoniũ. imò sanus infirmo tenetur reddere debitum, nisi ad cõtinentiam possint induci. Solut tamen sponsalia de futuro. & diuiditur hæc decret.

in duas partes. prima narrat casum. secundo diffinien-
dum committit. ibi, Quoniam igitur. circa hanc decre-
dicebat Hostien. de consuetudine leprosus extra com-
munem habitationem hominum ponitur, nec ipsum
vxor sequitur: ad sequendum monetur: si non potest in-
duci, & vterque vult continentiam promittere, reci-
pitur. si continentiam promissam alteruter violat, ex-
communicatur [Generali] idest generalissima. nam
vbiq[ue] t[er]rarum sic seruatur, & seruari debet propter
timorem infectionis, argumen. de sta. mona. ea, quæ,
§. 1. de quo dic, vt no. supra de consu. cum dilectus, §. 2.
ad fi. Hostien. [Vna caro] idest ad vnā carnem pro-
creandam coniuncti [Sint] post carnis t[er] copulam, su-
pra de conuer. coniuga. ad apostolicam. vel ibi esse de-
bent, ex quo de præsenti contraxerunt, quicquid eis ac-
ciderit post contractum, vt sequitur, & infra capit. pro-
xim. secundum Hostien. [Ad hoc] scilicet vt debitum
reddat. Hostien. [Eis] volentibus, & consentientibus.
Hostien. [Seruent] idest se seruatuos voueant. aliter
non debet sustineri, quod viuant separati, secundum
Ala. vel dic, quod est comparatiua permissio, siue di-
spensatio. Vincen. [Mandatum] ab eis spōte receptum
de seruanda continentia. Hostien. [Contemperint] &
adulterium commiserint. Hostien. [Excommunicatio-
nis] seruandæ, quousque præsentiā agent, supra de
spon. ad audientiam, in fine. Hostien. ¶ Gloss. 4. t[er] respō-
det per quæstionem. ¶ Ultima gloss. successiue de duo-
bus quærit, & soluit. ¶ In gloss. 4. ibi, l. 1. §. ait prætor
vide in præ. decret. de causis, super gloss. fin. [& ibi,
cum domini horeorum] si dominus per biennium non
apparuit, & non soluit conductor horrei, vel insulæ, li-
cite petit dominus illa aperiri, & per publicas personas
illa, quæ sunt intus, describi [& ibi, quod dicitur] alias,
quod dictum post multum temporis, idest post quin-
quennium separatio bonorum peti non potest. ¶ In gl.
penult. ibi, quod nisi, in fine] incipit, §. si ex prouincia.
vide de spon. de illis, super 1. gloss. ¶ In t[er] gloss. 1. ibi, ve-
teris testamenti] Nume. duodecimo. ¶ In gloss. hic nō,
in fine] quandoque, vsque ad decennium, supra titu. 1.
cum haberet. adde, quod dixi de fideius. capitulo fina.
dixit Hostien. hoc Diutius, intelligendum, quous-
que querela ad iudicem perueniat, vel sibi notoriē li-
queat, quod viuant incontinenter. Nam si simul viuen-
tes continenter viuunt, nec vnus alium impedit, eccle-
sia sustinebit. trigesimalertia quæstione quinta. quod
Deo. idem, si separatim viuunt, vt sequitur. sed adulte-
rio patente, ex officio præfiget diem, quo simul maneāt,
supra de off. ord. c. 1. secundum Host. ¶ In gl. no. quod,
in fine] secundum Ala. a si ergo transfert domicilium,
semper sequatur eum, de parochia. capit. fin. secundum
Host. ¶ In gl. nunquid, ibi, non fraudetur] propter viri
distantiam. Ala. [& ibi, sui iuris] vt plus cōtineat. R. [&
ibi, compelletur] argumen. contra, prima, quæstione 1.
uentum, vbi de hoc, & plenius, trigesima secunda quæ-
stione quinta, si vxorem quis. Mel. dicebat, q[uod] licet sanus
teneatur reddere, non debet compelli, arg. canonis, &
l. alleg. in fin. præ. gloss. & vide quod dicam infra cap.
proxi. in fine.

A D D I T I O.

- 1 ¶ Secundum Ala. Vide Bar. in l. Moenia, §. fin. ff. de annu. leg. &
Cyn. Sali. & Bal. in l. pen. C. de op. libe.

S V M M A R I V M.

- 1 Propter lepram matrimonium non separatur: secus in spiritua-
li, num. 7.
Leprosus contrahere ipsum potest, eique soluendum est de-
bitum.

Vxorē dimittere quibus casibus liceat, ver. excepta causa,
& num. 7.

Coniuges participare inuicem casus fortuitos præ ceteris hu-
manum est.

- 2 Afflictio afflictio non addenda.

Deus non fecit vllum, cui non prouideat.

Infelix vix est, quin suam inueniat infelicem.

- 3 Debitum coniugale tenetur alteri alter coniugum reddere, nisi
in casibus, & quibus, nu. 9. & ad hoc potest ab ecclesia co-
gi, sed non semper, num. 4.

- 5 Epilogus, & suffragium glossarum. nu. 6.

Tutor esse non desinit, qui causa reipublicæ abest.

Indefinita non equipollet vniuersali semper, §. in gl. penul. &
num. 8.

Mos testatoris, & religionis ponderandus.

- 7 Additio glossarum.

Principis excipitur interpretatio.

De similibus ad similia in iure proceditur.

C A P V T II.

Quoniam. Summatum est in cap. supra pro-
xim. & sunt tria dicta. secundum
ibi, leprosi. tertium ibi, quod si.

- 1 & sic summabat Host. propter t[er] lepram matrimonium
contractum non separatur: leprosus contrahere potest
matrimonium: quia nec prohibetur: soluendum est
debitum leproso ex præcepto apostoli, contra quod oc-
casione lepræ nulla datur exceptio [Excepta causa.]
ex hac ergo causa licet. 32. quæstio. 1. dominus. de hoc
infra de diuor. significasti. Hostien. [Vxorē] post ma-
trimonium consummatum, sed nec ante, nisi in casu, de
conuer. coniu. verum, & capit. ex publico [Graui] quali-
cunque, etiam si oculos, vel nasum amitteret, vel para-
lytica fieret: nihil enim tam humanum quam coniu-
ges adinuicem participare tales casus fortuitos. ff. so-
lu. matr. si cum dotem. §. si maritus. Hostien. [Separan-
da] per ecclesiam [Dimittenda] per virum. non enim
addenda t[er]st afflictio afflictæ. 7. quæst. 1. cum percussio
[Inuenerint] non facit Deus aliquē, cui non prouideat.
Vincen. dicebat Hostien. se vidisse de facto, quod ta-
les inueniant vxores: quia vix est aliquis infelix, quin
suam inueniat infelicem [Apostoli,] prim. ad Chorint.
7. ibi; vir non habet & c. & nolite fraudare & c. [In hoc
casu] scilicet occasione t[er] lepræ. Posset enim esse alia cau-
sa iusta, puta si remordet conscientia, de sen. excom. in-
quisitioni, vel quia ecclesia ex causa hoc inibet, de ma-
trimonio contracto contra inter. ec. cap. 2. & 3. & supra
de spō. cum in apostolica, & ex causa fornicationis car-
nalis. supra eo. cap. & spiritualis, de diuor. quæsiuit, &
capit. quanto. sed, nunquid competit exceptio dierum,
vel locorum sacrorum? dic quod non. nam quamuis pe-
tens peccet, & induendus sit ad desistendum; si tamē
omnino insistat, modis omnibus reddi debet. 32. quæ-
stio. 2. §. his ita respondetur. & capitulis seq. & 33. quæ-
stio. 5. quasi per totum; quod dic vt no. in sum. de spon.
sub rubrica de matrimonijs. §. quis sit effectus. ver-
ficul. sed nunquid peccant coniuges, & seq. Hostien.
4 [Inuenitur.] Dixit t[er] hoc Hostien. quod quamuis eccle-
sia distringere debeat non soluentem debitum; tamen
si vir propter terrorem, vel alia de causa nullo modo
potest reddere debitum, licet excommunicetur ab ec-
clesia, sententia non ligabit eum quod ad Deum. & si
de hoc constaret ecclesiæ, non deberet contra eum sen-
tentiam dare, sed datam potius relaxare: quia non
debet ligare ad impossibile. ff. de regulis iuris. im-
possibile, & supra de solutio. Odoardus. ¶ Glossa
5 secunda t[er] respondet per contrarium. Glossa tertia, al-
Io. And. super 4. Decret. E 2 leg.

Ioan. And. Comment. in Quartum Decret.

leg. 7. concor. signat vnum contrarium, & ibi remittit.
¶ Penult. gloss. ponit Bro. de generali, & de indefini-
ta. ad primum alleg. 8. iura. ad secundum 5. demum cō-
tra secundum allega. tria iura. contra primū quinque,
soluit vtrunque. ¶ Ultima gloss. alleg. 6. concor. signat
6 vnum contrarium. ¶ In ¶ gl. 3. ibi, nec ille] datur cura-
tor in locum tutoris, qui reipublice causa abest: nec il-
le per hoc desinit esse tutor. ¶ In gloss. pen. ibi, procura-
tor cui] vide, de rescrip. ex parte decani, super gloss. &
ita [& ibi, §. Lucius] vide de præben. dilecto, in gloss. 2.
[& ibi, si seruitus] vide in cap. quia circa, super vlt. gloss.
[& ibi, pluribus] vide de sent. excom. cum pro causa, su-
per vlt. gloss. [& ibi, non aliter, §. 1.] si testator legauit
iuuenes, quos in ministerio habebat, mos testatoris, &
regionis ponderabitur; alias videtur intelligendum de
his, qui excedunt adolescentiam, nec dum sunt inter
senes computandi [& ibi, scientiam] vim vi defendere
omnes leges &c. [& ibi, obligatione] vide de privileg.
pastoralis, super vlt. gloss. [& ibi, age cum Geminiano]
7 vide de transla. cap. 1. super gloss. 2. ¶ In ¶ gloss. 3. 2. que-
stio. 7. in fine] dicebat Hostiens. aliud in carnali matri-
monio, vt hic, aliud in vinculo ecclesie, & simplicis sa-
cerdotis, vt ibi. Ratio, quia primum de iure naturali: se-
cundum de iure canonico, argum. de consuetu. cap. fin.
de spon. duo. c. fi. Item in carnali non imminet pericu-
lum nisi vni personæ, quæ se ab initio voluntariè obliga-
uit, & qui contraxit, suspicari debuit hoc euenire posse.
In spirituali verò imminet periculum pluribus, qui nec
sunt requirendi, de elect. Osus, secundum Hostiens. tu-
dic vt in contrario dixi, quod etiam spirituale non dis-
solvitur quò ad vinculum. ¶ In gloss. no. quòd, ibi, in iu-
8 re] princeps ¶ tamen semper excipitur, cuius inter-
pretatio est tam necessaria, quam generalis, C. de le. &
con. l. 1. R. procedimus enim in iure de similibus ad si-
milis, de rescrip. inter ceteras. Host. [& in fine] de quo
dic vt no. infra de elect. vt circa, lib. 6. ¶ In gloss. vlt. ibi,
9 quòd dormierit] dic vt ibi [& in fi.] quid si ¶ vir est ethi-
cus, & vxor exigit, & si ille reddat est mortuus, argum.
q. non teneatur, quia ordinata charitas est, vt prius sibi
consulat. 88. distin. non satis, & supra de vsu pal. nisi spe-
cialis, Vincen.

S V M M A R I V M.

- 1 Lepa soluit sponsalia, nisi in duobus casibus, & alio, nu. 3.
- 2 Glossa que olim contextu euasit.
Ex translatione firmatur matrimonium, & inducitur presump-
tum, & quibus casibus.
- 3 Consummare pro contrahere, num. 5.
- 4 Suffragium glossarum.
De nouo que emergunt, nouo indigent auxilio.
Mulier decipiens non iuuatur velleiano.
- 5 Additio glossarum.

C A P V T III.

1 Literas. Summatum est supra capit. 1. dicebat
Host. lepra ¶ soluit sponsalia, nisi tran-
sierunt in matrimonium presumptum.
Communis diuisio, secundo ibi, Respondemus [Post
sponsalia] ideo dicit, quia si scienter quis contraheret
sponsalia cum leprosa, compelleretur consummare, supra
de spon. ex literis, & cap. requisit, ad hoc, infra tit. 1.
per totum, C. de act. & oblig. sicut, Hostien. [De futuro]
2 hoc ¶ verbum olim fuit gloss. Ala. qui dicebat, capitul.
aliter non tenere [Traducatur] ex translatione ergo fir-
matur matrimonium, & inducitur presumptum, ad
hoc, & supra de restitutio. spoliat, ex parte, & not. su-
pra de spon. adolescens, quod intelligi potest, quando
mulier corrupta est indistinctè. Idem, si maritus dicat

se illam cognouisse, vel si impubes ibidem facta sit pu-
bes, ff. de ri. nup. minorem, nisi mulier illum conuincat
per corporis aspectum, vt no. supra de despon. impu. cō-
tinebatur. Hostien. [Consumandam] idest contrahen-
dam, nam ¶ si contracta esset, bene compelleretur, vt
dictum est supra capitulo proxim. vnde sequitur [Ad eā
recipiendam] scilicet per verba de præsentī, nedum cō-
sumandam, vt est quæsitum, secundum Hostien. G. con-
sumatum debet esse hoc in text. & ita gloss. super ver-
sponsalia, debet esse super gloss. prima [Sponsalia] si ta-
men sponsus sanus infirmam cognosceret, esset matri-
monium presumptum, supra de sponsa. is qui, Hostien.
4 ¶ In ¶ gloss. 1. ibi, ex causa] vide de indic. capitulo pri-
mo, super glossa secunda [& ibi, si mulier in iure] si mu-
lier sciens se non hæredem, in iure se respondit hæredē,
nō iuuatur Velleiano: quia decipit, sed si decepta fuit,
licet in eam detur actio, competit sibi exceptio. ¶ In
5 gloss. 1. ibi consummatum] idest per verba de præsentī cō-
tractum. Abbas.

S V M M A R I V M.

- 1 Continuatio tituli.
De seruorum coniugio loca iuris alia, quàm quæ hic sint, indi-
cat,
Erroris, & conditionis impedimentum impedit, & dirimit,
excepto casu.

De coniugio seruorum, Rub.

1 ¶ Viso ¶ de matrimonio in genere de cōiugio seruo-
rum submittit in specie secundum Da. vel aliter. viso
de impedimento lepræ, quod matrimonium non disso-
luit, videamus de impedimento erroris conditionis,
quod impedit, & dirimit, nisi ex certa scientia fuerit
ratificatum verbo, vel facto, infra capitulo fin. & per
totum, secundum Goffred. & Hostien. 3 habetur mate-
ria 29. quæstione secunda, per totum, & conuenit, supra
de presump. illud.

A D D I T I O.

- 8 ¶ Host. Vide ad materiam huius tit. l. nam, §. sed si quis hominē,
& le. & in aucten. ad hæc, C. de La. li. col.

S V M M A R I V M.

- 1 Seruus etiam contradicente domino contrahere potest, nu. 4.
sed ob id non minus tenetur seruire, num. 4. 8. & potest fieri
monachus, & quando vendi cogatur dominus, nu. 6. & 9. &
quando baptizari, num. 7. penitentia potest ei iniungi, &
quæ, ibid. reddere debitum vxori an proponere domino de-
bent, nu. 9. & corrigitur lex, num. 3.
- 2 Famuli quidam etsi sum, homines tamen sunt.
Seruitutis macula abluatur morum puritate.
- 3 In matrimonijs canonici standum, non legi.
Matrimonia non debent prohiberi sub vlla conditione, vel ali-
ter, sed esse libera.
- 4 Licet aliquid, quod non est honestum.
Domino in quibus obedire non debeamus, quæ seruus etiam
factus maritus ei debeat, & in quibus parere, & numero
8. & 9.
- 5 Epilogus, suffragium, & additio glossarum, nu. 6. & 7.
Patrem sequuntur nati ex matrimonio.
- 8 Prior tempore in temporali non est prior in iure spirituali rei.
Cum onere suo etiam persona transit.
Principale, qui concedit, & accessorium videtur concedere.
- 9 Euenire quod possit, præcogitandum, in fine.

CAP. PRIMVM.

Dignum. Casus. Seruus † contradicente domino cōtrahere potest: sed per hoc non minus domino seruire tenetur. & potest diuidi in duas partes. prima ponit dictum, & eius rationem. 2. quandam dubitationem soluit ibi, debita [Apostoli] ad Gala. 3. gloss. ad col. 3. Hostien. [Seruus] 29. quæst. 2. §. 1. Cato, Quos famulos dicis, homines tamen esse memento. apud Deū enim puritate morum abluitur macula seruitutis, vt dicit Hiero. ad Rufinum. 35. [Matrimonia] Corrigitur † ergo lex C. de incest. nup. cum ancillis, quæ vocat tales coniunctiones contubernia, & standum est in his canoni. & dicit Host. quod hæc litera est contra multos principes nostri temporis, qui etiam liberos sine sui licentia non permittunt matrimonialiter copulari. contra id C. si nupt. ex rescrip. l. 1. & 2. & quod dicitur supra de spon. Gemma, cum suis concord. ad idem C. si rec. prouin. vel ad eum per spon. de l. 1. est etiam contra illorum consuet. qui non permittunt viduas contrahere, nisi prius redimantur [Prohiberi] sub. honestum est tamen † quod de dominorum consensu contrahant: tamen & si dominis contradicentibus &c. Hostien. [Ratione] quia nec esse potest contra euangelicam veritatem, supra de spon. cap. 1. & est si supra de præben. ratio. Hostien. [Debita] q. in his, quæ contra Deum sunt, non debeant domino obedire. l. 1. quæst. 3. qui resistit, & cap. Iulianus, nec in his, quæ constat esse iniusta, de temp. ord. dilectus, vbi de hoc. alias temporalia, quæ seruus habet, omnia sunt domini, & animaduertere potest in eum, quod dic, vt instit. de his, qui sui, vel alien. iur. sunt. l. respon. ad fi. & §. 1. secundum Hostien. [Consuetudo] certe & non consuetudo, quia omnia sunt domini, vt dictum est. vel ideo dixit hoc. quia si in aliquibus regionibus esset consuetudo, quod ad certa tantum seruitia astringeretur, ecclesia talem consuet. deberet tueri, argum. tit. l. c. vno. C. de longi temporis præscrip. quæ pro liber. l. 1. 2. & 3. & not. infra de Iudæis, multorum. Hostien. ¶ Gloss. 1. † obiectionem soluit distinguendo. ¶ Vltim. gloss. respondet per quæstio. ponit opin. alleg. in contrarium. 2. quærit, ponit opin. Ala. approbat contrarium. ¶ In † gloss. 3. ibi. §. nobis] etiam serui possunt fieri monaci: quia quantum ad Dei cultum neque masculus, neque femina &c. ¶ In vltim. gloss. ibi, possessionum] vide supra gloss. proximā. [& ibi. §. penult.] & loquitur de seruo, quem dominus nimis seuerus vendere cogitur, & de se uero etiam & eo, qui seruū ad impudicitiam cogit, loquitur l. seq. si dominus. ¶ In † gloss. 2. ibi, baptizatus] baptizari ergo potest seruus, nec per hoc fit præiudicium domino, secundum Pet. & Abb. quod intelligas, si dominus eius Christianus est: alias dic, vt infra de Iudæis, cap. fi. & de hoc dicam eo. tit. cap. 1. [& ibi, præsentia] ad hanc tenetur seruus per decret. statim alleg. quia & si excommunicatus est, tenetur ire ad curiam. quod dic vt infra de sentent. excommun. relatum. sed, vt dixit Host. nō est iniungenda seruo pœnitentia elemosynæ, cum nihil habeat, instit. per quas per. nobis ac qui. §. item nobis, & sequentibus, neque ieiuniorum, neque vigiliarum, neque alterius macerationis, neque aliqua alia, per quam redderetur inutilis domino suo ad operandum: quia dominus non debet priuari suo iure sine sua culpa, supra de constit. cap. 2. iniungatur ergo, quod vadat ad ecclesiam, cum poterit bono modo, & huiusmodi leuia, considerata qualitate criminis, & personæ, vel orationes, quas potest facere laborando. & etiam per viam eundo, argum. ff. de ope. libe. l. antepenult. potest etiam ei iniungi pro pœnitentia labor, quem sustinet domino seruiendo, & quod ei bona fide seruiat, nec aliquid subtrahat, & patientia seruitutis,

secundum Hostien. ¶ In gloss. 2. in fi.] secundum T. ¶ In gl. coniunx. ibi, separari] de hoc 81. distin. cum omnibus [& ibi, petens dominum] nisi consuetudo loci esset in contrarium, infra eo. licet [& in fine] idem Phil. Goff. & Host. Guil. Na. cōtradicens, quod nati tex matrimonio sequuntur patrem, ff. de sta. ho. cum legitime. 32. q. 4. liberi. de hoc, de seruis non ord. cap. fi. ¶ In gloss. vlt. ibi, obediendum) quia seruus prius domino obligatus, cum eodem onere transiit ad vxorem, de pigno. ex literis. & ad hoc facit text. ibi, non minus. & sic facit pro domino proprietas temporis, infra de reg. iur. qui prior est. sed pro vxore facit, quia magis priuilegiata est sua causa: quia scilicet eius obligatio spiritalis, & sacramentalis. Prima verò temporalis, & dominicalis, quo casu sæpe posteriorem præferimus, infra de præben. is qui a [& ibi, peteret seruum] argum. ff. ad Sila. si quis in graui, §. si cum omnes. si seruus † contraxit sciente & permittente domino, debet debitum reddere: quia cū dominus concessit principale, & accessorium concessisse videtur, de offic. delegat. prudentiam. Si autem eo contradicente, vel ignorante, videtur quod debeat mādum domini adimplere, nisi probabiliter ex dilātione timeat adulterium, alias posset dominus officio suo omnino priuari. Rai. [& ibi, sequi] sed si est libera [& ibi, alij] Ro. Goff. Phil. & Innoc. & idem Vinc. tunc maxime, quando de voluntate domini contractum fuit matrimonium [& ibi, pro habenda] T. & cogi debet vēdere alij bonas cōditiones offerenti [& in fi.] & ff. de offic. præfect. vr. l. 1. §. quod autem. dixit Hostien. si seruus contraxit cum serua, & sunt diuersorum dominorum, vera sit opinio T. & sequacium. vnde dicebat Innocen. diuersorum dominorum coniuges non debere sic diuidi, quin aliquando sibi debitum reddere possit. Dixit autem Hostien. quod si sunt eiusdem domini, aut ambos vendat, aut ambos retineat. Si verò seruus contraxit cum libera sciente, locum habet opin. Ala. & imputet sibi illa, quæ debuit præcogitare hoc euenire posse, supra de ser. non or. cap. 1. & in hoc casu non impediatur dominus, argum. C. de Iudæis, nemo, C. man. in re mandata.

ADDITIO.

¶ Qui. Ibi vide gl. 2. & in c. qui prior, præall. & de maio. & obe. per tuas, & vide in l. priuilegia, ff. de priuileg. credi.

S V M M A R I V M.

- 1 Cum ancilla si liber contrahat matrimonium ignoranter, separatur, nisi postea hoc sciens eam cognouerit, nu. 2. & 4. secus etiam si erat libera, & putabat ancillam, num. 3.
- Error quis impediatur & dirimat matrimonium, num. 3.
- 3 Cum ascriptitia si contrahatur matrimonium, tenet.
- 4 A etu vnico quis perdit ius suum.
- Dotem perdit, quæ est adulterata, in fine.
- 5 Epilogus, & suffragium glossarum, nu. 6.
- Dubitans, pro ignorante habetur, & non est id perpetuum, num. 7.
- 7 Additio glossarum.
- In possessione quæ est libertatis, vel matrimonij, in ea talis est habenda, lite pendente, nec ei turbanda possessio, ver. & ipse Hostien.
- Alimenta non negantur pendente causa ei, quæ est in possessione matrimonij, in fine.

CAPVT II.

Proposuit. C. separatur † matrimonij quod liber ignoranter cum ancilla contraxit, nisi postea hoc sciens illam cognouerit, & sunt duæ partes. in prima proposito facti, in secunda diffinitionis commissio ibi, Man. Io. And. super 4. Decre. E 3 damus

Ioan. And. Comment. in Quartum Decret.

damus, & in diffinitione distinguit secundum membrum, ibi, Si verò dicebat Hostiens. liber cum ancilla contrahens diutius cum ea habitauit, tandem conditionis errorem illi obiecit: non auditur, si de errore certificatus illam cognouit. sin autem & contingit matrimonium separari, reddere debet pecuniam quam occasione dotis à muliere recepit [Diutius] sed hoc non obest. sic supra de eo, qui du. in ma. cum haberet, contra, infra cap. prox. ibi, sol. Hostiens. [Conditionis] error iste ꝑ impedit & dirimit matrimonium, nisi postea ex certa scientia ratificetur tacite, vel expresse, infra eo. ad nostram. idem in errore personæ: secus in errore fortunæ, vel qualitatis, vt probatur 19. quæst. 1. §. 1. & quod dictum est de errore qualitatis, est verum, nisi in casu, scilicet cum intendo contrahere cum Christiano, & est paganus, iudæus, vel hæreticus. hoc enim non tenet matrimonium, etiam si contraheretur à sciente, nisi ad hoc vt conuerteretur ad fidem. 28. quæstio. 1. per totum. Hostiens. de hæretico, vide quod dixi de condi. appo. cap. fin. super gloss. 1. [Et infra] addebat mulier, quod ipse, ex quo sciuerat, eā cognouerat. Petr. & Abb. 3 [Ancillam] si quis ꝑ contrahat cum libera, quam credit ancillam, tenet matrimonium: quia non est ibi error conditionis seruilis, & est præsumptio, quod libentius contraxisset cum ea, si sciuisset illam liberam. vnde dicebat Phi. hoc impedimentum inductum in fauorem libertatis. & hoc dictum Vincen. tenet Innocen. & Hostien. infra cap. vlt. & est casus, in quo iudicatur pro inuito, ff. de nego. gest. soluendo, ff. de lib. cau. l. 1. 2. & 3. cum ascriptitia verò videtur, quod non teneat matrimonium: quia dicit lex, quod inter ascriptitios, & seruos nulla est differentia. C. de agric. nec diutius. verius est, quod tenet, quia liberi sunt. & potest ascriptitius permanere in possessione, in qua est præter voluntatem domini, C. de episcop. & cleric. iubemus, & auct. ascriptitios. Vincen. & facit, quod no. infra de Iudæ. multorum, & cap. de hoc. 19. quæst. 2. in summa [Carnaliter] vel aliter consensit, quod dic, vt infra cap. fin. Hostien. 4 [Cognouit] no. quod ꝑ quis vnico actu perdit ius suum. de hoc supra de constitu. cum accessissent [Fuerit] quia non cognouit eam, ex quo sciuit illam esse ancillam, & sic seruitute probata sententiam &c. Hostien. [Mulieri] idest domino mulieris, vel de æquitate canonica loquitur. Innocen. si. quod no. 13. quæst. 2. illud, in princip. & vide in Specu. de dona. inter vir. & vxor. §. fin. ver. sed quæ actione [Concessit] dicebatur in an. sicut iustum fuerit. dicebant T. & Vinc. id dictum, quia si adulterata esset, dotem perderet, de donat. inter vir. & vxor. 5 plerunque. ¶ Gloss. 2. ꝑ respondet, per q. quid de illo, qui non credidit, alle. pro eo 6. iura, & duo contra, & soluit distinguendo. secundo quærit, arguit, proponit duas opinio. & soluit, & huic literæ respondet. ¶ In ꝑ gl. 2. ibi. l. 2. vide de offic. delega. cum contingat, super 1. gloss. [et ibi, habendus est] vnde indebitum solutum repetit [et ibi. §. his qui] qui dubitat, an homo apud eum existens sit liber, non tenetur interdico, de libe. ho. exhi. [et ibi, cum ante, quam partes] si ante, quam caduca à fisco peterentur, hi qui se existimabant hæredes, vendiderunt hæreditatem, non tenentur ad vltimas precij. sed melius facit §. à quo. vide in ca. cum contingat. super 1. gloss. ¶ In gloss. vlt. ibi, §. vlt. incipit, eius nomine, vide de præsump. illud, super gl. 4. [et ibi, Proculus] vide de eo, qui duxit. cap. 1. super 1. gl. ¶ In ꝑ gl. 2. ibi. l. vlt. [vide quod no. C. de acquir. poss. l. nemo] [et ibi, inquisitioni] vide quod ibi dicam, in gloss. quid si. [Cum antequam partes] glo. Ala. & vide, quod no. de rescrip. cum contingat, in glo. 1. dixit Hostien. q. illa & similia intelliguntur, cum agitur de contrahendo, remittens ad ea, quæ de simili materia notauit, qui cle. 2 vel vo. veniens, a in fi. & ibi, dic secundum T. [et ibi. T.

dixit] Vincen. Phi. Goff. & Innocen. & hoc sequor de rigore [et ibi, sed satis] videtur idem G. Na. & idem per omnia Hostien. & his fauet æquitas. & ipse Hostien. inducit, supra tit. prox. quoniam, dicens, q. ipse non cognoscit eam tanquam seruam, vel liberam, sed tanquam illam, quæ est in quasi possessione libertatis, & si libera non sit, & tanquam illam, quæ est in quasi possessio. matrimonij, & si vera vxor non sit, & lite penden. talis est habenda, nec est eidem sua possessio turbanda. & dicit hoc satis expressum, de frigi. fraternitatis, §. nam si tantum, qui fil. sint le. cum inter 1. remittit etiam ad ea, quæ not. in sum. eo. tit. §. fin. ver. quid si lite, & supra de conuer. con. cap. fin. [et in fine] adde, quod no. 34. distin. si cuius. dixit Phi. certum est, quod pendente causa non negabit ei alimenta, ff. de lib. agno. si neget.

ADDITIO.

2 ¶ Veniens. Vide Io. And. infra de eo, qui dux. in matri. quam pol. per adul. cap. veniens, in glo. omnino, & Barto. in l. is potest, ff. de acquir. posses.

S V M M A R I V M.

- 1 Liber est, natus ex libero & ancilla, & vt liber contrahit matrimonium, si ex consuetudine patris conditionem sequitur patris.
Gerere se pro aliquo est ius, in fine.
- 2 Temporis diuturnitas, libertatis fauor etiam in dubio prodest. num. 1.
- 3 Epilogus suffragium, & additio glossarum. n. 4.

C A P. III.

1 **Licet** Casus. Si consuetudo ꝑ est in loco, q. partus conditionem patris sequatur, natus ex libero, & ancilla liber est, & vt liber matrimonium contrahit. & duo facit. narrat factum secundum vtriusque partis propositionem. 2. ibi, videtur, quid sit diffiniendum. respon. dicebat Host. sponsus mulieris seruus mon. esse proponitur, qui pro libero se gessit per decennium post mortem patris, cuius conditionem sequi debet. opponitur: pro matrimonio securius iudicatur [Sua]. f. viri. T. [Ignara] sic sup. c. pro. Hos. Credebat. n. eum esse liberum. Pe. & Abb. [Proponatur] dicebat forte, q. fuit filius ancillæ monasterij [Prouinciæ]. f. Lombardiæ. T. Vin. Gof. [Gessisse] in hoc est bene uis. Hosti. 2 Ratione ꝑ temporis] dic, vt no. supra de eo, qui du. in ma. cum haberet, §. pen. sed contra sup. c. prox. So. ibi, certum erat de condi. seruitutis, & ideo non obstat tempus: hic verò erat dubium, & ideo prodest, necnon & libertatis fauor, vt sequitur. Host. [Libertatis] & matrimonij, infra qui ma. ac. pos. videtur. Host. [iudicandum] f. non esse diuortium faciendum. Inn. ¶ Gl. 2. ꝑ soluit contrarium. ¶ In glo. 1. ibi, partum] partus sequitur ventrem, & idem sequens. ¶ In gl. vlt. ibi. §. si quis seruo] ibi. sunt verba gl. & ponitur casus de illo, qui reliquit directam libertatem seruo pignorado, quæ de iure stricto non valet, sed propter fauorem libertatis valet, vt fideicommissaria [et ibi. l. 1.] parentes vtriusq. sexus, licet filijs etiam emancipatis cuiusq. gradus imponere mandatum, vt seruum in libertatem producant, fouere enim & tueri libertatem est principi, et eius nomini peculiare. ¶ In ꝑ gl. 1. in fi. Jet 32. q. 4. liberi. ¶ In gl. 2. ibi. l. 1. de hoc 12. q. 2. longinquitate 2.

ADDITIO.

2 ¶ Longinquitate. Possessio autem serui quomodo perdat, vide Io. And. in c. 2. de ser. non ord. super gl. 2. & de materia glo. vide iasticu. de ingenuis, in prin.

S V M M A R I V M.

- 1 Cum Ancilla si liber contraxit, hoc ignorans, & ex quo sciuit, non consensit in eam, separatur matrimonium.
- 2 Legatus cognoscit de causis provincie sue. Error quis impediatur, & dirimat matrimonium, nu. 7. Nihil tam consensui contrarium, quam error, nu. 6.
- 3 Constat aliquando eo ipso, cum non probatur contrarium. Ignorantiam quis regulariter probare non cogitur, licet aliquando secus, & quando. Iuramento viri statuitur de dissensu suo in mulierem.
- 4 Matrimonium quibus ratificatur modis, verbo, vel facto, & numero 7.
- 5 Epilogus, & suffragium glossarum, nu. 6. Inuitus dicitur, qui non consensit. Nouum quid quando dicatur, exempla quedam afferuntur, §. in gl. 2. ver. sed si manente. Nouus consensus quando requiratur, ibid.
- 7 Additio glossarum. Copula carnalis nunquam probat consensum, nullo precedente tractatu. Contractum confirmare an cogi possim, qui nullus est ex conditione mea & personae, sed pars alia contradicitur, in fine, iuncta gloss.

C A P V T I I I I.

- 1 Ad nostram. Casus. Si liber & contraxit cum ancilla hoc ignorans, & ex quo sciuit, non consensit in eam, separatur matrimonium, & cum alia contrahere poterit. & sunt duae partes. 2. ibi, Ideoq. & dicebat Hostiensis miles ab vxore propter conditionis errorem separatur, si ignoranter contraxit, nec post certificationem in ipsam tacite, vel expresse consensit, ut cum alia contrahat, licentiatur. [Militem] erat & iste de provincia commissa legato, & ideo potuit causam diffinire, supra de offi. l. c. 1. [Conditionis] deterioris, respectu contrahentis, secundum Gof. qui hoc no. in sum. huius ti. §. item quid si seruus. per quod sequitur, qd si seruus contrahit cum ancilla, credens contrahere cum libera, teneret secundum hoc matrimonium: quia respectu suae conditionis non est deceptus. & vide quod de hoc not. 29. qu. 2. in summa. & idem tenet Innoc. supra c. 2. Si vero non errasset in conditione, sed in qualitate conditionis, ut quia credebatur liber contrahens cum ancilla illam esse ancillam ecclesiae, & erat ancilla priuati, non impediet iste error matrimonium. sufficit, quod non est iure scriptum. Item error qualitatis personae, de qua constat, non dirimit. 29. qu. 1. per totum, sicut nec error qualitatis seruitutis, de qua constat. alias sequeretur, qd contrahens cum ancilla Titij, quam credebatur clementem, vel locupletem, si non est talis, peteret diuortium. [Errorem] tu vero sibi denegas licentiam contrahendi. & sine hoc subauditum male sequeretur, Ideoque & c. secundum Hostiensis. & forte fiebat haec denegatio secundum eum: quia forsan dicebatur miles in eam consensisse, nec obstabat sententia: quia non transit in rem iudicatam. [Constiterit] constat hoc ipso & quod contrarium non probatur. sic supra de his, quae si a praela. ea noscitur. vbi de hoc. nec enim cogitur quis probare ignorantiam, nisi forsan ut no. de elect. innotuit, & c. cum terra, in fi. quia regulariter quilibet praesumitur ignorans, ff. de proba. verius, de regul. iur. praesumitur, libr. 6. tamen deficiente probatione de his, quae sequuntur, stabitur iuramento suo, supra de despon. impu. attestaciones, ad fi. Hostiensis. [Intellexit] & credidit, quod dic, ut supra cap. 2. [Facto] eam & cognoscendo. Pet. (Nec verbo) per quod ratificet matrimonium, aut proponendo verba consueta ad matrimonium con-

trahendum, ut supra de spon. si inter, vel equipollentia, eod. tit. ex parte: sed & si nulla verba de nouo interueniant, dummodo incipiat ei placere, quod est factum etiam tacito consensu, matrimonium confirmat, supra de despon. impu. literas, ff. de spon. sed quae patris, Gof. [Alia] in domino, supra, qui cleri. vel vo. veniens, in fi. de eo qui duxit in ma. c. 2. in fi. Host. ¶ Glo. 2. no. ipso facto matrimonium contrahi, & ratificari. ad id obijcit, & soluit. demum quaerit, & soluit. item quaerit. ponit op. lo. quam approbat. ¶ In § glo. 1. ibi, si per errorem non consentiunt, qui errant. quid enim tam contrarium consensui, sicut error, qui imperitiam detegit (& ibi, non id circo) licet pater ab aliquibus ut a liberis pecuniam debitam receperit erras, filij quaestionem status illius mouere non prohibentur. ¶ In gl. 2. ibi, sed quae vide hac, & l. nutu, de spon. tua, super 2. gloss. (& ibi, si quis) vide de his, quae fiunt a praela. cum nos, super gloss. 2. (& ibi, in eo, §. deinde) liberta non diuertit a patrono inuito, & inuitus dicitur, qui non consentit (& ibi, sed si manente) si lapsa die proroges precarium, primum non renouatur, sed nouum constituitur (& ibi, si cum dies) 1. respon. in prorogando requiritur nouus consensus, hic & sequens (& ibi, §. cum adijcitur,) si aliquid additur, vel detrahatur obligationi, noua est stipulatio, & ideo noua verba sunt necessaria (& ibi, sed quae patris) vide supra (& ibi, quamuis) vide de solu. cap. fin. super 1. gloss. (& ibi, si mulier. 2.) vide de renun. quidam, super prima glossa (& ibi. l. 3. §. scio) vide de testi. cum causa, super gloss. 1. ¶ In § glo. 1. ibi. §. his) alias est ver. sub, §. 1. ¶ In gloss. 2. ibi, aliqua verba) vbi enim nullus praecessisset tractatus, carnalis copula nunquam probaret consensum, ff. de regulis iuris, l. nuptias. Hostien. (& ibi, sed pone hic) quod sequitur, not. 29. qu. 2. si quis ingenuus (& ibi, dico quod non) idem Goff. (& ibi, libertatem) sed hoc matrimonium non tenuit propter errorem conditionis. ergo nec libertas competit, quae ratione matrimonij contingit. Solu. potest dici, qd cum incipiunt contrahere, amittit dominus ancillae dominium, & sic contrahitur cum libera, unde tenet matrimonium, Goff. & facit quod not. 1. quaest. 1. detrahe, in gl. 1. [& ibi. c. 1.] per hanc decre. dicebat Phi. quod illa viro contradicente poterat matrimonium confirmare (& in fin.) idem Goff. & Vin.

S V M M A R I V M.

- 1 Dispositio tituli.
- 2 Conditio nati inspicitur ex ventre matris. Semen non inspicitur, sed terra, vbi seminatur. Ad libertatem partus liberam semel fuisse matrem sufficit.
- 3 De conditione, vel statu natorum alibi, quam hic. & vbi tradatur.

De natis ex libero ventre,
Rubrica.

- 1 ¶ Nacta & occasione ex titul. proxim. ponit hanc rubricam secundum Da. secundum Goffred. vidimus de condition. coniugatorum, est videndum de conditio. natorum, & ideo hanc submittit. dicebat Hostiensis.
- 2 feruile & venter, de quo praemissum est, non parit nisi feruilem partum, sic nec liber nisi liberum. Non ergo inspicitur, quis semen iaciat, imperator, vel rusticus, sed terra, in qua seminatur, & illius erit bladum, cuius est terra: nec patitur ratio naturalis esse alt. rius arborem quam illius, in cuius terra radicem egit. institui. de rerum diui. §. si Titius, & §. qua ratione. sufficit autem ad libertatem partus semel matrem fuisse liberam tempore, quo partus fuit in ventre, ff. de stat. hom. lo. And. super 4. Decret. E 4 & ser-

Ioan. And. Comment. in Quartum Decret.

& seruo, §. ingenuorum, instit. de ingenuis, §. sufficit. de
3 ceteris remittit ad sum. eod. ti. ad t. materiam facit 32.
quæst. ult. liberi, & conuenit, supra de ser. non ord. capi
tu. ult.

ADDITIO.

3 ¶ Quæ ratione. Ibi vide gl. quæ incipit, sup. §. certè. & vide gl. in
§. cum in suo, quæ ponit versus.

SUMMARY.

- 2 Natus ex libera, vel liberta, liber est, & ingenuus, nu. 3. exci-
pias ut nu. 3. circa fi.
- 2 Quid deceat, inspiciendum, & id honestatem propriè respicie.
- 3 Seruitium, pro seruitute.
Obuiare, pro præiudicare.
- 4 Argumentum à minori valet, sicut & à contrario, nu. 3.
- 5 Epilogus, & s. ff. frag. um glossarum. nu. 6.
Facere quod alium prohibere teneor, non debeo, fallit in iuribus
nota. nu. 8.
Defendere qui me tenetur, impugnare me non debet.
- 7 Suppletio glossarum.
Adseruitutem qui reuocentur.

CAP. I.

1 Indecens. Casus. Natus t. ex libera, vel li-
berta, liber est. & primò ponit
generale iuris dictum, ex quo ca-

- sum diffiniri mandat, ibi, Propterea, in fin. ibi, durum,
quandam specialem absurditatem retorquet in actore.
- 2 & no. inspiciendum t. quid deceat, quod propriè respicit
honestatem, supra de voto magnæ, de elect. cum nò de
ceat, lib. 6. [Progeniti] ergo non loquitur de natis tem-
pore manumissionis, sed post, secundum Gof. [Libera]
de qua non dubitabatur. & ideò quasi corrigendo sub-
mittit [Seu liberta] secundum Host. [Liberta] qui ex liber-
ta nascitur ingenuus est, C. de oper. liber. quod ex liber-
ta, inst. de ingenuis, in prin. Phi. [Ad seruitium] idest ad
seruitutem. C. de na. ex lib. ven. l. 1. Inno. [Obuiare] id-
est præiudicare. T. [Eius] libertæ, & filiorum, secundum
Host. qui intelligit, q. filij libertæ petebantur à mon. tã-
quam serui: quia ipsorum mater fuerat ancilla mō. & ip-
si producebant instrumēta matetne manumissionis fa-
ctæ secundum formam canonum, vel tanquam de bene-
merita, puta quia verè erat benemerita. 12. q. 2. si quos
de seruis, vel secundum decr. supra de rerum permuta. c.
3. & 4. & de rebus eccl. non alienan. consensus [Eandē]
f. ecclesiam. ergo à contrario, si prætedat causam ratio-
nabilem, audietur, puta causam ingratitude libertor-
um, vel filiorum libertæ. de hoc tamē dic vt not. & di-
xi de reb. eccl. non alienā. ca. 3. [Alij] de quibus minus
videtur. & sic argum. à t. minori b. tueri debent ab ecclē-
sia, de qua magis videtur si. de decimis, ex part. 3. & ex
hoc sequitur, q. si alij volunt libertatem suam defende-
re, multo magis ecclesia hoc facere debet. ¶ Secunda
t. gl. arguit. ¶ Ultima glo. arguit, alleg. 9. iura, allega. in
contrarium, & soluit. ¶ In t. vlt. glo. ibi, altius loquitur
in tutore, vel curatore, cuius ædes seruitutē debent edi-
bus pupilli, vel minoris [& ibi, frater à fratre] si aduer-
sus extraneos defendi debuisset, fortius in eo, quod fra-
ter debuit, indemnis præstabitur [& ibi, tutor] tutor fi-
lij illius, cui ex fideiussionis causa obligatus erat, à seip-
so debet exigere [& ibi. §. 2.] incipit, item si hunc, & §. se-
quē. videamus, qui est vltimus in l. vide, supra de iudi.
7 dilecti, super glossa secunda. ¶ In t. fi. gl. 1. & in eo, qui
maior 20. annis se vendi permisit ad pretium partici-
pandum, & participauit sciens, vt instit. de iure perso.
§. pen. & ff. de liber. cau. l. liberis. 1. respons. hoc plenius

dixi in Spec. de restitu. in integrum, §. 2. post principiū,
ibi, secus si maior, & ex ingratitude libertus in seruitu-
tem reuocatur. 12. q. 3. liberti. ¶ In gl. 2. ibi reprobari]
de hoc no. & dicam sup. de fide instrum. imputari. ¶ In
glo. vlt. ibi, Syluester] 19. dist. nulli fas [& in fine] Item
8 t. cōtra, C. de sacrosan. ecc. iubemus. 35. q. 9. quod quis,
supra de electio. nosti. ff. de adop. si pater, ff. de postul. à
principio, ff. de neg. gest. at qui natura, §. cum me absen-
te, ff. de fideiuss. tut. l. tutor. 30. q. 7. §. tria, in fi. C. si ad-
uer. rem iudica. l. 2. 12. quæstione secunda, si qua de re-
bus, Host.

ADDITIONES.

- a ¶ Manumissionis. Vide gl. in c. 4. de re. eccl. non alienan. & in l. fi.
C. de li. & eo. libe.
- b ¶ Minori. De quo vide in c. cum in cunctis, de elect. in gl. quia vi-
lissimus.

SUMMARY.

- 1 Continuatio tituli.
Spiritualis cognatio dignior corporali.
- 2 De hac cognatione quæ iura alibi, quàm hic loquantur, adij-
cit.
An per Iudæum, vel paganum, vel hæreticum baptizantem,
vel leuantem contrahatur.
- 3 Eius diuisio quæ, & ad quos transeat.
- 4 Quibus casibus impediatur, & dirimat.

De cognatione spirituali. Rubrica.

- 1 ¶ Dicto t. de alijs impedimentis matrimonij, de tri-
plici cognatione submittere intendit, sed quia spiritua-
lis est dignior, & ideò de illa præmittit secundum Da.
& Gof. ad hoc de maio. & obed. solita. 12. q. 1. præci-
piamus. C. de sacrosan. eccl. sancimus. 1. & l. fi. secundum Host.
habetur t. materia 30. q. 1. & q. 3. & q. 4. per totum, & fa-
cit 33. q. 2. si quis cum matre, & repetitur in 6. an autē
hæc cognatio contrahatur per Iudæum, vel paganum
vel hæreticum baptizantem, vel leuantem, dicam de
reg. iu. ex eo, lib. 6. & dixit hic Hostiē. in rubrica, quod
t. cognatio spiritualis diuiditur in paternitatem, filia-
tionem, fraternitatem, & sororitatem. plenius dicas, q.
est cognatio paternitas, & filiatio respectu leuantis, &
leuati, & est compaternitas respectu leuantis, & paren-
tum leuati. & est fraternitas respectu filiorum leuantis,
& respectu ipsius leuati. & adde, quod dicam secundum
Host. infra eo. Martinus, in fi. dixit Innoc. hanc cognat-
ionem non transire ad nepotes, & vltiores. filia enim
spiritualis contrahere potest cum filio filij mei, licet nō
cum ipso. & sufficit, q. non est prohibitum. ad hoc 30. q.
3. c. 1. Dicit t. etiam, q. filia spiritualis non potest copu-
lari filio illegitimo, sed adoptiuo bene. 20. casus, quib.
cognatio spiritualis impedit, & dirimit, not. in summa
huius libri.

SUMMARY.

- 1 Compatrium duorum filij, per quorum neutrum deuentum est
ad compaternitatem, licet contrahunt, nisi consuetudo repu-
gnet, nu. 1.
- 2 Consuetudini standum, si eius transgressio generet scandalum,
& ipsa constat.
- 3 Mentio etiam si non fiat in primo de secundo canone, corrigit
primum.
Cum sorore filij spiritualis contrahere possum. in fi.
- 4 Epilogus, & additio glossarum. nu. 5.

Vtrum autem.

Istud c. & infra capit. super eo, hoc dicunt. filij & duorum copatrum, per quorum neutrum deuentum est ad compaternitatem, licite contrahunt, nisi consuetudo repugnet. Separabuntur autem, si propter vtrunque, vel alterum compaternitas est contracta. dicebat Host. quaestio dubitabilis canonum contrariorum inductio posterioris approbatio, & approbationis exceptio. & ista sit diuisio. secunda ibi, & licet. 3. ibi, vnde nobis. 4. ibi, Nisi [Consuetudinem] cui standum est, si eius transgressio scandalum generet, & de ipsa constet, vt patet in fi. & infra e. super eo. Host. & quod dicit, infra quod posterior canon istud corrigit, intelligitur in illis locis, in quibus non seruatur contraria consuetudo [Posterior] contra l. domino sancto, in fi. dic vt ibi [Corrigere] & procedit hoc, etiam si de primo non fiat mentio in secundo, infra de constit. cap. 1. lib. 6. [Per quem] scilicet posteriorem. Host. [Illa] nam, quando de illa agitur, semper est matrimonium dirimendum, infra cap. super eo. 1. respon. Host. [Persona] non intelligas de suscipiente, sed suscepta. & vide quod no. infra eo. cap. 1. 1. respon. in vlt. gloss. lib. 6. & refert hic Abb. tempore magistri sui de hoc fuisse quaestio. Bon. & quod pascens pauperes, & multi alij per hanc literam dicebant, quem non posse contra here cum sorore filij spiritualis, sed hoc est falsum, vt ibi dixi. & idem tenet Pe. infra eo. tua [Consuetudo] de hoc videas, infra no. super eo. ¶ Vltim. gloss. ponit opin. Hug. contra quam alleg. tria iura. dat duas solutiones, & prima approbat. ¶ In gloss. ibi, dicatur & male. si. 12. quaest. 1. futuram, in superscrip. [& in fin.] vel forte loquitur de alijs canonibus, quos non habemus. Ala. Gof. & Innocen. & est si. quod no. secundum Hostien. supra de eo, qui du. in ma. cum haberet, ver. nosti. ¶ In gloss. vlt. ibi, potest dici] secundum T. & Vincen. Idem Gofre.

S V M M A R I V M.

- 1 Compaternitas scienter, vel ignoranter inter coniuges superueniens non dissoluit coniugium, & idem de similibus. numero 1.
- Diuisio decretalis.
- 3 Opiniones diuersae vbi sunt, quae praefenda.
- Pro matrimonio quae stat ei adhaerendum, in fi.
- 4 Videtur quod papa, necessarium nobis est.
- Baptizare quis potest etiam filium in periculo mortis constitutum, si alius non occurrat.
- 5 Epilogus, & additio glossarum.

C A P V T II.

Si vir.

C. Compaternitas scienter, vel ignoranter inter coniuges superueniens coniugium non dissoluit. & sunt duae partes. in 1. consultatio. in 2. ibi, consultationi respon. In responsione vero duo facit. 1. diuersitatem antiquorum canonum recitat. 2. alteram partem approbat, rationem inducens per locum a diuisione. 2. ibi, Ideoque. & dicebat Hostie. facti quaestio diuersa responsio, vnius approbatio, approbationis ratio. & secundum Abb. sup. in princ. quaest. finisti. quod tamen autem dicit haec decret. de compaternitate, intelligas repetitum de quauis cognatione, vt si pater vxoris meae nunc me teneat in sacramento baptismi, vel confirmationis, vel si ego teneo coniugem, vel simile [Debeant] non, vt patet ex sequentibus. Hostien. [Humani] no. quod tamen vbi sunt diuersae opin. vel diuersa iura, humanior est praefenda, idest rationabilior ad quod facit quod no. supra de praeben. ratio. imo equior,

de transact. cap. fi. vbi vtraque humana est, maiori parti standum est 19. distinct. in canonis, & saniori, quod dic vt no. in alia materia, supra de ele. ecclesia. 2. §. fin. & infra de priuileg. quia circa. imo consulendus est papa. supra de rescrip. super literis, infra qui fil. sint legit. per venerabilem. §. rationibus: vel dic, vt leg. & no. 30. distinct. de quibus. Hostien. [Aliter] scilicet quod non sint separandi, & huic standum est. & trado tibi istud pro regula certa & sana, quod vbiunque magistri per suas gloss. soluunt matrimonium, nec ius expressum inducunt, si inuenias aliquem contrarium scribentem, illi adhaereas, arg. supra de testi. licet ex quadam, in fi. Hostien. [Nobis] videtur & nobis videri oportet, qui in talibus habemus obedire necesse, secundum Hostien. [Subtrahere] imo soluere. ad hoc supra de coniu. lepro. quoniam, ad fin. Host. [Induci] quam etiam in propria domo seruare possunt. 33. quaestio. 6. quod Deo. Hostie. [Ignorantia] ut quia in sabbato sancto cum multi baptizarentur, credebatur leuare filium Martini, leuauit proprium [Malitia] cauta litera non dixit, si ex certa scientia: quia talis posset esse non malitiosa, quia baptizauit filium in mortis periculo constitutum, cum non occurreret alius, qui baptizaret, istud non est imputandum. 30. quaestio. 1. ad limina. ¶ Gloss. 3. tamen querit, & soluit. ¶ In gloss. sed nunquid, ibi, exigere] ar. 30. quaestio. 1. de eo. & hoc tenent Gof. & Host. nisi ambo fuissent in dolo: quia tunc ambo exigent, & fieret compensatio, ar. infra de diuor. significasti, & ff. de compen. I. si ambo, secundum Gof. & Vin. all. de poenis, constitutus. Hostien. dicit, quod neuter debet exigere, & neuter subtrahere, & hoc sonat litera superior, & infra eo. contracto, in fi. sed melius facerent continendo [& in fi.] secundum Vin.

S V M M A R I V M.

- 1 Diuisio decretalis.
- Compatrium filij. per quos ventum est ad compaternitatem, coniungi nequeunt: & coniuncti separantur, nulla contraria obstan. consuetu. & num. 2.
- In alijs consuetudo metropolitana, vel vicinarum ecclesiarum seruanda, si propria non est, nu. 2.
- 2 Consuetudo irrationabilis praescribi non potest, & quae seruanda si propria caremus, & nu. 3. 4. 8. & 9.
- Et quando est contraria, quid iuris. & nu. 3. 4. & 9.
- 3 Impedimentum hic in casu speciali inducit, & ratio, nu. 10.
- Et quando habeat vim constitutionis, ibid.
- Ad consequentia, vel similia non trahendus casus specialis, et num. 10.
- 4 Permittere, pro consistere, & approbare.
- Disimulatio reprobationis qualiter adhibenda, & num. 5. est quaedam comparatiua, nu. 6. & 11.
- Vicini non scandalizandi, ibid. & nu. 6.
- 5 Per dispensationem non videtur quis iuri communi consentire, in fi.
- 6 Est, pro esse debet.
- Resolutio verbi, ibid.
- §. verum intellectus.
- Scandalum vitandum, pariter si diuersa teneantur. aliquibus verti videtur in peccatum.
- 7 Epilogus, & suffragium glossarum, nu. 8.
- Contra leges quod fit, per leges dissoluitur.
- 9 Additio glossarum, & sequentibus.
- In baptizando quae Mediolani consuetudo.
- Praeter formam quid facere non est peccatum.
- 10 Matrimonium vt separetur in quibusdam casibus, posset hoc facere constitutio canonica.
- Papa si statuit, vt stetur diuersis canonibus secundum diuersas consuetudines, quis contradicet.

Super eo

Summatum est sup. cap. 1. & primo ponitur ¶ questio. 2. ibi, Respondemus, responsio distinguens qualitatem filiorum. & secundum membrum ibi, Caterum, quod distinguit inter consuetudinem resistētem. 2. ibi, verum dicebat Host. filij compatrum, per quos ventum est ad compaternitatem, coniungi non possunt, & si cōiuncti sunt, nulla contraria consuet. obstante separentur. In alijs verò consuetudo metropolitana, & vicinarum ecclesiarum ab illa suffraganea, quæ non habet certam consuet. seruari iubetur, quod si ecclesia aliquius provincie aliquam consuet. habeat alterius provincie consuetudini contrariam, sub dissimulatione seruetur. & secundum hunc casum exponebat literam, vt per suas gloss. infra patebit [Vtrunque] vt quia leuasti filium meum, & ego filiam tuam, de quorum contrahendo quere [Nulla ratione] etiam prætextu ¶ consuetudinis, quæ non esset rationalis, nec præscribi posset, supra de consuet. cap. fin. infra de consang. quod super his, secundum Hostien. [secundum consuet.] & in contrahendo, & in separando. vnde infra sequitur expositiue [ita quod si eandem &c.] secundum Hostien. [Metropolitanæ] si in tua ecclesia non sit certa consuetudo. alioquin & si sit contraria consuetudini vicinarum ecclesiarum, ipsam sub dissimulatione seruabit, inf. c. verum [imitari] hoc verum quod ad matrimonium contrahendum, non quo ad contractum. T. imo & quo ad contractum, vt sequitur, Hostien. [Ita quod] hic redit ad primum casum, scilicet, quando filia, per quam contracta est compaternitas, contrahit. Alij intelligunt hoc de alijs filijs, & exponunt verbum, separare, ad pœnitentiam iam peragendam, non quo ad torum, vel imperpetuum. Innocen. qui nec plus notauit in hac decr. Hostien. vero dicit dicendum, vt in suis gloss. infra & supra [inter eos] scilicet filios compatrum, per quos ad compaternitatem non est peruentum, sunt tamen geniti post compaternitatem. [Permittas] si nondum est contractum. Goffred. [Consuetudinem] quæ tamen scandalum generet, si non seruaretur, supra eod. capit. 1. in fi. Hostien. [Separare] si intelligas de his, de quorum neutro facta est compaternitas, dic ad tempus ad pœnitentiam peragendam. & est si. de spon. cum in apostolica. §. si. secundum T. Vincen. & Goff. secundum Hostien. [In perpetuum] & est ¶ casus specialis, quo consuetudo inducit impedimentum perpetuum non trahendum ad consequentia, vel similia, vt dicam super gloss. [Non omittas] hic, si in ecclesia tua sit contraria consuetudo, & huic aduersatur §. verum, quod statim sequitur. secundum Hostien. [Habeatur] specialiter in ecclesia tua, cū in alijs conuicinis sit consuetud. contraria. Hostien. [talìa coniugia] contracta per personas, per quas non est ad compaternitatem deuentum. & sic aduersatur primo præcedenti dicto, secundum Hostien. [Permittatur] idest sustineantur ¶ & approbentur, & sic seruatur ibi ius commune, supra capitulo primo, cum tamen in alijs vicinis ecclesijs seruetur consuetudo contraria, secundum quam talia matrimonia separantur, & sub. non obst. tali consuetudine vicinarum ecclesiarum illud matrimonium dissimulare poteris, & debebis, ita, quod non offendas ius commune, & ecclesie tue consuetudinem, nec tuum præstes assensum, nec scandalizentur inde vicini contrarium obseruantes: quia si scandalizaretur frater meus, non manduca bo carnem in æternum, infra de no. oper. nunc. cum ex iniuncto. §. super eo. sed ¶ qualiter fiet hæc dissimulatio, cum non debeant sine licentia contrahi matrimonia, nec hodie sine bannis, de clan. despon. cum inhibi-

tio, certè soluere non est leue, sed potest dici, quod si impedimentum veniat coram episcopo, dicere poterit, bene videtis, quod vicini talia matrimonia non solum non, & quilibet, in quantum potest, debet cauere a scandalo proximi, tamen apostolica auctoritate mihi in hac parte concessa, vobiscum dispen. ite cum Deo. & sic non contradiceret, nec videtur de iure communi consentire, cum dicat, Dispenso auctoritate apostolica, nec dicit contra mentem, cum papa per hanc dec. sibi det hanc potestatem. & hæc est mens, cui standum est, infra de verb. signifi. intelligentia. & quod sequitur [Quia sicut ¶ graue est] idest esse debet [An. consuet. super his contemnere] tu scilicet qui non habes certam consuetudinem [Sic quoque grauius] propter plurimum scandalum quia plures sunt subditi vicinarum ecclesiarum, quam vnius tantum [Si propter eam] scilicet specialem consuetudinem tue ecclesie [Huius con. tuum in consensum] contra consuetudinem, scilicet vicinarum ecclesiarum [Cum posset sic in exemplum] scandalizantium vicinorum: quia forte aliqui ex his contraherent secundum consuetudinem propriam, & sic essent in scandalum alijs compatriotis suis, nisi separentur, & proprii prælati suam sequentes consuet. ipsos separent, & sic ipsum scandalum verti videtur aliquibus in peccatum, & obloquerentur de prælatis: quia ipsos viderent diuersa tenere, ar. de vit. & honest. cleric. Deum qui de voto, magnæ. §. 1. secundum Hostien. Dixit etiam ipse Hostien. posse poni casum, quod in vtrisque seruari debeat consuetudo, secundum quem casum dixit sic legendam litteram, vt iste §. verum, respiciat primum responsum, & subaudi in fi. vbi dicit, Separare, nisi in tua ecclesia sit consuetudo, & huic aduersatur illud, verum. & vbi dicit, Talia coniugia, dic contracta inter personas, per quas deuentum est ad compaternitatem, cum in vicinis ius commune seruetur. & quod dicit [dissimulare] dissimulatione comparatiua, de præben. cum iam dudum, secundum quosdam: imo inducente dispensatione auctoritate huius literæ, vt dictum est sup. & quod dicit [ita quod nec contradicere] ne, scilicet generes scandalum inter subditos [nec tuum &c.] ne offendas ius commune, & vicinos, & quod sequitur, hoc intēdit, qd sicut graue est non habenti certam consuet. contemnere super matrimonijs contrahendis consuet. vicinarum, ¶ est grauius propter offensionem iuris communis naturalis, & maioris scandali præbere assensum huiusmodi coniugijs contractis inter tales, per quos deuentum est ad compaternitatem, sed dicit Hostien. quod primus intellectus magis sibi placet. fatetur tamen, quod cum ista consuetudo in nullo loco recipiatur, lectio hæc potius in subtilitate, quam in vtilitate consistit. ¶ Gloss. ¶ 3. ali. concord. signat contraria, & soluit, iterum arguit. ¶ Gloss. 4. soluit quandam objectionem, cui solutioni dat finem, ponit demum opin. quam reprobat. ¶ Antepen. gloss. de taciturnitate notat tria. ¶ In ¶ gloss. 2. ibi, non dubium] quod contra leges sit, per leges dissoluitur. ¶ In gl. 3. ibi, l. de quibus] in casu, quo non habetur ius scriptum, inspicitur consuetudo loci in eo casu, vel simili, qua deficiente inspicitur vrbis Romæ. ¶ Gl. antepen. ibi. §. inuitum [vide in præ. cap. nonne, super vlt. gl.] ¶ In gl. sic. 12. ibi, quis nesciat] insti. de satis. §. vlt. [¶ & ibi, tenetur seruire] si tamē seruata forma aliquis faceret, non peccaret, sicut Mediolanensis quæ prius lauat pedes baptizandorum, vt no. 1. quæst. 1. emendari [¶ & in fin.] Ala. de hoc plenius. 1. dist. consuetudo, in gloss. 2. ¶ In gloss. intelligo, ibi, simili modo] non est verum: quia hæc consuetudo approbatur hac constitutione fin Hostien. qui dixit, supra c. 1. qd sola consuetudo ¶ approbata per papam inducit impedimentum, ne matrimonium contrahatur, & vt contractum separetur in quibuscunque casibus, hoc facere posset consi-

constitutio canonica, vt hic, & infra de consang. & aff. quod dilectio, de cleri. conjug. cum olim. 22. distin. placuit. & miratur, quomodo doctor aliquis sit turbatus de hoc, cum ex qua consuetudo approbata est per papam, sit certum, quod vim constitutionis habet, ex quo in iuris corpore est redacta, supra de spon. cum in tua, de clande. despon. cap. fina. ^a Igitur si papa vult & statuit, quod secundum diuersas consuetudines stetur diuersis canonibus, quis contradicet? ad alios vero similes casus non prorogabimus hunc casum, cum dissimiles sint eo, quod non habent pro se constitutionem expressam, & cum Host. concor. Pe. vide quod dixi infra de consang. & aff. quod super his [& ibi, quidam tamen] Pe. His. Lau. T. Vin. Inno. ¶ In gl. talis [dissimulatio, ibi, approbationis] sed intelligas de illis, per quorum alterum contracta est cōpaternitas, est dissimulatio reprobationis, ^b secundum Tan. i. comparatiua promissio secundum Goff. ¶ In gloss. no. ibi, consentit [86. distin. tanta, & i. quæst. 7. tanto. vtrobiq; de hoc, & plenius infra de reg. iur. is qui tacet, lib. 6.

ADDITIONES.

- ^a ¶ C. fina. Consuetudo ergo in corpore iuris clausa ius est, quod facit ad not. per gloss. communis, & super illa Ioan. And. in cap. de constit. lib. 6.
^b ¶ Reprobationis, de permissione dissimulationis vide, an valdet tit. & super illa Io. An. in capitulo literis, de sup. ne. præla.

S V M M A R I V M.

- 1 Compaternitas efficax contrahitur ad matrimonij diremptionem inter patrem baptizati, & vxorē leuantis, & quo casu. Qualiter contrahatur n. 8. inter quos ibid. & nu. 6. 7.
- 2 Filius spiritualis quis efficiatur leuantis eum a baptismo. Coniunctio in verbis domini, Quos Deus &c. quo intelligatur modo.
- 3 Connubium quid hic.
- 4 Epilogus, & additio glossarum. nu. 5.
Per fornicationem an cōtrahatur cognatio spiritualis, et n. 7.
- 6 Inter leuantes eundem de sacro fonte non contrahitur.
- 7 Coniuges sibi communicant actiones non passionēs, & ratio.
- 8 Cognatio spiritualis quomodo contrahatur, & quotuplex sit, & supra num. 1. 2. 6. & 7.

C A P. IV.

- ¹ **Martinus.** C. Inter patrem baptizati, & vxorem leuantis prius ab eo cognitam contrahitur compaternitas efficax ad matrimonium dirimendum. & duo facit, ponit quæstionem. secundo ibi, Nos autem, ipsius solutionem. dicebat Hostien. an Teberga vxor Lotharij quondam, qui consumato cum ea matrimonio filium Martini leuauit in Baptismo, cum dicto filio Martini a lege Berthæ suæ vxoris soluto potuerit matrimonialiter contrahere, quæritur quare tale matrimonium tolerari non debet? Respondetur, & ratio quare non redditur [Qui] Lotharius [Suscepit] & sic ipse factus fuit filius spiritualis Tebergæ, & parentes illius M. & Ber. facti sunt ipsius Tebergæ compatres [Contraxit] quæritur, an matrimonium stare possit [Verbum domini] dicentis M. 19. & erūt duo in carne vna, quos Deus coniunxit, homo non separet. 33. quæstio. 2. quos Deus. Quod ergo dixit [coniunxit] intelligitur de coniunctione animorum, & corporum. ad hoc supra de biga. debitum. Vocat autem hic connubium [commixtionem] corporum nubentium: ideo dictum connubium; quia aliter facta carnis commixtio est brutalis, quod dic vt plenē no. in summa de matrimonijs. S. i. ver. q. autē, in prin. secundum Hostien. [Qui] Martinus [Exiit] ante

- 4 compaternitatem. ¶ Vlt. gloss. ponit versus, quos primò exponit. ¶ In t. vlt. gl. ibi, quod dicitur [vt infra eo. tit. capitulo primo, lib. 6. [& ibi, si alter coniugum] de fornicarijs no. 30. q. 4. si quis, dixit hic Innoc. quosdam dicere contra, vt ibi etiam no. Io. ipse verò nihil approbat. & vide quod dicam infra eo. capitulo primo, lib. 6. super glo. 2. Dicit t. autem, q. si duo leuent eundem de sacro fonte, ipsi duo non prohibentur cōtrahere, quod credo. & facit quod dicam infra ea. glo. secundum Hostien. & istud dictum Innocen. tenet expressē ipse Hostien. infra eo. veniens, dicens ibi sic corrigendum, quod no. in sum. eod. tit. S. quot eius species, vers. & est ratio, quia licet vnus, sicut ergo duo compatres carnales non prohibentur contrahere, infra qui si. sint le. tanta, sic & duo spirituales. Est ergo prohibitio in duobus, qui sint compatres diuersæ speciei. si. quod no. infra tit. i. cap. vno, circa fin. gloss. [& ibi, vetabor habere] dabat Hostien. versum, Ambos compatres t. facit actio, passio nunquam, & quæ sit ratio, quare vir & vxor actiones, & non passionēs sibi communicant, remitt. ad ea, quæ no. in sum. eo. tit. S. quot eius species, & de hoc dixi infra c. i. lib. 6. tractauit etiam hic id, quod habes expeditum eo. tit. cap. vlt. eo. lib. 6. de pluribus leuantibus aliquem de sacro fonte, an scilicet omnes sint compatres. dixit t. etiam compaternitatem contrahi per naturalem & spirituales proximatem simul iunctam, ponens versus, Vnus semper erit compatrum spiritualis: Alter carnalis, non fallit regula talis. Dixit autem, q. quicquid scribatur, triplex tantum est spiritualis proximitas, & illa semper dirimit matrimonium etiam contractum, s. fraternitas, compaternitas, atque paternitas, omnes quot nominaueris, ad istarum alterum referuntur. vnde ver. Dirimitur frater, compater, atque pater, de i. s. c. i. & 3. etiam si sit illegitimus, infra c. fi. adoptiuo non est prohibitum, & sic concessum, de spon. cum apud. de secundo hic, & c. veniens. de tertio. 30. quæst. 3. ca. 1. 2. & 3. & in eo. ca. tua, secundum vnam lectionem in ceteris remittit ad sum. eo. tit. Hostien. ¶ In e. gl. in fi.] secundum Ala. hanc glo. habes. 30. q. 3. in summa.

S V M M A R I V M.

- 1 Compaternitas per catechismum contracta an impediat, & dirimat matrimonium, & nu. 4.
Contracta in fraudem ab vxore in communi filio quid efficiat, num. 1.
- 2 Consanguinei præ ceteris admitti ad obijciendum contra matrimonium.
Vix, pro non.
Debiti connubialis exactionem perdit vxor, & quo casu hic.
- 3 Affectus potius, quàm effectus attenditur in penitentia.
- 4 Epilogus, & additio glossarum, nu. 5.
Spiritus sancti dona quæ, remittit.

C A P V T V.

- ¹ **Contracto.** C. Compaternitas t. per catechismum contracta impedit matrimonium cōtrahendum, sed contractum non dirimit. & duo facit. 1. ponit casum. 2. ibi, diffiniendum committit, & in commissione prius diffinitionis exprimit causam vsque ibi, Ideoque dicebat Hostien. Petrus Agatham in vxorem duxit, quæ filium concubinæ eiusdem Petri in primo sacralis pabulo tenuit, propter quod hoc matrimonium accusatum fuit, dicitur, quod talis spiritualis proximitas vix matrimonio contrahendo impedimētum præstare potuit, & contractum nullo modo soluit, detur tamen penitentia Agathæ, si hoc in fraudem fecit [Consanguinei] hi præ ceteris t. sunt admittendi, dicitur de hoc infra,

Ioan. And. Comment. in Quartum Decret.

fra, qui matri. ac. po. videtur. Hostien. [Vix] i. non. Phi.
 2 hoc est falsum, infra eo. capitulo secundo, libro 6.^a [Li-
 center] alias licite. & dicit hoc ideo, quia & si post con-
 tractum matrimonium vxor in fraudem etiam commu-
 nem filium tenuisset, hoc facere posset: sed vxor ipsa
 non licite exigeret debitum, vt no. supra capitulo se-
 cundo, vnde sequitur [siue postea & cat.] Hostien. [Frau-
 dem] tenendo filium post matrimonium contractum,
 credens per hoc se viro subtrahere. Hostien. [Pœniten-
 tias] quare hoc cum nec impedimentum attulerit? Re-
 spon. quia in t. pœnitentia potius attenditur affectus,
 3 quam effectus, vt patet i. 5. q. 6. cap. i. in fi. 23. quæst. vl-
 tim. qui periurare. & ideo quia hic animum fraudandi
 habuit, est ei pœnitentia imponenda, quod dic vt no.
 4 sup. capitulo secundo, secundum Hostien. ¶ Glo. 2. t. po-
 nit lecturam, quam reprobat. ¶ Vlt. gloss. respon. per q.
 an catechismus & c. & tria allegat, quod non, & duo
 in cōtrarium: ponit tres opi. & tertiam improbat, huic
 decre. respondens, Demum in fi. illam approbat. ¶ In
 5 t. glo. 2. ibi, quidam] Hu. & Goffr. & in fi.] quia illa non
 fuisset Petro commater, cuius contrarium videtur dice-
 re decr. 2. infra eo. tit. lib. 6. ¶ In glo. ex hoc, ibi. ca. i.]
 vbi de hoc [& ibi, Spiritus sancti] quæ sint, dixi supra de
 sum. Tri. super glo. rubrica [& ibi, alij dicunt, quod per]
 Ala. Ba. & G. & Na. [& ibi, sal.] dicebat G. & Na. q. cum
 forsan alius teneret illum in catechismo, cepit illi flue-
 re sanguis de naso, & tunc mulier ista aliquantulum il-
 lum tenuit non intentione cognationis habendæ, & sic
 non fuit commater, contrarium prædixi in fin. i. gloss.
 [& ibi. T. dixit] Da. Lauren. Vincen. Phi. Goffr. Rai. &
 Host. Innoc. recitat non approbat [& in fin.] & ita est ex-
 peditum, infra eo. tit. cap. 2. lib. 6.

ADDITIO.

2 ¶ Lib. 6. Quia quod vix sit, tamen sit, vt ibi, & in l. vix certis, ff. de
 iudi. aliquando pro non, vide Ioan. And. in c. illo, super glo.

S V M M A R I V M.

- 1 Cum leuante si pater baptizati contrahit postea matrimo-
 nium, separari debebunt.
 Matrimonium contrahere homines diuersæ nationis & lin-
 guæ possunt.
- 2 Compaternitas an contrahatur per procuratorem.
 Mulier potest facere filium spiritualem, non adoptiuum.
- 3 Epilogus, & additio glossarum, nu. 4.
 Sponsalia rumpuntur per compaternitatem, item per affinita-
 tem, item per adoptionem superuenientem.
 Superueniens ius attenditur & quibus casibus hic.

C A P V T VI.

1 **Veniens.** C. Si pater t. baptizati postea con-
 trahit matrimonium cum leuante,
 separari debebunt, non diuiditur
 [Anglicus] & Teutonicus & Anglicus potest cum La-
 tina muliere contrahere, & si non intelligant, recurritur
 ad communem intellectum verborum, supra de
 spon. ex literis, & cap. ad id quod, Hostien. [Mulierem]
 siue solam, siue cum alijs, infra eo. cap. fi. primo respon.
 2 lib. 6. Et no. pro t. opin. domini mei, qui tenuit, quod
 compaternitas contrahitur per procu. non ob. quod di-
 citur de adoptione per l. neque, & in l. adoptionibus, &
 l. post mortem. ff. de adopt. nam constat, quod mulier
 adoptare non potest, instit. de adop. §. fœminæ. C. eod.
 l. mulierem, & no. §. 6. distin. Imahel: & tamen potest fi-
 lium spiritualem facere, vt hic, & infra capit. fin. lib. 6.
 idem istud perpetuum cognationis vinculum. illud
 2 t. pale, terminaui^a cōtrarium. per c. de his, & c. seq. 30.

quæst. i. quod vide in Mercu. super regula, potest quis,
 de reg. iur. libro 6. [Viri] scilicet prædicti, idest Angli-
 ci. Hostien. ¶ Glo. i. t. respon. per quæstio. de qua re-
 mittit. ¶ Glo. 2. per quæstionem, quam soluit. ¶ In
 4 t. glo. vlt. in fin.] secundum Vin. & T. Sponsalia vero rū-
 puntur propter compaternitatem superuenientem, si-
 cut & propter affinitatem, infra tit. 2. ex literis, & c. se.
 Host. & idem dicit de adop. superueniente per decret.
 vnicam, infra tit. i.

ADDITIO.

2 Terminaui. Et idem Archid. eo. tit. c. i. lib. 6. & idem Barto. in l.
 Gallus. §. forsan. ff. de lib. & post hu. & ibi quid de legitimario-
 ne, & an syndicus vniuersitatis habeas ad hoc mandatum pos-
 sit leuare, & contrahere compaternitatem, tenet Fede. de Senis,
 quod non cum singulis, per capitulum, qui manumittere. fi. 2. q.
 2. vide ipsum cons. 41.

S V M M A R I V M.

- 1 Compatrum duorum filij, si contrahant, quo casu separentur,
 & qui n. 2.
 Impedimentum matrimony scientes, illud denuntiare contra-
 ctus tempore tenentur.
- 2 Lectio vera huius capituli quæ.
- 3 Consciorum nomine qui intelligantur.
- 4 Epilogus, & additio glossarum.
 In denuntiatione facta ad peragendam penitentiam quæ non
 admittantur.

C A P V T VII.

1 **Tua nos.** C. Si filij t. duorum compatrum, per
 quorum alterum deuentum est ad
 compaternitatem, contrahant, se-
 parantur, & tempore contractus scientes impedinen-
 tum illud denuntiare tenentur. & sunt duæ partes. in i.
 trimembris consultatio. in secunda cuiusq. respon. ibi
 super quo. Dicebat Hostiē. p. m. vnam literam quæritur,
 vtrum quis possit filiam suam ducere in vxorem? secun-
 dum aliam quæritur hic de sorore spirituali. & dicitur
 quod non, secundo quæritur, si contraxerūt, an debeāt
 separari? Respondetur q. sic. tertio vtrum conscius te-
 neatur hoc manifestare? & respōdetur q. sic [An natus].
 2 i. q. [Compatris t. sui] vera litera, Compatris patris sui.
 i. sororem suam spiritualem. & fuit errore scriptorum li-
 tera corrupta, quod patet ex eo, quod supra dicit, Na-
 tus ante compaternitatem. Si enim intelligas de filia
 spirituali, certum est, q. compater fieri non potest nec
 patiēdo, nec leuando, qui nondum erat natus, ad hoc
 de consti. cum accessissent, cum similib. fit autem quæ-
 stio de prius nato: quia facilius prohiberi solent, qui na-
 ti sunt post, §. c. i. [Copulare] nō, vt sequitur. Host. [Et
 si] secunda quæstio [Separari] sic, vt patet j. [& an con-
 scij] tertia quæstio. & dic quod sic, vt sequitur, Host. qui
 3 arguit ex isto t. verbo conscij, quod loquitur etiam de
 personis turpibus, & participibus, in auct. de leno. col.
 2. [Accusare.] i. denunciare, vt patet in fi. [Quod huius-
 modi] solutio primæ quæstionis [Et si] sol. secunda [Et
 4 qui] solutio terciæ. ¶ Vlt. gl. t. arguit, signat contrarium,
 & ibi remittit. ¶ In glo. i. ibi, spiritualem] hoc nec p. m.
 literam, Compatris, nec secundum literam, Compatris
 patris, videtur procedere; sed dic filiā carnalem. ¶ In
 glo. vlt. ibi, denunciationem] hoc intelligas secundum
 Host. de denunciatione, quæ fit ad pœnitentiam pera-
 gendam, nec enim debet in ea peccator de iuris apici-
 bus litigare, nec libellum petere, nec correctionem dif-
 ferre. & si faceret, audiendus non esset, ar. ff. de libe. cau-
 sa. l. 2. & 3. ff. de neg. gest. soluendo, §. de excep. exceptio
 nem. de hoc supra de despon. impu. attestations, de
 iure iur.

tureiur. quemadmodum, in fi. sed nec potest talis poenitere, nisi mulierem illam abijciat, de spon. du. c. 2. de spon. veniens. i. in fi. c. ex parte [& in fi.] secundum Ioā. & de re. iu. cum quid vna via, lib. 6.

S V M M A R I V M.

- 1 Matrimonium de facto contractum inter baptizatum, & filiā baptizantis debet separari.
- 2 Copula sequens affidavitem de futuro efficit matrimonium presumpsum.
Cognatio spiritualis ex baptismo contracta est exceptio peremptoria, vide nu. 5. exceptio, & contrahitur etiam laico baptizante, num. 3.
Exceptio peremptoria potest opponi quodocunque ante sententiam, & in casu hic etiam post sententiam, & in causa appellationis, nu. 3.
- 3 Baptizare etiam laicus potest ex necessitate.
Cum de anime periculo agitur omnis cessat subtilitas, & rigor.
- 4 Scuola mos respondendi de iure quis fuerit, quem hic pontifex imitatur.
- 6 Epilogus, & additio glossarum, nu. 7.
Baptizans sacerdos contrahit affinitatem spirituales cum baptizato.
Officij necessitas hic non excusat.

C A P V T VIII.

- Ex literis.** C. Separari debet matrimonium de facto contractum inter baptizatum, & filiā baptizantis. & in prima iudicij cōsultatio super diffinitiva. in secūda rñsio ibi, Mandamus. dixit Host. Ala. filiam sacerdotis, qui ipsum baptizauerat, affidauit, & cognouit, quod cum mulier ipsum petens probasset, publicatis testibus, q̄ soror sua spiritualis esset, obiecit, officialis cōtra ipsum hac exceptione repulsa sententiam dedit, a qua sedem apostolicam appellauit, dicitur, q̄ si ita est, sententia non tenuit, & separandum est matrimonium, quia contrahi non potuit [Affidatam] forte per t̄ verba de futuro, sed per copulam, de qua sequitur, statim fuisset matrimonij præsumpsum, nisi aliud fuisset impedimentum, ipse tamen Ala. hoc negabat, & idē conuictus fuit per testes, vt sequitur, Host. [excipiendo] peremptoria erat hac exceptio, & idē poterat opponi quodocunque ante sententiam. & in hoc casu etiam post sententiam, supra de re iudic. lator, & c. consanguinei, fm Phi. [Sacerdos exitit] maxime secundum Vin. nam idem t̄ in laico baptizante, quod in necessitate facere posset. & licet sine necessitate faceret, tñ teneret. & per hoc videtur, q̄ filia ista fuerit illegitima, & facit ad id, quod no. infra tit. i. ca. vno: potuisset tamen fuisse legitima [Baptizauit] j. eo. c. i. lib. 6. [Non admissa] nec videbatur admittenda. i. quia vir negauerit veritatem, & conuictus fuit per testes. ergo audiri non debet, ar. supra de solu. is qui. Itē quia publicati erant testes, supra de testib. in causis. & propter alias rationes, quas dicam super gl. sed dic, q̄ omnis subtilitas & rigor cessat, ex quo agitur de periculo anime, vt dictum est supra c. prox. in fi. & supra de despon. impu. attestations. vnde nec in hoc casu transit sententia in rem indicatam, nec est appellare necesse, de re iudic. lator, secundum Host. [Si est ita] more t̄ Scuolæ, supra qui cle. vel vo. insinuante, quæ clausula omnia superiora respicit. s. de rescrip. olim. Host. & no. ex t̄ hoc Abb. peremptoriam probari posse in causa appellationis [Perpetuum] apparet impedimentum, nisi forsā obstarer consuetudo contraria, quæ scandalum generaret, quod dic, vt no. s. e. super eo. Host. ¶ Gl. i. fortificat t̄ textum, quærit, & soluit, solutioni respondet, & dat simile. secūdo quærit, arguit, negatiuē soluit cōtrariū. ¶ In t̄ gl. i. ibi, officialem innitebatur forte opinio ni T. qui hoc tenebat in libel. T. de fraternitate spiri-

tuali. vel fm Goffred. putauit non esse impedimētum; quia sacerdos hoc ex necessitate officij faciebat, alleg. ad hoc Host. 30. q. i. ad limina. C. de inoff. test. parentibus, C. de admi. tu. cū quædam. ff. ex quibus causis mai. quia videlicet, ff. de inoff. test. aduersus. §. fi. & l. ff. de rei ven. inter officiū. ff. de fur. seruus cōis. §. qui verò. ff. quē admodum te. aperi. sed si quis. sed si certum est, q̄ baptizando, & leuando contrahitur spiritualis proximitas, vt j. e. c. i. nec prodest, quod dictum est de officio: quia fit ēt, vt pater inde puniatur, & a peccatis talibus ipse & similes abstrahantur, ar. quod le. & no. de filiis pres. literas. & sic respicit ipsorum cōmodū. 12. q. i. percipimus. & aduerte, quia per hoc videtur Host. intellexisse hoc de filia illegitima. nec ob. fm eum, q̄ non inuenitur expressum: quia pp identitatem omnimodam idem omnino fuerat sentiēdum. s. de transla. epi. inter corporalia. §. i. sed forte videbatur dubitatio, quasi sacerdos nō includatur, sicut nec tabellio in numero testiū. sed huic respondet per illud, aut non intelligo, de quo dubitas, aut fatua est interrogatio tua, quia, si ille, qui leuat cōpater efficitur, multo magis, q̄ baptizat, ar. ff. de testa. Domitius Labeo [& ibi, de sacro fonte] quod dic vt j. e. c. vlt. lib. 6. (& ibi, Cum filia) maius erat quærere de ipsa filia ad poenitentiam recepta (& ibi, Est filia) imō filia filij secundū casum propositum (& ibi, Omnes quos) vbi idem no. Io. nec ibi prohibetur matrimonium, sed fornicatio, secundum Vin. (& ibi, Sed non est ita) vt infra eo. c. vlt. in fi. lib. 6.

S V M M A R I V M.

- 1 Continuatio tituli.
Cognationis legalis duæ species, & quænam sint.
Arrogatio, & adoptio quid, & vtriusq; effectus qui, & n. 3.
- 2 Adoptio coram quo fieri possit, & a quo, num. 4.
Arrogationis specialia quæ.

De cognatione legali. Rub.

- 1 ¶ Viso t̄ de spiritali cognatione, de legali videndū est secūdo Da. & Gof. de hac 30. q. 3. c. i. dicebat hic Host. q̄ legalis cognationis duæ sunt species. vna transit in nomē speciale, & dicitur arrogatio: alia remanet in generali, & dī adoptio. ff. eo. l. i. §. si. arrogatur pater familias, & trāsit in potestatem patris, & acquirit quasi omne ius, quod habet filius naturalis & legitimus. adoptatur filiusfam. & remanet in potestate patris naturalis: ab intestato tñ succedit legitimo, & hoc nisi ab auo paterno, vel materno fiat adoptio. nam tunc, quia iura sanguinis, & ciuilia simul concurrunt, transit in potestatem adoptantis, ponit ver. Arrogo, a qui suus est, & habet meus esse necesse. Patris adoptio suum, nec patris desinit esse, probatur hoc ff. e. l. i. & 2. & l. si arrogato, & instit. eo. & C. e. cum in adoptiuis. Potest t̄ autem fieri adoptio coram quolibet competente magistratu. ff. eo. l. 2. & de officio proconsulis. l. 2. in arrogatione tamen impuberis, quæ fit auctoritate imperiali, sunt quædam specialia, de quibus habes ff. e. si pater. §. si. & duabus ll. sequētibus, & l. non aliter, & l. his verbis, & l. hoc aut. dicitur autem adoptio t̄ ciuilis quædā propinquitas legaliter facta, per quam quis filius, vel nepos, vel deinceps, vel frater, vel affinis, licet naturaliter non sic reputatur, plenē naturam imitans. ff. eod. l. adoptio, & l. nec ei. §. eorum, b & §. præterea, & l. si quis nepotem, & instit. eo. §. licet. masculus t̄ verò tantum & sui iuris adoptare potest, siue filios habeat, siue non, dummodo illum, quē adoptat i8. annis præcedat, vt sic omnino certum sit eum potuisse illum generare. nam & necesse est, quod talis sit pater, qui generare posset aliū saltē de facto. ergo presbyter quō ad patrimonialia adoptare potest, argu. pro & contra, instit. de adoptionibus. §. illud, & in iuribus

Ioan. And. Comment. in Quartum Decret.

bus sequentibus. Mulier autem adoptare non potest, nisi ex causa principali rescripto hoc fuerit impetratum. ff. eo. l. 2. §. illud. & l. si pater. §. si. & l. se. & l. arrogato. §. pe. & insti. eo. §. sed illud, & §. minorem, & §. foemina, sicut hæc omnia, & alia, quæ hic deficiunt, in summa eo. tit. plenius no. Hostien.

ADDITIONES.

- a ¶ Arrogatio. Vt insti. de adopt. §. sed hodie, & C. eo. l. cum in adoptiuis, & ibi vide docto.
- b ¶ Eorum. Ibi vide Bar. quid iuris, si iudex omittat aliquod ex illis specialibus an valeat.

S V M M A R I V M.

- a Adoptare quis non potest sibi fratrem vel sororem.
Soror mea quomodo efficiatur legalis, & nu. 2.
Adoptio ut teneat, & præiudicet matrimonio, qua seruanda, & num. 2. & 7. quando daret, & impediat, nu. 4. & 7. ex ea quæ nascantur prohibitiones, & inter quos, nu. 5 & 6.
- a Filiam facere potest imperator per actum civilem, tanto fortius Deus per spirituale.
Forma non seruata actus nihil valet, & nu. 7.
De solennitate idem iuris.
Epilogus, & suffragium glossarum, nu. 4.
Causa cessante cessat effectus.
- § Additio glossarum.
Cognatio spiritualis contrahitur inter parentes filij illegitimi & leuantem illum filium.
Item inter ipsum, & filios leuantis.
Ioan. And. videtur hæc commentaria scripsisse post additiones ad Specula in fin.

C A P I T U L U M.

- 1 Si qua. Breue est [Per adoptionem] paternam. non enim potest quis sibi fratrem, vel sororem adoptare. C. de hære. insti. nec apud, secundum Vin. [Mihi soror] puta pater naturalis & legitimus coram aliquo magistratu veniens, aliquam puellam extraneam in filiam suam recepit, & ipsam affiliauit, sicut vulgariter dicitur in provincia, ipso iudice hoc probante & auctorizante. ff. eo. l. 2. Nam ex quo est filia patris mei, & si ipsam ab alia vxore habeat, scilicet a lege, tamen soror mea est. & si imperator potuit filiam facere per actum istum civilem & solennem, multo fortius Deus per spirituale. 30. q. 3. ca. 1. Quid ergo si hæc forma seruata non est, sed in domo per se coram vicinis pater meus hæc puellam recepit in filiam, sicut fit sæpe non puto ex tali affiliatione fieri præiudicium matrimonio etiam contrahendo, nec tali filia aliquod ius acquiri: quia deficiente forma, atque solennitate deficit adoptio, siue filiatio, ad hoc sup. de rescript. cum dilecta, in fin. & de elect. quia propter. §. aliter, & cap. ecclesia. 2. §. denique, cum suis concor. nam hæc solennitas est de substantia, qua deficiente nihil valet quod agitur. ff. de contrahen. empt. & venditionibus, & l. se. & l. pacta, & sunt super hoc leges expressæ. C. de proba. non nudis, & l. non epistolis. Hostien. ¶ Gloss. 3. arguit a contrario, & quod cessante causa & c. secundo ponit differentiam inter adoptionem, & arrogationem, dicit demum, quid de ascendentibus, Item quid de adoptato, arguens quod potest sicut & cum illegitimo recitat opinionem contrariam, quam approbat. de iur. querit de adoptiuis inter se, & soluit, iterum querit, an hoc impedimentum dirimat. ponit duas opiniones contrarias. ¶ In ¶ gloss. 1. ibi, sed si qua vbi ad litteram sunt hæc verba [& ibi, per adoptionem] sequitur, quæ sita fraternitas consueque impedit nuptias, quan-

diu manet adoptio [& ibi, Adoptandis] sed remanet in potestate sui patris, vt ibi [& ibi, in omni] sequitur. fere iure finita patris adoptiui nullum ex pristino retinetur vestigium. ¶ In ¶ gloss. 1. ibi, hoc dicitur [& carnalis, de qua infra tit. 2. [& ibi, qui etiam] est & alia prohibitio perpetua inter adoptantem, & vxorem adoptati, & adoptatum, & vxorem adoptantis. ff. de ritu nup. adoptiui. 1. respon. Goff. Innocen. & Hostien. ipse tamen Hostien. dixit, quosdam dixisse, quod non separaretur matrimonium, nisi quando filia, vel soror ducta est: quia in canonibus de pluribus speciebus non habemus expressum, verius tamen videtur, quod quæ ratione de istis exprimitur, eadē ratione sit hoc etiam de alijs intelligendum, ar. op. in eo, quod l. & no. supra de constitutionibus, translato. vnde & serio hæc appositæ est rubrica non in specie, sed in genere, vt det nobis auctor intelligere, quod sub ea includantur non solum duæ species supradictæ, sed etiam omnia, quæ pertinent ad rubricam. vtinam tamen hanc prohibitionem & publicæ honestatis iusticiam prouenientem ex nudis sponsalibus papa renocasset. Hostien. [& ibi, posset dici] secundum Hug. & hoc tenet Innocen. & Pe. hoc tenere videtur exponendo, soror esse cepit, quia pater arrogauit eam [& ibi, sic & potest dici] secundum Vin. & Innocen. [& ibi, spirituali] Idem Innocen. vt dixi secundum eum super rubrica. supra cap. proxi. & Hostien. supra tit. proxi. Mar. & ad hoc benefacit supra tit. proxi. cap. ult. vt ibi dixi, & bene etiam eo. tit. contra. do. nam si inter parentes filij illegitimi, & leuantem illum filium contrahitur compaternitas, eadem ratione inter ipsum, & filios leuantis [& ibi, alij dicunt] Da. Lau. T. Vin. Gof. Phi. & Host. & G. in eo. tit. in princ. [& ibi, per emancipationem] factam coram competenti iudice, cui etiam de consuet. competat, & ipso hoc auctorizante nõ soluetur hoc vinculum. C. de emanc. l. 1. & ultim. Sicut ergo sine auctoritate iudiciali contrahi non potuit, vt dictum est super textu, sic nec dissolui. ad hoc infra de reg. iur. omnis res. facta vero tali relaxatione deficit causa prohibitionis & per consequens & effectus. de ap. cum cessante. ff. de pact. quod dictum est Host. [& ibi, dicunt quidam] hoc placet Guil. in Spec. eo. tit. in princ. & omnino vide, quod pro hoc dicto ibi scripsi [& in fin.] hanc gloss. habes 30. questione 4. in summa.

S V M M A R I V M.

- 1 Dispositio, siue continuatio tituli.
- 2 De cognatione affinitatis ex copula cum consanguinea, vbi alibi, quàm iura canonica loquantur.
Ex ea qui nascantur effectus, num. 1.
- 3 Incestus quomodo contrahatur, & quid efficiat.

De eo, qui cogno. consang. vxoris, Rub.

Viso ¶ de cognatione spirituali, & legali, de carnali erat videndum: sed quia ex copula consanguineæ vxoris oritur affinitatis cognatio, de qua dubitari posset, an matrimonium dissolueret, ideo ponit hanc rubricam, de ¶ materia. 32. q. 7. quadam. cum duobus capitulis sequen. & c. concubuit, & ca. si quis eum. 33. q. 2. in quatuor ultimis capitulis, & dixit Host. super hac rubrica, quod ¶ virtus tituli consistit in hoc, si cognoscatur consanguinea vxoris, incestus committitur: non tamen propter hoc matrimonium præcedens dissoluitur, vt infra cap. 1. & c. discretionem. transmissæ, & cap. Iordanæ. sed si cognoscatur consanguinea sponsæ de futuro, soluuntur sponsalia, infra eo. iuuenis. 1. 2. et c. fraternitatis, et se.

S V M M A R I V M.

- 1 Affinitas superueniens rumpit sponsalia de futuro, sed non dissoluit matrimonium de presenti.
Quando superuenire dicatur, est impedimentum, nu. 2. in fin. etiam interueniente vi, num. 4.
- 2 Filia vxoris priuigna dicitur.
Incestuosus qui filiam vxoris cognouit, an possit exigere debitum.
An habere priuignam vxorem.
Si de iure contrahere debet.
Honestas publica est impedimentum, in fin.
- 3 Inuita tracta non dicitur committere incestum, & nu. 4.
Posse pro debere.
Epilogus, & additio glossarum.
Vix non excusat a contractu affinitatis.

C A P. P R I M V M.

Si quis cū.

Breue est. Dixit Host. tria quærentur, & tria soluuntur. dicebat hic Abb. & totus titulus hoc intendit.

- 1 Affinitas superueniens rumpit sponsalia de futuro, sed non dissoluit matrimonium de presenti. Dr aut superuenire affinitas qñ contractis sponsalib. vel matrimonio sponsus cognoscit consanguineam sponsæ, vel e conuerso, fm Abb. sed alia dicuntur, quæ videbis j. [Filia] i. filia vxoris, quæ alio nomine vocatur priuigna. j. eo. transmissa [Nec filiam] secundum dictum, fuerunt enim tria dicta. primum, an incestuosus, qui filiam vxoris cognouit, ab vxore posset exigere debitum, dicitur q non, si filiastram potest habere vxorem? dicitur q non, si de iure incestuosi contrahere debent, dicitur q non, fm Host. [Nunquam] propter affinitatem, quorum quodlibet per se sufficiens est impedimentum [nec filiastra]
- 2 tertium dictum sub. si consensit, secus, si fuisset & inuita tracta: quia tunc non commisisset incestum. j. eo. discretionem. Host. [Potuerunt] id est debebūt. ¶ Gl. 3. & ult. rñ. possunt per questiones. vel textualiter, si placet. ¶ In gl. 2. in f. i. Ala. tunc enim excusatur ab incestu, vt ibi dicitur: affinitas tamen nihilominus insurgit ex hoc facto, infra eo. discretionem. Host.

S V M M A R I V M.

- 1 Affinitas superueniens dissoluit sponsalia de futuro, sed non matrimonium.
Incestuosus contrahere non potest, & nu. 4.
- 2 Dispensatio est necessaria quandocumq; sit aliquid contra ius.
Dispensare non videtur, qui confert quid absq; dispensatione, quam facere poterat.
- 3 Ordo contextus quis.
- 4 Epilogus, & additio glossarum.
Sponsalia cum filia cognita dissoluntur per cognitionem potestorem matris sponsæ.
Copula quo casu impedit matrimonium cum filia & matre, & cum alia.
- 5 Debitum conjugale quo casu hic exigi non possit, licet reddi.
Casus fortuitus non imputatur.

C A P. V T I I I.

Veniens.

Affinitas & superueniens dissoluit sponsalia de futuro, sed non matrimonium. incestuosus contrahere non potest. decisa consultatio, & distinguens responsio. ibi, inquisitionis. & fm membrum ibi, ceterū dicebat Host. quidam matrem sponsæ cognouit si sponsa nunquā carnaliter adhæsit, datur ei pnia maior, q̄ pro adulterio, & ex dispensatione cū alia p̄here pōt. alioquin nec eā, nec aliam sibi pōt vxorē h̄re [Dispensatione] no. q̄ & siue agatur de clericis, siue laicis, qñcunque sit aliquid p̄ius, necessaria est dispensatio, fm Inno. vide qd̄ dixi de sta.

mo. cum ad mon. super vl. gl. ad fi. & per hoc patet, q̄ si ep̄s iniuste confert beneficium, qd̄ dispensando posset iuste conferre, dispensare non videtur, quod dic, vt no. j. de scisina. c. 2. de filiis pres. veniens. a Host. [Ceterū] ita & ordina. ceterum si sponsam cognouit ante, quam matrem, nunquam eam. s. matrem, vel aliam. s. a sponsa, ea mortua [Poterit] & c. Ceterum, si sponsam cognouit post. s. matrem, nunquam eam. s. sponsam, vel alia & c. Abb. ¶ Gl. 3. & obijcit, & soluit. ¶ In gl. 1. ibi, de futuro] vel intelligas etiam de presenti. & tunc quod dicit j. eum posset cum alia contrahere, dic verum, mortua prima, Host. ¶ In gl. 2. in fi.] vel prius, Host. ¶ In gl. 3. ibi, nec etiam tantū] sup. vt adulter. b [& in fi.] vxorem. s. patris T. ¶ In gl. vide statim, ibi, p̄sumptum] hoc verū, cum tpe, quo eam cognouit, erat sp̄sa. Si verò prius cognouisset, & post eam desponsasset de futuro, & antequam iteraret copulam cum sponsa cognouisset matrē, tunc soluta essent sponsalia, nec matrem haberet, nec filiam, nec cum alia contrahere posset propter incestum. & hoc probatur de spon. veniens. 2. & secundum hoc intellige gloss. sup. Ioan. And. ¶ In gl. s. matrem, ibi, nō tenet] quia & non habebit ipse illam, sed illa habebit eū. Ipse enim nō poterit exigere, sed tenetur reddere, vt dictum est supra c. prox. & sic erit viro matrimonium onerosum. Signat autem ad hoc contrarium, supra de coniu. lepro. quoniam. §. fi. & soluit, quod hic nascitur exceptio ex proprio delicto, ibi non potest oriri ex casu fortuito, qui nemini est imputandus, infra de homi. do. vel dic, quod quamuis non debeat petere, vt hic, exacta tamen tenetur reddere, vt ibi, quod intelligitur secundū ea, quæ no. infra eo. transmissa, in fi.

A D D I T I O N E S.

- a ¶ Veniens. Et ad hoc vide gl. no. & in principe idem dicentem in le. fina. ff. de adop.
- b ¶ Vt adulter. imò videtur adulter, infra eo. discretionem, & ibi gl. illud in sponsa de presenti, licet non cognita.

S V M M A R I V M.

- 1 Matrimonium non separatur ad dictum vnus.
- 2 Notorium ex re publica procedit.
- 3 Tacendum est quod illicitum est & probari nequit.
- 4 Vnius dictum regulariter non sufficit.
- 5 Epilogus, & additio glossarum.

C A P. V T I I I.

De illo qui.

- 1 C. Nō separatur & matrimonium ad dictum vnus asserentis affinitatem inter coniuges p̄cessisse. dicit Host. frater asserit se cognouisse fratris vxorē ante, quam ei matrimonialiter iūgeretur. si hoc nō pōt constare dilucidē, tacere debet, nec auditur [Notoriū] puta & quia publicē eam detinebat. C. de nup. si vicinis, & parentela notoria erat, infra de diuortijs, porrō. Host. [impetere] quia ex quo non potest probari, debet tacere, secundum Innoc. 6. q. 2. si tantum, & c. placuit. 2. q. 7. plerique. dictum enim vnus regulariter non iustificat, nec condemnat. 3. q. 2. admonere. de hoc de testi. licet vniuersis. ¶ Gl. 1. posset respon. per contrarium. ¶ In gl. 1. ibi, non p̄iudicat] & ideo tex. dicit illam occasionem, non dixit causam, ad hoc de ma. & ob. solita [& in fi.] secundum Ala.

S V M M A R I V M.

- 1 Incestuosus matrimonium contrahere non potest, sed si contrahit, tenet.
- 2 Priuigna quæ dicatur.
Ignorantia excusat ab incestu.
Ad vomitum redire qui dicantur.
Illicita pro fera.

Ioan. And. Comment. in Quartum Decret.

Res pro causa.

- 3 Coniux quo casu dicatur non habere uxorem, sed vxor ipsum. Continere si quis non potest a debiti coniugalis exactione prohibitus, quid iuris.
- Debitum coniugij quando quis cum dolore debeat exigere & qualiter an incestuoso debeat ab uxore, nu. 5.
- 4 Vir tenetur semper uxori subministrare, & ob id recipit fructus dotis.
- 5 Per reconciliationem vxor amittit ius repellendi virum in incestuosum, & quomodo fiat.
- 6 Epilogus, & additio glossarum.

C A P V T III.

1 Transmissa.

- C. Incestuosus ꝛ matrimoniu contrahere non debet, si contrahit, tenet. sunt due partes. consultatio, & responsio, ibi. Quia vero dicebat Host. quidam vxore defuncta priuignam propriam cognouit, & secundam vxorem duxit, & ad priuignam redijt, tenetur prouidere vxori, & ei cohabitare, debitum tamen non exigat, sed cum dolore cordis reddat, si fuerit exactus, pro incestu & adulterio poenitentiam arbitram agat: nec vnquam cotrahet, si superuixerit [Eius]
- 2 vxoris mortuae [Priuignam] quæ filiastra ꝛ vocatur, s. c. 1. [Cognouit] scienter, & sic commisit incestu, de quo poenitentiam debet agere, vt dicit in fi. Host. [Vomitum]
 2. quasi. 2. de pe. dist. 3. irritor. hoc autem dñ facere quilibet peccator, qui post poenitentiam ad peccatum, quod fuerat confessus, reuertitur, s. m. Host. qui dicit hoc probari per Greg. de pe. di. 3. si autem dicunt [Illicita] i. feram, rem siue causam. Mel. [Vxori] quæ duxit post mortem primæ. Host. [Dolore] vt videatur magis pati, quæ agere 6. di. testamentum, Goff. 7. q. 1. scias. & sic ꝛ non habet uxorem, sed vxor habet ipsum, vt no. supra e. veniens. & hoc debet intelligi secundum Hostiæ. quando continere potest: alias de licentia ecclesiæ poterit exigere, sicut & contrahere, cū maius sit cotrahere, quam exigere, arg. supra de decimis, ex parte 3. talis vero contrahit de licentia ecclesiæ, vt vitetur peius, vt no. supra e. veniens. Si autem continere non potest, tunc dolere potest saltem quando exigit, & si non, quando reddit. alias vix posset iste hanc poenitentiam seruare, nec esset poenitentia, quæ ad impossibile obligaret. ff. de reg. iur. impossibile. vel si non potest dolere in ipso accessu, doleat saltem ante actum, vel post, non de solutione debiti, quia facit quod debet, sed de peccato per se commissio, quod ipsum tali copula reddit indignum, de pe. di. 3. poenitentia est, s. m. Host. [Subministrans] semper
 - 4 tenetur ad hoc. & si mulier in continentia viuere velit, & propter hoc fructus dotis recipit, infra de usu. salubriter. ff. de in. dotis. dotis fructus, & l. si is. s. ibi [Incestu] quem comisit post mortem primæ vxoris [Adulterio] cum priuigna post contractum secundæ vxoris commissio [Cum ea] vxore, quam duxit post perpetratum incestum. Phi. [Moderamen] 26. q. 7. tempora. 50. di. de his, & c. si quis diaconus. Goff. de pe. & re. significauit, ubi de hoc. Host. [Ei] vxori legitimæ [Permanebit] nisi ex causa licentiam obtineat, vt dictum est sup. sed
 - 5 ꝛ nunquid vxor tali incestuoso tenetur debitum reddere, non, imò potest auctoritate dñi denegare. 32. q. 1. dixit, nisi & ipsa a tali primo debitum exegerit: quia postea tacite videtur facta reconciliatio. vnde de cætero non habet quid possit obijcere, infra de adul. si vir, supra de conu. seruo. proposuit, & c. si. & de eo, qui duam uxorem. & secundum hoc intellige, quod no. supra e. veniens. Host. ¶ Gl. 2. dat si. & tradit re. ¶ In gl. 1. in fi. [Ala. de tali adulterio, incestu] not. 7. q. 1. virginem. ¶ In gl. ult. in fi. ¶ & 33. questione 2. s. hoc quamquam, alias incipit, de poenitentibus.

S V M M A R I V M.

- 1 Matrimonium non separatur ad confessionem coniugum dicentium affinitatem præcessisse, etiam si rumor vicinæ consentiat, & nu. 2. & quare, nu. 3. & 7.
- 2 Clamor quando dicatur esse. Quando fama debet licem præcedere, nu. 7. Collusio coniugum vnde proficiscatur ad dicti colludere. Ei præcludenda via.
- 3 Confessioni coniugum contra matrimonium non statuitur, & emus, & num. 2. Publicatio testium eorum non impediatur alios testes examinare in causa matrimoniali.
- 4 Cap. si duo. 35. q. 6. vt non aduersetur huic.
- 5 Epilogus, & suffragium glossarum. nu. 6. Confessus certum pro iudicato habetur.
- 7 Additio glossarum. Probatio minus valida recipitur ex longitudine temporis.

C A P V T V.

Super eo quod

- C. non ꝛ separatur matrimonium ad confessionem coniugum, qui dicunt affinitatem præcessisse, etiam si rumor vicinæ consentiat. & sunt due partes. 1. ponit quæst. 2. ibi, Tunc ipsius solutionem. Dixit Host. clamat pars vicinæ, quod maritus cognouit ante matrimonium contractum con sanguineam vxoris, & hoc idem vterq; fatetur, an sint ob hoc separandi. quæritur, q. nec confessio, nec etiam rumor obest matrimonio. Respondetur: ratio de primo redditur, & secundi etiam declaratur [Ante contractum] secus, si post: quia & si de hoc constaret, non propter hoc præcedens vinculum solueretur. supra c. proxi. & infra c. sequenti [Aliqua ꝛ pars] & talem clamorem appellati, infra rumorem. Si vero tota ciuitas hoc diceret, tunc appellaretur fama, quod dic vt no. s. de coha. cle. & nu. vestra, Host. [Vel rumorem] particularem tantum, vel etiam confessioni coniugum simul iunctum, Host. [Separari] s. de testi. præterea, s. So. ibi, & sup. de præsum. tertio. s. So. ibi, Inn. [Nonnulli] coniuges [Colludere] quia vnus alteri displicet. j. de diuor. quato. s. si vnde plerunq; iurāt ad inuicem, q. vnus alium non repetet. s. de iureiur. tua. 2. & talib. collusionib. præcludenda est via, vt hic, & in dictis iurib. & no. de postu. p. l. bonæ. 2. s. nec nocebat, de ali. mu. iu. c. 1. Si vero oīno pro certo constaret, q. non sit in elusionem, tunc vñ, q. possit dari confessioni ꝛ in ea, quæ no. de despon. impu. attestations. Host. [Per iudicium ecclesiæ] Ho. vt puto, habes literam [præiudicium] notabat hanc esse secundam causam, quare ꝛ non creditur confessioni: quia per ipsam non confiteretur ꝛ se, quantum ꝛ Deum, & ecclesiam, nec mirum, si non creditur confessioni coniugum, & ecclesiæ: quia nec creditur in alterius præiudicium. 2. q. 5. interrogatum, de capel. mo. c. 2. vnde semper, quando agitur de sedere, canere debet eps, ne fiat præiudicium ecclesiæ. & ex hoc insurgit ratio, quare publicatis attestationsib. producantur testes in causa matrimoniali, s. m. Host. [Viciniæ] s. particularis, vt s. dixit, & sic nõ ꝛ ob. contrarium hoc signatum. 35. q. 6. si duo: vel hoc, qñ publica fama: illud, quando euidentia rei vel solue, sicut no. de despon. impu. attestations. Hostiens. bene quod ad opinionem ecclesiæ. in cuius facie est contractum, Goff. [Irritari] impediri enim posset, vt infra de consan. super eo, Hostien. ¶ In ꝛ gloss. 1. obijcit, & soluit distinguendo triplicem constitutionis speciem. iterum obijcit, & soluit. ¶ Vltima gloss. obijcit, & soluit. ¶ In ꝛ gl. 1. ibi. l. 1. vide ipsius textum, de simo. de hoc super 3. glo. & ibi, certum sequitur, confessus pro iudicato habetur [& ibi, de atate. s. 1.] vide de cōfess. c. si super

super 1. gl. In gl. 1. ibi, confessioni infra de maxime, quæ tunc remanet coniuges, unde non sic timetur colludiu. 32. q. 1. dixit, Gof. [in & fi.] fm Tā. Item hic sua turpitudinem, ibi rem licitam confitentur fm eum. & dixit hic Abb. q. vt fama in eo casu probet, debet præcessisse litem motam, ar. eius, quod dicitur de teste, sup. de test. licet ex quadam. Non essem ille, qui separarem coniugium propter consanguinitatem, de qua non constaret nisi per confessionem coniugum, & famam, & c. si duo, loquatur secundum antiqua tempora, secundum quæ necesse erat minus validas probationes recipere, quia tantum extēdebatur prohibitio, q. vera probatio haberi non poterat, quæ ratio cessat hodie. ad hæc præ. de cre. licet, & supra de clan. despon. c. fi. in prin. & decret. ista. ¶ In glo. ult. in fi. dicebat Lau. propter timorem non dissoluo sociatos.

ADDITIO.

1. ¶ Et famam. fama. n. ad plus non inducit nisi semiplenam probationem, vt no. in c. fi. de iureiur. & per gl. & Bar. in l. admonendi. ff. eo. tit. & secundum aliquos minus, confessio autem coniugum nihil probat, quia per ipsos est. vide Io. And. de desponsa. impub. attestations, in gl. quia contra le.

SUMMARIUM.

1. Affinitas superueniens non dissoluit sponsalia de presenti. Facti species.
2. Fornicationis exceptionem exceptio, vel replicatio proposita plerumq. punit, vide n. 4. 5. 8. et 10. est nomen generis, n. 5. Matrimonium legitimum contrahitur per verba de presenti, circa ipsum iam contractum papa dispensare potest, nu. 6. Celebrare, pro carnaliter cognoscere. Effuge, cum poteris.
3. Causam præbentium iungitur penitentia, & quando grauis.
4. Vxorem dimittere an quis possit ob adulterium eo rogante commissum.
5. Manifestum differt ab occulto, vt hoc toleretur, illud se cus.
6. Opiniones, & diffinitiones antiquorum etiam summorum pontificum non semper sequenda.
7. Epilogus, & suffragium glossarum. Dotem non retinet vir adulterante vxore eius lenocinio. Compensatio non admittitur in delictis vxoris referentis causam in virum. Vir debet esse causa mulieri colendi bonos mores. Causam qui dat mali faciendi an se inde iurare possit. A lenone quando filia, vel ancilla liberatur, & a quo. Affinitas esse non potest, nisi nuptiæ præcedant. §. 2. & 10. §. 1. est impedimentum matrimony, ibi.
9. Additio glossarum, & nu. seq.

CAPVT VI.

1. **Discretionem.** C. Affinitas superueniens non dissoluit sponsalia de presenti, & sunt duæ partes, in 1. consultatio, in secunda responsio ibi, nos igitur. in qua responsione primò dicit mulierem ad continentiam inducendam. 2. ibi, Quod si, quid iuris, si adhuc induci non potest. tertio tria soluit obstacula. 1. ibi, cū adulterium, fm ibi, sed nec affinitas, tertium ibi, quamquam. Dicebat Host. quidam vxorem legitimam a se non cognitam consanguineo suo inuitam tradidit, quā inuitam consanguineus duxit, & cognouit, sed sponsa captata hora statim aufugit, & virum suum repetit, inonenda est mulier, vt contineat quamdiu vir vixerit, q. si renuat, maritus ipsam cogitur maritali affectione tractare, cum vxori inuita tradita nil possit obijcere. Exceptionem enim fornicationis obiectam exceptio, vel replicatio proposita plerumq. punit. sed nec affinitas ini-

que p̄cta intentioni mulieris, quæ sine culpa est, efficit. sic tenendum est, quicquid ab alijs apostolicis in hoc casu responsum fuerit [De p̄senti] fuit ergo legitimum matrimonium inter eos, s. de desp. duo licet, Tan. Vin. [Ille verò] consanguineus. [Cum ipsa] legitima vxore primi [Celebrauit] id est ipsam carnaliter cognouit, Petrus, & Abbas [Libertati] effuge, cum poteris & c. de spō. fa. ad id quod, Ioannes [Inquisitioni] qua quæsiuisti, an sit in hac parte mulieris petitio admittenda, vel quid aliud sit agendum. Hostien. [Viro] qui tradidit mulierē [Grauis] pro p̄ pluribus adulterijs, quib. causam dedit, s. de testibus, sicut T. & erit arbitraria, s. eo. ti. transmissa. Host. [Cogatur] nisi velit religionem ingredi, de cōuer. coniuga. verum, & cap. ex publico [Ad ipsam] quasi non ipsa ad eum, vt no. supra e. veniēs. Host. [Tradidit] argumentum ad quæstionem de infirmo, qui vult vxorem suam p̄ dimittere propter adulterium, quod ipso rogante commisit cum medico. & facit quod no. 32. q. 7. concubuiisti. & B. Brix. in quæstione, cum quidam grauius ægrotaret, & est dñi. 32. peccauit ergo in Deum, & ad hoc tendunt contraria, sed non in virum [Inuita] sub. nec ob. q. dñs dat p̄tatem viro, vt relinquere possit vxorem propter fornicationem. & huic subauditui continuatur, quod sequitur [Veritatem] Matth. 19. [Fornicationis] hoc est p̄ genus comprehendens omnem illicitum concubitus. 36. q. 1. §. cum ergo. concor. supra tit. 1. [Replicatione] si mulier agit, & maritus excipit de eius adulterio, tunc mulier replicat de lenocinio. Si vero accusat maritus de adulterio, tunc mulier excipit [Manifestum] vt tunc non toleretur [Occultum] vt tunc toleretur [Proximum] vt in hoc non toleretur [Remotum] vt hoc toleretur, & ex his patet secundum Hostiē. q. p̄ papa dispensare potest ex causa circa matrimonia iam contracta, quod dic, vt no. de con. coni. ex publico. §. fi. & cap. ex parte 2. Patet etiam hic, q. non semper sequenda sunt opiniones, & diffinitiones antiquorum et summorum Pontificum. ad idem de despon. du. licet. §. fi. de sacra vnc. c. vno. §. pe. vbi de hoc. de deci. pasto. §. 1. Host. ¶ Gl. 1. p̄ distinguit, an vir tradiderit, vel occasionem dederit. & ad secundum signat contrarium. ¶ Glo. 3. no. cum sponsa, & c. alleg. tria iura. ¶ Glo. hic reprobat[ur] no. cōtra opi. & c. alleg. p̄ ea. duos §. ¶ Antepenul. glo. arguit legitime factum & c. alle. tria iura, in contrarium, vnā legem. ¶ In gl. 1. p̄ ibi, cum mulier vir nil de dotē retinet, cum viri lenocinio adulteratur vxor, nec mores improbat, quos corrumpit [& ibi. l. 2. §. 2.] non admittitur compensatio delata, de adulterio, quæ vult maritum reum lenocinio facere, nec auditur [& ibi. §. quia vero plurimas, in fin.] mittit vir mulieri repudium, si ipso nolente foris domum manserit, non apud parentes, nisi illam expulerit non habentem parentes, cum causam dederit [& ibi iudex] inquit iudex adulterij, an vir pudicē viuens sit auctor mulieri colendi bonos mores. Iniquum enim est, vt ab vxore pudicitiam exigat, quam ipse non exhibet, quæ res virum damnat, sed criminis compensationem nō facit [& ibi, si lenones] si leno filia, vel ancilla peccandi necessitatem imponit, illa implorato episcopi suffragio absoluentur a tali miseria. ¶ In glo. 3. ibi. §. quæbatur vide in e. quemadmodū, sup. gl. nā &. ¶ In gl. hic probatur ibi videndum. affinitas esse nō pōt, nisi nuptiæ dictæ sint, ex quibus affinitas coniungat [& ibi, affines] affinitatis cōiungenda cā sit ex nuptijs. ¶ In gl. antep. ibi, nec. n.] vide de adul. c. fi. sup. gl. 1. [& ibi. §. casum] vide de ata. & qua. cap. fin. super vltim. glo. [& ibi, si a me] vide de con. con. placet, super gl. pe. ¶ In p̄ glo. 1. ibi. l. 2. §. 1. ad hoc ff. de ri. nup. palā. §. nō est ignoscendū [& ibi, si tu abstines] solue vt ibi [& ibi, a viro] & etiā patris, & dñi. ¶ In glo. quia primus, ibi, a viro] & facit ad ea, quæ dixi supra de eo qui du. c. 2. & vlt. [& in fi.] & facit 2. q. 1. si Io. And. super 4. Decre. F pecca-

Ioan. And. Comment. in Quartum Decret.

peccauerit, ibi, restabat igitur certa adulterij suspitio.
 10 ¶ In § gl. i. tantum, in fi. Lau. hoc verum quo ad Deū,
 secus quo ad virū, quā, licet consenserit, exceptione, vel
 replicatione repellat, s̄m Host. Abb. ¶ In gl. puta. ibi c.
 pe. & ibi no. alij casus in gl. pe. ¶ In gl. hoc reprobatur
 ibi illorū Hug. & ibi S. affines vbi dicitur, q̄ affinitas
 est quādam proximitas ex nuptijs proueniens [& in fi.]
 de hoc, quā fuerit legis consideratio, dixi in arbore af-
 finita. in prin. dicebat Io. siue sit affinitas, siue publica
 honestas, certum est, q̄ est impedimentum matrimo-
 nij. idem Phi. ¶ In gl. ar. quod ibi, ad limina & infra de
 reg. iu. factum legitime, lib. 6. [& in fi.] Io. ff. ad l. Aqu.
 l. quia in eum casum. Goff. ¶ In gl. hoc generale quod
 dic vt no. de priuileg. antiqua. & 2. dist. renouātes. ¶ In
 gl. ult. in fi. Erat in integra supra eo. veniens, & in alia
 cōpil. de diuor. si aliquis, & quod postea sequitur, alijs
 asserentibus, hoc erat eo. tit. ad aures. Goff.

S V M M A R I V M.

- 1 Ad titulum quatenus faciat hęc decretalis.
 Pollutio quę pariat affinitatem, cognitionem, & consumatio-
 nem matrimoniij nu. 1. quę causę honestatem publicā, ibid.
- 2 Canonice quid factum quod dicatur.
- 3 Coitus vel copula quando presumatur, & faciat matrimoniū
 presumpum.

C A P V T VII.

1. Fraternitati. Pars de scisma, fraternitati.
 parum facit § ad titulū, quia
 non tantum ponderatur pollu-
 tio, de qua decre. loquitur, quantum publicā honestas
 orta ex sponsalibus secundū Inn. Si verō sumeretur hęc
 extraord. pollutio pro ea, quę fit in naturalibus, tamen
 extra ordinariū & consuetum tempus pubertatis, tūc
 bene esset affinitas, & faceret ad tit. Dicit Abba, q̄ qui-
 dam Hispanus hic ponebat tales vers. Supra ripā Ache-
 rontis vitulus depastus est. Sed nec antrum subintravit,
 2 quæratur, quid iuris est [Canonice] i. s̄m § canones, se-
 cundum quod est in talibus procedendum. § tit. i. c. i.
 in fi. Host. [Cuius] copulata. s. antea. i. ante, quam sibi il-
 lam copularet. nam, si postea, non solueretur matrimo-
 nium, sup. e. transmissa [Septemnem] idem, si nondum
 a septemnem, sup. de spon. iuuenis, quod dic vt ibi. a [Ex-
 3 traordinaria] extraordinaria § pollutio alterius tantū
 ē si § claustra pudoris fiat, non facit affinitatem. ar. §
 sup. eo. discretionē. nec matrimoniū consumat, nisi fiat
 affectum matrimoniali, 30. q. 3. extraordinaria. ad hoc. n.
 vt contrahatur affinitas, necesse est sanguinis vtriusque
 commixtionem fieri. ar. 35. q. 10. fraternitatis, vnde li-
 cet mulier semen emittat, si vir non emittit, non contra-
 hitur affinitas, s̄m Inn. qui idem no. de despō. impu. at-
 testationes. vt ibi dixi super gl. 2. b & arg. de frig. qui pal-
 pitado potest prouocare mulierem ad seminis effusio-
 nem, vel econuerso, non est tamen ibi matrimoniū, vel
 cōmixtio seminis, & ideo nec affinitas, sed si uir emit-
 tit in membro mulieris, & non mulier, dubitari posset
 vtrum semen tm̄ emittatur, an non, tamen siue emittat
 siue non, & ē neutro emittente spōsalia prius facta rati-
 ficari crederem pp̄ consensum matrimonialem, qui ibi
 est, vel presumitur, ar. prę. c. extraor. dūmodo sint ma-
 trimonio apti, vel prox. argu. sup. de despon. imp. conti-
 nebatur. Inn. hęc opi. Inn. non multum placet, quia nec
 de commixtione seminis vtriusque puto fidem iudici
 de facili fieri posse, ideo dico de facili, quia sine cōmix-
 tione sexuum non generatur proles, vnde probata pro-
 le commixtio sexuum probaretur, Host. Satis autē pla-
 cebat ei, q̄ tentatio sine effectu non inducat publicam
 honestatem, vbi minor 7. an. viuit, & reperitur virgo,
 & de hoc constat. si vero mortua sit, vel viua, & repe-

riatur corrupta, tunc obest, vt hic, & supra de spon. iue-
 nis. Si verō tentata sit maior 7. an. si tentatur maritali
 affectu, generatur hic publica honestas, si non maritali,
 non, vt in c. extraordinaria. de materia huius glos. dicit
 infra c. fi. Vin. loquens de maiore, & minore, q̄ si infra
 ætatem vir mulierem cognoscat, & ipsa semen non effu-
 dit, non est matrimonium, nec verum: quia citra ætatē,
 nec presumpum, quia cognitio non interuenit ex vtra-
 qua parte, dixit tamen, q̄ vir non posset ab ea diuertere
 etiam adueniente ætate, si illa vult cum eo remane-
 re, & sic intelligitur de despon. imp. de illis. nec etiā an-
 te, si mulier cognoscibilis est, vt infra c. fi. Dicit autem,
 q̄ est quādam presumpcio, quam habet ecclesia, vel qui-
 cunque, qui videt maiorem cum minori coire, crederet
 .n. vtriusque semen effundere. Idem credet in matrimo-
 nio, si videt sanum coire cum furiosa, vbi sponsalia prę-
 cesserunt furorem: sed hęc presumpcio recipit contra-
 riam probationem. 32. q. 1. dixit. 27. q. 1. nec aliqua. vn
 de non dicit tale matrimonium verum, vel presumpum:
 quia talis coitus vel intra ætatē, vel in furore post spon-
 salia non facit tale matrimonium presumpum, de quo
 loquitur de spon. is qui. Non. n. sic presumitur totaliter
 pro maiori, cum minorem cognoscit, cum minor prę-
 sumptionem ætatis pro se habeat, qui dicit se nō cogno-
 scere. Dicit etiam Vinc. q̄ si in hostio serarū vterque se-
 men effundat, non ideo dicitur matrimonium pręsum-
 ptum, quia cognitio non est intra vas, & admitti potest
 probatio in contrarium, & per ipsorum iuramenta. 34.
 q. 3. extraordinaria; quod intellige, vt ibi no. & per pro-
 bationem integritas. 27. q. 1. nec aliqua, de prob. pro-
 posuisti. subdidit autē se materiam dimittere, quia epi-
 scopalis non erat. & addas, q̄ de hac materia dixi s̄m
 eum, supra de spon. c. ult. [Libidine] idem, si non inter-
 uenisset hęc extraord. pollutio. Vinc. & Innoc. ¶ Gl. i.
 soluit cōtrarium. ¶ In gl. i. ibi, iuuenis quod intellige
 vt ibi no. [& in fi.] vide quod ibi no.

A D D I T I O N E S.

- a ¶ Dic vt ibi. vide ibi Io. And. in gloss. ex toto, & super gloss. &
 per ipsum in c. puberes, in gl. etiam si sit, de despon. impub.
- b ¶ Super gl. 2. Vide Ioan. And. de spon. c. fi. in gl. de hoc. & ibi de
 materia, quę sequitur hic.

S V M M A R I V M.

- 1 Affinitas superueniens rumpit sponsalia de futuro. & quę, no.
 3. in fin.
 Contrahitur ex coitione cum consanguinea vxoris.
- 2 Reuelatio qualiter fiat incestus ab episcopo, reijcit.
 Incestoosi pœna quę.
 Ignorantia excusat ab incestu.
 Presertim, id est tantum.
- 3 Additio glossarum.
 Desponsatio innubilis puella per quęnis fiat verba, semper
 intelligentur sponsalia de futuro.

C A P V T VIII.

Ex literis. C. Affinitas § superueniens rum-
 pit sponsalia de futuro. & primo po-
 nitur consultatio. secundo respon-
 sio, ibi, Nos autem [Quam] puellam [Cognouit] dicta
 sponsa adhuc infra annos nobiles existente, & per hoc
 fuerunt soluta sponsalia ipso iure, supra eod. veniens.
 infra capit. proxim. hoc dico: quia si puella innubilis
 desponsata per verba de presenti cum sponso postea
 compleuisset ætatem, ita, quod firmatum esset matri-
 monium secundum decret. vnam de desp. imp. lib. 6. si
 postea matrem cognosceret prius, quā sponsam. nihilo-
 minus remaneret cū spōsa [consultationi] quā quę siui-
 sti,

Si, utrum sponsus possit sponsam retinere, vel aliam ducere: vel sponsa, vel mater alium, & quid sit circa hoc faciendum, & qualiter hoc reuelat episcopus, no. j. cap. prox. Host. [Eis] f. G. & puella [Ei] f. viro, & sic fuit in culpa, unde non debet contrahere: quia hæc est poena incestuosi, ut sapius dictum est [Mater] qui non videntur ignorantiam posse allegare, alias enim excusarentur ab incestu, ut de filia præmisit, Host. [Nefanda] 37. q. 1. hi ergo, & capitulis seq. Host. [præsertim] id est tantum, tunc enim dispensaretur, ut dicit glo. ¶ In fi. i. gl. [gl. fuit Io. & Tan. sed Host. dicens, q. Io. & Dam. glossauerant, f. per verba de futuro, reprehendat hic dicens, q. non erat curandum, per quæ verba puella innubilis desponsata fuisset: quia semper intelligentur sponsalia de futuro, de despon. impu. c. ult. eo. tit. c. vno, lib. 6. unde dicebat Inn. q. cum hac puella fuerant tantum sponsalia, ¶ In fin. 2. gl. [secus, si prius cognouisset sponsam, j. e. Iordan. Host.

S V M M A R I V M.

- 1 Hæc decretalis idem dicit quod supra proxima.
- 2 Confederatio pro promissione solenni tunc inde præstata.
- 3 Pro matrimonio vel sponsalibus nulla cautio exceptis duobus admittitur, & quæ sint.
- 4 Mulieris verba, præsentia, tactus & nutus fugienda & ratio.
- 5 Casta est, quam nemo rogauit.
- 6 Excusatio non prodest, nisi totam culpam excludat.
- 7 Opportunitas facit latronem, ut aiunt.
- 8 A crimine abstinetur varijs de causis.
- 9 Mulieres solent esse in exactione copulae carnalis importuna.
- 10 Peccatum maius quod hic.
- 11 Reus non minus quis dicitur, licet probatio deficiat.
- 12 Consilium in foro penitentiali non denudandum.
- 13 Epilogus, & suffragium, & additio glossarum. nu. 7. 8.
- 14 Infantis etymologia.
- 15 Contra in foro animæ aliud respondetur aliquando, & aliud in foro contentioso, ut hic.

C A P I T V L V M VIII.

- 1 **Veniens** Idem ¶ quo ad tit. dicit, quod supra proxima, & prima pars narrat factum, secunda respondet ibi, Cum igitur, & forte venit iste cum literis ordinarij, ad quem remittitur, ut est moris, de homi. ex literis. i. [Legitima] quod dic ut no. de despon. impu. cap. 2. & Hostien. [Puella] quam ille iurauerat [Confederatione] i. promissione solenni hinc inde præstata super matrimonio contrahendo. Host. [Fideiussorū] hæc fideiussio ¶ non valet, nec ex ea potest agi ad poenam, si matrimonium non sequatur, nec pignora hac occasione data retineri possunt. j. de do. inter vi. & vxo. & si necesse, neque poena peti. Nullum ergo restat remedium, quale iuramentum, nec quadruplicetur arrharum stipulatio ¶ in Host. quod dic, ut dixi s. de spon. Gemma. & forte secundum Host. ista fideiussorum obligatio non fuit poenalis [Conuersatione] adulterium ¶ intercipit cohabitatione. 18. q. 2. diffinimus. Gof. no. Host. non esse tutum habitare diu alicui mulieri, ut no. de vi. & hon. cle. monasteria, & de coha. cle. c. 1. fugienda igitur sunt verba, præsentia, tactus, & nutus. & ponit versum, Ni fugias tactus, vix euitabitur actus. Hos igitur vita, ne moriaris ita, apostolus ad Ro. 6. stipendia peccati mors. Hiero. contra Ioui. 1. quomodo qui ignem tetigerit, statim adurit, ita viri tactus, & femine sentit naturam suam, & diuersitatem sexus intelligit. & vide in Hiero. ad Nepotianum post prin. ad Occa. secunda. B. & contra Vigilant. in fi. & parte. 2. prodigium sub littera T. [Puella] quam iurauerat [Coniunxit] forte maior erat, vel sibi magis placuit, & illi de facili consensit.
- 2 **Nam fm Quidiu, Casta ¶ est, quam nemo rogauit, Host.**

[Deuictus] propter hoc non excusatur a toto, supra quod me. causa, sacris. Nam hoc debuit manifestare saltem in aure episcopi, supra de spon. præterea. 2. & c. cum in tua [Opportunitas] no. ad illud vulgare, q. oportunitas facit latronem. Abstinere ergo quidam, quia non habent opportunitatem. Alij, quia impotentes. Alij, ut vitent infamiam. Alij, quia Deum timent. Alij, quia peccatum abhorrent. Alij ut filij & imitatores Dei. hoc perfectum est, Apostolus, ad Eph. 5. Estote imitatores Dei hoc perfectum est, sicut filij charissimi. alia litera est [importunitas] quia consueverunt mulieres esse in talibus importuna, infra c. Iordan. Host. [Vtranque] queritur, cum qua ¶ plus peccaret? Dieo quo ad Deum, ubi magis contemnit. quo ad ecclesiam cum ea, quæ non erat loco vxoris, Vin. [Conuinci] per hoc non minus erat reus, quæ non deficiebat ius, sed probatio. ff. de testa. tu. duo sunt Titij. Goff. [Consiliū] in foro penitentiali, quod non est denudandum. j. de poen. & re. omnis. s. caueat, nisi de licentia confitentis, infra de simo. nemo, quam hic, & supra c. prox. dicit Hostie. interuenisse [Præcipiat] i. ad Thessalo. ult. ¶ Gl. ¶ 1. potest respon. per ob. ¶ Vlt. glo. 6 signat contrarium, & soluit. ¶ In gl. 1. ibi, si infanti [supple. i. minori 7. an. & c. [& ibi impuberem] vide in cap. pueris, super glo. pe. ¶ In gl. 2. ibi. l. libera] vide de iure iur. tua nos, super glo. 2. [& ibi, tua] vide in ea. Gemma, super ult. gl. ¶ In ¶ glo. 1. ibi, ante septennium] & dicitur ab in, quod est non, & for faris. q. ante 7. annū nesciens bene loqui. T. Gof. ¶ In gl. 2. in fi.] de hoc sup. de spon. ex literis. 2. ¶ In gl. & ideo, ibi, cognouit [sup. propter publicam honestatem. ¶ In gl. tamen talis, in fin. præiudicaret tamen sibi, ut cogeretur poenitentia agere, de spon. ad audientiam, Host. ¶ In gl. ult. ibi, si sacerdos] secundum Vinc. & Ioan. secundum quos idem prælatus in secreto dicit, non reddas. in publico dicit reddere. concor. de spon. tua.

S V M M A R I V M.

- 1 Affinitas superueniens non dissoluit matrimonium, quid alias efficiat, num. 2.
- 2 Debitum a coniuge cum quis exigere prohibetur, conceditur ex causa exigere, & compellitur renitens reddere.
- 3 Maxime, dictio subauditur hic.
- 4 Additio glossarum.
- 5 Honestas publica non præcedit sponsalia, præcedentia non soluit, sequentia impedit & dirimit.
- 6 Quid differat ab affinitate contracta per coitum.

C A P I T V L V M X.

Tuæ fraternitatis. Casus. Affinitas superueniens non dissoluit matrimonium. erat hæc decr. olim, inf. tit. prox. Et communis diuissio. 2. ibi, Nos igitur Coniugi] non dicit sponsæ, ut supra capitulis prox. [Commorari] & sic necessaria ministrare. s. e. transmissæ. Host. [Exigere] non nisi sicut notauimus supra c. 2. vel dispensetur, supra eo. transmissæ. Hostien. [Solueret] sic supra eo. discretionem, & infra sequitur, & est 3. q. Host. [Talis] maxime. Vin. vel hoc ideo dicit, ut ex parte viri intelligamus idem ex post facto. i. ex quo semel debitum exegerit, ut scilicet si de lapsu viri timeatur, ecclesia possit illi dare licentiam exigendi, & illam compellere ad reddendum, quod dic ut no. s. eo. transmissæ. Host. [Iniquè] maxime: quia idē, si pignoratiam. 34. q. 2. in lectum. Vincen. ¶ In ¶ gl. 1. ibi, affinitatem] notauit hic Host. q. honestas, quæ per sponsalia contrahitur inter sponsam, & consanguineos sponsi, nunquam præcedit sponsalia, per quæ contrahitur: quia nec id esse posset, arg. ff. de iure codi. quidam referunt.

Io. And. super 4. Decret.

F 2 per

Ioan. And. Comment. in Quartum Decret.

per consequens ipsa præcedentia sponsalia non soluit
a sequentia impedit, & dirimit, & est hoc hodie expres-
sum, de spon. c. vno, lib. 6. Illa verò quæ per coitum con-
trahitur, & dicitur affinitas, præcedentia sponsalia sol-
uit; sequens matrimonium impedit, & dirimit, dum ta-
mē de ipsa constare possit, vt hic, & sup. eo, discretionē.

A D D I T I O.

a Non soluit. Sic esse dicimus in copula carnali, quia illa præcedēs
sponsalia non facit matrimonium; secus, si post, & vide Ioan.
An. de spon. veniens, in gl. fi.

S V M M A R I V M.

- 1 Honestas publica per se, & affinitas per se impedit.
Meretricis frontem habere dicitur et nuptia, cum petit debitū.
Castē viuere dicitur mulier viro cōiuncta, si abstineat ab alijs.
A fornicatione mulier non excusatur vlllo prætectu, & nu. 2.
- 2 Continere difficile est, succurrit nequeunt, & quando.
Naturale vitium carnis non excusat a peccato.
Plurale resoluitur in singulare.
- 3 Debitum matrimoniale vir compellitur reddere, quid si ne-
quit; quandoq; tollitur, quandoque suspenditur.
- 4 Ipsum exigere, quibus dicatur quis modis, & reddere quando
teneatur.
Vxorem etiam cognoscendo quo casu peccatur mortaliter.
Minus committi non debet vt vitetur maius.
Inuitatus potest quid exercere, quod petere non potest, &
quibus casibus hic.
- 5 Epilogus, & additio glossarum.
Copula in femina præuenitur, non ita in viro, licet aliquibus
secus fuerit ab exemplis.
Mulier dedita libidini, vt facilis commixtionis.

C A P V T X I.

Iordanæ.

Summatum est sup. c. prox. & in 1.
parte ponitur mulieris petitio, in
2. causæ cōmissio, ibi ea propter [Et

- 1 ea] Iordana [Anni] decimi [Copulare] quod t de iure
nō potuit, impediēte publica honestate, & affinitate,
quorum quodlibet per se sufficiebat [Supplicauit] frons
meretricis sibi facta est, noluit erubere. Hier. 3. B. quam
uis nec pp hoc meretrix fit, imò castē viuūt, dummodò
ab alijs abstineat, 31. di. Nicena, aliās nō excusaretur, li-
cet diceret se passam esse rem naturālē, in autē, de resti.
& ea, quæ pa. in 11. mense. S. vnum siquidem, col. 4. neq;
prætectu paupertatis, vt patet in his, quæ no. sup. eo, di-
cretionē, Hosti. [Nequeat] difficile t est continere, 28.
dist. de his. 50. di. quia tua. 33. q. 5. qui sitit, & licet natu-
rale sit vitium carnis, nō tñ excusat a peccato. ff. ad. l. A.
quil. si seruus seruū. S. si fornicarius. Phil. [Vtrumq;] Ioā.
& Iordanam. de viro tñ frustra dicitur, cū continere co-
gatur, nisi subueniatur ei per id, quod not. sup. eo, trans-
missa, Host. [Nequiverint] i. nequiverit mulier, & sic re-
soluitur plurale in singulare, j. de priuile. vt priuilegia,
fm Host. Idem Pet. & Abb. Mulieri verò, quæ nō pecca-
uit, sufficit vsq; ad mortem alterius continere [Ecclesia
stica censura] no. q. per t ecclesiasticam censuram com-
pellitur vir debitum reddere, sed quid si non potest hoc
facere, dic vt no. de cōiu. lepr. quoniā, ad fi. Host. & no.
fm Vin. casum, in quo tollitur alteri coniugum ius exi-
gendi, sicut 30. q. 1. de eo, quādoq; suspēditur, infra de
secūdis nup. dñs, notat etiā, q. vbi non tenet matrimo-
nium, nec debet quid reddere nec exigere: vbi verò est
matrimoniu, sed superuenit delictū, delinquēs reddere
debet, vt hic, & dicit Vinc. q. t exactus intelligitur ver-
bo, vel signo, quia & signis loquimur, de spō. cum apud.
Item & si præintelligit futurū lapsum forte ex eius com-
plexione, melius est occurrere. C. quādo li. si. iud. se vin.

Si verò timet lapsum, quia scit de lōge recessurū, nō cre-
dit, q. tñc teneatur ad debitū, cum nō teneatur, nisi cū
exigit verbo, vel signo. Credit ē, q. iste peccet exigēdo
& prouocādo vxorē vt exigat, & est casus fm eū, in quo
quis peccat mortaliter cognoscēdo vxorē etiam natu-
raliter: aliās non, 13. di. nerui, nec credit, q. licet illa in-
telligat virum nō posse cōtinere, & lapsum cum alia,
q. propter hoc debeat illum inuitare, a nec enim debet
cōmittere minus, vt ille enitet maius. 14. dist. q. ait. 22.
q. 2. ne quis. Dicit tamen, q. curaliter faceret domina, si
eo tempore vteretur iure exigendi, & sic inuitatus vre-
tur eo, quod per se nō potest petere. C. de tēp. in integr.
rest. petendā, & sup. de elect. cum Vinton, per quā decr.
videtur, q. ex quo iste recipitur ad coitum, de cætero sit
indifferēter admittēdus, sed ibi admittitur, vt eligat iu-
re proprio, nō exclusus perpetuò, hic nō admittitur nisi
iure, quod mulier habet in eo fm Vin. qui ēt quēdā alia
hic not. quæ dixi sup. eo. tit. fraternitati, ¶ Gl. f. 2. alleg.
tres concor. & tria iura in contrarium, & soluit. ¶ In gl.
1. ibi, in fi.] & no. fm Gofr. q. ēt si multum distet mulier
ab ætate, per copulā matrimonium consumatur. de hoc
de despo. impu. cōtinebatur. & hoc maxime in muliere
secūdum eum, cuius vas paratum est, vnde dixit Hosti.
vulgariter dici, q. tam magnū rostrū hēt picula sicut pi-
ca. Refert ēt de sacerdote, qui duas filias portabat, vna
ante se, alterā retro, dicēs, q. de illa, quam retro porta-
bat, nō iuraret, q. esset virgo, in viro nō videtur tātō tē-
pore præueniri posse fm Gofr. saluo eo, qd narrat Greg.
in dialogo de puero 9. annorum, qui impregnauit nu-
tricem, & no. 20. q. 1. in summa. & idem dicit Hiero. ad
Vitalem de puero 10. ann. & dicit Host. q. idem reperit
de puero 11. vel 12. annorum in castro sancti Michaelis
Siscaricen. dioc. & idem traditur in Salomone, scilicet,
quod in 11. anno genuit filium. præuenitur igitur hæc
ætas etiam in homine ex eo tempore, quo potest cogno-
scere mulierem, de spon. de illis, secundum Gofr. quod
dic secundum Host. vt no. de despo. impu. c. 2.

A D D I T I O.

a ¶ Inuitare, Intellige, vt inuitatus exigat, non autem quod ipse
non possit exigere ex proprio pruritu, vt patet per id, quod se-
quitur.

S V M M A R I V M.

- 1 Continuatio tituli.
Cognatio quadam carnalis, & in quibus consistat.
Incestus cum quibus committatur.
A Consanguineorum etiam vxoris consortio abstinentum.
- 2 De consanguinitate, & affinitate & ubi alibi tractetur.
De consanguinitate, & affinitate, Rub.
- 1 Viso t de cognatione spiritali, & legali, de carnali erat
videndum, quæ in consanguinitate, vel affinitate consi-
stit; & ideò & c. secundum Da. & Gofr. dicebat Hostien.
quia incestus, de quo præmisit, committitur in proprijs
consanguineis, vel vxoris iam cognita, a quibus æquē
abstinendum est vt a proprijs, inf. c. 1. vt scias vsque ad
quem gradum hæc prohibitio duret, ponit rubricam
de consan. & affi. habetur t plenē materia in causa 35.
per totum, & repetitur in clem. congruit, de offi. ord. si-
gnificauit, de test. co. ceterum, Si autem huius materie
plenam & breuem vis habere notitiam, studeas quæ scm
pli super arbore.
- 1 Matrimonium contractū inter affines primi generis, & quar-
ti gradus separatur eius causa, qualiter tractanda, & per
quos nu. 4. & 5. & 6. est magnum Sacramentum, nu. 6.

Secretū

- Secreto, id est clandestine.*
Vidua que dicatur.
- 2 *Subarrhatio in conspectu ecclesie dicitur ex superabundanti licet clandestinus contractus antecessisset.*
 - 3 *De Andrea testimonium ut admittatur.*
Non creditur cuipiam sine iuramento.
Agi potest sepius de matrimonio.
 - 4 *Ordo etiam quando iudex ex officio procedit etiam in matrimonialibus observandus, & quis.*
 - 5 *Celeritas adhibenda.*
Ecclesia Dei a quibus regenda.
Theologus quando proponendus canonista, si in episcopum eligatur.
 - 6 *Episcopus de quib. causis debeat cognoscere, quae scire debeat; alias repellitur, nu. 7. & quae servare, ibid. canonicorum consilium, & peritorum adhibere debet nu. 7. pro potestate habentibus praesumitur.*
 - 7 *Secundum canonum statuta examinari, & pronuntiari oportet, ea omnes astringunt, & ab omnibus debent sciri, & a quibus specialiter.*
Scientia competens toleratur.
In iudice requiruntur potestas, & scientia, si primum deficiat non valet quid sit ab eo, quod si secundum, quod sit etiam si ne peccato, & quando.
A iudice iuris ignaro quid agendum.
 - 8 *Epilogus, & suffragium glossarum, nu. 9.*
Compromissum de quibus non fiat.
 - 10 *Additio glossarum.*
Ad utrius dictum non fit separatio matrimonij, licet impediat, & quando.
Abbatis Cassinensis quae iurisdictio, cir. fi.

CAP V T I.

- 1 **Ex literis tuis.** Casus. Separatur t matrimonium contractum inter affines primi generis, & quar i gradus, & sunt tres partes. in 1. casus narratio. in 2. responsio, ibi. Quo circa. in 3. iudicis instructio, ibi. Ceterum. [Secreto.] i. clandestine [Viduam] vidua, cuius maritus est mortuus. 33. dist. vidua [Cognouisset] forte
- 3 *vti volebat l. Saxoni, de qua no. s. de sp. c. 1. [In conspectu] ex superabundanti. Nam ex clandestino contractu erat matrimonium inter eos, si non suberat impedimentum, & statim tunc ipsorum confessioni, de clandestino, quod nobis, Phi. [Priorem] ipsius viduae iam defunctum [Audisse] cum quo temperamento t admittatur hodie testimonium de auditu, habetur s. de testi. licet, Phi. [Noluit] vnde sibi credi non debuit, de testimoniis, & c. nuper & 4. q. 3. s. item iureiurandi, Phi. [Renixit] no. sepius agi posse de matrimonio separando siue in modum accusationis, siue inquisitionis, quod est in matrimonio speciale, vt no. de spon. sicut. & infra de pur. c. cum dilectus. Inn. [Ante tuam] quasi innuat processum archipresbyteri non valere. Hosti. & not. q. t quantumcunque iudex ex officio suo procedat etiam in causis matrimonialibus citare debet partes, & coram eis facere testes iurare, & praefigere terminum volentibus accusare, vel defendere, de cla. de sp. cum inhibito. qui ma. accu. pos. c. in tua. & legitimas exceptiones admittere. s. de of. deleg. ex parte 2. & infra qui fi. sint leg. perlatum. & si hunc ordinem non seruant, retractatur quod agitur, infra qui fi. sint l. per venerabilem. s. 1. an autem sit necesse, quod sententia feratur in scriptis, dicam supr. de test. Albericus. Host. [Circumspectos] secundum formam decreti. su. de test. licet ex quadam [Non differas] ar. pro celeritate, supra de locato, potuit. Vinc. pro & contra, de elec. c. fi. lib. 6. [Et proprijs] alias, non proprijs [Tra-*

standa] quod ad examinationem, multo minus quod ad decisionem, argum. supra de offic. deleg. super quaestio num. s. intentionis, & cap. quoniam. 2. [Discretos] non in theologia, non in iure civili, sed in leg. canonica, de qua sequitur. & dicit Hostiens. hanc litteram aperte esse contra quosdam theologos dicentes, quod ecclesia Dei posset regi per puram & solam theologiam, quibus respondet, quod non sufficiunt theologica, civilis, & canonica, immo quotidie nouis emergentibus condici oportet noua iura, sed ipsi dicunt illud verum, si scientia theologica sciretur ad plenum, quibus respondet, quod qui Deus esset, ad plenum omnia sciret. sed & idem esset in quacunque praedictarum scientiarum, quae sciretur ad plenum, cum consistat in praecipuis iuris, de quibus in proemio. Si vero in episcopum ecclesiae eligatur vnus purus theologus, alter purus canonista, dicit Hostiens. considerandam ecclesiae qualitatem, & si pro maiori parte consistat ecclesia in iurisdictione & causarum ventilatione, & decisione, praefertur canonista, maxime quia bonus canonista ex solis canonibus, praedicationem, vel sermonem suum formare poterit. Si vero consistat in spiritualitate, vt quia haereticis conuicina, theologus praefertur, de elect. in causis, in fi. de haereticis excommunicamus. s. si quis mixtum. tamen dicit praefendum, ad hoc de cler. non resi. ex parte, de elect. officij, & quae not. de summ. tri. firmiter. s. haec sancta, super versicu. dispositionem [Potestatem] de iure communi, vt quia episcopus. hoc enim est t magnum sacramentum, supra de sponsal. du. capitulo primo, & magna debet episcopus cognoscere. 25. distinctio. perlectis, de offic. archi. capitulo primo, de offic. archipresbyt. capit. final. & causa matrimonialis maiores iudices requirit, quod dic, vt dicit gloss. praesumitur autem pro habentibus potestatem, quod sint maioris scientiae, & magis exercitati secundum Innocent. [Statuta t canonum] secundum quae examinari, & pronuntiari oportet, & quae ab omnibus sciri debent: quia omnes astringunt, de constitutio. capitulo primo, & vlti. & specialiter ab episcopis. 38. distinctio. omne. de eta. & qua. cum sit, alias repellendus est. & si scit & non seruat, furiosus censetur, de temp. ord. vel non est. Hostiens. [Non ignorent] non dicit eos esse debere magistros. competens enim scientia toleratur, de praeben. capit. pen. & not. secundum Host. in iudice duo requiri potestatem, & scientiam, & tunc habebit vtramque clauem. Si vero primum deficiat, non valet, quod agitur, quia & si valeat sententia lata ab episcopo canones ignorante, non tamen valet lata a magistro canonum potestate carente. Peccat tamen episcopus ignorans canones, si sine consilio haec faciat. ergo aut deleget scienti, vel exercitato. 2. quaest. 2. c. fi. de poeniten. distinct. 6. cap. 1. C. de iudi. certi. aut consulat peritiores. C. de ingenuis, si auiam, & supra de concess. preb. cap. 2. de his quae fin. a praenouit, & capit. quanto. & licet sit peritus, habeat suorum canonicorum consilium, & aliorum peritorum, de constit. ne innitaris. 20. dist. de quibus. Quid si committat idiotam, valebit sententia, dummodo alias rite sit lata: sed qui commisit scienter, puniendus est. ff. de custo. reorum. l. si eum, igitur qui sententiat, aut habet scientiam, & potestatem, & sic bene. aut neutrum habet, & tunc duobus modis sententia deficit, aut habet scientiam, sed non potestatem, & tunc sententia a non suo iudice lata non tenet, aut potestatem habet, sed non scientiam, & tunc valet, vt est dictum: sed & requiritur in iudice specialiter alium corrigere, q. sine peccato sit, alias se ipsum condemnat. 19. d. pm. 3. q. 7. iudicet. Host. ¶ Gl. 6. obijcit, & dupliciter soluit, arguit, & reprobatur. ¶ Gl. sed quare dicit, obijcit, & soluit. ¶ Vlt. glo. notat, & arguit, iterum arguit compromitti non posse, & c. & duas rationes reddit. ¶ In t gl. 4. ibi. 2. & vlt. vide de iud. nouit. super gl. no. qd. ¶ In gl. 6. ibi. s. illud q. didicit testificata, Io. And. super 4. Decre. F 3 testes

Ioan. And. Comment. in Quartum Decret.

testes ulterius non producit. ¶ In ult. glo. ibi certi] vide de rescrip. sciscitatus, in glo. 3. [& ibi Iulianus] & S. seq. de famoso delicto, vel publico crimine, causa liberali, in genuitatis, vel libertinitatis non compromittitur. ¶ In 10. f. glo. & sic, in fi.] & dicit Hosti. q. ad dictum vnus non debuit separari, cum hoc iam esset contractum de præsenti. supra tit. 1. de illo, & c. super eo. melius videtur, q. vnus solus testis impediuit contractum faciendum, de quo quærebatur, sed simpliciter testificabatur de auditu. ¶ In gl. forte, in fi.] alias contra, infra de excess. preaccidentibus, vel competebat ex generali, vel speciali commissione Abbatis Cassinensis, b qui in terris mon. plenam habet iurisdictionem, cui subest iste archipresbyter. Gof. vel non tenuit processus habitus coram ipso, secundum Hosti. ¶ In glo. sed quare, ibi, quidam] & hoc tenet hic Innoc. ¶ In gl. sed quare, in fi.] vel rescavit copilator. Gof. quia dicebatur in an. quado. 5. vel 6. Hosti. Pet. & Abb. ¶ In gl. ult. §. 1. vbi de hoc.]

ADDITIONES.

- a ¶ Faciat. imò etiam peccat, si ignorans, & insuficiens tenet ecclesiam, quia illi renunciare debet, de renun. nisi. §. pro defectu. vide Io. And. de elec. cum in cunctis, in glo. quæ est.
- b ¶ Cassinensis. De isto monasterio, & alijs similibus vide Io. And. in Spe. de priuileg. super rubrica.

SUMMARIUM.

- 1 Affinitas superueniens quando soluat sponsalia de futuro. Fama loci quid operetur in matrimonialibus.
- 2 Epilogus, & Additio glossarum nu. 3. Fidei datio equipollet iuramento.
- 4 Iuramentum in supplementum probationis exigitur in causa sponsaliorum.

CAPUT II.

- 1 Super eo. C. Affinitas superueniens, de qua constat saltem per famam, soluit sponsalia de futuro. & intelligas hoc, quando cum sponsa non est processum ad copulā: alias necessaria esset plena probatio. supra tit. 1. ex literis. Et cōmunis diuisio. 2. ibi, Inquisitioni. [Propinquā] citra quartum gradum, infra eo. non debet. Hosti. [Inquisitioni] qua quæsiuisti, an condemnandus, vel absolueudus sit sponsus, cum dictum impedimentum dicatur euident, & ad minus hoc habet fama loci. Hosti. [Fama] contra supra titu. 1. super eo. dic vt ibi, & supra de despon. impu. attestaciones, secundum Hostien. ¶ Glo. 2. f. ult. inter famam & dictum vnus ponit vnā differen-
3 tiam, & vnā conuenientiam. ¶ In f. glo. 1. in fi.] quia maior septennio. T. ¶ In gl. 2. in fi.] secundum Ala. & per illam decre. dicebat Innoc. nisi fuisset hic fides interposita, crederetur dicto sponsi sine adminiculo famæ. Dicebat Hosti. q. hæc fidei datio equipollet iuramento, supra de arb. peruenit, & expressius supra quod met^o causa, ad aures. ¶ In gl. ita, quod in fi.] T. & de fide presby. quoniam. Phi. ¶ In f. gl. ult. in fi.] dixerunt Ala. T. Vinc. & Phil. q. in supplementum probationis exigitur iuramentum ab isto. C. de reb. cre. in bonæ, de probat. sicut consuetudo, de proc. ex insinuatione.

SUMMARIUM.

- 1 Gradu quoto quis distet a stipite & cap. hæc regula quo casu hic non habeat locum, & nu. 1.
- Consuetudo interpretatur indulgentiam, nu. 2. & 3. an faciat personas legitimas, vel contra, nu. 2. & quæ sit obseruanda, nu. 4. & nu. 5. §. 1. interrupta ab vno, non officit alijs, ibid.
- Correctio constitutionis quandoque fit quo ad exemplum tantū non quod ad ius.
- Exempla ponuntur etiam, ne ignoremus antiqui...

- 3 Temporis distantia quanta esse debeat, si quid statuat facien- dum singulis quatuor mensibus.
- 5 Epilogus, & suffragium glossarum. Bene, cum principis latissime interpretandum ab alijs: ab eo verò quomodo, iuncta gl. & nu. 8.
- 6 Additio glossarum. Lineæ quot sint descendendum. Legatus apostolicæ sedis ex generali legatione an possit dare ta- lem indulgentiam, qualis moratur hic.
- 7 Gradus idem non infert semper omnibus eiusdem gradus ean- dem, vt uia dicam, proximitatem.

C A P. III.

Quod dilectio

Casas. Si dispensatur cum Bon. quod possint contrahere quar-

to gradu, requiritur, quod uterq; distet quarto, maxime ubi cōsuetudo hoc approbat: alias sine maxime, & tria facit. primò casum ponit. secundò alle. pro & cōtra ibi, quod videtur. tertio respondet ibi, Nos itaque. [Permissum] sic 35. q. 3. quædam lex, & ca. quod scripsi. & licet hæc decre. quò ad exemplum sit hodie correctæ. infra c. non debet; tamen manet quò ad ius, ponuntur etiā exempla, ne antiquitatem ignoremus. 7. d. fuerūt, & insti. de testa. secundum Hosti. & idè summaui casum nō de 6. sed de 4. secundum hoc locum posset hæc decret. habere [Quoto] hæc regula ¶ non habet locum, quia erat indulgentia, & consuetudo contraria. Innoc. sicut de consue. supra contrarium videtur, cum & c. [Separent] & sic personas legitimas ad contrahendum illegitimas reddit. Econuerso verò non posset operari secundum quosdam. de hoc infra e. quod super his, Hosti. Vinc. & T. dixerunt hoc, q. circa neutrum valet consuetudo, de spōs. du. licet, & c. tuas [Intelligenda] sicut consuetudo est interpretata, ar. supra de consue. cum dilectus. §. 1. Hosti. [Distet] no. ad ¶ quæstionem; Padu. habent statutum, q. singulis quatuor mensibus fiat cōsiliū de male ablati; pro præcedentibus 4. mensibus fuit factum vltima die ipsorum: quærebatur, an posset fieri 10. die sequentis temporis 4. mensium: inducebam hanc decre. quod non, quia sic fuerat interpretata consuetudo, q. cōsiliū a cōsilio distaret quatuor mensibus dempta die. alias sequeretur, q. per 8. menses ferè posset retardari, quod per illud cōsiliū reformandum esset. & facit quod dixi supra de sta. mo. in singulis, in prin. [Non debent] & coniuncti non separentur, propter eandē rationem: quia vult consuetudo, in cuius violatione scandalū imminabat. secundum hoc bene continentur, quod sequitur Hosti. [Scandalum] no. q. consuetudo ¶ a multis seruata & approbata, quæ si nō seruaretur, induceret scandalum, seruanda est omnino, & inducit dispensationem in his, quæ ex statutis hominum pēdent, vt hic, & s. de cog. spūa. c. 1. in fi. & c. super eo, vbi de hoc, & j. eo. quia circa, secus vbi scandalum nō imminet. j. e. quod super his, & in fi. & qui alius soluit tamquā nō intelligēs, offendit, vt patet in his quæ ibi no. ad hoc sup. de temp. ord. c. 2. vbi de hoc. vbi verò ¶ statutū Dei inducitur cōsuetudo, nullo modo seruatur, sup. de spon. duo. licet, & c. fi. nisi ab ipso dño talis mos comprobetur. 32. q. 3. obijciuntur, de diuort. gaudemus, & patet in his, quæ not. de cōsue. c. fi. m. Hosti. ¶ Gl. 3. ¶ soluit obiectionem. ¶ Glo. 6. obijcit, & soluit. ¶ In gl. 6. ibi. l. ult.] beneficiū principis latissime interpretandum est [& ibi, & idè] sequitur de his, quæ primò constituuntur, aut interpretatione aut constitutione optimi principis certius statuendum est. ¶ In gl. pe. ibi, licitatio. §. earum] sequitur, rerum vestigal, quarum nunquam præstitū est, præstari non potest, quod si præstari consuetum indulgētia publicanus omni ferat, alius exercere nō phibetur. ¶ In f. gl. 2. in fi.] imò plures

plures, secundum q̄ plures sunt gradus: quia in primo gradu est una transversalis, in secundo alia, & sic de singulis. Host. ¶ In gl. quæ de, ibi facta fuit ¶ fm Tan. Inn. Idem hic, & in decr. ult. de transact. infra alle. sed Host. dixit, q̄ superflue fit ista suppletio, cū textus dicat, Ap. sedis, credo q̄ Host. non habebat in textu verbum legat[i] & in fi. dicebat Gof. quod licet ex generali legatione nō possit dare talem indulgentiam generalem, tamē ex causa posset cum vno, vel aliquibus dispensare, Guil. contra in Spe. de lega. §. nunc ostēdendum, versi. 75. & hoc teneas. ad hoc infra eod. quod super his, in fi. & supra de prabe. dilectus. 1. ¶ In gl. hāc regulam in fi. hāc melius intelliges per regulas traditas in arbore consanguinitatis. ¶ In gl. 1. propter in fi. ¶ T. Lau. verō notabat ex hoc, q̄ licet ¶ duo sint tibi in 6. gradu: alter tamē eorum esse potest in consanguinitate proximior, quod verum est secundum computationem canonicam: secundum legalem nō, dabit Vincē. simile: quia plures possumus esse in eadem sede pari, & tamen alter potest esse proximior altero, & est hoc, quia gradus canonicus est positus in legali, qualibet persona facit gradū. ¶ In gl. ar. contra, ibi, ab eo a quo hāc ratio nō placet Host. qui ¶ dicit, q̄ si alij hoc facere debent, ipsum decet, argu. C. de legi. digna vox, maxime cum sit suum factum, cōtra quod non decet, quod veniat, supra de cle. conluga. diuersis, in fi. & quod tenetur defendere, non debet impugnare, supra de na. ex li. ven. c. vno, & nisi creuerit in beneficijs, nil fecisse putet de dona. c. 1. & quod concessit, decet esse mansurum infra de regu. iur. decet, li. 6. cum suis concor. [& ibi scandalum erat] Ala. vel secundum eam hāc indulgentia fuit concessa ad petentium instantiam, non libera voluntate indulgentis, argum. ff. quod quisque iuris. l. 3. vel secundum Innoc. contraria loquuntur, quando indulgentia non est multum praiudicialis: ista verō praiudicialis, & odiosa. & vide quod dicā de priuilegiis dudum, in gl. no. possessio ¶ placet Host. q̄ hāc operetur consuetudo, & scandali vitatio, & hoc teneas.

And. D. I. T. O. b. 8. aut potest

¶ Possessio. Et vide de trans. l. c. fi. super gl. fi. & per Io. And. & Bart. & gl. l. beneficium. ff. de const. prin.

S. V. M. M. A. R. I. V. M.

1 Infideles coniuncti gradu prohibito lege canonica tantum post baptismum non separantur, & quare, nu. 3. non includuntur lege canonica, nu. 3. eorum matrimonialis contractus qualis sit nu. 1. in fi.

¶ Filij duorum fratrum licite coniunguntur, & quo iure, & eorum filij legitimi censentur.

2 Persona, ad quam sermo dirigitur, & quæ dirigit, comprehenditur. Coniuncti quare separantur, vt non obuietur legi diuina, nu. 3.

3 Indistincte intelligitur quod non est distinctum, in fi.

4 Epilogus, & additio glossarum, nu. 5. Matrimonium quando teneat, licet pactum fiat contra naturam eius.

A diectio inutilis aliquando rejicitur firmo remanente contractu.

C A P. IV.

De infidelib. C. Infideles ¶ coniuncti gradu prohibito lege canonica tñ post baptismum non separantur. Cōis diuisio. 2. ibi consultationi. & dios infidelibus ¶ Iudæis, vel Saracenis fm Host. Pet. & Abb. ¶ Instituta ¶ fm quæ filij duorum fratrum licite coniunguntur. quod ē lex civilis approbat. C. de nuptijs, in celebrandis, Instit. de nupt. §. duorum autem fratrum, & filij ex matrimonio suscepti legitimi censentur, qui filij

sint leg. c. fi. & cōc. huic. qd̄ habes de diuor. gaudemus fm Host. [Canone] quod dic vt i. eo. nō debet [Separatum] infra de diuor. gaudemus [A Iudæis] comprehenditur ¶ is, ad quem dirigitur sermo. sic & is, qui dirigit. ff. de pign. Paulus in fi. Vin. ¶ Respondit ¶ Matt. 19. [No separet] quare ergo taliter coniuncti inter Christianos separantur? So. fm Hosti. Christiani contra l. canonicā ¶ coniuncti non sunt coniuncti a Deo, vel fm deum, immo contra deum: quia ¶ ipsius vicarium: & ideo separetur. & hoc facit nō homo, sed deus, vel eius vicarius, cui suam potestatem dedit, de transla. inter, vt ibi dixi super versi. homo, & dicam de diuor. gaudemus. post prin. In fideles verō, qui hāc prohibitionē nō includuntur, vt patet de diuor. gaudemus. ex quo secundum deum, & l. suā coniuncti sunt, papa illos separare non posset; vt patet in his quæ nō. supra de spon. duo. licet, & c. fi. & si separantur in casu infra de diuor. quanto, & cap. gaudemus, hoc facit deus, non homo, fm Hosti. ¶ Per hoc ¶ Resp. Quos deus coniunxit, &c. [Inter eos] iudæos. f. & quoslibet alios infideles, quia non distinxit. 33. qu. 2. an q̄ in subditos, & c. quos deus. ¶ Vlt. glo. ¶ obijcit, & soluit secundo iterū obijcit, & dupliciter soluit. tercio iterū obijcit, & soluit. vel sic successiue tres obiectiones soluit, & secundam dupliciter. ¶ In ¶ glo. vlt. ibi, apta ¶ de hoc super de bap. maiores, verū quamuis ¶ & ibi, Ala. ¶ dicebat, & Io. q̄ si pactū apponitur in matrimonio a l. vel consuetudine inductum, licet illud sit cōtra naturam matrimonij, tēnet matrimonium, alle. de spon. c. 1. secus, si illud apponatur voluntate cōtrahentium, & hoc dicam posuerunt Vinc. & Phi. dicebat Gof. rñ. per instantiam, catholici cum contrahunt, cogitant, vel cogitare debent, q̄ ante carnis copulam ad religionem transeundo pnt vxores dimittere, tamē tenet matrimonium: quia illa cogitatio sumitur a iure, nō a pacto cōtrahentium, sic in cōtractu Iudæorum fm eam. idem Host. [& in fi.] Sed quid si Iudæus dicat, Cōtraho tecum fm ritum Iudæorum, dicit Vinc. q̄ credit matrimonium valere, & quod illa inutilis adiectio rejicitur, sicut cum quis dicit. Do seruo. Latine nam libertatem: latinitate rejecta, pure liber est. C. de la. l. tol. l. 1. §. illo procul dubio, ad idem ff. de condit. & demon. si quis cum. dicit etiam Iudæos contrahere secundum suum ritum in alio infideli dicit cōtra secundum suū ritum cōtrahere, qui est, vt tot vxores habeat, quot sufficere poterit in temporalibus: vñ enim si cōtrahunt, non habent matrimonialē affectum.

A. D. D. E. T. I. O. 2

¶ Vin. ff. de sen. l. 1. vbi vide Bart. & gl. in L. inquisitioni. C. de sol. & ibi Ci. & doct. & glo. de propositio.

S. V. M. M. A. R. I. V. M.

Consanguinei mariti licite contrahunt cū consanguineis vxoris.

Inter consanguineos ducta, & ducentem, & econuerso secus.

In gradibus prohibitis contrahi non potest, etiam si hoc habet consuetudo, nu. 1. & 4.

Compositio non recipitur inter coniungi prohibitos.

Epilogus, & additio glossarum, nu. 4.

Consuetudo quæ admittatur in matrimonialibus, & quod roboretur habeat.

C A P. V.

Quod super his. C. Consanguinei mariti cum consanguineis

vxoris licite contrahunt, in gradibus prohibitis contrahi nō potest, etiam si hoc habet consuetudo. fm dictū ibi. Ne autē [Matrimonia] & queris, an hoc liceat, Host. [Affines] in primo

genere, & eo gradu, quo attinet viro [Excorū] q. d. posset inter illos habere alia affinitatis cā, vt si duo ex illis

Io. And. super 4. Decret. F 4 con-

Ioan. And. Comment. in Quartum Decret.

contraherent, & esset affinitas inter consanguineos du-
ta, & ducentem, & e conuerso [impediri] multo minus
dirimi. supra de cogn. spi. contracto. Host. [Gradus] con-
sanguinitatis, vel affinitatis [Prohibitos] nedum l. diui-
na, sed etiam l. canonica. quod dic vt j. eo. non debet.
1 Host. (Consuetudine) nam fin hoc casu nullus numerus
defendit annorum. j. e. non debet, nec recipit hac cau-
3 sa compositionem. s. de transact. c. fi. ¶ Glos. 2. f. alleg.
vnam concor. in contrarium allegans tria iura, & soluit.
4 ¶ In f. gl. 2. ibi illa decret. j. s. de cog. spiritua. & proce-
dit illud, quia consue. illam innuit constitutio. e. tit. c. 1.
quod enim per se non potest consuetudo, dare potest co-
stitutio, vel priuilegium, quod patet de offic. arch. cum
fatis, de inst. cum venisset, fin Vin. vel secundum eum il-
legitimare personam ad contrahendum potest consue-
tudo, quia hoc est onus, & sic loquatur c. super eo, & 32.
dist. placuit, e conuerso non potest illegitimam legitima-
re, quia hic est honor. 8. q. 1. in scripturis, & sic loquitur
hic Vinc. dixit Goff. puto, q ex speciali consue. restringi
potest licentia contrahendi, sed non ampliari: quia id
fine peccato fieri non posset, nec ibi excusat consuetudo.
has solutiones detestatur Host. quia secundum ipsas for-
tior est consuetudo, vbi deberet esse debilior. & per hoc
infertur, q consuetudo l. diuina inuata non potest vin-
cere canonicam & per se solam potest vincere diuinam,
& canonicam simul iunctam. Exemplum, consuetu-
do est in loco, q in quarto gradu matrimonium contra-
hi possit, secundum predicta non valet consuetudo, &
tamen ei concordat l. diuina, & c. proximi. Si tamen sit co-
suetudo, q in quinto contrahi non possit, alias dirima-
tur, seruanda erit; & tamen secundum l. diuinam, & ca-
nonicam matrimonium tale firmum est, & sic sola con-
suetudo per se vincit l. diuinam, & canonicam simul iun-
ctam, contra id s. de testibus, licet ex quadam: & quod
est debilius fortius operatur contra id s. de trans. inter
cor. dicit ergo, q consuetudo, quæ non inducit scanda-
lum nec est approbata per papam, nec laxat, nec restrin-
git. Si vero scandalum generet, & sit approbata per pa-
pam, tunc laxat, & restringit, vt in contrarijs, arg. infra
cap. proximi in fin. vel si non laxat, nec restringit consue-
tudo, nisi sit approbata per papam, qui tamen ipsam
non consuevit approbare, nisi quando scandalum ge-
nerat, & quæ sit ratio, inuenies, de conspi. cap. 1. secun-
dum Host. So. Vinc. Gl. & Goffr. vera est, si intelligatur
de virtute quo ad impediendum, nõ quo ad dirimendum.

S V M M A R I V M.

- 1 Dispensatio expressa falsa causa in matrimonio non valet nisi
eam postea papa confirmet, & quando vitietur ex hoc, vel
contra num. 6. & 7.
- 2 Correctio licet fiat exempli, ius tamen remanet.
Obtenta, dictio respicit tempus petitionis.
- 3 Data tempus inspiciuntur.
Dissimulatio habet vim dispensationis.
- 4 Scandalum graue inducit instam causam dispensationis, & a
quo probandum, nu. 8. in fi.
- 5 Epilogus, & suffragium glossarum. nu. 6.
Falsa causa non vitiat, & quando secus. nu. 7.
- 7 Additio glossarum.
- 8 Proles quando magis accuset, quam sit causa dispensationis.

C A P V T VI.

1 **Quia circa** C. non f. valet dispensatio ob-
tenta a papa super matrimonio
contra, si ibi falsa causa sit expressa, nisi eam postea papa
confirmet, & sic construe. Porro de no. viro. N. pro di-
spensatione cuius, scilicet indulgentia a sede apostoli-

ca obtinenda remanendi cum ea, quæ ipsum contingit
falsa causa, videlicet proles, fuerit allegata, cum tamen
& e. secundum Hostien. [Ipsam] nobilem, pro quo fue-
rat obtenta dispensatio (Quinto) licet corrigatur f. ex-
2 plum, ius remanet, de hoc supra eo. quod dilectio [Ob-
tinenda] per hoc verbum dixit Innoc. quod adhuc non
fuerat dispensatum, sed ille, cui commissum fuerat di-
3 spensare, dubitauit. contra credo, ad hoc infra vbi di-
cit, obtenta. & istud verbum respicit tempus petitionis
secundum Host. [Ingressam] tempore dispensationis in-
4 perrata. & sic f. non valuit, cum inspiciatur tempus da-
ta, vt not. de preben. dilectus 2. Host. [Dissimulate] ex
certa scientia, & ex nostra licentia, quam damus aucto-
ritate presentium, & sic quod nullum erat, roboramus,
de sup. neg. prala. c. pen. de cog. spi. super eo, secundum
Goff. dixit, quod est dissimulatio, & non dispensatio,
sed tu dic, vt supra, nam secundum Innoc. stultum esset
dicere, q in adulterio remaneret. licet ergo ab initio
non tenuerit dispensatio, roboratur tamen ex hac dissi-
5 mulatione, quæ habet vim dispensationis secundum
eum [Graue f. scandalum] inducit instam causam dispe-
6 sandi, vt hic, & supra cap. proximi de hoc, & supra de tem-
por. ord. cap. 2. Host. ¶ Gl. 2. f. notat, alleg. tria iura si-
gnat contrarium, & ibi remittit. ¶ Vlt. gl. no. quod fal-
6 sitas causæ & c. obijcit, & soluit. ¶ In f. gloss. vlt. ibi. l. 2.
vide hanc & seq. falsa, supra de rescrip. significante. su-
per 1. gloss. & ibi, cum tale. s. falsam [falsa conditio im-
possibilis est; vt si dico, Liber esto, si solueris qd Titio
debeo, cum nihil debeam] & ibi, s. huic proxima] si co-
stat de seruo legato, debetur, licet dixerim illum verna-
culum, & non est, vel emptum a Titio, & fuit emptus
ab alio. & s. longe, dicit, quod si dico Lego Titio, qui
negotia mea curauit, vel cuius patrocinio capitali cri-
mine liberatus sum, licet ista sint falsa, debetur lega-
tum [& ibi si sic. s. 1.] vide de priuileg. ex ore, super gloss.
argum. q [& ibi qui in provincia] alias diuus. vide de
7 eo qui du. cum haberet, super gl. quandoque. ¶ In f. gl.
vlt. ibi, ex parte. 2.] vbi de hoc [& ibi. s. semel.] in liber-
tate loquitur, & dixit Hostien. q omnia ista contraria
sunt specialia, vt ex ipsis patet, quæ sunt fauorabilia, se-
cus in tali dispensatione, quæ est odiosa, & si ipsam fa-
uorabilem reputes, tradit tamē istud pro regula, quod
vbi dispensatio sedis apostolicæ necessaria est, oportet,
q ostendatur nõ suspecta, patet in eo, qd legitur & no. de
rescriptis. c. 2. de scis. c. 2. de cri. fal. c. 2. & c. dura, & ca-
pitulis seq. de fil. pres. c. pen. & vlt. sed surrepticia nõ est
sine suspitione, & est expressus casus, quod nõ prodest,
supra de elect. dudum. 2. s. in super [& ibi, vbi de hoc] &
supra de offic. ordin. ex parte [& ibi prohibitio] contra
8 supra eod. cum haberet. dixit f. Host. quando scienter
contraxerunt, & stant contumaciter in peccato, & in
scandalum totius ecclesiæ, quæ nouit delictum noto-
rium, tunc magis accusat, vt ibi secus. quod dic, vt not.
in contrario secundum eum [& in fin.] de hoc, & quis
habeat probare, dixi in Speculo super rubr. de cland.
despon.

S V M M A R I V M.

- 1 De consanguinitate qui deponunt, vnde computationem de-
beant incipere nu. 2. & nu. 5.
- 2 Nepos dicitur filius fratris.
- 3 Cum stipite prohibitus contrahere, an ita prohibeatur cū eius
filio.
De arbore consanguinitatis Io. And. scripsit.
Auditus auditus, vñus facit, quam proprius auditus.
- 4 Periculum maius vbi vertitur, ibi magis inuigilandum.
Ratio eadem vbi est, ibi ius idem.
- 5 Additio glossarum.
Circumlocutio idem valet, & qualiter circumloquamur.

CAP V T VII.

Sua nos duxit.

C. Testes qui de consanguinitate deponunt, computationem debent incipere à stipite, vel germanis. in 1. consultatio. in 2. respō.

- sio ibi, Nos igitur dicebat Host. de computatione graduum, à quo incipi debeat, quæritur. q. à stipite incipienda est, respondetur. & quod testes debent dilucidè gradus exprimere, additur, quæ sit huius ratio, dicitur. ultimo quare non sufficiat à secundo, & à primo gradu incipere, evidenti ratione monstratur [Fratris filio] expresse patet hic filium fratris dici nepotem: super hoc vide quod dicam de elect. fundamenta. S. vt ergo, super ver. uepos [Computare] & sic à primo gradu ex vna parte, & à secundo ex altera, forte sic dicebant, Audiui, vel vidi, q. tales vocabant se inuicem patrum & nepotem. vel quod dicebatur, q. talis fuerat frater patris, & alter filius fratris, secundum Inno. [Vel germanis] cum ergo germani ponantur hic pro stipite, arguit Host. q. sicut is, qui in quinto gradu est ex vno latere, non posset contrahere cum stipite, sic nec cum filio stipitis ex alio latere, sed hoc est falsum, vt dixi super arbore consanguinitatis in fi. nec hoc capitulum obstat, hic enim quære solum de computatione testium, qui super consanguinitate deponunt [Auditu] auditus, quod dic, vt de testibus, licet ex quadam [Minus] quam de visu, vel de proprio auditu [Laxanda] imò quia circa hæc maiora maius periculum vertitur, ideo &c. 42. di. quiescamus [Facultas] si. ff. de legi. quod non ratione Vincen. [Vterioribus] scilicet tertio, & quarto. & sic vbi eadem ratio &c. de exceptio. cum inter. C. de constitut. pec. l. fi. & est ad hoc bonum simile supra de testibus. licet. 3. ¶ In glo. vlt. ibi, circumlocutionem] vt si dicat testis, Titius, & quidam decretorum doctor actu regens, longus, vel brevis, monocus, vel his similia, fuerunt fratres, vel Titius, & vxor talis militis fuerunt frater, & soror.

ADDITIO.

- ¶ Decretorum. Facit l. 1. ff. de liber. & posthu. & quod no. per gl. in c. constitutionem, de senten. excom. lib. 6.

SUMMARIVM.

- 1 Coniugij prohibitio non extenditur ultra quartum gradum, & quorum, nu. 5.
In affinitatis secundo & tertio genere licet contrahitur.
Cum consanguineis prioris viri.
Coniungi potest etiam proles ex secundis suscepta nuptijs.
Dispositio decretalis.
- 2 Papa etiam timet reprehendi, sine peccato non mordetur.
Variatio non semper reprehensibilis, & quibus casibus, & num. 3. & 4.
- 3 Statuta humana mutantur duobus modis.
Necessitas, & utilitas in omnibus intelligi debet excepta.
- 4 In testamento veteri quæ mutata per nouum, & vetus.
Difficultas vnde hic oriebatur.
Infideles constitutionibus canonicis non arctantur.
Lex vbi non est, neque prauaricatio.
- 5 Actus pro voluntate agendi.
Gradus quorum hic prohibeatur à nuptijs, & quartus affinitatis gradus vt intelligatur, nu. 7.
- 6 Cum sorore fratris quis contrahit interdum, & quomodo id eueniat.
- 7 Confessione contra matrimonium non statuitur, nisi aliter probeatur, in fin.
- 8 Coniugium spirituale fortius corporali.
- 9 Numero quaternaria multa & quæ consent.

10 Rationes similitudinaria non vrgent.

Decretalis quedam omisse in hac compilatione, & quæ hic.

11 Epilogus, & suffragium glossarum, nu. 12.

Adoptiuus filius est frater filie meæ, et inter eos nuptia prohibentur.

Additio, siue suppletio glossarum.

13 Nupta mutat genus, sed non gradum.

Affinitatis tertium genus in vxoribus duorum fratrum adhuc habet locum.

14 Honestas publica quæ adhuc sit, ver. & illa quæ optabat & eam tolli Hostien. & fuit tractatum de eo & quando, & vbi.

¶ Constitutio matrimonij ad præterita non trahitur, iuncta glo.

Matrimonium nullum per consensum nouum & qualiter confirmetur.

An contrahere possint p. o. s. t. e. a, qui separati sunt ante hoc concilium.

CAP V T VIII.

Non debet.

C. Prohibitio coniugij non extēditur ultra quartum consanguinitatis, & affinitatis

- gradum, in secundo, & tertio genere affinitatis licet contrahitur, potest etiam proles suscepta ex secundis nuptijs consanguineis prioris viri coniungi. & primo excusat correctionem iuris antiqui. secundo ibi, Cum igitur, excusationem declarans, in duobus illud tollit, & in tertio restringit, restitutionis probabilem causam reddens, tertio ibi, Cum ergo, prohibitionem restrictam fortificans constitutiones contrarias tollit, & causam reddit, dicebat Hostien. redditur triplex constitutionis faciendæ, & variationis ratio: fit secundi & tertij generis affinitas, & sobolis susceptæ ex secundis nuptijs inhibitionis antiquæ reuocatio, graduum consanguinitatis restrictio, redditur congruæ restrictionis ratio. ponitur inhibitionis restrictæ coniugalis copulæ conclusio [Reprehensibile] licet papa supremam habeat potestatem, timet reprehendi, si. de vsu pa. nisi, vt eccles. bene, vt nostrum: sed quicquid timeat, sæpe mordetur, quod sine peccato non fit, de maledi. capit. 1. Hostien. [Temporum] hæc est prima ratio, qua senitur excusare, licet enim omnis variatio, & inconstantia in iure generaliter sit suspecta, & reprehensibilis, supra vt eccles. bene. cap. vno. ff. de admitt. tut. cum quæritur, ff. de procura. in causa; tamen nonnunquam varietatem audit prætor, ff. de col. bonorum, nonnunquam. & ratione temporis ius variari potest, vt in concord. alleg. in gloss. [Humana] quæ mutari possunt tacito consensu, vel alia. l. data, instit. de iur. na. S. vltim. Vinc. [Præsertim] secunda, ratio excusationis. In omnibus enim quantumcunque præceptis districtè intelligi debet excepta necessitas, vel utilitas. 7. quæst. 1. scias. 1. quæst. 7. S. nisi, & ca. tali, & not. supra de præbend. de multa, secundum Hostien. [Exposcit] & sic soluitur contrarium de can. 12. distinct. ridiculum [Quoniam ipse] hic tangit tertiam rationem, quam probat per euidēs exemplū, sic supra de constit. ecclesia S. Mariæ, de ele. venerabilem. S. obiectioni, secundum Hostien. [Nonnulla] sicut sunt ceremoniæ, quæ olim ad literam seruabuntur, hodie non sic, de purg. post par. cap. vno, de conse. distinct. 3. peruenit, de celebr. miss. cum Marthæ. S. ceterum, Hostien. [In nouo] & interdum in ipso veteri. 63. distinct. S. verum. Exod. 32. (Non copulanda) de hac prohibitionem habuimus specialem rubricam in 1. compilatione (Difficultatem) computandi gradus, & genera, & interdum impediendo pacis reformationē, quæ fieri posset, nisi hæc genera impedimentum præstarent. Hostiē. (Pariant) inter infideles, quia infideles his constitutionibus non arctantur, vt not. supra eo. de infidelibus.

delibus. Hostien. [Animarum] eorum, qui sic scienter
contrahebant [Cessante] de ap. cum cessante [Effectus]
effectum in vocat animarum periculum. bene facit ad Ro.
4. ubi non est lex, neque prauaricatio [Contrahentes]
id est contrahere + volentes. Hostien. [Affinitatis] in
primo genere, ut patet ex superioribus [Gradum] etiam
in ascendentibus, & descendentibus secundum Abb.
de hoc in arbore consanguinitatis. recitabat etiam Ab.
6 quod est reperire, quod + interdum quis contrahit cum
sorore fratris, & licet in hoc laboret ponere exemplum,
tamen hoc facile est videre, cum scilicet pater & fi-
lius contrahunt cum matre, & filia. si ex secundo con-
iugio pater procreat filios, ecce quod frater habet so-
rorem fratris: si vis exemplum de tempore contractus,
pone, quod filius tuus ex prima vxore, post quam ha-
buiisti prolem ex secunda, contrahit cum filia vxoris
tuæ, quam habuerat ex primo marito. Dixit etiam hic
7 Abb. quosdam dicere + quartum gradum affinitatis
intelligi, quando de affinitate contracta per successio-
nis propagationem quatuor personarum descendunt, qd
est falsum; quod intellige, ut in arbore [Vltioribus]
scilicet quinto, & remotioribus [Iam non potest] quia
minus viuunt homines, quam consueuerint, & sic pro-
pter probationis defectum, multi remanent impedi-
ti, habentes consanguinitatis conscientiam, infra de
sentent. excommunic. inquisitioni. nec eorum confes-
sioni contra matrimonium statuitur, nisi aliter probetur,
supra de eo, qui cogn. consang. super eo, & tangitur,
hic, quod supra dixerat de varietate temporis. Ho-
stien. [Apostolus] 1. Ad Corin. 7. A. [Corporis] non
dicit, an + a, nam quantum ad ipsam si infidelis di-
8 scedit, discedat, infra de diuor. quanto. fortius + est igitur
conjugium spirituale, quam corporale, supra de
translat. inter: quia per ipsum subduntur, & commi-
tuntur anima. 12. quest. 1. precipimus, alia differentia
9 not. supra de spon. tuæ [In corpore] & quatuor + sunt an-
ni tempora. 76. dist. cap. 1. & quatuor euangelistæ, &
quatuor doctores ecclesiæ, de reli. cap. vno, lib. 6. & de
hoc numero in proem. Speculi in 6. column. in ver. pri-
ma. si vis plenius, sunt quatuor flumina paradisi, Ge-
nes. 2. B. & 15. dist. cap. 1. ubi etiam de quatuor syno-
dis, quatuor celi partes, & totidem eius venti. Hieron.
49. ad fin. Inducam super elementa quatuor ventos a
quatuor partibus celi. quatuor animalia plena oculis,
Apoc. 4. supra de elect. scriptum, in princ. & sic quatuor
patriarchales fides, de priuileg. antiqua. quatuor angeli
super quatuor angulos terræ, Apo. 7. quatuor circuli
per quatuor angulos aræ, Exod. 27. quatuor Cheru-
bin, & totidem rote, Ezec. 10. quatuor cornua, quatuor
fabri, & quadrigæ, Zach. 2. in prin. cornua & 6. in prin.
& Salomon, quatuor minima terræ dicit sapientia sa-
pientibus, prou. 30. & loquitur de formicis, leporibus,
locustis, & vespertilionibus. in eodem capitulo vide-
re potes de quatuor insatiabilibus, inferno, vulua,
terra, & igne. de quatuor vijs incognitis, quæ not. su-
pra de præsunt. ex studijs, & de quatuor, per quæ ter-
ra mouetur, & de quatuor, quæ fortiter gradiuntur, &
vide in Hier. super Marcum. B. & D. [Elementis] istæ
10 rationes + similitudinariae sunt, non vtgentes. & fa-
cit quod dixi in proem. & de rescriptis. si quando
[Ab alijs,] vt Alexan. qui ma. accusa. poss. consuluit,
in 1. compil. ubi statuerat contra eos, qui in facie ec-
clesiæ contraxerant post 18. annos accusationem non
admitti [A nobis] qui constitutionem Alexan. repetie-
rat, qui ma. accusa. poss. cap. 1. 3. compil. [annorum] &
excommunicatus est ipso iure scienter hoc faciens, vt
11 in clemen. eod. tit. eos, qui. ¶ Gloss. 3. + declarat, quid
sit primum, secundum, & tertium genus affinitatis, &
quare sic dicatur, secundo querit, arguit pro & con-
tra, & soluit. ¶ Gloss. 6. obijcit, & soluit. ¶ Gloss. sic

ergo] querit, & soluit. solutioni opponit, & in solutione
12 persiluit. ¶ Pen. gloss. dat vnum simile. In gloss. + 3. ibi.
vlt. in fine incipit, si libertam. vide de test. fraternita-
tis, super gloss. 3. [& ibi, §. colonis] vide de libel. obla. c.
2. super 1. gloss. [& ibi, si colonus] vide de iudi. dilecti,
super gloss. 2. ¶ In gloss. 4. ibi, qui in adoptione] quem
adoptauit, frater est filia mea, quia in familia mea est,
& inter ipsos nuptiæ prohibentur. ¶ In glo. sic ergo, ibi,
si quis in senatorio] vide de his, quæ sunt a præ. cum
nos, super gloss. 2. [& ibi, si verò ab initio parum facit.
vide de coniug. seruo. c. fina. in gloss. 2. [& ibi, sed si ma-
nente] hanc & sequen. vide in præd. decret. vlt. de con-
iugi. seruo. super 2. gloss. ¶ In + gl. vt melius, ibi, & non
gradum] verus, Mutat nuptia genus, sed generata gra-
dum [& ibi, in vxoribus duorum fratrum] in hoc casu
adhuc durat prohibitio secundum Vincen. & Innocen.
14 videtur idem tenere [& in fine] & illa + quæ procedit
ex cognatione legali optabat autem Hostien. has etiam
renocari. habeo, quod in concilio Lugdun. facto per
Grego. X. fuit tractatum de tollendo impedimento iu-
stitiæ publicæ honestatis, & aliquibus visum fuit illud
simpliciter tollendum, alijs durum videbatur illud tol-
li, sed suadebat dari potestatem episcopis in illo dispe-
sandi. alij suadebant illud restringi ad ipsam priam,
& secundi gradus tantum, & in alijs duobus tolli; & li-
cet deliberatum fuisset per præfidentes secundum hoc
vltimam constitutionem fieri, tamen non fuit obte-
15 tum. ¶ In gloss. sic + ergo, ibi, requiritur] & hoc tenet
hic Goffr. quod nouus consensus, & noua verba requira-
tur [& ibi, ex certa scientia possunt] idem Hostien. ex
quo etiam semel carnali copula contrahunt [& in fi-
ne] quod si tales ante concilium coniuncti separarentur,
nunquid postea contrahere poterunt? Argum. quod no-
35. q. 6. ab isto. credo, qd possunt. Vincen. & facit quod
dixi supra de eo, qui dux. in ma. cū haberet, super gloss.
iuramentum. per quod respondetur ad contrarium, &
intelligit, qd possunt, id est quod contractum tenet, alias
contrahere non deberent, si prius fuerant scientes pro-
pter incestum.

ADDITIONES.

¶ Cum queritur. Et in cle. 1. de reuoc. & de iure pa. quod autem
& vide in c. mutaret, & c. quod semel, de re iur. lib. 6.
¶ Consentiunt Imò & sola cohabitatio sine copula sufficit, secū-
dum quod no. Innoc. in c. 1. de eo, qui duxit in ma. quam pollui.
c. 1. quod an sit verum, vide ibi Io. And. in gl. si durante, & vide
gloss. primam; & super illa.

S V M M A R I V M.

- 1 Matrimonialiter copulari possunt & quoto gradu distantes a
stipue.
Multitudo, & consuetudo aliud inducunt.
Consuetudo approbata & per quem pro inre seruatur & inter-
pretatur, num. 3.
- 2 Epilogus, suffragium, & additio glossarum. num. 3.

C A P V T VIII.

¶ Vir qui. Se summat. & sic construe secundum Ho-
stien. Vir + qui distans a stipite 4. gradu,
sup. ex vno latere. Et mulier, quæ ex alio
latere, repetet, distans a stipite gradu quinto, possunt lici-
tè matrimonialiter copulari secundum regulam & c. [Li-
cite possunt] nisi multitudo, & consuetudo scandalu ge-
nerans aliud inducat, vt supra eo. quod dilectio. §. fin.
cetera; quæ deficiunt in summa. eod. tit. comprehen-
des. Hostien. [Copulari] supra eo. quod dilectio, con-
tra. so. ibi, Innoc. ¶ Vlt. + gloss. docet computare gra-
2 dus. ¶ In gloss. 1. ibi, vel secundo] secus, si in primo, secu-
dum

dum Hosti. qui hoc no. supra eo. quod dilectio, & c. tua, quod est falsum, vt dixi super arbore cōsanguinitatis, in fi. ¶ In t glo. 2. in fi.] & est fin. quod de consuetudine dicitur, supra de cog. spi. c. 1. §. fi. & fi. sup. de decimis. 1. §. fi. & ff. de dam. infecto, si ædibus. habet autem hoc locum, cum approbatio fit per papam. alterius enim approbatio parum prodesset, vt patet in his quæ no. supra eo. de infidelibus, alias autem consuetudo approbata interpretatur, supra de consue. cum dilectus. §. 3. Hostien.

S V M M A R I V M.

- 1 Continuatio tituli.
- 2 De frigidis maleficiatis & coeundi impotentia alibi, quam hic iura, & vbi loquuntur.

De frigidis, & maleficiatis, & impotentia
coeundi. Rubrica.

- 1 ¶ Supra t tractatum est de impedimentis matrimoniorum. quia vero impotentia coeundi habet etiam impedire, ideo de illa submittit, p̄m Da. & Goffr. dicebat Host. q̄ viso de impedimento propinquitatis, apponit de impedimento impotentia naturalis, de qua infra c. 1. & c. laudabilem, & c. fraternitatis, & accidentalis, de qua infra c. fi. habetur t materia 33. q. 1. per totum. conuenit, supra de proba. proposuisti. In Brocardo in li. 19. no. hic Pe. & Abb. argu. pro generali allegatione. ad idem 1. q. 1. vt euidenter, supra de præb. ca. 2. in super scrip. 70. dist. neminem. de hoc supra de cohabi. clerici. & mulierum, vestra, in princ. & adde quod dicam infra super glo. pe.

S V M M A R I V M.

- 1 Diuisio & intellectus huius constitutionis secundum Innoc. & Hostien.
Ex frigidityte viri quando ex prouocatione, & quando ex prouocatione mulieris matrimonium separetur: vel secus, & num. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 17. & 19.
De ea vt cognoscatur, & nu. 2. 3. 4. 8. 9. 10. 11. 17.
- 2 Pubertas plena mari, & femina quando.
Cap. laudabilem infra eo. & huius, sunt diuersi casus, & 10. in fin. & 19.
Temporis breuitas, vel longitudo nil facit, vbi eadem ratio vtrobiq;: vt hic, & nu. 6. 7. excipitur tamen. nu. 7. 12. & 18. an sit continuum, nu. 19.
- 3 Matrimonij onera, multa alia de matrimonio, nu. 4. & 16.
Castratus prohibetur contrahere carnale matrimonium, non spirituale,
Nec potest adoptare.
- 4 Pro matrimonio stanti credendum, sed nō semper, n. 9. alias.
Mulieres solent carnis colaphizari stimulus, & non presumunt velle stare cum trunco, & nu. 7.
- 6 Ex impotentia coeundi si matrimonium separetur, fit potius declaratio non fuisse. q̄ viro ex multis causis accidit, n. 10.
supra n. 1. 3. 5. 12. & 16. a muliere vnde procedat, nu. 12. a ob eam contrahendi licentia vtrique non datur, n. 13.
- 8 Emphyteuta post biennium potest sibi consulere intra duos menses.
Per aspectum corporis mulieris, & quando viri fit probatio impotentia, & n. 9. & 10. & 5. nu. 7. 12. quando non recipitur hæc probatio, ibid. & n. 17.
- 9 Probationes superabundantes faciendæ, cum causa periculosa est.
- 10 Hostiensis commentaria conscripsit post editionem summa.
Sententia incontinenti sine alta solennitate, vel dilatione potest ferri in re certa.
- 11 Propinquorum & vicinorum iuramenta quando admittan-

tur in casu huius constitutio.

Possunt ea reprobari, & quomodo.

Fama hic nil operatur.

- 13 Nubere in domino qui dicantur.
- 14 Epilogus suffragium, & additio glossarum, nu. 15. & 16.
Matrimonij sententia non transit in rem iudicatam, & potest reparari, si facta sit separatio, si contra postea constet.
- 17 De eo vicarius episcopi potest cognoscere sine speciali mandato
Virgo potest esse mulier, & si cohabitauit cū viro, & quando se virginem vt probet, vide nu. 8. & alios ibi citatos.
- 18 Potens quilibet presumitur.
- 19 Autenticam esse hanc constitutionem, licet nesciatur auctor, quando habeat locum.

C A P V T I.

Accepisti.

Diuisionem t huius decre. & ipsius intellectum per partes Innoc. posuit & confuse, cuius glossam Ho. conatus est summare, dicens eum scripsisse, q̄ prima pars huius capituli intelligitur, quando ambo confitentur impotentiam viri, tunc enim, si per vnum mensem dederint operam copulæ cōiugali; & si mulier corrupta reperiatur, & si alia adminicula deficiant, necesse est, quod probetur impotentia 7. manu propinquorum. nec sufficit, quod per paucos dies simul fuerint, imò requiritur, quod per mensem ad minus. Si vero mulier sine reclamatione per annum steterit cū viro, quæcunque signa frigiditatis prætendat, postea non auditur, demum correxit se Innoc. dicens, quod etiam post annum auditur, si certa signa frigiditatis ostēdat cum iurantibus propinquorū. secunda pars loquitur quādo mulier asserit virum frigidum, & vir negat, in quo casu si per sex menses cum viro sine reclamatione steterit, postea non auditur, nec prosunt inditia frigiditatis viri, vel virginitatis suæ: quia potest esse, q̄ propter modicum membrum viri mulier adhuc videtur integra, vel timendum est, ne alter oculus decipiatur. Inertia vero dicitur, quod si intra sex menses reclamauerit mulier, quantumcunque vir neget, mulier auditur & si probet per iuramentum frigiditatem viri, & etiam per alia indicia, vel per aspectum corporis separabitur, nec spectabitur triennium. & hoc ideo, quia cito reclamauit. & inquit Innocen. quod idem potest dici in secundo casu per decret. laudabilem. & hoc, sicut dicit, magis congruit literæ. Hostien. tamen dicit hunc esse cap. intellectum. si marito prouocante ad diuortium, & se impotentem asserente, mulier hæc idem fatetur, seruata solennitate canonica m. matrimonium indistincte dirimitur: sed si decipiatur ecclesia, primum matrimonium reparatur. Si vero muliere agente vir asserat se potentem, & vxorem carnaliter cognouisse, nisi per aspectum corporis, vel alio modo certo & indubitato conuincatur, mulier petens diuortium non auditur. Si autem muliere agente vir hoc idem, quod mulier asserit, confitetur, vel alias euidenter conuincitur, matrimonium separatur, & mulieri contrahendi licentia datur. quod autem dicit [Accepisti] dicebat t Hostien. maior 18. annis [Mulierem] dicebat maiorem 14. & sic vterque gaudebat plenissima pubertate. ff. de ali. & cibi. le. 1. Mela. ff. de adop. l. arrogato. §. non tantum, & institut. de adoptio. §. minorem [Per mensem] idem, si per vnum diem. Idem, si per 100. annos. Innocen. imò videtur spectandum triennium, infra cap. laudabilem, quæ est contra. So. illa loquitur de maleficiatis, vel de habentibus semiplenam pubertatem, hæc de habentibus plenam, vt supra no. in quo casu dicimus tempus arbitrium. Hostien. [Dixisti] vir, licet t frigidus, prouocat ad diuortium, vt frustra non sustineat onera matrimonij, quæ sunt multa, secundum Pet.

Ioan. And. Comment. in Quartum Decret.

Pet. & Abb. & facit quod no. 33. quæstio. 1. cap. 2. [Ita] idest adeo, vel in tantum [Non potuisses] quia nec mueris ad coitum, nec stimulos carnis sentis, nec per medicum iuuari potes; & si est castratus idest caste natus, qui nec adoptare potest, cum nec generare naturaliter possit, instit. de adopt. §. sed illud. hic enim prohibetur contrahere matrimonium carnale, cum tali matrimonio ineptus & inutilis sit, infra eo. quod sedem: sed ad spirituale admittitur, supra de cor. vitia. ex parte. 53. dist. eunuchas. Hosti. [Affirmas] quid t ergo si contradicat: standum est ei, ex quo pro matrimonio stat, arg. de clan. despon. cap. 1. & est triplex ratio, prima fauor matrimonij, argum. de senten. & re iud. cap. fin. secunda, quia cum tales consueuerint colaphizari stimulis carnis, supra de eo qui cog. confang. Iordanæ, non est prima facie verisimile, quod vellet stare cum trunco, qui non posset ei debitum reddere, ad hoc infra §. prox. in fi. tertia, quia cum rea sit, & si nihil præstiterit, absolueda est, vt ec. bene. cap. vno. quod est verum, nisi & vir ipsam de mendatio redarguere possit per aspectum, sicut no. in casu conuerso, infra cap. prox. [Per verum] alias rectum, infra eo. capit. in fin. alias iustum, vt infra eo. laudabilem. istud t autem est verum, iustum, vel rectum iudicium, morabuntur simul ad præceptum iudicis in casu isto, ex quo pubertatem plenam habent, arbitrarie, & iurabunt, quod totis virib. & ingenijs opem, & operam dabunt ad matrimonium consummandum, vir perficiendo, mulier patiendo, non se subtrahendo, sed amplexando, & modis omnibus alliciendo, confessione tacta de omnibus peccatis suis, infra eod. cap. fin. & si adueniente termino reuertuntur dicentes, quod hæc omnia seruauerunt, nec vna caro effici potuerunt, iurabit maritus se naturaliter frigidum, & mandatum episcopi toto posse adimpleuisse, & nec motum carnalem sentire potuit, & mulier idem, & iurabunt ambo, quod non potuerunt effici vna caro, & adducet vterque 7. parentes, vel si desint 7. vicinos bonæ famæ, qui iurabunt se credere ipsos verum iurasse; & sic matrimonium dirimetur, vt hic, & infra eod. laudabilem. §. 1. & §. si autem, & 33. quæst. 1. cap. 1. & 2. Hostien. [Potestis] & etiam potestis simul remanere, si vultis, infra eod. laudabilem. §. quod si ambo. Si tamen matrimonium separetur, potius hoc casu declarabitur, non fuisse, in auct. de nup. §. si vero, column. 4. Hostien. [Ea tamen ratione] idest ea causa, quæ allegata est, & è conuerso probata [vt si tu &c.] vel ea ratione quod tu cum nulla contrahas, cum inhabilis sis, si verum iurasti, infra cap. quod sedem. verum, si tu a iam acceperis, sub. & cognoueris, & sic apparet ecclesiam fuisse deceptam, infra eod. fraternitatis, reus periurij, & c. an vero mulier sit censenda periura, no. infra eo. laudabilem, ad fin. Hostien. [Illa] corrupta, Hostien. [Prior] quam tu; & sic conuertitur casus. Hostien. [Dimidium] maximè. nã idem, si post 8. dies secundum Hostien. vt infra patebit [Tu autem] ex cuius parte nullus defectus inuenitur, licet diligenter fueris inspectus, Hostien. [Mulieris] corrupta: sed & t contra mulierem est præsumptio ex cursu temporis, quod hoc dicat inaltiosè. ff. de pœnis, si quis forte. 1. respon. in fi. C. de his, qui à non do. ma. l. fi. & ad hoc continuatur: Quia si proclamare &c. Hostien. [Tandiu] maximè: quia si virgo esset post multos annos audiretur proclamatio, siue sit defectus ex parte mulieris, infra eo. fraternitatis, siue ex parte viri, infra eod. cap. fin. Item & si intra 8. dies veniat, non audiretur marito affirmate contrarium, ex quo corrupta est, vt etiam no. supra eo. super ver. post annum, & infra §. se. nisi & vir per aspectum sui corporis conuincatur, vt patet in his, quæ infra not. & sic non debet signari pro contrario. C. de diuort. in causis: quia in alio casu

loquitur, vt infra eod. laudabilem [Aut duos] aut plures: quia non est vis in tempore, vt no. supra. §. proxim. Hostien. & no. Abb. ex hac litera t emphyteutam, qui per biennium canonem non soluit, postea intra duos menses sibi posse consulere [Proclamanerit] mulier scilicet quæ virgo euasit, & sic diuersificatur a proximo §. superiori, qui loquitur in corrupta: vel dic, vt infra, alij dicunt illud corrigi per istud, quod non credo. Hostien. [si probari] sub. & vir idem confitetur, & sic potest etiam diuersificari a proximo. §. Si probari [per rectum iudicium &c.] quod expone, vt supra sup. ver. per verum iudicium. vel dic, quod quantum maritus neget, non obstabit sua contradictio, si probari idest improbari potest & c. puta per corporis mulieris aspectum; quod dic, vt not. de despon. impuber. continebatur, & etiam per rectum iudicium, de quo sequitur. Nam secundum Innocen. ad probationem t frigiditatis tria sunt argumenta inuenta. primum aspectus corporis, secundum iuramentum septimæ manus propinquorum. tertium expectatio triennij, sed discretus iudex providebit, quod potius superabundent probationes, quam deficient, cum hæc causa periculosa sit. vnde, si videtur ei, quod vnum, vel duo argumenta non sufficiant, faciat præstari tertium. & hoc dictum Innocen. placet Hostien. saluo spacio temporis, secundum ea, quæ no. supra in princip. posset etiam t dictum viri improbari per aspectum corporis ipsius viri, puta quia scitus est, vel membrum habet ad modum verrucæ, quæ porum vocamus, nec est hermaphroditus, alias cane, quia tales consueuerunt membrum retrahere, & longum emittere ad modum animalis. & sic dicit Hostien. fuisse Dix, vel in ciuitate Dienfi, vt dicit se sciuisse post compositam summam, de hoc ff. de liber. & posthum. sed est quæsitum, §. fin. ff. de sta. homi. l. Quiritum. vel habet vir testes ad modum cicerum. hoc dicit coram se accidisse de facto, vt not. in sum. na. eo. tit. §. fin. vers. quid si mulier. hic enim incontinenti sine alia solennitate, vel dilatione potest ferri sententia: quia in incertis & c. ff. de verb. oblig. continuus, & supra de el. cum inter vniuersas. & hoc est, quod no. litera, infra cap. laudabilem. §. 1. ibi, Si frigiditas prius probari non possit. quam literam dicit Hostien. communiter a magistris male intellectam. Dicit t autem quosdam dixisse, quod quando ambo coniuges impotentiam consententur, requiruntur iuramenta propinquorum, nisi & fama assertionem ipsorum coniugum adiuuet, ar. 35. quæstio. 6. si duo. sed dic, quod vbi de frigiditate quæritur, parum aut nihil operatur fama, vt hic, secus, quando quæritur de consanguinitate: quia tunc multum operatur, vt ibi, & no. supra de præsumpt. tertio. sed quid si mulier excluso corporis aspectu, cum 7. manu propinquorum probauerit virum impotentem, & vir cum alia 7. manu velit probare se potentem, nunquid est admittendus? Dic quod sic secundum Innocen. argumen. supra de spon. cum in tua, & quod hic dicitur, habet locum, quando vir tantum & simpliciter dicit, quod eam cognouit. mulier vero iurat contrarium, cum 7. manu propinquorum aliqua præsumptione ariditatis vel alia præcedente. potest t etiam dici secundum eum, quod vbi vir asserit se mulierem cognouisse, & mulier, quæ per duos menses tacuit, nec fuit protestata de impotentia, postea contradicit, non est mulier audienda, etiam si per aspectum velit probare se virginem: quia sape fallitur & c. 27. q. 1. nec aliqua, nec auditur, si velit probare illum maleficiatum, propter rationes dictas secundum eum in glo. 1. quod Hostien. non placet, sed si mulier velit probare maritum impotentem per aspectum ipsius mariti, vel vir mulierem arctam per aspectum mulieris, bene est probatio admittenda, cū hæc promp-

ptē & de facili cognoscantur secundum Inno. quod bene placet Host. vt patet in supra notatis [Et illa] scilicet mulier, quæ sic improbauit virum [Nubat] in domino] i. secundum canones, vt patet in his, quæ no. supra tit. 1. de infidelibus, in casu vero conuerso dabitur viro licentia contrahendi, & mulier continebit infra e. fraternitatis. Host. ¶ Glo. 2. ¶ notat conuinci mendacium. alle. tria iura. ¶ Glo. 3. notat quod sententia & c. ponit distinctionem circa fraudem mulieris, quam nō approbat. in fi. signat contrarium, & soluit. ¶ Pen. glo. 15 signat contrarium, & soluit, & arguit. ¶ In ¶ glo. 3. ibi, S. iudex] vide supra tit. 2. discretionem. super glo. 1. [& ibi. S. vlt. vide de adul. cap. fi. sup. glo. 1. ¶ In gloss. pen. ibi l. vlt. vide de accu. ad petitionem, super 1. gl. ¶ In 16 ¶ fi. 2. gl. & C. de adul. si qui adulterij, ¶ In gl. no. q. ibi, adulterij] nisi dicas, q. vterque contraxerat, Phi. [& ibi, sed non credo] noli esse incredulus, sed fidelis & dic, vt infra eo. fraternitatis, S. nos tamen. Host. satis placet dictum glo. vbi per auctoritatem ecclesiæ facta fuerat separatio, & contraxit ille, ex cuius parte non erat impedimentum. si verò alter, vt hic dicitur contrahat, scilicet qui dicebatur frigidus, adhuc dico, q. bene dicit gl. scilicet, q. reparabitur matrimonium, scilicet quo ad vinculum, idest pronunciabitur quò ad id verum matrimonium. de toro posset fieri separatio, ostenso id petente [& in fi.] secundum T. Alij dicunt, & melius, quod illi cap. derogatum est, Inno. ¶ In glo. sic supra in fi.] & argue ¶ secundum Vincen. vicarium Episcopi absque speciali mandato posse de matrimoniali causa cognoscere. ¶ In glo. supra de infi.] aliqui dicunt, q. in hoc casu, etiam si mulier per aspectum corporis velit probare se virginem, nō auditur, cū possit, & cōsensisse videatur eū habere vt fratrē. & si nō possit eum hñe vt maritum, infra eo. consultationi, & quia si propter frigiditatem viri separentur, daretur mulieri licentia nubendi alij, sed potest esse, q. mulier est virgo, non quia vir sit impotēs, sed quia sibi coniungi non vult; & tunc non est sibi danda licentia nubendi alteri, sed vir cogendus est ad eam accedere. Si vero ambo confiterentur, tunc licet separari possent cum solennitate dicta, supra in prin. Ratio ¶ vero, quare textus dicit, credendum viro est: quia per lapsum temporis præsumitur contra eam, supra de spon. ad id quod, & quia quilibet præsumitur potens. 50. dist. quia, & quia stat pro matrimonio, quod est fauorabile. 32. quæst. 1. dixit Innocen. ¶ In gloss. ergo videtur, ibi, & dimidio] secundum Ala, qui etiam dixit 19 ¶ vna cum Lau. istud c. non tenere, quò ad hoc, maxime cum nesciamus auctorem, idem Vincen. alle. ff. ad l. Cor. de fal. l. vltim. Goff. dixit, & Hostiens. Pet. & Abb. quod putat istam auctenticam nō ob. quod nesciamus auctorem, propter utilitatem quam continet, & quia iam diu approbata est. 17. distin. propter eccle. & hodie non disputetur de hoc, ex quo insertum est in hac papali comp. & habet hoc locum secundum Goff. quando intra triennium liquet, vel liquere potest frigiditas. de cr. laudabilem, quando prius liquere non potest. quidam dixerunt quod intra hoc tempus debet protestari, vt post illud agere possit. alij, istud tempus continuum, illud vtile [& ibi, est argumen. secundum Rodo.

ADDITIONES.

- a ¶ De claud. despon. Ibi vide in gloss. & super illa, & de depon. impub. continebatur, in glo. 2. & super illa.
- b ¶ Temporis, quia ex tanto tempore præsumitur cognita, ad hoc quod no. supra in glo. quid ergo, & infra super glo. supra de despon. per Ioan. Andr.

- 1 Negatio pro præsumptione.
Impotens præsumitur quis ante nubilem annos. id tamen per contrarium factum eliditur.
Puer pro infante.
- 2 Impotentia duplex, temporalis, & perpetua, & quæ sit vtraque alia distinctio, in fin.
De ea quando constet.
- 3 Epilogus, & additio glossarum.
Spado an contrahere possit matrimonium.
Matrimonium cur contrahatur.
Lex si serua, S. si spadoni, vt intelligenda.

CAP V T II.

- 1 Quod sedem. Breue est [Non ¶ potest] i. præsumitur non posse. et est hic ar. expressum q. ante annos nubilem completos non potest quis, nisi potens probetur, matrimonialiter consentire, sed prima facie præsumitur impotēs. quod dic vt supra de desp. impube. puberes. hæc tamen præsumptio plerunq. per contrarium factum eliditur, vt ibi not. vel exponas hic [puer] i. infans, qui nullo modo cognoscere potest, infra de desic. pue. ca. 1. secundum Host. [Sic] imo multo magis: quia temporalis ¶ impotentia nature ad tempus tantum impedit, vt supra de spon. tuæ, & de despon. impu. de illis. 1. & 2. sed perpetua. de qua sequitur, in perpetuum, vt supra c. 1. Host. [impotentes] sup. maiores etiam 30. annis, ex quo de impotentia euidenter constat: quia in prima nocte sciri potest quo ad naturam, ex quo tam magnus est; quod dic, vt no. supra de desp. impu. puberes. alij volunt sic intelligere hanc literam, q. sicut minor 14. non est aptus ad contrahendum, nisi sit potens, sic nec maior 14. quasi per opus, non per numerum annorum probetur pubertas, & secundum hunc intellectum dixit Host. infinita iura corrigi, & statum ecclesiæ debitum, & antiquum subuerti contra iura. C. de inoff. dotibus. l. vna, & supra de sup. ne. prela. c. 2. S. pe. [Apti] dixit Vincen. sunt impotentes ad coitum aliqui animo, & corpore; aliqui altero tantum quod vide no. per Io. 33. q. 1. in sum. ¶ Glo. 2. ¶ obijcit, & soluit. ¶ In glo. 2. ibi, sancimus 2.] etiam maior 60. vir, vel femina licite contrahit. ¶ In glo. 2. ibi, secus est] de spadone an contrahere possit, no. 32. q. 7. hi qui, & hic no. antiqui, & dixerunt Ala. & Vin. q. carens vtroque testiculo non contrahit: quia cum omne matrimonium cōtrahatur aut causa prolis, aut causa vitandæ fornicationis, & in secto huiusmodi vtraque causa deficiat, ergo cum eo non est matrimonium. & secundum eos lex ff. de iur. do. si serua. S. si spadoni, intelligitur de illo, qui caret altero tantum testiculo [& in fi.] T. idem Goffr. et Vin. et Phi.

ADDITIONIO.

- a ¶ Contrahatur. Glo. aliter loquitur in c. hi qui, præalle. & de castrato vide supra c. prox. per Io. And. in glo. quia nec moueris.

S V M M A R I V M.

- 1 Propter arctum membrum mulier separatur à viro, nisi possit per medicos adiuuari.
- 2 Potens ad copulam qui dicatur.
Proximus eiusdem iuris est, & cuius est & qui peruenit.
Ita, idest infantum.
- 3 Propter impotentiam mulier redibetur, & vir.
- 4 Epilogus, & suffragium glossarum. nu. 5.
Arcta mulier sana non est.
- 6 Additio glossarum.
Mulier incurrit morbum ob debitum non redditum.
Propositum non sufficit quo ad ecclesiā, & quo casu hic, in fi.

Ex literis.

Dicebat Hostien. adolescens 16. annorum naturaliter arctam duxit uxorem, si puella iuuari non potest, celebratur diuortium, & iudex dat viro licentiam cum alia contrahendi. dicebat Abb. propter arctum membrum mulier separatur a viro, nisi possit per medicos adiuuari. & sunt duae partes. 2. ibi, Respondemus [16. annorum] & sic erat. prope plenam pubertatem, & sic praesumitur naturaliter potens, secundum ea quae no. supra eo. c. 1. Host. [13. annorum] & sic quoad aetatem non videtur hanc puella pati defectum, cum & tempus consueuerit anticipari, s. de despon. impu. a nobis. Host. [Uxorem] ex hoc patet, quod contraxerunt per verba de presenti. T. [Qui] scilicet vir [Reddere] sub. vellet, non potuit. Interrogatus autem, quare non posset, respondit, Quia mulier & c. sic legit Host. [Ita] idest 3. intantum [vir] iste, nec alius. & dixit Host. quod hanc magistraliter potuit appellari naturalis impotentia foemina, & quia mulierem facit redhiberi. ff. de redi. actio. quatuor. S. mulierem. In homine vero potest dici masculina. supra c. 1. [Tribnas] de mero iure: quia inter eos 4. non fuit matrimonium. T. Glo. 1. soluit objectionem, de c. dixit & c. Vlti. signat contrarium. In glo. vlt. 5. ibi, S. mulierem [mulierem] ita arctam, ut mulier fieri non possit, sanam non videri constat. In glo. 1. ibi, apparuit idem Vincen. Phi. Goff. Inn. & Abb. & ibi, reddita 6. fuit forte post sponsalia mulier virum, appetens impatienter tulit viri carentiam, unde morbum incurrit, unde facta fuit inhabilis ad matrimonium, & sic non tenuit s. m. Ala. & Vin. sed hoc dictum posset esse verum in 5. sponsalibus de futuro. In gl. vlt. ibi, propositum] non sufficit quo ad ecclesiam propositum, & facit quod no. supra tit. proximi. de infidelibus, in fine, vlt. glo. [et in fi.] dic ut ibi.

ADDITIO.

a. De futuro. Quia secus, si de presenti: quia impossibilitas superueniens illa non soluit vide glo. quae videtur velle, quod sit necessarium illud esse etiam consummatum, in fin. capitu. fraternitatis, in gl. argum. quod.

S V M M A R I V M.

1. Cum impotente reddere debitum muliere, si contrahitur matrimonium quando teneat, nu. 2.
- Impotentia mulieris quibus proficiscatur causis, ibid.
2. Matrimonium qua ratione contrahendum.
- Eo nihil vtilius hominibus.
- Concessum etiam continere nequeuntibus, & volentibus continere, num. 4.
- Quid si ut viuatur inhoneste, contrahatur, nu. 4. in fi.
3. Coniuges caste viuere, & continere possunt in domo propria.
- Cum impotenti potens si contraxit, & postea cum alia contrahat, & cognoscat, utrum matrimonium teneat.
- Cum ea qui scienter contraxit, cogitur eam tenere, & alere.
- Hec decretalis, quando habeat locum, in fi. & num. 6.

C A P. IV.

Consuetudini.

Dicebat Host. quod agitur, an mulier clausa, & omnino impotens possit contrahere. Dicitur, quod si quis cum tali scienter contrahat, & si matrimonium non teneat, potest tamen eam ut sororem tenere. dicebat Abb. clausam mulierem, vel arctam potest quis ut sororem habere, & si non ut uxorem [Impotens] non distinguit, & ideo qualitercumque impotens sit, matrimonium nullum erit, supra eo.

quod sedem, licet Goff. hic notet hoc esse intelligendum de sola arctatione. quid enim si ita sit lata, quod nullo modo possit cognosci, ut de facto fuit coram me. Item quod si ex aliqua latenti infirmitate omnino reddatur incognoscibilis, sicut accidit in Pedemon. Taurin. diocesis, de quadam pulcherrima domina nomine Caracola, quae intendens placere viro instrumentum suum, ita medicinavit, quod nec vir, nec alius postea potuit illam cognoscere. & quidem quamuis a viro non potuerit separari, secundum ea, quae no. supra c. proximi. non tamen potuit de nouo contrahere cum omnino impotens facta esset, unde de non curo, qualiter sit impotens, siue propter arctationem, siue propter aliam causam: quia si postea contrahat, non tenet a matrimonium, ex quo non potest adiuuari, ut supra c. proximi. & infra eo. fraternitatis. Hostien. [Posse] cum scientibus conditionem ipsarum, & tunc bene conuenit responsio, secundum Pet. & Host. [Incredibile] ideo debet quis contrahere, ut uxorem cognoscat, & filios suscipiat, nisi Deus illis aliter reuelat, ut no. supra de spon. commissum. tales enim vocantur pateres, ff. de ver. sign. liberorum, ff. sol. ma. l. 1. unde dicit lex, quod nihil est hominibus vtilius nuptijs, tanquam solos homines facere valentibus, in antien. de rest. & ea quae pa. in 1. 1. men. S. hac nos merito commouerunt, collat. 4. nequeuntibus etiam continere concessam a dno licentiam non possumus denegare, 28. distin. de his, Hostien. [Ut sorores] quod caste viuunt, ut hic, & infra eo. laudabilem, ver. quod si ambo, nam & si essent veri coniuges, possent, si vellet in domo propria continere. 33. q. 5. quod de. Quid ergo, si ambo, vel alter sic viuant inhoneste, volentes sic suam luxuriam palliare? Occurrat episcopus, supra de offic. or. c. 1. & c. licet. quid si maritus, qui potens est, cum alia contrahat, & illam cognoscat, si primam cognouerit, tenet primum matrimonium: alias s. m. supra de spon. si inter, & c. is qui fidem. Nam & si quis ligatus impuberi contrahere non debeat, valet tamen si contrahat, ut no. supra de despon. impu. de illis, primum. quamuis tamen s. m. matrimonium teneat in hoc casu. Ille tamen, qui scienter cum tali contraxerit, cogitur arctam tenere, & alere, s. m. Inn. & Hostien. qui dicit aliquos dicere hanc decre. non tenere: alios, quod hoc est consilium. ipse Host. dicit, quod est permisuum, quam diu caste viuunt, quod in senibus, & impotentibus, qui nullo modo iuuari possunt, posset locum habere. de hoc infra c. proximi. ver. quod si ambo, & remittit ad ea quae de hac materia notauit in summa, eod. tit. S. quae impotentia, ver. hac autem omnia. Glo. 1. 2. respondet per quaestio. an sit consilium, vel praecceptum. In gl. 2. ibi, consilium est secundum Lau. qui exponit [iudicare] idest tenere.

ADDITIO.

a. Secundum Inno. Et hoc operatur scientia impedimenti ipsius viri, quando contrahit cum arcta, alias non tenetur illam alere, ut hic per Inn. qui apertius loquitur, quam hic exprimat Io. An.

S V M M A R I V M.

1. Ex impotentia coeundi quando separetur matrimonium, & quomodo, & quod casu separetur separatim, num. 3. 5. & 8.
- Quibus modis, nu. 2. 3. 5. & 8.
2. Frigidus quis dicatur, & probetur, nu. 5. & 8.
- Pubertas quando semiplena.
- Supplementa ad contextum huius decretalis multa, ut hic, et num. sequentibus.
- Tempus expectatur, & quantum hic, & num. 3. est arbitrium, ibid. num. 7. & 8.
3. Decretalis hac quando locum habeat, ver. hac est, nu. 5.
4. Septima manus numerus non duplicatur.

- Vicini admittuntur deficiente parentela.*
In defectum requisitorum alij succedunt, & qui hic.
 5 *Iuramentum coniugis petentis ex impotentia separari matrimonium, & quorum aliorum confirmantium, & quando admittatur, & supra num. 1. & 4. & quid iurare debeant, num. 10.*
Ad aspectum corporis, & coeuntium coniugum quando deueniatur, & num. 9.
 6 *Epilogus, suffragium, & additio glossarum. nu. 7. & 8.*
Propter maleficium non separatur matrimonium, triennium quando expectetur.
 10 *Compurgatores iurant tantum de credulitate.*
Mulier quid iurare in casu huius decretalis debeat.
Periura quando dicatur.

C A P. V.

Laudabilem.

Pars, supra de conuer. infide. laudabile. C. Si de impotentia coeundi constat,

- statim separatur matrimonium: alias cohabitabunt coniuges per triennium: & tunc si cum 7. manu propinquo rum iurant, quod dederunt operam carnali copulae, nec potuerunt commisceri, separantur. communis diuifio. 2. ibi. Nos vero, & Innoc. hanc decr. diuidebat in duas partes dicens, quod prima loquitur, quando vnus coniugium dicit matrimonium consummatum: alter diffitetur. In hoc enim casu datur triennium, & requiritur iuramentum 7. manus propinquorum illius, qui dicit matrimonium non esse consummatum, & durat vsque ad 5. si autem ibi secunda, in qua dicitur, quod si vterque confitetur matrimonium non esse consummatum, non est necesse dare triennium, sed sufficit iuramentum propinquorum. Hostien. vero dicit, quod in hoc casu quaeritur de naturaliter frigidis, quantum tempus ad experiendam copulam carnalem ecclesia eis debet indulgere. dicitur, quod triennium, nisi de impotentia possit prius euidenter constare, quo lapso seruata solennitate iudex eos poterit separare, quod si frigidus postea potens appareat, ad primam habebit necesse redire: sed si volunt, simul poterunt remanere, licet vir sit impotens. Exprimatur autem solennitas, quam iudex debet in separando seruare, & per contrarium actum probatur periurium, & delinquentes iubentur poenitere
- 2 [Frigidis] idest his qui naturaliter dicuntur frigidi. Innoc. & per hoc inferebat Hostien. quod decret. non loquitur in maleficiato [Prius] puta, quia vir habet membrum siccum, vel mulier omnino apparet arcta & inepta, infra cap. 1. vel potest prius probari: quia ambo confiterentur impedimentum, & multa signa frigiditatis apparent, & insuper praestant iuramenta parentum secundum Innocen. Hostien dicit, quod frigiditas quandoque non potest statim probari, puta quia vir habet semiplenam pubertatem, quia est 14. vel 15. an. vnde spectabitur quousque plenam habeat pubertatem, vt not. supra de despon. impu. puberes, vnde si est 16. annorum, expectabitur per biennium, C. de diuor. in causis. si 15. per triennium, in auct. de nup. §. per occasionem. si 17. per annum. si 18. per mensem, vel duos arbitrariē. & sic loquatur supra cap. 1. vt ibi dixi secundum eū [Cohabitare] quod facere possent, vt infra versic. quod si ambo [Voluerint] sup. & ambo fatentur, quod vna caro facti non sint, nec fieri potuerint. & hoc est, quod exponi infra versic. si autem [Iustum iudicium] de hoc satis supra cap. 1. [Alium] dote recuperata, & donatione propter nuptias recepta. Goffr. [Accepit] supple, &
- 3 + cognouit. & idem si alias apparet eum mulieres cognoscere, licet cum nulla contrahat, nam & tunc reintegrabitur primum coniugium [Quod si ambo] quod hic dicitur in frigido, habuisti in arcta supra cap. prox.

- & expone vt ibi [Si autem] hac est expositio eius, quod dixerat supra versic. quo elapso, vt ibi no. secundū Hostien. vel aliter secundum eum potest dici, quod hic ponit alium casum, in quo non expectabitur triennium: & tunc sic expones [si autem] sup. vir sit maior 18. annis, & mulier 14. [& quod nonnunquam se in eo. ambo fatentur] intelligas non solum ante triennium, sed etiam infra mensem, vel duos, vel tempus arbitrium. & si erit casus idem secundum eum cum illo, quem posuit supra cap. 1. 1. respon. & expositio veri iudicij, de quo ibi loquitur [Septima] non + dicas hūc numerum duplicari, vt sint 7. pro quolibet, & sic 14. & hoc probet, qd de vicinis sequitur [Vel vicinorum] no. deficiente parentela admitti vicinos bonae famae. sic supra de testib. quoti. infra qui ma. ac. pos. videtur. 35. quest. 6. cōsanguineos. sic & deficiente iudice, supra de offic. ord. pastoralis. §. fin. supra de ap. c. si. cum si. & est ar. q. deficientib. cōpurgatoribus eiusdē ordinis, recurritur ad inferiores, secundum Host. de hoc infra de purg. can. cum iuuentute, in gloss. si. [Bonae famae] sic supra de testi. quoti. infra de purga. can. quoties, & c. constitutus [Et vterque] coniugium. quod intellige vt no. supra cap. 1. Hostiē. [Vna caro] cum + quaeritur de frigido, qui contrahit cum corrupta, quae petit matrimonium separari, dicens virum frigidum, ille asserit contrarium, distingit Abba, aut tē pore contractus mulier gerebat se pro virgine, aut pro corrupta. si pro virgine, si dicat se prius fuisse corruptam ab alio, non auditur, cum turpitudinem suam alleg. supra de constit. cum M. & de dona. inter dilectos. si gerebat se pro corrupta, quia erat vidua, vel constabat eam ante matrimonium ab alio corruptam, inspicendus est vir. & si per ipsius inspectionem statim potest de defectu constare, tunc poterit statim matrimonium separari, seruata solennitate, de qua supra cap. 1. Dicunt tamen quidam, q. sicut per lanceam desiccata, vel paraliticam potest quis vrinam emittere, ita semen, quod non credit Pe. de San. nisi hoc asserant naturales. Si verò naturalia viri appareant sana & integra, & ad copulam apta, dicit Innoc. q. mulier debet iurare cum 7. cōsanguineis, quod per eum cognita non fuit, & tunc separari poterunt, vt videtur 33. quest. 1. cap. 2. ad hoc facit ver. hic, Si autem, quod nunquam, sed ista iura loquuntur, quando vterque hoc fatetur: sed idem videtur, si alter: quia qua ratione creditur eis in illo casu, & in isto: tamen si vir iuret, quod eam cognouit, crederetur ei, quia stat pro matrimonio, supra cap. 1. vel dic, q. astringeretur vir per iuramentum dicere veritatem, an possit eam cognoscere, arg. de despon. impu. attestations. & si iurat, quod possit, cogetur sustinere, quod mulieres hoc inspiciant tempore coitus. certa enim signa sunt in mulieribus, quando dicuntur cognita. & si mulieres referant, quod nihil fecit, poterit matrimonium separari. Dicebat autem Abb. quod qui polluitur dormiendo, vel alio modo, non est frigidus. Item si quis lanceam erigit, signum est, quod frigidus non sit [ille] scilicet frigidus [Duxerit] & cognouerit. alias contra, supra eo. q. sedem. Host. ¶ Gloss. 2. + respondet per quaestionem, quid de maleficiato. ¶ Gloss. vel solummodo] respon. per qōnem, an vir frigidus. &c.
- 7 ¶ In + gloss. 3. ibi, per occasionem] correctā l. antiqua, quae dat solum biennium, datur ibi triennium. ¶ In gl. vel solummodo, ibi. l. 2. vide de pign. significante. ¶ In gl. 2. & ibi, prospexit] vide de ferijs. c. 2. super 1. gl. ¶ In + gl. 2. in fi. gl. [La. idem T. Goff. & Phi. Inno. verò dixit propter maleficium matrimonium non separari. de hoc infra c. prox. Host. verò dixit in frigido non semper expectari triennium, sed in maleficiato, semper, infra c. si. & quae sit ratio, ibi no. secundum eum. ¶ In gl. ar. quod, ibi, impedimētum] et frigiditatis; vt si iam fuit ab alia separatus pro frigido, fm Vin. & Pe. Goff. supra de probatio.

Ioan. And. Comment. in Quartum Decret.

batio propofuisti, dixit se intelligere hanc dec. quando aliquo modo dubitari potest de maleficio, vel frigidi-
tate, puta, quia in magna parte triennij fuit vir infirmus,
vel alias impeditus, vel paucis diebus iacuit in toro
vitoris. Nam, si ante triennium liqueat impotentia viri,
non expectabitur triennium. in maleficiato non bene
dixit & ibi, infra cap. proximo] idem Guil. in Spec. eod.
tit. ver. q. autem. ¶ In gloss. r. per testes, ibi, aspectum
9. ¶ corporis] ipsius mulieris, quæ virgo erat: nec habet
tunc necesse habere 7. manum propinquorum vel quia
sape manus fallitur, & c. sēper erit necessaria septima
manus, infra cap. si. in arcta tamen dicerem secus, quæ
est infallibilis probatio, quod placet Innoc. Idem, si per
aspectum corporis viri, qui siccum & aridum habet mē-
brum, probetur eius impotentia, secundum Inno. ¶ In
gl. vel solummodo, ibi. c. 1.] per quod capitulum hoc te-
net Io. 23. q. 1. si quis acceperit, in fi. r. gloss. [& in fi.] si
quod no. de coniu. seruo. c. ult. in fi. ult. gl. ad hoc supra
10 c. 1. ¶ In gl. scilicet vir & vxor, in fi.] secundum Tan.
& idem no. Io. 33. q. 1. c. 2. ratio gl. quia computatores
iurant tantum de credulitate. plus dixit Hostien. quod
mulier non cogitur iurare maritum naturaliter impo-
tentem, sed sufficit, quod iuret, q. sibi fuit impotens:
quia nunquam cognouit eam, licet ipsa se nō subtraxit,
sed diligentiam adhibuerit. & si secundum conscientia
hoc dixit, & fecit, non deierat, quamuis masculus frigi-
10 dus nō sit, qui forsā fingit, quod non est, intelligit er-
go illam deierare, quando contra conscientiam iurat,
vel quia non seruauit quæ iurat, vel quia falsum iurat,
quod postea in pœnitentia confitetur, de eo, qui cognō-
uit consanguineam, veniens, ver. verum.

ADDITIONES.

- a ¶ Non auditur. Ex ista causa: ex alia posset, præsumeretur enim a vi-
ro cognita ne præsumeretur, ff. pro soc. l. merito.
- b ¶ Quod non est. Facit quod notat Io. And. de iura. calum. cū in
causa, in gl. procuratorem, & vide de purga. ca. c. fi. ad fi. & in Spe.
de proba. §. 1. ver. & no.

S V M M A R I V M.

- 1 Propter arctationē mulieris quando separetur matrimoniū,
& postea reintegretur, ob eam separata non debet alij nube-
re, num. 19.
De ea quomodo cognoscendum, numero 3. 4. 7. 23. 24. 25.
& 28.
Facti species, ver. Oliueria.
- 2 Temporis lapsus non officit separationi matrimoniij.
- 3 In matrimonialibus non potest adhiberi nimia diligentia, &
quæ adhibenda in cognitione arctæ mulieris, & num. 20.
Iudex cūcta rimari oportet, & in quibus præcipi, & n. 20.
In culpa non est, qui multam adhibuit diligentiam.
- 4 Parochiana, & vicina præsumentur maiorem habere noti-
tiam, quam extraneæ, licet & hæ quærē dē sint & quo casu.
In aspectu mulieris arctæ quæ mulieres eligendæ, & quæ ad-
hibendæ, & nu. 23. de veritate non deponunt, ibid.
- 5 Vosquid sint hi, quos res tangit.
Fides data loco iuramenti habetur, & nu. 23.
- 6 Constantiter qui dicantur testificari.
- 7 Iuramentum præstatum in omni casu potentia, de qua non con-
stet euidenter.
Suasio vtenda, vbi res imparari non potest.
- 8 Beguinarum status damnatus est.
- 9 Respondere non tenemur consulenti semiplene.
Votum emissum in præiudicium viri iam ducti non valet, &
num. 16. quando impediatur & dirimat matrimonium post,
vel ante contractum, ibi. nu. 17. quod duplex sit, ibid. & quali-
ter solennizetur, ibid.
- 10 Perspicaciter, idest subtiliter.
Subtilitas quæ approbanda.

- 11 Resuscitatus a mortuis an & quæ recuperet.
Per mortem quæ extinguantur, aut amittantur.
- 12 Probabilis error quis dicatur.
Cognosci qui potest ab vno, & ab alio, & nu. 14. & 26.
Naturale impedimentum non est, quod est ad tempus.
- 13 Mulier restituenda primo viro patienti aliquam coeundi in po-
tentiam, vel inæqualitatem, an & quando sit, nu. 19. c. r. f.
& 26. & 28. & quoties, ibid. & 29.
Similia similibus gaudent.
In dubijs papa consulendus, nec auctoritate glossarum, vel me-
dici soluenda matrimonia.
- 14 Intellectus huius decretalis quis.
Per testes falsos lata sententia retractanda, vel nulla pronū-
cianda.
- 15 Matrimonium non tenet ex duobus impedimentis hic, & qui-
bus.
Contractum auctoritate ecclesiæ, vel contra eius prohibitionē
idem operatur, licet ex hoc pœnitentia sit agenda.
- 17 Sponsalia de presenti ante copulam an soluantur per susceptio-
nem sacri ordinis.
Mulieri repetenti virum quæ obijci possint.
- 18 A fornicatione mulier quando excusetur, num. 19.
- 19 Sententia non præcipienda, & supra num. 3.
Tempore indigemus, vt aliquid maturius peragamus.
- 21 Epilogus, & suffragium glossarum num. 22.
Ex futuro euentu aliquando pendet iudicium, & supra nu. 26.
& infra: 8. & 30.
- 23 Additio glossarum, & nu. sequentibus.
Matronæ non debent de virginitate iurare.
- 24 Per miraculum tolli quid modis quibus possit.
Maleficium quod perpetuum, & a quo destrui possit.
Tenendum quod approbatum est ab ecclesiā.
- 25 An præcessisse præsumentum.
De maleficio, & maleficiato quid optabat Host. duas fieri de-
cretales.
- 26 Absque periculo, pro absque morte.
- 27 Sententia secunda lata contra primam quando valeat.
Veritas debet semper prevalere.
- 29 Idonea viro quæ.
Hostiensis summa corrigitur.
- 31 Impotentia coeundi vnde mulieri, & vnde viro procedat, &
quibus casibus separet matrimonium.

C A P V T V L.

1 **Fraternitatis.** C. Propter arctationē mu-
lieris, si præter diuinum mi-
raculum absq; corporali pe-
riculo habilis reddi nō potest, separatur matrimoniū:
reintegratur tamen, si postea appareat ecclesiam fuisse
deceptam. Communis definitio. secunda ibi, Quamuis.
Host. ponebat sic casum. Oliueria mulier cum quodam
viro per multos annos moram traxit; sed ille ipsam co-
gnoscere non potuit, episcopus super hoc non solum
per archipresbyterum, sed etiam per matronas referē-
tes in fide sua ipsam a deo arctā esse, & nullatenus pos-
set fieri mater, certū leatus fuit, sicque inter ipsos sen-
tentiam diuortij tulit, & mulier continentiam promi-
sit, viroque contrahendi cum alia licentiam dedit, quæ
& contraxit. O. verò reperit, qui seras huiusmodi rese-
rauit, & abiecta continentia, Hug. in facie ecclesiæ nu-
psit. super his episcopis papam consuluit. papa consuli-
entem, quia non specificauit quæ debuit, reprehendit.
perspicaciter tamen ruminans vniuersa, sententiam re-
perit latam per errorem, quamuis probabilem. & ideo
inter ipsam O. & secundum virum nullum est matrimo-
nium, & ipsos separari præcepit. Si verò O. expressè vel
tacitè fuit professa, primus vir cum secunda vxore re-
manebit: alias debet ad primam reuerti, nisi occasio-
ne fornicationis ab ipsa commissa illam repellere ve-
lit:

lit: quam tamen opponere non potest ex cohabitatione habita cum secundo viro, quamdiu articulus sententiæ dubitabilis fuit. & per hoc duabus quæstionibus dubitabilibus respondet. finaliter instruit iudicem, ne in talibus sententijs ferendis nimis sit repentinus [Continentes] consultationem sequentis dubitationis, sed non clare, vt infra versicul. quamuis igitur. Hostiens. [Per multos] & tamen auditur † & separatur matrimonium, vt sequitur, & sic non est vis in tempore. de hoc supra eod. capitulo primo, Hostiens. [Cognosci] vnde petebat matrimonium separari, & sibi dare licentiam cum alia contrahendi. Hostiens. [Super hoc] scilicet, quod multis annis simul cohabitauerant, nec potuerant effici vna caro [Archipresbyterum] qui forte de mandato episcopi super his inquisiuerat: aliàs contra, supra de consanguinitate, & affinitate, capitulo primo, Hostiens. [Plenior] cautè fecit † in hoc: quia in talibus non posset adhiberi nimia diligentia secundum Hostiens. qui consuluit, vt in talibus per inspectionem mulieris, & viri, & per sacramentum vtriusque, & viciniae, & per omnem alium modum laboretur ad veritatem inuestigandam, maximè quia oneratur iudex, cuius arbitrio tali committantur, & latet sæpius, quod si diligenter inuestigaretur, appareret. & cum generaliter iudicantem cuncta rimari oporteat, multo magis in casu isto: quia circa maiora &c. 42. distinctio. quiescamus. 7. & iste licet multam diligentiam adhibuerit; tamen deceptus fuit, vt patet infra, sed non fuit in culpa: quia diligenter inquisiuit aliàs contra, supra de electione, innotuit, & capitulo cum terra, in fine, secundum Hostiens. [Suæ] scilicet mulieris [Parochiæ] tales † enim præsumuntur quo ad famam habere maiorem rei notitiam, quam extraneæ, argument. supra de elect. postquam, & c. scriptum. de vicinia tamen & extra debent quæri expertæ. & secundum Hostiens. cauere debet, ne sint nimis iuvenes, propter inexperience, nec nimis antiquæ propter visus defectum. nam cum manu & cum oculo talia sunt probanda, de probationibus, proposuisti, & capit. causam. & propter mulierum medicinas ante, quam inspiciatur, consuluit secundum Iac. quod mulier in aqua calida prius lauetur, & diu moretur. de hoc in prædi. decret. causam, & interim sub fida sit custodia, ne possit apponere medicinas. ff. de ven. inspic. lege prima, & propter hoc sequitur in textu, Prouidas. debent enim esse honestæ, ne sint lenones, vel viles, quæ pro minimo deierarent, & corrumpi possent, & omni peccato consentirent, in aucten. de lenoni. collat. 2. & Cod. de decurio. lege vltim. libro 12. [Tuam † præsentiam] sic fieri debet vocatis etiam his, quos res tangit, supra de consanguinitate, & affinitate, capitulo primo [Quæ] matronæ scilicet [Fide sua] hic innuit, quod non iurauerunt. sed esto, quod ita sit: non tamen dicitur, quod non debeant iurare. sed & fides data loco iuramenti habetur, supra quod metus causa, ad aures. Hostiens. de hoc, super glossa secunda [Constanter] quasi † dicant se scire, vel credere pro certo in nullo vacillando, discordando, vel titubando, argum. 4. quæstione tertia, qui falso. Hostiens. [Nunquam] quasi dicat nulli homini est habilis [Mater] quod ad procreationem proles, Petr. [Coniūx] quod ad consumationem matrimonij, Pet. [Instrumentum] capax. Vincent. adeo clausa erat, supra eod. consultationi, & cap. præ. Naturale tamen habebat: aliàs mingere non posset, & per consequens nec viuere secundum Hostiens. [Vnde] quia scilicet diligenter inquisisti, & illam arctam reperisti [Diuortium] dixit Hostiens. hic colligi, secundum Tancre. & Bernar. quod hic † non præstatur sacramentum, de quo dicitur, supra capitulo proximo: quia illud locum habet tantum,

cum frigiditas hominis allegatur, sed Hostiens. dicit, quod in omni casu, in quo euidenter non constat de impotentia, sit illa solennitas adhibenda, & hic forte fuit adhibita, licet hoc litera non dicat, & hoc supplere non est contra literam [Inducens] quia res suaderi potest, non imperari, trigesima secunda, quæstione prima, integritas [Aliquam] de approbatis, de religio. donationi. capitulo finali, nam † a Beguinis caue, vt not. de vita, & honestate clericorum, monasteria, Quarum status hodie damnatus est, per clemen. de religiosis domin. cum de quibusdam [Continentia] quam promissit, sed postmodum illam abiecit, vt sequitur [Tribuisti] quia impotentia proueniebat ex parte mulieris, non viri [Inuenit] non dicit, matrimonio præcedente, vel non. & hoc tangitur, infra verborum, & si prædicta [Supernupsit] aliàs nupsit, & super, est superfluum, & ideo rescandum fuerat secundum Hostiens. [Simplenè] vnde † papa non tenebatur respondere, supra de sponsalibus. de muliere. Hostiens. [Simplici] quia tunc & si contrahere non deberet, contractum teneret, si alij iuncta non esset, supra qui cleric. vel vouent. rursus. In præiudicium tamen viri etiam ducti non valuit votum emissum, trigesima tertia, quæstione quinta, manifestum, & capitulo voluit [Ad religionem] eam profitendo tacite, vel expresse, secundum Hostiens. [Concubitu] constat tamen, quod concubuit. Hostiens. [Quolibet] puta per balneum. 10 Abbas. [Perspicaciter] idest subtiliter. † & nota, quod subtilitas, quæ facit intelligere mentem, & rationem, approbanda est, vt hic, & supra de translationibus inter R. de feria. capellanus, paragrapho finali, Hostiens. vide quod scripsi, de iudicis dilecti, super prima glossa [Miraculum] innuitur hic, 11 quod † si Lazarus resuscitatus repeteret uxorem, vel ecclesiam, non teneretur eum recipere, septima quæstione, prima, eodem. Vincentius, de hoc trigesima secunda, quæstione septima, capitulo secundo, & per Bartolomeum Brixiensem, in quæstione Esto, quod aliquis resuscitatus. in qua quæstione tractat etiam Bartolus de bonis, quæ reliquit ecclesijs, an sibi sint reddenda. in præcedenti verò capitulo secundo, & trigesima tertia quæstione septima tractatur etiam de baptismo, & ordine. Sic etiam dubitari potest, an recuperet personalia priuilegia, quæ cum persona extinguuntur, de regulis iuris, priuilegium, libro sexto. allegat Bartolum, ad casum matrimonij, quod cum matrimonium solutum esset per mortem, infra de secundis nuptijs. capitulo penultimo, & vltimo, non cogeatur mulier reconciliare semel solutum, Codic. de nuptijs. neque ab initio, nam societas morte dissoluitur, ff. pro socio, cum duobus paragraphis, idem respondit, & mors omnia delet, in auctentica, de nuptijs, paragrapho deinceps, collatione quarta facit, ff. de solutionibus qui res paragrapho aream. quod dicat, vide in suffragio de simoniacijs, ex insinuatione, super vltima glossa. Circa res allegabat illas repeti non posse, ex quo deo dictæ erant. 17. quæstione quarta, sunt qui opes. 12. quæstione secunda. nulli liceat, infra de regulis iuris, semel deo, libro sexto, cum ergo illarum rerum dominiū statim post mortem fuerit ecclesiæ acquisitum, Cod. de sacros. eccles. vt inter diuinum, ille non poterit ecclesia sine culpa priuari, de regulis iuris, sine culpa, libro sexto, præterea qua ratione illa sibi restituerentur, etiam rebaptizaretur, quod est falsum, cum character manserit in anima. idem in ordine, vt ibi etiam not. In contrarium quod omnia recuperet, inducit: non dicit mortuum, qui citò resurrexit, de pœnitent. distinctio. prima, Io. And. super 4. Decret. G diuor.

Ioan. And. Comment. in Quartum Decret.

diuortium, ff. de in rem verso, si pro parte. §. verum. Itē morte cessante cessat effectus. 61. distinct. his omnibus, nec videtur re exclusus, quem prætor restituit. ff. de in integram restit. nemo videtur. multo fortius quē princeps principum, qui etiam restituendo ad vitam, ad uxorem, & bona, quod minus est, restituisse videtur, ut sic plenissima sit restitutio, secunda quæstione tertia. §. notandum, C. de senten. pas. lege prim. & vltima, & restituto principali, & accessorium, de officio delega. præterea. tacit. Cod. de capti. & postlimi. reuer. l. postliminium, & l. si captiuus, §. 1. ut sic iure postliminij iste omnia recuperet. 16. quæstio. 3. capit. primo, hoc enim est in reducto per captiuitatem in seruitutem. 34. quæstio. 2. capit. primo, ergo, & in hoc casu cum seruitutem ferē æquiparemus morti, ff. de regul. iur. l. antepenult. & iustam absentia causam habuit vocatus a deo, ergo restitui debet, de re iudic. cum Bertoldus. & actio extincta renascitur, ff. si ex nox. causa. l. 2. in fi. dixit Bartol. Tan. dixisse, ipsum ad omnia restitutum. Hug. & Io. contra. vide in præ. cap. & in verē mortuo hæc opinio de rigore verior. Si verō in monumento viuus apparuisset, quod interdum accidit, tunc nulla dubitatio. & idem, si probabile dubium esset, an sit resuscitatus, an viuus repertus. Eadem quæstio formatur de religioso resuscitato, an sit solutus a professione, & prædictum capitul. secundum. 32. quæstio. 7. in fin. facit quod non; quia nunquā deus moritur, ut ibi. deo autem principaliter obligatur in professione, ut satis dixi supra de condi. appo. capit. vltim. super 1. gloss. ad fin. [Probabilem] quod ad conscientiam episcopi. non tamen esset probabilis, secundum Hostiens. si episcopus aliqua de illis omisisset, de quibus in princ. dixi. & not. non esse præcipitandas sententias, ad idem, de restit. in integ. cum ex literis, §. per spemimus [Cuius simili] quasi dicat vterque vir. vnde præsumitur, quod si cognoscibilis vni, quod sit etiam alij, & si non vni, nec alij. dicebat Innoc. nam si aliquando est cognoscibilis, patet, quod non habet naturale & perpetuum impedimentum. vnde dicit capitul. si huic non potuit naturaliter concordare, quomodo alij conueniet. 33. quæstio. 1. requisisti. aliās est sub capi. quod autem. vel ideo dicit [Cuius simili] secundum Hostiens. quia si primus pateretur defectum membri, secundum ea, quæ dixi supra capit. proxim. ver. si autem, vel haberet nimis carnosum membrum, ita, quod excederet alia membra, puta quia patitur sibi elephantiam quæ dicitur quædam species lepræ maior reliquis, ad instar elephantis, qui maior est alijs animalibus, vel quia habet nimis grossam, & longam lanceam, cum secundus habeat competentem, non fiet restitutio. & sic intellexit hanc litteram Vincent. & Gost. ad quod concord. Ouidius, qui ait. Quam male inæquales veniunt ad aratra iuuenti. Nam præmitur magno coniuge nupta minor. & Auicenna, mulier quandoque non est angusta, sed non conuenit ei suus par, & ipsa non conuenit pari. Et indiget vnusquisque eorum permutatione. quasi dicat secundum Hostien. aliquando accidit, quod vir habet membrum nimis debile respectu mulieris virginis fortiter sigillatæ, & sic non conuenit ei puellæ, scilicet suus par. Quandoque verō habet paruum & nimis debile, sponsus verō nimis grossum, & nimis forte, & sic non conuenit par ei, & indiget vterque permutatione, quasi dicat, iungatur debilis debili, fortis forti: quia similia similibus gaudent, supra de electi. transmissum. quamuis autem in quibusdam ex his, vbi euidenter apparuerit, possit tuto procedi per decre. supra eod. quod sedem, quia oculata fides præualet, instit. de gradi. §. si. ramen in dubijs dicit Hostiens. consulendum papam. nec auctoritate glossarum, vel Auicennæ debere matri-

monia solui, cum nec hoc fiat. l. canonica, ut supra de testi. licet ex quadam, in fin. & videtur sibi. & Innocēt. quod papa primum habuit intellectum, & non hunc secundum: quia personarum absentium papa non fecit comparisonem. consultatio etiam hoc non continebat. præsumitur ergo, quod primus potuit illam cognoscere, ex quo alius illam cognouit, per quod patet sententiam latam per falsos testes; quia mulieres illæ falsum dixerunt. & ideo sententia retractanda, vel nulla pronuntianda. sup. de except. cum venerabilis [Præfatum Ga.] secundum virum, cum quo O. contraxerat [Consensus] & hæc vna de duabus rationibus, vel quia primus adhuc erat vir, si illa non fuit tacite, vel expresse professā. vnde secundum ducere non potuit, de spons. du. accepisti: vel quia si professā fuit, matrimonio postea contractum non tenuit, supra qui cleri. vel vouen. meminimus, & capitul. sequen. Hostien. [Transiuit] ibi, profitendo tacite, vel expresse [Cognouit] aliās cum manente in seculo profiteri non potuisset, de reg. ad apostolicam [Ecclesiæ auctoritate] maxime, quia idē esset, si contra prohibitionem, licet tunc penitentiam debeat agere, infra de ma. contract. contra inter. ecclesi. capitulo primo, secundo, & tercio [Alioquin] idest si nec tacite, nec expresse professā est. & colligit Innocēt. ex hoc, quod quantuncunque mulier solenniter vouerit etiam consentiente viro, & etiam quod plus est, quāuis vir post votum vxoris cum secunda contraxerit, nisi mulier ingrediatur religionem, tamen matrimonium prius contractum reintegratur. nam hic patet, quod causa diuortij est adulterium, non tale votum: sed contra, supra de conuer. coniug. ex parte. 2. & vide quod ibi dixi, super versic. matrimonium. Solut. aliud est ingredi mona. & professionem facere, vel voto se obligare ad obseruantiam regularem de presenti. aliud solenniter vouere continentiam, quod qualiter fiat, nota. secundum eum, supra de regula. porrectum. Aliud est vouere simpliciter. In primo casu votum non solum impedit matrimonium contrahendum, & dirimit contractum post votum: sed etiam dirimit ante votum nondum per copulam consumatum, ut supra de conuer. coniug. ex publico. In secundo verō casu, quando votum solenniter emittitur, & si impediat, & dirimat matrimonium contractum post votum, non tamē dirimit contractum ante votum, ut hic, & supra qui cleri. vel vo. insinuante. Illa enim decret. loquitur de vouente continentiam, non de profitente religionem. aliās malē ibi diceretur, quod in domo propria remaneret, quod est contra substantiam monacatus. vide quod dixi de conuer. coniugat. dudum, in gloss. satis fatuus. In tertio verō casu, quando scilicet votū emittitur simpliciter, non dirimit contractum etiam post votum; sed impedit tantum contrahendum, supra qui cleri. vel vouen. rursus, secundum Innocent. [Ea] scilicet secunda [Voto] arguunt Petr. & Abba. quod sponsalia de presenti ante copulam soluantur per susceptionem sacri ordinis, cum per sacrum ordinem solennizetur votum continentie, sup. qui cleri. vel vouen. rursus. de hoc dixi de voto, capitulo vno, libro sexto, [Vel nisi] quasi dicat non solum poterit excipere contra mulierem de voto solenni, vel de professione tacita, vel expressa, sed de fornicatione, ut sequitur, Hostien. [Alij viro] qui, scilicet non præcedente, nec secuto matrimonio seras referauit. & sic vnus referauit, & cum alio contraxit. & sic obf. fornicatio primi, a qua nec auctoritate sententie, nec ecclesiæ excusantur, argument. infra titulo primo, referente. secundus autem concubitus non nocet, ut probatur infra §. sequentib. [Declinare] propter hoc tamen non remanebit cum secunda, sed debet conti-

tinere, Pet. [Ecclesia] hoc est, quod in dubio ipsam excusat, argum. infra qui si. sint legi. capit. 2. & capit. perlatum, & capit. peruenit. & facit multum hæc litera ad id, quod not. contra communem opinionem, supra de coniug. seruo. proposuit. Hostiens. [Dubitabilis] multa simul iuncta excusant mulierem a fornicatione. primū, quia fuit per ecclesiam separata, argum. 32. quæstio. 7. quemadmodum. secundum, quia publicè nupsit. tertiu, quia in dubio potuit bonam fidem habere. quartum, quia forsan sententiam diuortij latam perpetuò valere credidit. quintum, quia nemo illi contradixit, nec postea conscientiam turbauit. ergo nec adulterium commisit. quod non committitur sine dolo, secundum Hostiens. iura allegat gloss. [Cum illo] secundo. a fornicatione verò primi, cum quo non contraxerat, non excusatur, vt dictum est [Amodò] præter expositionem gloss. potest exponi secundum Hostiens. 1. ex quo factum

19 ¶ est super hoc ius expressum, nulla mulier debet remanere cum illo, cum quo secundo contraxisset, ex quo sentiret se cognoscibilem. & sic loquitur, quod quæri posset, quid si hodie talis casus accideret: & si dicas, nonne hodie præmittenda sunt banna in ecclesijs? Respondetur, quod ecclesia permetteret cum tali contrahere, puta dicente viro se de suis viribus confidere, vel quod vult illam vt sororem tenere. Innocent. nō placet, quod olim iste articulus fuerit dubitabilis, propter quod excusetur ab adulterio, quæ adhæsit alteri maritali affectu. hodie tamen si matrimonialiter adhæreret, dicit eam ab adulterio non excusari, cum per hanc constitutionem dubitatio sit soluta, scilicet, quod separata a viro propter sui arctationem: cum alio non contrahat, quod non teneat matrimonium. & si dicatur, quod matrimonium est de iure naturali, & ideo etiam olim ignorantia non excusabat violentem, respondet, quod sæpe in his constituit ecclesia, & pro matrimonio, & contra, vt patet de consangu. non debet, de conuer. coniug. ex publico. alij dicunt, quod & olim peccabat, sed constitutionem humanam non offendebat, & sic non tenebatur illa constitutione: quia propter adulterium separatur torus, ex quo matrimonialiter alteri non adhærebat [Per hoc] similis modus soluendi, infra de diuort. quanto, supra de rescript. pastoralis. & dixit Innocent. [Per hos] id est per sententiam, quam tulimus in hoc negocio non distinguendo de corporali periculo, nec de simili viro. sed decernimus mulierem restituendam primo, cui arcta non erat. sic ergo est de cætero faciendum. nec de periculo, vel similitudine virorum curandum, & hoc sibi placet [De talibus] scilicet de his quæstionibus duabus, scilicet de diuidendis vxoribus propter arctationem mulieris, vel friditatem viri, Innocent.

20 [Facile] quasi dicat, sententiam ¶ non præcipitandam in talibus, vt & supra not. Nam tempore indigemus, vt aliquid maturius peragamus, 50. distinct. ponderet. 42. distinct. quiescamus. 33. distinct. habuisse. 11. quæstio. tertia, graue. Hostiens. [Ex futuro] quia si fuerit apta secundo, reddetur primo. & constat primum fuisse

21 matrimonium. Innocent. ¶ Finis 1. gloss. ¶ respondet per quæstionem. ¶ Secunda gloss. respondet per quæstionem, ¶ Tertia gloss. obijcit, & soluit, & remittit. ¶ Gloss. 6. arguit pro opin. dicentium. cap. si per fortia-rias, non tenere. cui dupliciter respondet subdens de maleficio, quod præcedit, hoc intelligi debere. ¶ In gl. quia si obijcit, & soluit. demum quærit, & soluit secundum Ioan. & subdit opinio. T. ¶ In ¶ gloss. 1. ibi. lege prima, ¶ vide, in cap. causam, hic allegat. super gloss. 2. ¶ In gloss. 4. ibi. §. & quidem ¶ vide de translat. capitu. 2. in gloss. malus ¶ & ibi, nam is ¶ vide de solutio. Odoardus, in gloss. 3. ¶ In gloss. propter quem, ibi, leg. 2. ¶ incipit, si sit fullo. vide in cap. proximè alleg. super gloss. 1. ¶ In gloss. quia si, ibi, si ignorans ¶ vide, de sentent. ex-

communicat. in audientia, in gloss. 3. ¶ & ibi. l. penult. ¶ vide vt lite non contest. quoniam, super gloss. per famā ¶ & ibi, in bello. §. 1. ¶ ex futuro euentu patebit, an hi qui erant in potestate illius, qui ab hostibus captus est, sint sui iuris, necne. nam illo non reuerso a tempore captio- nis sui iuris esse dicetur ¶ & ibi. l. 1. §. 1. ¶ si pendeat, an in potestate sit filius, vt quia captus pater ab hostibus, pēdet etiam, an Macedoniano sit locus. ¶ In gloss. vlt. ibi, quædam sunt ¶ si species legata est, quam deliberante legatario hæres alij tradidit, valet traditio, si legatarius repudiavit: & nulla erit, si acceptabit ¶ & ibi, proinde ¶ interdum pendet mutui datio, vt si mutuaui numos, vt si certa conditio extiterit, tui fiant. item si hæres Titio credit pecuniam mihi legatam, si legatum repudio, suā pecuniam hæres credidisse dicetur ¶ & ibi, potior ¶ vide de appel. præterea. 2. super gloss. 2. ¶ & ibi l. 2. §. 1. ¶ vide super gloss. quia si ¶ & ibi, §. sed si quæritur ¶ vide de verbo. signific. forus, in glo. lex enim ¶ & ibi, §. cum quis ¶ vi

23 de de appel. nouit, super gloss. 2. ¶ In ¶ gloss. ibi, propinquorum ¶ secundum La. Io. Vinc. Phi. Tan. Hostiens. contra, vt dixi, super versic. diuortium. ¶ In gloss. 2. ibi, per iuramentum ¶ idem Goffr. Phi. Innocent. & Hostiens. & quod dicit, super periculo animarum, dicit Hostiens. quod incurrunt, si deierauerunt. alij dicunt, quod hæc obtestatio habetur loco iuramenti. sic supra de appell. constitutis. 2. nec debent marronæ de veritate iurare, sed de credulitate secundum suam conscientiam, & credulitatem referendo mulierem aptam, vel non, secundum Hostiens. ¶ In gloss. 3. in fi. ¶ sed hæc probatio non est certa, vt patet ex sequentib. Hostiens. ¶ In gloss. not. in fine ¶ Goffr. hic alleg. ff. de reg. iur. non videtur cœpisse, & l. non videtur quisquam, & l. nihil interest. quid dicant, vide in sua litera, de regulis iuris, lib. 6. allega. ad idem 100. distinct. cap. 1. de præscript. cap. 1. ¶ In gloss.

24 argum. quod, ibi, induxit ¶ potest dici ¶ tolli per miraculum, quod tollitur per secretā virtutem verborum, herbarum, vel aliarum rerum: recitabant hæc Io. & Vincē. dicebat Goffr. maleficium esse perpetuum, vt in cibo, vel potu datum, vel si maleficus est mortuus, vel maleficium perditū, vel maleficus destruere nescit. dixit hic Abba. quod frater magistri sui per 8. annos non potuit vxorem cognoscere, quā postea cognouit. & adde quod dicam infra capit. proximi. ¶ & ibi, vt quidam dicunt ¶ scilicet Da. & Cardinalis, quos sequitur Innocent. Dicebat autem Card. quod auctor illius capit. non fuit gnarus, sed ignarus, & verum est quod ad nomen, vt ibi patet. Hostiens. contradicens illud, capit. tenere, quod per ecclesiā generaliter approbatū est, ad hoc, de celebr. mis. perniciosus, cum suis concor. præsumitur autem a princ. maleficium temporale, sed post cohabitationem triennij præsumitur perpetuum, ex quo solennitatem seruāt, de qua, infra capitul. proxim. & potest maleficium esse perpetuum. facit quod dixi supra ea. gloss. & dicam secundum eum, infra cap. 1. ¶ & ibi, quod præcessit ¶ quod

25 si ¶ dubitatur, vtrum præcesserit, quidam dicunt, quod debet præsumi, quod præcessit, vt sic expediantur, nec maneant impediti. argum. C. de ædil. ac. l. 4. & infra de re iudi. Abbate, lib. 6. nec ob. supra de testi. licet ex quadam, in fi. quia illud verum est, quando matrimonium potest habere effectum, scilicet fornicationis euitationem, vel bonum prolis: quod hic non potest propter impotentiam coeundi. oprabat Hostiens. quod papa in hac materia duas faceret decret. vnam; quod maleficiatus cum illa, cum qua maleficiatus est, perpetuò contrahere non posset, & quod si contraheret, non teneret. & quod ex quo moram per triennium contraxissent, censeretur perpetuum impedimentum. aliam, quod si non appareret vtrum impedimentum præcessisset, vel secutum esset matrimonium, præsumetur præcessisse, & matrimonium non tenere. & est si Io. And. super 4. Decret. G 2 mile,

mile, quod ipse no. de spon. is qui fidem, dicit autem
 q. alias non videtur plene prouisum in hac parte. ¶ In
 26 gloss. vbi verò, in fine] dixit Innoc. q. t. qualitercunque
 mulier reddatur cognoscibilis, restituitur primo, quod
 placet Hostien. nisi appareret vir impotens omni mu-
 lieri. dixit etiam Hostien. quod quantuncunque graue
 periculum immineat, semper restituenda est post, ex
 quo est adiuncta. & quod dicit absque periculo expo-
 nebat, idest absque morte. q. d. si mors ex medicami-
 ne non fuerit subsequuta. Item scripsit, quod ex quo a
 secundo cognita est, restituenda est primo, cui semper
 adhærebit: quia si vni cognoscibilis est, ergo & alijs.
 de hoc dixi super versic. cuius simili. ¶ In gloss. propter
 27 quem, in fine] vel secundum Innocen. tunc t. valet se-
 cunda sententia lata contra primam, quando aliquid
 proponitur in secundo iudicio, de quo prius non fue-
 rat exceptum, argumen. supra de fide instrumen. cum
 Ioan. idem, si notorie pateat primam sententiam iniu-
 stam, nam semper debet veritas prevalere. 8. distinct.
 consuetudo, & adde, quod dixi, secundum Host. super
 ver. cuius simili, in fi. gloss. & supra de re iudi. cum Ber-
 toldus, in gl. forte de partium [& in fine] secundum Io.
 ¶ In gloss. sic. 33. in fine] Goff. Phil. sed Innoc. & Host.
 28 contra. ¶ In gl. quia t. si legitime, ibi, T. dixit] & Vinc.
 & Inn. has opiniones deridebat dicens, quod quilibet
 insipiens intelligeret absurditatem illarum, per q. quis sic
 exponitur pollutioni, & aliena vxor sic ab alio contracta
 tur. Dicit aut. quosdā dicere, quod non cognoscetur, an
 sit apta per copulam primi viri, sed per inspectionem
 vtriusque, primi scilicet & secundi. Si enim habent
 similia membra, præsumitur, quod sit illi cognoscibi-
 lis, & sic ei reddetur [& in fine] ad idem de excep. pia,
 lib. 6. Hostien. qui dicit, quod vtraque illarum opinio-
 num est contra textum, dicit, quod fiet restitutio pri-
 mo, cum quo morabitur per triennium, interdicto facto
 secundo, ne interim cum alia contrahat, & si potest co-
 gnosci intra triennium, non reuertetur ad secundum.
 Si verò intra triennium cognosci non possit, restitui-
 e tur secundo, sine spe restitutionis de cætero facienda,
 & præsumetur maleficium perpetuum impedire, infra
 capit. sequen. Si verò interim secundus contrahat cum
 alia contra interdictum ecclesiæ separantur, & tam diu
 separati morentur, quam diu triennium sit elapsum,
 & sic apparebit, an causa impedimenti fuerit tempora-
 lis: quia si primus ipsam sibi restitutam cognoscat, te-
 net secundum matrimonium contra interdictum eccle-
 siæ contractum, licet contrahens debeat penitere. vel
 perpetua, quia non potest a primo cognosci, & tunc
 separabitur secundum, & prima restitueretur secundo.
 idem dicit de secunda vxore primi. & ideo dicit in fin.
 quod talia pendent ex euentu. & est casus, quo quis iu-
 re suo priuatur sine culpa, sed non sine causa, supra vt
 lite non contest. quoniam. ¶ In gloss. & certè, in fine]
 29 idem Hostien. placet Innocen. quod dicatur t. idonea,
 ita, quod si incidatur etiam cum periculo, priori viro
 sit restituenda. & idem Hostien. vt dixi super gloss. vbi
 verò. ¶ In gloss. q. d. in fi.] tu dicas, quod per ea, quæ di-
 cta sunt in §. non tamen, ibi, per opus humanum [& ibi,
 cuius simili] & ibi, inter ipsam, & primum hæc questio
 in contrarium est soluenda. & ibi, qui sequuntur hanc
 gloss. Vincen. no. contrarium, cum alij dicunt in infini-
 tum restituendam. alij, quod secundo ad minus. Di-
 cas ergo, quod si per frequentem vsum secundi red-
 ditur apta, idest præsumatur reddi primo, quamuis de
 hoc non constet, tamen ex quo primus eam repetit, fa-
 cienda est sibi semel restitutio, vbi sibi alias facta non
 fuit, ad hoc tria me mouent. primum, quia sine diuino
 miraculo porta per opus humanum aperta est. secun-
 dum, quia nunc præsumitur, quod fuit impedimentum
 temporale, tertium, quia tunc apparet testimonium

matronarum fuisse falsum. & secundum hoc intellige,
 & corrige, quod no. in sum. eod. tit. §. qualiter, & quan-
 do, ver. quod si mulieres asserant, & sequentibus. Host.
 30 ¶ In t. gloss. vlt. in fi.] est tamē argum. contra, ff. de vfu.
 l. i. ff. de iudi. non quemadmodum. & illud, Exitus acta
 probant, careat successibus, opto, Quisquis ab euentu
 31 facta notanda putet. Host. ¶ Circa t. materiam decre-
 & tituli Pet. de San. hic, & Abb. in fin. sui operis distin-
 guiebant sic, impedimentum matrimonij aut est ætatis,
 & tunc non tenet matrimonium, nec est necesse, quod se-
 parentur per sententiam, vt quia contrahunt ante legi-
 timam ætatem, supra de despon. impu. a nobis, & supra
 eod. quod sedem. aliud est impedimentum naturæ. &
 hoc quandoque a parte mulieris, quandoque a parte vi-
 ri. si a parte mulieris, dicitur arctatio, quo casu si non po-
 test incisionis, vel alio beneficio subueniri, separari
 possunt per ecclesiam, supra eod. ex literis. a parte viri
 potest esse quadruplex impedimentum. a parte naturæ,
 & vnum ab extrinseco, a parte naturæ, aut ex frigidita-
 te, aut ex nimia carnositate, aut ex defectu lanceæ, aut
 propter siccitatem eiusdem. ab extrinseco verò vt pro-
 pter maleficium. si sit impedimentum frigiditytis,
 tunc non sunt statim coniuges separandi, sed est proce-
 dendum secundum formam dec. supra eo. laudabilem.
 Si vero prouenit impedimentum ex nimia carnositate,
 & ideo mulier est a viro separata, quia non potest ab il-
 lo cognosci, & alij copulata secundum Vinc. quia aut
 mulier, quādo contraxerat cū primo, receperat dilata-
 tionem in omnibus membris, puta quia iam peruene-
 rat ad ætatem 14. vel 15. annorum, quo casu non præ-
 sumitur fuisse matrimonium inter illam, & primum,
 qui nullo modo potuit illam cognoscere, & ideo sepa-
 rari non debet a secundo, licet possit ipsam cognosce-
 re: quia iste secundus in lancea non præsumitur similis
 primo. Si vero nondum peruenit ad ætatem, qua reci-
 pit membrorum dilationem, & a secundo cognita est,
 ita quod iam est apta primo, præsumitur matrimonium
 cum primo: quia licet tunc non potuerit eam aperire,
 præsumitur, quod nunc poterit. vnde restituenda est:
 quia ex post facto apparet, quod sententia diuortij fuit
 per errorem lata inter eos. Si verò deficiat vir in lan-
 cea, quia non habet tantum, quod sufficiat ad matri-
 monium consummandum. vel si habeat virgam desicca-
 tam, tunc possit separari, cum naturale in eo deficiat
 instrumentum, supra cap. prox. nec est relinquendum
 improbitati mulieris de quātitate lanceæ, sed per aspe-
 ctum corporis relinquatur arbitrio boni viri. Si verò
 impedimentum prouenit ab extrinseco, puta propter
 maleficium, aut impedimentum est perpetuum, aut
 temporale, si temporale, non sunt separandi. Si verò
 est perpetuum, aut impedimentum præcessit matrimo-
 nium, & tunc separantur, & datur licentia contrahendi
 vtrique, vt infra cap. prox. aut matrimonium præcessit
 impedimentum, vt 3. 2. quæst. 7. hi qui sani, & tunc non
 separantur.

ADDITIONES.

- a ¶ Proximo. Ibi vide Io. And. in gl. cum queritur, & vide infra in
 gl. i. & super illa.
- b ¶ Quod autem. Hunc intellectum approbat in fi. huius gl. Inn.
 & Host. & Io. And. & probatur supra c. i. in princ. ibi, cum illa,
 neque cum aliqua, & ibi, aliam acceperis.
- c ¶ Falsum. Non videtur falsum testimonium illarum, quia potuit
 dolo carere, ad hoc, quod no. Io. And. supra eo. laudabilem, su-
 per gl. penult. & vide ad hoc no. Io. And. super gl. propter quam,
 infra eo. capit.
- d ¶ Constitutione. Imò videtur constitutio iure naturali: quia euā-
 gelica. 32. q. 1. dixit dominus.
- e ¶ De cætero. Contra quia etiam post triennium, si potest coire,
 videtur restituenda illi, vt probat text. supra c. prox. in primo re-
 sponso, & ibi no.

f ¶ Per.

f Perpetuum. an maleficium possit esse perpetuum, vide in glos. arg. quod, & super illa Io. And. & infra c. prox. super gl. 2.

S V M M A R I V M.

- 1 Si maleficiatus nunquam potuit uxorem cognoscere, quando & qualiter separatur.
Ex temporis cursu non repellitur petens ex impotentia separationem.
- 2 Impotentia quaecunque sit, modo perpetua, sufficit ad separationem coniugum.
- 3 Ad eam probandam quot iuramenta requirantur, nu. 12.
- 4 Eius causam dicere nemo cogitur.
Ius suum deduxisse totum dicitur, qui causam tacuit.
- 5 Experto credendum, licet quandoque inexperto.
Expertes qui dicantur.
- 6 Testimonium dicitur prohibitum a non iurato.
Ad copulam non consueverunt vocari testes.
- 7 Corruptio mulieris creditur viro.
- 8 Matrimonij sacramentum ex multis habet præminentiam, et quibus, & eius requisita, & proprietates quæ, num. 7.
Non rescinditur de facili, & cur, nu. 7. & quomodo institutum, num. 17.
- 9 Ad ipsum pertinentia Adæ verba illa, hoc nunc os, & c. quæ singula habeant significationem, & sensum.
- 10 Triennij tempus in casu huius decretalis quando incipiat, & ut computandum, nu. 9. & 11.
- 11 Continuum quando dicatur.
Vir si sit suspectus, ut faciat mulierem corrumpi, quid agendum.
Ad malum multa via.
- 12 Coniux ad cohabitandum, & obsequia coniugi præstandum cogitur, & a quibus, & qualiter, præterquam in casibus & quibus.
- 13 Iure suo quis priuatur in multis casibus absque culpa, sed non sine causa.
Ecclesia sequitur opinionem, cum nescit veritatem.
- 14 Vicini propinquorum defectu sumendi.
Habere quos & quot possumus, sufficit ut hic.
- 15 Epilogus, & suffragium glossarum, nu. 14.
Mulieris appellatione etiam virgo viripotens continetur.
- 16 Additio glossarum, & infra.
An ob maleficium separaretur matrimonium, & nu. 16. an sit perpetuum, & qualiter curari, & dissolui possit, & quod proximum sit, ibid.
Decretalis hæc quando locum habeat.
- 17 Constantini practica citatur.
Credendum est auctori in facultate sua.
Tituli significatio debet attendi, & allegatur hic.
- 18 Virginitas non infert operam copulæ ab impotente datam, nisi probetur, in fine.

C A P V T VII.

- 1** **Literæ vestræ** Casus. Si vir maleficiatus nunquam potuit cognoscere uxorem, cui per triennium cohabitauit, ipsis cum 7. propinquorum manu hoc iurantibus matrimonium separatur. & sunt duæ partes. consultatio, & responsio, ibi, Quo circa [Mulierem] ad diuortium proclamantem [Commis]erunt ergo isti delegati a papa: alias episcopi ordinarius deberet hoc audire. supra de confan. c. 1. Host. [Octo annis] si auditur mulier post 8. annos, multo fortius post annum, & dimidium, & sic non est vis in tempore, ut not. sup. cap. prox. in princ. & c. 1. Host. [Cohabitasset] in domo, & lecto [Non habebat] nunquid cogitur dicere, ex qua causa: non puto, supra de iudi. dilecti. & sufficit, quæcûq; sit causa, dum tamen perpetua, supra eo. tit. q. sedē. Host. no. tamen Io. 33. q. 1. c. 2. q. tunc totum ius suum,

videtur in iudicium deduxisse. per quam gloss. videtur, quod si succumbat, deinceps, nec frigiditatem, nec maleficium poterit allegare. [Quare] idest quia materie ri cupiebat, supra cap. 1. & 1. ver. muliere. Expertis experto credendum est, ff. de ven. insp. l. 1. & est argum. pro antiquis magistris. 25. quæst. 1. contra statuta. 37. distinct. relatum. & contra novos magistros, facit 48. distinct. sicut. secundum Ia. pro expertis, alleg. gloss. Goff. C. de iud. certi, in aucten. de iu. §. nos igitur, coll. 6. 19. quæstio. 3. monasterijs. sed secundum eum quandoque creditur inexperto. 31. distinct. Nicena [Quæ] matrona, scilicet [Testimonium] testimonium dicitur quod perhibetur a non iurato, supra de cohabita. cler. & mul. tua, de hoc supra tit. proxim. in princip. [Parochia] vbi melius poterit sciri veritas, de hoc supra cap. prox. in princip. [Constare potuit] per hoc videtur frigiditas fuisse in causa. sed secundum Hostien. nec semper de hoc constare potest: quia nec consueverunt homines testes ad talia vocare: imò se abscondunt, & violentis præsumptionibus conuincuntur. supra de præsumpt. literis, & cap. 3. [Paratus erat] cautè dicebat, quia si sponsa virgo erat, si dixisset se illam cognovisse, redargui posset de mendacio. Si vero fuisset corrupta, crederetur ei, nisi ex sui parte appareret evidens defectus. de hoc supra capit. proxim. [Eisdem] viro, & mulieri: quia vterque & alter tantum posset esse in peccato, propter quod hoc opus impediretur, de poeniten. & re. cum infirmitas. & patet in cano. unde hoc consilium summitur. 33. quæstio. 1. si per sortiaras, secundum Hostien. [Institutor] no. sacramentum matrimonij habere præminentiam ratione sui auctoris, quia cum illa ab homine, hoc a solo Deo, & ratione status, quia institutum fuit ante peccatum. ratione loci, quia in paradiso. ratione temporis, quia a principio mundi, ratione significati, supra de biga. debitum. & ratione privilegij, quia opus, quod alias esset peccatum, facit non esset peccatum, secundum Hostiē. qui etiam dixit, Deum fuisse institutorem matrimonij ipso facto: quia plus est factis demonstrare, quam verbis dicere, ff. de legi. de quibus. Intentionem verò facti demonstrare voluit per verba Adæ prophetizantis & dicentis, hoc nunc os ex ossibus. &c. per quæ verba secundum Hostien. possumus notare quædam circa hoc sacramentum, & in quibus alter alteri videtur obligatus. primò possumus notare vitæ sustentationem, & omnem subventionem, ibi, Os ex ossibus. intimam dilectionem, ibi, Caro, religionis conformitatem, ibi, De carne mea, quasi de genere, & fide sua Christianus vxorem ducere debeat. Vinculi indissolubilitate, ibi, Et propter hoc, scilicet sacramentum matrimoniale. Relinquet homo, prohibitionem duarum personarum, scilicet patris, & filia, matris, & filij, ibi, Patrem, & matrem. Si enim contrahens hos relinquere iubetur, ergo prohibetur cum eis contrahere. Sexuum conformitatem, ibi, Homo, & ibi, Vxori. non dicit homo huiusmodi, & vxor vxori. Debiti redditionem, ibi, Et adhærebit. fidem & spontaneum consensum, quo contrahitur, ibi, Vxori suæ. & ibi, Eterunt, scilicet simul iuncti per consensum, & copulam. cognoscendi intentionem, vbi & tangitur bonum prolis, ibi, In carne vna. vbi et tangitur sacramenti significatio, scilicet quod non diuidatur in plures. 34. dist. Valentino. non est ergo mirum, si non rescinditur de facili tantum sacramentum. ad quod accidit, quod not. de confan. de infidelibus, de spon. duo. cap. 1. de spon. is qui fidem, de biga. debitum. de transla. inter cor. secundum Hostiē. [Terminos] arg. quod a confessione, & præcepto iudicis incipiat triennium, quod est tutius, secundum Hostien. Si enim peccatum est in causa, quid prodest tempus, quod poenitentiam præcessit: dicit tamen hoc arbitrium: postea dixit cōtra, ut infra dicit Io. And. super p. Decret. G 3 cam.

Ioan. And. Comment. in Quartum Decret.

eam, 1. [Prædictos. 8.] secundum Vin. & Innoc. & Abb. hic innuit, computandum triennium, qualitercunque moram fecerint, & secundum Ia. est contra Baz. qui dixit post motam litem computandum triennium. vide 9 quod statim dicam post Host. [Continuum] horis, & scilicet, & locis, & temporibus congruis, supra de usu. c. 1. ubi sunt concord. de hoc. non enim circa hoc continue sine interpolatione studere debent. dicebat G. Na. quod si vir iuisset in peregrinationem, quæ forsan 6. menses occupavit, illi 6. menses supplebuntur. querit Host. quid si vir sit suspectus, quod faciat mulierem corrumpi, forte propter magnam ipsius hereditatem: mulier namque sunt viæ hominibus ad malum, in auct. de nup. §. mitiores, col. 4. recurre ad consilium, quod not. 10 supra de spon. cum locum. quid si per alterum stat, & morari non vult, excommunicetur, & tandem distringatur per curiam secularem, supra de iudic. cum non ab homine, & idem fiat, si cohabitet, sed non tentat. quid si dicat q. ita abhorret, quod nec inuenit in corde suo, quod tentetur, non credetur ei, qui cauere sibi debuit ab initio. C. de actio. & oblig. l. sicut, nisi forsan eui dens esset horroris causa, ut patet in his, quæ no. de con iu. lepro. cap. 2. caueat bene iudex, quod marimonium 11 non dirimat, nisi cum hac solennitate. & sic in hoc casu, sicut in multis alijs priuatur quis iure suo sine culpa, sed non sine causa. quod ideo contingit: quia ecclesia non sequitur veritatem, quam nescit, sed opinionem, de sentent. excommunic. a nobis. 2. Hostien. [Triennium] subau. numerandum, ex quo egerint poenitentiam, & assignatum fuerit per iudicem, nec puto, quod in hoc casu liceat iudici abbreviare, sicut dicit in frigiditate. 12 supra cap. 1. Hostien. [Septima] credo & sufficere duos testes, si plures non possunt haberi, dummodo sit de hoc fama. 35. quæst. 6. si duo, Ia. & Phil. dixit Vinc. non mutandam formam, nec numerum, ut scilicet habeantur 7. propinqui: & si non possunt haberi, habeantur vicini, qui si propter probabilem causam puta inimicitias, vel quia extraneus est, non possent haberi, dicit paucio 13 res sufficere: alias non. ¶ Gloss. 2. & ponit differentiam inter frigidum, & maleficiatum. ¶ Antepen. gloss. respondet per quæstionem, per quæ verba fuerit matrimonium institutum, & ponit duas opin. ¶ Vlt. gl. obijcit, 14 & soluit. ¶ In §. gl. 1. ibi, mulieris] sequitur mulieris appellatione etiam virgo viripotens continetur. ¶ In gl. pen. ibi, per occasionem] vide in cap. laudabilem, super gloss. 3. ¶ In gloss. vlt. ibi, §. 2. alias. 3. vide de iura. ca. lum. c. 2. super gloss. 1. ¶ In §. gl. 2. ibi, si per fortiares] Innoc. qui dixit istud cap. non tenere, dicit propter nullum maleficium matrimonium separandum. nec obstat hæc decret. quæ intelligenda est s. m. eum de naturaliter frigido. nam licet ipse diceret se posse alias cognoscere, non creditur ei, nec verum erat, nec per inquisitionem potuit hoc constare, ut sequitur. dicit Host. q. non videt, q. illud c. epresse corrigatur per aliquod ius, nec per gl. dicunt iura corrigi, & si dicatur illud cap. corrigi, sequetur s. m. eum magnus error, cum quotidie per ecclesiam propter maleficium matrimonia dissoluantur, nec videt Host. quare naturaliter frigido habenti plenam pubertatem sit indulgendum triennium, unde & in frigido non habente plenam pubertatem, & in maleficiato intelligit hanc decret. & illam, supra eo. laudabilem, ad quod probandum dicit rubricam sic intitulatam de frigi. & maleficia. ad notandum matrimonium etiam propter maleficium separari. & significatio tituli debet attendi, ff. si certum petat. l. 1. Est & alia ratio euidens secundum eum, quod infra mandatur, quod isti poenitentiam agant, per quod apparet, quod euidentius loquitur in maleficiato, quam in frigido: quia facilius solueretur per presentiam maleficium, quam naturale impedimentum, nec dicit se inuenire expressum, quod ad

dissoluendum naturale impedimentum. poenitentia indicatur, quod subtiliter non aduertit Innoc. secundum 16 eum. Dicit & etiam, quod in practica Constantini sub rubrica de his, qui maleficijs impediti cum vxoribus coire non possunt, inter cætera dicitur, quod maleficium fabarum pessimum est, quod magis diuinis, quam humanis curari potest. q. d. ipsum non nisi miraculose curari. per quod habet ecclesia quod maleficium potest esse perpetuum. & consuluit Host. quod in hoc recurratur ad illa quæ ibi ponuntur, & alia remedia medicorum. licet enim quædam ex illis videantur superstitiosa, tamen credendum est auctori in sua facultate, & satis potest ecclesia tolerare & refundere vana vanis, secundum Host. ¶ In gloss. fi. 26. ibi, & quidam] Io. T. & Host. [& ibi, ab Adam] tamen ore prophetico. 27. q. 2. lex diuina [& in fine] sed illa verba dicta fuerunt Noe, & filijs iam pridem vxoratis, Gen. 9. A. licet eadem verba prius dicta fuerint Gen. 1. de hoc 17. quæstio. 1. in princ. primum verius, infra de voto, & vo. re. c. vno, lib. 6. & ad de, quod ibi dicam. ¶ In gloss. vlt. ibi, si alterum] si intelligas, idest probatio virginittatis per aspectum, tunc vera est gloss. [& ibi, requisisti] ubi idem no. Io. [& in fine] quod non est verum, secundum Ia. Phi. Goff. quia licet de virginittate constet, non constat, quod operam dederint.

ADDITIO.

¶ Allegare. Contra, quia in matrimoniali causa non transit sententia in rem iudicatam, de re iudic. lator, tenor, & consanguinei. vide in illis. Io. And.

S V M M A R I V M.

1 Oeconomia tituli.

De matrimonio contracto contra interdictum ecclesie, quibus in alijs, quam hic locis agatur.

De matrimonio contracto contra interdictum ecclesie, Rubr.

¶ Post & alia impedimenta matrimonij, quæ impediant, & dirimunt, de impedimento interdicti, quod non dirimit, est videndum. & ideo & c. s. m. Da. & Gof. vel secundum Host. quia aliquando interdictum fit ex causa perpetua, aliquando ex temporali, aliquando separat ad tempus, aliquando in perpetuum, & in hoc simile est impedimento, de quo præmisit, ideo & c. de hoc 33. q. 3. non oportet, & tribus c. seq. congruit autem, de feri. capellanus, de despon. impu. ad dissoluendum, de clā de despon. cum inhibito, de spon. dudum tua.

S V M M A R I V M.

- 1 Matrimonium contra interdictum ecclesie, vel iudicis contractum non dirimitur: imponitur tamen contrahentibus poenitentia, & separantur, & quousque, nu. 4. 5. & 6.
- 2 Sponsalia per fratrem nisi sorore expresse consentiente an contrahantur, & quando per patrem. An per tutorem.
- 3 Per quos tacitos consensus transeant in matrimonium, nu. 3. & quando soluantur, nu. 4. & 6.
- 3 Mos ciuitatis, seu terre seruandus.
- 4 Honestas publica quæ impediatur, & dirimat sponsalia, & numero 6. In vetitum nitimur.
- 5 Condigna poenitentia appellatione quæ contineatur. Tempus arbitrium hic.
- 7 Suffragium glossarum. Sisti alium in iudicio qui promittit, quid promittere dicatur. Inter donum, & munus quæ differentia, num. 8.

Prætoris, vel iudicis mandatum non est contemnendum.

Additio glossarum.

Pæna multiplex quando debet imponi, in fine.

CAPUT I.

Literæ quas.

Hæc decret. & sequentes pos-
sunt sic summari. Matrimo-
nium ꝑ contra interdictum ec-

clesiæ, vel iudicis contractum propter hoc solum nõ di-
rimitur: imponetur tamen pœnitentia. sic contrahen-
tibus, & separabuntur, donec cognoscatur causa inter-
dicti. & sunt duæ partes. in prima facti narratio, in secũ-
da responsio, ibi. Mandamus, & literæ istæ, de quibus
principium loquitur, forte fuerunt apostoli dati mulie-
ri, super appellatione: vel forte fuerunt literæ consulta-
tionis super casu, quod videtur tenere gloss. [Consentiẽ-
te] corde, & ore secundum Goff. & eodem modo intel-
lexit Innoc. dicens, quod sic ꝑ poterant contrahi spon-
salia per fratrem, sicut per alium procuratorem: alias
per fratrem non contraherentur, nisi soror consentiret
expressè. speciale igitur in patre, vt nomine filiæ præ-
sentis, & non contradicentis possit contrahere spon-
salia, si de spon. si patris, & l. seq. & C. de nup. viduæ. in tu-
tore secus, si de spon. si puellæ, C. de spon. si patris. nec
obst. supra de spon. ad id, quod. Nam ibi interuenit car-
nalis copula: alias non iudicaretur matrimonium, secũ-
dum Innoc. Hostien. contra, dicens, quod tacitus con-
sensus, dummodo probari possit, facit matrimonium,
vt patet in eo, quod no. de spon. cum apud, & cap. tuæ,
de coniu. lepro. cap. si. sed ex quo ætatem habet mulier,
consensus suus attenditur, non paternus, secundum ca-
nones, vt patet de despon. impu. cap. r. ex quo igitur so-
ror præsens est, non requiritur de necessitate consensus
eius expressus: imò ex quo non contradicit, præsumi-
tur consentire, si mandati. si renumerandi, §. si passus.
Si enim expressè consensisset, frustra adderet verba se-
quentia, quæ probant tacitum consensum [Morem ter-
ræ] no. ꝑ arg. pro consuet. terræ. ad idem C. de testa. te-
stam. Host. [Amplexata] sed nonne per tales tacitos cõ-
sensus sponsalia de futuro transeunt in matrimonium,
vt infra de despon. impu. cap. vno. 3. respon. lib. 6. dic,
illud verum in sponsalibus de futuro interpretatione iu-
ris, quæ tamen quoad verba erant de præsenti: sed pro-
pter defectum ætatis contrahentium finguntur de futu-
ro, quæ perfecta ætate per huiusmodi signa consensus
bene transeunt in matrimonium, quod contrahentes a
principio intendebant. Si verò ab ipso principio cõtra-
hantur sponsalia de futuro, illa per amplexus, vel oscu-
la in matrimonium non transeunt, vthic, quia nec per
nissum carnalis copulæ, quod plus est: vt supra de spon.
cap. fin. & adde quod dixi post Innoc. de despon. im-
pu. attestaciones, & de spon. is qui [Desponsari permi-
sit] per hoc, si non interuenit ꝑ copula, non soluebatur
prima sponsalia, cum publica honestas non præceden-
tia, sed sequentia matrimonia impediatur, & dissoluatur,
de spon. cap. vno, lib. 6. de quo hic per Egis. [Al] tertio
T. & tenuit matrimonium: quia solum propter interdi-
ctum ecclesiæ diuidendum non est tantum sacramen-
tum, infra capit. proxim. [Non expauit] quia mulier
eo amplius nitebatur in vetitum, iuxta illud, Niti-
mur in vetitum semper, cupimusque negata. Hostien.
[Redire] donec ꝑ discussum esset, cum quo remanere
deberet, vel quousque pœnitentiam egisset [Videatur]
si de ma. & ob. cum in ecclesijs, in fin. [Condigna] for-
te trium annorum. 27. distinct. si vir, vel ad arbitrium
episcopi. 26. quæst. 7. tempora. Tan. [per mensem] arbi-
trarium non ordinarium est hoc tempus secundum G.
Na. Tertium] quia sponsalia ꝑ contracta cum primo ru-
pta fuerunt per matrimonium contractum cum tercio,

supra de spon. veniens, secundus contractus non tenuit
propter publicam honestatem, eo. tit. ad audientiam.
Debet ergo ad tertium redire. si de despon. impu. duo
pueri, secundum Goff. ¶ In ꝑ gloss. 2. ibi, l. vlt.] vide de
conuer. coniu. ex parte 2. super gloss. 2. & ibi, in illa, sti-
pulatione] vide de spon. ex literis, 2. super gloss. 1. [&
ibi, quoties quis alium] qui promittit alium iudicio fi-
si, hoc promittit se acturum, vt stet. ¶ In gloss. 3. ibi,
inter donum] donum genus, munus species, & est mu-
nus donum ex causa. ¶ In gloss. pe. ibi, l. vlt.] edificans
in publico contra prætoris edictum, ædificium tollere
debet: alias inane & elusorum esset prætoris imperium
[& ibi l. vna] vide de ma. & ob. q. super, in vlt. gl. ¶ In
ꝑ gloss. 2. ibi, consentiret] quod dic, vt infra de despon.
impu. c. vno, in fi. lib. 6. [& in fi.] secundum Ala. ¶ In gl.
3. in fin.] Ala. munus ex causa: donum ex causa, & sine
causa. ¶ In gloss. ipsius. in fi.) T. quod patet per sequen-
tia. ¶ In gloss. no. quod, in fi.) facit quod no. in Spec. de
iu. om. iu. in fin. & quod ibi plene dicam. ¶ In gloss. vlt.
ibi. contempsit) unde multiplex pœna debet imponi,
de re iudi. c. 1. lib. 6.

ADDITIO.

¶ Patris. Ibi vide Bal. circa consensum patris. & an valeat statu-
tum, quod filia non possit contrahere matrimonium sine patris
consensu, & an valeat ipsius consensus in testamento appositus,
non inter viuos, & vide Io. And. de hære. statutum, lib. 6. in no-
uella.

SUMMARIUM.

- 1 Diuisio decretalis.
Desponsatio comprehendit etiam de futuro.
- 2 Archiepiscopus cognoscit etiam inter subditos suffraganeorũ
per simplicem querelam.
- 3 Appellationi deferri potest, etiam si non valeat.
Sponsalia priora per quæ posteriora rumpantur.
Fortiora rumpunt.
- 4 Epilogus, suffragium, & additio glossarum, nu. 5. & 6.
Index a quo, an possit id, ob quod appellauerim, interdicere.

CAPUT II.

Ex literis. Summatum est, supra cap. proxim.
& sunt ꝑ duæ partes. in prima nar-
rat factum. in secunda diffiniendũ
committit ibi, Mandamus, quatenus (Desponsasset) per
verba de futuro, Innoc. vt innuunt sequentia, sic supra ca-
pit. 1. (Sulpitione) quia perceptum est ex auditu, quod
de alia ducenda tractabat. Hostiẽ. (Ad ꝑ examen) quod
esse potuit etiam a subditis suffraganeorũ per simpli-
cem querelam, supra de offic. leg. c. 1. (Præscripto) vtrũ
scilicet essent contracta sponsalia, quod sponsus forte
negabat, Host. (In facie ecclesiæ) quia capellanus hoc
potuit ignorare, nec fuit qui contradiceret, infra qui
ma. acc. poss. c. si. Host. (Matrimonio) contracto inter
R. & M. vt a quibusdam dicebatur & male, quia fuerant
solum sponsalia, vt s. & infra patet, secundum Host. (Di-
cta M.) spõsa designata, & nolens illum, qui nec ipsam
voluerat (Deferens) quod facere ꝑ potuit, etiam si non
valeret, Innocen. de app. cordi, Host. (Causa ipsa) prio-
rum sponsaliorum (Secunda) quæ tanquam fortiora ru-
perunt prima spõsalia de futuro. s. de spon. si inter. §. ve-
rum. ¶ Gl. 2. ꝑ respondet per qõnem, & soluit. cui solu-
tioni alleg. duo cõtraria. ¶ Gl. 4. no. duo. quæ potest iu-
dex a quo, & vnum, quod non pot. ¶ Pen. gl. respondet
per quæstio. alleg. 4. iura, & vnum contra. & soluit. ¶ In
ꝑ glo. 1. ibi. l. vlt.) vide de conuer. coniu. ex parte. 2. su-
per 2. gl. ¶ In ꝑ gl. 1. in fi.) secundũ Ala. ¶ In gl. 2. in fi.)
de hoc de sagit. c. vno. ¶ In gl. no. quod ibi, ordinarius)
quasi delegatus hoc non posset. sed Inno. dixit hoc spe-
Io. And. super 4. Decret. G 4 ciale

Ioan. And. Comment. in Quartum Decret.

etale propter animarum periculum, & in fauorem matrimonij: de hoc dixi supra de ap. cum teneamur. [& ibi terminum] quidam contra. vide quod dicam in decre. cum app. super ver. iurisdictionem. [& in fine] dic vt infra de ap. cum appellationibus, lib. 6.

S V M M A R I V M.

- 1 Decretalis huius pars vbi.
- 2 Matrimonium contrahentes in gradu prohibito scienter, exco-
municati sunt ipso facto.
Separari qui debeant lite pendente, & quomodo.
- 3 Epilogus, & additio glossarum, nu. 4.
Absolutio ab excommunicatione exigitur etiam lata, donec
quid feceris, & postea desieris.
Interdicti, & suspensionis relaxationis cautela non est neces-
saria cessante causa, propter quam fuit latum, lataue.

C A P V T III.

De muliere.

- Breue est, & huius pars su-
pra de spon. de muliere [Con-
sanguinitate] vel alio canoni-
co impedimento. supra de clande. desponsa. cum inhi-
bitio, Host. [Receperint] simul matrimonium contra-
hendo [Excommunicationem] hodie si verè sunt con-
sanguinei, vel affines in gradu prohibito, & scienter cō-
trahunt, excommunicati sunt ipso facto, vt in clem. de
confang. & affi. eos, qui [Separètur] idest separatim mo-
rentur ad tempus, donec constiterit, an debeant simul
reuerti, an perpetuò separari [Stare] non probato impe-
dimento: vel non stare probato impedimento perpet-
uò. ¶ Gl. 1. 2. respondet per quæst. ¶ Vlt. gl. signat con-
trarium, & ibi remit. ¶ In 1. glo. 2. ibi, sed tutus] imò de
necessitate exigitur hoc in sententia excommunicatio-
nis. infra de sent. excom. cum desideres, & c. a nobis, &
forma, sed in sententia interdicti, vel suspensionis non
puto, qd hæc cautela sit necessaria: quia in illorum rela-
xatione non seruatur forma solènis, sed sufficit dicere,
Absoluo te, vel Relaxo interdictum in te latum; quod
dic vt supra de testi. veniens. 2. ad fi. Host. & adde quod
dixi supra de æta. & quali. sicut a bonæ.

A D D I T I O.

- 1 ¶ Sicut. Vbi vide in gl. moderatè, & vide super ver. donec, in cle.
1. de deci. & ibi Paul. & lo. And. de cohabi. cleri. & nu. c. sicut, in
gl. satisfactio.

S V M M A R I V M.

- 1 Tituli continuatio, vel æconomia.
De filiis legitimis vbi alibi, præterquam hic sit scriptum.

Qui filij sint legitimi, Rub.

- 1 ¶ Apparente 1. impedimento filij suscepti ex matri-
monio contracto contra interdictum ecclesiæ, illegiti-
mi sunt, ideo & c. de materia 26. dist. deinde. 34. dist. si
quis viduam. i. 15. q. vlt. cum milite. 32. q. 4. dicat, &
c. fi. 35. q. 7. c. vno. conuenit rubricæ, de or. co. tuam, de
proba. per tuas, de despon. impu. accessit, de eland. de-
spon. cum inhibito.

S V M M A R I V M.

- 1 Naturalis ex soluto genitus, & soluta legitimatur per subse-
quens parentum coniugium, & nu. 4. & redigitur in pote-
statem patris, ibid.
- 2 Maritus pro vxore agens admittitur.
Exheredare quid.
- 3 Epilogus suffragium, & additio glossarum, nu. 4. & 5.
De hereditate nunquid a papa scribatur restituenda.

C A P. P R I M V M.

Conquestus.

- Casus. Naturalis 1. ex soluto
genitus & soluta, legitima-
tur per subsequens parentū
coniugium, & duo facit. ponit impetrantis querelam. se-
cundo causæ commissionem, ibi, Ideoque [Ipsam] vxor-
em conquerentis & sic maritus 1. pro vxore agens ad-
mit. itur secundum Hostiè. Pet. & Abb. de hoc supra de
procur. constitutis [Exheredare] idest hereditate pa-
tris sui priuare, vel eam sibi auferre. Innoc. 2. [Ante de-
sponsationem] hoc non obest, ex quo matrimonium est
secutum, quod dic vt infra eo. tanta, saluo qd de feudo
dicam, infra eo. lator, secundum Host. super 1. gl. ¶ Vlt.
1. gl. rationem reddit, signat contrarium, & dupliciter
soluit. ¶ In 1. gl. 2. ibi, §. vlt.] naturalis, qui non est in pa-
tris potestate, redigitur in illam per matrimonium sub-
secutum [& ibi, §. sancitum] naturalis legitimatur pe se-
quens matrimonium, etiam si ex eadem muliere post
matrimonium alij nascantur. ¶ In 1. gl. vlt. in fine] sed
quia hoc est diuinare, dicit Hostien. tenendum, quod
primo dicit gl. vel secundū eum intelligitur hoc in per-
sona miserabili, sup. de fo. comp. ex parte, & c. ex teno-
re, de offic. deleg. significantibus. Innoc. dicit, qd papa
non iubet hic hereditatem restitui, sed prohibet turba-
tionem fieri ea occasione, qd sit illegitima, infra eo. per-
latum, & vide quod dicam post Innoc. & Host. de don.
inter vi. & vxor. c. 3. in gloss. ad hoc.

A D D I T I O.

- 1 ¶ Innoc. Quia exhereditatio est eius, qui necesse habet instituere,
vel exheredare, instit. de exhere. lib. per totum.

S V M M A R I V M.

- 1 Filij geniti, vel concepti ante sententiam separationis matri-
monij in facie ecclesiæ contracti, sunt legitimi, & quando
post sententiam, nu. 2.
Canonicè, dictionis significatio.
- 2 Papa nō intromittit se de hereditate, vel bonis secularibus,
in fine.
- 3 Epilogus, & suffragium glossarum, nu. 4.
Conceptionis tempus quibus casibus spectetur, nu. 5. §. 2.
- 5 Additio glossarum.
Hæc decretalis non correctæ per decretalem, cum inhibito.
Fidem bonam quis dicitur habere pendente iudicio, §. 2.

C A P V T II.

Cum inter

- Casus. Separato 1. matrimonio
in facie ecclesiæ contracto, fi-
lij geniti, vel concepti ante sen-
tentiam legitimi sunt. & primò ponit causam diffinitio-
nis. secundo diffinit, ibi, ideoque [Canonice] idest
propter impedimentum canonicum, & adhibita con-
uenienti grauitate, infra de diuor. porro, §. fin. [Ante
1. latam] idem, si post, appellatione pendente secundum
Egi. hic. & quod dixi super gloss. penult. facit pro Bart.
qui tenet in quæstio. domini. 46. quòd separato matri-
monio propter parentelam coniugum, qui in facie ec-
clesiæ contraxerunt, legitimi sint filij nati & concepti
post separationem parentum: quia citati super paren-
tela fuerant contumaces. alleg. hanc decret. [Bona]
non intromittit se de hereditate, vel de bonis secula-
ribus, sed iudicat, quid iuris sit, Innocen. ¶ Gloss. 3.
1. de tempore conceptionis spectando, allegat pro, &
contra, & soluit. ¶ Penultima gloss. signat contrarium.
¶ Vlt. gloss. allegat tres con cor. & remittit, quærit, &
soluit. ¶ In 1. gl. 3. ibi, si Paulus] si filia ignorante patre
nuplit,

nuplit, & concepit, licet pariat ipso patre mortuo, proles iusta non est [& ibi, ver. si quis conceptus sit] sequitur, ante, quā pater senatu remoueretur, natus post patris dignitatem amissam, iuris est, ut senatoris filius intelligatur, tempus. n. conceptionis spectandum est [& ibi, §. & cōtraria] alias incipit, sufficit, vide de ele. dudum. 1. super gl. ista tria [& ibi, §. in filiis] non inspicitur conceptio, vel natiuitas filij, ne fustibus cedatur, vel in metallum detur, ex quo nunc pater est decurios [& ibi, §. se pro prima parte] ibi dicitur, quod intuebitur ut decurionis filius, si fuit conceptus tempore decurionatus, licet pater post dignitatem amittat. ¶ In gl. vlt. ibi, cognoscere debet [& nisi euidenter appareat non esse filius, conceditur Carboniana possessio, ut §. causā. l. vlt. dicit, qui statim sequitur. ¶ In §. gl. 2. in fi.] dixit hic Go. istam de cre. per illam non esse correctam, sed illam locum habere, cum matrimonium clam contrahitur; istam, cum solemniter, & ab ignorantibus impedimentum. ¶ In gl. sic ergo, ibi, fauorem filiorum [C. de na. li. l. nuper. in fi. ¶ In gl. pe. ibi, sententiam] & sic pendente iudicio dicitur quis habere bonam fidem, & facit ad ea, quæ no. de coniu. seruo. proposuit, Host. (& in fi.) & est ratio, quia posset esse partium incommodum, si aliter diceretur, nam, si pronūciaretur libera, non expediret haberi pro nato, secundum Azo. & vide quod ibi no. ¶ In gl. vl. ibi, sed quid) competentius formaretur hæc quæstio. 7. cap. proximi. (& in fi.) & si etiam modica presumptio facit pro puero, mittatur in possessionem. ff. ad Car. l. vlt. ff. de libe. agno. l. quis a liberis. §. si parens. hoc no. Vinc. infra capitulo proxim.

S V M M A R I V M.

1. Filium se quis esse probare debet, & quibus modis, viro, & muliere negantibus filium, & nu. 2. & 4. §. 1. & 7. & quis non sit legitimus, ibid.
2. Filium ex vxore quando maritus non teneatur agnoscere. nu. 4. §. 2.
3. Nuptia secunda quando dicantur legitima. ad dictio. legitime.
4. Spurius quis.
5. Domestici, & seruientes quando admittantur ad testimonium. Ex contingere solitis fit iudicium. Opinioni veritas præiudicat, & quando non contra, in fi.
6. Epilogus, & suffragium glossarum. nu. 4.
7. Affectio causam suspicionis remouet. §. 1.
8. Probatio alijs rationibus fieri potest, licet careant instrumenta. §. 2. & cui incumbat.
9. Presumptio per presumptionem alia tollitur & quando iuncta glo.
10. Additio glossarum, & nu. 6. 7.
11. Naturalis liber, ex quo se immiscuit hereditati, abstinere non potest, patri soli succedit, non alij ei.
12. De inofficioso agitur etiam ab eo, qui negatur filius, & quando. Fama filium quem esse legitimum quando inuenit.
13. Possessio transfert in aduersarium probationem.

C A P. III.

Transmissæ. Statutū dicto viri, & mulieris, qui negant aliquem filium, nisi indicijs, & testibus probetur contrarium. & ponit, 1. consultationem, cui respondet ibi, cum autem, vel ibi, consultationi (cum R.) habens uxorem legitimam secundum Host. & propter hoc credebatur ille spurius (Tunc), s. cum puerū nutrebat (Legitima) s. mortua prima, cum illa viuentē ipsam nō deponisset, nec illi fidem dedisset, nec in mortem prioris machinatus fuisset, secundum Host. (Filios) legitimos: secus si prius viuentē legitima ex ea filios habuisset, infra e. tanta (Quibus) filiis post desponsationem na-

ris (Prædictus) enutritus. s. (Filium) legitimum. & huic aduersatur, quod sequitur, quamuis & c. & sic per consequens dicebat se heredem, ut sequitur, ad idem, infra eo, quod nobis [Spurius] propter rationem, quam supra dixi, secundum Host. [Altrictus] queris, cui credendum sit, & quid de iure [Inditijs] puta t quia probabit, q inter istum R. & primam uxorem, quam abiecit, nullum fuit matrimonium, obstante aliquo canonico impedimento. unde non potuit suam legitimationem per sequens matrimonium impedire, supra de spon. cum apostolica, infra eo. tanta, & in secreto vocabant istum, filium, & amplexabatur, osculabantur, & charissimè nutriebant, licet hoc de foris negarent ad peccatū suum velandum. & hæc secreta inditia probabit per pedissequas, bubulcos, & consimiles: quia nec per alios probari possent. C. de diuor. & repu. consensu. §. si autem alter, ad hoc supra de testi. veniens. 2. §. fin. probabit per testes, & per obstetrices, quod in ea domo R. tenentis ipsam mulierem natus fuit ex ea, & gaudium, quod inde fecit, per hæc inditia, & similia, & per tales testes, si tales habeat, poterit hoc probare, quo facto veritas præiudicabit opinioni, & non e conuerso, infra eo. per tuas. §. pe. & fi. secundum Host. ¶ Gloss. 4. t quærit, & soluit. & hic obijcit, & tripliciter soluit. ¶ Pe. gloss. respondet per quæstio, quæ inditia probent. ¶ Vlt. gloss. arguit, si gnat contrarium, soluit, & ibi remittit. ¶ In §. gloss. 3. ibi, §. 1.] vide de fili. presbyt. Michael, super 1. gloss. [& ibi, neque professio] hanc & duas sequentes vide de probat. per tuas, super 1. gloss. ¶ In gloss. 4. ibi. l. pe. §. si verò] ibi aui, & proau adoptantis affectio omnem suspicionem remouet, qua præsumeretur agi in fraudem adoptati [& ibi si mater] duobus filiis institutis tertium peperit, & decessit in puerperio, virilem petit ille cū alijs, & repentini casus & c. sed si instituisset extraneos, agit de inofficioso [& ibi, §. de vno] §. 1. est, & vide de præsump. literas, super gloss. præsumitur. ¶ In gloss. pe. ibi, inditia] vide de probat. tertio, in vlt. gloss. [& ibi, cum super] super seruis, maxime vernaculis plerumque non habentur instrumenta, & ideo alijs probationibus, vel ipsorum interrogatione probabitur [& ibi. l. 1.] licet nō habeantur instrumenta, alijs rationibus probari poterunt aliqui debitores [& ibi, in ipsius] si dominus iratus in seruos testamento iussit alterum perpetuis vinculis teneri, alterum exportandum vendi, probari poterit alijs rationibus etiam scriptura, eum voluntatem mutasse [& ibi pactum, quod] 2. pactum, de quo non fuit facta scriptura, probari potest [& ibi, de proba. l. 1. 2. & vltim.] l. 1. sic dicit, quot. quæritur genus, vel gentem quis haberet necne, cum probare oportet. & l. 2. ei, qui dicit & c. & l. vlt. vide de præsump. illud, super 3. gloss. [& ibi, §. vlt.] vide de sen. exc. per tuas. super gloss. error [& ibi, §. filium] alias est l. si per decennium maritus abfuit, & reperit filium anniculum, non tenetur illū agnoscere. Idem, si præsens fuit, sed aliquo tempore infirmitatis, vel alia causa non concubuit uxori: alias qui cum uxore moratur assidue, non est ferendus filium nolens agnoscere. ¶ In gl. vlt. ibi, non est] vide de præsum. quāto, super 1. gloss. [& ibi, eum qui] vide de coha. cler. cap. pe. super vlt. gloss. [& ibi, diuus] vide de crim. fal. c. pe. super 1. gloss. ¶ In §. gl. 2. ibi, vel naturalis] dixit Vincē. quod naturalis liber, ex quo se immiscuit hereditati, abstinere non potest, in auct. qui. mo. natu. §. si quis igitur, colla. 7. Item non succedit ascendentibus, descendentibus, vel a latere venientibus ipsi patri, sed soli patri, & pari priuilegio gaudet, ut ipsi non succedant ei, ut in c. auct. §. filium. ¶ In gloss. 3. ibi. §. 1.] dicebat t Da. illud verū, qn in vna parte eum exheredat, & in alia parte testamenti dicit illū non esse filium: sed si simul hæc duo faciat, probato q sit filius, exhereditatio nulla. ff. de li. & po. si posthumus. §. vlt. ad Carbo. l. 1. §. si quis. ¶ In gloss. sed

Ioan. And. Comment. in Quartum Decret.

sed quis, ibi, vel patrem] forte per violentiam fm Da. Phi. [& ibi, potest dici] fm Tan. Go. [& ibi, verborum illorum] fm Lau. [& ibi, fama] hic. f. cum non t esse legitimum filium, sed videtur fm famam viciniam legitima tus per sequens matrimonium, infra eo, tanta, sed illud non iuuat: quia non erat in quasi possessione filiationis, vnde ad successionem non admittitur, nisi probet se filium fm Da. hic, & in q. 2. eo. ti. vel dic. q. decre. tanta, non dicit legitimari filium spurium, imo dicit contrarium. ¶ In glo. per indicia, ibi, pactum quod] & infra de hære. excommunicamus. i. in fin. & ibi de hoc in ult. gl. [& ibi, demonstrans] vnde per obstetres probabitur filius dñæ, & sic per consequens vir eius, Vincen.

S V M M A R I V M.

- 1 Huius decretalis ordo quis, & pars qua, & vbi.
- 2 Proles quæ illegitima ex vxore.
Matrimonij primi non facta separatio quo casu non noceat secundo, in fin.
- 3 Epilogus, & additio glossarum.

C A P. IV.

Causam

- Glossator posuit casum literalem, infra eod. cām: Host. hic, qui etiam t dixit hunc fuisse facti ordinem, vt primo legatur tota decr. infra e. causam. secundo principium illius, s. de do. & contu. causam. & vt ibi dicit, & infra legatur decr. de offi. dele. causam. tertio legatur hæc tota. quarto ver. dimisit, de do. & contu. causam, qui incipit, ceterum. & hoc intendit. Illegitima t est proles, quam vxor viuente viro ex adulterio concipit, alias alio, siue cum ipso adulterio siue cū viro moretur. & ponit duos casus pronuntiationis fienda, & cām subdit ibi, Quia non [Si constiterit] sic cōstrue. si constiterit, q. Agatha nata fuerit de Auellina muliere tempore Alani viri sui, ipsa, s. Auellina morante cum eo, s. Alano. tanquam cum viro suo: vel repete, si consti. q. A. nata fuerit de Auellina R. patre dictæ Agathæ & c. fm Hosti. & Ab. [Quia non] ratio [Ille] Ala. a quo non erat iudicio ecclesiæ separata, nec separationis causa suberat. alias contra, supra de spon. cum apostolica. Host. & hoc dictum intelligas, quando R. cum illa contraxerat, qd videtur glo. tenere, & Innoc. ¶ Glo. i. t quærit, & soluit. ¶ In glo. in fin. [vel alterius, cui forte secundo nupsit mortuo Ala. Goff. ¶ In glo. ult. ibi, Cum haberet] secundum Vin. [& in fi.] & secundum Tan.

S V M M A R I V M.

- 1 Natiuitatis questio opposita petenti hereditatem coram iudice seculari est ad ecclesiasticum iudicem remittenda, est præiudicialis & tanquam principalis, nu. 2.
Diuisio decretalis, ver. & sunt.
- 2 Ordo iuris seruandus in exceptionis cognitione coram alio iudice, quam primario facienda.
In surrogato iudice non idem ius, quod in eo, cui surrogatur.
- 3 Tempus limitatur fugam quærenti, in fi. & quando alias etiā agenti, & peremptorium, nu. 4.
- 4 Non agentibus, vel non defendentibus quibus est periculum.
- 5 Epilogus, suffragium, & additio glossarum, nu. 6. 7.
Noceat quandoque quis alij, vt sibi profit, vt hic.
Naturalis filius quis dicatur, & in quantum succedat, & ad hereditatem admittitur ab imperatore & quando a papa, & quomodo, & ad ordines etiam, & honores, nu. 3. persequens matrimonium legitimatur, nu. 7.
An ad feudum nu. 9.
Fornicationem, & peccatum omne nouæ leges damnant. 7.
- 9 Adoptiuus filius ad feudum an admittatur.

Cap. adoptiuus, & c. naturales, si de feudo fuerit contro. intel. Legitimationes sunt odiose, & restringenda. Nepos quandoque non est legitimus auo, licet patri, cir. fi. In feudo etiam recurritur ad ius Roma. deficiente consuetudine, ibid.
Legitimatus succedit in feudum, in fi.

- 10 Matrimonium potius quam stuprum, quando presumatur.
- 11 Mors parentum hic facit filijs.
- 12 Incidens questio spiritualis non cognoscitur a laico, & an e contrario idem.

C A P. V.

- 1 Lator. C. questio t natiuitatis oppositam petenti hereditatem coram iudice seculari est ad ecclesiasticum iudicem remittenda, & sunt duæ partes. si appellantis conquestio, & causa commissio. secunda ibi, ideoq; Host. Diuidebat in quatuor partes. 1. ponit, quomodo nepos petebat dimidiam bonorum aui sui a patre, & quomodo patruus obijciebat patrem eius fuisse illegitimum, in secunda quomodo fuit appellatum, in 3. mandatur infra duos menses questio terminari. in quarta præcipit questio. ad iudicem secularem remitti. si infra duos menses obiecta probata non fuerint. 2. tandem. tertia. Ideoque quarta ibi, si verò [Idem R. H.] patrum suum. Phi. tenentem hereditatem aui. Ho. [Ille] scilicet patruus. [Pater eius] frater ipsius excipientis [iure successorio] quia deficiente patre ipsius R. deficit & ipse. C. de suis & le. aucten. in successione, & sic supra. e. causam. Host. [Tractatum] per remissionem iudicis secularis, non tamen dicit hæc littera, per quem modum tractata fuerit hæc causa. verumtamen, cum in t modum exceptionis fuerit hoc propositum coram iudice seculari, videtur, quod sicut ipse cognosceret de exceptione, quæ in suam iurisdictionem caderet sine libelli oblatione, sic & iudex ecclesiasticus, qui in locum illius succedit, sine libello procedere poterit, propter quod dicit Innocen. quod licet reputet tutius, quod in ea detur libellus, & fiat lit. contempnat tamen sine his processum tenere, fatetur tamen quosdam dicere præcise libellum offerendum, pro quibus facit secundum Host. quia hæc questio præiudicialis est, a qua vt principali pendet petitio hereditatis vt accessoria, vt patet supra capit. 1. propter quod dicit tutius libellum offerri, ar. de lib. ob. capit. 1. de ord. co. tuam, & recitat hæc Guil. in Spe. 4. parte, de or. cog. [Appellatum] forte a patruo, qui t fugam quærebat, & ideo limitatur sibi tempus secundum Host. aliter dicit glo. Pen. ponebat vtrumque dictum [Duos menses] sic supra de conuer. con. ex publico, & est hic artic. quod non sit offerendus libellus in hoc casu, de hoc dictum est supra. Dicebant autem Pet. & Abb. quod istud tempus non est ordinarium, vt scilicet semper questio natiuitatis ad iudicem ecclesiasticum remissa infra duos menses debeat terminari, sed propter aduersarij malitiam papa sic voluit breuiare. ad hoc de or. co. tuam, & facit quod dixi supra tit. 1. capit. 1. in fin. & quod no. de conuer. conin. ex publico [Non poterit] no. duo secundum Hostien. primum, quod t vbi presumptio est contra aliquem, quod calumniose questionem moueat, præfigitur ei tempus peremptorium ad agendum, post quem non auditur, sicut dici consuevit de scholare, qui timet ne conueniatur, quando paratus erit ad recessum, ad idem C. de remis. pi. si eo tempore, & iura quæ alleg. gloss. de hoc supra de elect. cum ecclesia Vulterana. secundum quod etiam ad exceptionem peremptoriam proponendam & probandam potest statui terminus peremptorius. ad idē de prob. licet, de fid. inst. accepimus

mus. Circa primum verò dixit Innocen. id præcipue lo-
cum habere, quando iudex videret actorem expectare
tempus agendi, quo probationibus careat reus, vel ali-
cuius famam, vel statum grauari, & ubi in modum ex-
ceptionis, vel præiudicialis actionis proponitur, vt hic,
& supra de or. co. tuam. Aliter autem reus non cogi-
tur se defendere, sed sufficit, quod mittatur actor in
possessionem, & fiat venditio, & indicatur multa. ff.
de bo. auct. iudi. poss. l. pe. ff. si quis ius di. non ob. l. i.
quibusdam tamen personis imminet periculum, si non
agant vel defendant, vt tutoribus & cu. C. arbi. tu. l. no-
mina. C. de admin. tut. tutoribus & negociorum gesto-
ribus, si possint agere sine mandato. ff. de neg. gest. fin-
autem, & procuratoribus. C. man. procuratorem. ad-
ministratorem ciuit. ff. de admin. rerum ad ciui. per. l.
fin. §. 4. & le. pen. hæredi vindicanti necem defuncti. C.
ad Sillan. l. i. & auctori citato reo, vel lit. contest. [Inti-
metis.] sup. cap. i. contra. Sol. ibi Innocen. ¶ Gloss. 4.
no. terminum statui, & cat. alle. 3. concor. ¶ Penul. gl.
obijcit de vno canone, & soluit. ¶ Vlt. gl. obijcit de dua-
bus legibus, & soluit. ¶ In gloss. 4. ibi, diffamari [vide
de proba. licet, in gl. i. ¶ In gl. vlt. ibi, quo] & vide hanc
& le. de resti. in inte. c. pe. & gl. pe. ¶ In gloss. i. ibi, alia
proles] vel coniunx legitima, & est iste casus, quo quis
alij nocet, & sibi non prodest. de hoc de concess. præben-
auctoritate, in fin. l. 6. (& ibi, ei) s. auo (& ibi, naturalis)
qui de indubitata concubina natus est, s. quæ est vnica
in domo. T. & si talis erat iste, potest exponi textus, in
nihil. i. in parum. s. in duas vncias tantum, secundum
Vinc. vel proprie secundum Goffr. & posset hoc habere
locum secundum canones, per quos fornicarius coitus
est damnatus: sed leges concubinatum admittunt. 32.
q. 4. nemo. hoc non placet Hostiæ. qui dixit, quod nouæ
leges damnant fornicationem, & omne peccatum: vt
in auct. de leno. colum. 2. & scenicas mulieres colum. 5.
vnde dicit imperator, castitatis sumus amatores, in
auct. qui mo. na. §. illud, col. 6. etiam in talibus potissi-
me, vbi de peccato agitur, vult, q. leges sequantur cano-
nes, in auct. quomodo oportet epi. colum. 1. & de eccle-
sia. tit. colum. 9. & vt cle. ap. propri. epi. §. si vero eccle-
siasticum, colum. 6. & sic quamuis naturales secundum
vtranque legem de iniusto & illicito coitu sint suspecti,
lex tamē humana eos ad successionem admittit, secun-
dum modum prædictum, & legitimantur per sequens
matrimonium, infra ca. proximi. ¶ Dicit t. autem certum
esse, q. imperator naturalem potest admittere ad hære-
ditatem paternam tãquam legitimum per rescriptum
suum gratiosum: multo fortius per constitutionem ge-
neralem: & fm quosdā intantum spectat hoc ad ipsum,
qd non ad papā nisi in patrimonio, de hoc j. eo. per ve-
nerabilem. Dicit ergo Host. q. sicut papa dispensando
admittere potest illegitimos ad ordines, & honores, sic
imperator ad hæreditates, & seculares honores per spe-
tialē, vel generalē constitutionē. vnde non sunt cor-
rectæ, sed sunt seruandæ l. super hoc promulgatæ. ff. de
decu. generaliter. §. spurios, & le. spurij, in auct. qui mo-
na. ef. legi. col. 6. & qui. mo. ef. sui, coll. 7. ¶ Dicit t. autē
in feudum nec legitimi tantum, i. adoptiui, nec natura-
les, quamuis postea fiant legitimi, succedunt, vt in l. feu-
dorum, si de feud. contro. fu. cap. adoptiuius, & capit. na-
turales. sed illud c. non expresse loquitur de legitima-
to per subsequens coniugium parentum. quare in illo
locum non habeat. & hoc ibi placet Iac. de Bel. per de-
cre. j. proximam. alle. et in auct. de incest. nup. §. fin. il-
lud ergo. c. forte loquitur de legitimo per principis
beneficium, vt ibi no. quando in legitima non expresse
de fendo. ad hoc facit: quia tales dispensationes sunt
odiosæ & stricte sumendæ, de fi. presby. c. i. lib. 6. Con-
stat autem, q. matrimonium est res fauorabilis, infra
gl. i. vlt. in fi. §. de re iu. c. fin. vel intelligitur illud ca. de

legitimitatis alijs modis, qui no. inf. eo. per tuas, in glos.
3. & quos ibi addidi, ad prædicta facit: quia foret absur-
dum sacramentum matrimonij id non posse, quod pot-
est princeps id exprimens, vt prædixi. Item absurdum, q. ta-
les sint legitimi ad episcopatus, vt no. j. c. proximi. & sup.
de elect. innotuit, in gl. 4. & non ad feudum. cōtra illud,
j. c. per venerabilem. Item si vera esset opinio dicentiū
q. constitutiones vsus feudorum, quæ imperiales non
sunt, non ponerent ius commune, maxime vbi lex resi-
stet, planum esset. q. illud c. naturales, non impediret le-
gitimatum: de hoc vide §. de feu. ca. 2. q. autem lex sit
contraria, patet in auct. qui mo. na. eff. sui. §. reliqui, vbi
dicitur, legitimatos illas successiones habere debere,
quas habent qui ab initio fuerunt legitimi. & §. si quis
ergo, eo. tit. in fi. dicit, q. nihil a legitimis differunt. & il-
lud c. dicit, q. differunt, dominus meus in legibus, qui
disputauit quæstionem de nepote legitimo nato ex le-
gitimo, an succedat in feudo aui, sic soluit, sed si ca-
pitulum, naturales, esset constitutio imperialis, planum
esset nepotem non succedere, qui licet sit legitimus pa-
tri, nō tamen auo, cui ex naturali sobole nulla legitima
esse potest. C. de naturali. li. l. vlt. Item si capitulum, na-
turales, non sit ius scriptū, sed cōsuetudo redacta in scri-
ptis, & consuetudo illa seruatur in illo loco, idem quod
§. & eadem ratione. Si verò nō obtinet talis consuetudo
in loco, vbi est quæstio. recurreretur ad ius Romanū, vt
in li. feu. de cogni. feu. c. i. quo iure cū legitimatus suc-
cedat in feudum, non est dubium legitimū ipsius filiū
succedere. ¶ In glos. ex parte in fi.] vt patet. in an. ¶ In
gl. no. q. ibi, cum inhibito] & de probatio. licet. R. ff. de
op. lega. mancipiorum. §. de fid. instru. accepimus. Phil.
¶ In gl. sed videtur, ibi, adulterium] vt sic t. quodāmo-
do cōpellantur palam contrahere, eis verò mortuis ces-
sat illa ratio fm Lau. fm Host. illud locum habet, quan-
do viuunt parentes, nec est diu, q. simul sunt iuncti, ibi
presumitur stuprū, nisi probetur matrimonium: secus,
qn mortui sunt, qui semper pro cōiugibus se habuerūt.
de hoc §. ca. p. puenit. Quid, n. si sacerdos, & testes mor-
tui sunt vel contractus sit antiquus? de hoc de clande-
despon. cum inhibito, ver. quantæ, in tali casu, vel ille-
gitimationem obijciens non auditur, vel si auditur, ne-
cesse habet probare, quod intendit, sicut quando con-
stat matrimonium contractum in facie ecclesiæ, supra
c. i. & 2. ¶ In gloss. vlt. ibi, aditē] & supra de restitutione
in integ. cap. pen. [& ibi, Tuam] quod intelligas, vt ibi
dixi super gl. 2. [& ibi, causam] & infra de sen. exc. si iu-
dex. lib. 6. [& in fi] non sic econuerso, quando ciuilis in-
cideret spirituali. j. de do. inter vi. & vxor. de prudētia,
fm Tan. vnde dicebat Vin. q. si quæstio hæreditatis in-
cidisset in q. natiuitatis, iudex ecclesiasticus de illa co-
gnosce potuisset: sed hic prius fuerat mota, & lis con-
te. coram sæculari. dicebat Host. q. hoc ius contra natu-
ram iuris videbatur ad placitum promulgatum. Solu-
tionem tamen dicebat quærendam ex his, quæ no. inf.
eo. per venerabilem. §. rationibus. & vide quod dicam
secundum eum in eadem decret. ad fi. in gl. hoc satis,
ver. 3. naturali ratione. Pe. dixit de iudi. quanto, q. pro-
pter excellentiam ecclesiasticæ iuris. procedit hoc tam-
tam varium, nō propter defectum iurisdictionis, ex quo
incidenter proponeretur.

ADDITION.

¶ Grauari. Vide Io. An. de offi. ord. conquerente, in gl. & hæc pe-
titio, & Bart. in l. cum Ticia, ff. de accu. & vide in capitulo cau-
sam, quæ in gl. an ecclesiam.

SVMMA RIVM.

1 Naturales, & qui legitimantur per sequens parentum coniu-
gium, & quod, nu. 2. & 3. 4. an ius primogenitura habeat.
num. 2.

2 Matrimonium in mortis articulo contractum, licet desit in
contra-

Ioan. And. Comment. in Quartum Decret.

- contractu spes proles tenet, excipitur casus, & num. 3. quod ex post facto conualescat, nu. 5. *Uidetur retrahi, ibid. & nu. 7.*
Filius fingitur per novam ipsius qualitatem creari.
Bigamus, an sit qui contraxit cum ea, quam defloravit, et alias non cognovit.
Proles legitimationi fauetur sed non semper, num. 5. & quod tempus matrimonij inspicitur.
Non legitimantur quidam ab ecclesia, & qui, nu. 9.
Dispensationum verba ponderanda in legitimatione.
Præsertim, pro maxime.
Machinatio impedit matrimonium, in fi.
Epilogus, suffragium, & additio glossarum, nu. 9.
Filiorum genera, quot, & cum quibus dispensatur ab ecclesia, & supra num. 5.

C A P V T V I.

Tanta est. C. Naturales legitimantur propter sequens paritatem coniugii: spurij vero non. & per id patet, quod sunt duæ partes. 2. ibi. Si autem [Matrimonij] sup. & fauor prolis. j. c. ex tenore. Host. [Ant. a] matrimonium contractum [Geniti] siue generati tantum, siue etiam nati sint, non curo. s. eo. ca. 1. & 2. Habet hoc locum de suscep. non q̄ fidem matrimonij, sed ex concubina, ut sequitur [Contractum a matrimonium] per literam
 2. t̄ illam, quæ simpliciter loquitur, v̄, q̄ satis sit matrimonij esse q̄ctum, licet in cōtractu desit spes prolis, per q̄d v̄ q̄d si qs in mortis articulo p̄titeretur p̄trahat cū illa, ex qua filium naturalem hēbat, vel p̄hat sanus cum illa in mortis articulo existente, q̄ legitimata sit proles, licet quidam q̄ per l. nuper, C. de natura. li. ibi dū dicit, sp̄e tollēda sobolis, per q̄d dīcūt ēt matrimonium tunc non esse. & inducunt ēt 57. di. c. vno. verius v̄, q̄ matrimonium & legitimata sit p̄les. & satis est, q̄ sit spes prolis in casum conualescentiæ. Itē & sine spe tali v̄ matrimonium esse per humanitatis solatiū. 27. q. 1. nuptiarū. s. de frigi. q̄ sedem, & ibi no. nec viciat propositum prolis non h̄ndē, nisi inducatur in pactum, s. de condi. apo. c. fi. & no. de consang. de infidelibus. nec ob. iste tex. Sp̄e tollēda sobolis. nam nouus filius pp̄ nouam ipsius qualitatem creari v̄, ad hoc in auct. qui. mo. na. ef. le. s. si quis ergo, col. 6. & qui. mo. f. sui, col. 7. s. si quis igitur, & præ. l. nuper, ibi, satis. n. & ca. bene facit, de spon. cōmissum. de hoc in mercu. de reg. iur. sine culpa, lib. 6. vbi ēt tractatur, an naturalis habeat ius primogeniture in his locis, vbi consuetudo est, quod succedat primogenitus, si postea pater ex vxore procreat filiū, & mortua vxore p̄hit cum matre naturalis filij. & tenui q̄ nō, ibi vide, vbi etiam inuenies hoc principium sic expōsitum. Tanta est vis. i. virtus mea, ut qui antea sunt geniti ex quocunq; coitu, qui t̄n potuerit esse vxorius, si tūc affuisset consensus, postea subsecutus [Post contractum t̄ matrimonium] quocunq; etiā alio matrimonio intermedio. Itē in sanitate, vel morte, dū modo demus esse matrimonium [Legitimi habeantur] saltē ex nūc [Habeantur] per hanc literā, p̄bant q̄dā, q̄ qui p̄xit cū illa, quam defloravit, & alius nō cognovit, non dī bigamus quasi f̄ctione iuris matrimonium retrahatur, & fingatur in virginitate desponsata: sed hoc non dī hic secundum Ho. sed hoc solum, q̄ in fauorem matrimonij proles p̄cedens censetur legitima. quoniam & si in hoc casu hoc diceretur expresse. s. q̄ fingatur matrimonij præcessisse, non sequitur per hoc, quod esset idem quod ad restōnem defectus sc̄ri. Multiplex. n. est diuersitatis ratio p̄m eum. prima, q̄a sicut ius per suam f̄ctionē non posset monoculo reddere oculū, quē non habet, sic nec f̄ctiō, cuius patitur defectū, ad hoc 32. q. 5. si Paulus, secunda: q̄a a ius legitima iōnis talis est, q̄ præter matrimonij potest, & solet suppleri, ut patet. j. c. per vene-

rabilem. In defectum vero sac̄ri non solet aliqua gratia impetrari, ut patet, sup. de biga. cap. 2. tertia, quia eadē res non operatur contrariū, sed si talis bigamus censetur, hoc operatur matrimonium. Nam millesies cognoscendo non fuisset bigamus sine matrimonio, supra de biga. quia circa. Quomodo autem matrimonij, quod est causa impedimenti, erit causa remedij? supra de bapt. maiores, nec ob. sc̄dm eum 34. dist. Valentino, & supra de biga. debitū. ibi. n. in virginem consensit & in virginitate matrimonium consumauit. & videtur q̄ coniunctio animorum tantum, vel corporum tantum non inducat bigamiā: sed q̄n hęc simul duo conueniunt siue in duas virgines, siue in vnam corruptam, ar. 27. q. 1. cū societas, & c. pe. & s. cum ergo coniugatorum, & s. iuxta hanc distinctionē. Requiritur ergo non solum vnitas mulieris, sed & integritas. Vnde ap̄lus, Despōdi vos vni viro virginem castam exhibere Christo. 27. q. 1. nuptiarum. talis ergo bigamus censetur in Hof. qui remittit ēt ad ea, quæ no. de cle. coniu. c. 2. Contrariū credo, ut dixi s. de biga. debitum. de hoc de cle. coniu. c. vno. lib. 6. nec vrgent rationes supra posite per Hof. quia, ut in eis patet, Hof. loquitur ponendo hunc pat̄ sac̄ri defectū, & procedunt illæ rationes, ut ex eis patet, hoc aperte patet in prima & secūda ipsius rōne. in tertia ne go matrimonium per se causam bigamiæ: sed fateor, quod illud matrimonium consummatum, ex quo insurgit defectus sac̄ri, inducit bigamiā, & eo casu, quo inducit, non potest operari eius contrarium [Suscepit] durante t̄ matrimonio: alias contra, supra e. trāsmittē, quid si cōcepit durante matrimonio, sed postea mortua legitima contraxit cum illa, & postea nara est proles? dicit autem Hof. q̄ erit legitima, ar. infra eo. quod nobis. & vide quod ibi dicam. satis est ergo proli quocunq; tempore, dum erat in vtero, quod parētes fuerunt legitimi coniuges, sicut alias dicitur ad eius ingenuitatem sufficere semel habuisse tunc matrem ingenuam, inffit. de inge. s. 1. & 2. [Duxerit] no. supra de eo, qui co. co. de illo, in parte decisa per hanc literam, q̄ si Saracenus t̄ ex Christiana filium habens baptizetur, & contrahat cū illa, non legitimatur filius: quia a prin. non poterat esse matrimonium b̄ 28. q. 1. caue. Idem dixit hic Vinc. de natis ex incestu. s. q̄ non legitimantur parentibus postea contrahentibus ex dispensatione ecclesiæ. Nam si quis q̄ mandata contrahat post depositū officium, legitime sunt nuptiæ, & filij post, non prius geniti. ff. de ri. nup. eos qui. ff. de sta. ho. Paulus, alias enim qui. ad idē inffit. de hære. quæ ab in. defe. s. nec non. arg. contra de consang. quia circa. credo verba dispensationum in his ponderanda [Nihilominus] cum enim in matrimonij peccauerunt, non debet eis, nec ipsorum proli per matrimonium subueniri, arg. ne cle. vel mo. cap. 2. de vsu. quia frustra, q̄m Hostiens. [Præsertim] pro maxime. T. & Innocen. [Machinatus] quo casu inter illos non potest esse matrimonium, de eo qui duxit, super hoc, Phi.
 6. Glo. 1. t̄ alle. 5. concor. quarit, alle. negative contrarium sol. Glo. 3. arguit, signat p̄rium, & ibi remittit. secundo arguit, & signat hic cōtrarium. Vlt. gl. tractat de quadruplici f̄tione incidenter, signat contrariū, & ibi remittit. In t̄ glo. 1. ibi. l. 2. hanc & se. vide, q̄ met. cā ad audientiā, in gl. 4. In gl. vlt. ibi, vulgo vide de ser. nō or. consuluit, in gl. 1. In t̄ gl. 1. ibi, qualis & in li. feu. si de fen. q̄. fu. c. naturalis. vide q̄d dixi s. eo. la tor, su. 1. gl. [& in li.] de hoc s. de elect. innotuit, in gl. 4. & adde, q̄d ibi dixi. In gl. 2. in fi. sed primū verius est hoc intelligas quando cum secundo ignorante matrimonium contraxerat. In gl. 3. ibi, non tenuit nec tenere potuit, & hoc est, quod soluit cōtrarium, de quo satis de reg. iur. nō firmatur, lib. 6. In gl. vlt. in fi. Hof. dicens, quod huius gloss. distinctio semiplena erat, distinguēbat sic: filiorum t̄ alij non nominandi, ut qui nati

nati de incestuoso, adulterino, vel alias damnato coitu, cum quibus etiam non solet Rom. ecclesia dispensare, nisi religionem ingrediantur. de hoc sup. de fi. presbyt. c. fi. & isti in nullo succedunt patri, vt hic, & infra e. per venerabilem, & in iuribus, quæ alleg. gl. vtrum tales matribus succedant, est contentio. Remittit autem ad ea quæ no. in sum. eo. tit. §. an vtrunque genus succedat, ver. spurij, & sequentib. Alij vero nominari possunt. & horum alij sunt spirituales tantum, & hoc modo sumus omnes filij domini pape, qui pater est patrum, quamuis episcopos, & superiores fratres, reliquos filios appellet. §. de cri. fal. quam graui. & tales in nullo succedunt quo ad temporalem hereditatem: sunt tamen alendi triplici pane. §. de elect. significasti. Alij spirituales & legitimi, siue canonici, vt filioli, nec tales succedunt, impediant tamen & dirimunt matrimonium, vt patet, supra de cog. spi. Alij ciuiles & legitimi, puta adoptati, vel ar rogati, de quibus supra de cog. lega, & in sum. e. tit. Alij naturales tantum, de quibus sup. e. lator. Alij naturales legitimi & liberi, vt suscepti de vero, vel putatio matrimonio bona fide, & in facie ecclesiæ inter liberas personas, vel inter liberam matrem, & seruum cōtracto, & tales parentibus indistincte succedunt. C. de suis, & legi. per totum, sup. e. 2. & infra eo. per latum, & c. seq. & c. penul. Alij naturales & legitimi, sed serui, vt nati de seruis coniunctis, vel de libero & serua, vt patet sup. de cōiu. seruo. & tit. seq. per totum, & tales non succedunt, nisi manumittantur tacite, vel expresse, vt patet instit. de his, qui sui iur. sunt, & per quas perso. no. acqui. & quib. nō est permittum fa. te. & de hære. qua. & dif. §. 1. Alij ab initio naturales, sed ex post facto legitimi, & tales cum suis naturalibus & legitimis, omnimodo concurrunt, vt supra 1. respō. & c. 1. excepto feudo, vt ibi no. & sup. e. lator. in ceteris, quæ circa hoc deficiunt, remittit ad summam. eo. tit. §. 1. 2.

ADDITIONES.

- a. Contractum. Vide pro limitatione huius c. Bal. in l. si qua illu. stris, C. ad Orphi. & gl. insti. de nup. §. fi.
- b. Matrimonium. Circa. n. ad quod porrigitur fictio, est inhabile, & sic nō proficit fictio, vt no. Bar. in l. si is, qui pro emptore. ff. de v. l. cap.

S V M M A R I V M.

- 1 Ecclesia de causa ciuili in laicos non cognoscit, nisi de matrimonio an quis sit natus, & nu. 5. sed illud non est perpetuum, num. 7.
- 2 Spoliatum restituendum ante causæ ingressum iura, quæ loquuntur, vt intelligantur.
- 3 Angliæ regnum recognoscit ecclesiam Romanam, & a quo tempore. Francia rex non recognoscit superiorem.
- 5 Pendente questione prauiciali, super principali non est procedendum etiam in alio foro.
- 6 Illegitimus qui dicebatur, si pronuncietur legitimus, & agenda postea contra eum, qui obtinuit, petat hereditatem, an obstat exceptio rei iudi. Super legitimatione si diuersimodè pronuncietur, an & quando obstat exceptio rei iudi. & faciat ius inter omnes, quid si cōtrariè pronūciari petatur, an & vter sit exaudiendus, n. 8. Res inter alios acta hic quando non noceat. Inter legitimationis, & fihationis causam quæ differentia, vt de alia, num. 7. Sententia quo casu hic non dicatur fieri contra res prius indicatas.
- 7 Legitimationis causa quando tractari possit, et quæ requirantur, et nu. 8. et 9. an per defensorem possit agi sine mandato, et qualiter formabitur sententia, nu. 10.
- 10 Per defensorem quæ causa possint agi, ad quæ condemnentur, et quando. Per procuratorem quæ non mandatur contra ipsum executio ni sententia.

Sententia quomodo concipietur, cum agitur per alterutrum ex eis.

Interesse si mea dicatur ex stipulatione commissæ, quæ veniant eo nomine, vers. vbi vero pluries de eo quando possit agi, ibid.

Interesse mea difficulter probatur. ibid.

Penam apponi tutius est in stipulatione, ibid.

11 Principalis questio quæ.

Incidens questio hereditatis coram ecclesiastico iudice tractari potest.

12 Absente actore proceditur, & quando reo.

Crimen extinguitur per mortem, in fi.

13 Epilagus, & suffragium glossarum, nu. 14.

De defuncti statu non agitur, sed de peculio, & filio agitur.

15 Additio, seu suppletio glossarum.

Imperatoris potestas quæ, & vnde corrigi potest a papa.

Vicarius Dei an vnus tantum.

Alanus Anglicus, & timidus.

Tancredus Lombardus & acephalus.

Papa potestas in temporalia, & in imperatorem.

C A P. VII.

Causam.

C. De causa ciuili inter laicos non cognoscit ecclesia. cognoscit tamē an quis de legitimo matrimonio natus sit. primo ponit commissionē. secundo ipsius formam bimembrem, quam in vno membro reuocabat, & causam reddit: in alio membro reperit, sed incongruitatē opponit. secūda ibi, Verum. Summabat Ab. q. post mortem de legitimatione cognoscitur propter bona. dicebat Hof. ponitur questio duorum articulorū, commissio alterius, reuocatio principalis articuli diffiniendi, repetita cōmissio, commissionis obiectio (Mater) s. Agatha, sup. e. causam [Inseri] minus bene. Inn. [Sepe facto R.] iuniori filio Agathæ [Possessor] nomine aui sui, vel quasi pro suo, de voluntate tamen aui, Go. [Ante] principalis] sic intellige iura omnia, quæ dicunt spoliatum restituendum ante causæ ingressum. 2. q. 3. per totum, 3. q. 1. per totum. s. de causa principali. nam causam spoliatio nis, & probare se possedisse, & spoliatum fuisse, vt infra sequitur, & supra de offi. dele. consultationibus, Gof. & Hof. [Causæ] de legitimatione, s. quæ & commissæ erat, & sic erant duo articuli principalis, & accessorius. Hof. 3. [Pertinet] hoc potuit esse tuerum tempore huius decre. quo regnum istud non tenebatur in feudum a Ro. ec. & non recognoscebat rex Angliæ superiorem in temporalibus, sicut nec rex Franciæ hodie recognoscit, infra eo. per venerabilem. sed hodie secus esset, cum postea tempore Innocent. III. Ioannes rex Angliæ filius Henrici maioris, qui Ioann. successit in regno Richardo fratri suo, recepit ab ecclesia Ro. in feudum totum regnum, sicut in archiuis ecclesiæ continetur, quare Romana ecclesia ei contra rebelles suos assistit, & ad ipsum iuuandum in regno D. Galeat. Vercel. tunc cardinalem misit legatū in Angliā specialem. Potest tamen tēponi, Pertinet, si cut rex asserit, vel principaliter, & regulariter. In casibus tamen aliud est, & quod dicit, infra videamur de trahere, aliquibus scilicet non intelligentibus. Fidelibus enim & discretis non venit in dubium, quin nos saltem ratione accessionibus cognoscere possimus, maxime de violentia, in qua materia constitutio nostra corrigit ius ciuile, supra de restit. spo. sape. quod autem requiritur ibi, Asserit pertinere, sub. non tamen est ita in hoc casu, sed nolumus ipsum scandalizare, arg. supra de confang. quia circa, secundum Hostiens. [Iudicare] ad ecclesiam tamen omnino spectat de legitimatione cognoscere, & pronunciare, quæ questione pendente secularis super questione hereditatis non procederet, supra de ord. co. tuam. & vtrum tunc sit offerendus

6 **d**us libellus, not. supra eo. lator. Quid si is, qui dicebatur illegitimus, pronuncietur illegitimus, & ipse postea agendo contra illum, qui obtinuit, petat hereditatem, vel alia, quæ illegitimus petere non potest? Respon. secundum Innoc. obstat ei exceptio rei iudicata, vel doli, argum. infra eo. cap. 1. imò videtur, quod hæc sententia ius facit inter omnes, arg. infra eo. peruenit, & cap. per tuas, ff. de lib. agno. l. 1. §. si. & l. 2. & hoc quidam concedunt. Alij contradicentes, forte non malè secundum Innoc. & Host. quod licet sententia filiationis ius faciat inter omnes, vt in l. proximi alleg. non tamè idem in causa legitimationis, cum non inueniatur expressum, ideo standum est regulæ, res inter alios acta, & cat. supra de re iud. Si autem vno agente aliquis pronuncietur legitimus, alio agente pronuncietur illegitimus, vtraque sententia tener inter eos, inter quos lata est, secundum Innoc. nec dicitur terri contra res prius iudicatas, ex quo alia sunt personæ in secunda causa, quam in prima, ff. de excep. rei iud. & an eadem. Si autem essent eadem personæ, secunda non teneret. Sed nunquid admittitur secundo agens is, qui præsens fuit in prima sententia. & tacuit, nec appellauit? Dic quod sic: quia nec obest sententia nisi illis, inter quos lata fuit. Idem videtur, si quis petat restitutionem in integ. vt ab hereditate absteineat, nam quamuis denegatur, si tamen postea agitur contra eundem ab alio & iterum petat restitutionem, non obstat ei exceptio rei iud. Idem, si Petro agente pronuncietur instrumentum falsum, & postea alio agente producat idem instrumentum, non obstat ei exceptio sententiæ inter alios, & in alia causa lata, vt probatur ff. de excep. rei iud. si a re. l. cum quare. & l. seq. Idem videtur, si agente Roberto contra Martinum decernatur vnum prædium debere alteri seruitutem, licet sit ar. contra. ff. de neg. gest. qui aliena negocia. §. fin. & supra de re iudic. cum super, & c. quamuis, vbi circa hoc dixi quosdam casus exceptos, quos hic notauit Innoc. & not. q. causa

7 **i**llegitimationis non indifferenter tractatur, sed tunc demum, cum subest aliqua causa legitima, puta, cum queritur de hereditate, beneficio ecclesiastico, ordinibus, vel honoribus, & incidit hæc quæstio, vt hic, & sup. eo. lator, & c. 1. 2. & 3. de si. præ. ca. pe. & ult. de accu. sup. his. Idem est fm quosdam, vbi quis diffamatur. C. de in genu. ma. diffamari, fm Innoc. alij dicunt, q. in casu illo non potest quis petere se pronunciar legittimum, sed tantum q. diffamatores cessare, vt in e. l. innuitur, argu.

pro primis, infra de pur. ca. b. accedens. plures etiam alias causas potest quis notare per diuersa iura, vt C. de remis. pi. si eo. ff. de cura. bo. dan. l. 1. ff. ex quibus ca. ma. & si per prætorem. ff. de optio. le. l. mancipiorum, & l. si emptio. §. fin. ff. de adul. ob commissa. argum. cōtra

ff. de re iud. qui in alterius. quid si quis petat aliquem pronunciar legittimum, alius petit eundem pronunciar illegittimum? Respon. facilius admittenda est prima petitio fauorabilis, quam secunda odiosa, argumen. ff. de libe. & posthu. cum quidā, vñ tamen, q. vtraque sit admittenda, & qui melius probauerit, obtinebit, ar. in eo, quod le. & not. de causa pos. cum ecclesia nullus tñ admittitur ad petendum pronunciar se legittimum, nisi iusta causa subsit, vt dictum, & cōtradictorē habeat. & si admittatur, nulla est sententia, ar. de collu. de. l. cū non iusto contradictore: sed si habet iustum contradictorem, tunc admittitur ad probandum, ar. ff. de prob. l. circa. Qualiter ergo consulatur illi, qui timet sibi in futurum qñem de illegitimitate moueri, & timet et, ne probatio pereat? Sol. faciat testes publicari vocatis omnibus, qui fuerint euocandi. tunc enim per tales probationes se defendere poterit contra omnes, supra de testi. significauit, & ca. Albericus. sed attendi etiam debet, vtrum parentes viuant, vel mortui sint, qd die, vt

10 **n**o. 7. eo. peruenit. §. eo. lator. ¶ Sed si nunquid hæc causa per defensorem sine mandato potest agi? Dicunt quidam quod non: quia in hoc non debet formari sententia in personam domini, sed defensoris. C. de sent. & inter. in l. 1. nec in personam procuratoris, vel defensoris possent congruè formari verba sententiæ huius causæ: sed contra, quia dicit lex, etiam in causa status admittitur procurator etiam sine mandato cum satisfatione de rato. ff. rem ra. ha. l. procurator. §. si quis a procuratore. ad idem ff. de procu. non solum. §. si status, & §. si. & C. de satisf. l. vna. & etiam contra ipsum defensorem fertur sententia, cum & defendi possit. ff. de procu. seruum quoque. §. publice, & l. non solum. §. final. C. de iniur. si quando. C. de asser. tol. l. 1. §. 1. ff. de his, qui not. infra. l. furti. §. 1. & l. seruus, ff. de neg. gest. liberto. §. fin. & potest sic congruè formari sententia. de quo etiam vide in Spe. de sent. pro. §. vt autem, versic. si autem aget, Cum Alan. ageret contra B. procuratorem, vel defensorem Guillelmi procur. vel defensorio nomine ipsius super ill. legitimatione ipsius G. Nos visis & auditis rationibus partium dictum B. procuratorem, vel defensorem dicti G. prædicto A. condemnamus, secundum Innocent. sed in quo condemnatur, neque responderi potest. secundum Hostie. ergo non valeat sententia tanquam incerta. C. de sent. quæ sine cer. l. 1. & per totum. dicit ergo sic esse diffiniendum, Nos visis & auditis & cet. dictum G. per præfatum B. procuratorem, seu defensorem suum, & ipso mediante illegittimum esse pronunciamus. 7. eo. perlatum. cap. si. & cap. quod nobis, in fin. & capit. per tuas, arg. supra de præben. accedens, de conuer. coniu. ex parte. 2. 1. respon. C. de iniur. l. fin. vel denunciamus, inf. eod. peruenit, in fi. vel reputamus. 7. eod. ex t. no. re, in fi. nec habet dominus, de quo queratur: quia & sine defensore citatus, & contumax lit. etiam non contestata damnari posset. ff. de penis, absente. §. aduersus, & §. si sapius, ff. de procura. non solum. §. fina. per hanc tamen sententiam non præiudicatur Guillelmo, de iure, licet de facto videatur notari, de ordi. cog. cum dilectus, ad fi. vbi verò agitur de furto, vel iniuria, vel etiam quibuscunque criminibus ciuilitè ad pecuniam posset defensor nomine illius, quem defendit in certa summa pecuniæ condemnari. ff. de his qui no. inf. l. furti. §. 1. Si verò dominus non habet ratam sententiam, imò ea non obstante petit legitimum iudicari, committitur stipulatio ad impendia, & interesse secundum Innocent. ff. rem ra. ha. procurator. §. si quis a procuratore, sed nunquid in hoc interesse veniet æstimatio hereditatis? Sic, si ipsam petierit, & obtinuerit, & non ante: quia prius non interest, ar. ibi, & si ratione diuersarum hereditatū, vel alia de causa pluries intersit, pluries agi poterit ex stipulatu contra eundem defensorem, arg. ff. ad l. Aquil. inde Neratius. §. in sum. & ff. rem ra. l. 2. & l. procurator. §. si quis. committitur etiam stipulatio non solum in eo, quod is, qui obtinuit, amittit, sed etiam in eo, quod lucrari potuit, vt ibi, & l. quo enim tutore. §. si. & l. si commissa, & sic non ob. quod opponi consuevit: quia si succubuit in hereditate, non interest eius, si restituat alienum, vt 54. distin. generalis. Interesse enim ratione lucri, quod consecutus fuisset, si sententiam ratam habuisset, secundum Innoc. Item potuit non iuste condemnari. ff. de adult. denunciasse: secundum Hostiens. & secundum eos tutius est in talibus certam poenam apponi, ad quam agatur, quia interesse difficulter probatur. ff. rem rat. hab. si procurator. §. fin. & l. quo enim. §. si. ff. de pratori. sti. l. fin. In causa verò matrimoniali non est admittendus defensor, nisi quando procederetur, si defensor non existeret. Cod. de procu. exigendi. nec tunc exigitur satisfactio poenalis, ar. de sponsal. Gemma: nec formabitur sententia in personam procuratoris, vel defensoris, sed principalis personæ, licet

semper

semper fuerit absens, infra cap. pri. qui ma. ac. pos. in inquisitione verò bene admittimus defensorem, secundum Innocen. cuius ad mentem fuit hæc gloss. mutata ad verba: quia eam non ordinatè posuerat. de procuratore non est dubium, quin admittatur in causa inquisitionis, de accu. super his, de re iud. cum l. & A. saluo, quod dicam de accu. inquisitionis, super gloss. 2. dicebat Host. quòd in alijs ciuilibus procurator procuratorio nomine condemnatur, sed non mandatur contra ipsum procutat. sententia executioni, nisi extiterit hæres condemnati, aut in rem suam datus, vel obtulerit se liti, cum sciret non esse cautum, vel defensoris loco cum satisfda. ff. de procu. l. si quis cum procura. nomine, & l. Plautius, secundum eum [Principali] principalem ¶ vocat quæstionem natiuitatis propter eius affectum, & etiam vtraq; fuerat principalis, vt sup. patuit: quia vtraque principaliter tractabatur. alias. n. vt dixit Phi. si quæstio hæreditatis fuisset incidens, potuisset coram iudice ecclesiastico tractari, s. eo. lator, vbi de hoc [Sit nata] & hoc debet probare ipse R. de hoc s. ca. lator. Erat. n. in hac causa R. actor, & F. reus qui etiam recusauit Londonien. quem R. impetrauerat, vt j. de off. deleg. causam, & ipso ¶ actore absente proceditur in lite, sup. de dol. & contu. causam. Si autem esset reus, etiã coram ecclesia de expoliatione posset excipere, vt patet in eo, quod le. & no. s. de ord. co. cum dilectus. S. pen. & c. si. secundum Host. [Incongruum] prima facie, Inn. & certè incongruum esset, nisi quia matrimoniũ clam & in contemptum ecclesiæ fuit contractum, vt s. eo. causam. & sic nõ obst. j. c. peruenit, in fi. quod dic, vt ibi no. Hostien. [Matrimonium] sup. parentum. Hostien. [Ea] scilicet Agatha, vel suis parentib. erat ergo mortua Agatha. & non solum per eius mortem, sed per mortem parentum videbatur crimẽ extinctum, s. m. Host. de hoc in gl. ¶ Gloss. 1. ¶ ponit casum. ¶ Secunda pro iurisdictione, q. sit distincta, alleg. 7. iura. in contrarium alle. 4. ponit opin. Hug. & contrariam Ala. & T. quam approbat.

14 ¶ In gl. 2. ibi, per vnam columnã] vide infra in supplementationibus. ¶ In gl. pe. ibi, principaliter] de statu defuncti principaliter non agitur, de peculio tamẽ ipsius, vel statu filiorum agi potest [& ibi, quamuis] vide de clan.

15 despon. cum inhibitio, super gloss. 5. ¶ In ¶ gl. 2. ibi, columnam. S. quia igitur impium] vbi dicitur, q. imperator potestatem suam hêt a Deo. ad idẽ in auct. quomodo op. epi. in princ. col. 1. vnde & Deus ipsum misit legẽ animatam in terris, in auct. de cõsu. S. si. col. 4. secundũ hoc tamen sequeretur, quòd duo sunt vicarij Dei in terris, vnus in spiritualibus, & alter in temporalib. Hostiẽ. contra id j. de elect. fundamenta, lib. 6. [& ibi, Hug.] & Lau. [& ibi, Ala.] & Tan. & Gof. dixit Vinc. nec credo Ala. quia Anglicus & timidus: nec magistro Tan. quia Lombardus, & acephalus, & sto illi canoni. 96. dist. cũ ad verum, & quia Constantinopolitanus, qui verus imperator esse debeat, obfuscatu est. & regnum Franciæ contentum debet esse paribus suis, quorum antecessores finalem pœnam receperunt apud Hispanos, & Teutonicorum imperium habet gladium a papa, dicere potestis imperatorem Hispanum esse verum imperatorem, qui a nullo nisi a Deo gladium habet [& ibi, vnum solum] & non duo, quasi monstrum. s. de off. or. quoniam [& ibi, successor] quidam hoc negat dicentes, q. nec in testamẽto, nec in sacerdotio, nec in officio successit papa Moyse, est enim papa successor Christi, qui fuit minister noui testamenti, & qui fuit sacerdos in æternum. Moyses sicut dux habuit executionem gladij temporalis, quem papa non habet [& ibi, alius] & de re iud. ad apostolicã, lib. 6. [& in fi.] de hoc 10. dist. quoniam, & ad hoc cle. de iureiur. Romani, & de re iud. pastoralis, in fi. & hoc vltimum amplectitur Host. Dicit tamen, q. papa non habet se intromittere de temporalibus in al-

terius præiudicium. j. eo. per venerabilem, ver. insuper, hoc regulariter, nisi in casibus infra eo. per venerabile, ver. rationibus. sed imperator indistincte se intromitti, cui hoc est a Deo immediate commissum. Imperator tamen, si excedat etiam in temporalibus, corrigi poterit per superiorem, secundum Inno. ¶ In gl. quia crimina, ibi, admonere] & infra de hære. accusatus. S. si vero, in fi. lib. 6. [& ibi, profertur] & in casu j. de hære. si quis episcopus [& ibi, bonorũ] contra j. e. peruenit, ibi soluitur.

ADDITIONES.

- a ¶ Notauit. Ibi vide plenius de materia ista, & per Io. An. eo. tit. cum super, Bar. post gl. in l. spe. ff. de re iud.
- b ¶ Ca. Vide Io. And. de off. or. conquerente, in gl. hæc petitio. & Bar. in l. cum Titia, ff. de accu. & Bal. in d. l. diffamari.
- c ¶ Procurator. Vide plenius Bar. in l. si sine. s. cum autẽ, ff. eo. ti.
- d ¶ Commissa. Ibi vide. & ibi soluitur contrarium de l. si sterilis. s. cum per venditorem, ff. de ac. empt.

S V M M A R I V M.

- 1 Proles ex secundo viro suscepta a muliere primo viro viuente, a quo separata fuerat, legitima erit.
In vagabundo marito malitia præsumitur, & quando, nu. 2, Matrimonium dissolui non potest ex sola absentia viri diuturna, nisi probet aliquod impedimentum, nec quia non possit carnis resistere stimulus, nu. 2.
In contumaciam absentis vocati rescinditur, nu. 2. et 5.
- 3 Ordo iudiciarius in matrimonij separatione seruandus.
Ab adulterio excusatur auctoritate ecclesiæ mulier alij viro coniuncta.
- 4 Epilogus, & suffragium glossarum.
Dolus alienus mihi nocere non debet.
- 5 Suppletio glossarum.

C A P V T VIII.

- 1 Perlatum. C. Si mulier ¶ per iudicium ecclesiæ separata a primo illo viuente contrahit cum secundo, legitima erit proles, quam ex illo suscipiet, & sunt duæ partes, in prima facti narratio. in secunda commissio ibi, Ideoque [Transisset] causa vagandi, secundum Innocẽ. vel in odium mulieris, & sic absentia fuit malitiosa, per quod non obst. sed concor. supra, vt li. non contest. quoniam. S. si autem, & supra de spon. de illis, secundum Hostien. [Eum] scilicet maritum malitiosẽ absentem. Host. [Querebam] dicens maritum mortuum, vel matrimonium accusans de parentela, secundum Inn. vel, de alio impedimento canonico s. m. Host. præcedẽte matrimonium, propter qd vxor esse non poterat, quod & postea probauit, vt sequitur [Expectare] forte quia ¶ nec poterat stimulis carnis resistere. s. de eo, qui co. con. tan. vxor. Iordanæ: nec in hoc est vis s. m. Host. vt patet s. vt li. nõ contest. qm. S. si autẽ [Parentibus] hoc facere debuit eps, cum malitiosẽ se absentasset, vel sine causa vagaretur s. m. Inno. [Reuocarent] sub. & matrimoniũ, si vellent, defenderent. & sub. q. parentes ad eum miserunt, sicut per epm moniti fuerant, sed obaudiuit, nec venire voluit, & sic contumax fuit, secundum quod cõcor. s. vt li. non cõte. qm. S. si autem. Host. [Spacio] post terminũ assignatũ per epm. Host. [Inter eos] s. mulierẽ præsentẽ, & virum maliciosẽ vel per contumaciam absentẽ, sed Dei præsentia supplebat absentiam. s. m. Host. C. de iudi. properandum, de do. & cõtu. veritatis, ad fi. [Promulgauit] & bene, quia nil omisit de contingentibus, vt s. patet. s. m. Host. & male secundum Abb. & Pet. [Tulerit] seruato ¶ ordine iudiciario, qui debuit in talibus obseruari, & de hoc supra de fri. fraternitatis, vernã & si. Ho. [Auctoritate] & iõ excusatur ab adulterio, si re

Ioan. And. Comment. in Quartum Decret.

si reperiatur postea ecclesiam in sententia fuisse delu-
sam, ar. supra eo. ex tenore. de hoc infra eo. referente, ^a
Host. [Hac occasione] quæ ad nos. & forum nostrum per-
tinet. sic supra ca. 1. & 2. Host. ¶ Glo. 2. ¶ quærit, arguit
pro, & contra soluit, respondes ad hæc capitula. ¶ In
gl. 2. ibi, si quis in fraudem patroni libertus rem vendi-
dit, datur optio emptori, an velit rem habere iusto pre-
cio, an a re discedere precio recepto. nec fraudari de-
bet emptor precio. non enim de dolo ipsius quæritur,
sed de dolo liberti. ¶ In ¶ gl. 2. ibi non quærebatur] quæ
secundum Vin. eum legitime processisse, cum ageretur
contra contumacem, & de fœdere matrimonij. Gof. ma-
xime cum de discretione hic commendetur episcopus
secundum Hostien. secundum quem dic, vt dixi in tex-
tu super ver. transisset, & ver. reuocarent ^b [& in fin.] da-
to etiam quod episcopus minus legitime processisset.
Phil.

ADDITIONES.

- ^a ¶ Referente. & vide Io. And. in c. si. de claud. desponsatione, ad
fi. gl. quæ incipit, non in bona.
^b ¶ Reuocarent. Vide gl. in cle. 2. de iudi. super ver. matrimoniali.

S V M M A R I V M.

- 1 Filij concepti de clandestino matrimonio post conceptionem ta-
men approbato, & demum post ob impedimentum separa-
tionem eius nati debent legitimi reputari, vide nu. 4.
Huius decretalis intellectus quis, & nu. 2. & 4.
- 2 Legitimitas filiorum secundum ius canonicum indicatur, quæ
fit per subsequens matrimonium, & quorum, nu.
Conceptus non habetur pro nato, nisi ubi expedit ei.
- 3 Filius si est legitimus, ergo hæres.
Cap. non omnis 32. quæst. 2. intellectus.
- 4 Additio glossarum.

C A P V T VIII.

Quod nobis

Breue est. Dicebat autem Ho-
stien. q. decret. hoc intende-
bat, q. ¶ filij concepti de clā

- destino matrimonio, post conceptionem tamen per ec-
clesiam approbato, sed denum propter impedimentum
canonicum separato, licet post approbationem & separa-
tionem nati debent legitimi reputari. & ¶ in hoc illi ver-
bo matrimonio, iungendum est verbum, generati. Di-
cit autem, quod alij intelligunt, prout iacet litera, dicē-
tes, q. non debent reputari legitimi, nisi generati post
approbationem, & male ¶ in eu, qui remittit ad ea, quæ
no. supra eo. cum inter. Dicit autem, q. illi forsan intelli-
gunt [generati] i. nati, & male. vnde Iesus dicitur natus
ex beata Maria. sed alij generantur a suis patribus, vt
patet in genealogia saluatoris. Dicas ergo [generati]
sup. & nati [Comprobato] & postea fuit repertum impe-
dimentum consanguinitatis, vel affinitatis, & hæc fuit
dubitatio: alias nati prius & post legitimi censerentur,
^a infra eod. per tuas. Host. [Legitimos] contra. ff. de ¶ sta.
homi. l. Paulus. sed illud est a deo prohibitum secundum.
l. quod non tenet, hic secus. Vinc. [Iudices] quia conce-
ptus non habetur pro nato, nisi ubi sibi expedit. ff. de
sta. ho. qui in utero, insti. de ingenuis. §. 1. Host. [filios]
³ suple. & per consequens hæres. & sic no. q. ¶ si filius le-
gitimus est, ergo hæres, vt hic, & supra c. transmissa. §. 1.
in fi. §. 3. quæst. 3. dicat. vnde dicit Apost. ad Gala. 4. q.
si filius, & hæres per Deum, licet sit contra. 32. q. 2. non
omnis. sed illud intellige de illegitimo, vel legitimo
non necessario, nec volente hære ditatem adire. Hosti.
⁴ ¶ In ¶ gl. 2. ibi. generati] Host. dicit, q. concepti ante ap-
probationem, & nati post reputantur legitimi per ea,
quæ dicta sunt supra c. 2. Ego credo, q. decret. intendat

legitimare filios de clandestino matrimonio genitos,
si postea matrimonium fuerit approbatum, quasi præce-
dens turpitudine purgetur. & ¶ in hoc sic leges literam.
Si qui autem ge. fu. de clā. ma. postmodum. i. post gene-
rationem ipsorum ab ec. & c. & pro hac lectura facit, quia
etiam de fornicario coitu nati legitimantur per sequēs
coniugium. §. e. tanta. arguebat Ala. & tenebat Gof. su-
pra e. cum inter, q. si contradicente ecclesia aliqui con-
trahant, & postea approbet, q. filij ante approbationē
nati sunt legitimi. §. de claud. despon. cap. 2. & 3.

S V M M A R I V M.

- 1 Proles est illegitima eorum, qui scientes impedimentum per-
petuum, contraxere matrimonium.
Cum consanguinea sponsæ de futuro matrimonium contrahi
nequit, nec contractum tenet.
- 2 In maternis bonis an filij illegitimi succedant.
- 3 Epilogus, & suffragium glossarum, nu. 4.
Dispensatio pro tolerantia, seu non contradictione.

C A P. X.

Referente

C. Si scientes ¶ inter se perpetuum
impedimentum, matrimonium
contrahant, illegitima est proles

- eorum. Host. dicebat, q. de tribus querebatur. primo an
quis contrahere possit cum consanguinea sponsæ de futu-
ro, quam non cognouit? Respondetur q. non, vt r. matri-
monium sic contractum debeat separari? Respondetur, q.
sic, an filij ex tali matrimonio clandestine contracto ge-
niti censeantur legitimi? Rndetur q. non [Ac per hoc]
f. quia tales scientes impedimentum, vel clandestine
contraxerunt. §. de claud. despon. cum inhibitio [Pa-
ternorum] forte ¶ secus in maternis. ff. vnde co. hac par-
te, & l. si spurius, insti. de senatusconsulto. Orphy. §. no-
uissime. ff. de inoff. test. si instituta. §. inofficioso, nisi ma-
ter sit illustris. C. ad Orphy. si qua illustris. quod dic vt
in summa. e. tit. §. 2. ver. spurius, & se. sup. de testa. Rainu-
tius. in prin. Host. ¶ Gl. 1. ¶ ponit casum. ¶ Pe. gl. ponit
duas lecturas. ¶ Vlt. gl. ponit tres casus, & primum mo-
deratur. ¶ In gl. idest ecclesia, ibi, matrimonium tale]
§. cap. proxi. [& ibi, dispensationem] vel idest toleran-
tiam, Inn. seu non contradictionem, supra c. 2. Host.

S V M M A R I V M.

- 1 Ad legitimam prolem ducendam quæ non sufficiat, & nu. 2.
4. & 7.
Matrimonij in facie ecclesie contracti effectus & utilitas, &
nu. 2. legitime contractum quod dicatur.
- 3 Temporalia quæ sunt ad agendum, perpetua sunt ad excipien-
dum: sed aliquando contra, & quo casu.
- 4 De legitimatione cuiuspiam quibus casibus queri possit.
Ignorantia, & scientia quo casu hic æqualeant.
Matrimonium clandestinum, & publicum eiusdem sunt effe-
ctus & quo casu.
De defuncti bonis, in fi.
De eius statu quando, & intra quod tempus queratur, nu. 6.
Crimen extinguitur per mortem, ibid. vide nu. 6.
- 5 Epilogus, & suppletio glossarum, & nu. 6. 7. 8.
- 7 Probatio quæ non admittenda in reprobatione legitimationis
filiorum a quo facienda, nu. 7.
- 8 Filio ad legitimationem suam quando & quæ probare sufficiat.

C A P V T XI.

Peruenit.

C. Ad ¶ docendum prolem illegiti-
ma non sufficit probare impedi-
mentum matrimonij in facie ecclesie cō-
tracti, primo ponitur mulieris qrela. sed o sup. ea datur
iudex, & super pronuciatione instruitur ibi, modus [Le-
gitime] i. bona fide, in conspectu ecclesie nullo ¶ dicen-
te,

te, nec ecclesia inhibete. §. c. 2. secus, si clā & mala fide, & sic concor. §. eo. causam, & §. c. prox. ex quo apparet canonicū impedimentum subesse, & quale forte hic fuerat [Quidā] forte agnati patris. sic §. c. 1. & 2. & c. lator.

2 Host. [Asserentes] & forte † verē propter perpetuū impedimentū, qđ fuerat inter coniuges, sed hoc probatū non releuat, vt dicā super gl. [Si est ita] §. qđ parentes publice in cōspectu ecclesiā † xerunt, nec in vita, nec post mortē illorū, intra quinquēnium aliqua qđ mota fuerit.

3 Host. [Legitimā] accusatore, vel excipiente repulso, sed contra, quia quā t p alia † sunt ad agēdū, perpetua sunt ad excipiēdum. ff. de doli excep. l. pure. §. si. So. illud verū est, nisi sit, qđ possit imputari excipiēti, qđ potuit agēdo suam exceptionē perpetuare; qđ dic, vt no. supra de rescri. si aut [Nūcietis] cū dubitatur, an quāri possit † de aliquo, an legitimus sit, refert, an parētes illius nullo modo vel clā cōtraxerint, & tunc quāri pōt de hoc perpetuū. §. eo. cām. 1. & 2. nisi forte adeo sit factū antiquum, quod non possit probari † ctus, vbi puto sufficere probare alias certas cōiecturas, vt no. §. eo. lator, ad fi. vel † xerint publicē & in facie ecclesiā. & tunc si obijciēs offert se probaturum malā fidē vtriusque, adhuc admittā ipsum indistinctē, cum hęc duo æquiparantur contrahere clandestine, ignorāter, vel in cōspectu ecclesiā mala fide. §. de clan. despon. cū inhibito. alias præsūmā bonā fidē, nisi mala probetur. ff. de prob. quoties. §. qui dolo, & supra de præsump. c. si. In hoc tamē casu, si vbi de mala fide nil obijcitur, si matrimonium fuit impetitum in vita parentum, adhuc in perpetuum quāri pōt, sic pnt intelligi C. si reus, vel accu. mor. fu. l. si. C. ne de sta. de. quamuis, supra eo. transmissā, nisi superior ex causa malā præsūmptionis certum apponat terminum, quo lapsō excipienti clauditur omnis via, supra eod. lator. & hoc quo ad hēreditatem. nam quo ad delictum parentum puniēdum, crimen extinctum est morte, vt probāt iura prēdicta, & ff. de sen. sine ap. re. l. p. de hoc supra eo. causam. 2. in fi. qđ si in vita parentum matrimonium impetitum non fuit, adhuc intra quinquēnium ratione bonorum de hoc quāri potest: elapsō quinquēnio, nō, & sic intelligitur hęc dec. ar. C. ne de sta. defun. si mater: vñ tamen spectandum decennium, supra de coniu. seruo. licet: sed ibi factum narrat, vt ibi no. Host. ¶ Glo.

5 † 1. signat trium, ponit duas opi. & soluit. iterum signat trium, & soluit. ¶ In † gl. 1. ibi, mater] ita stat in gl. sed melius diceret, mulier [& ibi, vnde dic] §m Tan. [& ibi, de matrimonio] §m Tan. vel ibi erat impedimentū super terrā ambulās, si vir superstes. hic fuerat impedimentum occultū, §m Gof. qui ēt dixit, quod dictū est de statu de functorū non quāri post quinquēnium, verum esse, vt reuocetur in peius: secus, si in melius, ff. ne de sta. de. l. 1. ad finē. In crimine ēt maiestatis, & hēresis non habet locum præsūptio quinquēnnij. C. ad l. Iul. ma. l. vlt. 24.

7 q. 2. sane [& ibi, nihil probat] dic breuius, aut † probatio est superflua, quia vult quis probare, quod probatū non releuat, & tunc nō est admittenda; vt si vellet probare, inter cōiuges fuisse impedimentū, cū tñ constet, vel cōfiteature eos in conspectu ecclesiā † xisse; istud nō docet prole illegitimam, sed si vult ēt probare illos fuisse confcios impedimenti, istud probatū releuat. vnde ad hoc admitteretur. idem si diceret matrimonium fuisse clā destinū, & audiretur ēt post mortem, §m Innoc. inducit literam hic [Legitimē celebrat] & supra de clan. despō. c. vlt. [& in fi.] distingue, aut est † pura negatiua, quia negatur matrimonium fuisse inter parentes, & tunc probet filius vel contractum, infra c. prox. vel communē opinionem, vt hic. aut non est pura, vt quia opponitur matrimoniū non legitimum; & tunc probat opponens, cum negatiua qualitatē probetur a negante, vt not. in decr. bonā. hic tamen, quia mulier agebat, & petebat se pronunciari legitimam, habuit necesse probare.

- 1 Pro legitimatione filiorū facienti dicto testium statur, licet contraria sit fama viciniā, præsertur, quod pro ea facit, num. 5.
- 2 Confessione coniugū statur, excipitur, prodest & filiis, et n. 11. Vnus eorum, non sufficit, & nu. 3. 5. 12.
- 3 Protestationi contrarium factum præiudicat.
- 4 Ecclesia de hereditate quando non cognoscit.
- 5 Testes nominati ab impetrante inquisitionem recipiuntur. Sententia oportet initi iuri, quod valeat: alioquin non tenet, exprimat solum.
- 6 Veritas opinioni præsertur, vel contra in fauorabili, vt hic.
- 7 Filius natus ex sponsa de futuro legitimus est, licet nunquam fuerit publicatum matrimonium, vide nu. 11. quod sit filius ex quibus probetur, nu. 9. 10.
- 8 Copula carnalis æquiualeat consensui de presenti. Non tam, vt accipiat.
- 9 Solutio communis per aliud, & aliud, & eius vsus. Allegari debent etiam intra non efficacia a fonte iustā causam, & ratio.
- 10 Epilogus, & suffragium glossarum, nu. 9. Ex nominatione parentum ius quaeritur filiis, & nu. 10. Possessio Carboniana quibus detur, in fi.
- 11 Additio glossarum, & num. seq. Legitimasse filium quibus modis pater intelligatur.
- 12 Sponsalia de futuro non faciunt matrimonium sine copula, nec prolem legitimant.

C A P V T XII.

1 Per tuas. C. Statur † dicto testium, qui probāt aliquem legitimum, licet fama viciniā habeat contrarium. & sunt duæ partes. in 1. cōsultatio, in 2. responsio. 2. ibi, Nōs igitur [Muliere] latenter affidata, vt patet infra ver. cum autem [Post] scilicet prolem susceptam & matrem abiectā [Aliam] scilicet tertiam [Ea] §. secūda [Copulauit] de facto [Firmauit] & † prima hoc idē asseruit, infra ver. cum aut. hęc aut affirmatio non sufficit, cum facto contrarium fuerit protestatus aliā vxorē accipiendo, ar. supra de elect. cum inter R. Si aut fieret præiudicium alteri matrimonium, valeret confessio, vt sic eam pro vxore haberet, ar. ff. ad l. Aquil. proinde. §. si. & eodem modo hęc confessio proderet filiis, si alijs filiis præiudicium nō fieret. nec ob. supra eo. transmissā: quia ibi non dī, qđ crederet eis, si diceret illū filium: sed creditur, qđ dicebant illū non filium. & per illam confessionem non fiebat alijs præiudicium: imō eis proficiebat. imō pōt dici, qđ vbi non fit præiudicium filij prioris matrimonij statur cōfessionē parentum, vt ibi, vbi verō fit præiudicium, nō, vt hic præterea ibi, nil fecit, vel dixit pater cōfessionē, contrarium: hic secus, §m Innoc. Host. remittit ad ea quę ibi not. & quę dicam in fi. Admittendus] hoc qđ scilicet esset illegitimus, non obstāte: alias de hereditate non cognoscit ecclesia, supra eo. causam. 2. Innoc. [Mulieris] ergo mulier idē asseribat, vt supra dixi [Credebas] & male, vt infra patet (Receptis) ad plenam fidem, supra de ele. bonę. Vinc. (A filio) per hoc no. Host.

2 recipi † testes, qui nominantur ab impetrante inquisitione (Iudicasti) & bene. sed contra, innitebatur iuri, per quod non terminatur quęstio, vt infra patet, & sic non valuit sententia, supra de concess. pręb. ex parte, & c. dilectus. imō, quia hoc in sententia nō expressit. §. de re iudic. sicut, & quia innitebatur verę probationi, per quam terminabatur qđ supra de re iudic. cum I. & A. Host. (Simulatē) pro & † supra de biga. nuper. hoc tamē no. qđ † quando veritas facit pro legitimatione præsertur opinioni, vt hic. qđ verō opinio facit pro ea, præsertur veritati, vt §. eo. ex tenore. Hostiē. (Transiuit) & muliere eodē modo, vt §. 1. respon. (Denegasse) & ideo sola confessio patris non sufficit ad legitimationem filij

10. And. super 4. Decret. H secun.

Ioan. And. Comment. in Quartum Decret.

6 secundum Inn. [De futuro] no. fm Abb. qd f filius natus ex sponsa de futuro, legitimus est, licet nunquam fuerit matrimonium in facie ecclesie publicatum; quod verum est no apparere postea impedimento [Carnali copula] quia tunc quod ad forum contentiosum perinde est, ac si per verba de presenti consensisset, quod dic vt no. s. de spon. tua. Host. [Non tam] priuatiue. i. nullo modo. aliter ponitur secundum nos. supra de postu. bonæ. i. vel pot legi coparatiue fm ea, quæ dixi super ver. iudicasti.

7 Host. [Disimili] not. pro comuni f solutione aliud hic, aliud ibi, de hoc supra de rescript. si quando. Host. [Innitens] si. infra de ac. ad petitione. & not. qd aduocatus foues iustā causam iura faciētia pro se allegare det, et si no sint efficacia: quia. s. pot eis responderi. nam experientia docuit, qd sapius iudices, & consultores mouetur ad pronunciandū potius per iura, quæ minus faciūt, q̄ per ea, quæ plus faciunt. ¶ f Gl. 3. ibi ponit 4. casus, quibus fm leges naturalis legitimatur. secundo arguit ex nominatione ius quæsi. alleg. 5. iura. in contrarium alle. 6.

8 & remittit. ¶ In f gl. 3. ibi, de adop. §. vlt.] vide de of. de leg. cum super vlt. gl. [& ibi. l. vlt.] etiam per epistolas, quas viri mittunt vxoribus, dummodò de ipsarum fide constet, probatur filiatio [& ibi, neque] hanc, & se. vide de probat. per tuas, super gl. 1. (& ibi, iubemus) vide de simo. intantū, super gl. 3. ¶ In gl. vlt. ibi, etiam) vide de proba. per tuas, super 2. gl. (& ibi. l. 1.) alias. 2. §. idem Iulianus, si denunciante vxore se prægnantē vir tacet, per hoc no agnoscit, tamen alere cogitur (& ibi. §. sileat) vide de præsumpt. literas. super glos. præsumitur (& ibi. l. vlt.) vide supra 3. gl. (& ibi. §. si quis) carboniano locus est, et si pater questionem filiationis moueat, vel testator negauerit filium, quē tamen no exheredauit (& ibi, quod Labeo) si mittitur in possessionē natus post mortē patris existimatis se sine liberis decedere, fortius qui agnitus fuerat a defuncto. ¶ In glos. eo ipso, ibi, legitimasse) contrarium vr hic ex textu, si dicas, qd iste habebat alios legitimos filios, cessaret obiecti. vel posset lex locum habere, quando mater tunc viuens coniunx esse posset (& ibi, item si pater) habens etiam legitimos, vt ibi (& ibi, curialis) deputatus seruitio senioris vel nouæ Romæ, vel ciuit. originis, vel cuiuscunque metropolis. idem esset in filia, quam quis copularet officiali alicuius prædictarum ciuitatum. C. de natura. libe. l. 3. insti. de nup. ad fi. & tales cū legitimis possunt institui æqualitate, in auct. quibus mo. natura. eff. sui. §. & quoniam, col. 7. & hoc quando ex libera muliere susceptus est filius, nā si ex serua, non posset offerri legitimis superstitibus, in autē, quibus mo. natura. eff. sui. §. si quis igitur fuerit, & §. iste modus. necesse est etiam, qd filius consentiat, vt eod. titul. §. generaliter. item legitimatur proles per subsequens matrimonium; quod dic vt s. eo. tanta. Item per preces principi oblatas, s. cum pater non habēs legitimos, impetrat rescriptum principis, per quod naturales naturæ restituit, sicut legitur in auct. quibus mo. natura. eff. sui. §. illud tamen. de legitimatione papæ dicā infra c. proxi. super glos. 2. Item si pater dixerit in testamēto talē sibi velle succedere, principe hoc post patris mortē approbāte. & hoc qū non nominauit illū legitimū, nec simpliciter filiū, sed dixit naturalē, vt eo. tit. §. si verò is, qui solūmodo, Hosti. remittit ad ea, quæ no. in sum. eo. tit. §. si. & hos casus etiam notauit Gof. s. c. 1. (& ibi, legitimus) ipse & eius fratres ex eadē matre suscepti, vt ibi, & hæc vera, quādo legitim⁹ no superest. eod. §. & §. si verò non habens [& ibi, dicat aliquis] vbi de hoc, & 94. dist. dominus (& ibi & illud) dic vt ibi, & supra de fi. præf. Michael, ¶ In glos. idest, ibi, a papa) vel ab alio. ¶ In glos. sic videtur, ibi, Michael) vbi de hoc.

11 ¶ In glos. antequam, ibi, ex ea) idem, si ante f fuisset susceptus, dummodò contraxisset cum ea ante, quā cōtraheret cū secunda. Abba. intellige sane, hoc enim ve-

rum, si loquatur de sponsalibus de presenti. sponsalia verò de futuro, nisi post illa interueniret copula, non faciunt matrimonium, supra de sponf. veniens. 2. & sic nec legitimant prole, vt ibi etiam dixi. & facit quod sequitur hic ad fi. siue per verba & c. ¶ In f vlt. gl. ibi, pro ipso) hæc dissimilitudo parum valet. nā si creditur neganti, quare non confitēti: sed dic, qd ibi negabatur filiatio, hic qualitas. Itē hoc factum dīdicebat verbo: ibi secus. Item hic assertio viri tantum, ibi viri & mulieris.

ADDITIO.

1. ¶ A. Vide Io. And. de renun. in præsentia, in gl. respectu quodd. & Bar. in l. si is, ad quem, ff. de acq. hæ. & in l. qui testamento. ff. de exc. tu. & vide Io. An. de concess. præb. ex parte in gl. tantū.

S Y M M A R I U M.

1. Diuisio decretalis.
2. Papa an & quando legitimet in temporalibus alienæ iurisdictionis subditos, & nu. 3. 5. 7. 8. 12. cir. fin. 14.
Pro quib. ad eū recurrendum, & a quibus, n. 21. superest & præest omnibus, num. 23. 32. in quibus gradibus dispensare possit, & qualiter, nu. 30. in fi. cum non recognoscentes reges an peccent, nu. 32.
Clericus in foro ecclesiæ potest esse procurator laici.
Maius qui dat, & minus dare pot, licet aliquādo secus, & §. Seruitus est iugum violentum, & iuris gentium.
In seruum quantum possit dominus.
Legitimus per papam, vel laicum, vt imperatorem, vel comitem, ad quæ loca, & ad quas res videatur legitimatus, nu. 6. & 7. 8. 29. 30. 34.
6. Dispensatus in spiritualibus, an intelligatur & successione dispensatus, an & in alijs, & quibus, & nu. 29. & 30.
Famæ restitutio ad quæ extendatur, & in quæ loca.
Imperator an & in quibus legitimare possit, & vbi, & nu. 8. subest papa, & eius potestas, nu. 14. 16. 32.
7. Liberè, aduerbium quid significet hic.
9. Parem se facere maiori, iniuria est, & nu. sequ.
10. Dispensatio facilior in maioribus, & qui eam non mereatur, nu. 11. quando gratiosa dicatur, nu. 14.
Dignitati deferendum.
Dissimile hic quinque modis quid esse dicitur.
Matrimonium contractum contra prohibitionem ecclesiæ facit illegitimam prolem, & nu. 32. cir. fi.
Contemptus iudicis inhabilem quem reddit beneficio iuris, ad dictio. contemptum.
12. Vxor quæ sit eius, quæ cum duobus successiuè contraxit.
Proles potest esse legitima suscepta ex duabus mulieribus eadem tempore in domo retentis, & quomodo.
Veritas opinioni vt hic cedat, vel contra.
13. Subiungere se laicus alterius iurisdictioni sine proprii iudicis consensu potest, excipiuntur casus.
Agnatis non præiudicandum.
14. De hereditate, seu successione, & feudo potest quis pacisci, & cum quibus, ver. no. casum.
Suffraganeorum subditi quibus casibus subsint metropolitano, ad dictio. casualiter.
15. Sanguis hic pro peccato, aliàs pro pœna, & aliter nu. 21.
16. In ambiguitate opinionum magis credendum legi canonice.
17. Possessor etiā intrusus ante fertur canonico electo in iudicando.
Decretum quibus modis accipiat.
Dubia quibus rationibus discernantur.
18. Crucifigitur Deus in membris.
Spernitur etiam.
Roma altera Hierusalem, & locus electus a Deo, & quæ.
19. Papæ fratres episcopi, & Cardinales. His decet papam omnia communicare, participes plenitudinis potestatis, nu. 24.
20. A iurisdictione minoris & prouocatione, ad maius tribunal quis eximitur.
21. Inter sanguinem, & sanguinem, versiculus quæ intelligantur.

- Inter lepram, & lepram quæ, ea est duplex.
- 22 Mors duplex, & quæ, & à quo exerceatur, & vtra magis ti-
menda.
- 23 Potestas duplex, spiritualis, & secularis.
- Spiritualis prior seculari. est similis generationi filij Dei.
- Maiores, & priores inferioribus præponuntur.
- Anima ad seruitium Dei facta.
- Ad animæ seruitium reliqua.
- Filius consuevit esse patri similis.
- Principia duo ponere hæreticum est, cir. fi.
- Vicarius vnus dei, ibid.
- 25 Manxeres qui, & qui, non intrant vsque in decimam genera-
tionem ecclesiam Dei, quibus succedant, in fi.
- Parentum vitium, vel delictum sequi obest.
- 26 Epilogus, suffragium, & suppletio glossarum, nu. 27. & 28.
- Cap. Artaldus 8. q. 3. est corruptum.
- 31 Spes habenda prole pro prole.
- 32 Reges Franciæ, Angliæ, & Hispaniæ nunquid peccent non
cognoscentem papæ subiectionem.
- Subiectio papæ nunquid à subditis præscribi possit.
- 33 Auctoritatem præstate in proprio facto cui liceat, iuncta glo.
- Personam actoris & iudicis gerere qui possint.
- 35 Iudices olim sedebant in porta ciuitatis, & cur.
- Porta hic pro quibus accipi possit.

C A P V T XIII.

- 1 Per venerabilem. Decre. hæc ¶ diuidi potest in duas par-
tes, in prima peti-
tio. in secunda respõsio, & ibi, in princ. q. autem. Secunda
subdiuiditur in 4. in 1. probat 5. rationibus, q. dispõsa-
tionem petitam facere poterat. in secunda ibi, videba-
tur, ponit similitudinem, quam inducebat petitor. quã
5. rationibus improbat. in tertia ibi, Rationibus, pro-
bat auctoritatibus veteris testamenti & noui, q. ybique
terrarum certis ex causis inter Christianos potest se de
temporalibus intromittere. in quarta ibi, licet, petiti-
onem exaudire noluit, cui omnis lex contradicebat. &
- 2 Abbas sic summat. Papa ¶ non legitimat in temporalibus
alienæ iurisdictionis subditos [Archiepiscopum]
not. Abb. per hoc, quod clericus in foro ecclesiæ potest
esse laici procurator; ad idem, infra de sim. cum essent
[Tua] loquitur G. mōtis Pessulani, sup. domino. & ideo
non dixit de monte Pessul. ff. de rei vend. in rem, secun-
dum Hostiens. [Ut filios] quos suscepisti de superindu-
cta, viuentem legitima, qua temeritate propria repulisti,
vt infra versicu. videbatur [Non noceret] sufficiebat fi-
nis, sed ad communem vtilitatem posuit intermedia
forte, ne quis crederet ipsum papam non potuisse hoc
facere [Quod autem] secunda pars, in qua ponitur pri-
ma ratio [Par] à minori ¶ probans, quod papa legitima-
re potest quod ad temporalia, Hostiens. [Habeat] alle-
gando dicit. alij dicunt, quod in veritate sic est, Innoc.
[diuersis causis] vel certis, puta necessitatis, vtilitatis,
vel prærogatiuæ personarum, 1. q. 7. §. nisi, & c. tali. 7. q.
1. scias. & est arg. quod pa. non debet dispõsare sine cau-
sa: quia homo est, & peccare potest, sicut alius, licet in
isto mundo à nemine iudicetur. 9. q. 3. aliorum, de hoc
supra de præben. de multa, & de voto, magnæ, §. 1. [In
episcopos] & in papas. 56. distin. Osius, & §. cum ergo,
Vinc. [Præsertim] 2. ratio coadiuuans primam secundū
Hostiēs. [Conceditur] ipsi papæ communiter per magi-
stros, Goff. [Per simile] 3. ratio coadiuuans primam [&
4 licet videatur] ar. à simili ¶ est potius à minori. Hostiēs.
Nam si naturale vinculum patriæ potestatis, quod de-
bet esse inmutabile, instit. de iure natura. §. sed natura-
lia, soluitur per episcopalem dignitatem, multo fortius
ciuile impedimentum, quo illegitimus à successione re-

pellitur, vt si remoueret, quod est fortius, fortius ergo,
quod est debilius, hoc tamen non semper sequitur. nam
potest quis interdum equum dare magni valoris, qui
capram modicæ æstimationis dare non posset, institut.
de ac. §. præterea si quis generaliter. Item multi pos-
sunt maiora, qui minora non possunt iure consuet. vel
priuilegio repugnante, secundum Host. [Præterea] quar-
ta ratio primam coadiuuans. Hostiēs. [Simplex episco-
pus] nedum nos, qui supremam potestatem habemus,
de vsu pa. ad honorem. Hostiens. [Iugum] quod violentum
¶ & iure gentium est. & tantum ius præbet, quod
dominus de seruo suo facere potest, quod sibi libet, dū-
modo, non abutatur, institut. de iure natura. §. ius au-
tem gentium, & de libertinis. §. 1. & de his, qui sui, vel
alie. iu. sunt, per totum. Hostiens. [Euaderet] non solam
quod ad spiritualia, sed etiam quod ad omnia temporalia
omnino dominicali vinculo dissoluto. multo fortius di-
cendum est, quod legitimatus per nos quod ad spiritua-
lia, vel simpliciter, videatur quod ad omnia legitimatus
etiam temporalia. & accipe infra vnde cum in spiritua-
libus & c. vsque ibi, Dispensatum. & sic satis large & li-
beraliter loquitur hæc decre. secundum Hostiens. [Vide-
retur siquidem] ad hoc ff. de inter. & releg. l. relegato-
rum. §. si. ff. de sena. qui indignus. Cod. si aduersus tran-
sact. l. 1. Cod. de tempo. in inte. re. petendæ, in fin. Cod.
de dila. si quando, Cod. de fructi. & litis ex. l. si. Hostiēs.
6 [Dispensatum] vnde eadem ratione ¶ cum quo dispen-
satur in beneficio, & in successione. La. dicebat Io. tex-
tum intelligendum in dispensatione papæ: sed si episco-
pus dispensauit cum aliquo in spiritualibus, nõ per hoc
intelligitur secum dispensatum in successione. Dicebat
autem Innoc. quod poterat dici secum dispensatum in
actibus legitimis, vt possit esse iudex, & testis. De suc-
cessione verò non potest iudicare, supra eo. lator. & ca-
usam. ergo nec dispensare. Dicit autem Innoc. quod
legitimatus, & restitutus famæ, & cum quo dispõsatum
est, in quocunque foro ecclesiastico & ciuili omnia face-
re poterit, super quibus habuit potestatem, qui legiti-
mauit, dispensauit, vel famæ restituit. poterit enim in
omni iudicio testimonium reddere, & ad ciuiles hono-
res vocari, nisi sint talia, quæ sunt in alterius præiudi-
cium: versic. gratia. nam legitimatus ab vno primatē,
principe, vel ciuitate non obtinebit ab intestato bona
hæreditaria in terra, quæ non sit subdita legitimanti.
sic enim præiudicaretur consanguineis defuncti, vel fi-
sco, qui debet ab intestato succedere, Hoc dictum In-
noc. statim reasumam. Item legitimatus à iudice secu-
lari per hoc non admittetur ad ordines: quia id non
est de iurisd. laici iudicis. Sed si vnus episcopus legiti-
met aliquem etiam in alia diœcesi poterit promoueri:
a quia dispensare in ordinibus cum illegitimo, de iurif-
dictione est cuiusque episcopi, nec est in alterius præiu-
diciū, quod illegitimus promouetur. In alijs verò,
in quibus non est necessaria legitimatio, famæ restitu-
tio, vel dispensatio, vt seruus manumittatur, obligatus
nexibus curiæ absoluitur, etiam si laicus hoc faciat, ta-
men redditur aptus ad ordines. 54. distinction. per to-
tum. Ratio diuersitatis, quia in his non est delictum,
vel defectus, nec est in prædictis necessaria aliqua di-
spensatio. Alij dicunt, quod etiam dispensare potest,
& intelligitur dispensatum hoc ipso, quod dispensat
in ordine, & etiam in hæreditate, b sed contra vtran-
que opinionem, videtur, quod non habet de iurisd. in
temporalibus, supra de app. si duobus: sed licet non
habeat iurisd. contentiosam: tamen potest voluntariā
exercere. ff. de offic. procons. l. 1. tamen aliqua concedi-
tur per consequentiam, quæ non directè. ff. de excus. tu-
torum, & not. etiam de hoc 10. distinct. cap. primo. In-
noc. & quasi ad literam hoc videas in Spe. de leg. ad fi.
ver. sed illud quæritur. & quia supra dixit Innocēt. & ibi
Io. And. super 4. Decret. H 2 Guil.

Ioan. And. Comment. in Quartum Decret.

Guil. legitimatum ab intestato non succedere in terra
nō subdita legitimanti, vñ soluta qō, an comes, qui legi-
timandi potestatem habet ab imperio, legitimare possit
in terris ecclesiæ, & per prædicta videtur quod non. &
declarando difficile est facere aliquem hæredem; vn-
de nec prætor hoc facit, instit. de bo. pos. §. quoties au-
tem. & difficilius est eum, qui hæres erat, remoueri, ff.
pro socio, cum duobus, alias l. se. §. idem respondit, so-
cietatem, ad id, supra de co. præ. ca. 2. sed per legitima-
tionem fiunt hic duo, quia constituitur, qui non erat, &
remouetur, qui erat futurus, in auct. de incest. nup. §. du-
bitatum, & de tri. & seq. §. hoc idem. Item faciunt tres
glossellæ Io. quas allegabo super fi. 2. glo. Item illud vul-
gare, quod extra territorium &c. de constit. cap. 2. libr.
6. sed litera hic ver. rationibus, dicit in terris patrimo-
nij plenam temporalium potestatem ad papam specta-
re, & clem. de iureiur. Romani, dicit plenissime, ante fi.
ver. & terras ipsas. ergo si plenam & plenissimam habet,
nil deest de potestate temporalium, ergo ad eum spe-
ctat legitimare, & sic non ad aliū, bene facit quod præ-
clem. sequitur, verfi. nec in eis; vbi iurat imperator se in
terrīs ecclesiæ non exercere quancūque iurisdictionem
per se, vel alium, Ia. de Bel. disputauit hanc quæstionē,
quam posuit postea in auct. quibus mo. natura. effi. sui.
Et tenuit quod valeat, motus est principaliter, quia iste
est actus iurisdictionis voluntariæ, vt in prædi. auctē. §.
generaliter, & de his, qui sui vel alie. iur. sunt, l. fin. ergo
coram omni iudice & omni loco fieri potest, nisi prædi.
l. 2. ff. de offic. proconsul. ff. de adopt. l. emancipari, in
princ. & §. 1. Inducit etiam, quod sicut princeps iurisdic-
tionem habet vbique, sic & is, qui auctoritatem habet
ab ipso. C. vbi & apud quos. l. fin. de iudic. l. apertissimi,
& quia se submittentes iurisdictionem prorogare pote-
runt. facit quod infra dicitur in versic. insuper, & quod
no. C. de eman. l. 1. & Cod. de exce. l. pen. & vltim. ff. de
iudi. sed & si suscepit. Inducit etiam, quod episcopus
extra diocesim suam existens confert beneficia, & dele-
gat causas, vt not. supra de offic. legat. nouit, ibi vide.
Item dici potest, imperatorem, & si non actu, tamen apti-
tudine habere iurisdictionem in terris ecclesiæ. ergo il-
lius saltem aptitudinis virtute exercere poterit volun-
tariam per se, vel alium, & faciat quod infra dicā post
Hostien. super versic. casualiter. & maxime in fi. glos. id
autem, versic. ratio, vel potius communis opinio [Libe-
7 re] i. sine ꝑ cuiusquam contradictione; quia nec aliqua
opinio contradicit, vel. i. iure propriæ potestatis, & do-
minationis. q. d. contra morem. 19. distinctio. in memo-
riam, supra de rescript. si quando. In alijs verò regioni-
bus potest contradicere is, qui in hæreditate ius habet,
& cui fit præiudicium, ar. supra de rescr. c. 2. & ca. ad au-
res. §. de maio. & obed. cap. fin. versic. insuper, nisi in ca-
sibus, infra eo. §. rationibus. Hostienf. [Potest] secundum
8 ꝑ omnes, in alijs autem partibus hoc non potest quod ad
temporalia, quia de ipsis nil ad papam, secundum T. &
Innoc. sed hoc est contra tex. infra §. rationibus, vt ibi
no. & dicas, quod solus papa habet potestatem legiti-
mandi non solum per quandam consequentiam, vt præ-
misit, cui allegationi stetit Io. sed etiam propriè & im-
mediate, ita quod alius nullus hanc potestatem habet.
Nam secundum diuinam & humanam legem filij duo-
rum fratrum licitè cōtrahunt, & secundum illas leges le-
gitimi essent filij sic suscepti, nisi lex papæ aliud prohi-
buisset, vt patet in his quæ not. de consangu. de infideli-
bus, & capit. nō debet. si ergo papa de legitimis potest
facere illegitimos, quanto magis poterit illegitimos le-
gitimare, cum primum odiosum, secundum fauorabile,
& sic primum restringendum, secundum dilatandum, de
re. iu. odia, libr. 6. Imperator autem, qui maior est inter
principes. 7. quæst. 1. in apibus, non pōt legitimare, nec
super hoc constitutionem promulgare, ad hoc supra de

decimis, tua. 1. quia matrimonialia non sunt de suo fo-
ro, de secundis nup. c. fi. quia cui denegatur causa cogni-
tio, supra de ordi. cog. tuam, fortius dispensatio, arg. in-
fra de sent. excom. cum illorum, ad l. autem qui contra-
rium innuunt, vt not. §. c. proxi. respondetur, q. & leges
suar legitimant. i. illegitimos, ac si essent legitimi, ad ho-
nores, hæreditates, & actus temporales admittūt, quod
facere possunt, sic nec papa semper verè loquēdo legiti-
mat. Nam trado pro regula, q. qui non potest in matri-
monio dispensare, nec in filio ex eo suscepto: sed qui po-
test in principali, & accessorio, arg. infra de do. inter vi.
& vxor. c. 3. de of. dele. prudenti. §. penult. & vltar. ff. de
redh. act. l. iustissime. ff. de reg. iu. cū principalis. igitur
cum suscepto filio de matrimonio contra legem diuinā
cōtracto verè legitimando Papa non poterit dispen-
sare; ergo nec cum adulterino, vt hic dicitur, & infra §. fi.
poterit tamen tales quo ad spiritualia, ac si legitimi es-
sent, admittere, secundum Hostienf. qui in his remittit ad
summam eod. tit. §. qualiter, sub §. salua reuerētia [Tra-
here] archiepiscopus Arelaten. Goffr. [Audaciam] mul-
9 tos curialiter reprehendit, qui ꝑ nō considerata sua in-
sufficiētia iudicant se pares ad gratias obtinēdas his,
qui sunt digniores, ad hoc 40. distinct. multi, in fi. Hic,
contra Iou. V. Cum minora maioribus coquantur, mi-
noris comparatio maioris iniuria est [Susceperit] cum
quibus dispensauimus [Similiter] non est bonum simi-
10 le: quia in maiorib. ꝑ facilius dispensatur, supra de trās-
la. cap. vltim. ad fin. considera igitur, quod es baro, ille
rex, & quod dignitati deferendum est, sup. de offic. de-
leg. pastoralis. 41. distinct. non cogantur. & quia patēs
erat hæc similitudo, non curauit illam specificare. Host.
[Credebatur] a rudibus non aduertentibus dissimili-
tudinis rationes [Dissimilis] 5. rationibus. primò ratione
pronunciationis. secundò ratione contemptus, & prohi-
bitionis. tertio ratione obiectionis. quarto ratione dubi-
tationis. quinto ratione subiectionis. Hostienf. [Nam
rex] 1. ratio dissimilitudinis, quia in negotio regis fue-
rat pronunciatum, in negotio istius non [Ipse quoque]
2. dissimilitudo ratione contemptus, & prohibitionis
11 [Suscepisse] post ꝑ prohibitionem, sed ante reuocatio-
nem sententiæ, de qua loquitur infra, alias, si etiam an-
te prohibitionem suscepisset prolem, non esset necessa-
ria legitimatio, supra de fri. fraternitatis, §. primo, &
sic, non contra dicit, supra capit. 2. & capit. perlatum, &
cap. referente, infra eo. ex tenore: quia ex quo prohi-
bitioni non acquieuit, censetur illegitima, supra de clan-
de. despon. capit. vltim. Hostienf. [In cōtemptu] palam
& publicè peccando in scandalum plurimorum, vnde
non erat secum dispēdum, de eo qui du. in ma. cum
haberet, secundum Hostienf. [Præterea] 3. dissimilitu-
do ratione obiectionis [Diuortium] quod ad vinculum,
vel etiam quod ad torum: quia adulterium in iudicio nō
obiecit [De filijs] 4. ratio, scilicet dubitationis [Non ef-
12 fe regis coniugem] Si ergo ꝑ quærat de illo, qui cum
duabus successiue contraxit, quæ sit eius vxor, non est fa-
cile respondere. Nam si inter illum & primam suberat
impedimentum, planum est, quod prima est vxor. & e-
contra, si impedimētum suberat, vt hic patet, & de spō.
cum in apostolica, per quod dixit Host. posse continge-
re, quod ex duabus mulieribus in domo retētis quis ea-
dem nocte procrearet prolem, quæ sibi succederet vt le-
gitima, vt si clandestinè contraxerat cum pedisequa, ta-
men coram testibus, per quos probatur contractus, nec
est aliquod impedimentum inter ipsos, quo casu præfe-
rendo veritatem opinioni succedat proles, supra capit.
proxim. secūda verò ignorās fuerat ducta in facie eccle-
siæ, & sic succedit proles, & cedit veritas opinioni, in-
fra eo. ex tenore. ex legitimo enim matrimonio quam-
uis occulto proles est legitima, & ex putatio, si non est
clandestinum, & alter contrahentium habet bonam
fidem

fidem [Insuper] 5. dissimilitudo ratione subiectionis
[Lefione] q. d. ubi alienum ius laderetur, nō deberemus
dispēfare, ar. 56. dist. satis peruersum. s. de const. c. 2. de
of. dele. super eo, de sta. mo. in singulis. s. porro [Potuit]
secūdm illorum opinionem ēt, qui dicūt, quod nō ha-
bemus nōs de temporalibus intromittere, nisi in patri-
monio: vel quia non debemus specialiter in talibus di-
spēfare, nisi cōsentientibus illis, quos res tangit. Co. de
pac. l. fi. C. de emac. lib. nec auus [Alijs] innuitur, hic q
13 nec laicus t possit se subijcere alterius iurisdictioni sine
c cōsensu proprii iudicis, quod verum est in feudalibus,
vt no. in sum. de arbi. s. de qua re, sub s. impeditur, ver-
sed nunquid vasallos, nec in alterius prāiudiciū, vt hic
aliās hoc potest. ff. de iudi. l. 1. & 2. qd dic, vt de fo. cō. c.
pen. Host. [Subiacere] qui tibi forsan deberent succede-
re, si prolem legitimam nō haberes, licet supereffent a-
gnati. sic j. de dona. inter vir. & vxor. nuper. sed nec a-
gnatis prēiudicare debemus. Host. [Rationibus] in hac
14 parte dixit Host. expressē reuocari illorū t opinionem,
qui dicūt, quod adeo distincte sunt iurisdictiones, qd ni-
hil ad papam de temporalibus, & dicētium, qd papa nō
potest legitimare quō ad tēporalia nisi in patrimonio.
[Gratiam] ergo non erat proles legitima: aliās nō fuisset
gratia: sed pendēte dubio facta dispensatio dicitur
gratiosa, licet possit postea contrarium apparere, vt di-
ctum est s. secūdm Host. [Fecimus] legitimando etiā
quō ad temporalem hereditatē. & sic cū regnum sit ex-
tra patrimoniū beati Petri, patet falsam opi. T. secūdm
Host. [Requisiti] not. casum quō ad hereditatē paternā
papa legitimat, de consan. & affi. quia circa, s. requiren-
te patre laico. nā eo cōsentiente pōt inde fieri pactum,
eo viuente: aliās non. C. de pactis. l. fi. & eo mortuo con-
sentientibus his, quibus ius iam quāsitū est: aliās non,
& quō ad feudalialia cōsentiente domino feudi: aliās nō,
ar. infra de do. inter vi. & vxor. nuper, in cōstitutio. Fre-
de feudo non ali. imperialem, & supra de fo. compe. ex
transmissa, in fi. Host. [Veteri] infra ibi, Si difficile [No-
uo] j. verfi. Paulus. q. d. non recurrimus ad fabulas, exē-
pla, vel medicata suffragia, nec ad ius positium, quod
ponitur, & deponitur, & in quo est pro ratione volūtas,
sed ad ius diuinum, & impermutabile, secūdm Hosti.
[Casualiter] forsan in casibus, quibus subditi suffraga-
neorum subsunt metropolitanis, qui no. supra de of. or-
pastoralis, secūdm Gof. q. d. secūdm Hostiē. Impera-
tor prāest temporalibus immediatē, & constitutum est
hoc a deo, vt no. supra eo. causam. 2. tamen & in his sub-
est papā, sicut ep̄s subest papā, & nihilominus archiepi-
scopo: differt tamen, quia ep̄scopus deponi non potest
sine speciali licentia papā per metropolitanum. 30. qu.
6. quamuis, & c. dudum. Sed imperator per papam sine
speciali licentia dei deponitur, de re iud. ad apostolicę
quia ex generali cōmissione sequitur, quōd omnia spe-
cialia specialiter sint commissa, ar. infra ver. Paulus, de
iudi. nouit, in princ. de ma. & obe. solitā, ad fi. de vsu pa.
ad honorem. nec ob. de of. le. q. translationem: quia in
omnibus & singulis specialibus, quā occurrunt, necesse
fuit saltem per vnum reipublicā prouideri, ar. ff. de ori-
gi. iur. l. 2. s. nouissimē. 3. col. & patet infra de hom. pro
humani, li. 6. excusat ergo hic necessitas, de ob. ieiū. cō-
siliū, infra de reg. iur. quod non est. sed quamuis perso-
na imperatoris subsit papā, & temporalia per quādam
consequentiam: tamen imperator magis potest in tem-
poralibus, quē immediatē tenerē a deo, & ideō dummo-
dō caueat a peccato, potest de illis disponere, vt sibi pla-
cet. Cum ergo possit donare rem alienam, quia is, cu-
ius res erat, habet regressum aduersus fiscum infra qua-
driennium. C. de quadri. prāscrip. bene a Zenone, argu-
ff. ad l. Rhod. de iac. deprecatio, poterit & ani nō donā
di legitimare. i. illegitimum vt legitimum ad tempora-
lem hereditatem admittere, vel ad requisitionem petē-

tis, vt dictum est in papa vel per constitutionem suam
generalem, vel specialem, vt no. supra c. proxi. [Deute-
ronomio] 17. c. [Apud te] iudex, quicunque ecclesiasti-
cus, vel secularis. Gof. vel quicunque alius Christianus
15 sis. Hostiē. [Sanguinem] sumitur t sanguis pro peccato,
iuxta illud psā. 50. Miserere, Libera me de sanguinibus,
vel pro pōna, iuxta illud, sanguis eius requiretur de ma-
16 nu tua. facit Gen. 42. Gof. [Portas] no. in t ambiguitatē
opinionum magis credendum l. canonicā, quā dictis
sanctorum, vel magistrorum: quia papā, non alteri da-
ta est talium interpretatio dubiorum, vnde & impera-
tor ad ipsum recurrit. Co. de sum. trin. l. fi. super quo vi-
de quod no. in sum. de deci. s. fi. sub s. septimo, verfi. pa-
tet ergo, & seque. Host. Et arguit Abb. s. legistas. qui in
suis opinionibus non stant casui expressim terminato
17 per decre. [Loco] argum. quōd t si causa committitur
ep̄scopo Bon. & duo sunt electi, vnus intrusus, qui possi-
det, & alter canonicē electus, ille qui possidet, debet co-
gnoscere, de consecr. distinct. 2. his ergo. 1. 1. quāstio. 1.
si quisquam. Vinc. [imperio] not. papam esse imperato-
rem. 96. distinctio. Constantinus [Decreto] i. decisione,
responsione, sententia, diffinitione, ordinatione, inter-
pretatione, constitutione. Nam his modis super dubijs
discernere potest; ad hoc infra verfi. is verō. Hostiens.
[Lex secunda] verbum Hiero. ad Paulinum 7. cap. [Vo-
cabuli] sic supra, de prāben. cum secūdm [Interroga-
tus] s. dominus [Ab eo] scilicet Petro [Crucifigi] argum.
18 deum t in membris crucifigi, sicut & tperni. 8. q. 1. qui
nos. Vinc. & dic [Crucifigi] s. in te, vt sic vrbs ista altera
Hierusalem intelligitur, & effusione tui sanguinis, qui
primus meus vicarius es in terris, fundetur, firmetur, &
consecratur hic locus, quem elegi mihi, secūdm Host.
ad hoc j. de elec. fundamenta. libro 6. [Intelligens] ip-
se Petrus reuelatione diuina [Pro se] vt reuerteretur in
vr̄bem, & ibi pro Christo figeretur cruci, & sic per con-
sequens Christus in ipso. 3. quāstio. 1. nulli, in fi. Hostiē.
[Locum] scilicet vr̄bem Romam [Reuersus] promptus
ad obediendum, non morosus, & ibi crucifixus est. 2. q.
19 7. beati [Fratres t nostri] ergo omnes ep̄scopi, de crim.
fal. quā graui, qui vocati sunt in partem solitudinis,
de vsu pa. ad honorem. specialiter tamen hoc videtur
de cardinalibus intelligendum, quibus decet papam
omnia communicare, Remittit autē Ho. ad ea quā no.
de pō. & remis. cum eo, & de cle. non resi. ex gestis, & in
fra de Iudais, ad liberandam, sub decisione. super ver-
sanctę Ro. ec. de hoc etiam de scisma. ca. vno, libro sex-
to, [Is verō] exponit, quod dixerat, supra ibi, & ad iudi-
cem [Petro] Matt. 16. [Super terram] quod dic, vt infra
de sen. excom. a nobis. 2. [Eius] Iesu Christi [Qui] s. Ie-
sus Christus [Constitutus] scilicet papa, secūdm Gof.
imō Christus, qui venturus est iudicare papam, & quem
libet. 9. q. 3. aliorum, & omnes viuos, & mortuos, de sū-
tri. firmiter, ver. venturus [Mortuorum] 24. q. 2. sane, de
sen. ex. a nobis. 2. aliās crimina extinguūtur morte. Nā
20 t & prouocatione ad maius tribunal eximitur quis a iū-
risdictione minoris. ff. de re iu. cōtra pupillum. s. is qui,
secundum Gofr. quem decipit relatio secundum Host.
De Christo enim intelligitur hec litera, & non de papa,
vt supra est expositum [Distinguit] auctoritas deute-
ronomij [Ciuite] scilicet seculare. Hostiens. [Ecclesiasti-
cum] ciuite [Criminale] ecclesiasticum, Hostiens. Ergo
21 t sic plane lego literam, quōd per sanguinem denota-
tur criminale secularis fori, per lepram criminale fo-
ri ecclesiastici: per causam ciuilem vtriusque fori
[Vtrunque] scilicet criminale, & ciuile ecclesia-
sticum, & seculare. secundum Innocent. sic exponas
hęc verba [Sanguinem] quia accusator dicit esse pro-
batum, quōd reus sanguinem fudit, idest aliquod crimi-
nale commisit, puta homicidium, vel si. [Lepram]
quia accusator dicit reum esse infectum lepra hæresis,
Io. And. super 4. Decret. H 3 simo-

Ioan And. Comment. in Quartum Decret.

symonia, vel sacrilegij, vel alterius ecclesiastici criminis, & reus negat [Inter causam, & causam] quia actor dicit, quod reus tenetur sibi in 100. ex mutuo, comodat, vel alia civili actione, siue ecclesiastica, & reus negat. In his enim omnibus, si quid emergat difficile, recurritur ad papam. 17. distinct. multis, supra de app. vt debitis, secundum Innoc. potest & aliter exponi secundum Hosti. vt per primum criminale ecclesiasticum, & civile, siue seculare intelligatur, & ideo dicitur inter sanguinem: quia sicut secundum l. crimina sanguine humano puniuntur. ff. de iur. om. iur. l. 3. secundum canones spirituali, scilicet fundendo gratiam Dei, quae dat vitam animae, sicut anima corpori vnitur, vt patet, infra versicu. cuius per secundum, scilicet causam, civile, siue sit seculare, siue ecclesiasticum, C. de trans. causas, vel lites, infra de ver. sig. forus. §. causa. Per tertium verò includamus vtrumque, scilicet seculare criminale, vel civile, & ecclesiasticum criminale, vel civile. Alia enim lepra spiritualis, de qua dicitur, quod enim a praelatis &c. de voto magna, §. 1. nam siue sint bona, siue mala, de sacra vnc. ca. vno. §. ad exhibendum. Alia carnalis, quae non tam trahendo dilatur, quam inficiendo. cum sancto enim &c. 2. q. 7. cum pastoris, & accedit 20. di. §. 1. sed qualitercunque exponatur, vnus est sensus is, scilicet qd in omni foro & omni casu difficili, vel dubio recurratur ad papam. ad idem 24. q. 1. quoties, 2. q. 7. si quis nos, & c. omnes. 2. q. 6. ad Romanam, & c. qui se scit, & in omnibus alijs casibus specialiter pertinentibus ad papam, no. de transla. c. 1. [Per excommunicationis] q. d. duplex est mors, scilicet corporis, quam exercet iudex secularis cum gladio materiali, facinorosorum fundendo sanguinem, & animam a corpore vertendo. 23. quaestio. 4. ille gladium. ff. de iur. om. iur. l. 3. Alia est spiritualis, quam exercet princeps ecclesiasticus gladio spirituali anathematis mucrone. 16. quaestio. 2. visis, quo animaduertit in facinorosos, separando gratiam Dei, quae est vita, siue spiritualis anima animae humanae. & hac anima spirituali ab anima humana separata remanet anima humana mortua. ad hoc de re. eccl. non alie. si quis. 24. q. 3. corripiantur, supra de ma. & obe. si quis. Augustinus, est mors, quam homines timent, scilicet separatio animae a corpore, & est mors, quam non timent, scilicet separatio dei ab anima, qui est vera vita animarum. Host. [Plenitudinem potestatis] hic satis patet ex vi locutionis, quod papa superest, & praest omnibus. Hostiens. autem licet fateatur se in hoc solem tacibus adiuuare, quia adiectione non indiget plenitudo. 6. quaestio. 1. si omnia, hanc maiorem, & plenitudinem nouem rationibus probabat hic, ad quas prae-mitto, quod in decre. vnica, supra de sac. vn. ver. refert, ipse Hostiens. posuit dictum fratris Alex. de ordine minorum, scilicet, quod eccl. sia est multitudo fidelium, vel vniuersitas Christianorum de consecr. distinctio. 1. ecclesia, 7. quaestio. 1. Nouacianus, habens duo latera, scilicet destrum clericorum ministrantium, qui ad spirituales vitam pertinent: sinistrum laicorum tractantium necessaria terrenae vitae. Item est duplex potestas, scilicet spiritualis, quae caput habet summum pontificem, & secularis caput habens regem. ad hanc, de ata. & qua. cap. pen. 90. distinct. duo. spiritualis autem prior est temporalis in tribus, in dignitate, vel maiestate, inquantum spiritus maior & dignior est, quam corpus, de translat. capit. 2. vnde Abraam patriarcha vt minor obtulit Melchisedech decimas vt maiori, Gen. 40. benedixit etiam illi Melchisedech vt maior. facit ad Hebraeos 7. & 21. distinct. denique, in fin. secundo est prior institutione. vnde sacerdotium Melchisedech praecessit l. scriptam. de hoc sup. de constit. translat. facit Exod. 28. in fin. Item per sacerdotium deo iubente ordinata fuit regalis potestas. 1. regum. §. in fi. ibi dixit dominus ad Samuelem, constitue super eos regem. ad

idem. Exod. 17. tertio est prior potestate, vel auctoritate, quia spiritualis terrenam instituit, & iudicat, vt hic ne scitis &c. & ipsa spiritualis si deuiat, a nemine iudicatur. 1. ad Corinth. 2. 6. spiritualis iudicat omnia, & ipse a nemine iudicatur quod de papa omnino verum est 9. q. 3. nemo, & c. aliorum, excepta haeres. 40. dist. si papa. hoc autem ipse Host. inducit. probat primo per ordinem scripturae etiam legis humanae, in aucten. quo oportet, in princ. colla. 1. C. de sacro. eccl. l. fi. C. de ve. iur. enu. l. 2. §. sed quia. Priores enim & maiores inferioribus praeposuntur. C. de no. C. fa. l. vna, post medium, de ma. & obe. c. 1. & c. statuimus. Secundo ratione subiecti, scilicet anime, quae praeposenda est omnibus humanis rebus. C. de sa. eccl. sancimus. i. quanto quis melioribus praest &c. in Auct. C. de defen. ciuit. §. nos igitur, per quod dicitur, qd etiam omnia temporalia sibi subsunt. Nam anima facta est ad dei seruitium. Reliqua verò ad seruitium animae. & dici solet, qui habet rusticum, habet & bouem, & sic regens animas non excluditur ab his, quae sunt animabus subiecta: non sic e conuerso. ff. de redhibi. ac. iustissime. Tertio naturali ratione. Nam sicut filius dei est contra naturam conceptus, & incarnatus, & natus ex virgine, si in momento deum verum & verum hominem concipiente & habente in utero. vnde Hier. 9. Mulier circumdabit virum, sic iurisdic-tio sua, quam reliquit Petro, & successoribus Petri. sup. & naturam iurisdictionis trahit ad se spirituales quaestiones incidentem in foro seculari, supra de or. cog. tuam, quod est omnino contra naturam iurisdictionis. C. de iudi. quoties, C. de ord. iur. ad ite. Iurisdic-tio enim spiritualis tamquam filia similis est generationi, & natiuitati filij Dei. Consuevit enim filius esse patri similis. ff. de redhibi. quod si noli. §. quia mancipia. Quarto ratione fortitudinis, supra de translat. inter cor. vnde quatenus sit spiritualis accessoria principali, tam ei tamquam princeps & dominus dominatur, de iure iur. debitores. Quinto quia princeps nedum subest papae, sed etiam suo simplici sacerdoti, qui ipsum soluit, ligat, & iudicat, infra de pe. & remis. omnis, cum tamen nullus clericus, quatenusque minimus existens clericus, & vtens clericali priuilegio, alicui laico in aliquo possit personaliter subesse, supra de tor. comp. si diligenti, quod patet in constitutione hac edictali, no. de iudic. cleri. Sexto fulcitur haec diuersis auctoritatibus 95. distinctio. cum ad verum, infra eo. duo sunt, de ma. & obe. solita, vbi de hoc, & no. supra eod. §. per totum. Septimo diuino oraculo, & antiquitate, diuturna consuetudine approbata. de translat. quanto. Octauo, ex vi fidei: sicut enim ponere duo principia est haereticum, 24. quaest. fi. c. pe. ver. Cerdoniani, sic ponere duos generales vicarios & sibi aequales in terris haereticum videtur, quod ad ius pertinet. ne igitur haereticus videaris, haec sit tua fides, quod sicut vnus est deus immutabilis, de sum. tri. c. 1. sic & vnus est vicarius suus in terris generalis, cuius nauis est stabilis. nam & si quandoque fluctuat, non mergitur. 24. q. 1. non turbetur. & sic inferior hierarchia conuenit superiori. Non ratione vnitatis, quae diuisionem non recipit. 24. quaestio. 1. loquitur. Igitur, cum sit vna ecclesia simul collecta, vnu baptismum, vnus Deus, vna fides, vt ibi, & 7. quaestio. 1. nouationis, non potest vna sponsa generalis habere nisi vnum sponsum generalem. de hoc supra de praebend. cum non ignores: nec vna filia nisi vnum patrem, nec vnum corpus nisi vnu caput. Remittit etiam ad ea quae not. in sum. eod. titul. §. qualiter. primo respon. & dicit etiam illa suppleta per hoc [Ad Corinth. 12. sexto capitu. [Angelos] idest sacerdotes, vt 36. distinctio. §. ecce, ibi, Labia &c. 24. Goff. [Iudicabitur] per hoc insert Hostiens. quod cardinales participant in plenitudine potestatis, exponens scilicet etiam Papa, & Cardinales [Testante] in historia, quibus non est fas ecclesiam introire, Hostiensis [Man-

35 [Manzeres] i. de f. scorto nati. ff. de sta. ho. l. vulgo [In
decimam] scilicet si sequantur vicium, vel delictum pa-
rētum: alias non [Canone] 56. dist. per totum, de filijs
presbyterorum, per totum [Successionem] ad materiā
successionum remisi s. de succes. ab intestato, super rub.
[Paterna] non dicit materna. vide remisi. quam dedi
26 s. eo. tanta, super vlt. glo. ¶ Glof. i. f. signat cōtrariū, &
soluit. ¶ Secunda gl. respondet per quāstionem, an pa-
pa quō ad successionē legitimet, arguit q. nō, ponit opi.
Io. soluit cōtrarium, & subdit tertiam opi. ¶ Glo. vt ij.]
signat cōtrarium, & soluit. ¶ Gl. & sic] & sequēs misceā-
tur. & respondet per q. ¶ Vlt. gl. signat cōtrarium, & ibi
27 remittit. ¶ In gl. f. 2. l. 2.] de manumissione, & adoptio-
ne loquitur [& ibi. l. 1.] vide de elec. cum inter can. su-
per glo. sed nonne. ¶ In glo. 95. ibi, cui] vide de tor. c. i.
super vlt. glo. ¶ In gl. cui standū, ibi. l. pe.] vide de elec.
cum causam, super i. glo. ¶ In gl. ff. de, ibi, est receptū]
vide de elec. innotuit, super 6. glo. ¶ In gl. no. quod, ibi,
si consul] vide hanc, & seq. de proba. ex literis, super gl.
2. [& ibi, nec quicquam] vide de offic. l. q. translationē,
super i. glo. ¶ In glof. vlt. ibi, auct. licet] hanc & se. vide
28 in c. cum haberet, super vlt. gl. ¶ In f. gl. i. in fi.] vel cor-
rupta est ibi litera. vt not. 25. qu. 2. in Galliarum. & hoc
tenet Host. dicens s. m. Ber. Prouin. quod c. Artaldus, lo-
quitur de quadā ciuitate, quā destructa est, quā vocaba-
tur Arlet, & forte de illa loquitur s. de testa. c. i. de Are-
laten. verō habetur ff. de insti. l. habebat. ff. de vsuf. l. co-
29 dicillis. i. respon. ¶ In f. gl. 2. ibi, iurisdictionem] vnde
& licet concedatur, q. legitimare possit; non tamen per
hoc probatur, quod habeat in temporalibus contētio-
nem, secundum c. Goff. [& ibi, indirecte] & per consequē-
tiam, quod non liceret principaliter. ff. de pēnis. l. mor-
tis, in prin. C. si aduer. trans. l. i. C. de tempo. in inte. re.
l. petenda, in fi. Goffr. & hoc colligitur, infra de procu.
f. qui generaliter, in princ. f. & in fi. libro sexto, [& ibi, ho-
nores] G. Na. contra [& ibi, temporales] non tamē quō
ad successionē: sed quare in illis, & non in isto, non inue-
nio rationem. Goff. dixit Host. quod tenenti hanc opin.
bene occurreret ratio, quia. s. per prædicta nemini præiu-
dicatur, sed potius reipub. prouidetur, ar. ff. de decu. ge-
neraliter. s. spurios, & l. ipurij. ff. de testi. l. i. per secundū
verō prouidetur iuri priuato & odioso cum alterius tri-
bulatione, qui succederet, si hoc nō esset, quod vitari de-
bet. 25. q. i. s. si ergo, ver. finem, & in auct. de mā. prin.
s. oportet, col. 3. [& in fi.] de hoc rō. dist. ca. i. 59. dist.
30 capi. r. d. c. vno. dic. f. opi. glof. veram in prole genita ex
coitu non matrimoniali saltem ex affectu, vel consensu.
Cum enim papa non possit facere, vel supplere matri-
monialem cōsensum, vbi non fuit, ergo nec talem prole
legitimare poterit, nisi quō ad suum forum, nisi locus es-
set de temporali iurisdictione ecclesiæ: vel nisi eo tem-
pore, quo fungitur vice imperij, quō poterit, sicut impe-
rator posset. facit de fo. cō. sed cle. de re iud. pastoralis,
ad fi. Si verō proles genita fuit ex coitu matrimoniali, li-
cet de facto tantum cōtracto, tūc distingue, quia matri-
monium esse nō poterat impediēte lege diuina, vt quia
uxoratus cum secūda cōtraxit, vel cōtraxit cum nepte,
vel his similia. dico idem quod s. Si verō matrimoniū
esse nō poterat impediēte l. canonica tātum, vt quia cō-
traxit cum cōsanguinea, vel affi. in quarto gradu, vel
publicam honestatem cum cōsanguinea sponsa, subdi-
stingue, quia aut pa. vtitur verbo legitimationis, legiti-
mans. s. matrimonium, & prolem; & tunc quō ad vtrun-
que forum sit proles legitima, cum impedimentum a l.
can. inductum papa tollere potuerit, vt dixi in glo. secū-
dum omnes, quod nō posset imperator quō ad spiritua-
lia, vt ibi dixi: aut simpliciter vtitur verbo dispensatio-
nis; & tunc solum ad illa prohibita admittetur, in quib.
bus est dispensatum, cum tales dispensationes sint odio-
sæ, de fi. presbyt. c. i. in fi. libro 6. licet ob. si dicas etiam

in gradibus prohibitis. l. diuina papam ex causa dispē-
sare posse, de resti. spo. literas, in prin. vbi de hoc nam
licet approbet illa vt nunc, nō ex tunc: cōtracta verō
l. can. approbare poterit vt ex tunc, omne dedi. nec mi-
rum, si plus in his potest, quā in illis. facit quod no. de
of. dele. ex parte. i. cum concor. & facit clem. de immu.
ecc. quoniam. De prole verō genita ex coniugio cōstitu-
ti in sacris, vel professi, videtur, cum illud lex canonis
dirimat, papa illam possit legitimare, vt est dictum, nisi
dicas, q. ius naturale ex voto impedit q̄here, licet ius
canon. cōtractum dirimat. de hoc supra de cle. coniug.
cū olim, & dixi s. qui cle. vel vo. rursus, super gl. 2. ¶ In
gl. vt puta ibi, mariti] 7. q. i. sicut. ¶ In glo. maximē, ibi,
secundum Io.] & Host. ¶ In gl. dicebat, ibi, maxime] cū
concor. Host. ¶ In gl. vt ij. ibi, non valet sentētia] hodie
dic vt in conci. Vien. de iudic. dispēd. iofam. ¶ In gl. no.
31 quod, ibi, ipse Deus) quasi f. spes sit bonum prolis, quā
quis sperat prolem ad Dei seruitium informādam. vnde
dicebat Bam. proles. i. spes prolis procreāda ad cul-
tum dei. alij restringunt hoc ad matrimonium Ioseph,
& Marię. ¶ In gl. maxime, in fi.] hoc ideo, quia post pro-
hibitionem cohabitauit, & suscepit prolem: alias vera
esset proxima superior gl. vt dixi in tex. post Hosti. ¶ In
glo. de facto, ibi, imperio] imō papā, Innocē. & dicebat
32 f. Host. q. recognoscere debet imperatorem dominum
in temporalibus. 63. d. Adria. qui Dei vicarius est in tē-
poralibus, vt patet in his, quā no. s. eod. ca. 2. Est tamen
sub pa. vt patet in his, quā no. infra in versu. Paulus. nun
quid ergo mortaliter peccant Franciæ, Anglię, Hispani
reges hanc subiectionem non recognoscentes. i. r. qu. 3.
qui resistit. & nunquid hac subiectio a subditis nisi for-
san nomine Romanæ ecclesiæ potest præscribi, vide qd
le. & no. s. de præscri. cum ex officij. forte quādiu exiga-
tur vtrunque, possunt excusare, sicut no. in decima. s. de
decu. cū homines, in fi. Host. ¶ In glof. ff. de inf. 2. q. 7.
33 nos fi. ¶ In gl. no. quod, in fi.] dicit f. Host. q. in tali casu
nullus hoc facere potest nisi imperator alij præiudican-
do, vt j. no. is autē qui de iure id facere posset, & si face-
ret curialius abstinendo, & ad papam recurrēdo, ar. C.
de pigno. l. 3. non tamē cautius, ar. 7. q. i. Pontifices. i. 3.
q. i. s. 2. ver. ad hanc callida, & se. ¶ In glo. illos tantum,
34 in fi.] Host. dicit f. hanc gl. esse contra tex. quo dicitur,
Nos solum & c. & est si. quod dixi s. m. eum, supra de te-
sti. in nostra. sed defendi potest gl. quia tex. loquitur de
iurisdictione temporali certis casibus exercenda. ¶ In
gl. f. cum, ibi, licet] & ibi no. casus de hoc, quorū aliquos
35 notauit hic Hostiē. ¶ In gl. idest f. ibi, iudices] qui olim
sedebant in portis, iuxta illud psal. Saluum me fac. Ad-
uersus me loquebantur, qui sedebant in porta. Gof. qua-
re iudices olim sedebāt in portis ciuitatū, vide in Hie.
super Zachariam. D. vocatur iudex porta: quia facilem
aditum præstare debet intrare volētib. ff. de offi. præ.
obseruandum, vel quia sicut porta quandoque claudi-
tur, quandoque aperitur, sic iudex quandoque cessat, su-
pra de ferijs. per totum. quādoque ius reddit. ff. de iu. &
iu. l. pe. quādoque loquitur, quādoque tacet, & audit.
44. dist. sic rector: vel sicut porta restringit, sic reprimit
delinquentes, ff. de vsuf. æquissimum: vel portas ponit
pro magistris, qui docent, & aperunt scripturas, secun-
dum Host. ¶ In gl. interpretatur, in fi.] & infra de hare.
statutum, 2. lib. 6. ¶ In gl. ipse, in fi.] & infra de elec. fun-
damenta, lib. 6. ¶ In gl. vlt. in fi.] & plenius in Spec. co-
tit. ver. quid de natis.

ADDITIONES.

- a ¶ Promoueri. Intellige tamen in ciuilibus sibi concessis, de quo
in c. i. de fi. presby. li. 6.
- b ¶ Hereditate. De hoc videbis in glof. 2. & super illa Ioan.
And. super 4. Decret. H 4 Pro-

Ioan. And. Comment in Quartum Decret.

- ¶ **Proprij.** In his ergo, quæ soli principi sunt reſeruata, non eſt prorogabilis iuriſdictio alterius iudicis, qui aliàs habeat iuriſdictionem, ſed inferiore, & de laico vide Barr. in l. i. §. & poſt, ff. de noui ope. nūn.
- ¶ **Generalis.** De poteſtate, & præeminentia papæ dicitur ſuper laicos. vide Io. And. poſt Inno. de iudic. nouit. in glo. 2. & ſuper illa, & de ſo. com. licet, in glo. hic eſt vnus caſus, & Barr. in extrauaganti ad reprimendum, in princ. in gl. ſed quomodo, cū totius orbis.
- ¶ **Secundum.** Quæſi legitimatio ſit voluntariæ iuriſdictionis, quæ extra territorium exercetur, vt not. de offic. l. nouit, & eſt prorogabilior, contra contentioſa. C. de eman. l. i. l. i.
- ¶ **Principaliter,** ergo in terris imperij non poteſt, cum legitiman do ad ſpiritualia in conſequentiam veniunt temporalia; hoc innuit iſta opin. lo.

S V M M A R I V M.

1. Proles ex ſecunda uxore, viuente prima, ſuſcepta quando legiti ma, quando alio interueniente impedimento, nu. 5. 7. & 8.
2. De hereditate agitur in foro eccleſiæ & quando.
3. Filius legitimus patri illegitimo ſuccedit, ex perſona patris ſpurij nil petere poteſt, nu. 3.
4. Linea deſcendens ſemper eſt omnibus præferenda, niſi quid obſit.
5. A ſpurio ortus petere non poteſt, quæ pater non poterat.
6. Matrimonium in facie eccleſiæ quod dicatur contractum.
7. Ignorantia ex re occulta, vel remota.
8. Parentum alterius bona fides facit prolem legitimam; ſecus, ſi ambo ſciebant impedimentum, & quod, & nu. 8.
9. Decretalis cum inhibitiō, in quo impedimento habeat locum.
10. Favorabilis eſt conſtitutio inducta in animarum fauorem, vt conſtitutio, cum inhibitiō.
11. Filij legitimi non ſuccedunt, niſi ſint & liberi, in fi.
12. Epilogus, & ſuffragium gloſſarum, nu. 7.
13. Filius natus ex patre ſeruo, vel matre ſerua, qui putabantur li beri, cuius erit conditionis, & quando legitimus, & nu. 8.
14. Dos reſtituitur mulieri, ſeparato matrimonio etiam ob errorē conditionis.
15. Additio gloſſarum.
16. Mulier poteſt eſſe tutrix, non procuratrix etiam pro filio.

C A P V T X H I I.

Ex tenore. C. Si ꝑ conſugatus viuente prima in facie eccleſiæ contrahit cum ſecunda ignorante, legitima e rit ipſorum proles. & ſunt due partes. in prima iudicium cōſultatio. in ſecunda reſpoſio, & eius ratio ibi. Intelli gentes [Hereditatem] hic ſpecialiter videtur agi de he reditate, & ſic contra, ſupra eo. cauſam. 2. So. papa ha bet in Benevento temporalem iuriſdictionem. ſi ſupra de ap. ſi duobus, Gof. vel reus noluit hoc excipere ſecū dum Vinc. & dic. i. hereditatem debitam quondam R. marito, filius ꝑ enim legitimus bene ſuccederet patri il legitimo [Pupillo] ex perſona ipſius R. quatenus, ſi ipſe ſi viueret, petere poſſet. Nam linea deſcēdēs, niſi aliud obſit, ſemper eſt omnibus præferēda. C. de ſuis, & l. au. den. in ſucceſſione. Hoſt. [Aduerſa] forte patrius pupil l. ut ſ. eod. lator [Eius] viduæ [De adulterio] & ſic cum eſſet ꝑ ſpurius, ſi viueret, de hereditate aui ſui, ſcilicet patris nil petere poſſet, & ſic nec filius ex ipſius perſo na ſi ſ. eo. cauſam [Pater] auius pupilli, & de ipſius ha reditate agebatur [In facie eccleſiæ] ſed qualiter ꝑ intel ligitur matrimonium contrahi in facie eccleſiæ; dicūt quidam, ex quo fit publicē coadunatis amicis, & nemi ne excluſo; & ſic vtuntur Lombardi, ſue Italici, arg. C. de nup. ſi vicinis. imō ſecū dum alios ſeruata ſolennita te banorum, infra qui ma. accuſ. poſ. ca. ſi. quod verius credo, ſecū dum Innoc. vt patet ſupra de clande. deſpō ſa. c. ſi. Hoſt. i. [Ignaram] forte cum prima contraxerat elam, ſupra eo. per tuas. vel palam, tamen in terra remo

ta, ſupra de eo, qui du. in matrimonio. veniens, & c. i. in fi. Hoſt. [Aliam] primam forte matrem iſtius, a quo pe tebatur hereditas. Hoſt. [putarentur] forte enim poſtea fuit accuſatum matrimonium. & ſeparatum [Prol. s.] & matrimonij, quamuis putatiui [Legitimum] ergo ꝑ bo na fides alterius parentum facit prolem legitimam: ſe cus, ſi ambo ſciebant impedimētum, ſupra de clan. deſpō c. ſi. ver. par. ex hoc intelligas de quolibet impedimēto canonico, cui tamē parētes renunciare nō poſſent. hoc dico, quia licet conditio ſeruilis ſit impedimētum per petuum, Si tamē ſciētes hoc impedimētum contrahūt, erit matrimonij, & filij erunt legitimi. Nam & ex poſt facto eſſet hoc idem, ſupra de coniugio ſeruorum. ca. i. & 2. Quid ſi ambo parētes ſciūt impedimētum aliud ab iſto, ſed in facie eccleſiæ cōtrahunt, vel alter tātum ſcit hoc, vel aliud impedimētum, & clādē ſine cōtrahunt, demum matrimonium ſeparatur; nūquid filij ſunt legi timi? dixit Gof. ꝑ ſic, ar. ff. ſo. mat. ſi cum dotem. §. ſi. & quia prole fauorabilis eſt, vt hic, & quia decre. cum in hibitiō, non facit mētionem niſi de impedimēto proxi mitatis, & hoc tenuit Vinc. ſcilicet illam dec. locum ſo lum habere in impedimēto graduum. cōtrarium puto, quia eadem ratio eſt in quolibet impedimēto canonico, vt ibi no. & quia ex quo cōcurrit canonicum impedi mētum, proles nō eſt fauorabilis, niſi matrimonium in facie eccleſiæ ſit contractum, vt hic, & ibi. Dic ergo, ꝑ ſunt illegitimi. illa enim cōſtitutio & ſi videatur odio ſa, quia pœnalis, fauorabilis eſt: quia inducta in anima rum fauorem, ideo ipſius pœna non eſt reſtringēda, ſed dilatāda, vt vitentur pericula, & in prole puniantur pa rentes mādātum eccleſiæ contemnētes. ff. quōd me. cau ſa, iſti quidem. C. ſol. mat. l. 2. ſed nec filij legitimi ſem per ſuccedunt, niſi ſint liberi, quod dic, vt not. ſupra eo tanta. ¶ ¶ Gl. i. poſſet reſpon. per ob. ¶ Vlt. glo. notat, & remittit, querit, ſoluit, alleg. in contrarium. ¶ In ꝑ gloſ ſi. ibi. l. 3. ¶ ſi libera ignorāter contraxit cum ſeruo, ſe parato matrimonio propter errorem, filij ingenui non ſunt, ſed ſpurij: mulier tamē dotem, & omne, quod ſibi viſ debet, recuperat [¶ ibi. §. vlt. ¶] ſi mulier errans in cō ditionem cōtraxit cum ſeruo, quem putabat liberum, habet quaſi priuilegium dotis in peculio viri, vt præfe ratur alijs creditoribus, domino creditori non niſi in his, quæ in dotem ſunt data, vel de dote comparata. ¶ In ꝑ gloſ i. ibi, tutrix ¶ procuratrix enim eſſe non po ſſet etiam pro filio. ff. de procu. l. ſeminas, Innocēt. ¶ In glo. vltim. ibi, eſſet ſeruus ¶ in matre ſerua, quæ putaretur libera, ꝑcederet queſtio, in patre non ſed ſecundum Io. & Vincent. quorum fuit hæc gloſ. videretur proce dere in ſeruo: quia propter errorem mulieris non fuit matrimonium, ſed licet lex 3. C. ſo. ma. dicat illum ſpu rium, fatetur tamen illum ingenuum. vnde dico, quod ſi in facie eccleſiæ libera ignorāter contrahit cum ſer uo, licet poſtea ſeparetur matrimonium propter erro rem, ex quo contractum fuit ſeruata forma cōcilij, cum inhibitiō, filius eſt liber, & legitimus. Si vero liber ea dem forma ſeruata contrahit cum ſerua, licet propter errorem ſeparetur matrimonium, proles erit ſerua, non legitimæ. Idem in vtroque caſu cum ſcienter con trahitur, lex non obſt. quia ſecū dum canones eſſe po teſt matrimonium cum ſeruo, de coniug. ſer. capitulo primo.

S V M M A R I V M.

1. Proles legitima reputatur etiam ex coniuſtis in 2. & 3. gra du, & quibus iuncto context. & quando.
2. Inter infideles etiam coniuſtos 2. vel 3. gradu contrahitur matrimonium.
3. Matrimonium ſine affectu matrimonij non eſt.

Ad adulterij excusationem, legitimationem proles qua atten-
antur.

Ob utilitatem publicam quadam tolerantur, ut hic, in fi.

2 Dicitio semel posita, ponitur proprie, & improprie.

3 Epilogus, suffragium, & additio glossarum, nu. 4.

C A P V T XV.

Gaudemus.

Breue est, summa vel diuisione
ne nō indigens [Secūdo] in t li
nea equali [Vteriori] idem in

uxore fratris premortui ducta ad suscitandum semen,
infra de diuor. c. fi. [Affectu] quia nec aliter esset matri-
monium, supra de condi. appo. c. fi. sed nec semper est
matrimonium, puta quando repudiata contrahit, vel
is, qui repudium misit; tamen quia tali ritu vtuntur, &
opinio ipsorum est, quod matrimonium teneat, & quod
proles ipsorum sit legitima, ecclesia etiam in hoc ipso-
rum opinionem sequitur quod ad ea, quae praecesserunt
conuersionem, & in hoc casu potissime locum suum ven-
dicat mens huius litterae, & pro hoc faciunt verba, opi-
nionem, & affectum, veritas se licet habeat in contra-
rium. Nam inter Christianos talia attenduntur quod ad
excusationem adulterij, & legitimationem proles, ut su-
pra cap. proximo. & patet supra eo. per tuas. Host. [Post
fidem] idest conuersionem quia baptizati sunt, unde
& fidem receperunt praesumuntur. Hostie. [Publica] quia
citius conuertentur, nec a filiis, vel vxoribus, nec ipso-
rum occasione sic de facili retrahentur, infra de diuor.
gaudemus. Host. [Volumus] de aequitate, & gratia, in
primo casu, quem ponit gloss. in secundo ponit ius secū-
dum Host. quasi velle debemus, & sic t dictio semel po-
sita, ponitur proprie & improprie, sic supra de rescrip-
capitulum secundum Host. t Gloss. 2. quærit, & soluit, &
duas lect. ponit. ¶ In gloss. 2. ibi, qui in provincia] alias
diuus. vide de eo, qui duxit, cum haberet, super gl. quan-
doque. ¶ In t gl. 2. ibi, legitimi] secundum Vinc. & pro
hoc facit littera, secundum opinionem.

S V M M A R I V M.

1 Continuatio tituli.

2 Matrimonium accusare quibus liceat, vel contra illud testifi-
cari, alia iuris loca præter hunc titulum extendit, num. 3. 4.
& 6.

3 In eius accusatione qui præferantur, & qualiter procedatur,
num. 1. idem potest esse accusator, & testis, num. 6. sed nō
semper ibid.

Præferantur qui cæteris.

3 Accusatio parificatur testimonio.

4 Accusator etiam testis hic potest esse, & quando.

Qui matrimonium accusare possunt, vel con-
tra illud testificari. Rub.

1 Viso t de matrimonijs, & ipsorum impedimentis, be-
ne est, ut dicamus de ipsorum separationibus, vel diuor-
tijs, & quia solent & debent fieri regulariter accusatio-
ne præmissa, & probatione rite facta, ideo præmittit
Rubricam, Qui matrimo. accu. &c. secundum Goffr. &
Host. vel sic secundum Host. quia regulariter proles su-
scepta ex legitimo matrimonio legitima est, Ex illegi-
timo vero illegitima, videamus quomodo matrimo-
nium, quod legitimum creditur, quandoque illegiti-
mum declaratur, ut sic proles interim suscepta de qua
supra tit. prox. vidimus, reputari debeat legitima, co-
gnoscat, habetur t hæc materia. 35. q. 6. per totum,
conuenit, de test. quoties, & c. sicut, & ca. super eo. 2. in
litteris, series, ex tenore, cum in tua, licet ex quadam,
& de testi. co. c. 1. & cap. cæterum, & ca. præterea. de eo,

qui co. con. de illo. Dicebat autem Innoc. super hac ru-
brica, quod t quilibet accusare poterat matrimonium
ad plenum diuortium, non tamen quod ad torum, vbi
non admittitur nisi maritus, dicebat Guil. eod. titul. in
princ. quod ad accusationem impedimenti matrimonij,
quod prouenit solum ex defectu, non ex peccato, ut fri-
giditatis, arctationis, vel maleficiij, non admittuntur ni-
si coniuges, idem in impedimento erroris secundū eū.
Sed & in primo casu secundum Innocē. qui sunt de con-
sanguinitate coniugum, præferuntur extraneis ut pluri-
mum, hoc placet, sed quod consanguineis tacentibus
nō admittatur extranei, hoc displicet, ut scripsi in Spe.
eod. titu. super versic. repellitur ergo, sed & inter extra-
neos præferuntur antiquiores & maturiores vicini. 35.
quæst. 6. cap. 1. & 2. & infra eod. videtur. Item tam mari-
tus, quam vxor accusare possunt infra eod. in super. Om-
nes t autem, qui repelluntur ab accusatione, vel qui ad
eam admittuntur, & a testimonio repelluntur, & ad il-
lud admittuntur, dummodo sint aliter idonei ad testi-
monium reddendum. Item not. quod si fiat t accusatio
super fœdere matrimonij, puta quia dicatur, esse inter
coniuges consanguinitas, vel aliud impedimentum, pro-
ceditur li. non conte. secus, si propter adulterium aga-
tur ad tori separationem, supra, ut li. non conte. ca. 1. &
c. quoniam. §. porro. Item in t causa matrimoniali idē
potest esse accusator, & testis. 35. q. 6. si duo, & eod. epi-
scopus, in synodo, & ca. de parentela, supra de testi. co.
præter ea omnino vide quod scripsi in Spe. eo. tit. super
versic. in causa, & hoc verum, vbi quæritur de consangu-
nitate coniugum, ut ibi, & melius supra de consangu. &
affi. c. 1. supra de spon. cum in tua, nam tunc etiam con-
sanguineus, & mater potest esse accusator, & testis, in-
fra eo. videtur. supra de testi. super eo. in fi. sed si nō que-
reretur de consanguinitate, sed de alio impedimento,
scilicet an contraxisset cum ea, tunc licet communiter
sint admittendi pater, & mater ad accusationem, & te-
stimonium, tamen in hoc casu si propter potentiam al-
terius coniugum habetur suspectum testimonium, repel-
lentur a testimonio, sed non ab accusatione, supra de te-
sti. super eo, in princ. & idem videtur, si dicitur primo
cum alio cōtraxisse, vel votum emisisse, vel de spiritua-
li cognatione. Nam in his si suspectum sit alicuius testi-
monium, repellam illum, arg. prædi. decre. super eo. In
consanguinitate autem est speciale, quod nunquam de-
bet haberi suspectum testimonium alicuius consangu-
neorum. Inn. in hoc ultimo. Host. contra, infra eod. vi-
detur. ut ibi dicam.

S V M M A R I V M.

1 Cum de matrimonij fœdere agitur reo absente contumaciter,
possunt recipi testes, & qui, & ferri sententia, & quando,
num. 4.

2 In matrimonio contrahendo potest apponi, & seruari debet
pactum de habitando cum sponsa in certo loco, nisi noui quid
accidat.

Nouus casus frangit pactum.

3 Cum fratre spiritali contractum matrimonium separatur,
Ad domum denuntiatio non fit, si scitur, vbi sit citandus.

4 Amici, & affines monendi sunt.

5 Epilogus, & suffragium glossarum, nu. 6.

Numerus testium vbi non adiicitur, duo sufficiunt.

Pluralis locutio duorum numero contenta.

Suppletio glossarum, & nu. 8.

Aut, pro &c. §. 2.

6 Laigo canonicus Bononien. decretorum doctor citatur.

Lite non contestata in causa matrimoniali quando procedi pos-
sit.

Bernardi glossatoris additiones al. elegantur.

C A P V T I.

Relatum.

C. Cum t agitur de fœdere matrimonij reo absente contumaciter, possunt super impedimento matrimonij recipi testes, dummodo legitimi, & ad dicta illorum ferri sententia, & sunt duæ partes. in 1. consultatio. in 2. respon. ibi, ceterum [Permanet] & sic consumatum præsumitur, supra de spon. ad id, quod [Exiit] quid si pactum fiat t in matrimonio, quod sponsus semper debeat trahere moram cum sponsa in certo loco, & in certa domo. 2. seruandum a est pactum: quia in traditione cuiusque rei potest apponi pactum. C. de pac. cō. l. 1. multo fortius in traditione mulieris. & vide quod super hoc not. supra de spon. Gemma. & hoc verum, nisi nouus casus emergat, propter quem oporteat a pacto recedi, vt per hoc c. potest poni exemplum, & ar. supra de excep. pastoralis. ff. pro socio, si cōuenerit. & duabus l. seq. & de hoc plenius in sum. de coning. seruo. §. & an cōsensu, ver. ult. [Dicitur] ex parte mulieris, quæ petit matrimonium separari. Pe. & Abb. [Leuauit] & sic est frater t spiritualis sponsæ, propter quod est matrimonium separandum, vt supra de co. spi. per totum [Quæstus] forte etiam denunciatione facta in ecclesia, supra de clan. despō. c. si. Host. [Inueniri] vbi inueniri potest, quia scitur vbi est, non mittitur denūciatio ad domū, Vincē. argue ad hoc decre. de cle. nō resi. ex tua [Quinquennium] de hoc supra de spon. in præsentia [Et infra] quæris, an possis testes recipere, & sententiam ferre. Per. & Abb. [Appareant] sup. audiendi t sunt, non tamen & admittendi sunt ad dicta testium audiēda, nec recipiēda, ante, quam iuuenis fuerit requisitus, & huic subauditui cōtinuatur quod sequitur, sed postquam iuuenis & c. Host. [Fuerit] i. fuit, vt præcedit. vel ideo hoc dicit: quia amici, & affines monendi sunt, secundum ea quæ no. supra tit. 1. perlatum, quod forte adhuc factum nō erat nisi semel, & ideo sequitur cū indulgētia, quia circa maiora periculum vertitur. de hoc supra de con. & af. c. 1. de spon. cum in tua. ¶ Glo. 1. quærit, & soluit. ¶ Glo. 2. etiam quærit, & soluit. ¶ Vlt. gl. signat contrarium, & soluit. solutioni obijcit, & respō. opinionem ponit, & inducit simile. ¶ t In glo. 1. ibi, inter illam in fi. vide hanc & sequ. de cens. c. pen. in 1. gl. [& ibi, vbi numerus] sequitur, testium non adijcitur, duo sufficiunt, pluralis enim locutio & c. ¶ In glo. ibi, ex prouincia vide de spon. de illis, super 1. glo. ¶ In glo. vltim. ibi, si quis vide de hære. excōicamus, super 1. gloss. ar. quod. ¶ In t gl. 1. ibi de quot annis non video, quare se in hoc glo. fatigat [& in fi.] de regu. iur. pluralis, lib. 6. ¶ In gl. 2. ibi, vnaquæque vbi de hoc, & tenet hic Goffr. quod ibi Io. & ad id all. Host. de voto, quod super. §. fi. & c. se. 2. §. quod aut (& ibi, potest dici) secundum a Laur. ¶ In glo. ita quod, ibi, aut nisi ponatur aut, pro & ff. de verbo. sign. sape. vix. n. aut nunquam posset esse notorium hoc impedimentum. Host. ¶ In gl. vlt. ibi, & inueniri dixi: Tanc. quod iste impediēbat, ne ad eū posset peruenire citatio (& ibi. si quis suo) & infra de regul. iur. non debet aliquis, lib. 6. (& in fin.) vel ibi etiam proceditur contra contumacem, scire t debes, quod dom. Laigo can. Bon. decretorum doctor, qui paulo ante, quam inciperem audire iura, decesserat, dixerat, quod hic deficiebat additio Bernardi satis longa: sed hæc intendit, quod iura, quæ dicunt, quod lit. non conte. in causa matrimoniali proceditur contra contumacem ad testium receptionem, & ad diffinitiuam, locum habent, cum constet de contractu, sed allegatur impedimentum, per quod petitur diuortium, & sic loquitur hic, & vt lit. non conte. quoniam. §. porro, & supra, tit. 1. perlatum. Si verò de matrimonio non constat,

& is, qui in coniugem petitur, negat contractum, non procederetur hoc casu propter contumaciam rei ad testium receptionem, vel diffinitiuam, & sic loquitur, vt li. non contest. tua. ad contextum non polui: quia constat, quod non fuit Ber. cuius additiones originales suas omnes vidi. Item quia in parte secunda continet falsum, cum §. porro. generaliter loquatur quando de fœdere matrimonij, vel maritali copula agitur, & ratio ibi reddita etiam eo casu vrget. Item hodie etiam parte non contumace committitur contestatio per cle. de verb. sign. sape.

A D D I T I O N E S.

- a ¶ Seruandum. Vide Cy. in l. fi. C. de ce. bo. in Lob. 25. C. de act. & oblig. & l. obfides. ff. de testa. & de iureiur. ex rescripto.
 - b Secundum. Vide Io. An. in Spe. de do. post diuor. re. §. 2. ver. quid si vir, & per Cy. & doct. in l. 1. C. de vxor. mili.
 - c ¶ Notandum. Probat autem hoc c. quod in notorio requiritur partis citatio, de quo vide Io. And. de ele. bonæ, in gloss. de fili. presby. & super gl. & ita, & per ipsum in aucten. de coha. cler. & mu. de iureiuratio, ad nostram, el. 3. & de re iur. cū olim, & per mo. der. in cle. pastoralis, de re iud.
- S V M M A R I V M.
1. Accusatio, & testimonium in causa matrimoniali fieri præsentialiter debent, nu. 2. quid & in alijs faciendum, ibid.
 - Accusatio pro denunciatione hic non habet locum in matrimonio contrahendo.
 - Denunciatio quare fiat, & qualiter, & vbi habeat locum.
 - Adiuncta legitima quæ hic intelligatur, ad dictio. legitima, & num. 6.
 4. Epilogus, & suffragium, & additio glossarum, nu. 4. §. & 6.

C A P V T II.

A nobis.

C. Accusatio t & testimonium in causa matrimoniali pœnitentialiter, & non per litteras fieri debent. & in prima parte ponitur quæstio. in secunda responsio, ibi ad hoc [Accusatione] proprius dicitur denūciatio, quam accusatio: quia ad hoc debet dirigi accusantis intentio, vt cessent a peccato, nec aliter interest eius. & melius est, quod fiat in scriptis, supra de ressit. in integ. ex litteris. in fin. præstatur autem iuramentum de veritate dicenda. in matrimonio autem contrahendo non habet locum accusatio, sed denunciatio, supra de despon. imp. ad dissoluendum. Innocen. [Voce propria] quamuis t iurati, sed solum dictum suum in scriptis porrigunt, quod non sufficit: imò requiritur, quod præsens præsentem accuset. 2. quæst. 8. per totum, & 3. quæst. 9. per totum, sic & præsentia testis requiritur, supra de coha. cle. tua. C. de fi. instrum. apud eloquentissimū: quia iudex habet considerare vocem testis, & mentis trepidationem. ff. de quæstio. de minore. §. 2. & ideo mandatur iudici, quod præsentialiter ipsum testem examinet, de consang. cap. 1. & si alius, quam iudex causæ testem recipit, debet certificare illum, cui dictum testis remittit, quantam fidem ei debeat adhibere, supra de ressit. in integ. constitutus, in fi. de quo dic vt no. in sum. de testi. §. super quibus, versic. sed quid si testes, & sequentibus, vel dic [voce propria] id est non t iurati, quia non testimonijs & c. & in talibus iurandum est, vt dicitur supra de test. quot. Hostiē. [Solam] sine examinatione, vel sine iuramento, vt præmissum est, ad idem, de spon. præterea. c. [Legitima] scilicet iuramentum præstatum, & examinatio cum diligentia facta, conueniens numerus testium. 3. q. 9. testes, supra de testib. quot. & capit. in litteris, & c. licet ex quadam, supra de consang.

- 4 & 1. si. tua. Hostien. ¶ Gl. 1. ponit duas lect. ¶ Gl. 2. no.
5 presumptionem nō probare &c. ¶ In ¶ gl. 2. ibi. S. item
diuus] vide de off. deleg. super quæstionum, super gloss.
6 nisi causa. ¶ In ¶ gl. 2. ibi, suffragia] forte fama, secun-
dum Ala. & Vin. qui allegant eadem iura.

S V M M A R I V M.

- 1 Consanguinei, & parentes testificari possunt in causa matrimo-
niali, & quo casu, num. 7. præsumuntur melius scire proxi-
mitatem, num. 6.
Facti horum nomine qui contineantur species, vers. & potes.
Quia, pro quod.
2 De auditu auditus testimonium in quibus valeat.
Tabellio in numero testium est præ ceteris admittendus.
Factum pro presumptione facti ponitur, ad dicti. sciunt.
Emancipatus filius potest uxorem ducere sine cōsensu patris.
3 Pater non recipitur testis in causa filij, nec contra, præterquā
in casibus, & quibus.
Matrimonium est contractus; & quæ sint eius specialia, re-
mittit, num. 4.
Quando sit locus huic decretali.
Consanguineos disjungi favorabile est.
5 Epilogus, & suffragium glossarum.
In adulterij accusatione præfertur maritus.
Patri tunc tempora non currunt.
Nuptia consistere quando non possunt, in fin. nu. 2. in fi.
In ambiguis pro dotibus respondendum, ibid. & pro matri-
monio standum, num. 7. in fi.
7 Additio glossarum.

C A P. III.

- 1 Videtur. C. In ¶ causa matrimoniali. super cō-
sanguinitate, & contractu testificari
possunt consanguinei, & parentes. &
tria facit. 1. ponit dictū. 2. ibi, Iō, ipsius rationes. 3. ibi
Quia verò, soluit quoddam contrarium. & potes sic in-
cipere casum. Petebam quandam in uxorem, ad pro-
bandum contractum inducebam parentes meos, ipsa
ad probandam consanguinitatem inducebat suos, quæ
rebat, an essent admittendi [Quod] alias, quia. & tūc
expone pro quod sic. 3. quæst. 5. quia suspecti [Parētes]
idest pater, & mater, & superiores, vt auus, & proauus.
Pe. & Abb. infra de ver. si. nam & rex [Sexus] idest tam
mares, quam fœminæ, vel idest tam sponsi, quam spon-
sæ [Dirimendum] propter consanguinitatem, vel quia
aliud matrimonium prius contraxerat. Innoc. [Cōsue-
tudinē] q. d. hoc ius est consue. approbatum, nō desuetu-
dine abrogatū. 4. dist. 5. leges. Hof. [Approbatum] quia
aut de consanguinitate agitur, aut de contractu. si de pa-
rētela ideò &c. Si de contractu, qui melius &c. [Recita-
tione] & in talibus ¶ valet testimonium de auditu au-
ditus, supra de consang. tua, de testib. licet ex quadam
Host. [Melius] & ideò tabellio in numero testium est præ-
ceteris admittendus. ff. de test. dominus. Host. [Sciunt]
i. scire præsumuntur [Nullum] hoc non habet locum in
filio emancipato. ff. de ritu nup. filius emancipatus. Ho.
3 [Filij] fallit ¶ in testamento, de hoc 2. q. 4. S. 1. quidam
alii casus nō in Spec. de teste. S. 1. post priu. vbi satis de
hoc [Contractibus] alijs. nam & matrimonium contra-
ctus est, vt supra de condi. appo. super eo. Host. [Præro-
gatiua] not. hic Host. quædam ¶ specialia in matrimo-
nijs, quæ videas supra vt li. non cont. cap. 1. super gl. 5.
[Favorabilis] per hoc loqui videtur solum, cum agitur
de matrimonio cōiugendo, vel respicit vtrumque, quia
5 favorabile est consanguineos disjungi. Vincen. ¶ ¶ 1. 2.
4. pe. gl. tractant vacillando, an ad probandum contra
6 cū parentes admittantur. ¶ In ¶ gl. 2. ibi, de tutela]
auunculus, qui tutor est, non præsumitur ignorare mi-

noris ætatem tam ex officio tutelæ, quam ex proximi-
tate sanguinis [& ibi, si filiū] vide de acc. nulli, super 1.
gl. [& ibi, etiam] vide de proba. per tuas, super gloss. 2.
[& ibi, si maritus] maritus in accusatione adulterij præ-
fertur patri mulieris, & tunc patri non currunt tempora.
¶ In gl. 30. ibi. 1. 2.] quæ sic dicit, Nuptiæ consistere
non possunt, nisi omnes consentiant, & qui coeunt, & in
quorum potestate sunt. ¶ In gl. vlt. ibi, in ambiguis] in
fra sequitur, pro dotibus respondere melius est. ¶ In
¶ gl. 1. in fi.] imò dum dicitur infra, & quorum est inter
esse, ita &c. ¶ In gl. ibi, canonibus] sumitur enim lex pro
canone, pro cōsuetudine, pro regula, pro ratione, vt no.
1. quæst. 1. ventum, ad fi. [& in fi. & 1. 1. S. fi. ¶ In gloss. ex
hoc in fi.] de hoc 3. q. 5. in fi. summæ & 14. q. 2. in sum.
dicebat Host. aut sponsus filiæ nobilior, & ditior est ip-
sa filia, & tunc siue quærat de contractu, siue de con-
sanguinitate. suspectū est testimonium matris, nam &
in gradibus computandis deierare posset ponendo pri-
mum gradum pro secundo, vt sponsus cum filia rema-
neret, supra de testi. series. si est inferior, tunc in vtroq;
casu admittitur, si est par, arbitrium, vt tamen iudex
attendat, vtrum mater & filia affectent multum matri-
monium, & tunc repellat: vel eis displiceat, & tunc ve-
ritatem dicere cogat, vel indifferenter se habeant, &
tunc attenda & considerata qualitate personarum, &
dictorum, & vultus mutatione, ac mentis trepidatione
admittat, vel repellat, vt patet in his, quæ nō. de despō.
impu. attestations, & de testi. in nostra. Item & de ca-
lumnia caueant, infra eo. significat. sed caueat, q̄ sem-
per in dubio stet pro matrimonio, vt innuit mens ver-
borum sequentium.

S V M M A R I V M.

- 1 Inuita desponsata contra matrimonium quando audiat. nu-
mer. 2. & 4.
Reclamatio contra idem quando & vbi faciendum, & nu.
2. & 4.
Episcopus hic suo officiali, & alijs equiparatur.
Iudex ordinarius si deficiat ad extraordinarios, & quos re-
currendum.
3 Pubertas per numerum annorum probatur.
Pupillo non currit præscriptio, & si currat, restituitur, exci-
pitur in causa nuptiarum, vt hic.
Lex & si dura videatur, seruanda, & ratio, in fi.
4 Matrimonium ex quibus præsumatur, seu ratificetur.
5 Epilogus, suffragium, & additio glossarum, nu. 5. & 6.
Pro facto accipitur aliquando, quod esse potest, iuncta gl.

C A P V T IIII.

- 1 Insuper. C. Inuita ¶ desponsata prius ea spon-
te cognita contra matrimonium non
audiat. & in prima ponitur consulta-
tio, in secunda ibi, hoc itaque, responsio [Contraxit] &
eam traduxit, vt patet per sequentia [Cognita] sine co-
actione. alias secus in Innoc. quod dic, vt not. supra de spō.
cum locum, & cap. seq. & de despon. imp. continebatur
Hostien. [Proclamauit] post fi. 12. anni satis, cum iam
fuisset pluries cognita, vt prædixit [Sentimus] ergo ¶ &
nos ita sentire oportet supra de re. iud. in causis, infra
de hære. ad abolendam, fatuum est ergo contra hanc
decret. glossare, quod tamen quidam præsumperant,
vt inf. dicam. Host. Matrimonium] pro eo, quod metas
in sponsalibus interuenit. Si enim aliud impedimen-
tū proponeret, audiretur [Attingēs] scilicet quò ad sui
complementum, tunc enim reclamandum est per tres
dies ante, vel post. de hoc supra de despon. impu. atte-
stationes secundum Hostien. [Reclamauit] scilicet corā
episcopo

Ioan. And. Comment. in Quartum Decret.

episcopo, supra de despon. impu. duo, & cap. de illis, & cap. continebatur, vel coram eius officiali, supra de frigi. capit. 1. & si non potest habere illorum copiam, recurrat ad presbyterum, & tandem ad vicinos bonæ famæ, argum. in his, quæ no. de fri. laudabilem, vt tamen quam cito poterit, coram episcopo veniat, & ei publicet, argum. supra de appell. si iustus, infra de senten. excom. de cætero, in fi. secundum Hostien. [Anno] com-
 3 pto, & dicit Hostien. hunc text. expresse contra illos esse, qui dicunt, quod per numerum annorum non probatur pubertas, de hoc supra de despon. impub. cap. 2. & 3. sed contra hunc text. opponitur. certum est, quod non currit præscriptio ei, qui negligens non est, & cui nil potest imputari. Pupillus autem habet iustam causam ignorandi ætatem suam, ignorat enim quid videat. C. de fal. mo. l. 1. ad fin. ff. de arbit. diem proferre. §. coram. nec debet sapientum iura tractare. C. de testamento mi. l. si. sed nec illi currit temporalis præscriptio, imò ipso iure reseruat illæsus: & in illis, quæ sibi currunt, restituitur, C. in qui. cau. in integ. resti. non est necessa. sancimus. sed & semper debet esse iusta ignorantia excusata, infra de cler. exc. mi. apostolicæ, & infra cap. si. nec tenetur scire iura. ff. de probat. cum de indebito. §. 1. & infra cap. 1. Quare ergo non auditur puella, licet circa 12. an. non reclamauit? Respon. speciale est in hoc casu matrimoniali propter vitanda pericula animarum, ar. supra vt li. non conte. c. si. §. 1. & in fauorem matrimonij, supra eo. videtur. §. si. sicut & illud, quod tales facti puberes habent personam standi in iudicio etiam per procuratorem, de restit. spol. ex parte. quod dic. vt de iudi. cap. si. lib. 6. nec currit præscriptio pupillis nisi demum factis puberibus, vel circa, vt hic patet, & supra de despon. impub. de illis. 1. & 2. quando iam sunt plusquam doli capaces, quibus etiam delictum imputatur, infra de delict. pue. cap. 1. & sic non ob. l. superius inductæ, quæ loquuntur in pupillis, maximè non doli capacibus. possunt etiam tales certificari de annis audiendo a parentibus, qui consueuerunt sæpè hoc referre, Tali die complebit filius tot annos. 22. quæst. 5. hoc videtur. tamen considerata veritate hoc est speciale, quod talibus potius parentum, quam sua taciturnitas imputatur. Parentes enim melius scire possunt metam annorum suorum, quam ipsi, prouideant ergo eis, si vident ipsos dissentire, sicut sæpè faciunt ducendo eos coram episcopo dicendo, Domine talis filia mea, vel consanguinea venit coram vobis, & reclamatur contra sponsalia, quæ contraxerat cum tali, nec possum eam inducere, quod velit in ipsum matrimonialiter consentire, finaliter si dicas, quod hæc iura iniusta, & quam dura sit, Respondere possum tamen reipublice expedientia, vel ad minus sic scripta. vnde & sic oportet illa seruari. ff. qui & a quibus ma. prospexit. 6. quæst. 3. scriptum. Hostien. [Accedente] supra non t. reclamauit, quod potuit, vt præcedit sed ipsum traducta compleuit tribus diebus post completionem elapsis, quare contradicere non potuit: imò fuit præsumptum matrimonium, etiam si cognita non fuisset, quod dic. vt supra de despon. impub. de illis, infra vide quod dixi eo. tit. capit. vlt. super versicul. nubilis. multo minus potest contradicere, ex quo semel etiam copulæ consensit. Præsumitur autem consensisse, ex quo circa carnis copulæ violentiam allegatur, quod dic. vt supra de spon. is, qui fidem. secus ergo, si fuisset inuita cognita, vt ibi not. & probat. 16. quæstio. 3. prima, in fin. & 1. quæstio. 1. constat, Hostien. [Ratihabitione] præsumpta ex duobus scilicet ex lapsu temporis, & carnis copula, sic supra de spon. ad id quod de regula. cum virum. licet vnum per se sufficeret, vt supra not. Hostien. ¶ Vltim. gloss. arguit, quod ratihabitione & c. ¶ In gloss. pen. ibi, minore
 5 vide de spon. ad id quod, super gloss. 2. ¶ In fi. 1. glo. ¶

ad idem de con. dist. 3. peruenit. & iuxta vulgarem modum loquendi, quem habent boni seruientes, qui domini aliquid præcipientibus, respondent, factum est. ff. de reg. iur. qui actionem habet. tamen hoc probatum non releuaret. & ideò nec probandum est, supra de offic. deleg. cum contingat, Host. ¶ In gloss. vlt. in fi. de hoc tractauit hic Goff. quod vide plenius de reg. iur. ratihabitionem, lib. 6.

S V M M A R I V M.

- 1 Accusans propter quæstum, præsertim matrimonium repellitur, & peccat num. 1. & ex officio num. 4. & qua alia de causa repellatur, num. 4.
- 2 Lucro præferre debemus maritalem concordiam. Calumniæ, & corruptio vt probetur, & nu. 3. & quando calumniæ præsumatur, nu. 3.
- 3 Dolosus, vel calumniosus nemo præsumitur, & qui potissimum.
- 4 Denunciatio debet esse sine crimine. Matrimonium non accusatur nisi ab vxore, a cæteris denuntiatur. Anima periculum vbi vertitur officium suum debet index interponere etiam non petente, & inuita parte, vt in fi.
- 6 Epilogus, & suffragium glossarum. nu. 9. Doli sui quis præmium ferre non permittendus.
- 7 Suppletio glossarum. Nocumentum alterius vbi est, & utilitas tua est, non repellis, secus si tibi nihil conducat, & supra nu. 6. Quæstus turpis quando præsumatur accusatoris. §. 1. In matrimonij contractu an gratia conferatur, remittit, vt moderni.

C A P. V.

Significante

C. Repellitur t. accusans. matrimonium propter quæstus, & in prima parte ponitur facti narratio. in secunda causæ commissio. 2. ibi, Cum igitur dicebat Host. ad extorquendam pecuniam, vt patet ex facto, calumniosa accusatio, calumniæ probatio, seu euidentis præsumptio, calumniatoris repulsio [Ipsius] mulieris, videns forte maritum multum accensum in ipsius amore, secundum Hostien. [Extorqueret] licet in hoc mater t. grauer peccet, si tamen filia esset consentiens, magis diceretur peccare: quia temporali lucro præferre debuit maritalem concordiam. C. de instit. & substit. reprehendenda. C. de condi. infer. leg. 2. ff. de inoffic. testam. l. filia, supra de inre iur. Quintauallis [Opera] quia forte publicatis testibus apparet nil probatum, vel falsi testes, quos inducebat, reuelauerunt hanc iniquitatem ante testimonium, postea enim non crederetur eis, supra de testi. sicut [Pecuniam] quod forte fecit tractare per t. aliquem mediatorem, quod forte potest probari ad hoc. ff. de proxene. l. 2. & 3. vnde & sequitur, si est ita. Hostien. [Si est ista] scilicet quod calumniosè mouerit hanc accusationem, sed quomodo constabit de hoc, cum nemo præsumatur dolosus, vel calumniosus, ff. de probat. quoti. §. qui dolo. supra de præsumpt. cap. fin. & mater minus, quam extraneus, vnde & est cæteris præferenda, & sic est contra. supra eod. videtur. Sol. dic. quod probabitur per testes, cum quibus tractatum habuit, & quos corrumpere conabatur, vel per mediatores, per quos pecuniam postulabat, vt dictum est supra, vel quia publicatis attestationibus, per quas nihil probauerat, vult alios producere testes, sed non audietur, quia præsumitur calumniæ contra ipsam, arg. supra de dolo, finem, infra de pœnis, calumniam. Host. [Ab accusatione] forte t. generale est, vt nullus admittatur ad accusationem.

etiones, per quas nihil approbauerat, vult alios pro-
ducere testes: sed non audietur: quia præsuntur ca-
lumnia^a contra ipsam, argum. supra de dolo, finem,
infra de pœnis. calumnia. Hostiens. [Ab accusatione]
forte generale est, vt nullus admittatur ad accusatio-
nem, si constat, quod mala intentione ducitur, vel for-
te locum habet tantum in denunciatione, vbi denu-
tiatione debet esse sine crimine. 7. quæst. 1. in grauibus.
Matrimonium enim proprie non accusatur nisi ab vx-
ore, nam cum sit publicum crimen, non admittuntur, ni-
si quorum interest, sed denunciari dicitur crimen, in
quo manent, argum. infra cap. proxi. supra de despon-
impub. ad dissoluendum, Innoc. [Repellentes] etiam
ex vestro officio in hoc casu, vbi imminet periculum
animæ, ex quo constat de calumnia, quamuis etiam nil
obijceret aduersarius, de excep. exceptionem, vel ex-
presse consentiret. ff. de postu. quos prætor, supra de ele-
ctio. cum nobis, Host. ¶ Gloss. 1. ponit duos casus, qui
bus &c. ¶ Gloss. 2. alleg. 1. concor. dat simile, arguit, &
tenet contrarium. ¶ In gloss. 1. ibi in fundo] vide de
fimo, nobis, super gloss. 3. [& ibi, ita demum] in pœnali
stipulatione compromissi tacite intelligitur, ne quis do-
li sui præmium ferat [& ibi, aut licet] ibi vxor nocet na-
turalibus, qui succederent in duabus vncijs, & sibi non
prodest; quia excluditur ab agnatis. ¶ In gloss. 1. ibi,
licet] ad idem infra de concess. præben. c. pe. lib. 6. sed
ibi, sibi prodest; quia citius consequitur præbendam, li-
cet non illam, in qua nocet [& ibi pœnitentia] solemn-
is [& ibi, sequentis] quia non iteratur. 50. dist. quamuis.
¶ In gl. 2. ibi, prohibentur] ibi dicitur præsumi turpem
quæstum accusatoris, qui duo iudicia habet cōtra duos
reos, & ibi de hoc [& in fi.] moderni theologi hoc abhor-
rent. de hoc 1. q. 1. quicquid inuisibilis, & 32. q. 2. ho-
norantur. & de hoc dixi de sacra vn. c. vno, circa princ.
verfi. de secunda, & vide quod dixi de simon. cum in ec-
clesiæ.

ADDITIO.

¶ Calumniam. An quis eo solo præsumatur calumniari, quod nō
probauit, sentit iste, quod sic etiam in matrimoniali causa. vide
Bar. in l. archleras. §. calumniator. ff. de his, qui no. infra. & in l. 1.
ff. ad turpil.

SUMMARIVM.

1. A matrimonij accusatione qui non repellatur post denuncia-
tionem nu. 4. 5. 6. 8. 10. 11. 12. 13. 14. 15. & 16. facilius
impeditur, quam solvatur, nu. 2.
Diuisio decretalis, & eius partes vbi.
2. Bannum quibus modis accipiatur, & quo hic.
De Edictis varijs vbi tractetur, & generalia quando habeant
locum.
Actio generalis quo casu admittenda, in fi.
4. Ignorare qui credantur, nu. 5. 6. 11.
Post termini lapsum qui admittantur ad accusationem, nu. 5.
6. 10. 11. 13.
5. In annis teneris quis dicatur constitutus.
6. Specialibus præmissis clausula generalis subsequens omnia cō-
prehendit.
7. Legitima causa quæ sit ad arbitrium iudicis pertinet, nisi spe-
cificetur.
Arbitrio iudicis committitur quod non specificatur.
Suspicio in teste, & accusatore quæ repellat.
Accusator improprie dicitur in matrimonialibus causis.
Epilogus, & suffragium, & additio glossarum, nu. 10. 11.
12. Ad synodalia statuta astringuntur omnes de diœcesi.
14. Tempus si nullum sit præfixum, quando veniendum.
Benedictio matrimonialis quando & vbi fiat.
15. Decretum cum causæ cognitione interpositum seruandū: alias
non est decretum.

Communio quid dicatur.

16 Sententia an opus sit hic, vt nullus post termini lapsum audia-
tur.

C A P V T V I.

1 Cum in tua. C. Repellitur t ab accusatio-
ne matrimonij, qui denun-
tiationis tempore tacuit, ni-
si denunciationem probabiliter ignorauerit, vel iuret
de nouo didicisse, quæ nunc malitiosè nō obijcit. & pri-
mò ponitur quæstio. 2. ibi, super quo, distinguens solu-
tio. & secundum membrum ibi, alioquin, quod primò
soluit, causam interserens. Secundo excipit ibi, nisi. ex-
ceptionem amplificat ibi, quia, & causam reddit ibi,
Quoniam, & vt dicit gloss. pars huius, de spons. cum in
tua, & alias duas ibi addam [Post contractum] nō ideo
dicit, quia ante contractum t facilius auditur. facilius
enim impeditur, quam solvatur, supra de spons. cum in
tua, & capit. præterea [Banna] i. denunciations. alibi
ponitur pro mandato sub pœna pecuniaria facto. 16.
quæstio. 1. statuiimus. Goffr. Erant aurem banna, quod
scientes impedimentum intra certum tempus defer-
rent, de clande. despon. cap. fi. de varijs t edictis vide
quod dixi de except. dilecti, in gloss. ergo erat. dicebat
autem hic Innocent. quod locum habent generaliter
edicta, vbiunque plures admittuntur ad agendum, vel
contrahendum, vel aliquod simile, vt in restitutione,
in matrimonio, in adoptione, & in natalibus, supra qui
fi. sint leg. lator. ff. de adopt. nam ita. C. si. vt se ab hære-
dit. ab. auct. ibi posita. Et est ratio, quare in talibus pro-
ponitur sic generale, quia nescitur, quæ certa persona
debeat citari, sicut dicitur de electione actionū. ff. quo-
rum leg. l. 1. §. 2. [Feruore] adeo quod t furiosus erat,
vel quasi, scilicet factus erat phreneticus, supra de reg.
sicut tenor, & capit. sicut nobis, supra de success. ab inte-
stat. cap. fin. Hostiens. [Exilium] potest esse exemplum
verbi præcedentis, vt sic hoc acciderit ex infirmitate,
vel est exemplum per se, & sic intelligitur de furioso ha-
bente dilucida interualla, qui denunciationis tempore
inciderat in furorem. Cod. de cur. fu. l. penult. 3. quæst.
9. indicas. 7. quæstio. 1. quamuis triste. Hostiens. [Tene-
ris] puta t minor 14. secundum quosdam: vel forte suf-
ficit, quod sit doli capax, infra de delict. pue. capitu. 1.
quia cuilibet, qui peccare potest, dictum est illud, Si pec-
cauerit & cap. 2. quæstio. 1. si peccauerit. 24. quæstio. 3.
tam sacerdos. alias regulariter non admittitur minor
agens, institu. de curato. §. item inuiti, secundum Inno.
6 [Alia t causa] quæcunque sit illa, præmissis enim clausu-
lis specialibus, hæc generalis omnia comprehendit. sic
supra de rescript. sedes, de commo. cap. vno. ff. de neg.
gest. negocium. ff. si quis cau. sed & si quis. §. quæsitum.
Hostiens. puta excommunicatus erat illo tempore, &
sic non fuisset admissus ad accusationem, Petr. & Abb.
[Legitima] ad arbitrium t iudicis, ex quo non specifica-
tur aliter, sup. de offic. dele. de causis. nec enim possunt
omnia specificari. ff. de legi. non possunt. ff. de pres. ver-
bis. l. 4. Hostiens. [Tunc] scilicet quando præstant iura-
mentum tale, nec alias sunt suspecti: alias cōtra. sup. de
spon. cum in tua [Illos] a quib. audiuit [Culpabilis] not.
8 t quod quamuis in causis matrimonialibus testis sus-
pectus repellatur, & si culpabilis non sit, supra de testi. li-
cet. non tamen accusator, imò necesse est ad hoc, vt re-
pellatur, quod suspicio ex culpa propria oriatur, vt hic,
& supra eo. significante, secundum Iacobum. Nam in
causis matrimonialibus improprie dicitur accusator,
9 supra de procu. tue. Hostiens. ¶ Gloss. 4. obijcit, & sol-
uit. ¶ Antepen. gloss. alleg. tres concor. querit, arguit
pro, & soluit contrarium, finis respondet per quæstio.
¶ Penult. gloss. inducit duas concor. & elicit vnum no.
¶ VI.

Ioan. And. Comment. in Quartum Decret.

¶ Vlt. gloss. ponit diuersitatem, quarit de ratione ipsius, & soluit. iterum quarit, arguit pro, & contra, ponit
 10 opin. Io. ¶ In gloss. antepe. ibi, diffamari] vide in ca. licet, super 1. gloss. ¶ In gloss. vlt. ibi, vitia] vide de re
 sit. spol. saepe, super gloss. pe. [& ibi, cum quidam, in fi.] si fundus est per fideicommissum restituendus libertis, quos uolet hæres, si antequam prætereat iustum tempus, quo poterat hæres eligere, mortui sunt alij liberti, debetur superstiti [& ibi, si filius. 2.] vide de testib. cum uenisset, super gloss. 2. [& ibi, promissio] vide de ætat. & qua. præterea, super vlt. gloss. [& ibi, ab eo] vide de renunc. post translationem, super glo. itatim [& ibi, quod dicimus] vide de elect. quia propter, super gloss. 1. incōtinenti [& ibi, §. vlt.] incipit, sed quod simpliciter, vide de loca. potuit. super 7. glo. ¶ In gloss. 1. in fi.] & de testi. cum in tua, & de deci. cum in tua. ¶ In gloss. 1. in fi.] dixit Hostiē. quod hæc gloss. cadit competentius super ver. existerat. unde exponit, vel alias etiam in præsentia non potuit, ut quia surdus erat, nec intelligebat quid ageretur, supra de spon. cum apud: quia nullo modo audiebat. C. qui test. fa. poss. discretis. ¶ In gloss. sed quomodo, ibi, impedimentum] vel sciebat consanguinitatem, sed non comprehendebat, quod illa impediret matrimonium. ¶ In gloss. & ideo in fi.] & per hæc iura ¶ arguit Host. q. omnes illi, qui sunt de dice. astringantur ad statuta synodalia. ¶ In gloss. & ita, ibi, licet] & de test. præsentium, lib. 6. [& ibi, tua] & ibi, hoc tenet Ber. & Host. præcise, quando fit denuciatio ad peccatum corrigendum [& ibi, dicas,] secundum Ioā. & Vin. & ibi, dixi forte] hoc dixit, quia Io. & Vincē. non posuerunt illud, forte [& ibi, non prodest] idem Phil. [& ibi, præiudicat eis] quin ¶ ipsi, vel alter ipsorum possint impedimentum deferre, & matrimonium accusare [& in fin.] quid de illo, qui tacuit, quia alius contradicebat, quem postea docet fuisse præuaticatum, non nocet. ff. de præu. l. 3. Hostien. alias verò, si illum non doceret præuaticatum, non audiretur, secundum Innoc. etiam illud ignorasset. scilicet alium accusasse, de hoc infra de accus. de his. ¶ In gloss. pe. ibi, eliditur] tu dic, quod iuramentum non elidit hanc præsumptionem, quia non præstatur hoc super eo, de quo erat præsumptio, scilicet super ignorantia edicti publicè propositi, sed super ignorantia impedimenti. ¶ In gloss. vlt. ibi termini
 14 no] quid si nullum ¶ tempus fuisset præfixum, veniat tunc infra modicum tempus. tamen cum quodam temperamento est hoc intelligendum per iura, quæ infra ad hoc alleg. gloss. secundum Innoc. & Hostien. & vide quod dixi de appell. cum parati, in gloss. forte certum] & ibi, Io. dixit] & Vinc. & ibi, integra] ad hoc infra de præben. si tibi. Goff. dicebat eum admittendum vsque ad diem, solemnem benedictionis, quæ habet consumationem præuenire matrimonij, 30. quæst. 5. cap. 1. & 2. & cap. sponsus, quod reprehendit Hostien. dicens cum gloss. & forte Goff. habuit eundem intellectum secundum illorum locorum consuet. ubi in benedictione, vel post matrimonium contrahitur [& ibi, admitti] etiam si in banno fuerit dictum, quod post terminum non audiretur, argum. op. ff. de opti. le. mancipiorum, & l. si optio.
 2 §. fin. secundum Innocen. a secundum quem, ubi decre
 15 tum ¶ cum causæ cognitione interponitur, est omnino seruandum. C. commi. epi. l. ea, quæ, elapso etiam tempore a lege constituto, non liceret aliquid proponere. C. de adult. ob commissa, etiam si lex sit municipalis. ff. de decre. ab or. fac. l. si. ubi verò decretam interponitur sine causæ cognitione, potius censetur comminatio, quam diffinitio. C. comm. epi. l. interlocutio. & idem Hostien. & vide quod dixi de restit. in integ. capit. 2. super gloss. non videtur, & super vlt. gloss. & quod dixi de procur. in nostra, super gloss. vlt. ver. ad hoc dicendum, & cum ver. sequen. [& in fi.] ad hoc supra ¶ qui fil.

sint leg. lator. C. de remis. pi. si eod. C. si ut se ab hæredita. ab. auct. ibi, posita. Dicunt tamen quidam sententiam hanc scilicet, quod nullus de cætero contra illud matrimonium audiat, necessariam esse ad hoc, ut non audiat. C. de ingenuis ma. diffamari: sed ad hoc prodesse sententia: quia & si matrimonium non sequitur, post sententiam non audiretur: secus, si non esset lata sententia, ut dictum est, secundum Innoc.

ADDITION.

- 1 ¶ Innoc. Vide gl. in c. si tibi absenti, de præben. lib. 6. & ad materiam faciunt iura de purgatione moræ loquentia, de quo in ca. mora, de reg. iur. lib. 6. & vide gl. post tempus, in c. quia diuersitatem, de conc. præb. & plene Bart. in l. si insulam. ff. de verbor. obligat.

SUMMARY.

- 1 Continuatio, seu dispositio tituli.
 Diuortia dupliciter fiunt.
- 2 De eis ubi tractetur alibi, quàm in hoc titulo.

De diuortijs. Rubr.

- 1 Viso ¶ qualiter matrimonia coniungantur, & accusentur, videamus, qualiter dissoluantur, & sic de diuor. quæ fiunt quandoque quò ad vinculum, quandoque quò ad mutuam seruitutem tantum, ut infra patebit. habetur ¶ materia 28. quæst. 1. & quæst. 7. per totum. 33. quæst. 2. 35. quæst. 6. ab isto, & duobus capitulis sequ. & quæst. 9. per totum, congruit Rubricæ, de transla. c. 2. & vlt. de testi. Albericus, de iure iuran. Quintanallis, & capitul. sequen. de regula. veniens, de excess. prælat. quam sit.

SUMMARY.

- 1 Consiliata pro machinata.
 Homicidij non tenetur defendendo commissi.
 Glossa olim facta de contextu postea.
- 2 Decretali huic quando locus.
 Viri famæ, & multo fortius vitæ parare tenetur vxor.
- 3 Cum vxore insidiatrice vitæ an & quando teneatur vir cohabitare.
 Machinata in virum in quam incidat pœnam, ad dictio. coniugij.
- 4 Machinatio sola sine adulterio an dirimat matrimonium postea cum interfectore contractum.
- 5 Epilogus, & additio glossarum, nu. 6.
 Matrimonium quæ crimina dirimant, remiss.

CAPITULUM.

Si qua mulier. Breue est [Consiliata] & sic machinata, supra de eo qui du. in ma. significa-

sti. Host. [Illorum] qui de consilio vxoris ipsum volebant occidere [Defendēdo] ideo non tenetur, de hom. c. 2. [Post mortem vxoris] hæc olim erat gl. Alani. alias dici oportebat decre. correctam, & loqui secundum leges, quæ etiam non tenent. C. de repu. cōsensu, in auct. de nupt. §. occasionem, & in auct. ut li. ma. & aui. §. quia verò. Vincen. dicebat ¶ decret. loqui, cum mulier propter adulterium insidiabatur viro: quæ enim famæ viri parcere tenebatur, multo fortius ipsius vitæ. ff. de adulter. si adulterium. §. si liberto. & hoc dicebat, propter an. quæ dicebat, quod hoc casu vir poterat dimittere vxorem

3 vxorem [Infidiatrice] vitæ mariti: alias mediatrix, nun-
quid ꝑ cogetur vir habitare cum vxore, quæ sic infi-
diatur, nec refrenari potest: non puto, ex quo nulla po-
test cautione mederi, imò potest eiꝑci, & restitutionem
petenti obſtabit hæc exceptio, ſupra de reſtit. ſpol. lit-
teras. §. ſi. attamen, quamdiu viuet, contrahere non po-
terit, infra capit. proxim. [Pœnitentiæ] ſic ſupra de eo
qui. co. con. tranſmiſſæ, Hoſt. [Coniugi] ſcilicet iſtius, in
quo modo eſt, ſi maritus contra eam velit excipere, &
poſt mortem ſine ſpe cuiuſque alterius, & dicit Hoſtiæ.
4 hoc eſſe contra opin. Goſ. quòd ſola ꝑ machinatio ſine
adulterio, non dirimat matrimonium poſtea cum in-
terfectore contractum. hoc no. de eo qui du. ca. ſi. nam
ſi ſola machinatio tollit beneficium huius coniugij, &
cuiuſlibet alterius, vt hic contra decret. vltimam. de
ſpon. fortius debet dirimere matrimonium tam inique
contractum [Subiecta] poſt mortem mariti. Pe. & Abb.
5 ¶ ꝑ Glo. 2. arguit, alleg. 4. iura ſignat vnum contrariū,
6 & ibi remittit, ſinis ſoluit quæſtionem. ¶ In ꝑ gloſſ. 2. in ſi.]
idem Hoſtien. qui circa crimina, quæ dirimunt, remit-
tit ad ea, quæ no. in ſum. de matrimonijs. §. qualiter im-
pediatur, ver. ſunt & alia quædā, & ſeq. & de ſpon. §. ſin.
ver. item decimò.

S V M M A R I V M.

- 1 Coniuges propter alterius crimen non ſeparantur, excipitur
caſus.
Ob fornicationem ſpiritualem an ſeparetur matrimonium etiā
quò ad ſolutionem debiti, & nu. 2.
- 2 Sanctorum, & A poſtolicorum interpretationi ſtandum.
Factum pro conatu ponitur, ad verb. traxerit.
- 3 Additio gloſſarum.

C A P V T II.

1 Quæſiuit. C. Coniuges ꝑ propter alterius cri-
men non ſeparantur, niſi ſpiri-
tualiter fornicentur; & tunc du-
rat coniugium eis etiam ſeparatis. & ſunt tria dicta. ſe-
cundum ibi, Verum, tertium ibi, in viris [Crimine]
quodcumque ſit illud. de vitio ſodomitico dicam, in-
fra de adult. maritis [Viri] ideſt a viro commiſſo. mul-
to minus propter proprium, ſupra capit. proxim. [Ni-
ſi] non excipit a dictis, ſed dicendis. Innocen. imò a
dictis, inquantum dixerat, vel alio crimine [Fidei
ſuæ] ſunt qui dicunt, quòd pro ſpirituale fornicatio-
ne non ſeparatur matrimonium niſi quò ad mutuam
ſeruitutem. vnde tali ſententia non obſtante quò ad
ſolutionem debiti omnino remanent obligati, & præ-
cipue mouentur ex eo, quòd ſolam cauſam fornicatio-
nis excepit. & conſtat, quòd loquebatur tantum de
carnali. Hoſtienſ. dicit hanc opinio. erroneam, nam
dominus non expreſſit ſpecialiter carnalem, ſed po-
tius indiftinctè locutus eſt, vt patet Matth. 19. ergo
indiftinctè debet intelligi. ad hoc ſupra de priuileg.
2 quia circa: & ſancti ꝑ & apoſtolicæ interpretationi ſtari oportet, hoc
idem intelligendum de ſpirituale, vt 28. quæſt. 1. vxor,
& capit. ſeq. ad hoc infra eod. de illa, de conuer. coniu-
g. capit. ſin. & eorum interpretationi ſtari oportet,
vt patet qui ſil. ſint legit. per venerabilem. §. rationi-
bus, de celeb. miſſ. cum Marthæ. §. 1. de conuer. coniu-
ex publico, & cap. ex parte. & in fidei fauorem expedit
ſic ſentire: aliaſtineri poſſet, quòd infidelis conten-
tus de debiti ſolutione non curaret ad fidem reuerti, &
ſi debito ſe videat fraudatum, facilius reuertetur, vt
colligi poteſt infra eod. gaudemus, ſecundum Hoſt.
[Infidelitatis] idem, ſi ad aliud peccatum, inf. eo. quan-
to. quòd dic vt ibi. Innocen. [Maleficium] ideſt ad cor-
ruptionem fidei, ideſt idolatriam. T. [Traxerit] i. con-

trahere. Innoc. (Alij) primo viuente, ſupra cap. proxim.
(In viris) ſupra de ſpon. ex parte (Sententiæ) ponendo,
3 ſcilicet caſum econuerſo. ¶ In ꝑ gl. 1. ibi, ſupra c. proxi.
quòd dic vt ibi dixi. ¶ In gl. vlt. in ſi.) & infra eo. gaude-
mus, verſic. ſi ergo.

S V M M A R I V M.

- 1 Vxorem vir non poteſt dimittere ſine iudicio eccleſiæ etiam
propter notorium impedimentum, an propter fornicationē,
num. 3.
De matrimonij impedimento etiam ſola fama deferente po-
teſt episcopus inquirere, & confeſſiones coniunctorum, &
quorum nu. 5.
- 2 Episcopus, ergo diſcertus, & ratio, Ad eius officium qua per-
tineant circa matrimonium nu. 6. & 12.
Talis quis præſumitur eſſe, qualis eſſe debet in eo officio, cui
præponitur, niſi euidenter appareat contrarium.
- 3 Suspicio violenta comparatur facto.
Fornicariam vxorem qui admittit ſcienter abſque reconcilia-
tione, puniendus eſt.
Debitum conjugale quibus caſibus hic liceat viro denegare
vxori, etiam excommunicato.
- 4 Vxor ſuperinducta non excommunicanda, niſi diſcedat à vi-
ro, niſi ſit quieta, vel vocata, vt interſit.
Impedientem quemlibet executionem iudicis poteſt excom-
municare iudex.
Inter publicum, & manifeſtum differentia.
Conſanguinitas, vel parentela quorum dicatur notoria.
- 7 Grauitas quomodo adhibeatur. ſi eam adhiberi mandetur.
- 8 Epilogus, & ſuffragium gloſſarum, nu. 9.
- 10 Additio gloſſarum, & nu. ſeq.
Ordo iuris an, & in quibus ſeruandus in notorijs.
- 11 Diuortij ſententiæ an & quo caſu ſit pœna.
Spoliatus in cauſa matrimoniali quando ſit reſtituendus.

C A P V T III.

1 Porro. Caſus, Vir non ꝑ poteſt dimittere vxo-
rem ſine iudicio eccleſiæ etiam propter
notorium impedimentum coniugij, e-
tiam nemine opponente episcopus poteſt inquirere. 2.
ibi, Præterea (Eam) ſcilicet vxorem (Cognatam) ideſt
conſanguineam. Hoſtien. vel propriæ: cuius forte fuerat
vxor fratris ipſius vxoris defunctæ, vel forte, & ipſa, &
vxor comitis defunctæ, fuerat prius vxores duorum fra-
trum, & ſic allegabat ſecundum, vel tertium genus affi-
nitatis, quòd bene habebat prohibitionem ſecundum
hæc tempora, ſupra de conſang. non debet (Proponit)
ſed non probauit, nec ad iudicium eccleſiæ ſuper hoc
recurſum habuit, vt ſequitur: aliaſ iuſta eſt cauſa peten-
di diuortium. Hoſtienſ. (Prudentia) ex quo ꝑ episco-
pus, ergo diſcretus, quia talis debet eſſe, de conſangu.
capitu. primo, in ſin. niſi propter euident factum appa-
reat contrarium, ſupra de tempo. ord. vel non eſt. Ho-
ſtienſ. (Notoria) per publicam famam, aliaſ vix poſſet
eſſe notorium. Innocen. Hoſtienſ. contra per id, quòd
ſequitur in ſin. (Abſque iudicio) duas huius iuris cauſas
ponit gloſſ. dixit Hoſtienſ. quòd ꝑ communis eſt opi-
nio, quòd etiam propter fornicationem non licet viro
relinquere vxorem, niſi ſententia prius lata. Ipſe ta-
men dicit, quòd quò ad debitum reddendum iam eſt
ſententia lata à iudice Iudicum, qui ob cauſam forni-
cationis ipſam iubet relinqui, vbicunque eſt fornicatio,
vel fornicationis ſuſpicio, ſcilicet violenta ſecun-
dum Io. 32. quæſtio. 1. dixit, aliaſ, ſi non reconciliatam
ſcienter cognosceret, puniendus eſt, ea. quæſtio. ſiquis
vxorem, & c. ſeq. quò tamen ad aliam mutuam ſeruitu-
tē poteſt hoc facere, non tamen eſt necelle. vnde ſecun-
dum

Ioan. And. Comment. in Quartum Decret.

dum Aug. dominus hoc permisit, non iussit. quæst. 7. ca. 1. & capit. 2. & capit. alias, & cap. sequen. de eo, qui cog. discretionem, versic. nam & si. & ideo propter hoc non est recurrendum ad alium iudicem. primo quia semel concessum est. ff. de condi. insti. quæ sub cond. §. fin. 28. distinct. de his. secundo si contra pronunciaret, non valeret sententia, ut in præ. capit. de his, & 21. distinct. inferior. quantum ad lucrandum dotem dominus nec iubet, nec permittit: quia nec de hoc loquitur, & ideo est ad iudicem recurrendum, de hoc infra titu. 1. plerumque. ubi tamen quò ad debitum, & mutuam seruitutem, etiam ob causam fornicationis sine auctoritate ecclesiæ vxor relinquitur, semper ecclesia ipsam audiet, donec sibi fuerit de adulterio facta fides, infra capit. sequen. quia non iudicat de occultis, infra de simonia, in fin. vir autem aut eam reconciliabit, aut, ex quo de fornicatione certus est, in pace sustinebit excommunicationis sententiam, infra de senten. excommun. inquisitioni, de adulte. si vir. dicit tamen se de hoc spacio, frustra tractasse in sum. de adult. §. quæ poena, versicul. sed nūquid hoc fieri, & se. [Separari] debitum verò denegare debet, si conscientiam habebat de parentela, licet pro quacunque notoria consanguinitate non deberet vxorem dimittere. iudex tamen, ex quo notorium est, ipsam non restituet quò ad thorum, infra capit. prox. supra de restit. spol. litteras. Innocen. [Superinductam] conuicta n. t. vel saltem citatam ad causam, ut interfit. si. 7. quæstio. 1. præsentium, & capit. eum, qui. 3. quæst. 6. hoc quippe. 3. quæstio. 1. in primis. Vincen. [Astringas] idem in quolibet alio impediante, supra de offic. delega. cap. 1. Hostien. [Cognatam] expone, ut supra [Seu publica] dixit Vincen. quid publicum per famam: manifestum per euidentiā [Quod] scilicet parentelam esse manifestam, vel publicam. Pet. & Abba. [Primo] ut frater, & soror [Secundo] ut filij duorum fratrum. hæc autem n. potest dici notoria: quia fratres & filij duorum fratrum euidenter se ostendunt vicinis. ulterius verò non sic, ut patet de consang. & affi. non debet. quando ergo t. fama est de aliquibus, quò primo, vel secundo gradu sibi attrinent, & ipsi hoc fatentur, & iurant, potest sine calumnia tale matrimonium dirimi, & sic nulla alia probatio recipiatur, & sic potest intelligi 35. quæstio. 6. si duo. quod dic ut no. supra de despon. impu. attestaciones. & vide quod dixi de eo, qui co. con. super eo, super gloss. 1. sed & si sola fama sit de ulterioribus gradibus, episcopus hoc potest ex officio suo inquirere, & cogere, inde testificari eos, qui veritatem nouerint. 35. quæstio. episcopus in synodo, de testi. co. præterea, supra de offic. ord. cap. 1. & 2. & quæstio. 1. Deus omnipotens. & qui hoc scit, denunciare dēt, de co. spi. tua. [Officij] ad quod t. pertinet pro matrimonio stare, infra eod. ex litteris, & colludere volentibus resistere, de eo qui co. super eo. & illicitum etiam inuitis coniugibus dirimere, & veritatem inquirere, supra de spon. sicut, & capit. cum in tua. Hostien. 7. [Granitate] præmittendo t. denunciationem, de qua supra, qui fil. sint leg. per venerabilem, versic. præterea, & ne de facili notorium reputes, quod est occultum, vele contra, de appel. consuluit, infra de rescript. cum contingat, & quod non sit promptus ad matrimonia separanda, supra de testib. licet ex quadam, in fin. 8. ¶ t. Gloss. 1. arguit, alleg. tria iura, & 4. in contrarium, & soluit. ¶ Gloss. 2. reddit duplicem rationem. ¶ Gloss. 3. allegat. 3. concor. signat vnum contrarium, & soluit. 9. ¶ t. In gloss. 1. ibi, proinde, in fin. 2. nullæ sunt partes iudicis in confessum. ¶ In t. gloss. 1. ibi quò ad sententiam] & citationem, ut ipse no. de iureiuran. ad nostrā. in gloss. 1. alias. 2. & de pur. ca. capit. penult. [& in fin.] Vincen. dicebat Hostien. in examinatione non est seruandus ordo iuris, ut in contrarijs. nisi id fiat ad caute-

lam, de elect. bonæ. 1. §. contra: vel nisi sit notorium in vna terra & non in alia, ubi quidem dantur 8. dies tantum ad probandum, die obiectionis non computato, infra de senten. excommun. solet, de except. pia, lib. 6. In sententia verò semper seruandus est ordo iuris, ut hic, & de sent. excommun. sacro, de appell. cum speciali, ff. ad l. Aquil, proinde in fin. ¶ In gloss. t. 2. ibi, pena est] propriè cum sit propter adulterium: alias propriè dicitur sententia [& in fi.] fuit gloss. Vincen. & dicebat Ala. & Vincen. & Hostien. hoc esse perpetuum, ut restituatur spoliatus, ubi matrimonium est contractum auctoritate ecclesiæ, vel post facto approbatum: secus, ubi contra interdictum ecclesiæ. ibi enim ecclesia neutrum in possessione tueretur. ¶ In gloss. 3. in fin.] vel hic Papa loquitur positiuè: ubi dicit, quòd si etiam parentela &c. ¶ In gloss. 4. in fin.] 1. in fi. ¶ In t. gloss. & si non esset, ibi, officio suo] sicut & discordes bene coniunctos ex officio suo reconciliat, & ad cohabitandum compellit, supra de spon. ad id quod [& ibi, prohibeat] de iureiur. ad nostram. 2.

§ V M M A R I V M.

1. Vxor repellitur petens restitutionem mariti, si notoriè fornicata est, nisi in casu, & quo nu. 4. & 9.
2. Credendum non est omni spiritui. Presumptio violenta parificatur certo. Incestus esse quando dicatur.
3. Fornicatio notoria quæ.
4. Restitutio nunquam facienda, ubicunque est notoriū & quid.
5. In correlatiuis non fit vnum sine reliquo. Vir, & vxor correlatiua. Adulterium coniugum per quam viam possit concurrere, alia de eo vide nu. 8.
6. Epilogus, & suffragium glossarum. num. 7. Negocia sua committenti minori imputatur. Deiectus dicitur, qui sponte exiens, rediens non admittitur, in fin. Compensatio fit doli. §. 1. Mora ultima nocet, ibid. in fi.
8. Additio glossarum, & nu. 9. Adulterium præcedens spoliationem non præiudicat restitutioni, secus, si sequatur, & quando compensetur, nu. 9. & supra nu. 1. de eo alia nu. 5. A possessione est separata causa criminis.
9. Probatio facit notorium.

C A P. III.

1. **Significasti.** Casus. repellitur t. vxor, petens restitutionem mariti, si notoriè fornicata est, & maritus continuit. Et communis diuisio. 2. ibi, consultationis [Suggestum] nimis fuit credulus, non t. enim credendum est omni spiritui. 86. distin. si quid. nec licet marito etiam ob hanc causam illam dimittere, nisi illud sit certum, vel saltem presumptio violenta sit inde. 32. quæst. 1. dixit. & ideo iuste excommunicatur secundum Hostien. [Suo] viri, vel mulieris, utroque casu fuit incestus, de consang. capitul. 2. [Sobole] ex quo t. de sobole constat, non potest esse non notorium. si in 1. mense a tempore, quo vir eam dimisit, peperit. in authen. de restit. & ea que pa. in 1. mense. §. vnum siquidem, colum. 4. Hosti. [Nec] sub. ideo [Postulat] siue agatur petitorio, siue possessorio, iuste denegatur t. ei restitutio, cum adulterium esset notoriū. sic quod non poterat inficiari super terram testimonio gradiente. 28. distinctio. priusquam, nec est speciale in matrimonio, imò ubicunque est notorium & facti actu permanentis, ut hic vel

vel iur. nunquam facienda est restitutio. & sic potest intelligi ff. de doli except. dolo, & hoc verum, quando notorium est iudici, vel alijs, & non iudici, sed probationes sunt in promptu: secus, si terminus diffusus & prolixus petatur secundum Innocen. & Hostien. supra de restit. spol. literas, ver. præterea [Viro] debuit dicere virum sibi: sed correlatiua sunt, & nec fit vnum sine reliquo. Hostiē. [Materiam] per subtractionem necessarium, vel per subtractionem debiti [Recipiendam] quāuis sine iudicio ecclesiæ illam dimiserit. de hoc supra cap. proximi. & infra de adult. cap. penult. in fi. [commisisset] hic venit adulterium viri per viam replicationis an verò per viam accusationis possint concurrere, vide 6 quod no. trigesima questione sexta. nō iniquius. ¶ Gl. 1. obijcit, & de eo opinionem ponit, quam reprobatur. quærit, arguit negativè: soluit contrarium. iterum quærit, & soluit. ¶ Gl. 2. quærit, & soluit. ¶ Vlt. gl. signat contrarium, & remittit. ¶ In ¶ gloss. 1. ibi, cum mandato] imputatur domino, qui minori commisit negocia sua [& ibi, cum mulier] vide de eo, qui co. confan. discretionem, super gloss. 1. [& ibi. §. in hac] pe. est. vide de testificat. super gloss. 3. [& ibi. l. 1.] alias 2. §. si publico. vide de or. co. ca. 2. in gloss. penult. [& ibi. §. vlt.] incipit, qui ad nundinas. vide hanc, & se. de restit. spo. olim. 1. & 2. gloss. vt scias [& ibi. §. siue autem] deiectus dicitur, qui sponte exiens non admittitur. ¶ In gloss. vlt. ibi. §. sed & si] si stipulator dolo promissoris, & econtra non steterunt in iudicio, fit compensatio [& ibi. §. iudex] vide de eo, qui co. con. discretionem, super gloss. 1. [& ibi, Marcellus] vide in decret. dilecti, statim allega. in vlt. gloss. in gloss. prima [& ibi, concedebat] vt not. in capitulo si tu abstines. & idem Hug. & Bam. [& ibi, est verum] secundum Vincen. T. & Ioan. Idem Goffredus & Phil. [& ibi, inuitam] Idem, si volentem [& ibi, spoliata] facit, quod not. de infan. & lang. capitulo vno, & idem not. de restit. spolia. literas, in gloss. 2. & de adul. intelleximus, in gloss. & in Spec. de spon. §. si. in ver. 1. & in ver. ibi se. tractat de expensis, de quib. sequitur in gl. [& in fi.] hoc verum, quia vltima mora nocet. ff. de peri. 8 & com. rei ven. l. illud. Hostien. ¶ In ¶ gloss. 2. ibi, quod non] secundum Ala. etiam Tan. Hostien. Goff. autem secundum Ioan. not. hic & supra de eo, qui du. in ma. ex literarum, quod hæc decr. loquitur de adulterio, quod secutum est spoliationem, per quod sibi præiudicat mulier spoliata in restitutione consequenda. adulterium verò præcedens spoliationem sibi non obstat: quia separata est causa criminis a possessione. C. de dona. inter vi. & vxor. si maritus, de restit. spol. item cum quis. ad hoc supra cap. proximo, vide de hoc quod not. de adult. capitulo fina. ¶ In gloss. vlt. ibi, prius] dicit Innocen. quod ¶ ad hoc vt hoc casu replicatio adulterij viri repellat exceptionem ipsius viri de notorio adulterio mulieris, necesse est adulterium ipsius etiam esse notorium. dicebat Hostien. cum gloss. quod non fiet restitutio, donec viri adulterium sit probatum. & forte eundem intellectum habuit Innocen. cum probationem efficiatur notorium, de verbor. signific. cum olim. vnde postea submittit, quod audientur probationes mulieris, & fiet restitutio si probatur adulterium viri. Dicunt autem, quod cum propter adulterium mulieris vir petit diuortium, & mulier excipit de adulterio viri etiam non notorio, audientur vtriusque probationes, de adult. cap. penult. & vlt.

A D D I T I O.

¶ Notorium. Vide Ioan. And. de fil. presbyt. constitutus, super secunda gloss. & in capitulo in litteris, de restit. spolia. & Bart. de restit. spolia. in rub. & optime de materia, vide in decis. Ro.

in l. naturale. §. nihil, ff. de acquir. poss. & vide Ioan. And. in Spec. in concl. 22. & an idem sit in reuocatione attentatorum, vide concl. 22.

S V M M A R I V M.

- 1 Matrimonium separatum propter adulterium mulieris reintegratur, si postea fornicetur, & nu. 10. 11.
- 2 Diuisio decretalis erat olim sub alio titulo, nu. 4.
- 2 Violentia purgatur etiam paucis diebus, & carnali copula. Paucorum numerus saltem duo comprehendit.
- 3 In iure, idest coram iudice. Confessione coniugis creditur ad tori separationem. De vxoris alimentis vbi scribatur, & an pro eis bona mariti sint obligata.
- 3 Furtim, idest clam, in fi.
- 4 Clandestinum matrimonium multis dicitur modis.
- 5 A correctione non appellatur, & quando dicatur correctio, iuncto contextu. Compensatio mutua fit adulterij.
- 6 Debitum coniugale reddere quo casu alterum coniugum alteri hic episcopus coget.
- 7 Epilogus, & suffragium glossarum, nu. 8. Necessitas excusat duobus casibus hic. Rei iudicata exceptionem iniquissimum proficere ei, contra quem iudicatum est. §. 1. excipitur in fi. & nu. 11.
- 9 Additio glossarum, & num. 10. Confessio an & quando reuocari possit.
- 10 Super adulterio lata sententia an & quando transeat in rem iudicatam, & num. 11.

C A P V T V.

- 1 Ex literis. Casus. Matrimonium ¶ separatum propter adulterium mulieris reintegratur, si vir postea fornicetur. Communis diuisio. 2. ibi, Vnde fraternitati. Consultatio narrat quinque. 1. allegationem viri de vi, & metu. 2. ibi, Tandem accusationem adulterij, & mulieris confessionem, & excusationem. 3. ibi, Cumque, iudicis monitionem, cui mulier non parebat. 4. ibi, Sane, sententiam, vel ordinationem iudicis. 5. ibi, Memoratus, viri contractum, & ipsius appellationem [Qui] vir & vxor
- 2 [Paucis] licet ¶ paucis, purgata tamen esset turpitudine violentiæ, supra de spon. ad id quod, & capitulo consultationi, cum si. & iste numerus saltem duos dies comprehendit. 4. questione tertia, vbi numerus. quod sufficit, si erant ætatis legitime, maxime si in carnis copula concordauerunt, supra titulo primo, in sup. [& infra] forte hic deciditur, quod propter causam expressam, supra gloss. proxim. non fuit auditus [In ¶ iure] idest coram iudice, quod fieri debet, quod dic, vt supra capitulo porrò. Hostien. [Confiteri] cui creditur in hoc casu, cum agatur ad tori, non ad vinculi separationem, de hoc de eo, qui co. con. sup. eo. Est & alia inter hæc differentia, quæ patet supra vt lit. non contesta. capitu. 1. [Necessarijs] de alimentis vxoris satis no. in Spec. qui si. sint leg. versic. nunc dicamus. & an bona mariti sibi sint pro alimentis obligata, sicut pro dote, in Spec. de dona. inter vi. & vxor. §. 2. ver. sed nunquid bona [Prouidere] quærit exculpationem peccati. sic supra de consuet. quanto [Ad suggestionem] & falsò, Innocen. [Asserebat] more muliebri, vel more surdi. Mat. 7. Goffr. Host. [Iniunxeris] non sententiando, sed consulendo. Innocen. [Inuicē] quia nec diuortium fieri poterat nisi quò ad torum [Furtim] idest clam, Goffred. vel idest sine tua conscientia. multis ¶ enim modis dicitur matrimonium
- 4 Io. And. super 4. Decret. I nium

Ioan. And. Comment. in Quartum Decret.

nium clandestinum, vt not. de clande. despon. capitulo finali, Hostiens. & ideo ponebatur olim hæc decret. in illo titulo, vt patet in secunda compila. [Factum] vtrum scilicet, dictus vir contraxisset cum alia [Explicans] scilicet quod cum secunda contraxerat [Appellasse] cui
 5 † appellationi non fuit deferendum, cum a correctione non appelletur, de offi. or. licet. & capitulo secundo, Hostiens. [Si res ita] omnia superiora respicit, de rescriptis olim [Redire] argumentum contra supra capitulo proximo. Solutio. cum per ipsorum confessionem constet de adulterio vtriusque, mutua fiat compensatio, supra capitulo proximo, in fine. & sic concor. secundum Innocentium & Hostiens. [Compellas] Ioannes. trigesima, quæstione prima, nolce, in fine. vltima glossa, & trigesimalertia quæstione quinta, quod deo pari, in glossa secunda, allegat hæc decreta. ad probandum, quod † si
 6 vir, & vxor promiserunt perpetuam continentiam, & alter fornicetur, licet reliquus debitum petere non possit: episcopus tamen illum ad id coget. sed ista decreta. hoc non probat. vide quod plene scripsi de conuersio. coniug. dudum, super versic. castitatem. ¶ Glossa prima signat contrarium. ¶ Gloss. secunda quærit, & aliam quæstionem infert, quam soluit per l. cui respondet, ponit opinionem, & soluit. ¶ Vltima gloss. quærit, arguit pro, & contra, soluit, ponit opin. Hug. quam reprobatur in fin. not. & remittit, & signat contrarium.
 7 ¶ In † glossa prima, ibi. l. vltim.] excusatur pater, qui ex necessitate victus distrahit filium [& ibi, sed si post] non committit ingratitudinem filia, quæ post vigesimum quintum annum innupta peccat in corpus suum. ¶ In gloss. vltim. ibi, quod fauore] vide de mu. petito. capitulo secundo, super gloss. secunda [& ibi, sed hodie] vide de conuers. coniugat. gaudemus, in secunda gloss. (& ibi, euidenter) sequitur, iniquissimum est proficere rei iudica. exceptionem ei, contra quem iudicatum est (& ibi. §. vltimo) vide de deci. ex transmissa, super prima glossa (& ibi, non fraudantur) vide de collusi. capitulo tertio, super vltima glossa (& ibi, condemnatus) prodest in hoc vt contra quem licet tunc in solidum agi non posset, vt l. Paulus (& ibi, nec enim) vide de adulter. capitulo finali, super prima glossa. ¶ In † gloss. prima, ibi, ita ne) & de hoc, infra de fur. capitulo tertio, & Hostiens. remittit ad summam, de furtis. §. primo, versic. sed quæritur quare (& in fi.) solue vt ibi, ¶ In gloss. 2. ibi, videatur) dic quod forte sic, primò propter periculum animæ vtriusque, quod in talibus imminet, de postu. bonæ, prim. secundo propter fauorem matrimonij, supra titulo proximo, videtur, in fi. terriò propter timorem collusionis, infra de coll. dete. audiuius, Goffred. & Hostiens. (& ibi, per tormentum) alias sponte in iure facta, etiam super crimine præiudicat. ff. de cu. & exire. si confessus, de cle. per inquisitionem, de concess. præ. capitulo secundo (& ibi, reuocari) vt sic æquiparetur causa matrimonialis causæ liberali. C. de liberis caus. le. interrogatam, secundum Vincentium, sed hic non erat causa de fœdere matrimonij (& in fine) imò posset, trigesima quarta quæstione secunda, in lectum. vel sine calumnia hoc potest intelligi sic, scilicet quod episcopus traxit mulierem ad patrem, & ibi fecit primam confessionem, & tunc episcopus admonuit illam, vt hic dicitur, & hoc casu si acquievisset, bene poterat reuocari. sed ipsa hoc amplius manifestabat. Sed huic intellectui contradicit textus, Publicè, sed illud dicitur, quia coram episcopo, & socijs hoc fiebat, licet accusatore absente. vel dic, quod adhuc non erat scripta confessio, & ideo statim, idest antequam contrarius actus interueniat, locus est reuocationi secundum ea, quæ not. de elect. quia propter, super versic. mox. Hostiensis. facit ad not. de iureiuran. cum in positionibus, in glossa, vt

10 vnum, libro sexto. ¶ In † glossa tertia, ibi, videtur) contrarium videtur ex illo verbo, scilicet priuatim. nam si fuisset sententia, non fecisset id priuatim, sed publice. & fuit quædam industrialis prouisio, vt verum probaret, an ex collusione id factum esset. Goffred. Hostiens. [& ibi, sententia] ita quod ipsius sententiæ deinceps non obstat exceptio, secundum Hostiens. Dicit enim hoc casu potiora mulieris iura. Nam pro ipsa facit vinculum matrimoniale, quod nunquam fuit ruptum, vt not. supra capitulo secundo, ius naturale, & quo firmatur, instit. de iure natura. circa princip. quod semper stabile permanet eodem titulo. §. sed naturalia, & Cod. de ve. iur. enu. lege secunda. §. sed quia auctor ipsius. quod dic, vt supra de frigi. capitulo finali, continentia periculum, supr. de eo, qui eo. consang. Iordanus, & qui si. legi. perlatum. Apostoli præceptum, contra quod nulla debet ob stare exceptio regulariter, de coniug. lepro. quoniam. Pro viro facit adulterium a muliere commissum, sed deletur exceptio propter mariti adulterium, supra capitulo proximo, in fine. exceptio rei iudicata, quæ cum de iure civili sit, non est mirum, si ab alijs tanquam fortioribus eneruetur. imò nec sententia lata propter adulterium transit in rem iudicatam, donec separata propter adulterium ingressa sit monasterium, & professa, cum prius maritus eam reconciliare possit inuitam, vt not. in glossa sequenti, quod non posset, si in rem iudicatam transiret. danda est igitur pro muliere sententia, cuius iura sunt potiora. Cod. de edic. diui. Adria. tot. lege finali, de post. præla. bonæ. secund. ad finem. de his plenè in summa eodem titulo. §. quot modis, sub §. generaliter. ¶ In † glossa vltima ibi, condemnatus) prodest in hoc, vt contra
 11 quemlibet tunc in solidum agi non possit^b. Goffred. (& ibi, vt Lauren. dixit) sequens Pet. His. Idem hic Vincent. & Goffred. Phil. Idem Hostiens. donec religionem ingrediatur, & professa sit. placet Bartho. in domini. trigesima quarta. vnde dixit Goffred. supra de eo, qui du. in matri. ex literarum, quod lata sententia super crimine nocens innocentem non poterit de mona. reuocare, alleg. decre. vltimam, de conuer. coniug. arguendo de spirituali fornicatione ad carnalem. dicit etiam ibi, quod ante sententiam etiam innocens ingredi non posset. intelligit cap. Agathosa, quando super fornicatione est lata sententia, aut quando is, qui reuocat, agit petitorio: quia repellitur prætextu adulterij: secus, si agat restitutorio: quia tunc non repellitur obiectu criminis, de restitutorio. spoliatorum, item cum quis. C. de donationibus inter virum, & vxorem, si maritus. ad decret. supra proximam respondebat, vt ibi dixi super glossa secunda (& ibi, vbi de hoc) & trigesima secunda quæstione. 7. Apostolus, & vigesima septima quæstione secunda, Agathosa [& in fi.] dic vt infra de regu. iur. factum legitime, libro sexto.

ADDITIONES

- a ¶ Bona. Et ibi vide fo. And. d. Cy. Bal. & do. Bar. de Sali. in l. in vxo. C. de neg. gest. & Bart. post Di. in l. si cum dotem. §. si autem. ff. sol. mat.
 b ¶ Possit. Ex vi sententiæ. prima enim actione potest, & ibi vide de Bart. in l. Paulus, all. glo.

S V M M A R I V M.

- 1 Vxor a viro lapsa in heresim si diuertat, quando redire compellatur ad eum. Quid si ob aliud eius diuerterit mortale peccat.

tum. num. 2.

2 *Diuortij sententia non obstat ei, pro quo lata est: sed ei, contra quem, & nu. 3. distinguitur, & quando transeat in rem iudic. nu. 3.*

3 *Inter fornicationem spiritualement, & carnalem quæ differentia.*

Reconciliatio coniugum excluditur & quomodo, in fi.

4 *Epilogus, & additio glossarum. nu. 5.*

CAPUT VI.

De illa. Casus. Si $\dagger$ vxor à viro lapso in heresim propria auctoritate diuertit, ad eū reuersum redire cōpellitur: secus, si per iudicium ecclesiæ fuerat separata. secunda ibi, Si verò. hæc decreta. loquitur de his, quorum alter ad heresim labitur. Idem credo de duobus, quorum alter conuertitur [Declinauit] quæsiuisti, si marito reconciliato cogenda sit, vt ei cohabitaret. Hostiens. [Maximè] benè maximat secundum Hostiensem: quia idem est, si alia intentione discessit [Nullatenus] argument. supra capitulo proximo. Solutio. ideò vir $\dagger$ compellitur eam recipere: quia post sententia n vir commisit adulterium. vnde sententia non debet sibi prodesse, cum quasi fecerit contra eam. at hic conuersus post latam pro se sententiam nihil fecit contra ipsam. vel in cōtrario nulla fuit lata sententia, sed tantum continentia indicta. aliàs idem esset ibi, quod hic. Quid si latum fuit diuortium ideò, quia ipsum trahebat ad homicidium, vel latrocinium, vel aliud mortale ab heresi? Dicunt quidam, quòd idem, quòd in heresi: quia nullam, vel vilem causam inuenies, quare non idem sit in omnibus. Alij dicunt, quòd pro alijs criminibus nunquā ferenda est sententia separationis perpetuæ, sed tantum donec penituerit. In heresi verò hoc conceditur propter periculum fidei, & sic diuersimodè intelligunt, infra capitulo primo, & vigesima octaua, quæstione prima, idolatria: sed dictum in princip. gloss. plus placet Innoc.^a vide quod dixi de conuer. coniug. ad apostolicam, super prima glossa. Dicit etiam, quòd licet de iuris rigore post absolutionem non debeat cogi redire, & quod bene semel diffinitum est, nō debeat retractari, sexta quæstione quarta, quod semel: tamen iudex ex officio suo adulterantem post sententiam coget redire ad adulteram, argument. de iureiurand. tua nos, & capitulo quemadmodum, & supra capitulo proximo, nec facit iudex contra sententiam. Sententia enim fuit talis, quia absolutus fuit reus ab impetitione mulieris: vnde tunc in hoc casu faceret contra sententiam, si mulieri iterum petenti virum fieret ipsius restitutio, aut vbi vir, pro quo lata est sententia, repetit mulierem, non fit contra sententiam, imò esset iniquum, si sententia prodesset ei, contra quem est lata, ff. de exceptio ne rei indicatæ, euidenter. Si verò viro accusante vxorem adulteram feratur sententia diuortij, tunc quia vir accusans non potest absolui, locum habet hæc decreta. Cautè tamen & prudenter ageret iudex, si hoc casu sic pronunciaret, sententiā diuortij inter vos ferimus propter adulterium mulieris, quamdiu viro accusatori iuste placuerit, secundum Innocent. Hostien. verò remittit ad ea, quæ not. supra capitulo proximo [Compellendā] voluit $\dagger$ dicere Hostiens. differentiam esse inter spiritualement fornicationem, & carnalem, de qua quòd ad ipsarū compensationem, not. hic Goffred. & vtriusque dictum posui, supra de conuersatione coniugato. capitulo finali, super glossa secunda. Dicebat etiam hic talem inter illas differentiam esse, quia si propter spiritualement fornicationem coniunx dimittat coniugem, licet non sit

lata sententia, non coget ecclesia fidelem adherere infideli, argumento vigesima octaua, quæstione prima, si infidelis. sed in carnali distinctione cogitur secundum quosdam, sed remittit, supra capitulo porrò. Reconciliato verò ad fidem omnino cogitur adherere, vt hic infra capitulo proximo, in fine. si autem per ecclesiam sit latum diuortium, in spirituali non cogitur redire ad reconciliatum, si vult religionem intrare: aliàs cogitur, in princip. decreta. fin. de conuerf. coniugato. in carnali semper cogitur, nisi fuerit professa. debet enim episcopus monere maritum, vt recipiat vxorem. si nō vult, tradet illam mona. ad penitentiam peragendam, re autem integra, idest ante ipsius professionem, maritus illam educere poterit: post professionem non poterit, per decreta. gaudemus, de conuer. coniuga. & ibi, dixit super vers. collocare. ad hoc eodem titul. ex publico, ff. de opt. lega. mancipiorum. dicit ergo Hostiens. ex predictis patere duo requiri, vt sententia diuortij lata propter adulterium mulieris transeat in rem iudicatam, scilicet quòd sit lata, & quòd per modū predictum mulier sit professa. nec primum solum sufficit, nec secundū solum viro in seculo remanente, & illam repetente, nisi & ipse adulteratus esset, de conuer. coniugatorum, veniens, & dixi, eodē titulo, ex parte, primo, vel dic, quòd quòd ad virum, pro quo lata est, transit in rem iudicatā, nisi intra decem dies mulier appellauerit quòd ad mulierem ^b, contra quam lata est, non transit, ff. de exceptio. rei iudica. euidenter. reconciliatio tamen excluditur per sententiam, & professionem simul iunctas, & imputet sibi vir, qui ante professionem reconciliare noluit, supra de officio delegati, cum super. ¶ Glossa $\dagger$ prima dat simile. ¶ Glossa secunda reddit rationem. ¶ Vltima gloss. signat contrarium, ibi remittit, & soluit. ¶ In $\dagger$ glossa secunda, ibi, quòd autem] & 50. d. ferum. ¶ In glossa vltima, ibi, standum est] vnde dicit Ala. hic vetus correctum per illud nouum. Philipp. dixit illud intelligendum secundum hanc distinctionem [& in fine] hoc adde, quòd ibi nō. vbi etiam posui quòd dam dictum Goff. hic not. & Host.

ADDITIONES.

- a ¶ Innoc. Et idem ipse not. supra eo. quæ sunt in gl. idem, si aliud, & idem gl. fi. in c. idolatria.
- b ¶ Mulierem. Idest quòd ad repellendum virum illam petentem & vide supra c. proxi. in gl. ita. & super glo. fi.

SVMMA RIUM.

- 1 Coniugale vinculum non dissoluitur altero fidelium coniugum in heresim lapso, & nu. 8. Conuerso verò infideli ad fidem, quando sit idem, & numero 2. & 4. 10. & 11. an opus sit termino.
 - 2 Consulere sedem apostolicam super dubitabilibus commendabile, eiusdem se supponere correctioni, vel approbationi idem.
 - 3 Relictus hic quis, & quæ dicatur. Discedere dicitur in infidelitate remanens.
 - 4 Ob infidelitatem soluitur vinculum inter consanguineos, & affines.
 - 5 Matrimonium fidelium fortius matrimonio infidelium, & ratio, & difficilius soluitur illud, quàm hoc, an sit ratum inter hereticos, fuerunt tamen baptizati ab hereticis, nu. 7. claudicat quandoque, nu. 8 & 10.
- Baptismus est primum fidei sacramentum, & eius vis, præsertim in matrimonio, numero sexto, nunquam perditur, Io. Aud. super 4. Decre. I 2 ibidem.

Ioan. And. Comment. in Quartum Decret.

ibidem.

Ratum pro indissolubili.

6 *Mors & matrimonium, & omnia alia soluit, & quando matrimonium sit inseparabile, num. 7.*

7 *Præpositio, pro, auget.*

8 *Iure suo quis priuatur sine culpa sua, nu. 10. §. 1.*

Quæstio una soluitur per aliam.

9 *Epilogus, & suppletio glossarum nu. 10.*

11 *Bigamus non est conuersus ad fidem retinens coniugem, quam ante eam habebat.*

C A P. VII.

1 **Quanto.** Casus. Vinculum ꝑ conjugale non dissoluitur altero fidelium coniugū in hæresim lapso: sed si vnus infidelium coniugum conuertatur ad fidem, & alter nolit sibi cohabitare, vel non sine Dei blasphemia, vel peccato mortali soluitur coniugium, & conuersus contrahere poterit. Et communis diuisio. 2. ibi, Nos igitur, quæ distinguit, & secundum membrum prosequitur, ibi, Si vero, rationem diuersitatis ponens ibi, Nam & si obstaculum soluens. ibi, Nec obst. subdens duplicem rationis effectum ibi, Per hanc [Transiente] melius diceret, Cadente, vel Labente, vt patet in inferioribus. Hostien. [Per tuas] O tu Hugo Ferrar. episcopo, de quo dixi supra, quanto te nouimus. Commendabitur tamen in an. quia ꝑ super du bitabilibus sedem apost. consuluit, & quia sententiam, quam docuerat, per ipsam sedem corrigi vult, vel approbari, sicut Ioachim, de summa Trinitate, capitulo secundo, in fine, secundum Hostien. [Distinguiamus] ad dandam pleniorē doctrinam. sic supra de sacra vnc. cap. vno, in princip. Hostien. [Altero] coniugū, qui remanet in infidelitate [Nullo modo] volente habitare, quod est infra. Vel repete, Volente cohabitare, sed non sine &c. [Relinquitur] in ꝑ fide, id est is, qui conuersus est, qui ideo dicitur relictus: quia per rectorē imò per rectum iter, siue callem incedit. vnde is, qui in infidelitate remanet, cū ipsum sequi deberet, dicitur eum relinquere & hoc respectu, & is, & qui fidelis efficitur, vel fidelis remansit, dicitur relinqui, at tenta hac ratione, sicut si duo deberent ire Romam, itinerans versus occidentem diceretur alterum relinquere, qui rectè itineraret versus orientem [In hoc casu] scilicet cum alter infidelium conuertitur [Apostolus] prima ad Corinth. 7. [Discedit] patet, quod in infidelitate remanens dicitur discedere, vt supra dictum est [Frater] id est quilibet Christianus. 11. quæstione tertia, ad mensam. Petr. & Abba. [Seruituti] alicuius ꝑ vinculi filialis, fraterni sororij, seruilis vxorij debet etiam potius sequi patrem patrum, sponsum sponso- rum, & dominum dominorum. 11. quæstione tertia, non semper, & capitulo Iulianus, secundum Hostien. Et repete, in hoc casu intelligimus [Solut] etiam si quæ ratur de vno fidei lapso quod ad mutuam seruitutem, si tamen confitetur hæresim, vel de ipsa conuincitur: alias contra, sexta quæstione prima, §. verum. Solut ergo inter fideles ius mutue seruitutis: inter infideles ipsum vinculum. Hostien. [Verum] infra capitulo proximo [Verum ꝑ ratū] ergo fortius, & sic difficilius soluitur, de transla. capitulo secundo. Baptismus enim primum fidei sacramentum est firmum & stabile fundamentū, quo posito, quod semel habitum nunquam amittitur, vt hic, & de consecrat. distinctione quarta, sicut & alio- rum sacramentorum superposita ædificatio firma est, secundum Goffred. & quasi inseparabiliter conglutina- ta ei adhæret. & ideo indissolubile est hoc matrimo- nium superædificatum, sicut & ipsum fundamentum.

hoc tamen fundamento deficiente, & si verum sit ædi- ficium, est tamen debilius, prima quæstione prima, cū Paulus, & ideo primum non soluitur nisi per mortem, quæ omnia soluit, secundum verò dissoluitur, secun- dum Hostien. & dic[Ratum] id est indissolubile, secun- dum Innocen. [Existit] si quis diceret, vnde procedit hæc ratificatio? Respondet: quia sacramentum &c. & hoc intendit, quod ꝑ baptismus receptus nunquam per- ditur propter characterem impressum. intantum ra- tum facit sacramentum coniugij, vt ipsum inter coniu- ges perduret durante illō, scilicet baptismi sacramen- to, secundum Pet. a & Abba. vel secundum Hostien. id- est coniugij, id est quamdiu coniuges viuunt: quia nec ultra est matrimonium. Mors enim ipsum, sicut & om- nia alia soluit, in aucten. de nupt. §. deinceps, colla- quarta, de secundis nupt. capitulo penultimo, & vlti- mo [Perduret] id est perfecte & inseparabiliter duret, vel durabiliter perseueret. & sic ꝑ præpositio auget. quod dic, vt supra de consuetu. capitulo tertio. & hoc intelligas post consumationem, ne sit contra, supra de conuer. coniuga. ex publico: sed quid de his, qui sunt hæretici, fuerunt tamen baptizati, licet ab hæreticis, & postea contrahunt, nunquid ostenditur ædificatio sa- cramenti matrimonij ratum matrimonium inter ta- les? Solutio. aut fuerunt baptizati in forma ecclesiæ, & sic ratum est matrimonium inter tales contractum. facit de hære. decreuit, libro sexto, aut fuit seruata for- ma, & tunc iure infidelium omnino censentur. nec po- tuit ratum esse matrimonium, cum baptismi non reci- piunt sacramentum, secundum Innocen. de summa Trinitate, capitulo primo, §. sacramentum, de scisma- ti. capitulo primo, & facit ad id, quod scripsi, de condi. appo. capitulo finali, super prima glossa [Obij- citur] seu obijci posset, & ideo præcedit, forsan, secun- dum Hosti. [Incidatur] vel ꝑ qualitercunque impotens reddatur per canon. quam alleg. gloss. ad idem, supra de frigid. ex literis, de iureiuran. quemadmodum, & §. quod si. [Responsionem] qua diximus, quod alte- ro fidelium in hæresim lapso relictus non potest contra- here. Hostien. vt hac occasione relictī contraherent, & ab ipsa hæresi post contractum coniugium resilirent, & ad alia vota forte sibi magis grata transirent [Ip- sa] hæresi [Coniugibus] remanentibus in fide [Per hanc] sic soluitur vna quæstio per aliam, de frigidis. fraternitatis, §. per hoc. ¶ Gloss. ꝑ scilicet qui] repeti posset per quatuor quæstiones. ¶ Vltima glossa ponit opinionem Lau. quam reprobat. ¶ In ꝑ gloss. secunda, in fine] Ioann. ibi, dixerat, quod si vxor in fide relictā contraheret, non redderetur viro ad fidem reuertenti. ¶ In gloss. scilicet, qui conuertitur, ibi matrimonium] claudicat tamen quod ad effectum reddendi debiti ab illo, qui non potest exigere, de conuer. coniuga. quidā, de eo qui cog. con. transmissa, & quia quandoque tene- tur vnus ad matrimonium, & non alter, de eo qui du. in ma. capitulo primo, de desponsa. impu. contineba- tur, & capitulo de alijs, Hostien. Goffred. [& ibi, infra capitulo proximo] vbi hoc tenet Vincen. (& ibi, habita- re] & tutum ꝑ esset secundum Hostien. quod iudex assi- gnaret terminum infideli, argumen. qui filij sint legit- lator, de conuer. coniuga. ex publico (& ibi, §. penult.) & est simile, infra de præbend. si tibi, primo, libro sexto & in fine) vir tamen non est bigamus: quia non diuisit carnem in plures, secundum Vincen. Tan. & Goffred. ¶ In gloss. magis, ibi, si refugientes) & de electio. quo- rundam, libro sexto. ¶ In glossa vltima, ibi, Lau. dixit) hoc placet Philip. Iacob. de Albe. & Abbati, vt vitetur correctio. Idem Innocen. alternatiue tamen, vide quod dixi supra c. prox. in vlt. gloss.

ADDITION:

- ¶ Pet. Contra, quia baptismus durat etiam post mortem, & tamen matrimonium morte soluitur, vt not. gloss. 32. q. 7. c. licet, & ideo videtur melior expositio sequens.

SUMMARIUM.

- 1 Paganus ad fidem conuersus, quam possint iam ductam retinere uxorem, vel dimittere, & contrahere, nu. 2. 5. 10. & 15. Arctantur l. canonica, & imperiali, & quando, nu. 19.
- 2 Vir infidelis sanctificatur per uxorem fidelem, & e contrario.
- 3 Inter infideles quando contra Deum contrahatur coniugium, & separari queat. Nos ligat diuina constitutio, canonica etiam & imperialis, quando, num. 19. Præsertim, pro maximè.
- 4 Propter fidei fauorem pœna restringuntur, & priuilegia dilatantur. Dotis priuilegium ob id etiam comperit.
- 5 Per baptismum coniugia directè non soluuntur, licet quandoque per consequentiam. Vxorum pluralitas simul damnatur in omnibus hominibus, nu. 6. 10. & 20.
- 6 Homines omnes arctantur naturali iure, rationabili, & diuino, num. 19. Ius naturale, & ratio naturalis quando cœperunt. Cœta vnus conuersio in fœminam, quid significet, & cur e costa formata sit, nu. 7.
- 7 Reuelatio diuina omnes astringit. Nuptiæ plures successiue non damnantur.
- 8 Excusare quæ nos possunt ab illicitis, & exempla, nu. 9. Matrimonium licitum, verum & ratum quandoque separatur.
- 9 Adulterium prohibitum & lege naturali ante Mosaicam.
- 10 Filios superductæ ad fidem conuersæ legitimat ecclesia.
- 11 Matrimonium, seu sponsalia si contrahantur cum pluribus mulieribus in vno, & eodem momento a catholico, quæ earum erit vxor, vel sponsa. Sponsalia prohibentur, vbi prohibeatur matrimonium.
- 12 Repudiij libellum, an vnquam licuerit sine peccato mittere et lege Mosaica, & quando, & qualiter sententia formabatur, & qualiter dabatur, nu. 13. & cur permissum, ibid. Sententia in permissorijs quomodo ferenda.
- 14 Absque creatoris contumelia, quid non fieri quando dicatur.
- 15 Per hanc an soluat ipso iure matrimonium.
- 16 Epilogus, & suffragium glossarum, nu. 17. Hæreticorum bona ad quos deuoluantur. Possessio quæ iusta, nu. 21. Fama questus in seruitute factus cui obstat.
- 18 Suppletio glossarum. Personæ quæ diuina lege prohibet contrahere inter se matrimonium.
- 19 Iuris ignorantiam etiam paganus allegare non possit. Lex canonica respicit animas, & consistit in iure. Imperialis corpora, & consistit in facto.
- 20 Coniuges ad imparia in quibus iudicentur, §. 1. Auctoritate legis quis excusatur ab adulterio, & quo casu hic.
- 22 Per baptismum quæ tollantur ante ipsum contracta. Irregularitas contrahitur etiam sine peccato, cir. fi.

CAPVT VII.

- 1 **Gaudemus.** Casus. Paganus & coniuncti in gradu prohibito l. cano. tantum, conuersi ad fidem non separantur. & si paganus prius plures uxores habebat, post fidem susceptam adhærebit primæ. et si repudiata uxore

cum secunda contraxerat, etiam post baptismum dimittet secundam, & adhærebit repudiata, etiam si repudiata cum alio cōtraxisset: secus, si fornicata fuisset. & sunt tres partes, sicut tria principalia dicta. 2. ibi, Quia verò. 3. Qui autem. & pars huius, supra qui filij sint leg. gaudeamus (Remanere) sic [Separari] nō, vt infra sequitur [Existat] verum, sed non ratum, sup. c. proxi. [Dicens] prima ad Cor. 7. [Frater] idest Christianus. Petr. [Dimittat] quia & sanctificat, vir infidelis per uxorem fidelem, & e contra, vt dicit idem Apostolus. quia igitur non est dimittenda, patet, q̄ est vxor legitima, de spon. c. 1. & ca. ex parte. Host. dixit autem Pet. hic loqui de consilio, potest enim illam dimittere, si vult 28. q. 1. iam nunc, & q. 7. c. ult. Dimissa verò cum alio non potest contrahere, nec ipse nisi in casibus, infra §. qui autem. Idē Abb. [Quò ad eos] quia, scilicet tales sunt ritus ipsorum [Qui] scilicet iudæi, pagani, vel quicuis alij extra fidem positi. 3 [Constitutionibus] patet a contrario, q̄ inter & fideles, qui constitutionibus arctantur, contra Deum contrahitur, vnicunque canonicum impedimentum obuiat, & sic episcopo tales separanti non obstat auctoritas euangelij, Quos Deus coniunxit & c. supra c. porro, §. 1. secundum Host. & dixi de consang. de infidelibus, in gl. quare [Non arctantur] licet enim sint creaturæ Dei, nō sunt creaturæ ecclesiæ. vnde diuina constitutio ligat eos, sed non canonica [Apostolum] primo ad Corin. 5. [Foris] scilicet extra fidem ecclesiæ. Petr. & Abb. [Præsertim] idest maximè. nam & idem videtur hac consideratione remota, & argumen. propter & fauorem fidei pœnas restringi, & priuilegia dilatari. & sic argue. q̄ talis debet habere priuilegium circa dotem, argum. de cōuer. infide. c. 2. ad fi. Nam si Imperator hoc priuilegium dare potest, C. qui po. in pi. ha. l. assiduis, multo fortius ipse, argum. 30. q. 3. ita diligere, & facit quod dicam super 3. gloss. sed contra, C. de hære. l. 1. & aucten. ibi posita, in aucten. de priuileg. do. hære. mu. non præstancolla. 8. Solu. & si verba contradicant, non tamen mēs. Illa enim iura quò ad verba persequuntur etiam omnes non baptizatos: sed quò ad mentem puto, quòd solum illos persequantur, qui semel professi sunt fidem catholicam, & postea præuicariati sunt, & etiam omnes excommunicatos. aliud ergo dicendū est de iudæis, qui ab ecclesia tolerantur, & de paganis, qui baptizantur, ne per contrariam interpretationem a conuersione retrahantur, vt supra no. ad hoc infra de appellatio. quidam, in fine, ff. de leg. 3. non aliter, ff. de legi. l. scire. nam & in fauorem fidei sunt. vnde locum habet, C. de legi. quod fauore. & hoc probatur in præ. aucten. de priuileg. do. §. penult. ver. si sint eis inaccessibilia & c. & hoc est etiā, quod dicit lex antiqua. Lapsis enim, & errantibus subuenitur, idest iudæis, & paganis. perditis verò, hoc est sanctum baptismum prophanatib. nūquam, C. de apostata. l. hi qui, in fine [A cuius] scilicet fidei. & sic construe, A cuius perceptione viri possunt facile renocari per uxores timentes se deserere [Fideles] nunc, sed olim pagani. Petr. si. exponitur supra de eo, qui co. con. transmissa. Hostiens. [Copulari] idest matrimoniali copula 5 vti [Non & soluantur] optima ratio. & hoc est verum directè. Quandoque enim per quandam consequentiam coniugia per hoc soluuntur, vt patet, supra capitulo proximo, versiculo, si cum, secundum Hostiens. [Fœminas] notabiliter non dixit uxores, quia vna tantum est vxor, vt infra patebit. Petr. [Diuidant] quod esse non potest, vt patet supra de conditio. appo. capit. fina. [Omnes] prima q. cui respondet, quod non, quia damnata est hæc pluralitas, vt sequitur [Hoc] scilicet habere plures uxores [Christianæ] & certè omni ritui humani generis debet esse inimicum. Nam omnes & homines arctantur naturali iure, rationabili, & diuino, quia, velit nolit, homo subiectus est Deo, cuius 6 Io. And. super 4. Decret. I 3 est

Ioan. And. Comment. in Quartum Decret.

est terra &c. supra de decimis, tua nobis: & hæc pluralitas tali iure reprobatur, Hostien. [Ab initio] scilicet creationis humanæ, cum qua ius naturale, & naturalis coepit ratio. 5. distinct. in princip. [Vna costa] supra vnus hominis, ad designandum, quod debet esse vnus vnus, vt scilicet nec vnus plures, nec plures vnā habere debent, quod probat ipsa psalmatio, quæ ratio omnes homines astringit, cum sit naturalis. & not. quod

7 † de costa, vt collateralis appareat, formata fuit Eua, non de capite, ne videretur domina, nec de pede, ne videretur ancilla, vt not. 33. quæstio. 5. nec illud (Diuina) idest diuina inspiratione prolata, supra de biga, debitum, quæ omnes astringit, de consang. & affini. de infidelibus. Hostien. [Testetur] Gen. 2. in fi. [Propter hoc] scilicet sacramentum coniugij [Nec dixit] supra homines, sed homo, nec dixit &c. (Insimul) bene dicit, quia

8 † nec damnamus octogamos. 31. quæst. 1. Deus masculinum & c. quod si dormierit. [Quæ] diuina reuelatio. Innoc. [Mos] vt in matrimonijs, arg. sup. de cog. spi. super eo. In alijs verò fas, arg. infra de regulis iuris, quod non est licitum. Pet. & Abb. exponunt [Mos] idest consuetudo, vel ius [Fas] idest dispensatio. Excusat ergo quandoque diuina reuelatio, sicut & consuetudo: quandoque ius scriptum. vnde diuina reuelatione quandoque matrimonium licitum verum & ratum separatur, supra de conuer. coniu. ex publico, de spon. commissum. Hostien. [Iacob] qui mentitus est se esse Esau. & est histo. Genes. 25. & 27. [Israelita] quando vnusquisque a proximo & proxima sua petijt vasa aurea & argentea, vt Aegyptos spoliarent. Exod. 3. & 12. [Sansō] iudicum. 16. in fi. concussis columnis interfecit tria milia Philisteorum vtriusque sexus, & vt ibi dicitur, multo plures interfecit moriens, quam viuens [Patriarchæ] Abrahā, & Iacob, Genes. 16. 19. & 30. [Viri iusti] vt Dauid 2. respon. 11. A. & Ioiadas sacerdos. 2. parabo. 24. Hostien.

9 [Adulterio] sed contra, non † potuissent commississe adulterium, cum tempore ipsorum licerent omnia, cum lex data non esset. & sic obstat de constitu. Nam & concupiscentiam. Sol. licet lex Moysayca non esset

b data, erat tamen lex naturalis, b quæ etiam volebat, quod quilibet homo suæ & non alienæ vxori adhereret, & sic secundum ipsam esset adulterium, nisi diuina excusaret reuelatio, per quod patet primæ quæstionis supra positæ sufficienter responsum. Hostien. [Sententia] damnans pluralitatem vxorum [Veritatis] idest Christi, qui est via, veritas, & vita. Io. 14. [Euangelio] Matth. 19. Mar. 9. Lucæ. 16. sunt hæc verba, sed non ad literam: quia in Matth. dicitur nisi ob for. in Mar.

10 & Luca nil dicitur de fornicatione. Alias tamen † ecclesia filios superductæ ad fidem cum illis conuersæ legitimat, supra qui filij sint legitimi, capit. fin. quod ab hoc loco fuit decusum, vt patet in originali. Vincent. [Fortius] sequitur, argumen. a maiori [Vtroque sexu] vt non liceat homini vni plures habere mulieres, nec vni mulieri habere plures viros [Iudicentur] patet ergo, quod paganus conuersus non tenebit omnes vxores, sed tantum primam, & per hoc sint solutæ ambæ quæstiones propositæ supra & hoc si viuat prima, sed quid si mortua sit, & ipsa viuente cum omnibus alijs contraxit, & ipsas cognouit? videtur, quod neutra sit vxor, argum. supra de eo, qui du. in ma. cap. fi. sed contra, supra eod. 1. respon. & infra §. fin. per quæ videtur, quod si prima postea illum sequatur, cogendus sit postea in illam consentire, cum talis damnatio sit de iure canonico, cui non subsunt pagani, & hoc potissimè in fauorem fidei est dicendum, argumen. supra eod. princip.

11 † Quid † catholicus contrahat cum pluribus mulieribus, in vno & eodem momento dicens, Ego consentio in vos omnes, & mulieres vno ore, vel per procu. respondent, & nos in te. videtur vxor illa, quam

primò cognouit, argumen. de condi. appo. de illis. die contra, quod mutuo se impediunt, ff. de vsufruct. l. quoties. & idem, si sponsalia sic sint contracta: quia vbicumque matrimonium prohibetur, & sponsalia, ff. de spon. oratio. & ideò carnalis copula non potest ratificare id, quod omnino illicitum est. 27. quæst. 2. nuptias, secundum Goffred. quod est verum secundum Ioā. etiam si vna sola ex illis sit apta, cui con. Vincen. Goff. & Phil. cum illi soli non intendat se obligare in solidum, imò æquè alijs se obligare volens agit contra ius vitæ indiuiduæ. 32. quæstio. 2. solet. vnde non est matrimonium, argument. ff. de seruis expor. si venditor, ff. de contrahen. emptio. cum in venditione, sicut nec solus liber est arbiter, si compromittatur in liberum, & in seruū, ff. de arbit. Pedius, licet sit argumen. contra, C. qui testat. fa. pos. hac consultissima, §. ex imperfecto, C. de donat. sancimus, de conse. distinct. 4. si non sanctificatur. & adde quod dixi de spon. ex literis. 2. super gloss. 2. & facit persimile, quod dixi de cler. non resid. quia nonnulli, in gloss. magna, ver. quid si episcopus, & remittit Hostien. ad ea, quæ not. in summa, de despon. impub.

12 §. fin. ver. quid si iurauisti, & c. sequen. [Ritum] † suum] q. d. si vtuntur de facto, quod tamen non licet, nec vquam licuit sine peccato libellum repudij mittere, licet hoc lex vetus permetteret propter maius periculum euitandum, quæ etiam requirebat, quod sacerdos præsens esset ad sciendum, an causa iusta subesset: quia nec illud indistinctè permittebatur, sed certis casibus tantum. sed nec dabatur diuortij sententia: nec debebat etiam hoc, quod minus est, dicere, permittimus, quod vxorem tuam dimittas: sed poterat sic dicere, lex permittit, quod ipsam dimittas: non tamen sine peccato facies hoc. & sic esset hodie ferenda sententia in omnibus permissorijs, secundum Innocent. sic not. si. de iureiuran. mulier, qui cle. vel vo. veniens, secundum Hostien. [Repudiavit] sine causa secundum Innoc. sub. & aliam duxit, non tenet secundum matrimonium. & si ducere velit, non potest hoc facere. Hostien.

13 & † dabitur libellus repudij cum his verbis, Res tuas te cum habeto, ff. de diuor. l. 1. secundum Pet. de quo supra in procemio [In euangelio] dicens Matt. 19. B. Moyses ad duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere vxores vestras. ab initio autem non sic fuit. dico autem vobis, quod quicumque dimiserit vxorem suam, nisi ob for. causam, & aliam duxerit, mechatur. ergo nō licet alicui dimittere vxorem suam nisi ob causam fornicationis. 32. quæstione prima, dixit, cum si. Hostien.

14 & fi. [Creatoris] quia † vult eum Christum dimittere, vel idolum colere, nec aliter vult ei cohabitare, secundum Petr. [Peccatum] vt quia vult, quod vt prius de lenocinio viuatur, vel socia latrocinia exerceat, vel receptet. Petr. & Abb. [Restitutionem] viri conuersi ad fidem, qui vxorem reiecerat, secundum Innocent. [Pententi] vxori infideli. Innoc. [Iniusta] facta, scilicet propria temeritate, supra eo. porro, quod dic vt ibi [Huiusmodi] scilicet vt Deum relinquat. quod dic, vt dixi supra cap. proxim. ver. si enim [Prædictas] tres, de quibus est dictum. & exponit Ioan. Vincen. Phil. sed non placet Goffred. primo antequam prædictæ causæ interueniant, post quas licitè contrahitur cum alia, qui dicit, quod hic mutat casum, & non respicit superiora, quando non vult cohabitare, sed quando conuertitur. nisi

15 † enim dicatur, ipso iure, per contumeliam solui matrimonium, accidet iniquissimum, quod quis eodem tempore habebit duo matrimonia, & duas vxores, quod supra negatum est [Ille] idem, si duxerit, licet mortua sit, secundum Innocent. in auct. de nup. §. deinceps, colla. 4. & supra c. proxi. §. si verò alter. Hostien. [Ducat] de licentia ecclesiæ. quod dic, vt nō. de despon. impub.

cap. 2. Hostien. [Compelletur] ex hoc videtur, quod nō erat solutum matrimoniale vinculum, quod quidam concedunt, alij contra. potest dici, quod non soluitur aliquo modo inter fideles, supra capit. proxim. versic. si verò, sed nec inter infideles, nisi auctoritate ecclesiæ infideli ad conuertendum, vel habitandum cum conuerso sine contumelia creatoris dies fuerit assignata. & sic potest intelligi prima opin. Si verò assignata fuerit, & elapsa, soluitur, & sic intelligitur secunda, & de hoc supra capit. proxim. sed & si dies sit elapsa, & conuerso data ab ecclesia contrahendi licentia, aduc audietur mulier, si cōuertatur re integra, vt hic, argum. ff. de cef. si. bonorum. is qui. si verò, pendente compulsione, de qua loquitur ista litera, contrahit cum alia, tenet matrimonium secundo loco contractum, cum iam solutū esset primum vinculum, vt no. si. de despon. impu. de illis & de eo, qui du. in ma. cap. 1. & cap. veniens. Hostiē. [Euangelica] Lucā 16. [Obijcere] peccat ergo in Deū, sed non in virum. ¶ Gloss. ¶ hic pluralis] signat contrarium. ¶ Gl. hic habes] addit tres similes casus, & remittit. ¶ Pe. gl. respon. per quæstionem, an ipso iure, an per sententiam dissoluatur. ponit duas opiniones, & secundam approbat. iterum quærit, & soluit. ¶ Vlt. gl. reddit rōnē, quærit opponēdo, & dupliciter soluit. ¶ In ¶ gl. pe. ibi, idem de Nestorianis] bona hæretici deuoluuntur ad filios catholicos. & si qui sunt hæretici, & redeunt, suā partem recuperant absq; ratione fructuum, & administrationis. ¶ In gloss. vlt. ibi, iustē possidet] qui auctore prætoris possidet [& ibi. l. pe.] non obest famæ mulieris ipsius quæstus in seruitute factus. si tamen seruus ordinarius pecuniaria mancipia habuerit prostituta, etiā post libertatem notatur, vt in §. Pomponius. ¶ In fine 2. gl.] ex his patet, quod secundus gradus collateralis in linea inæqualis prohibitus erat. in æquali verò non. & sic intellige, & corrige, quod nota. 30. quæstio. 3. pictatium, & quod no. supra de restit. spol. literas, in gloss. videtur, quæ fuit Ioan. 13. personas le. diuina prohibitas ponebat Hostiē. per hos versus, Nata, soror, neptis, matertera, fratris, & vxor. Et patru coniuux, mater, priuigna, nouerca, Vxorisq; soror, priuigni, nata vtriusque, Atque soror patris, coniungi lege verantur. Terminabatur autem, quod dicitur de vxore fratris, secundum id, quod habes infra capit. proxim. ¶ In gloss. 3. in fine] vt dicit ¶ hic Hostien. bene arctantur infideles, si iniuriosi existunt Christiano, & fortius, si contumeliam inferunt fidei, vel cultui diuino, tunc enim per iura præallega. coguntur satisfacere per subtractionem participationis Christianorum: subiacent etiam legibus imperatorum sub imperio degentes, cuiuscunque sint sectæ, & ipsas necesse habent seruare: alias, si res exegerit, gladio ferientur. C. de Iudæis. l. 2. & leg. nequis, & l. Iudæi, & de paganis. l. fina. Cum autem lex humana persequatur contrahentes contra leg. diuinam, in hoc delinquentes per sæcularem iudicem puniuntur, sicut esset in pluralitate vxorum, vel si quis ducat personam per l. diuinam prohibitam. & sic intellige, quod posset hic pro contrario signari. C. de incest. nupt. leg. 3. & Cod. de Iudæis, nemo Iudæorum: nec in talibus excusatur paganus, vt dicit præ. l. 3. C. de incest. & probatur, ff. de his, qui no. infam. quid ergo, & l. liberorum, etiam prætextu ignorantie iuris, cum sit contra ius gentium, & naturale. ff. de adult. si adulteriū. 1. respon. & §. 1. & 2. hoc est diuinum, quo omnes arctantur, de consuetu. cap. fin. Rationem verò diuersitatis, quare infideles subiaceant etiam directē legi imperiali, & non canonice, ostendit censura diuersa, prima enim respicit corpora, & consistit in facto, quo sic possunt arceri corpora infidelium, sicut fidelium. Secunda verò censura respicit animas, & consistit in iu-

re, infra de verbor. signific. quærenti, qua non potest arceri nisi fidelis, & obediens Christianus, vt patet hic, & supra de re. eccle. non alien. si quis. In eo, tamen, quod infidelis subiacet leg. Imperiali, patet, quod subiacet leg. canonice mediatē, cum & imperator, & lex sua sub sit canonice, saltem in talibus. & ideo quod lex canonica per se non potest, per sæcularem iudicem exercebit. infra de Iudæis, postulasti, cum si. & patet ex his, quæ dixi supra qui fil. sint legit. per venerabilem. §. rationibus, secundum Hostien. secundum quem expone, quod dicit, Ad nos, quò ad excommunicationis sententiam proferendam in tales, & quò ad fidem, & quò ad spirituale consortium, vt hic patet, & secunda quæstio. prima. multi, vbi sunt hæc verba. & adde quod dixi, qui fil. sint legit. capitu. fin. ¶ In gl. hic pluralis, ibi, quod si dormierit] successiue possunt esse plures, vt ibi; sed non simul, vt hic. ¶ In glo. quò, ad ibi, & fidem seruandā] hoc est pro Bart. Brix. & contra Ioan. in his, quæ not. 12. quæstio. secunda. si qua cum seruo. & facit quod no. in Spec. de adult. §. 1. versic. sed nunquid d [& in fine] vnde & maritus reuocat votum vxoris, non econuerso, ead. quæstio. noluit. Item accusat vxorem de adulterio, quod non committitur sine dolo. 32. quæstio. prima. §. hic in mulieribus. Goffr. ¶ In gloss. idest, in fine] melius diceret, idest in duobus vltimis casibus, secundum Hostien. & Abbat. ¶ In gloss. hoc habes, ibi, restitutio] dicit Vincen. hoc nulum speciale: quia ipsa sibi dat impedimentum blasphemando [& ibi, vbi de hoc] 1. quæstio. prima. in summa. ¶ In gloss. ex hoc, ibi, alij] Gan. ¶ In ¶ gloss. vlti. ibi, iustē possidet] excusatur ergo hic ab adulterio, quod non committitur sine dolo. 34. quæstione secunda. in lectum, ff. de adult. l. penult. quod intelligas etiā dictum in fauorem fidei, & quantum ad conuersos. alias non conuersi secundū legem humanam puniendi essent. non obstat iuris ignorantia, vt dixi secundum Hostien. super gloss. 4. [& ibi, deinde] vbi de hoc, & 28. quæstio. prima. capitulo primo [& ibi, sine ¶ pœnitentia] non tamen debet adultus propter hanc causam differre baptismum. ea. dist. quando quis [& ibi, & sic ius actionis] vel exceptionis, secundum Vincent. si quis baptizatur, tenetur pecuniaria pœna ob delictum præcedens. ff. de oper. liber. vt iurisiurandi, dolus tantum remittitur. ff. de liber. leg. aurelio, §. Caius [& ibi §. Pomponius] & leg. penultima. sic & si religionem ingredieris, non per hoc amitto accusationem meam, imo ipsam intentabo contra mon. quod possidet bona tua, institutio. de acquisiti. per arro. §. final. Goffred. Dicebat etiam Innocent. & Hostiens. per baptismum tolli non debere ius, quo ligata erat adultera, ne virum repetere possit: quia per baptismum peccata dimittuntur, & non lex. vigesima sexta distinct. acutius, deinde, & capit. vna. vnde de quolibet furto, & homicidio ante baptismum commissio poterit accusari, & puniri post baptismum: quia licet per ipsum remittatur peccatum quò ad Deum & quò ad leg. promotionis, vt talis promoueri possit, licet crimen notorium fuerit. 25. dist. primum, & §. 1. & de hoc infra de homic. presbyterum; remanet tamen ligatus quò ad temporales pœnas, sicut & post penitentiam, per quam etiam dimittuntur peccata. & sic intelligitur, de consecrat. distinct. 4. sine pœnitentia, scilicet spirituali. tollitur etiam infamia, quæ surgit a peccato, per bapt. sicut & ipsum peccatum, vt in præ. cap. denique. Irregularitas tamen non tollitur, quæ super peccato non fundatur, vt si iudex iustē pronunciauit aliquem occidendum. non enim sic irregularitas est sequela peccati, sicut infamia. sic enim irregularis est sine peccato occidens, sicut cum peccato, ne cler. vel mon. sententiam Io. And. super 4. Decret. I 4 fi.

Ioan. And. Comment. in Quartum Decret.

fi. d. cap. 1. & 2. de hoc in Specu. tit. 2. §. iuxta, versi. pen.
& vide quod ibi dicam, Host. in his remittit ad ea, quæ
no. in sum. de homi. §. qua pœna, versi. lingua, & sequi.
vel plane secundum eum tollitur per baptismum pec-
catum quod ad deum, & satisfactionem sibi faciendam,
non quantum ad satisfactionem faciendam homini: quia
nec dimittitur peccatum & c. 14. q. 3. si res.

ADDITIONES.

- a ¶ Vult. hoc verum, si iudicio ecclesiæ fuerunt separati aliàs cogi-
tur, vide glo. fi. & super illa Io. And. supra c. proxi. & in c. de il-
la, in glo. noluit dicere.
- b ¶ Naturalis. Idest diuina, qua auctrice in tempore innocentie,
creatum est matrimonium, de vo. c. 1. li. 6. & illo iure ipsa etiã
animorum coniunctio orta est, quam violare nõ licet, & vide
Io. And. de fri. literæ, in glo. no. sacramentum.
- c ¶ Bonorum. Facit quod no. gl. & super illa Io. And. in ca. cum in-
tua, qui ma. accusa. pos. in gl. fi.
- d ¶ Nunquid. Vide Io. And. de proc. tuæ. super gl. 1. & per doct. ma-
xime Sali. in l. 5. C. de adult.

S V M M A R I V M.

- 1 Pars huius decretalis vbi.
Cum conuersis nouiter ad fidem ecclesia dispensat in matrimo-
nio cum relictis fratrum contracto, & quando, nu. 2.
Infirmatio hic qualiter sumatur.
- 2 Dispensatio conceditur aliquando ad præterita, non futura ve-
hic.
- 3 Additio glossarum.

C A P. VIII.

- Deus qui. Aliàs is qui. & pars huius de vi. &
ho. cle. Deus, qui, & de pe. & remis.
Deus qui. & breue est, ponens dispē-
sationem ecclesiæ cum nouiter conuersis, vt vtantur
matrimonio cum relictis fratrum contracto secundum
l. Mosaycam [Ritus] sic & ritus Græcorū, supra de bapt.
licet, de tempo. ord. quod translationem [Infirmatio-
nem] i. debilitatem in fide, Phi. vel. i. fragilem rudita-
tem, quare de facili turbari possent, secundum Hostiēs.
[Contractis] ante baptismum, Pet. [vtantur] post ba-
ptismum, Pet. & Abb. [sine prole] duo ergo requireban-
tur, scilicet quod frater defunctus esset, & sine^a prole.
[Mosaycam] deuter. 25. Ruth. 4. D. [prohibentes] di-
spensatur t ergo in contractis tolerandis, sed non in cō-
trahendis. Go. si. supra de consec. ecc. vel alta. aqua. Ho-
stien, & de iureiuran. quemadmodum. ¶ In t glo. 2. ibi,
olim] & ibi nota, qd illi duo patres habebant carnalem,
& legalem, & de computatione Matth. & Lucæ [& in fi-
ne] 26. d. §. Ioannes.

ADDITIONO.

- 2 ¶ Sine. De alijs, qui contrahunt in 2. vel 3. gradu, vel alijs l. ca-
nonica tantum prohibitis, permillum erat, de consanguin. &
affin. de infidelibus, qui si. sint l. gaudemus, & supra cap. proxi.
in princ.

S V M M A R I V M.

- 1 Continuatio tituli.
Capitula quæ pertineant ad primam, quæ ad secundam par-
tem eius.
- 2 In nullo convenientia quæ extra ipsum.

De donationibus inter virum, & vxorem, & de dote post
diuor. restit. Rubrica.

- 1 ¶ Facto t diuortio vir mulieri restituere debet dotem,
& mulier viro donationem propter nuptias. ideo post
tractatum de diuort. & c. dicebat Hostiens. accidit ple-
runque, quod coniuges constante matrimonio sibi do-
nant adinuicem pure & sine causa, aliquando ob cau-
sam, & quia celebrato diuortio, de quo præmissum est
in proxima rubrica, de his donatio. refertur quæstio, po-
nenda fuit rubrica de dona. inter vir. & vxor. ad quod
pertinet, infra c. fi. 1. respon. & de dote post diuor. re. ad
quod pertinent omnia alia iura huius tit. conuenit t ru-
brica de consuet. c. pe. de iureiuran. cum contingat, de
emp. & ven. peruenit, de pigno. ex literis, de conuer. cō.
iu. ex publico, versi. ita quod, de coniugio seruo. ca. 2. in
fin. decre. prima de adult. non facit ad titulum, facit au-
tem lib. 6. de iureiuran. licet, de hære. decreuit.

S V M M A R I V M.

- 1 Epilogus, & suffragium glossarum nu. 2.
Dotem restituere damnatur maritus, in quantum facere po-
test, totam uerò alij, sed non procedit indistincte, num. 3. &
4. qua actione repetatur, cum matrimonium est nullum, nu.
3. eius fructus retinentur pro rata alimentorum in resulu-
contractus, nu. 4.
Restituendi uocabulum cum à lege profertur, etiam fructus
sunt restituendi, licet de eis nil dicatur.
- 4 Privilegium, quatenus facere quis possit, quando transeat ad
extraneos.

C A P. V T I.

Mulieres.

Breue est. summa, diuisione, vel
glo. non egens. ¶ Glos. t 1. distin-
guit inter scientem, & ignoran-
tem, signat contrarium, & ibi remittit. ¶ Secunda glos.
1. declarat textum, secundo quærit, arguit pro, soluit di-
stinguendo. ¶ Tertia pars respon. per questionem, quid
de expensis, quam etiam soluit distinguendo; finis re-
spondet per contrarium. ¶ In t glo. secunda ibi, si cum]
si cum procura. viri agitur de dote, si sit condemnatio
vivo marito, damnatur, in quantum facere potest. Idem
in defensore, qui tamen mortuo marito damnatur in so-
lidum [& ibi, in cōdemnatione] cum verbū, Restituas.
à lege profertur, etiam si de fructibus nil dicatur, fru-
ctus sunt restituendi. ¶ In t gloss. 2. ibi, aliàs inquantū]
hæc glo. est contra textum, qui dicit totam dotem resti-
tuendam, & glo. dicit, qd non totam, quare verius vide-
tur, qd ille putatiuus maritus separato matrimonio pro-
pter consanguinitatem, vel aliam causam, qua nullum
appareat, non habeat hoc beneficium. nam ponendo
mulierem ignaram, vt sequitur in glossa iura plus fauent
mulieri, quam viro, & merito: quia rem dedit, vel pre-
tium numerauit, & tractat de damno vitando, infra eo-
dem nuper, st. de priuile. cre. l. 2. §. si. & l. seq. ff. solu. ma-
trim. l. 1. Item nõ subest aliqua causa beneficij: quia nõ
est matrimonium, ille non est maritus, nec illa vxor. Itē
non est dos, nec actio de dote locum habet, sed condi-
ctio ob causam, vel sine causa, vt not. infra eodem de
prudentia, in glossa prima, cessat ergo maritalis reue-
rentia, de qua loquitur §. cum autem, quem allegat
gloss. cesset ergo beneficium, de appellat. cum cessan-
te, cum concor. [& ibi; facere potest] si verus t maritus
fuisset, intellige tempore rei iudicatæ, & non transiit
hoc privilegium ad hæredes extraneos, eod. titul. l. ma-
ritus, & l. sequent. [& ibi, non valet] secus in privilegio

ex contractu, puta pro socio, vel simili, vt dixi in præd. c. Odoardus, super fi. vltim. gloss. (& ibi, ante matrimonium) vel post diuortium (& ibi, dotis fructus) & ibi non quid impubes, quæ dedit fundum in dotem, & resiliit, repetens fundum, & fructus, repellatur pro rata alimentorum, & in Spec. eo. §. 2. ver. quid si mulier (& ibi, salubriter) adde, quod ibi not. (& ibi, & hoc) scilicet quod dicit text.

S V M M A R I V M.

1 Matrimonio soluto cogitur vir dotem restituere, & bona diuidere, quæ communiter obuenerunt, & quando, nu. 2. & 4. in fine.

Proles est legitima ex eo, qui viri loco tenebatur, suscepta.

2 Diuortium fieri sollemniter debet.

Soluitur quid, vt factum est.

Coniugum quisque sibi, non alteri acquirit, præterquam in casibus, nu. 4. §. fin.

De temporalibus papa se intromittit duobus casibus hic.

3 Epilogus, & additio glossarum, nu. 4.

Francia consuetudo inter coniuges.

C A P V T II.

1 Significauit.

Casus. Solutio matrimonii cogitur vir dotem restituere, & bona diuidere, quæ communiter obuenerunt.

& sunt duæ partes. 1. ponit duplicem mulieris querelam. 2. causæ cõmissionem, ibi. Ideo que [Loco viri] h. d. quia, ex quo apparet impedimentum canonicum, patet, quod non fuit vir, sed loco viri habitus communi opinione, propter quod à crimine excusatur, & proles est legitima, quod dicit, vt de clande. despon. c.

2 vlt. [Sollemniter] sicut t ergo sollemniter fieri debet coniunctio, sic & diuortium, qui fil. sint legi. perlatum. Host.

[Illicite] cum de iure quilibet, quod suum fuit, debeat recuperare, infra cap. fi. respon. [Possessiones] sup. & res alias [Communiter] alias de iure communi, vnusquisque coniugum sibi tantum, & non alteri acquirit, secundum Innoc. vt patet instit. per quas perso. §. ex his itaque, & præ. [Habuerunt] intromittit se papa de possessionibus forte per denunciationem, vel omnia hæc sunt accessoria matrimonij. Vinc. ¶ Glo. 3. dat 4. exempla. ¶ Vlti.

3 glo. respondet per ob. cui dat simile. ¶ In t glo. 1. ibi. §.

4 ibidem] vide de restit. spo. c. 1. super gl. 1. [& ibi, ex morte] vide infra c. vlt. in vlt. gloss. [& ibi, cum putarem] vi

de de pur. vulg. c. 2. super gl. 1. ¶ In gl. 2. in fine] sic 13.

q. 2. c. 1. 16. q. 3. c. 1. sic interdum cõuertitur. 8. dist. quo iure, in prin. ¶ In glo. 3. in fi.] vel doli, vel iurandi excep-

3 tio. ff. ad exhib. in hoc, §. ibidem. Host. ¶ In gl. vlt. ibi, empti] vel fuerunt simul instituti hæredes, vel lega-

4 tarii] & ibi, & hoc constat] Idem no. de restit. in integ. constitutus. vel respicit loci consuetudinem. Tan. Vinc.

Innoc. qualis est in Frãcia, secundum Host. vbi quicquid alter coniugum acquirit constante matrimonio, est com-

5 mune, & celebrato diuortio per medium talia diuidit.

S V M M A R I V M.

1 Ad matrimonij causam delegatus, si ferat sententiam diuortij, pronuntiare debet dotem restitui.

Accessorium venit commissio principali.

Ecclesiasticus iudex duobus modis tractat causam bonorum temporalium, nu. 2.

De spiritali incidenter etiam non cognoscit iudex secularis.

2 De hæreditate an iudex ecclesiasticus possit cognoscere propter matrimonium, & ei accedat.

3 Dos quibus casibus non restituitur, & quando secus, numero 5. in princ.

Quando repetatur constante matrimonio, num. 5. §. 1. & qua actione repetatur, nu. 6. intra quod tempus restituatur, ibi. de ea cognoscit ecclesia, ibid. §. 1. & supra nu. 1. & 2.

4 Epilogus, suffragium, & additio glossarum, nu. 5. & 6.

Dies, pro anno.

Coram ecclesiastico iudice facilius, & melius litigatur.

C A P V T III.

De prudentia.

Casus. Delegatus. t ad causam matrimonij, si ferat sententiam diuortij,

pronuntiare debet dotem restitui. & duo facit. 1. ponit delegatorum reprehensibile factum. 2. illud emendari præcipit, ibi, Quia igitur [Distulistis] & malè, sup. de cõ-

iu. seruo. c. 2. Vinc. [Accessorie] ad hoc de re iudi. accessorium, libr. 6. an sit idem in proc. dato ad causam ma-

trimonij, vt tractare possit causam dotis, dixi supra de offic. deleg. cum olim 1. super gloss. 2. Ratione igitur in-

cidentis, & accessorie cognoscit ecclesiasticus iudex de temporali dote, & hæreditate, qui si. sint legi. per tuas.

& cap. ex tenore: secus, si spiritalis incidit coram seculari iudice, de or. cog. tuam. Scripsit autem hic Innoc.

2 quod t quamuis propter matrimonium cognoscat de dote, non tamen de hæreditate, qui si. sint leg. lator, & cap. cautam. 2. Maior enim est coniunctio inter ma-

trimonium, & dotem, sine qua non consistit, infra capit. 1. quam inter filios, & hæreditatem, sine qua filij esse pos-

sunt, vel quia exhæredantur, vel quia hæreditatem adire nolunt. Fatetur autem Innoc. iudicem ecclesiæ posse

partem compellere, ne ratione illegitimi matrimonij, quem super hæreditate molestat, qui si. sint legi. cap. 1. putat etiam principaliter iudicem ecclesiasticum posse

de dote cognoscere, cū ad ecclesiam specialiter spectet defensio dotium, inf. eod. nuper: non tamen retractaret sententiam secularis iudicis latam super dote, nec

secularis sententiam iudicis ecclesiastici super hæreditate, vt si conuentus coram iudice ecclesiastico taceat exceptionem fori. 4. q. 6. pulsatus, nisi aliud dicatur ra-

4 tione feudi, vt no. de iudi. ceterum, de fo. compet. c. antepen. dicit Host. quicquid dixerit Innoc. quod ma-

trimonium est sine dote, sed dos nunquam sine matrimo-

nio. nec est secundum eum tantum considerata prædicta comparatio, sicut alia omissa, vt sicut dos sine ma-

trimonio esse non potest, sic nec admitti debet proposita à filio petitio hæreditatis ab intestato, nisi ex legiti-

mo matrimonio genitus sit, & si legitimus, ergo hæres, qui fil. sint le. quod nobis. accedit ergo matrimonio hæ-

reditatis a petitio, sicut & dos, ad quem ergo spectat co-

gnitio matrimonij, ergo & dotis, & hæreditatis, si de legi-

3 timatione sit quæstio [Diffinire] an dos t mulieri debeat, vt quia bona fide nupsit, supra capit. 1. an quia

4 mala fide nupsit, applicanda sit fisco, vt ibi no. aut quia adulterium cõmisit, perdat dotem, infra ca. proximi. fm. T.

¶ Glo. t 1. quærit, & soluit, secundo dicit, quando restituatur dos fm vetera & noua iura. ¶ Gl. 2. probat do-

tem, & eius causam accessoriã matrimonio, & eius causam & hoc si incidit: secus, si principaliter mouetur. secundo

5 quærit, & soluit. ¶ In t gloss. 1. ibi, l. vlt.] licet videatur repetitionem non dari; quia in pari causa & c. tamen

quia pecunia non stupri, sed matrimonij causa dabatur, competit conditio [& ibi, l. 1.] vide de preca. capi.

secundo gloss. 2. ¶ In gloss. 2. ibi, l. 2.] vide de iudici. intelleximus, super gloss. prima, (& ibi, quoties) hanc vide

in decreta. penult. statim alleg. in pen. gloss. & lex sequens ponit casum, quem ibi habes in textu (& ibi, vbi,

& l. se.) constante matrimonio, cum vir minus idoneus est, mulier agit pro dote, & etiam hypothecariam intentat

contra possessores bonorum mariti (& ibi, mutus, §. primo,) constante matrimonio mulieri nõ perdi-

10. And. super 4. Decret. I 5 tura

Ioan. And. Comment. in Quartum Decret.

turę dos redditur, vt se, & suos alat, vel in emptione pre-
dij conuertat, vt patrem relegatum alat, vel virum ege-
tem, fratrem, vel sororem [& ibi. quemadmodum, §. 1.]
constituitur dos traditione rei dotalis facta filio, vel ser-
uo, tamen ex periculo mulieris, donec pater, vel domi-
nus ratificet. & ob hoc etiam matrimonio constante,
res, quas tradidit, condicit [& ibi, l. vna] vide de fide-
iur. cap. si. super gloss. 2. ¶ In §. gloss. 1. ibi, sine causa] vel
b alia. Lau. scilicet ob causam, b Phi. sed illa erat priuile-
giata, sicut actio de dote. argumen. ff. de pecu. ex facto,
ff. de priuileg. credi. l. 2. Lau. ff. si quis cau. si eum, §. qui
iniuriarum, & supra de voto, magne, §. cum igitur. Host.
& idem Guil. in Specu. eo. tit. §. si. ver. sed si matrimo-
nium [& ibi, prima die] idest primo anno tertiam, secu-
do anno aliam tertiam, & tertio aliam tertiam. ¶ In
gloss. 2. ibi, vel quia] sup. non constante [& ibi, innuit] &
supra c. proxi. [& ibi, consuet. ecclesie] etiam principa-
liter, secundum Innoc. supra de pigno. c. ex literis. & est
hoc facilius & melius mulieribus litigare coram iudice
ecclesiastico. ad hoc, de for. comp. cū sit, & c. ex tenore.
secundum Host. [& ibi, procedere] an possint exequi,
vide quod dixi de offic. deleg. significasti, in gl. penul.
cum suis remis. [& in fine] facit de app. cum appellatio-
nibus, lib. 6. & quod ibi no. C. de fruct. & litium expen-
l. terminato.

ADDITIONES.

- a ¶ Hæreditatis. Quomodo hoc fiat, difficile est praticare: currit
autem facilius. vide Io. And. de ord. cogn. tuam, in gloss. verum
communem.
- b ¶ Ob causam. Vide gl. in l. 1. & ibi Bart. de Saly. C. de condi. ob
causam, & ibi no. etiam quod sequitur. facit quod statutum su-
per dote habet locum in quasi dote.

SUMMARIUM.

- 1 Dotem repetere quando non liceat vxori, iuncto contextu, nu-
2. & 6.
Viri voluntas equiparatur iudicio ecclesie hic.
- 2 Adulterium an possit opponere hæres mariti contra mulierē
petentem dotem.
- 3 Epilogus, & suffragium glossarum. num. 4.
Res iudicata non obstat veritate manifesta.
Sententia quo casu faciat ius, cir. fin.
- 5 Adauio glossarum.
Si status idem reddatur, ius idem redit.
Donatum propter nuptias restituitur vxori, & an adultera.
- 6 Matrimonium si probetur nullum, an dos repeti possit ab ea,
quæ ipsam amisit ob separationem propter fornicationem.

CAPUT III.

- 1 Plerunque. Breue est [Propria + voluntate]
ipsius mulieris timentis forsā
virum, vnde non dicitur spolia-
ri, nisi veniens admissa non fuerit. de hoc supra tit. 1. si-
gnificasti, vel propria voluntate viri. 3. 2. quæstio. 1. di-
xit dominus, & secundum hoc argum. iudicium eccle-
się, & voluntatem viri in hoc equiparari, de hoc supra
tit. 1. porro [Repetere] Valerius lib. 8. cap. 2. narrat, q
Marius virum, qui impudicam vxorem duxerat, vt lu-
craretur dotem, illa repudiata propter adulterium, coe-
git dotem reddere [Non valebit] an hæres + mariti cō-
tra mulierem ab eo petentem dotem possit opponere
adulterium, vide in Spec. eo. §. si. ver. quid si mulier a-
git, & de excep. §. dicto, ver. item quere, ecce. ¶ Gloss.
3 + 3. obijcit, & dupliciter soluit. ¶ Vlt. gloss. querit, alle-
pro & contra, & iterum proponit opin. T. & contrariam
4 Lau. quam approbat. ¶ In §. gl. 3. ibi, si uxor. in fine] iui-
de de adul. c. si. super gl. 1. ¶ In glo. 4. ibi, l. vlt.] vide de

conces. preben. literas, super gloss. ult. ¶ In gl. ult. ibi, si
fullo] vide in pra. decr. 2. de pur. vul. super gloss. 1. [& ibi
anunculos] l. vlt. est. vide supra c. proxi. super gloss. 1. [&
ibi, C. de re iudic. l. 1.] rei iudicata statur. sed si proba il-
lum, cui condemnatus sum, recuperasse, quod furto vi-
debatur amissile, contra ipsum agentem iudicati me
tuebor exceptione doli [& ibi, vxori. 2.] si usufructum le-
gatum vxori hæres concesserunt, post biennium pro-
nunciatur illicitum fuisse matrimonium, quod præteri-
to tempore mulier fructus nomine perceperat, ab ea re-
petitur, & alia litera ibi habet, quod non repetitur, & lo-
quitur de ignorante, vt ibi not. l. 1. vide de preca. c. 2. su-
per gloss. 2. [& ibi, cum putarem] vide de purg. vul. c. 2.
super gl. 1. [& ibi, siue in prin.] si iudex eum, qui filius est
pronunciat filiū, sententia facit ius [& ibi, qui iniuriā]
vide de senten. exc. cum voluntate, super glo. 1. [& ibi
l. penul.] vide vt lit. non conte. quoniam, super gloss. per
famam [& ibi, si vxor. §. 1.] vide de iureiu. quemadmo-
dum, in gl. 5. ¶ In §. glo. ad quod, ibi, pœnitentiam] vel
baptismum [& ibi, renisit] ver. ius redit vt pridem, cū
status redditur idem, Ala. Vinc. ¶ In glo. 1. donatione,
ibi, tenetur] vxori, non adultera, de adultera vero dic-
vt in auct. vt li. ma. & aui. §. si de adulterio, & C. de adul-
te. aucten. sed hodie. ¶ In §. glo. vlt. ibi, dotem mulier]
Idem, si cum alio viro habuit balneum, de hoc §. 1. dist.
nō oportet [& ibi, cum effectu] casum conuersum no. Ac-
cur. C. de repu. consensu. l. eum separato matrimonio
propter consanguinitatem vir vult dotem retinere, pro-
pter præcedēs adulterium mulieris, & tenet q non, per
§. si verò ab initio, in auct. de nupt. ibi etiam, & C. de iu-
re do. si dotem verò, nūquid pater, qui dedit dotem pro
filia, nec stipulatus est illam dotem, illam perdat pro-
pter adulterium mulieris, & de hoc in Spe. eod. tit. §. si.
ver. sed nunquid adulterium. glo. præ. tenet q sic, & im-
putet sibi pater, quod nō fuit stipulatus sibi. Din. q aut
pater viuit, & filia est in potestate, aut nō, per l. 2. §. qua-
re si voluntate, ff. so. mat. per quem, §. dicit quæstionem
hanc terminari [& ibi, sine causa] vt dixit Inn. per con-
ditionem sine causa, dos talis repeti nou pōt. subest e-
nim causa dotis retinendæ, s. sententia lata, vel per a-
dulterium saltem mente commissum [& ibi, vt Tan.] T.
nō dixit hoc simpliciter, sed dixit. Ego dico, q si in prio-
ri iudicio super matrimonio, & dote fuit sententiatum,
nec sit per appellationem reuocata sententia, tunc per-
dere debet dotem. Si vero in priori iudicio nil actum
fuerit de dote, ex quo per sententiam constat, matrimo-
nium nullum fuisse, ergo nec fuit dos, nec adulterium,
ergo nec perditur quod tanquam dotem dedit, præci-
pue, quia pœna sunt moliendæ, de pœn. dist. 1. pœnæ, &
melius sit fauere repetitioni, quam aduētio lucro, ff.
de reg. iu. nō dēt. dixit Vin. post Tan. Ego dico, q mul-
tum sibi præiudicat vir, qui post separationem, & lucrifa-
ctionem dotis contendit nullum fuisse matrimonium,
& restituat quæstionem iam sopitam de dote. ex hac opi-
nionē Vine. insurgit distinctio, aut post diuortium tori
vir prouocat ad diuortium vinculi, aut mulier, aut ter-
tius, vt dixi, qui matri. accusa. pos. super rubrica [& ibi,
si vxor, §. 1.] Idem Gof. Phi. Inno. & Host. per hanc. l. vbi
dicitur, quod nec matrimonium, nec spem matrimonij
violare licet. & bene facit quod no. infra capit. vitim.
in gloss. 1. quod dixi de coniug. seruo. cap. 2. in fine, &
concor. Bart. Brixien. in quæstione domini. mulier quæ-
dam, & est §. 3. (& ibi, vir debet) quod intelligas, vt not.
supra vt lit. non contest. capitul. 1. gloss. (& ibi, posset
committi) Hostiens. summabat has causas quatuor.
prima res iudicata, ex quo non fuit appellatum. se-
cunda. ne sit melior conditio delinquentis, contra
id, ff. de donationibus inter virum, et vxorem, l. ter-
tia, §. primo, de præbendis eum qui, libro sexto. tertia,
quia in pœnis delictorum plus inspicitur opinio, quam
veri-

veritas, vt decre. nuper. quarta, quia mulieres ad recuperandam dotem conarentur per falsos testes probare impedimentum, & talibus obuiandum est, supra titulum primo, quanto. §. per hanc. ad hanc solutionem facit in aucten. de restitut. & ea, quæ pa. in 11. mense. §. vnum siquidem, col. 4.

S V M M A R I V M.

- 1 Varium quod est non sumatur.
Facti species, ver. Rex Legionen.
- 2 Hispani dotant vxores.
- 3 Fideiussio, vel pignora non valent data, ne discedatur à matrimonio.
- 4 Dos an & quando restituenda, declarato nullo matrimonio propter impedimentum, & nu. 9. §. 2. & nu. 7.
Rer. amotarum quo casu non possit agi, in fi.
- 5 Epilogus, & suffragium glossarum.
Pæna incestus propter ætatem, & sexum remittitur, in fi.
- 7 Gradus cognationis quis notorius.
Iuris error etiam feminis nocet, exceptis casibus.
Regni quæ sunt, alienari nequeunt, in fi.

C A P. V.

1 Et si necesse.

Propter varias lecturas, de quibus infra dicetur, non summatur. ponit autem hic 5
mandatum præmissa triplici ipsius causa, quarum prima consistit in facto, reliquæ in iure. 2. ibi, Cum castra. 3. ibi, Ne autem. Rex Legionen. cum filia regis Castellæ secundo gradu sibi attinente de facto contraxit, & quædam castra fortissima amittenda, si alioquo casu eam dimitteret, ex causa forsan donatio. propter nuptias, tradidit, quæ præstabant impedimentum huic illicitæ copulæ dissoluendæ. dicitur, quod nec dos, nec donatio propter nuptias occasione talis matrimonij dari potuit. unde castra non tam ob turpem, quam ob nullam causam data fuerunt, nec debet in commodum cedere, quod potius retorquendum est in pœnam. ideo iubet papa, quod ad prædicta castra restituenda prædicta puella censura ecclesiastica distringatur, secundum Hostien. & remittit Abb. ad id, quod de hoc facto dixerat
2 supra de restit. spo. olim. 2. [Dotem] de consuetudine Hispanorum, qui dotant vxores, secundum Vinc. & Abb. [Eam] filiam regis Castellæ [Ipsa] castra [Eius] spuellæ. Cum tamen liber debeat esse matrimonialis consensus, dixit Host. non valere fideiussionem factam, vel pignora data, per quæ consensus coactus inducitur. vide quod de pigno. plenè dixi de sponsalibus, Gemma [Impedimentum] facti: quia rex Legion. non libenter dimittebat hæc castra [Ne] supr. si aliud diceremus, & castra penes puellam remanerent. Host. [Restitui] tamen volumus sit pro ratione voluntas, secundum Azo. Hu. & Iaco. B. secundum quos talia confiscanda erant per iura quæ alleg. glo. vel legitimis filiis cedunt, & hoc, quando scienter contrahunt, nec est aliquis minor. C. de incest. nup. qui contra, & autem. incestas, Pla. dixit, quod si sciat sponsa hoc impedimentum, nihilominus repetit id, quod occasione matrimonij datum fuit, per tres leges alleg. in princ. gloss. Opiniones Io. & Tan. ponit gloss. sed in eo, quod dixit Tan. hoc factum pro bono pacis, resistit Hostien. per mentem huius, cum per hoc videatur posse minus pacificari, assumente enim rege Legio. occasionem, quia non restituuntur castra. rex Castellæ assumit, quod quia restituuntur, pacta non seruantur, & filia contemni, & vituperari videtur, etiam si dicas pacta fuerunt contra ius. & si moueatur rex Castellæ, non tamē debet moueri. hoc faciat pro eo, quia in pari cau-

sa turpitudinis & c. infra de reg. iur. in pari, cum suis cor. lib. 6. propter quæ dixit Hostien. quod papa hic ex certa scientia approbat sententiam Pla. & ne percuteret de hac proxima ratione, dixit non tam ob turpem, quam ob nullam, & ne locus esset distinctioni ignorantia dixit, ne ad commodum ei cedat & c. denotans per id scientiam. In disensionibus verò est opinioni papæ credendum. de hoc supra qui fil. sint le. per venerabilem, ver. cuius sententiam. & hoc intelligit in gradibus canonica l. prohibitis; sed quod ad gradus iure gentium, natura. siue diuina l. prohibitos, posset locum habere sententia Azon. saluo quod ibi nulla possit ignorantia prætendi. ff. de adult. si de adulterio. §. stuprum, & §. fratres, nisi forsan occasione ritus. de hoc supr. titulum. 1. gaudemus. sed quamuis sponsus obijcere non possit de iure fisci, a vt hic, fiscus tamen poterit, quando placuerit ius suum repetere: quia nec ei per hanc sententiam præiudicium generatur, de capel. mo. capit. 2. dixit Innocen. quod castra da. pro seruatione matrimonij, quæ loco pœnæ data erant, repetuntur: quia nec pœnā promissile licuit, de sponsa. Gemma. & si dicas, cum data essent nomine arrharum, potuerunt retineri. Cod. de spons. mulier. 1. respon. & 1. §. respondetur id verum in sponsalibus licitis, in illicitis secus, vt ea. l. dicitur. ultimo dixit, quod bene applicantur fisco, quia rex Legio. fiscum habebat. hoc vltimum non placuit Hostien. quod fiscus, qui deliquit, habeat hoc ius fisci. ad hoc eod. ca. [Puellam] contra hanc non posset agi rerum amotarum. ff. re. amo. si concubina. Lau. Vinc. ¶ Vltim. gloss. arguit, allegat tres leges. in contrarium alias tres. ponit opin. cui obijcit per hoc cap. secundo ponit opi. Io. tertio opin. T. vltim. dat aliam solutionem. ¶ In gloss. 2. ibi, si stipulatio vide hanc & se. de iureiur. tua nos, super gloss. 2. [& ibi. l. 1.] vide de preca. capit. 2. super gloss. 2. [& ibi pacta] quæ vide de pactis. capit. fin. in gloss. 2. [& ibi, auunculo] vltim. l. est. vide supra capitulo 3. super gloss. prima. ¶ In gloss. 3. ibi, siue vide de si. de hoc, super vltim. gloss. [& ibi, itaque fullo] vide de collu. ca. 3. super vlti gloss. ¶ In gloss. vlti. ibi, auunculo] de hac, & l. C. vide supra gloss. secunda [& ibi, præfectus] alias perfectus, si præfectus, vel tribunus cohortis, vel equitum contra interdictum prouinciæ, in qua gerebat officium, duxit vxorem, matrimonium non tenet: consequitur tamen mulier, quod sibi in testamento relictum erat, sicut & cum nubit tutori. Item pecunia, quam in dotem dedit, hæredi ipsius restituitur (& ibi, cum hic statuit. §. vlt.) si senator cum libertina, vel tutor cum pupilla, vel alias prohibitus contraxit, etiam donatio in sponsalibus facta applicatur fisco (& ibi, si aduersus) dissoluto illicito matrimonio, exactioni dotis locus non est (& ibi, si ignorans) le. 3. est, quam vide, qui filij sint le. c. pe. super vlt. glo. (& ibi, qui contra) vide supra e. cum inhibito, super glo. & ita (& ibi, si filium) vide de accu. nulli, super gl. 2. & ibi de tutela) vide qui ma. ac. po. videtur, super gl. 2. (& ibi. §. stuprum, & §. fratres, & §. incestum) interest errore iuris matrimonium illicitum contrahatur contra leges, et ius gentium, vt cum consanguinea, an contra leges tantum, vt cum adoptiua. Item pœna incestus propter ætatem remittitur, & mulieribus errantibus in iure, vt §. fratres. & propter illicitam matrimonij coniunctionem excusari solet incestus sexu, vel etate, vt §. incestum. ¶ in t gloss. ex hoc auunculo) vbi de hoc (& ibi, poterant) notorium enim erat in Hispania, & propter eos prohibuerat copulari. Vin. (& ibi, gradum) in secundo, vt patet in an. unde non poterat non esse notorium, sup. tit. 1. porro (& ibi, repetitio) hæc opi. posset esse vera, quando error esset in facto, vt quia probabiliter credebant dispensatum. unde & in materia quædam legistæ distinguunt, aut inter consanguineos, vel affines contracta sunt sponsalia tantum, aut etiam nuptiæ.

ptia. primo casu non confiscatur dos, vel donatio, sed repetitur per condictionem sine causa, ut prae. l. apunculo. & facit quod no. in cle. de confang. & affin. eos cui, in glo. non punit. secundo casu aut contrahentes sciebant, & tunc est locus confiscationi, ut in l. qui contra. aut ignorabant, & tunc si fuit ignorantia iuris, locus est confiscationi etiam in femina, cum etiam feminis iuris error noceat, nisi in casibus exceptis. C. de iur. & fac. ignor. le. nec passim, si fuit ignorantia facti improbabilis, id est, ut in l. qui contra. si vero fuit probabilis, excusat. hæc vera, nisi in errore iam cepto post, quam apparuit, perseveratum fuerit, & facit 34. q. 2. cum per bellicam, & quod dixi, qui fil. sint legi. per venerabilem, ver. præterea, & supra de coniug. seruo. proposuit, & c. si. & de præben. si beneficia, lib. 6. [& ibi, castra] quæ etiam erant regni, secundum Vin. unde alienari non poterant. sup. de iure iur. intellecto. adde quod dixi in textu.

S V M M A R I V M.

1. Iuris plus in alium etiam in uxorem non potest quis transferre, quam ipse habeat, & qui sint huiusmodi hic, & nu. 1. & 4.
2. Ad hæredes qui transferre quod non possit.
3. Contra iustitiam nec precibus calamitosorum oportet illachrimari.
Docere mulierem quibus liceat.
4. Epilogus, & suffragium glossarum.
5. Additio glossarum.
Fendum potest ad tempus alienari.

C A P V T V I.

1. **Nuper à nobis.** Casus. V usufructuarius rei sine consensu domini donans rem ipsam uxori propter nuptias, non transfert in eam plus iuris, quam ipse habebat. Idem in eo, qui sub conditione adueniente habet rem in hereditatem, vel feudum, & sunt tres principales partes. prima ponit duas questiones. secunda ibi, Nos autem, ipsarum solutiones, respondens rationi contrarie. utraq; subdividitur, quod per se patet. in fine quandam correctionem, vel institutionem submittit ibi, illud vero [In hereditatem] i. non ita, ut ipse posset vendere, & distrahere, & in ea succederent legitimi filij, sicut in alia sua bona [Feudum] perpetuum. Host. [Quo ad vixerit] ut esset quasi usufructuarius, fm Inn. [Concesserit] id est in qualibet alienatione. Vin. [Et tenere] cum sit factum pactum de lucranda dote: alias non esset questio [Legitima] fm veritatem, vel fm opinionem, fm ea, quæ no. s. qui si. sint legi. per tuas, & c. ex tenore. Host. [Hereditatem] ita q. nō posset alienare, nec hæredē in illis instituere, ut præcedentia, & sequentia innuunt fm Host. [Quadam parte] nō est vis in quota, vel in tota [Possit] nisi hoc faciat ex vi pacti, siue concessionis, vel indicis, vel iuris auctoritate. & sic nullā recipit instantiā ista regula, fm Ho. [Prædicto modo] s. donec vixerit [Relinquere] post mortem ipsius viri [Voluerit] à principio. vel ex postfacto, sup. de his, quæ fiunt à præ. cū vos [Nam licet] rñdet ad id, qd dictum fuerat, q. ecclesia dotes viduarum protegere debet. nam licet & c. [Contra iustitiam] nec tñm precibus calamitosorum q. iustitiam illachrimari oportet. ff. de offi. præsi. observandum. Host. [Illud verò] sic continua, dixisti tu quærens in consil. q. vir dederat uxori dotem, sed improprie locutus es. illud enim & c. bene tñ, ut dixit Inn. liceret marito, & cuicumq; alteri de re sua mulierem dotare propriè sumendo dotē. de hoc s. c. proximi. ¶ Gl. 5. circa Bro. alle. 4. concor. & duo contraria, & soluit. ¶ In gl. 1. ibi, si patri mortuo patre usufructuario filius in usufructu non succedit. ¶ In gl. 5. ibi,

traditio hanc, & duas seq. vide in c. curā, super vlt. glo. ¶ In gl. antep. ibi. s. si voluntate vide de eo, qui mit. in pos. c. 2. super 3. gl. [& ibi, permiserit] si creditor permittit vendi pignus, & debitor donavit, non nocet consensus: secus, si in dotem dedit [& ibi. ff. si in venditione] vide de lit. conte. c. vno, super gl. 1. ¶ In gl. pe. ibi. l. vna vide in c. ex tenore, super gl. 2. ¶ In gl. 2. in fin. ¶ Io. ff. de rei ven. quæ de tota. Host. ¶ In gl. vlt. 1. ibi, nō est novū de elec. suffraganeis, de conse. di. 4. solet [& in fi.] idem no. de iure patro. cura, & 1. q. 1. c. 1. ¶ In gl. sic habes, ibi, alienari causa dotis, non alias, secundum Innoc. imò & alias, ex quo non in perpetuum, secundum Hostien. qui remitt. ne præ. vi. suas, querelam.

A D D I T I O.

1. ¶ I. quæstio 1. Vide glo. & Io. And. in c. nemo potest plus iur. de reg. iur. libro sexto.

S V M M A R I V M.

1. Marito vergente ad inopiam pro dote satisfactio peti potest.
2. Species facti.
3. Apostoli dari debent appellanti à iudice, à quo.
Ecclesiasticus iudex potest impetrari à paupere contra laicū.
4. Clericus non potest obligare ecclesiam suam etiam pro dote.
Rescriptum an valeat tacita veritate, & quando.
Da entionem facere in eo de quibus debemus.
Adonea cautio qua, & nu. 9. s. 2. & nu. 13.
Fideiussores dare nec diuitibus facile.
6. In monacho non sequimur regulam iuris.
Dos quandoque datur in lucrum, & cui. & cur, cui dandum an viro, an uxori, nu. 7. eius servanda fideiussor non datur, nu. 9. ubi debet esse, ibi. in fi.
Eam quis quando non debeat habere, n. 10. 1. quando repeti possit ob inopiam viri, n. 11. qua habeat privilegia, ibi.
De ea vir ali debet, ibi. in fi.
Pro ea fideiussores quando admittantur, nu. 12.
Lucrum quod intelligatur.
7. Dilapidatori quid non committitur nec cum satisfactio.
8. Uxorem etiam indotatam vir tenetur alere, & qualiter.
Eius mutua, vel parnas, vel expensas, excepto casu solvere.
9. Epilogus, & suffragium glossarum.
Paraphernalia vir non administrat uxore prohibente, nu. 11.
Fenerari pecuniam procuratori non licet, & quando tutori licet. s. tertio.
10. Additio glossarum, nu. seq.
De spoliatione quo casu non liceat accipere.
13. Crimen suum alienis commodis impendere quis nō debet, in fi.

C A P V T V I I.

1. **Per vestras.** C. Marito tñ vergente ad inopiam pro dote satisfactio peti potest, fm Abb. cois diuisione. secunda ibi, cum ergo. prima ponit causæ delegationem, actoris petitionem, rei exceptionem, & declarationem, iudicium interlocutionem. secunda ponit duas causas mandati alternatiui, quod inter illas interferit. dicebat tñ Host. Henricus pauper contra magistrum R. super dote sibi nomine cuiusdam mulieris promissa à sede Apostolica literas impetravit: sed quod tacita veritate impetratae sunt, opponitur. oppositio specificatur, & per indices, q. petens cauere sufficiēter debeat de dote reddēda, interlocutoria datur, & forsan appellat, Per papam super hoc, qd fieri debeat, providetur [Literas] forte tñ apostolorum datorū appellanti, qd fieri dēt per iudicē, à quo appellatur, infra de appellationib. ab eo, & c. ut super, li. 6. vel forte cū pauper conquereretur de

de iniusta sententia, conuenerunt partes quod iudices consulerent papam [Auctoritate nostra] i. literarum nostrarum pro paupere impetratarum; forte reus erat clericus, vel quia actor pauper erat, & miserabilis, a sede Apostolica etiam contra laicum potuit impetrare, ar. § 7. d. i. §. 1. & cap. 1. [Quam] pecuniam summam [Vxor] forte sororis, neptis, vel consanguineæ ipsius R. vel forte ipsius fuerat concubina [Obligauerat] autem se ad dotem, ecclesiam tamen suam, si clericus erat, obligare non poterat, supra de arbi. c. 3. fm Host. [Tacita] si de sententia consulum, vt sequitur, videtur ergo, quod rescriptum non valuit, supra de rescrip. super literis. C. sententiam rescin. non posse. l. si. dicit Hostien. q. nihilominus appellari potuit, vel saltem relatio fieri, vt supra dictum est. Inno. dixit, quod non fuit appellatum, nec fuit necesse fieri mentionem de priori sententia, per quam reus non absoluebatur perpetuo, sed tantum, quousq; mulieri caueretur: nec obstat sententia huic petitioni, scilicet q. mercatori traderentur. hoc non placet Hostien. sed secundum eum dic vt supra. Dicit autem aliquos dixisse, q. isti iudices nullam reperiunt iurisd. sed hic procedunt auctoritate huius secundi mandati. sic sup. c. 3. de iudi. quia Vinto. sed dicit Host. q. pronuntiatio fuit expresse contra ius constitutionis. C. de fideiuss. dot. le. 2. & infra no. & ideo nulla fuit sententia. ff. de app. si expressim. C. quando prouo. non est ne. le. 2. supra de iudic. capit. 1. vnde de illa non fuit necesse fieri mentionem. Vel voluerunt consules dari idoneam cautionem per fideiussores, vel pignora, quod denotat significatio illius verbi, idoneam, quod forte impossibile erat pauperi: quia nec habebat pignora, nec etiam diuitibus semper est facile fideiussores dare, in autem. de deposi. & denun. §. fin. colla. 6. ff. de iudi. l. 2. §. sed si dubitetur. ff. qui satisf. cogant. si fideiussor. §. si necessaria. ideo nulla est sententia: quia impossibile. §. de solu. Odoardus. ff. quæ sen. sine appel. rescin. l. si. (Consulib.) innuit, q. magister ille laicus erat, ex quo super personali actione coram consulibus conueniebatur, de foro cõpeten. si diligenti (Vos) sequentes consilium consulum (Caueret) idonee, vt dixerant consules. & deficit in hac sententia, vel alicui mercatori traderet, secundum Innoc. (Modicum) sic t. minus suspectus est tutor in re modica. ff. de suspect. tuto. l. legitimos, Ioan. (Saltem) q. d. finaliter ex quo aliud sine periculo dotis amittende fieri non pot. (Committi) q. in sequestro, & cauebit merca. de dote integraliter restituenda, argum. ff. solu. matri. l. 1. & de certa parte lucri reddenda, ita, q. etiam si in quibusdam mercimonijs amiserit, & in quibusdam lucratur, sic compensato lucro cum damno, de lucro, qd supererit, pars reddatur, instit. pro socio. §. de illa, & ff. pro so. si non fuerit. §. Aristo. & l. seq. (Dictus vir) cui t. lucrum hoc reddatur, si non sit dilapidator, & suspectus. Si enim esset euidentis ipsum dilapidatorem, etiam cū satisf. datione non admitteretur, insti. de suspect. tuto. §. no. uissime, & ff. eo. quia satisf. datio. Quid ergo? tradatur in hoc casu lucrum mulieri prouidæ & honestæ, vel etiam ipsa dos, quæ inde alat se, virum, & liberos, in auct. de æquali. do. §. illud, collat. 7. ff. de iure doti. mutus. §. manente. C. de iur. do. l. vbi (Onera) si vir t. sine dote duxit vxorem, tñ fm statum suum tenetur ipsam alere, quasi mulieris personam pro vxore, & pro dote receperit, in auct. q. uo natura. effi. le. §. pen. colum. 7. & hoc forte voluit dicere lex. ff. vt in poss. leg. l. pe. vbi dixit, q. vxorem alere debet, vt filiam, fm Inn. fm quem mutua mulieris, vel pœnas delictorum ipsius, maritus non cogitur soluere de dote. ff. so. ma. l. quamuis. nec etiam ad causas mulieris vir dabit expensas, nisi speciale dicatur, cum agitur de matrimonio, quo casu vir forte cogetur dare expensas etiam vxori indotatæ, infra de accu. ex parte, fm Inn. vbi de hoc. & adde, quod no. supra de

empti. & ven. peruenit, fm Hostiē. [Occasione] quæ tamen calua est. §. cit. 1. significasti, & ca. ex literis. Host. [Detente] & viro inopiam allegante. ¶ t. Gloss. 4. Obijcit, & soluit. ¶ In gloss. 4. ibi, hac. l.] licet æquum sit mulierem committere marito administrationem paraphernalium, qui committit semetipsam, tamē ea prohibente maritus illa non administrat [& ibi. §. manente] 1. §. est. & vide §. cap. 3. super gloss. secunda. ¶ In gloss. lex enim, ibi. 1. & 2.] 1. dicit aboleri pactū ex iure scripto, vel non scripto procedens, q. vir det fideiussorem dotis seruandæ. secunda dicit idem in patre, vel alio, qui dotem suscipit, & reddit rationem quam hic textus. ¶ In glo. antepe. ibi, generaliter] si non potest actor dare fideiussorem de persistētia litis, iurare debet. & idem §. se. ad excludendas. ¶ In glo. pen. ibi, auct. nouissime] ibi dicitur pecuniam a procuratore non fœnerandam. quod si fecerit, subiaceret periculo mutui, nisi substantia minoris sit mobilis: & tunc illud mutuat, quod ad dispensationem sufficiat. idem §. quoniam autem. vnde illa auct. fuit sumpta. ¶ In gloss. ult. ibi. §. ibi, dos] sequitur, esse debet, vbi sunt onera matrimonij. ¶ In t. gloss. 2. in fi.] dixit Host. q. licet mulier possit dicere se spoliata, tamen iste R. non poterat excipere se spoliata, cum proprio nomine & ex vi promissionis factæ conueniatur, de spoliatione mulieris non excipiet, cuius nomine non conuenitur, maximē cū ipsa spoliationi causam dederit non soluēdo dotem promissam, vir pauper illam aliās alere non poterat, & sic magister R. spoliata se uidetur, de iniur. & dam. da. ca. p. fi. cū suis concor. sed alia ratione videtur hæc exceptio admittenda: quia si vxorem non tenebat, nec dotem habere debebat, de qua sustentanda est uxor. ff. de donat. inter uir. & ux. l. ex annuo. sed dixit Innoc. quod exceptio non erat uera: Tu dic secundum Hostien. quod exceptio erat uera: sed uir uxorem expulerat, quia non dabatur sibi dos, paratus illam recipere soluta sibi dote. nec faciebat uim nisi in cautione, quæ exigebatur ab illo, quam nec præstare poterat. unde super hoc tantum in diffinitione prouidetur. ¶ In gloss. & bona, ibi. le. ubi] & ibi not. quod t. illam non recuperat, si postea efficiatur locuples, uideas in Spe. eod. titul. in fi. & quod dixit hæc lex, ubi, uxorem dotem repetere marito ad inopiam uergente, locum habet, cum dos est tradita æstimata, & si iudex dotem tunc assignet usque ad certam summam, quod potest. ff. de iure do. siue generalis, in fin. tunc incipit illa bona habere in dotem. & super illis habet idē priuilegium, quod habuisset, si fuisset a princ. constituta. ff. de iur. do. si ei nuptura, & leg. se. & l. quod si. & le. quæ fundum, ff. de fun. do. le. 3. secundum Hostien. qui hoc not. de testam. Rainutius, uersi. tutore [& ibi, hac lege] hæc lex contradicit secundum Hostien. ad quod dicit, quod si & dos, ex qua onera matrimonij supportanda sunt, committatur illi, cui corpus committitur, paraphernalia tamen non. & est ratio, quia maritus est dominus dotis. C. de rei uen. l. dote, & iustum est cuique sua committere. C. de Iudæis, nemo. 2. sed in paraphernalibus nullum ius habet, nec contra expressam mulieris uoluntatem se de illis intromittere potest, quamuis etiam citra uoluntatem in his admittatur cum cautione de rato. C. de procura. maritus, de pactis conuē. l. si. [& ibi, & præcipimus] vbi de hoc [& ibi, virum] etiam excommunicatum, vel bannitum, de hoc in Spec. eod. tit. §. 2. ver. quid si uir [& ibi, paupertatem] in auct. de æqua. do. §. illud quoque, col. 7. secundum Abb. & Azo. quā opinionem sequi uidetur hæc dec. & ideo secundum Gof. sentētia consulum reuocatur [& in fi.] dixit Vincē. & Tan. bene sentētiatum a consulibus per regulam, dolo facit: nec leges alleg. contradicunt: quia licet teneatur de dote virum alere, non tamen tenetur sub periculo amissionis eam ponere. ¶ In gl. lex enim prohibet, in fi.]

Ioan. And. Comment. in Quartum Decret.

12 in fi.] sciendum est, quod quando dos marito promittitur, fideiussores dati de ipsa dote marito soluenda obligantur, ff. de iure dotium. l. mutus, & l. promittendo. Idem in fideiussores a marito datis pro dona. propter nuptias. Si vero maritus constante matrimonio dederit fideiussores. C. ne fideiuss. do. in rubro & nigro. Si vero soluto matrimonio vir quodam, vel eius heredes fideiussores dederint, obligantur, ff. solu. matri. si constante, & C. de rei. vxor. ac. le. vna. §. cum autē. aliter not. Co. ne fideiuss. do. l. 2. & aliter in Spe. eo. tit. §. nūc de dote, vers. illud quoque b. & omnino vide quod ibi dicam. Intelligatur ergo sententia papae de cautione, quam potest de facili praestare, si nuda, vel iuratoria, secundum Tan. hoc intellexit de fideiussoria, quod ex consuetudine loci, vel superioris officio fieri posse dixit. Idem Inn. ¶ In glo. non enim, in fine] sed illud non tenet secundum canon. non enim debet quis crimen suum comodis alienis impendere. 46. dist. sicut non suo. Gof. Host.

A D D I T I O N E S.

- a. ¶ Ponere. Si vis plenissime videre materiam huius gl. & decret. huius, vide Bart. in repetitione l. si constante, in princ. ff. solu. ma. & moder. in l. vbi. C. de iure do.
- b. ¶ Illud quoque. Vide Cyn. Bar. Bal. & Sal. in tit. ne fideiuss. do. dentur, & Bar. in l. si constante. §. quot. ff. solu. ma.

S V M M A R I V M.

1. *Diuisio decretalis.*
 - Donatio inter coniuges constante matrimonio facta quando non teneat, & nu. 2. 3. 10. 11. 12. quando confirmetur, & eiusd. num.
 - Inter quos etiam alios facta non teneat, nu. 2. cir. fi.
 - Si donata res tradita sit, qualiter reuocetur. eius quando fructus restituentur, nu. 1. ad quid valeat ipsa mulieri, num. 6.
 - & quando eam mulier lucretur, & nu. 7. & 13. eius modus quis, nu. 8. & 12.
 - Venditio quoque inter eos quae non valeat.
 - Dotis etiam constitutio quae nulla, in fin.
 - Quando redit ad mulierem, & quando ad alios, & quos, nu. 5. eam vir lucrari non debet, & nu. 7. excipitur, ibid. in quibus aequalis sit donationi propter nuptias, nu. 8. & 14.
 - Eius lucranda pactum trahitur ad donationem propter nuptias, ibid. & quod pactum super ea non valeat, nu. 15.
 - In fraudem quae sunt legis non valent.
2. *Donatarius, vel eius heres quando teneatur, si consumpserit donatum.*
 - Expensas factas in exactione, & defensione dotis a marito non possunt heredes eius deducere, muliere repente dotem.
6. *Hypothecarum iuri in bona mariti quando mulier renunciare non possit.*
9. *Epilogus, & suffragium glossarum, nu. 10.*
11. *Ex loco deprenditur, a quo quid donatum, in fi.*
 - In via quod fit, perinde est, ac si in domo sit factum, ibid.
 - Donatio facta a milite concubinae suae non tenet.
13. *Superuixisse quis dicatur ex multis captis ab hostibus.*

C A P. VIII.

1. **Donatio.** Gregoriana est se summās. ¶ & sunt duae partes. secunda ibi, sane. dicebat Hostiē. prima pars demonstrat quādo & qualiter donatio facta inter coniuges valeat, vel non, intelligatur reuocata, vel non. in tertia docet, cui sit reddenda dos, & donatio propter nuptias matrimonio soluto. & dic [donatio] vel venditio animo donandi facta. ea. l. inter, & l. si sponsus. §. circa. nam & donatio impensarum inhibita est. ff. de impē. in rebus do. fac. l. in voluptarijs. §. donationem. Vinc. & idem, si matrimonio constante in fraudem donationis fieret dotis constitutio. alias bene potest fieri matrimonio constante. C. de do. ante nup. l. cum multa, insti. de donatio. §.

est aliud [Non ¶ habet] fallit in donatio. principis in cōiugē, vel ecōuerso. C. eo. l. pe. & scias, q. si donatarius cōsumpsit donatum in rē vtilem, locupletior factus videtur: si inutiliter, nō tenetur. ff. eo. sed & si vir. §. nō videtur, & l. q. autē. §. si maritus. hāres tamen donatarij tenetur, licet consumpserit donatum in rem vtilem, locupletior factus videtur: si inutiliter, non tenetur, licet cōsumpserit in rem inutilem. ff. ad l. Fal. quod de bonis.

3. §. ex donationibus. Vinc. [Obitu] confirmatur ¶ donatio obitu donantis, vel si perdit libertatem, & ciuitatē. C. eo. tit. res vxoris. unde, si de licentia vxoris ingreditur monasterium, dici potest nō confirmari: quia durat matrimonium, nisi per ingressum censeretur factum diuortium, puta ante carnalem copulam, de cōuer. cōiug. ex publico. Vinc. non puto, q. Vinc. per illud, nisi, intendat excipere a solutione, sed solum a ratione, qua. si dixerat durare matrimonium. contra solutionem autem illam facit C. de epi. & ele. l. fi. & quod ibi not. de exceptione etiā est opinio, quā no. de conuer. coniu. verum, cum sua remis. [Inter coniuges] vel parentes, qui eos in potestate habent, vel eorum seruos, vel filios, quod dic, vt habetur de talibus, qui se potestate cōtingūt: vt quia ego in tua potestate, vel tu in mea, vel ego & tu in potestate eiusdem. ff. eo. l. 3. ab alio. §. qui in eiusdē, vsq; ad §. non tñ. ff. ad Mace. l. vsque, & C. eo. nec inter eas, fm Vin. & Ho. [Confirmetur] saltē tacitē sumitur hic. C. eo. l. 1. & 3. [Euaneſcit] si corporalis ¶ res tradita est, fit reuocatio per directam rei vendicā. a viro. promissio verō, & acceptilatio nulla. ff. eo. l. 3. §. sciendū. fructus verō rei tradita restituentur donatori, si donatarius sciuit nullam esse donationē. Si vero credebat valere, lucrificat fructus. ff. eo. l. de fructibus. Vinc. [Sicut dos] quid si hāeres viri muliere ab eis repente dotē, velint deducere expensas factas a viro in defensione, & exactione dotis? Dicit G. q. nō pnt, in Spe. eo. ti. §. si. ver. illud etiā quæritur [Mulierem] distingue, si per extraneum data est dos marito, vxor habet ad repetendū actionē ex stipulatu, nisi ille extraneus statim, cū dotē dedit, pactus sit de illa restituēda. si data est a muliere, competit sibi actio ex stipulatu, & condemnatur vir, quantum facere pōt. C. de rei. vxor. act. l. vna, in princ. Si verō pater dedit pro filia, cōis est actio, vt p. di. l. §. accidit, ff. so. ma. l. dotem, & l. si pater. & hoc quādiu viuunt pater & filia. si prāmoritur pater, agit sola filia, vt prae. l. vna. §. videamus, & econuerso prāmortua filia solus pater agit. Co. so. ma. dos a patre. & opiniones ibi no. tāgebat hic G. nec distinguitur, an sint liberi, vel non, vt prae. l. vna. §. soleat, tecū dum Vin. [Ad virum] ad ¶ quid valet mulieri donatio propter nup. cū constante matrimonio vir illā possidet, a & illo soluto reuertatur ad virum, vt hic? So. dicūt Pe. & Abb. q. ad hoc valet, si factū sit pactum vt hic. quo cessante valet: quia mulier nō pōt renunciare iuri hypothecarum pro dote sua, quod habet in huiusmodi donationē propter nuptias. nec viro alienāte valet mulieris consensus, vel eo obligante. C. ad velle. b. auct. siue a me b. alias autem renunciare pōt iuri hypothecarum, quod habet in alijs bonis mariti. C. ad velle. etiam. Item valet, quia marito dissipante bona sua, potest agere pro dona. propter nuptias, sicut pro dote, & tunc eas etiam a creditoribus vendicare. C. de iure do. l. vbi. Item marito adulterium cōmittente, agit mulier ad assignationem vtriusque. de hoc §. vt lit. non conte. cap. 1. [De ¶ consuetudine] hoc intelligas in dona. propter nuptias quam mulier lucratur sine pacto, & ipsam retinet de quarundam regionum consue. & sic tantum de proximo dicto excipit. Nam quō ad dotem esset cōsuetudo irrationabilis: quia forsan sic compelleretur mulier, si sic dotem suam amitteret, fornicari, argum. sup. ca. proximi in fi. & remaneret mulier indotata ¶ fauorem reipublice, & §. l. 1. ff. solu. matri. ff. de bonis dā. l. fi. §. fin.

ff. de iu. do. l. 1. & ff. de priu. cre. l. 2. §. si sponsa, & l. inter-
 est. & est ratio diuersitatis fauor reipublicæ, & confi-
 deratio fragilitatis sexus. Pōt. n. maritus ex multis cau-
 sis honestè victum quærere, ex quibus mulier nō posset,
 & robustior est, & honestius potest vagari, & melius la-
 borare. vnde nō tantus fauor debetur recuperationi do-
 na. propter nup. sicut recuperationi dotis. ad idem Co.
 qui po. in pi. ha. l. assiduis. prater pactum ergo dos non
 cedit lucro marito. quē solū casum excipit lex vna. §. il-
 lo proculdubio, C. de rei vx. ac. §. m. Hostiē. sed si restrin-
 gas pactū, vel consu. ad superuiuentem cessat hic gloss.
 8 [Aequale] breuiter t expediendo dicas §. m. Hosti. q. quā-
 tum ad ius ciuile pertinet in quantitate, in pactis, & in
 lucro circa dona. pp nupt. & circa dotem æqualitas est
 seruāda. C. de pac. conuē. super dotem. l. ex morte, & l.
 Leonis, & auctē. de aqua. do. coll. 6. Idem dicunt quidā
 in consue. & male, vt dictū est supra, dixit tñ Gof. q. cō-
 suetudo nō habet, q. seruetur æqualitas in quantitate.
 cū constituuntur. Inn. ē. dixit, q. consuetudo potest esse
 varia in quātitate, & in lucris, ad hoc §. de test. Rainu-
 tius. circa ea, quæ hic deficiunt, remittit Hosti. ad sum.
 eo. tit. sub diuersis rubricis, ibi circa hanc materiā posi-
 9 tis. ¶ ¶ Glof. 1. rñ. potest per 4. q. 1. quæ sit ratio prohibi-
 tionis, quid si donatio nō fuit insinuata, quid si non te-
 net matrimoniū, qd de spōsis. ¶ Glo. 2. exēplificat, quō
 donatarius pōt esse locupletior absq; eo, q. donans sit
 pauperior, & econtra. ponit ē. duos casus, in quibus id
 fallit, in fi. dicit, quatenus fiat reuocatio. ¶ Gl. 3. exem-
 plificat quō tacitē, & quō expresse reuocetur, addens
 quid si simul moriantur. & quō idē inter parentes, & li-
 10beros. ¶ In t. gl. 1. ibi, inter eos] sequitur, qui mīmonio
 coniuncti sunt, ante nupt. donatio facta iure consistit ē.
 si eodem die nuptiæ fuerint subsequatæ [& ibi, Si quis spō-
 sam] pe. §. est, & vide de re. spo. ex parte, super. 1. gloss.
 ¶ In gl. 2. ibi quōd autem. §. 1.] & habet id locum, ē. si
 pecuniā datā pro vnguētis mulier soluit creditori suo,
 & mox de sua pecunia emit vnguenta. Idē, si vir pro il-
 lis emēdis lancē dedit, quā illa remittit, & de sua pecu-
 nia vnguēta emit [& ibi, quod si vir] ponit casum, qñ de-
 dit pecuniā pro refectioe ædium dotalium, & valet so-
 lum ad illam quotam quam ædificij refectio poscebat.
 ¶ In gl. 3. ibi, de impu. & ali. sub. l. vlt.] ob id si testator
 instituit Titium vna cum filiis, & Sēproniu, Titius, & fi-
 11lij habēt dimidiā; Sēpronius aliā dimidiā. ¶ In t. glo. 1.
 ibi, legitimum modum] qui §. m. iura antiqua erat vsque
 ad 300. aureos, §. m. iura noua vsq; ad quingentos. C. de
 dona. sancimus, & l. si quis pro redemptione, §. m. Hosti.
 & lex, donationes, statim alleg. vñ hoc velle, q. si dona-
 tio hunc modum non excedat, vel excedat, & fuit actis
 insinuata, sufficit q. in vita nō reuocatur: aliās si nō re-
 uocetur, & nō fuit actis insinuata, nō valet, nisi cōiunx
 in vltima volūtate hāc expresse approbauerit, & ratifi-
 cauerit [& ibi, insinuata] dixerunt Pet. & Abb. scriptura
 facta in præsencia publicarū personarū, & in actis, vbi
 superfluū est testes adhiberi; quia sufficiūt monumēta
 C. de don. l. in donationibus. de hoc sup. de prob. qm 2
 [& ibi, matrimoniū] denotat mīmoniu de facto q. tra-
 ctū. si igitur nō esset ē. putatiua vxor, sed simpliciter cō-
 cubina, tenet donatio, nisi cōcubinarius sit miles. C. de
 dona. inter vi. & vxor. si ancillā, Competit verō coniugi
 donatori repetitio rei donatæ, vbi vterque credit esse
 mīmoniu. Si verō donator, vel vterq; scit mīmoniu
 nō tenere, quia nullū, fiscus repetit. ff. eod. cum hi. §. vlt.
 & ff. de leg. 1. l. vlt. §. m. Vin. & Phi. [& ibi, si ex volūtate]
 & infra de præbē. eum qui, li. 6. [& in fi.] Si verō dubiū
 sit, an a spōso, an a marito sit facta donatio, casus est di-
 stinguēs, q. si in domo spōsæ, a spōso. si in domo spōsi a
 marito facta dicatur. C. de dona. añ nupt. l. cum in te,
 & si fiat in viā, ibi nō. q. perinde, ac si in domo sponsæ,
 per l. denique. ff. de ritu nupt. ff. e. tit. l. inter eos, & l. pe-

in princ. & §. virg. Ho. in his remitt. ad ea, q. not. in sum.
 12 eo. ti. sub rubrica de dona. pp nup. in fi. ¶ In t. gl. 2. ibi,
 nulla est] fallit in 8. casibus nō. in sum. eo. ti. eadē Rubr.
 §. quæ donationes sunt. ver. porro, & se. Hosti. et eorum
 aliquos nō. hic Vin. Ros. colligit. 18. vbi de senatuscon-
 13 sulto Emiliano. ¶ In glo. tacitē, ibi, si ambo [vt tibi dñ,
 si ambo capti sunt ab hostibus. is vñ superuixisse, qui re-
 dijt: et si neuter redijt, ambo vidētur simul mortui. Vin.
 [& ibi, liberos] in ptate cōstitutos. C. eo. tit. l. antepe. in
 prin. [et in fi.] quos not. Ho. in sum. huius tit. §. qualiter
 inutiles, ad fi. ver. fallit. ¶ In glo. vlt. in fi.] imō, vt dixit
 14 Inn. si pactum t factū est de lucrādo dotē, et non de lu-
 cranda dona. pp nupt. pactū dotis trahitur ad don. añ
 nup. l. vlt. §. si aut donatio, vt sicut maritus ex pacto lu-
 cratur dotē, sic et mulier superuiuēs lucretur donatio-
 nē, licet id nō fuerit expressum. similiter fit augmētum,
 et don. ante et post. Inst. de don. §. est et aliud, et Co. de
 donat. ante nup. si cōstante. ante nuptias tñ pōt esse di-
 sparitas, et in quātitate dotis, et donationis et in pactis
 sup lucris, vt in l. ex morte, post nup. hoc nō licet, ne ex-
 cogitaretur fraus cōtra prohibitionē donationis faciē-
 15 dā inter virum, et cōiugem. dixit t demū Inn. nō posse
 apponi pactū, per quod fiat deterior conditio mulieris
 volētis iterum nubere, siue fiat ante nup. siue post. ff. de
 pa. do. l. 3. C. de pa. conuen. l. quamuis.

ADDITIONES.

- a ¶ Possider. Vxor tamen est domina, sicut vir dotis, & cū vir per-
 cipit fructus, ne aliās inaniter onera matrimonij substat.
 & vide doc. in aucten. sine. præalle.
- b ¶ Me. ibi vide plenius per Bal. & Sal. & ibi est dubiū, an ista bo-
 na sint pro dote.
- c ¶ Fornicari. Sed cū æqualitas in dote, ac donatione esse debeat
 vt sequitur in tex. & in gl. prox. nonne donatio remanet vxori
 & sic habebit pro dote, sed intelligitur, quando consuetudo
 tantum vni coniugum fauebat.

SUMMARIUM.

- 1 Dispositio, siue continuatio tituli.
 Nuptias secundas, & vltiores damnare hereticum est.
 Interdicuntur ad tempus secundum leges, quod reprobatur a
 canonibus.
- 2 Secundarum nuptiarum appellatio vltiores omnes includit.
- 3 De eis loca iuris alia, quā hic, ostendit.
 Titulus hic difert a titulo, de sponsa duorū, & tres habet par-
 tes.

De Secundis Nuptijs. Rubr.

- 1 Viso t de mīmonio in genere, de secūdo mīmonio est
 vidēdum §. m. Gof. dixit Hostiē. facto diuortio inter ali-
 quos, vel morte soluto primo mīmonio vult aliquis cō-
 trahere, sed quia aliqui damnant secūdas nuptias per-
 petuo (quod hereticum est, quia non damnamus biga-
 mos, nec, si dici possit, octogamos §. m. Aug. 3. 1. q. 1. ape-
 riant. Hier. fuit, sed allegare potuit Host. duo ca. ibi, se-
 quētia, quæ fuerūt, Aug. Leges verō ipsas secundas nu-
 ptias vsq; ad annum viduitatis mulieribus q. apostolū
 interdicūt) dicamus de secundis nuptijs sup. licitis &
 nō reprobādis, nec in perpetuum, nec ad tps, inf. ca. pe.
 2 & vlt. & app. secundarum t oēs vltiores includit. fac.
 3 ff. de vul. & pu. sub. l. 1. in princ. de t materia. 3. 1. qu. 1.
 quō, cum capitulis se. 2. q. 3. hinc colligitur, & 3. q. 7. S.
 tria, in fin. Est aut differētia inter istū titulū, & titulum
 de sponsa. duorū, quod p se patet, & hēt tres partes, l. de
 secūdis nuptijs non benedicendis. inf. ca. 1. nō contra-
 hendis priusquā habeatur certitudo. de morte cōiugis
 inf. c. 2. non prohibendis. j. annum luctus. j. c. pe. & vlt.

SUMMARIUM.

- 1 A suspensione huius capituli non absoluitur citra sedem aposto-
 licam, non est de casibus reservatis.
 Nuptias secundas benedicere non licet, & benedicens in quā
 incidat

Ioan. And. Comment. in Quartum Decret.

incidat penam nu. 2. & ratio, ibid.
 a Epilogus, & additio glossarum.
 Benedictio secundarum nuptiarum non est strictè sacramen-
 tum, iuxta glo.

C A P. I.

Capellanium.

Breue est [Cum secunda] aliàs benedicta, vel cum secundo aliàs benedicto, vt patet in f. eo. vir. autem [Suspendium] ipso iure, sed Hosti. dicit, t suspenditur enim citra se app. & citra sedē nō absoluitur, all. si. sup. de praben. graue^a [Ad sedem] si iste non peccasset graniter, non video, quare tanta pœna imponderetur. Host. videtur propter hoc, quod loquatur de sacerdote, qui benedixit sciēter secundas cōtra-ctas viuente prima. Ex an. hoc perpendere non potui [Apostolicam] Eg. & Boa. dicunt, q̄ prouidentia est nō de casibus reseruatis. ¶ Gl. i. reddit tres rationes, sed primā reprobat. ¶ In gl. i. ibi, verē fornicatio] quasi si- cut fornicatores benedicendi non sunt, sic nec secundo contrahentes, qui aliàs benedicti fuerunt, secundum Ho- stiē. [& ibi, quia sacramentū] fateor. quod est sacramē- tale, vel sacræ rei signum, non est sacramentum, nec est de 7. de quibus satis dixi de sacra. non ite. super. Ru.

A D D I T I O.

a ¶ Graue, ibi. vide in glo. no.

S V M M A R I V M.

- 1 Nuptias secundò quis contrahere non debet dubitans de mor- te coniugis, & quid si contraxerit.
 Coniugem secundam quis dimittere debet, si sciat primam vi- uere, nu. 2. in fi. & nu. 3.
- 2 Matrimonium contrahere potest etiam captiuus, vel carcera- tus.
- 3 Credulus nimis quis non debet esse: sed cōscientiā sequi debet.
- 4 Epilogus, & suffragium glossarum, nu. 5.
 Pro dotibus respondere melius est in ambiguis.
- 6 Additio glossarum.
 Pro matrimonio quando respondendum.

C A P. V T II.

Dominus.

C. dubitans t de morte coniugis, nisi prius inde certificetur, cōtra- here non debet. & si cōtraxit, red- dat, sed non exigat debitum. & si postea primam sciat viuere, dimittat secundam. & sic tria dicta, sicut tres par- tes. secunda ibi, si verò. tertia ibi, q̄ si. & dixit Hostiē. q̄ hæc decre. est plenè exposita, sup. de spons. in præsentia [Vobis] not. q̄ loquitur vniuersis Christianis in captiui- tate Saracenorum positis, per t̄ quod patet, q̄ captiuus, vel carcetratus potest matrimonium cōtrahere. de hoc dixi supra de spons. cum locū. & habet hoc locum etiā in captiuo hostium, vt hic patet, licet Innoc. contrariū ibi notauerit^a [Obeuntis] hæc vera litera, aliàs, abeun- tis. i. recedētis, vel absētis s̄m Host. [Ammodo] quod si fecerit, idem iuris erit, cū eadem ratio remaneat, s̄m Innoc. ar. supra de consan. & affi. tua, b̄ s̄m Hostiē. [Post hoc] i. post talem contractum bona fide factum ab eo, qui coniugē viuente mortuum credebatur [Constiterit] quia t̄ superuenit primus vir, vt sequitur, vel aliter de il- lo constat [Relictis] statim, de sent. exc. inquisitioni, de frigi. fraternitatis [Priorem] reuerſam, in quō casu non potest pretendere ignorantia: aliàs nō debet esse nimis credula, vt no. si. supra de eo, qui du. in ma. veniēs. sem- per tamen sequatur conscientiam, infra de sent. exc. in- quisi. Host. ¶ Vlti. t̄ gloss. exponit, arguit, soluit, & dat si. per modum conuersum. ¶ In gloss. i. ibi, auct. ho-

die] vide in præ. c. in præsentia, super glo. 1. ¶ In gloss. 2. ibi, in ambiguis] sequitur, pro dotibus respondere me- lius est, & idē se. ¶ In gl. vlt. ibi, si alter] aliàs incipit, Ju- lianus. vide de elect. querelam, super gl. 1. ¶ In t̄ glo. 2. iuuenis] dicit Hostiē. q̄ istud non est simile, sed contra- rium, vbi dicebat, quod vbi potest esse matrimoniū, & constat de contractu, pro matrimonio respondetur, & iudicatur: secus, quando nullo modo potest esse matri- moniū: quia tunc, quod certius est anime, respondetur, vt ibi [& in fi.] de hoc supra de præsumpt. illud, in gloss. sed quare.

A D D I T I O N E S.

- a ¶ Notauerit. nec valet ratio, quam ibi ponit Innoc. quia quo ad matrimonialē consensum seruitus nihil facit impedimenti, de coniu. seruo. per totum.
- b ¶ Tua. contra in tex. quod no. de despon. impu. ad dissoluendū in glo. si. & super illa, per Ioan. An.

S V M M A R I V M.

- 1 Et, pro vel.
 Bigamia contrahitur per secundas nuptias.
- 2 Benedictio nubentium secundò non iteratur, etiā si alter nun- quam contraxerit nuptias, secus ex consuetudine, nu. 7.
 Est vtriq; communis, transit de benedicto in non benedictū.
- 3 Infidelis sanctificatur per mulierem fidelm.
- Accessorium sapit naturam principalis, & nu. 2.
 Epilogus, & suffragium glossarum.
 Rebaptizans, & rebaptizatus ultimo supplicio puniuntur.
- 6 Additio glossarum.
 Vnctio extrema est sacramentum, sed iteratur, & ratio.
 Manus impositio an iteretur.
 Pœnitentia solennis an iterabilis.

C A P. III.

Vir autem.

Breue est [vel] aliàs t̄ & sumitur pro vel. si. de ver. si. l. sepe [Ad bi- gamiam] i. ad secundas nupt. per quas solet contrahi bigamia. 26. d. c. 1. 2. & 3. & su- pra de bigam. cap. 2. & 5. [Benedicti] & est ratio, quia cum & c. [Benedicti] patet ergo, quod t̄ non est respiciē- da consumatio matrimonij, nec q̄ sola mulier dicatur benedici. sed benedictio semel data, quæ vtriq; com- munis est, nec benedicetur mulier sine viro, ergo quicū- que talis ad secunda vota transeat, benedictio non ite- rabitur quia per carnē benedictam non benedicta, quæ per carnis copulā coniungitur, intelligitur benedici, si- cut ali. s de oleo dicitur, infra de consecr. eccl. vel alt. aqua. nec mirum sanctificatur t̄ enim vir infidelis per mulierem fidelm, & e conuerso 1. ad Corinth. 7. 28. qu. 1. §. 1. & cap. si quis frater. quæ hic deficiunt, vide plenè in sum. eo. tit. §. an licitum sit. Host. ¶ Glof. t̄ 2. ponit ra- tionem prohibita iterationis, & duo sacramēta, quæ ite- rantur, & de pœnitentia solēni subdit cōsu. quorundam locorum dicens quo casu excusent. ¶ In t̄ glo. 2. ibi. l. 1. & 2.] rebaptizans rebaptizatus, si doli sint capaces, pu- niuntur ultimo supplicio. ¶ In t̄ gloss. 2. ibi, vnctione] de hoc 22. dist. sed istud [& ibi, non sit sacramentum] imō est vnum de 7. vt dixi supra de sacra. non ite. super rubr. sed quia per illud non imprimitur character, ideo itera- tur, vt ibi dixi [& ibi, manus] vbi plene not. an manus impositio iteretur [& ibi, §. ex persona] pro hac parte facit infr. de pœnis. cap. primo, vbi dicebat Gof. quod sacramentalis pœnitentia, quæ designat exclusionem Adæ de paradiso, & sit cū solemnitate, de qua 50. d. in capite, ex iteratione delicti videbatur iterabilis. In con- trarium alleg. præ. capitul. quamuis, quod sequitur §. ex persona [& ibi, quorundam t̄ locorum] multum in- ualuit hæc consuetudo, quam quidam approbant ca- ratio.

ratione: quia, ut apparet ex forma benedictionis, tota benedictio fundabitur super mulierem, ex quo igitur mulier nunquam fuit benedicta, dabitur nunc benedictio: quia nihil in viro intelligitur iterari, tamen de iure patet esse contrarium per hanc decret. & ut etiā not. Pet. & Abb. supra cap. 1. & Host. hic [& ibi, sciat] adde quod no. 4. dist. 5. leges, in 1. gloss. [& in fi.] Idem Host. alleg. de cognat. spi. c. 1. §. fi. & c. super eo, ubi de hoc, & supra de temp. ord. c. 2.

S V M M A R I V M.

1 Nubens mulier intra annum lugubrem infamiam non incurrit nec iacturam ullam, nu. 2. in fi. & cui, & quando voluerit, num. 2. in fi.

Luctus tempus quod, & quando restrictum à Romanis.

Maritus non tenetur uxorem lugere.

In domino nubere, quis dicatur.

Suffragium glossarum.

Peti statim potest, quod pure promittitur, & num. 4.

4 Additio glossarum.

Nuptias secundas suadentem nutricem occidit vxor Alex.

Mulier semper parata nuptijs.

C A P V T III.

1 Super illa C. Mulier ꝑ nubens intra annum lugubrem infamiam non incurrit, hoc, & c. se. quæstionem ponit, cui secundo respondet ibi, Respondemus [Tempus luctus] scilicet intra annum continuum a morte mariti numerandum. unde, si vltima die anni audiet mortem, eadē die ponere, & deponere potest vestem lugubrem, ff. de his, qui no. infam. l. genero. Maritus tamen non cogetur lugere uxorem, ff. de his, qui no. infam. vxores. Refert Valerius lib. 1. c. 1. exemplo vltimo, qd senatus post cladem Canensem iussit matronas vltra 30. dies non lugere, vt 2 sacris possent intendere [Dicat] 1. ad Corin. 7. [In ꝑ domino] ergo non contra canones: alias non in domino, sed contra dominum nuberet, vt patet ex not. de consang. & affi. de infidelibus, & ca. non debet, secundum Host. dixerat Pet. & Abb. infra c. proximi. Istud [in domino] tripliciter exponi. primo sic. i. regulariter, 7. quæstio. 1. sicut, secundo, i. Christiano, sic exponebat Polentius. 28. quæst. 1. sic enim, tertio, i. viro suæ religionis, & sine suspitione turpitudinis. 31. q. 2. §. 1. [Cui voluerit] & quando voluerit. Host. & dic. 1. quem sibi aptum putauerit, quia inita nuptia & c. supra de spon. requisivit. Pe. & Abb. [Infamia] & omnis iactura, quod dic, vt 3 infra cap. proximo. Hostien. ¶ In ꝑ gloss. 2. ibi, §. pure] alias incipit, omnis, vbi dicitur, qd si pure 10. aureos promittis, statim peti possunt. ¶ In ꝑ gloss. 1. ibi, honestati] refert Hiero. contra Ioviniam, qd vxor Alexan. nutricem suam occidit, quia sibi secundas nuptias suadebat [& in fi.] vbi dicitur, quod pure promittitur, statim deberi, sed dicit Hostien. qd licet mulier statim venire possit apta ad contrahendum, quia semper parata, de hoc supra de despon. impu. puberes, non tamen creditor venire debet cum sacco paratus ad debitum soluendum, ff. de solu. quod dicimus.

S V M M A R I V M.

1 Nuptijs secundis statim post obitum viri contrahendis non obstant leges, imò correctæ, & nu. 2. & 5.

Mulieres quomodo vtantur malè libertate, secundò statim nubendo, remittit.

Præsertim, pro maxime, siue saltem.

2 In antiqua decretali plura, quatin fuerunt relicta, legebantur. Decidere nimis, vel remouere de decretalibus, non expedit.

3 Epilogus, & suffragium glossarum, nu. 1.

Nubentium secundò mulierum intra annu luctus pœna quæ secundum leges, & nu. 5. & quæ ablatæ, & à quo, nu. 5.

Leges non dedignantur sacras regulas & diuinas sequi. §. 1.

5 Additio glossarum, & nu. seq.

Cynus scribebat tempore Io. And. ver. quinta.

Prohiberi dicitur, quod prohibetur ad tempus, vers. de secunda.

Tolerare debemus inuiti, quod sponte fecimus, in fi.

Ad viduarum defensionem tenemur ex præcepto, cir. fi.

6 Matrimonium vbicunque leges ex aliqua speciali causa prohibent contrahi, in his leges recipiunt à canone correctionē.

Leges aliæ Cesaris, aliæ Christi.

De documentis apostoli, non Aristotelis curandum.

C A P V T V.

Cum secundum.

Summatum est supra c. proximo præmissa ratione ponit dictum, & soluit obstaculum [Apostolum] 1. ad Corinth. 7. G. (Infamix) vel rerum. Host. (quæ) mulier (Potestate) sup. nec ꝑ ob. leges cōtrariæ. quæ corriguntur et ꝑm ipsas ll. nouissimas, cū in his & c. (Soluta) quō interdū male vtuntur hac libertate, vide Hier. ad Ocea. 3. C. & ad Principiam. C. (Præsertim) idest maxime, siue saltem. q. d. in his ad minus non debent nobis legistæ ꝑdicere, siue leges. Host. (Imitari) sequebatur ꝑ in annum igitur disponas ad secunda vota transire, sciens, qd nubere melius est, quā vri, tuum propositū in dño cōmendamus. & ne quid tibi, vel ei, q. te duxerit in vxorē, in iacturam vel infamiā ab alieno imputetur, auctoritate præsentiu expressius inhihemus. & dicit Host. qd hoc non debuerat remoueri, sed forte compilator hoc fecit causa breuitatis, putans sufficere, quod de iactura dictū est s. sape tñ nimis decidit ꝑm eum, vt patet s. de vo. & vo. re. qd super his, & c. se. & de Iudais, ad liberandā, in prin. ¶ ¶ Glo. 2. inducit legem, & eius cām. secundò tractat, an canon liberet illā et à pœna legali. & primò dicit qd sic. secundo ponit opi. contrariam. ¶ In ꝑ gl. 2. ibi. l. 1.) præter infamiā imponit has pœnas, vt viro secundo vltra tertiā partem bonorum nec in dotē det, nec in testamēto relinquat, hæreditates, legata, fideicommissa, vel donationes causa mortis non capiat: perdit quicquid sibi fuerat à priore viro relictum. & has pœnas patitur pariens intra tempus luctus, cum constat prolem non fuisse mariti. & deserens contra sacramentum filiorum tutelā secundo nubēdo, vt in l. se. ¶ In gl. pe. ibi. S. si quis condemnatus) vide de re iudi. qd ad consultationem, super gl. pe. ¶ In gl. vlt. ibi. §. 2.) vbi dī, qd oportet sacras regulas pro legib. valere (& ibi. §. vlti. col. 6.) ibi dī, qd sacras regulas & diuinas ll. sequi nō dedignantur (& ibi, circa prin.) sanctæ ecclesiasticæ rlx a quatuor cōcilijs statutæ vicē legum obtinēt. ¶ ¶ In gl. 2. ibi dubitatur) aliæ causæ. no. 27. q. 2. §. item in Leuitico (& ibi l. 1. vbi idē no. Accur. (& ibi, pœnis) secundū Lau. (& ibi, colligitur) secundū Vincēt. (& ibi, potuit pœnam) dixit Innoc. distinguendū inter pœnas legales, quæ infliguntur, quia nupsit infra tempus luctus, quæ habentur C. de secundis nupt. l. 1. & 2. & has dixit remitti: & illas, q. infliguntur, quia secundò nupsit. de quibus, de secundis nupt. hac edictali & l. foemine, & l. fi. & in aut. de nupt. S. quia verò hætenus, & §. si verò, col. 4. & illas dixit non remitti. ad hoc induxit, de pig. ca. vlti. quod etiam posset aliter intelligi, vt ibi not. secundum Host. & est rō. quia prima est mera pœna. secunda est prouisio filiorū prioris coniugij. & ideo licet canon primā tollat, scđam nō, sicut nec tollit pœnam illius, quæ post receptam tutelā filij contra iuramentum vel promissionē nubit, nō reddita ratione. C. ad Tertu. omnem matri, & in aucten. de nup. §. si aut tutel. ꝑm Inn. qd acceptat Host. eadē rōne, cum

cum in primo casu puniatur, quia contrahit, in secundo, quia ante contractum non adimplet id, ad quod per l. obligata erat, cum hoc commodè, id est sine impedimento matrimonij facere possit. In primo casu penam tolli etiam quò ad seculare forum, plures suadent rationes, prima, quia matrimonia non sunt de foro imperialis, & sic constitutio à non suo iudice &c. Secunda, quia & si imperator iudex esset, apostolus tamen & apostolicus superior, & sic eius constitutio potius sequenda. 3. i. dist. inferior, qui si sint le. per venerabilem. Tertia, quia lex imperialis contraria iniusta est, & omnino irrationabilis, cum contrahere sit res sancta, & sacramentum constitutum à domino, ergo cum contrahens non peccet, nec puniendus est, nec de bono opere lapidandus, argumen. de his, quæ fi. à ma. parte, quæ fuit, quid enim si imperator statueret, quod recipies ordines, vel missam audiens solueret decem libras. certe contra Deum esset constitutio, contra quem nil potest. & ideo etiam correctæ sunt leges vetantes seruos matrimonium contrahere, ut patet supra de coniu. seruo. c. 1. Quarta, quia per talem l. si seruaretur, daretur occasio adulterandij, cum forte mulier non posset de facili continere, ut inquit auct. de testi. §. vnum siquidem, de eo, qui co. con. Iordana. ergo talis lex reprobanda, ut no. supra tit. 1. per vestras, in fi. de consti. c. fin. de consu. c. fi. Quinta, satis apparet, quod hæc est mens huius literæ, cum satis de infamia dictum esset supra c. proximi. sed non erat satis expressum, an leges corrigerentur, quod hic exprimitur, ut patet in eo, quod dixi in textu. & hoc placet Host. saluo, quod prouisio filiorum primi matrimonij, & poena infligta ei, quæ rationem non reddidit, non intelligatur sublata, ut dictum est supra. Ratio satis est patens, hic enim loquimur de muliere soluta, & libera a iugo viri per ipsius mortem. ibi vero de muliere ligata ex facto suo, tutelæ receptæ, & promissionis tunc factæ. Et sciendum quod Cynus, qui dum scribebat, communicauit hanc gl. posuit eam super l. 2. C. de secundis nup. ubi ad rationes Host. sic nititur respondere. negat enim primam & secundam, dicens de prima, quod in foro civili matrimonia, legitimationes, & hæreditates agitantur. hic non simpliciter, sibi fateor: sed tene, quod dixi de or. co. tuam, super 2. & ult. glo. De secunda dicit, quod ab eodem principio processerunt secularis, & ecclesiastica potestas. de hoc vide supra qui fi. sint leg. causam. 2. Ad tertiam respondet, quod lex non prohibet, nec punit matrimonium, sed festinantiam, quæ habet inhonestatem & est ideo contra bonos mores. Ad quartam de materia adulterandij respondet, quod illa necessario non concludit. Quintam de qua supra, non tangit, sed non obstantibus, quod dicit a de 3. & 4. ratione, tene^a quod supra, quia negari non potest id prohiberi, quod prohibetur ad tempus, & sic pro tempore libertas tollitur ab apostolo tradita. hinc est, quod prohibito ad tempus eligere, non currunt electionis tempora, supra de elect. c. fin. ¶ Item prohibitio ad tempus, qui prohibitioni non paret, imponitur poena, de elect. c. 1. & c. cupientes. §. ceterum. lib. 6. Ad id, quod de honestate dicitur, quid dices de femina, in qua sanguinis turbatio non timetur. pone, quod post viri mortem perierit, vel constat virum infirmitate, vel absentia secum non dormiisse per annum. exhibet se vir sibi expectans, qui anni finem expectare nolens, sibi de alia pro-

uidebit, & forsitan quandiu viuet mulier, sibi similis non occurreret, hoc vidi de facto, si propter hanc causam honestissimas viduas contrahere intra annum. nec enim talia possunt haberi, nisi cum extant. bene facit sup. de feriis, licet. & querendus est inaritus moribus dignus. ff. de spon. sed quæ patris, & cum maturo consilio. C. de nup. l. viduæ, ne eueniat quod habetur de diuor. ex literis, in prin. de spon. directus. Item videmus interdum viduas propter oppressiones vitandas nubere, ut ab illis defendantur, deficientibus alijs remedijs, ad quarum defensionem licet teneamur ex præcepto Isai. 1. vi. duos defendite, & teneatur ecclesia. 87. d. ca. 1. tamen de facto videmus illam deficere. quid ergo peccauit ista, quæ non propter carnis concupiscentiam, sed defensionis suæ necessitate contraxit. §. de re. iur. quod non est. Idem & fortius, si à tyranno probabiliter capi, vel ad matrimonium sibi non expediens cogi timebat, facit sup. qui cle. vel vo. insinuante, de spon. cum locum. Item dato, quod omnis excusatio deficiat, quale meritum illius honestatis, quæ exigitur ab inuita, certè nullum. 15. q. 1. non est. 7. q. 1. sciendum. Hier. super Philo. C. nullum bonum dici potest nisi quod vltimum est, cui conuenit de cons. dist. 5. quicquid. quod etiam fuit Hiero. super Osee. non valet, quod dicitur, oriri posse marito suspicionem incontinentiæ, quia poterit & non oriri, & decisa, quam in textu posui, probat contrarium. & si oritur, de se conqueratur, qui hoc elegit, de iure iur. quem admodum, Greg. super Job c. 3. iustitia hoc extigit, ut quod sponte fecimus, inuiti toleremus (& in fi.) de hoc 2. q. 3. §. vlt. in fi. & 36. q. 2. de puellis, al. §. quibus, & §. de hæ. cum fm, lib. 6. in gl. cum parentes. ¶ In glo. quam alicui, in fi. non ad ea tantum, quæ sunt steriles, vel quas constat non esse prægnantes. Vinc. siue in eis timeatur turbatio, siue non. Io. ¶ In glo. vlt. in fi. & per hoc dici potest, quod ubicunq; leges ex aliqua speciali causa prohibent contrahi matrimonium, ut intra tempus luctus propter sanguinis turbationem. ff. de his, qui no. inf. l. liberorum. vel ne magna suspitio præstetur ex festinantia nubendi, in auct. de restit. & ea quæ pa. §. verum si quidem, col. 4. vel ne dubitetur de prole, an sit primæ vel secundæ mariti. C. de diuor. & repu. l. consensu. §. si vero. Item in matrimonio non contrahendo inter tutorem & pupillam propter administrationis subuersionem. C. de inf. ma. inter pu. & cu. per totum. Item inter rectorem provincie, & prouincialem propter timorem impressionis. C. si rec. pro l. vna, in his omnibus leges recipiunt correctionem per canones. Go. Hic. ad Oceanum. c. 2. Aliæ sunt leges Cæsarium, aliæ Christianæ, aliud Papinianus, aliud Paulus noster præcepit. & contra Pelagianos, lib. 1. Mihi curæ non est, quid Aristoteles, sed quid Apostolus doceat.

ADDITIONES.

- a ¶ Tene hoc idem tenet gl. l. decreto, C. de his, qui no. inf. & l. liberorum, ff. e. tit. & idem ibi Bar. & idem la. de Bel. & vide Bal. in d. l. decret. & d. Bart. de Sal. & vide Fede. de Se. cons. 35. & gl. cum parentes, in c. cum secundum, de hæ. lib. 6.
- b ¶ Infirmitate. Secundum legem tamen sine his causa prohibitio nis ista cessante non cessat dispositio l. vide ad hoc Bar. in l. liberorum. ff. de his, qui no. inf. post gl. & Bal. in l. decret. C. eo. tit.

F I N I S.

Johannes

In Decretalium librum novella Commentaria [Joannis Andreae]

Bd.: 4

Venetiis 1612

2 J.can.u. 8 m-4

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10489397-7